Лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка: гончар ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО

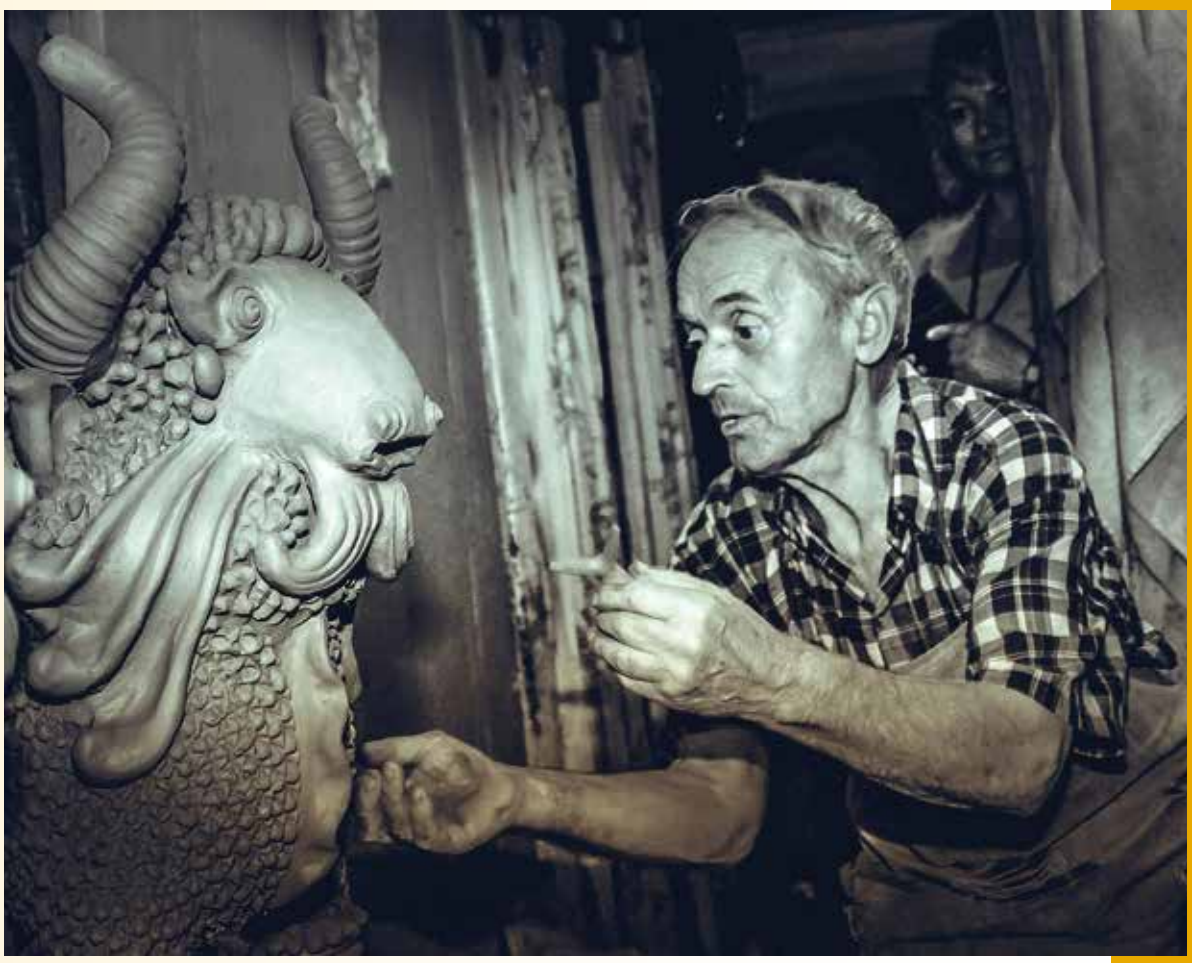

© Фото Сергія Назаркіна, 2005

ПРОЄКТ РЕАЛІЗОВАНО
ЗА ПІДТРИМКИ
УКРАЇНСЬКОГО
КУЛЬТУРНОГО ФОНДУ

Український культурний фонд

З нагоди
100-річчя від дня народження
славетного українського гончаря,
майстра художньої кераміки,
лауреата Національної премії України
імені Тараса Шевченка

ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

(1925–2021)

Василь Омеляненко у власній майстерні.
Опішне. 03.08.2020. Фото Тараса Пошивайла

Громадська організація «Конгрес українських керамологів»
Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Український культурний фонд
Національний музей-заповідник українського гончарства
Науково-дослідний інститут керамології

ВИДАВНИЧИЙ ПРОЄКТ
«ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА»

Академічна керамологічна серія
«Гончарна спадщина України XVII–XX століть»
Книга 2

Лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка: гончар ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО

«Українське народознавство»
Опішне • 2024

The Public Organization *The Congress of Ukrainian Ceramologists*
Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine
Ukrainian Cultural Foundation
National Museum of Ukrainian Pottery
The Ceramology Research Institute

PUBLISHING PROJECT
MASTERPIECES OF UKRAINIAN POTTERY

Academic Ceramological series
Pottery Heritage of Ukraine of the 17th–20th Centuries
Issue 2

Laureates of the Taras Shevchenko National Prize of Ukraine: VASYL OMELIANENKO, a Potter

«The Ukrainian Ethnology Publishers»
Opishne • 2024

УДК 738:3:7.071.1]:069.51(092)(477.53-22)

Л 28 ЛАУРЕАТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ГОНЧАР ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО / авторка-упорядниця Людмила Метка ; художник Юрко Пошивайло ; фотограф Тарас Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2024. – 624 с. : іл. (Видавничий проєкт *«Шедеври українськоо гончарства»* ; академічна керамологічна серія *«Гончарна спадщина України XVII–XX століть»*, випуск 2)

ISBN 966-7322-21-1 (Книги 1-70)
978-966-7322-55-7 (Книга 2)

Дослідження життєвого й творчого шляху, мистецької спадщини лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслуженого майстра народної творчості України, видатного українського гончаря Василя Омеляненка (1925–2021). Подано мистецтвознавчий аналіз творчості майстра, фотолітопис його життя, унікальні архівні документи, публікації та спогади про видатну постать вітчизняного гончарства.

Опубліковано твори Василя Омеляненка, що зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Національному центрі народної культури *«Музей Івана Гончара»*, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Полтавському художньому музеї Віктора Бажана, а також у приватних колекціях.

Альбом є першою в історії Української Держави фундаментальною публікацією матеріалів про майстра народного мистецтва.

Видання продовжує довготривалий Національний науково-видавничий проєкт *«Гончарна спадщина України XVII–XX століть»* у 70 книгах. Його метою є наукове вивчення, введення в науковий обіг і популяризація досягнень українського гончарства, інтеграція гончарної спадщини України у світовий культурний процес.

Для керамологів, етнологів, мистецтвознавців, істориків, музеологів, культурологів, краєзнавців, колекціонерів, мистців, народних майстрів, викладачів, учителів, учнів і студентів мистецьких закладів освіти, політиків, урядовців, народних депутатів, дипломатів, усіх, кому не байдужа мистецька спадщина українців.

Ключові слова: *українська керамологія, гончарство, художня кераміка, опішненська кераміка, зооморфна скульптура, народний майстер, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, Василь Омеляненко, Опішне, Україна*

LAUREATES OF THE TARAS SHEVCHENKO NATIONAL PRIZE OF UKRAINE: VASYL OMELIANENKO, A POTTER / Written and compiled by Liudmyla Metka ; artist Yurko Poshyvailo ; photographer Taras Poshyvailo. – Opishne : Ukrainian Ethnology, 2024. – 624 p. : fig. (Publishing project *Masterpieces of Ukrainian Pottery* ; academic ceramological series *Pottery Heritage of Ukraine of the 17th–20th Centuries*, issue 2)

This is the study of the life and creative path, artistic heritage of the laureate of the Taras Shevchenko National Prize of Ukraine, Honoured Master of Folk Art of Ukraine, the outstanding Ukrainian potter Vasyl Omelianenko (1925–2021). An art analysis of the master's work, a photo chronicle of his life, unique archival documents, publications and memories of the outstanding figure of the domestic pottery industry are presented.

The works of Vasyl Omelyanenko, stored in the National Museum of Ukrainian Pottery, the National Museum of Decorative Arts of Ukraine, the *Ivan Honchar Museum* National Centre of Folk Culture, the Poltava Vasyl Krychevsky Museum of Local History, the Poltava Viktor Bazhan Art Museum and private collections, have been published.

The album is the first fundamental publication of materials about the master of folk art in the history of the Ukrainian State.

The publication continues the long-term National Scientific Publishing Project *Pottery Heritage of Ukraine of the 17th–20th Centuries* in 70 books. Its purpose is scientific studying, introduction into scientific circulation and popularization of the achievements of Ukrainian pottery, integration of the pottery heritage of Ukraine into the world cultural process.

The book is intended for ceramologists, ethnologists, art historians, historians, museologists, culturologists, regional explorers, collectors, artists, folk craftsmen, lecturers, teachers, pupils and students of art educational institutions, politicians, government officials, people's deputies, diplomats, everyone who cares about the artistic heritage of the Ukrainians.

Key words: *Ukrainian ceramology, pottery, art ceramics, Opishne ceramics, zoomorphic sculpture, folk craftsman, laureate of the Taras Shevchenko National Prize of Ukraine, Vasyl Omelianenko, Opishne, Ukraine*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Рекомендовано до друку вченою радою
Нуково-дослідного інституту керамології
Національного музею-заповідника українського гончарства

РЕЦЕНЗЕНТИ

професор кафедри історії України
Полтавського національного педагогічного університету
імені Володимира Короленка,
доктор історичних наук, професор
ІГОР СЕРДЮК

директорка Опішнянського державного художнього ліцею
імені Василя Кричевського,
докторка історичних наук, заслужена працівниця культури України
ЛЮДМИЛА ОВЧАРЕНКО

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР

генеральний директор
Національного музею-заповідника українського гончарства,
доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
ОЛЕСЬ ПОШИВАЙЛО

Роботу виконано в рамках наукового проєкту
Національного музею-заповідника українського гончарства
«Персоналії українського гончарства як чинник збереження й розвитку
етнокультури України кінця XIX – початку XXI сторіччя
(біографії, образний світ, художня стилістика, творча спадщина)»
(держ. реєстр № 0118U003875)
та ґрантового проєкту Українського культурного фонду
«Магія опішнянського зооморфного посуду»

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД

ПРОЄКТ РЕАЛІЗОВАНО
ЗА ПІДТРИМКИ
УКРАЇНСЬКОГО
КУЛЬТУРНОГО ФОНДУ

Права видавництва «Українське Народознавство» поширюються на всі країни.
Перевидання, репродукції, відтворення, виконання за допомогою розмножувальної,
аудіовізуальної техніки чи будь-якими іншими засобами,
а також приватні копії можуть бути виконані лише
з дозволу видавництва «Українське Народознавство»

© Олесь Пошивайло, концепція видання, переднє слово, 2024
© Людмила Метка, упорядкування матеріалів, вступна стаття, атрибуція й анотації творів, 2024
© Олена Клименко, стаття, 2024
© Оксана Андрушенко, Галина Панасюк, Тетяна Хрипун, іменний і географічний покажчики, 2024
© Костянтин Рахно, переклад англійською мовою, 2024
© Юрко Пошивайло, концепція художнього оформлення, макет, 2024
© Тарас Пошивайло, фото творів, 2024
© Громадська організація «Конгрес українських керамологів», 2024
© Національний музей-заповідник українського гончарства, тексти, фото й макет книги, 2024
© Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, право на опублікування творів із колекції музею, 2024
© Національний музей декоративного мистецтва України, право на опублікування творів із колекції музею, 2024
© Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара», право на опублікування творів із колекції музею, 2024
© Полтавський художній музей Віктора Бажана, право на опублікування творів із колекції музею, 2024

Зміст

■ **ГОНЧАР-ХАРАКТЕРНИК ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО: НА СТОРОЖІ КАНОНІВ ГОНЧАРНОЇ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ**
Переднє слово Олеся Пошивайла 14

■ **ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО: ЖИТТЄПИС, ТВОРЧІСТЬ, ГОНЧАРСЬКА СПАДЩИНА**
Людмила Метка 31

ПРОЛОГ 33

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЄВОЇ ДОРОГИ 36
ДИТИНСТВО І ЮНІСТЬ. *Життєві цінності* 36
ЗРІЛІСТЬ. *Про особисте – відверто* 44
ВИСОКОЛІТТЯ. *Відчуття повноти життя* 63

ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОСТІ 77
ПРЕЛЮДІЯ. *Зачарований глиною* 77
КООРДИНАТИ. *Зв'язок з артіллю* 79
РОБОЧІ БУДНІ. *Чужий серед своїх* 81
МИСТЕЦЬКІ ЗМАГАННЯ. *Перевершити себе* 98
Перший гончарський симпозіум 98
Симпозіум-практикум «Поезія гончарства на майданах і в парках України» 102
ВИСТАВКОВИЙ ДОСВІД. *Життєдайні джерела великого творця* 112
Гуртові виставки 112
Персональні виставки 125
ШЛЯХ ДО ВИЗНАННЯ. *Посвячений у таїну глини* 135
БЕНТЕЖНІ ДУМКИ. *Міф про учнівство* 158

ФІЛОСОФІЯ ДОСВІДУ 165
УРОКИ МАЙСТЕРНОСТІ. *Відкривати гончарний всесвіт* 165
Е-ЛІТНЯ АКАДЕМІЯ ГОНЧАРСТВА ДЛЯ ХАРИЗМАТИКІВ, РОМАНТИКІВ, ДИВАКІВ І ДІЯЧІВ. *Об'єднані творчістю* 172
НАУКОВІ ТА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ЗАХОДИ. *Сила слова* 177

ФІЛОСОФІЯ ГОНЧАРСЬКОЇ СПАДЩИНИ 191
ДОСЛІДЖУЮЧИ ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ 191
ФОРМУВАННЯ НАЙБІЛЬШОЇ МУЗЕЙНОЇ КОЛЕКЦІЇ КЕРАМІКИ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА 197
ПРИВАТНІ КОЛЕКЦІЇ ТВОРІВ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА 204
МРІЇ ПРО ВЛАСНИЙ МУЗЕЙ 208

ЕПІЛОГ 213

ДЖЕРЕЛА 217

■ **ФОТОЛІТОПИС** 223

■ **ОЧИМА НАЩАДКІВ** 279

Наталя Бойко.
Допоки жива пам'ять – доти людина жива! 280

Галина Галян.
Спомин про Василя Омеляненка 282

Тамара Гончаренко.
«Глина для мене, як життя…» 286

Василь Гурдін.
Добрі «обличчя» казкових тварин Василя Омеляненка 298

Сергій Зозуля.
Світло «світлої людини» (згадуючи Василя Омеляненка) 303

Вікторія Зубань.
Коли я згадую Василя Онуфрійовича – тепліє на душі 308

Наталя Зубань.
Я пам'ятаю… 311

Лариса Кулініч.
«Золотий перетин» народного майстра
(зі спогадів про творчі зустрічі з Василем Омеляненком) 312

Аліса Ложкіна.
Цар глиняних звірів 315

Найкращі уроки гончарства (спогади колег Василя Омеляненка, працівниць Опішнянського державного художнього ліцею імені Василя Кричевського)
Наталя Матвійчук 320
Наталя Куріпта 321
Неля Немирюк 322
Любов Денисенко 324
Валентина Різниченко 326
Вікторія Заліська 327
Оксана Кальна 328
Надія Мальована 329
Світлана Мотрій 330
Оксана Северин 331
Наталя Гурин 332

Олена Носач.
Стежками дитинства
(спогади про дитинство, навіяні зустріччю з Василем Омеляненком) 333

Тетяна Павлишин-Святун.
Як хліб і вино... 335

Анатолій Щербань.
Мій Омеляненко 336

■ **ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА (мистецтвознавчий аспект дослідження)**
Олена Клименко 338

■ **ТВОРИ** 375

СКУЛЬПТУРА 376
Зооморфна скульптура 377
Антропоморфна скульптура 456
Зооантропоморфна скульптура 494
Сюжетні композиції 499

ПОСУД 505
Ужитковий посуд 506
Декоративно-ужитковий посуд 509

ІГРАШКА 532
Свистунці 524
Монетки 539

ПРЕДМЕТИ ПОБУТОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ 553
Свічники 554
Скарбниця 562
Попільниці 563

■ **ДОДАТКИ** 565

ПУБЛІКАЦІЇ

Людмила Метка.
Майстер-клас від Василя Омеляненка:
виготовлення іграшки-свистунця «рибка» 566

Людмила Метка.
Способи декорування зооморфної скульптури Василя Омеляненка 570

ЕКСПЕДИЦІЯ

Людмила Метка.
Стежками дитинства та юності
(за матеріалами керамологічної експедиції 2014 року) 576

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ ПУБЛІКАЦІЙ ЗІ ЗГАДКАМИ ПРО ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА 583

ВИСТАВКИ ЗА УЧАСТІ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА 605

МУЗЕЇ УКРАЇНИ, ДЕ ЗБЕРІГАЮТЬСЯ ТВОРИ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА 608

■ **ПОСТСКРИПТУМ: «...ІЗ ЗЕМЛІ – У ЗЕМЛЮ...»** 609

■ **ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК** 613

■ **ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК** 621

Contents

■ **VASYL OMELIANENKO, THE WISARD POTTER: GUARDING THE CANONS OF THE POTTERY CAPITAL OF UKRAINE**
A Foreword by Oles Poshyvailo 14

■ **VASYL OMELIANENKO: BIOGRAPHY, CREATIVE WORK, POTTERY HERITAGE**
Liudmyla Metka 31

PROLOGUE 33

PHILOSOPHY OF THE WAY OF LIFE 36
CHILDHOOD AND YOUTH. *Life Values* 36
MATURITY. *About Something Personal – Frankly* 44
ADVANCED AGE. *Feeling of Fullness of Life* 63

PHILOSOPHY OF CREATIVITY 77
PRELUDE. *Enchanted with Clay* 77
COORDINATE. *Communication with Cooperative* 79
WORKING WEEKDAYS. *A Stranger Among the Natives* 81
ART COMPETITIONS. *Surpass Yourself* 98
First Pottery Symposium 98
Symposium and workshop Poetry of Pottery in the Squares and Parks of Ukraine 102
EXHIBITION EXPERIENCE. *Life-Giving Sources of the Great Creator* 112
Group Exhibitions 112
Personal Exhibitions 125
THE WAY TO RECOGNITION. *Initiated into the Secret of Clay* 135
CONFUSING THOUGHTS. *The Myth of Discipleship* 158

PHILOSOPHY OF EXPERIENCE 165
LESSONS OF MASTERY. *Discover the Pottery Universe* 165
E-SUMMER POTTERY ACADEMY FOR CHARISMATICS, ROMANTICS, ECCENTRICS, AND ACTIVISTS. *United by Creative Work* 172
SCIENTIFIC AND CULTURAL AND ARTISTIC EVENTS. *The Power of Words* 177

PHILOSOPHY OF THE POTTERY HERITAGE 191
EXPLORING LIFE AND CREATIVITY 191
FORMATION OF THE LARGEST MUSEUM COLLECTION OF VASYL OMELIANENKO CERAMICS 197
PRIVATE COLLECTIONS OF WORKS OF VASYL OMELIANENKO 204
DREAMS ABOUT OWN MUSEUM 208

EPILOGUE 213

SOURCES 217

■ **PHOTO LITHOGRAPH** 223

■ **EYES OF DESCENDANTS** 279

Natalia Boyko.
As Long As the Memory Is Alive, the Person is Still Alive! 280

Halyna Halian.
Memory of Vasyl Omelianenko 282

Tamara Honcharenko.
«Clay for Me is Like Life...» 286

Vasyl Hurdin.
Good *«Faces»* of Fairy-Tale Animals by Vasyl Omelianenko 298

Serhii Zozulia.
The Light of a *«Bright Person»*(Remembering Vasyl Omelianenko) 303

Victoriia Zuban.
When I Remember Vasyl Onufriiovych, It Warms My Soul 308

Natalia Zuban.
I remember… 311

Larisa Kulinich.
«Golden section» of the Folk Craftsman
(from Memories of Creative Meetings with Vasyl Omelianenko) 312

Alisa Lozhkina.
King of Clay Beasts 315

The Best Lessons in Pottery (Memories of Vasyl Omelianenko's Colleagues, Employees of Opishne Vasyl Krychevsky State Art Lyceum)
Natalia Matviychuk 320
Natalia Kuripta 321
Nelia Nemyriuk 322
Liubov Denysenko 324
Valentyna Riznychenko 326
Victoriia Zaliska 327
Oksana Kalna 328
Nadiia Maliovana 329
Svitlana Motrii 330
Oksana Severyn 331
Natalia Huryn 332

Olena Nosach.
Along the Paths of Childhood
(Memories of Childhood, Inspired by a Meeting with Vasyl Omelianenko) 333

Tetiana Pavlyshyn-Sviatun.
Like Bread and Wine.... 335

Anatolii Shcherban.
My Omelianenko 336

■ **CREATIVE WORK OF VASYL OMELIANENKO (Artistic Aspect of Research)**
Olena Klymenko 338

■ **WORKS** 375

SCULPTURE 376
Zoomorphic Sculpture 377
Anthropomorphic Sculpture 456
Zooanthropomorphic Sculpture 494
Plot Compositions 499

TABLEWARE 505
Utensils 506
Decorative Ware 509

TOYS 532
Whistles 524
Coins 539

HOUSEHOLD ITEMS 553
Candlesticks 554
Moneybox 562
Ashtrays 563

■ **APPENDICES** 565

PUBLISHED WORKS

Liudmyla Metka
Master Class from Vasyl Omelianenko: Making a Whistle-Toy «*Fish*» 566

Liudmyla Metka
Ways of Decorating the Zoomorphic Sculpture of Vasyl Omelianenko 570

EXPEDITION

Liudmyla Metka
Along the Paths of Childhood and Youth
(Based on the Materials of the 2014 Ceramological Expedition) 576

SELECTED BIBLIOGRAPHY OF PUBLISHED WORKS
WITH MENTIONS OF VASYL OMELIANENKO 583

EXHIBITIONS WITH THE PARTICIPATION OF VASYL OMELIANENKO 605

MUSEUMS OF UKRAINE WHERE THE WORKS OF VASYL OMELIANENKO ARE KEPT 608

■ **POSTSCRIPTUM: «... *FROM THE EARTH – INTO THE EARTH...*»** 609

■ **Index of Persons** 613

■ **Index of Places** 621

Василь Омеляненко та Олесь Пошивайло в День народження гончаря. Опішне. 03.08.2017. Фото Людмили Пошивайло

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

ГОНЧАР-ХАРАКТЕРНИК ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО: НА СТОРОЖІ КАНОНІВ ГОНЧАРНОЇ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

«Я В ЦЕНТРІ КОЛА, ВИЗНАЧЕНІМ СОНЦЕМ»

Борис Олійник

На початку XXI століття Національний музей-заповідник українського гончарства заснував довготривалу академічну керамологічну видавничу серію *«Гончарна спадщина України XVII–XX століть»* (у 70 книгах). Його метою було задекларовано *«наукове вивчення, введення в науковий обіг і популяризацію вершинних досягнень українського гончарства, інтеграцію гончарної спадщини України у світовий культурний процес»* [6, с. 55]. Орієнтовний перелік тематичних книг видавничої серії налічує 70 позицій, у тому числі 65 альбомів і 5 томів *«Енциклопедії українського гончарства»*.

Першою книгою цього фундаментального керамологічного проєкту став альбом *«Опішнянська мальована миска другої половини XIX – початку XX століття (у зібранні Російського етнографічного музею в Санкт-Петербурзі)»*, який побачив світ 2010 року [5]. Видання було присвячено найбільшій і найкоштовнішій у світі колекції глиняних мальованих мисок, виготовлених гончарями всесвітньо відомої столиці українського гончарства – містечка Опішного з приміськими селами сучасного Полтавського району Полтавської області. Представлені в ньому твори постають вершинним явищем української мальованої кераміки другої половини XIX – початку XX століття.

Наступною мала бути книга *«Скульптурне бароко Остапа Ночовника»*, присвячена творчості найвидатнішого гончаря-скульптора України початку XX століття – Остапа Ночовника із села Міські Млини, що поруч із Опішним. Було зібрано унікальні фотоматеріали про його творчу

Обкладинка альбому «Опішнянська мальована миска другої половини XIX – початку XX століття». Опішне. 2010

спадщину, що зберігається в музеях України та за її межами. Проте фінансові й інші проблеми відтермінували вихід у світ цього видання на невизначений час.

Проєктом також передбачалося, що 7, 8 і 9 книги будуть присвячені трьом гончарям, творчість яких відзначена найвищою в Україні державною нагородою за вагомий внесок у розвиток культури – Національною премією України імені Тараса Шевченка. Насамперед Національний музей гончарства готував дві книги з трилогії – про видатних опішненських гончарів, заслужених майстрів народної творчості України Василя Омеляненка та Михайла Китриша.

Нині виходить у світ книга про гончарські звершення Василя Омеляненка, яка приурочується до 100-річчя від дня народження Маестро (03.08.2025). Її підготувала завідувачка Науково-дослідного сектору етнографічної (антропологічної) керамології Науково-дослідного Інституту керамології, кандидатка історичних наук Людмила Метка. Особливістю цього альбому є те, що дослідження життєвого й творчого шляху гончаря ґрунтується на особистих розповідях Василя Омеляненка та спогадах його рідних, друзів і знайомих. Мистецтвознавчий аналіз творчої спадщини гончаря здійснила наукова співробітниця Відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, кандидатка мистецтвознавства Олена Клименко. Альбом є першим в Україні фундаментальним виданням про життя і творчість народного майстра.

Під час недавньої кампанії з виконання Закону України *«Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»* Музей-заповідник пропонував перейменувати в селищі вулицю Партизанську на вулицю Василя Омеляненка, мотивуючи це тим, що:

- на вул. Партизанська, 2, функціонує Музей мистецької родини Кричевських; у його історичній будівлі Кричевського-Лебіщака, яка була адміністративним корпусом Опішнянського заводу *«Художній керамік»*, Василь Омеляненко працював упродовж 35 років;
- на вул. Партизанська, 21, нині функціонує єдиний такого типу в Україні Опішнянський державний художній ліцей імені Василя Кричевського, підпорядкований Міністерству культури та стратегічних комунікацій України; у тій будівлі ще Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* Василь Омеляненко вчив школярів гончарній майстерності, упродовж 2009–2019 років був членом журі Міжнародних молодіжних гончарських фестивалів;
- на вул. Партизанська, 102, функціонує найбільший у Європі Національний музей-заповідник українського гончарства; з 1986 року з музеєм активно співпрацював Василь Омеляненко; з 2011 року він був членом Наглядової ради Національного музею-заповідника українського гончарства; в Музеї-заповіднику зберігається найбільша в Україні колекція його глиняних творів (понад 600 експонатів) та особистий архів.

Надання його імені вулиці Партизанській в Опішному, на якій пройшло все його творче життя, де було започатковано перший музей гончарства й звідки тріумфальною ходою почався розвиток селища як визначного туристичного центру, стало б виявом вдячності опішненців подвижнику й патріоту рідного краю, який усе своє життя поклав на вівтар гончарсько-мистецької слави Опішного.

Увічнення легендарного в Україні імені Василя Омеляненка в комплексі з іншими заходами сприяло б відновленню націо- й

● **Василь Омеляненко за роботою в Опішнянському заводі «Художній керамік». Опішне. 1985.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Брат Василя – Петро Омеляненко за роботою в Опішнянському заводі «Художній керамік». Опішне. 1985.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

державотворчої аури селища, формуванню його позитивного іміджу знакового й виняткового населеного пункту країни, розвитку в ньому туристичної інфраструктури, стало б суттєвим аргументом в утвердженні Опішного як визначного історичного, наукового, культурно-мистецького й туристичного центру України.

На жаль, Опішнянська селищна рада не погодилася на таке перейменування й вулиця Партизанська отримала інше найменування, не пов'язане з шевченківським лавреатом.

Щоправда, від такого владного ігнорування легендарної постаті української культури, його творчий внесок в історію вітчизняного народного мистецтва другої половини XX – початку XXI століття залишається незмінно вагомим і непідвладним швидкоплинному часу.

З Василем Омеляненком я вперше познайомився 1985 року, коли фіксував на фотоплівку моменти роботи гончарів і малювальниць Опішнянського заводу *«Художній керамік»* перед переміщенням їх із різних цехів у одне нове, щойно збудоване виробниче приміщення. Тоді я зробив фото Василя та його брата Петра за роботою в будівлі Кричевського-Лебіщака, де на той час розміщувалася адміністрація та творчо-виробнича лабораторія заводу.

На формування суспільного іміджу Василя Омеляненка як автора неперевершених зооморфних скульптурних творів більше впливав його вік, неймовірна працездатність і сила продукувати багато творчих робіт упродовж тривалого життєвого циклу. Тим часом Василь Омеляненко не був єдиним креативним і довершеним майстром-гончарем у Опішному. В Гончарній Столиці України завжди, у всі часи, була когорта видатних майстрів, які творили, зберігали й розвивали своє предковічне гончарювання. Тобто

були й інші гончарі, які робили зовсім не гірших левів, баранів, биків, козаків, баринь, монетку та іншу глиняну іграшку. І в цьому відношенні Василь Омеляненко не був кимось абсолютно унікальним і ні на кого не схожим. Бо все одно йому доводилося працювати в середовищі класичного традиційного гончарного осередку, де існували певні історично напрацьовані канони, яких він теж ревно дотримувався. Тому справжня й непоказна велич постаті Василя Омеляненка, на мою особисту думку, не тільки в його творах, але й в дещо іншому, а саме – у способі життя; у манері спілкування з оточуючим світом (з людьми, тваринами тощо); у зануренні в гончарну культуру *«з головою»,* нерозривна з ним єдність; у абсолютній відданості глині й гончарству загалом, у намаганні допомогти іншим в опануванні основами гончарства. Девіз усього його життя – жодного дня без глини в руках! Глина для нього була святою космічною/божественною субстанцією, з якої поставало нове життя його глиняних творінь! Майже впродовж усього свого життя він і сповідувався перед глиною і в глині.

Великий творець символічної гончарославної культури жив у ним же збудованій маленькій непримітній хатинці! Його вражаючі життєві поневіряння, описані в цьому виданні,

● **Василь Омеляненко. Опішне. 2016.** Фото Сергія Назаркіна. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко. Рибка.** Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8,5х14,5х4,5 см; на нижній частині тулуба ритований напис: *«О.В.»*. **Опішне. 2009.** Приватна колекція Олеся Пошивайла Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Чайка з чаєнятами.** Глина, фарба, лак, ліплення, ритування, проколювання, писання, 12,5х9х6,5 см; на копитцеві ритований напис: *«О.В.»*. **Опішне. 2010.** Приватна колекція Олеся Пошивайла. Фото Тараса Пошивайла

робили його ніскільки не слабшим. Навпаки, у щоденній скруті повсякдення формувався сильний, вольовий, войовничий і бойовий характер мистця.

Він перманентно переселявся з однієї хати до іншої, від однієї квартири до другої, від Опішного до Василькова. І ці мандри-поневіряння були споріднені з долею цілого українства впродовж буремного ХХ століття, розкиданого по всіх куточках земної кулі. Українці то поверталися до рідних обійсть, то знову вимушено емігрували, шукаючи для себе безпечне місце для тривалої й безпечної життєдіяльності.

І водночас саме глина була джерелом довгого-предовгого життя самого Василя Омеляненка. Глина заміняла йому відпочинок, масові гулянки, кулінарне гурманство та інші буденні радощі інших людей. Бо він понад усе любив глину й залишався відданим їй до останнього земного подиху.

Глина як універсальний медитаційний матеріал була його найбільшим секретом довголіття. Вона оточувала його майже впродовж усього життя. Та ж глина вбирала в себе всю довколишню негативну енергію, знімала її з гончаря через його сильні руки. Невдовзі та знята енергія спалювалася в жертовному вогні горна! Відбувався природний процес ритуального очищення простору життєдіяльності Василя Омеляненка. Про це ж саме йдеться в Біблії: *«Рука Твоя, Господи, нехай знайде [всіх] ворогів Твоїх, правиця Твоя нехай досягне всіх, що ненавидять Тебе. В час гніву Твого Ти розпалиш їх, як піч. У гніві Своїм Господь погубить їх, і поїсть їх вогонь»* [1, Пс. 20: 9-10].

Хочу звернути увагу не стільки на творчу спадщину гончаря, скільки на його неординарну постать. ПОСТАТЬ БЕЗСРІБНИКА. Він був безкорисливим. Він творив своє звірине царство не заради грошей чи матеріального збагачення. Він таким чином виявляв своє ЕГО через любов і відданість глині, освідчувався майже щоденно їй у платонічному коханні. Він отримував гонорари за свої твори, що користувалися попитом у колекціонерів і шанувальників народного мистецтва. Усі зароблені кошти віддавав своїм рідним, а сам продовжував спартанський спосіб життя, який можна порівняти хіба що з життям схимника. Його схимою значною мірою стало відчуження від довколишнього світу заради цілковитого єднання з глиною, яку він обожнював і бачив у ній джерело Божого благословення, натхнення й життєвої енергії. Для Омеляненка глина – магічна, божественна біомаса, всередині якої є все, що забажає людина. Але мистецтво й дар Божий видобувати з неї ЩОСЬ дані тільки окремим обраним постатям. Для нього глина була втіленням Бога, і він сам почувався богоподібним, коли сам на сам, поза сторонніми очима, залишався наодинці з нею і ставав одним цілим з нею, коли з безформної субстанції творив людей, тварин і птахів за своїм образом і подобою! У моменти творчого аскетизму він входив у стан екстазу з глиною, яка була слухняною в його руках і дозволяла гончарю робити з собою все, що тільки йому заманеться! Тотожні уявлення мають глибокі історичні корені, що засвідчують рядки зі Святого Писання: *«Гончар мне м'яку землю, старанно ліпить усякий сосуд на служіння нам; з однієї і тієї самої глини виробляє посуд, потрібний і для чистих діл і для нечистих –усе однаково; але яке для кожного з них вживання, суддя –той самий гончар»* [1, Прем. 15: 7].

Він дивовижним умінням запліднював сіру глину своїми ідеями, і з того утаємниченого шлюбу множився український світ! З глини народжувалися люди, тварини, птахи, які сукупно творили різноманіття українського етносвіту. Глина була інструментом творення українськості повсякденного життя в Україні. У той час, коли багато різних чинників прагнули уніфікувати українську ідентичність і етнічність, нівелювати її, з підвладної Омеляненку глини поставали українці й українки, які не дозволяли суспільству забути, яких дідів і батьків ми діти. У країні, яка прискореними темпами русифікувалася, де системно знищувалася українська етнічність, українська культура, українське мислення, Василь Омеляненко самовіддано і вперто клонував українців і українок, одягав їх в українські шати і на сторожі їхньої етнічності ставив своїх левів та биків, як охоронців національної ідентичності в умовах колоніального поневолення України. Тому й білоруського зубра він перетворив в українського бика!

Глина в руках Омеляненка говорила зі світом українською мовою, українською культурою, українською минувшиною, підживлювала й реінкарнувала історичні стереотипи й культурні цінності українців, відроджувала українське буття, український етнографізм. Він мислив українськими етностереотипами й відтворював їх у глині. Глина в його руках була слухняним інструментом і матеріалом втілення його ідей. І навіть

маленькі свистунці, які тисячами виготовляв Василь Омеляненко зі своїм братом Петром, були часточками українського етносвіту, що зберігав таким чином свою самобутність щонайменше від доби втрати автономності Гетьманщини впродовж XVIII століття.

Василь Омеляненко ніколи не переймався своїм віком. Більше того, одного разу, коли в якийсь період нашого постійного спілкування на багатолюдних музейних мистецьких заходах я представив його як найстаршого працюючого з глиною гончаря України, він пошепки попросив мене: *«Ніколи не згадуйте, скільки мені років! Не треба про це згадувати!»*. Отже, для нього все життя було одним безперервним плином часу, не поділеним на періоди дитинства, юності, зрілості, старості, а тим більше на річні часові проміжки, коли актуалізувалися роздуми про майбутню невтішну перспективу старіння організму. Він насправді почувався парубком і в 90 років!

Його час від часу обсідали різні хвороби, у тому числі й випадкові, курйозні (збила машина, забій мозку тощо), а він не піддавався й, здавалося, легко їх позбувався, як з гуски вода.

Він сам нерідко сприймався мною українським варіантом індійського йога: маленький зростом, худий, кістлявий, але м'язистий. Скромний у їжі, якої в нього, здавалося, ніколи й не було вдосталь. Переважно сам готував найпростіші страви, але й майже щодня ходив до доньки пообідати. Іноді мені здавалося, що він живе лише Святим Духом!

Натомість, щедро купував хліб і дорогою на обід годував ним бродячих по вулиці собак, які вже знали про свого добродійника й очікували його щоденний прохід повз них із обов'язковим годуванням.

Побут гончаря був максимально мінімізованим, по-справжньому спартанським. Нічого зайвого в побутовій техніці, а насправді – практична відсутність її. Мінімальна кількість

Василь Омеляненко, Микола Пошивайло і Григорій Гринь як члени Журі VIII Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті «Колегіум мистецтв у Опішному». Опішне. 20.06.2014. Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Вішалка з одягом у хаті Василя Омеляненка. Опішне. 2014. Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

одягу, який носив десятиліттями. Але завжди був вибритий, чистий і у випрасуваному одязі.

Ніколи не бігав і не поспішав. І це не тільки тому, що мав проблему з ногою, але й тому, що нікуди було поспішати: глина завжди чекала його вдома.

Його головним життєствердним кредом було бажати всім оточуючим добра й здоров'я. І те, що роздавав оточуючим довкола людям, поверталося йому ж сторицею! Все, як у вірші його земляка Бориса Олійника: *«Віддай усе, що взяв, і освятись. Ще більше, ніж узяв, зумій віддати»* [Борис Олійник. Диптих].

Василь Омеляненко завжди потребував спокою для власної душі. Тому уникав гучних компаній. Уникав також будь-яких конфліктів, суперечок. Він ніколи й нікому не намагався нав'язати власну думку, але й своєї не змінював під впливом інших.

Він проживав своє життя й ніколи не прагнув стати частиною життя іншого чи іншої. Бо був самодостатнім сам у собі і сам для себе. Бо поруч із ним завжди була мовчазна, німа глина. В ній він немовби розчинявся на молекули і вдихав у неї життя, як біблійний Всевишній. Нежива глина в його руках оживала-воскресала. Хіба ж це не Бог був на землі в образі Василя Омеляненка?! Цей Бог у Василевому тілі промовляв до всіх довкола: *«Полюби мене таким, як я є, і буде тобі Царство Небесне вже на землі! Бо саме любов дарує життя, а ненависть його забирає»*.

В останні десятиліття земного шляху гончарського праведника, здавалося, що він зайнятий винятково пізнанням самого себе та роздумами про власне безсмертя майже так, як писав Борис Олійник: *«...Маю право на верховне щастя: Рости, не спрограмований ніким»* [Борис Олійник. Я в центрі кола, визначеним сонцем]. Адже з кожним виготовленим новим твором, подарованим комусь чи проданим, він фактично множив спільноту своїх фанатів і поціновувачів, завдячуючи яким і здобував оте омріяне безсмертя!

Самотність дозволяла йому бути самим собою та з глиною наодинці, як Творець світу, був теж наодинці з глиною! Глина була його найвірнішою обраницею долі, ніколи його не зраджувала, а лише підносила на все нові вершини слави й людського визнання.

Дивовижно, що всі житейські поневіряння не зробили Василя злим, жорстоким відлюдником, а навпаки, загартували в ньому сковородинівське прагнення до філософсько-художнього пізнання світу, виробило в ньому суто його, специфічно гончарську мову, якою він сміливо віщував оточуючим свої уявлення про довкілля й своє місце в ньому. Його лев став не тільки втіленням його ментальності, але й його захисником і натхненником до такого довгого промовистого життя, дарованого йому Всевишнім задля того, щоб він встиг більше сказати людству про приховані можливості кожного й кожної повногрудо жити й нести людям добро. Його трудовий життєвий шлях у гончарстві – урок для всіх нас про те, як слід поборювати й пристосовувати для своїх пошуків існуючі проблеми. Омеляненківське мистецтво жити все більше захоплює тих, хто прагне довго жити й творити!

Розквіт творчості Василя Омеляненка припав на час згортання в Україні часткової українізації, що відбувалася впродовж другої

Василь Омеляненко. Опішне. 2005.
Фото Сергія Назаркіна. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

половини 1960-х років, коли першим секретарем ЦК КПУ був Петро Шелест. Саме після згортання цієї ситуативної українізації в Опішному почався справжній бум з виготовлення зооморфної скульптури, для якої не існувало ніякої цензури. Опішненські гончарі ефективно скористалися цією можливістю. Постала когорта народних майстрів, які виготовляли зооморфну скульптуру (Іван Білик, Василь Біляк, Трохим Демченко, Григорій Кирячок, Михайло Китриш, Володимир Нікітченко, Василь Омеляненко, Гаврило Пошивайло, Микола Пошивайло та інші менш відомі майстри). Зооморфна скульптура стала становити значну частину виробничої продукції Опішнянського заводу *«Художній керамік»*.

Зоологи стверджують, що в давнину на території сучасної України водилися леви. Згодом їхні образи стали символічними елементами князівської влади, козацької вольниці й гетьманського геройства; перейшли в зображення на кахлях та в глиняні зооморфні посудини для міцних напоїв. Глиняний лев чи баран на столі був не тільки ужитковою посудиною, але й важливим суспільним символом життєдайної сили, ознакою могутності й величі.

Традиційні зооморфні посудини для міцних напоїв набули значного поширення в Полтавщині, й зокрема в Опішному, наприкінці XIX – на початку XX століття. У науковій літературі були спроби мистецтвознавців «зістарити» їх аж до XVII століття. Для унаочнення цієї тези варто нагадати про подібні маніпуляції з одним левом із колекції Національного музею декоративного мистецтва України.

1968 року, в статті *«Кераміка»* третього тому академічної шеститомної *«Історії українського мистецтва»* автор Пантелеймон Мусієнко безпідставно стверджував, немовби в XVII столітті в Полтавщині *«вироблялося багато святкового декоративного посуду – куманців, барилець, баклаг, фігурних посудин у вигляді птахів, баранців, левів...»* [4, с. 327]. Як ілюстрацію до цієї тези він подав фото лева з колекції Державного музею українського народного декоративного мистецтва УРСР з підписом: *«Лев. Полтавщина. XVII ст.»* [4, с. 325].

Через рік відтоді мистецтвознавиця Леся Данченко в своїй книзі *«Народна кераміка Наддніпрянщини»* опублікувала фото того ж лева, але атрибутувала його по-своєму: *«Дволикий лев.*

● **Лев. Наддніпрянщина. Друга половина XIX століття. Національний музей декоративного мистецтва України.**
Репринт [9]

● **Лев. Опішне, Полтавщина. Початок XX століття.**
Репринт [7, с. 11]

● **Василь Омеляненко. Баран** (1, 2)**.** Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, теракота, 28,5x24x12 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко. Музей. Київ. 1976 р.»*. **Пирогів, Київ. 1976.** Приватна колекція Олеся Пошивайла. Фото Тараса Пошивайла

1

2

Посудина на вино. Чигиринщина. XVIII – поч. XIX ст. ДМУНДМ» [2, с. 117]. У своїй наступній книзі 1974 року, Леся Данченко анотувала фото цього ж лева без зазначення регіону походження: «*Дволикий лев. Посудина для вина. XVIII – поч. XIX ст. ДМУНДМ»* [3, с. 52].

Через два роки (1976) інший мистецтвознавець Олег Чарновський у книзі *«Українська народна скульптура»* також подав фото цього ж лева з анотацією: *«Дволикий лев. Посуд для напоїв. Київська обл. XVIII ст.»*, а в описовій частині тексту зазначив: *«Київщина XVIII ст., ДМУНДМ»* і додав: *«П. Н. Мусієнко датує цю посудину XVII ст..., а О. С. Данченко – XVIII – початком XIX ст... Виходячи з стилістичного аналізу, автор схильний розділити думку О. С. Данченко»* [8, с. 24-25].

Отже, маємо приклади, як вчені один і той же глиняний виріб атрибутують різним часом (XVII; XVIII; XVIII – поч. XIX століття) та різними регіонами виготовлення (Полтавщина; Чигиринщина; Київщина; Київська область). Вони наочно ілюструють, як українські радянські мистецтвознавці на власний розсуд вигадували атрибуцію тих чи інших глиняних виробів, залежно від тематики їхнього дослідження.

Зооморфні скульптури опішненських гончарів другої половини XX – початку XXI століття суттєво відрізняються від своїх попередників понад сторічної давнини. Насамперед, вони втратили свою просту мінімалістичну форму і вжиткове призначення, а натомість здобули різні форми й декор майже по всій своїй поверхні.

Василь Омеляненко був одним із тих гончарів, які, успадкувавши образ і форму побутово-ритуального скульптурного посуду минувшини, розвинули її до барокового стану Українського Державного Відродження. Нині гончаря й знають, насамперед, за його величними левами (биками). Цей напрямок його творчості став яскравим уособленням прагнення до української незалежності, свободи, символом світової величі рідної культури, Саме ці горді й незалежні характерами зооморфні образи стали символічним уособленням українського духу, незламності й непоборності, що так яскраво проявляється нині в умовах відбиття рашистської агресії. Його лев – войовничий, уміє постояти за себе. Його неможливо приборкати, бо він – уособлення абсолютної свободи.

Омеляненкового лева, як і новітнього постмайданного українського суспільства, пробудженого після трьохсотлітнього колоніального рабства, уже нікому не здолати, бо він – єдиний володар своїх територій і власної багатотисячної історичної тяглості культури. Лев Василя – це уособлення наших воїнів ЗСУ – воїнів добра!

Валерій Мозок. Гончар Василь Омеляненко. Опішне–Полтава. 1990. Полотно, олія, 103х65 см. Національний музей-заповідник українського гончарства

Василь Омеляненко став одним із найбільш відомих приборкувачів левів і биків в українському гончарстві! Його лев неприступний, але не злий, як, скажімо, деякі леви інших українських гончарів XX століття. Його лев – динамічний, вольовий. Лев – характерник, як і сам його Творець. Власне ця зооморфна скульптура була наочним уособленням самого Василя Омеляненка. Він був відображенням його нордичного характеру!

Леви інших опішненських гончарів дещо інакші. Скажімо, в корифея опішненського гончарства й шевченківського лавреата Івана Білика вони уособлюють не стільки мужність і силу, скільки тибетську одвічну мудрість, спокій, умиротвореність. Вони статичні, застиглі, немовби

● **Василь Омеляненко. Бик.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, теракота, 34,5x30,5x13 см; на задній частині тулуба ритований напис *«Омеляненко»*. **Опішне. 2010.**
Приватна колекція Олеся Пошивайла. Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Баран.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, теракота, 30x27x16 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 2010.** Приватна колекція Олеся Пошивайла. Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Бик.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 29,5x29x12,5 см; на задній частині тулуба ритований напис *«Омеляненко»*. **Опішне. 2009.**
Приватна колекція Олеся Пошивайла. Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Лев.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, теракота, 37x31x14 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 2010.**
Приватна колекція Олеся Пошивайла. Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Бик.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 56x57x26,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис *«Омеляненко В»*. **Опішне. 2008.**
Приватна колекція Олеся Пошивайла.
Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Лев з короною.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 63x55,5x23 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 2013.**
Приватна колекція Олеся Пошивайла.
Фото Тараса Пошивайла

● **Привітання з днем народження. Василь Омеляненко, Тетяна Литвиненко, Людмила Дяченко, Людмила Овчаренко. Опішне. 03.08.2012.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Привітання з днем народження. Василь Омеляненко, Тетяна Литвиненко, Людмила Метка, Людмила Пошивайло. Опішне. 03.08.2014.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Людмила Пошивайло й Василь Омеляненко в День народження гончаря. Опішне. 03.08.2020.** Фото Олеся Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

прийшли з минувшини у нинішній час. Тим часом у Омеляненка вони готові кинутися й бій і захистити себе, свою територію й свої життєві цінності. Тому вони динамічні, у застиглому на мить нестриманому ніким русі, що немовби промовляють у майбутнє, безапеляційно клично: *«Не чіпай!»*

Лев, бик – уособлення несамовитої сили. Василь Омеляненко кілька десятиліть тому почав виготовляти левів з коронами, визнавши лева царем усього його домашнього глиняного царства (*«Лев, що цар є над звірами»*) [Іван Франко. Лис Микита]. Власне, сам гончар, як Творець, і коронував своїх левів (надівав на них корону). Він поставив свого лева на сторожу України й українськості громадян Держави. Лев – задля захисту, а не для нападу на когось! Гончар Омеляненко й сам поводився як лев – був поблажливий до всіх, прощаючи всім образи, заздрощі, а натомість бажаючи всім оточуючим повний міх добра, сили й щастя. Він був земним сіячем неземної доброти!

* * *

● **Могила Василя Омеляненка** (1, 2)**. Опішне. 2024.** Фото Юрка Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

1

2

Василь Омеляненко разом з іншими гончарями Опішного вивершив опішненське гончарство до рівня високої світової культури. Своїм життєвим прикладом він показав, що можна бути маленьким зростом, але водночас поставати велетом українського гончарства! Дарував свої твори чи продавав за низькими цінами, а тим часом на художніх, антикварних ринках уже нині вони продаються за кільки тисяч доларів! Майже пів життя прожив у винайнятих хатах/квартирах, а згодом фактично збудував свій музей, бо в його хаті 03 серпня 2025 року, до його 100-річчя від дня народження, відкриється Меморіальний музей-садиба Василя Омеляненка. З метою збереження пам'яті про видатного гончаря Національний музей гончарства отримав у власність будівлю, де мешкав гончар. Нині там завершуються ремонтні роботи та побудова експозиції.

Він сам дарував і продавав Національному музею гончарства свої твори впродовж майже 35 років, таким чином формуючи найбільшу колекцію своїх творів, які не розпорошилися по світу, а живуть там, де й народилися – у Гончарній Столиці. Власне, це речі, які Василь Омеляненко, за підтримки працівників музею, подарував своїм односельцям. Ця колекція нині, як довічний оберіг його пам'яті на майбутні тисячоліття! Отже, і його землякам є чим пишатися за свого геніального мистця!

ВІН, ПО СУТІ, ВСЕ ЖИТТЯ СТОЯВ І ПРОДОВЖУЄ СТОЯТИ Й ПІСЛЯ ЗДОБУТТЯ БЕЗСМЕРТЯ НА СТОРОЖІ ГОНЧАРСЬКИХ КАНОНІВ І ВСЕСВІТНЬОЇ СЛАВИ ОПІШНОГО!

● **Василь Омеляненко. Опішне. 2017.** Фото Сергія Потаніна. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту : в укр. перекладі з паралел. місцями та додатками / пер. Філарет (Патріарх). – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1416 с.
2. Данченко Леся. Народна кераміка Наддніпрянщини / Леся Данченко. – К. : Мистецтво, 1969. – 143 с.
3. Данченко Леся. Народна кераміка Середнього Придніпров'я / Леся Данченко. – К. : Мистецтво, 1974. – 192 с.
4. Мусієнко П. Н. Кераміка // Історія українського мистецтва в шести томах. Мистецтво другої половини XVII–XVIII століття. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1968. – Т. 3. – С. 322-335.
5. Опішнянська мальована миска другої половини XIX – початку XX століття (у зібранні Російського етнографічного музею в Санкт-Петербурзі) / автор-упорядник Олесь Пошивайло, художник Юрко Пошивайло, фотограф Тарас Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2010. – 640 с. : іл. (Видавничий проект «Шедеври українського гончарства»; академічна керамологічна серія «Гончарна спадщина України XVII – XX століть», книга 1).
6. Пошивайло Олесь. Вершинне явище українського гончарства / Олесь Пошивайло // Опішнянська мальована миска другої половини XIX – початку XX століття (у зібранні Російського етнографічного музею в Санкт-Петербурзі) / автор-упорядник Олесь Пошивайло, художник Юрко Пошивайло, фотограф Тарас Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2010. – 640 с. : іл. (Видавничий проект «Шедеври українського гончарства»; академічна керамологічна серія «Гончарна спадщина України XVII – XX століть», книга 1).
7. Украинское народное творчество. Серия VI. Выпуск 1-й. Гончарные изделия (главнейшие формы). – Полтава : Издание Кустарного склада Полтавского губернского земства, 1913. – 28 с.
8. Чарновський Олег. Українська народна скульптура. Історія, проблеми розвитку, види, художні засоби / Олег Чарновський. – Львів : Видавництво при Львівському державному університеті, 1976. – 144 с.
9. Ukrainian ceramic ware from the collections of the Museum of Ukrainian Folk Art Kiev. – Leningrad : Aurora Art Publishers, 1977. – 16 postcards.

Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 64х54х22 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2003. Приватна колекція Олеся Пошивайла.
Фото Тараса Пошивайла

© Олесь Пошивайло,
генеральний директор
Національного музею-заповідника українського гончарства,
голова Правління ГО «Конгрес українських керамологів»,
заслужений діяч науки і техніки України,
доктор історичних наук, професор, 2024

© Фото Юрка Пошивайла, 2014

Людмила Метка.

ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО: ЖИТТЄПИС, ТВОРЧІСТЬ, ГОНЧАРСЬКА СПАДЩИНА

Василь Омеляненко й Людмила Метка.
Опішне. 30.06.2010. Фото Людмили Пошивайло. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Таємниця, майна, таїна.
Грудка глини – то Свята земля.
Із минувшини неначе промовля
Символ вічності на кругі гончаря.

Злука з вічністю – це дивне відчуття.
Довгий час пливе, а круг кружля…
Те горня, немов твоє дитя,
Тиха радість, вічний біль, буття,

Вічний труд і вічне маяття,
Спомин, сьогодення, майбуття.
То є доля – і немає вороття.
Божа воля! То горить горно життя…

Людмила Метка, 2003

ПРОЛОГ

«Іноді мені здається, що я й сам із глини...»
Василь Омеляненко

Василь Онуфрійович Омеляненко (03.08.1925 – 28.01.2021) – гончар, майстер глиняної іграшки й зооморфної скульптури, член Національної спілки художників України, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений майстер народної творчості України, лауреат Премії імені Данила Щербаківського, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка. Він – легенда вітчизняного гончарства! За його плечима – понад 85 років творчості!

Глиняні леви, барани, коні, *«барині», «козаки»*, свічники, куманці, свистунці Василя Омеляненка впізнавані з-поміж виробів інших опішненських мистців, адже за кілька десятиліть творчої діяльності майстер відшліфував власний, *«омелянен-ківський»*, стиль. Його твори вражають своєю художньою довершеністю, красою силуету, пластичною досконалістю ліпленого декору. Кожен із них оригінальний за художньо-образним змістом, за індивідуально-емоційною виразністю.

Творчість Василя Омеляненка є одним із найвидатніших досягнень українського гончарства другої половини XX – початку XXI сторіччя. Твори художника є класичними зразками сучасної народної кераміки, а окремі з них стали своєрідною візитною карткою українського народного мистецтва.

Народився Василь Омеляненко в містечку Опішне, що в Полтавщині, у селянській родині. Гончарству навчився самотужки. Його творчий шлях узяв відлік від 1934 року. Саме тоді він почав ліпити з глини свистунці. Згодом самостійно опанував роботу за гончарним кругом і став виготовляти вжитковий посуд, часто сам видобував глину, готував її до роботи, навчився облаштовувати горни й випалювати вироби, був обізнаний із тонкощами збуту. Упродовж 1950–1985 років працював у Опішнянській артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* – спочатку майстром глиняної іграшки й зооморфної скульптури, з 1971 – майстром художньо-експериментальної лабораторії. Одночасно працював приватно, у власній домашній майстерні, де створив для себе умови для роботи. Саме там після виходу на заслужений відпочинок і до останніх днів життя майстер продовжував свою глинотворчість.

Василь Омеляненко став справжнім майстром своєї справи. Виявив себе прекрасним інтерпретатором давніх традицій глиняної пластики Опішного, значною мірою доповнивши її численними технічними прийомами формотворення й декорування. У творчій роботі віддавав перевагу декоративній кераміці, зокрема скульптурі у вигляді тварин.

З другої половини 1950-х років вироби Василя Омеляненка вже експонувалися на вітчизняних і міжнародних виставках, де широко представляли мистецтво України. Відтоді твори майстра стали надходити до музейних колекцій України та Європи, де зайняли почесні місця.

1971 року Василь Омеляненко став членом Спілки художників СРСР*. Тоді ж про нього як про майстра зооморфної скульптури заговорили й у мистецьких колах, почали згадувати в науково-популярних і наукових статтях, монографіях, альбомах, публікувати вироби в періодиці. 1973 року майстер уперше в житті й перший з-поміж опішненських майстрів узяв участь у Міжнародному симпозіумі гончарства в м. Іванець (Республіка Білорусь).

Починаючи з 1986 року – часу заснування в Опішному Національного музею-заповідника українського гончарства, Василь Омеляненко

* *Зі здобуттям Україною незалежності й виокремлення зі складу СРСР в самостійну державу правонаступницею Спілки художників СРСР на теренах країни стала Спілка художників України, якій 1998 року було надано статус національної*

тісно співпрацював із цим закладом. Саме тоді в Музеї почали формувати найбільшу збірку творів майстра, яка нині нараховує близько 600 одиниць збереження. Завдяки участі Василя Омеляненка в мистецьких виставках, зокрема тих, де було репрезентовано народну творчість, та за безпосереднього сприяння Національного музею гончарства, Національної спілки художників України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України, його вироби постійно поповнювали колекції багатьох музеїв України та чужоземних країн.

Василь Омеляненко активно брав участь у різноманітних культурно-мистецьких заходах, зокрема виставках, фестивалях народної творчості, симпозіумах гончарства, які проходили на базі Національного музею-заповідника українського гончарства й Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* імені Василя Кричевського. 1997 року під час Симпозіуму-практикуму монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»* (Опішне) майстер уперше в народному мистецтві виготовив величезну глиняну скульптуру *«Український лев при двох головах»,* який став своєрідною візитівкою Національного музею гончарства.

1995 року Василь Омеляненко став лауреатом Премії імені Данила Щербаківського, 1998 – членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України, 1999 – удостоєний високої нагороди в галузі народного, декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва – Національної премії України імені Тараса Шевченка. 2007 року мистцю було присвоєно звання *«Почесний громадянин Зіньківщини»*, а 2015 – почесний громадянин Опішного. 2021 року, до Дня Незалежності України, Указом Президента України майстра нагороджено орденом *«За заслуги»* III ступеня (посмертно).

Усе зазначене – загальновідомі факти з життя Василя Омеляненка. Його ім'я неодноразово згадано в численних публікаціях керамологів, мистецтвознавців, журналістів і письменників про українське гончарство загалом, і гончарство Опішного, батьківщини гончаря, зокрема. Світлини із зображенням творів Василя Омеляненка ширяться далеко за межами України. Про майстра відзнято чимало документальних відеосюжетів.

Вивчаючи життєвий і творчий шлях Василя Омеляненка, тісно спілкуючись із ним упродовж кількох років, мені вдалося зібрати величезний масив матеріалів (фото, особисті документи, листи, вітальні листівки тощо), який значно збагатив особистий фонд мистця в Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства. Надзвичайно цінними є аудіоінтерв'ю з майстром. Під час невимушеного побутового спілкування він не тільки яскраво оповідав про своє життя й творчість, а й висловлював власні думки щодо різних філософських категорій.

Важливе значення мають численні світлини мистця за роботою, відзняті співробітниками Аудіовізуальної студії українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в його домашній майстерні, фото його творів, а також фото й відео з участю майстра в різних культурно-мистецьких заходах.

Під впливом безпосереднього тісного спілкування з майстром я виплекала ідею подати інформацію про нього через призму його спогадів. Тож в альбомі збережено стиль мовлення героя, а також притаманну йому термінологію й орфографію. Певно, окремі моменти декому можуть здатися упередженими, адже мені не вдалося уникнути певного суб'єктивізму під час викладення матеріалів. Проте, на мій погляд, так Василь Омеляненко жив, так творив, так бачив і відчував.

Свою розповідь я поділила на окремі частини. Першу – *«Філософія життєвої дороги»* – присвячено життєвому шляху Василя Омеляненка. Вона наповнена яскравими розповідями майстра про дитинство, юність, *«зрілі»* роки й період високоліття. У ній ідеться про особисте життя мистця, подано інформацію про родину, сім'ю, близьке оточення, згадано про місця, де народився й жив Василь Омеляненко, про навчання й дитячі розваги, про події під час окупації Опішного в роки німецько-радянської війни (1941–1945) тощо.

У другій частині розповіді – *«Філософія творчості»* – простежено зародження, розвиток, становлення й розкрилля творчого генія Василя Омеляненка. Зокрема, згадано про його *«перше знайомство»* й перші спроби роботи з глиною, охарактеризовано період його роботи в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»*, подано інформацію про виставкову практику мистця та про визнання заслуг Василя Омеляненка на офіційному рівні. Спогади майстра про робочі будні в заводі *«Художній керамік»*, власні успіхи й невдачі, висловлювання про значення гончарства в його житті й про прагнення до самоусвідомлення

й самоствердження дають змогу глибше пізнати Василя Омеляненка як мистця.

Третя частина – *«Філософія досвіду»* – розкриває образ Василя Омеляненка як наставника з передачі професійних гончарських знань і вмінь. Зокрема, згадано про співпрацю майстра з Державною спеціалізованою художньою школою-інтернатом *«Колегіум мистецтв у Опішному»* (нині – Опішнянський державний художній ліцей імені Василя Кричевського), де він проводив школярам майстер-класи з поглиблення практичних гончарських навичок, упродовж 2007–2019 років був незмінним і почесним членом журі Всеукраїнських і Міжнародних молодіжних гончарських фестивалів, учасником офіційних церемоній їх відкриття. Життя й творчість Василя Омеляненка періоду високоліття були тісно пов'язані й з діяльністю Національного музею-заповідника українського гончарства. Майстер не лише був наставником для охочих долучитися до заняття гончарством (це і численні гості закладу, й учасники щорічних Е-літніх АКАДЕМІЙ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів), а й брав активну участь у численних культурно-мистецьких і наукових заходах. Та й у приватному житті двері його майстерні завжди були відкриті для всіх, хто прагнув пізнати таїну гончаротворення.

Четверту частину розповіді – *«Філософія гончарської спадщини»* – присвячено осмисленню творчих здобутків Василя Омеляненка: охарактеризовано формування в Національному музеї-заповіднику українського гончарства найбільшої в країні музейної колекції його творів, архівного фонду документів, фото- й відеоматеріалів про життя і творчість мистця; зосереджено увагу на формуванні приватних колекцій творів мистця, зокрема в родині колекціонерів Гурдіних із Харкова; занотовано мрії мистця про створення на власній садибі Меморіального музею, де б з його творчістю мали змогу ознайомитися численні шанувальники гончарного мистецтва.

Розповідь рясно ілюстрована світлинами, що фіксують окремі епізоди з життя Василя Омеляненка. Чимало їх подано й у «Фотолітописі».

Розділ альбому *«Очима нащадків»* містить емоційні розповіді сучасників майстра про взаємини й особистий досвід спілкування з Василем Омеляненком, про їхнє сприйняття його як людини і творця.

Осібне місце у виданні займає ґрунтовна стаття керамологині, мистецтвознавиці Олени Клименко *«Творчість Василя Омеляненка: мистецтвознавчий аспект дослідження»*, де творчість майстра проаналізовано з позицій проблематики сучасного вітчизняного мистецтвознавства, охарактеризовано стилістику його творів не лише в контексті історії гончарного промислу Опішного, а й у порівнянні з тими процесами, які мали місце в українському народному мистецтві другої половини XX – початку XXI сторіччя. При цьому авторка спирається на головні позиції теорії народного мистецтва (спадкоємність передачі майстерності; поєднання творчої особистості з колективністю мислення; традиції й новації, канонічність і варіативність тощо) і прийшла до висновку, що Василь Омеляненко був непересічною творчою особистістю, тісно пов'язаною з колективною традицією опішненського гончарства, унікальним народним майстром-новатором, художній спадок якого є гордістю вітчизняної культури.

Твори мистця широко представлено на світлинах в окремому розділі альбому. Це експонати Національного музею-заповідника українського гончарства, Національного музею декоративного мистецтва України, Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, Національного центру народної культури *«Музей Івана Гончара»* та Полтавського художнього музею Віктора Бажана.

У Додатках подано окремі статті авторки-упорядниці, матеріали яких не ввійшли до основної частини альбому. Їх присвячено опису процесу виготовлення Василем Омеляненком іграшки-свистунця й прийомів декорування власних виробів. Також опубліковано матеріали керамологічної експедиції, здійсненої співробітниками Національного музею гончарства разом із майстром до найбільш знакових у його житті місць на території Опішного (*«Стежками дитинства та юності (за матеріалами керамологічної експедиції 2014 року)»*). Також подано вибрану бібліографію, перелік виставок за участю Василя Омеляненка, список музеїв України, де зберігаються його твори.

Наприкінці видання розміщено іменний та географічний покажчики.

Тож мандруймо стежками спогадів Василя Омеляненка разом, насолоджуючись споглядданням творів, заглиблюючись у чарівний світ його кераміки!

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЄВОЇ ДОРОГИ

ДИТИНСТВО І ЮНІСТЬ

Життєві цінності

«У мене спогади про дитинство найкращі...»
Василь Омеляненко

Гончарне містечко Опішне, що в Полтавщині, є *«колискою»* багатьох родів потомствених гончарів: Багріїв, Бережних, Гладиревських, Горілеїв, М'якоступів, Оначків, Острянинів, Пошивайлів, Хлонів та інших. На кутку *«Гончарівка»*, на початку 1920-х років, поселилася сім'я Омеляненків – Онуфрій Тихонович та Палажка Опанасівна, які не були пов'язані з гончарним промислом. У них народилися два сини – Василь і Петро. Саме їм судилося стати відомими, завдячуючи гончарству. Про старшого з їхніх синів – **Василя Онуфрійовича Омеляненка** – і йтиме оповідь у цьому альбомі.

Батько Василя Омеляненка – Онуфрій Тихонович – народився 1882 року в селі Кирило-Ганнівка колишнього Зіньківського повіту Полтавської губернії, що за кілька десятків кілометрів від Опішного. На цьому офіційна інформація про нього вичерпується. Звідки рід Онуфрія Омеляненка, хто були батьки тощо – невідомо. За переказами, Онуфрій мав єврейське походження й займався відливанням золотих прикрас [46]. Василь Омеляненко пригадував: *«У батька, як у кузні, горник був у хаті, з прядки таке колесо зроблене. Тоді качає воздух, роздуває вугілля деревне»* [31]. Окрім цього, *«він міг і обувку починити – гвоздиками дерев'яними підбивав, каструльки оловом запаював, замки справляв, ключі робив – усе, що попросять. Йому, конешно, не грошима платили, а, в основному, харчами. Помню, як мед з хуторів привозили, а колись картошки кілограмів 500 привезли і прямо в хаті висипали, бо не було де й сховать»* [34]. Чоловік мав надзвичайно вмілі руки: *«Він підшипники одливав сам, мог щось приклепать, а принесуть гармошку, в якої міх порваний, – усе чисто він зробить, як нову, покриє, і вугли зробе, і настроє. Ото, у руках у нього все мастерство було»* [31].

В Опішному Онуфрій Омеляненко працював слюсарем-ремонтником у парових млинах: *«Він на двигателях робив по мельницях. Отут Правдюкова і Штанькова мельниці були, там, як на Попівку повертати, – там батько робив. Він робив у цих мельницях, ще до того, як одружився з матір'ю»* [34].

Василь Омеляненко таким запам'ятав свого батька: *«...був невеликий зростом, худенький, мав голубі очі, бороду не брив, а стриг ножницями так – щетина з пів сантиметра оставалась. Він мене спеціально нічого не вчив, а я сам часто сидів коло його, як він гармошки справляв чи щось майстрував»* [34]. Василь Омеляненко згадував батька з великою теплотою, дуже жалкував, що не мав жодного його фото: *«Характер у батька був м'який. Хароший, добродушний він був. Він ні з ким не спорився»* [9].

Мати Василя Омеляненка – Палажка Опанасівна (у дівоцтві – Величко), яку в родині звали Поля – народилася 1892 року в мальовничому селі Велика Бугаївка, у Київщині. Облишивши на батьківщині велику родину – сім'ї двох братів і двох сестер, вона вийшла заміж (1912–1913) за мешканця Опішного Федора Тягуна, який проходив службу в армії у Київщині. Федір привіз дружину у своє рідне селище, і молоді люди оселилися на кутку *«Їсіпівка»*. Там 1915 року в них народився син Олексій.

Проте подружнє життя не залагодилося. Через кілька років Федір і Палажка розлучилися. Певний час жінка бідувала сама, а на початку 1920-х

● **Палажка Омеляненко з першим чоловіком – Федором Тягуном (?). 1913–1914 (?).** Місце зйомки й автор фото невідомі. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Палажка Омеляненко зі старшим сином Олексієм (?). 1927–1928 (?).** Місце зйомки й автор фото невідомі. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Брат Палажки Омеляненко – Олексій Величко з дружиною Феодосією** (перша ліворуч) **та дітьми:** (зліва направо) **Петром, Марією, Ольгою та Галиною. Велика Бугаївка, Київщина. Перша половина 1950-х.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

років вийшла заміж за Онуфрія Омеляненка. 1925 року в сім'ї народився перший спільний син – Василь, а 1930-го другий – Петро. Як і більшість мешканців Опішного, Омеляненки жили в ті часи дуже скромно. Не маючи своєї хати, тіснилися в найманому житлі, здебільшого на кутку *«Гончарівка»*: *«Ми у 1929–1930 роках жили зразу отам, унизу, аж де Гончарівка кінчається, на кватирі у Ви́шнички* (Вишневецьких Домахи Яківни й Григорія Івановича. – *Л. М.*)*»* [34]. *«Оце, ми на квартирі були, то нічим же і топити було. Вікна одинарні були, позамерзають, що аж сині, отак інію на сантиметр було на них. І, ото, ми прохукуєм дірочку, щоб подивитись надвір. Тоді грошину, було, приложимо… Я помню, шо я більше долі спав. Воно тоді рядна простеляли. На кватирах у нас більше груби були, то там, ото, соняшничинням топили і дровцями…»* [8].

Палажка Омеляненко не мала постійної роботи, а заробляла на прожиття ворожінням. Згідно зі спогадами Василя Омеляненка, *«до неї приходили люди, й сама вона ходила поміж людьми ворожити. Нас із Петром дражнили «ворожченятами», а на неї казали «га́лдичка»* [8]. На відміну від свого другого чоловіка – Онуфрія, жінка мала жорсткий характер: *«Мати така, що… все не по її. Думаю, мати на нього* (на батька. – *Л. М.*) *наїдала, хоч і неправильно, а своє доказувала. Він ніколи не суперечив, нічогісінько. Він, ото, мовчки робить, і все»* [9].

Сім'я Омеляненків на початку 1930-х років, у період масової колективізації селянських господарств, переселилася в село Човно-Федорівку, що неподалік Опішного: *«Батька послали у Човно-Федорівку у мельницю. Радянська влада забрала її у колишнього хазяїна Нестора. Мельниця – зданіє, а в причілку, у краю, було дві кімнати, де були Нестір і Нестірка. І ми у них на квартирі жили. У другому краю зданія, під жилізом, двигуни були, маховики такі здорові. Біля того двигуна батько робив. <…>. Я батька пам'ятаю у мельниці біля двигуна, а це маховики такі, більші ніж у зріст, десь 170 см. Отож маховик масивний, а біля цього маховика такий шків приоблений широкий, на якому ремінь. То помню, як батько пускав той двигун. Щоб пустити його, чотири душі треба було. Ото, за маховик батько крутить, держить ручку, шоб нєфть бризкала, а другі чоловіки крутять»* [8].

Кілька років життя сім'ї Омеляненків, зокрема й найбільш складні – 1932 і 1933 *«голодної чуми»*, пройшли саме в Човно-Федорівці: *«А тоді голод почався, опустошилося все, ніхто не меле нічогісінько. Перейшли і ми на бур'ян. Ото, молочаю нарвеш оберемок, чистиш, а воно молочко виступає гірке. Покачаєш молочай об коліно, об штанину – воно вже й не гірке… Колгосп був рядом, давали затірки раз у день – батько ж робив у мельниці од колгоспу. Ото, може, нас і спасло оце, бо на самому бур'яні не вижили б»* [16]. *«Сушили квіти акації, мняли в макітерках. Клєвер, помню, мняли качалкою. Мати тоді напече таких чорних коржів, називали їх лендéсами»* [9]. *«Помню, сільбуд був у селі, із крильцем під жилізом. І така буря налетіла – закотило те жилізо… А дальше церква, а напроти церкви – базар. І в голод я бачив, як один хлопець схватив бутилочку молока, продавав хтось. Така бутилочка маленька, на 150-200 грамів. От він біжить і п'є на ходу, а за ним женуться. Тоді він ту бутилочку кинув об стовп, а молоко розтеклося. Та ще й жилізний лист на клубі – той, шо закотився, – гримить сильно. От таку картинку помню»*, – згадував Василь Омеляненко [16].

У той період з Онуфрієм Омеляненком трапилося нещастя, яке зробило його інвалідом на все життя. *«Батько скалічив ногу, працюючи на мельниці. Він робив коло двигуна. Перечепився через вихлопну трубу і впав – забив голову і лежав без сознанія. А права нога осталася на гарячій трубі, то він литку на тій нозі спік. Рана така була – в четверть. Тоді йому ногу потягло, і він шкандибав»* [34]. Майже в той самий час і малий Василь теж поранив ногу, сильно вивихнувши її в ступні (але мабуть то був складний перелом – *Л. М.*). *«Десь на початку 1934 року я вивихнув ногу. Так мати казала, що вивихнув. Сидів я на грубі. Нога червона, пухла, болить. До врачів не ходили. А тоді ногу на рани побило. Чотири рани було. Ще коли переїхали назад в Опішнє (у 1934 році)*, – згадував він про цю подію, – *тоді до бабок ходили. Мати прикладала до ноги якісь травки, що коло річки росли. Три годи я скакав на паличці. Тоді рана потихеньку загоїлась, але я став хромати. І в 1937 році, у дванадцять, я разом з братом пішов у перший клас»* [31]. Дитяча травма призвела до пожиттєвої інвалідності. Через неї всі події в житті Василя Омеляненка відбувалися значно пізніше, ніж у його ровесників. Скалічена нога гірше розвивалася, згодом вивернулася стопою вбік, стала виглядати худішою й коротшою, тому він усе життя накульгував. Пізніше на 5 років

за однолітків хлопець пішов до школи, пізніше вступив у доросле життя, пізніше одружився. Проте це аж ніяк не завадило йому навчитися працювати з глиною – ліпити іграшку й гончарювати. Отже, бажання займатися улюбленою справою пересилило фізичний недуг і врешті зробило Василя Омеляненка сильнішим, винахідливішим, вправнішим і витривалішим. До речі, саме через цю ваду він гончарював стоячи на одній нозі, *«як сорока на тернині»*.

Улітку 1934 року сім'я Омеляненків, із дев'ятирічним Василем і чотирирічним Петром, повернулася в Опішне. Спочатку близько півроку вони мешкали на квартирі у Байрачного по вулиці Комсомольській (нині – Сергія Васильківського). Тоді вона була негусто забудована. Потім перебралися на *«Гончарівку»*. З того часу й почався відлік гончарського життя братів Омеляненків. Поштовхом стала дитяча забава – граючись, призвичаїлися ліпити свистунці. Згодом самотужки навчилися працювати за гончарним кругом, освоїли весь технологічний процес виготовлення глиняних виробів.

1938 року хлопці пішли до школи, а у вільний від занять час ліпили *«свистуни»*: *«Я помню, в другий клас ходив. Школа була біля Михаїла* (Михайлівський храм згорів 1943 року, під час німецько-радянської війни; на його місці нині парк. – *Л. М.*). *То й уроки треба вчити, і в завод свистуни. Помню, читанку поставив, і там, ото, якийсь вірш:*

І вагони одностайні
Тягне дужий паровіз.
Він для сіл везе комбайни,
Для будови – цеглу й ліс…

І оце мені увійшло в пам'ять. А ми на дощечках сидимо долі. Я не знаю, чи там пол був, чи ні, і, ото, навсидьки й робимо. Не те, шо там, за столиком, або ще шо-небудь, а долі» [8].

Дитинство Василя й Петра було не таким безтурботним, як у нинішніх хлопчаків, та все ж і для розваг час знаходився: *«У нас багато дітей було на вулиці. Тоді якось жваво було. Разом гралися. Помню, од косарки колесо було із зубцями, заввишки сантиметрів 30-40. І, ото, котиш його, а як дуже нагнешся, то й бороду наб'є те колесо. У м'яча грали. Шили м'ячі, напихали їх ганчірками, клоччям, а то доставали різиняні. Грали в «Дука». Двоє становилися на краю. Межа така – десь 7 метрів. Те з того боку, те з другого, а двоє усередині. І, ото, перекидають м'яч через їх, а вони старалися уловити. А єслі і старався попасти м'ячем – на голе тіло, по ногах або ще шо-небуть. Тоді той з дука виходе і на край становиться. А другий всередину становиться. Грали ще в «Палки-стухалки». Ходили оріхи красти, як, ото, кажуть, шибеники. Ото, в пазуху нарвуть, тоді розклепаємо гвіздок, як лопатку, чистимо оріхи і їмо»* [8]. *«Ще в «Кона» грали. Це міряються самі сильніші хлопці. Один – батько, другий – мати. І, ото, хто зверху – то мати, так як старша. Батько вже по чину – менший. Тоді набирають команду, рівномірно, ото, душ 7-8 з одного боку й з другого боку. Начинають грати. Зразу батько зі своєю командою були у полі. Один з них кидав м'яч. М'яч такий різиновий, чорний, тугий, сантіментів 7 у діаметрі, у магазині купували. Хтось із материної команди бив по ньому гилкою* (дерев'яною палицею. – *Л. М.*). *Первому – ударить палкою м'яч один раз, другому – два, третьому – три і так далі, а матері – найбільше. І, отож, треба ударити так м'яч, щоб той, шо ударив, успів збігати на кон, метрів так за 40, і вернутись назад, а його шоб в те время не побили м'ячем ті, шо в полі з батькової команди, бо єслі поб'ють м'ячем, тоді команди переміняються. Грали ми тоді, дітвора, гуляли багато, такого не було, шоб ти дома сидів, нудьгував»* [35].

Пам'ятав Василь Омеляненко й те, як проходили свята: *«На Різдво, було, мати узвару наваре, куті, що єсть таке. А тоді ж, було, одпускають у школі із первого по двадцяте, а тринадцятого вже йти в школу. А 13 січня – Маланка, а 14 – Новий рік. Ну, тоді якось ми занімалися по 4 уроки і до часу почти кончали. Начинаємо щедрувати:*

Ой, на річці, на Ордані,
Пречиста мати ризи прала,
Свого Сина повивала.
Де взялися анголята,
Та взяли його на небеса.
А небеса ростворилися,
Усім Святим поклонилися.

А люди давали не те шо, як тепер, а такі мантулики, таке самопечене з повидлом, орішки або ще шо-небуть – і тому радий» [8].

1941 року Василь і Петро Омеляненки закінчили початкову школу. На той час їм було 15 і 10 років відповідно. *«Чотири класи ми кончили і здали документи в п'ятий. Тоді була двохповерхова школа у центрі, де зараз Будинок дитячої творчості»* [16].

● **Відмінники Опішнянської IV початкової школи випуску 1941 року** (зліва направо):
перший ряд – **Прокіп Горілей, ? Денисенко, Ольга Шкурпела, ? Громова, Марія Горілей, Євдокія Капиніс;**
другий ряд – **Зінаїда Скрипник, ?, Наталка Рева, ?;**
третій ряд – **?, Іван Оначко, директор школи й учитель Андрій Бородавка, учителька Зінаїда ?;**
четвертий ряд – **Станіслав Білоус, Василь Омеляненко, ?. Опішне. 1941.** Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Війна круто змінила плин життя родини. 06 жовтня 1941 року фашисти зайняли Опішне: *«По 20 вересня ми позанімалися, а тоді німці нас зі школи витурили. У тому зданії під час войни німці були. Вони увесь центр займали. Отут, де, оце, «Полтава-банк», був магазин, а там, далі, хати були, видно, раніше багатих людей – такі здорові. То скрізь німці були»* [16]. *«Кажуть, де, оце, зараз газовий участок, тут, вроді, у дворі розстрілювали тих, шо в райісполкомі робили. Помню, на «Свенцарії», у лісі, де могили, там ще груша недалеко росла, а ми поткнулися в ліс іти по дрова. Воно так на бугор, а тоді спускаєшся вп'еть. Сюди піднялися, глянули, а там поліцаї... І так ми чули впослі, що розстрілювали там людей»* [16]. *«А отут, де перша школа, маленька, шо заходити по східцях, тут нас зібрали на збори німці, гебітскомісар розказував про якісь роботи»* [9].

Василь Омеляненко запам'ятав перше бомбардування Опішного 1941 року так: *«Перший раз як бомбили, я був у центрі, біля музичної школи. Там, де зараз будівельний магазин, був універмаг з такими здоровими стеклами. Сонце тоді, помню, низько було, і в тих вікнах красні отблиски такі миготіли. А він кинув, ото, бомби за ставком. Бомби летіли і так сюрчали, наче пронизувало тебе всього. Це метрів 80 від того місця, де ми були. Ми тоді з Важничим Данилом спочатку попадали на землю, сховалися у кущі морозцю, а тоді кинулися тікати побіля аптеки. А там, у садку, Зелененький жив, врач. Забор у нього був із досток положений, а біля забору кропива. Ми через той забор, ото, поперевалювалися і попадали на той бік та й біжимо по стежці. Воно тоді після дощу волога була земля. А він летить і напереді, ото, з кулемета. Помню, пулі метрів за 30 від нас, так ріденько, як пара, посхвачувалося. Тоді, ото, як налякало нас, ми неділь дві у центр не ходили, поки одійшли трохи»* [35].

Роки війни, особливо роки окупації Опішного з жовтня 1941-го по вересень 1943-го, видалися нелегкими для всіх його мешканців. Були вони сутужними й для сім'ї Омеляненків: *«Батька не взяли на війну, бо він інвалідом був. І він продовжував дома майструвати»* [34]. А от старший брат Василя Омеляненка по матері – Олексій, якому 1941 року виповнилося 26, був мобілізований на фронт у перші ж місяці війни, де й загинув у травні 1942 року [71, с. 347]: *«Олексія десь у 1934 чи 1935 забрали в армію. Він служив на Дальному Сході в танкових військах. Років 4 служив. Десь у 1938 чи 1939 він прийшов з армії, показався дома в Опішньому і поїхав на Донбас. Там він працював у шахтах замєрщиком газа. Потом переїхав у Київ. Ми до нього їздили ще в гості. Видно, так як на Подолі він жив, і оженився перед самою войною. А почалася війна, його зразу ж і мобілізували. І не чули ми від нього потом ні слуху, ні духу. Мати вже після войни, десь у 1955 году, коли в Опішнє приїжджав депутат, кажеться Якубовський, вияснила, що він погиб десь під Фінляндією в кінці 1941 року. А де він похований, ми й не знаєм»* [34]. *«Я брата погано помню, ну, якось його більше не було дома. Помню, що він був хороший, спокійний, веснушки в нього були на лиці. А ще запам'ятав, як він мене водив раз у кіно. Це ще десь у 1930 чи 1931, ще до Човно-Федорівки. У Човно-Федорівці він кролів заводив»* [35].

Олексій Тягун (брат Василя Омеляненка по матері) під час служби в армії. Далекий Схід. 1934–1938.
Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

З квітня 1942 року німецька влада почала масове вивезення людей з України, переважно молоді 1922–1925 років народження, на примусові роботи до країн Західної Європи, окупованих Німеччиною. Першу групу з Опішного було сформовано в травні 1942 року. До списку тих, хто підлягав вивезенню в Німеччину, потрапив і шістнадцятирічний Василь: *«9 травня 1942 року мені повістка прийшла, щоб прийшов на комісію. Там, де зараз музична школа, був суд. То там та комісія засідала, що провіряли в Германію. Помню, людей багато зійшлося. Каждий прийшов із сумкою. Знаю, і в мене лантушок, зав'язаний на краю, і, ото, через плече. Там пів хлібини було пшоняної. Я пішов сам, мене ніхто не проважав. Я зайшов туди. А воно прямо стіл такий довгий. Там комісія сидить, чоловік шість, а набік двері, лава попід стіною… Ото, я зайшов туди, а там два врачі, німецький і наш, у білому вдіті. Всі чужі. Німець трохи дальше стояв, руки склав на грудях. Я сів на лаву, розбувся. А цей же, наш, взяв мою ногу, глянув на німця і каже: «Кранк, нікс робота». Тоді мені виписали бумагу, шо звільнили мене. Пішов я додому, а хлібину, поки носив по комісіях, вона в мене на крихти помнялася. Тих, хто пройшов комісію і були годними, виводили вже на інші двері, до своїх уже не пускали. Багато людей забрали. Знаю, Лещенка Митька забрали. Він ще робив потом у заводі – він був у Германії і прийшов. Тоді один знакомий, Матюх Іван, по вуличном «Князь», тоже був у Германії. Багато таких хлопців, шо їх брали, і вони не вернулися»* [34].

Опішне вдалося звільнити від окупації лише у вересні 1943-го. До цього було здійснено ще дві спроби – взимку і влітку (в серпні) того ж року, проте вони завершилися невдачею: *«Фронт в Опішньому проходив тричі. Зімою у 1943. Ми тоді сиділи у сусіда, дивились у вікно. Бачимо, ідуть красні по снігу, у простому вдіті, а потом уже й воєнні появились, кулемета тягнуть – «максима» на коліщатах. Увійшли вони якось полосою, а надвечір нагрянули німецькі танки, і наші одступили. Тоді вп'єть у сорок третьому, на Спаса, увійшли наші знизу, зі сторони Котельви. Вони Опішнє не все зайняли, а отут, де Гончарівка, млинянська дорога, третій цех. А німці були там, де колгосп, садово-огородня бригада, дальше – ні.*

І тут наші пробули 6 день, і вп'ять одступили. А тоді вже осінню, у вересні (воно з тиждень тут фронт ішов) Опішнє освободили. Наші увійшли з Гончарівки, а на млинянській німці були. Ми поховались в убєжище, у траншеї, яку самі вирили у землі. Наші по садку як побігли, а ми зраділи, до їх вийшли…» [35].

Під час окупації Опішного Василь і Петро Омеляненки майже не виготовляли іграшку, бо й збувати її було нелегко, хоча артіль продовжувала працювати під владою німецького керівництва: *«Тоді в заводі якась нємка керувала»* [16]. За спогадами місцевих мешканців філософ Леонід Сморж у книзі *«Гончарівна (одержима керамікою)»* подав відомості про те, що артіль *«тоді належала німкені з німецької адміністрації, і опішненці знали її як «Альвінен верк» – «Завод Альвіни». Там людям щось платили, часом пшоняним борошном і просом, а головне, що молодь там рятувалася від відправлення до Німеччини»* [92, с. 128]. *«Це жінка моя майбутня,* – згадував Василь Омеляненко, – *робила на заводі у війну. Їх не брали у Германію через те, шо тоді треба було посуду малювати, так вони як забронь овані були. Хто з наших тоді керував, я цього зовсім не вникав і не чув нічогісінько. До войни, ото, був Ларко Гладиревський* завпроізводством. Після войни я щось не помню, щоб він був і де він дівся»* [16].

Отже, для Опішного німецька окупація закінчилася 21 вересня 1943 року. Життя поступово стало налагоджуватися. Знову запрацювали лікарня, школа. Восени того ж року Василь з Петром продовжили навчання: *«Ми з братом у сорок третьому знову пішли в 5 клас. Мені вже тоді 18 років було, а братові – 13. Ну, ми ростом невеличкі були, та й багато тоді нас у школу ходило різних переростків»* [34].

Багато будівель в Опішному були зруйновані під час війни. Не вціліла й школа в центрі селища, де восени 1941-го ще відбувався освітній процес. Тому під навчальні приміщення почали використовувати інші будівлі, іноді навіть і житлові будинки. Школа, куди пішли в 5 клас брати, займала частину звичайної оселі (приміщення, про яке йдеться, знаходилося на розі сучасної вулиці Незалежності й провулка Незалежності; наприкінці 1960-х там був продуктовий магазин, нині – житловий будинок на два домогосподарства): *«Там парт не було, а три довгі столи і лави, зліва грубка стояла. Єслі, наприклад, назаду сидиш, то тебе цілий рік могли не визвати до дошки, бо треба було під столами пролазити»* [34].

Упродовж 1944 й 1945 років хлопці продовжували навчання: *«У 1944 я пішов у 6 клас, отут, де раніше «Крупська»* (йдеться про Опішнянську фабрику художніх виробів імені Крупської Укрхудожпрому. – *Л. М.*) *була, а зараз магазин «Дивосвіт». Там була та школа. У 7 клас ходив – школа була на углу, де кладбище, як іти до Нєфтєрозвєдки. Сьомий клас я закінчив на відмінно»* [34].

7 квітня 1945 року, після хвороби, у Василя й Петра Омеляненків помер батько: *«…лежав хворий місяців три чи чотири. У нього щось усередині пекло. Ми тоді у Безручки жили на квартирі, на Гончарівці: займали одну кімнату, од садка через сіни. Піч стояла посередині, і батько лежав на печі. Батько вмер 7 квітня, на Благовіщення. Помню, тоді випав ясний день, ми в школі були. Ми прийшли додому. Сонце надворі було таке, а батько вже мертвий, уже його й обрядили. Ховали його на другий день, 8 квітня. Хмарно було, і випав сніг, десь сантиметрів на 10, – він такий, як вата, був. Батька везли конем, на бричці, на кладовище. Похоронили на млинянському. А на другий день уже й сніг розтав»* [31].

Тяжкі повоєнні роки осиротіла сім'я пережила завдяки тому, що Василь і Петро Омеляненки ліпили й збували свої глиняні іграшки: *«Ввесь час ми продовжували ліпити півників і з глиною вже не розставалися. Було усе на ходу – і в школу ходили, і півників ліпили»* [34]. Василь Омеляненко гарно пам'ятав, як разом із братом тоді добували глину: *«Ми після війни вже не ходили в завод по глину, а ходили в глинище, там, де завод добував. Там був і побіл, і чорну́ха, жирна чорна глина, і черві́нька. В Опішньому*

* *Гладиревський Ларіон Федорович (1889–1960) – гончар-цегельник, представник опішненського гончарського роду. До 1925 року працював у господарстві батька, а також за наймом, з 1924 – у Опішнянській гончарній майстерні, що входила до товариства «Кустар-Кредит». З 1929 року завідував виробництвом тонкої вогнетривкої цегли в Опішнянській гончарній артілі (з 1932 – артіль «Художній керамік»). Перед німецько-радянською війною та впродовж місяця після повернення більшовицької влади керував артіллю «Художній керамік», у часи німецької окупації – Опішнянським керамічним заводом. 1943 року репресований, 1944 – засуджений до 10 років позбавлення волі з поразкою в правах на 5 років та конфіскацією особистого майна. Після звільнення працював у Харкові, у промкомбінаті. Останні роки мешкав у Опішному [80, с. 205]*

разна глина є: де городище – там Штанькове, на тім боці, до Яблушного, – там глина була така синя, кріпка, всього на два метра глибиною. Ми лазили в пещері з ножами і добували глину і самі її потом готовили» [9].

На той час Василеві виповнилося 20 років, Петрові – 15, і на них лягла відповідальність за сім'ю. Заробляли не тільки *«на іграшках»*. Бувало, після занять у школі ходили по щавель аж до села Деревки Котелевського району: *«Ми ходили низом, побіля Глинського, де старе Ворскло. Там ми всі стежки знали. Увечері з братом Петром і другом Данилом Важничим… ходили, наривали квасцю, приносили додому, наливали у ночви холодної води, намочували його там і складали на ряднинку під яблунею в садку. Наутро він оживе, насторчиться, свіжий. Тоді ми його носили на базар, до уроків, і продавали на купки, по 20 копійок, а гроші оддавали матері для їжі»* [34]. Іноді з хлопцями траплялися й пригоди: *«Раз ідемо, клуночки зав'язані і перекручені так, щоб і спереду, і ззаду висіло на плечі. І я чую – щось шипить. Глянув, а там на листі, на всóнні, штук 40 гадюк, скручені у бублик, а головки попіднімали і шиплять»* [9].

1946 і 1947 роки видалися доволі складними для сім'ї Омеляненків. У 8 клас Василь не пішов, зосередившись на ліпленні свистунів: *«Люди робили самі петушки, а ми з братом почали робити і рибки, і білочки, і собачки»*. Тоді свої вироби хлопці здебільшого обмінювали на продукти: *«Ходили міняти отуди, навіть за Бухаловку, скрізь. Одного разу їхали ми з Петром возиком з лантушками отам, Морозіївським шляхом. Аж до горизонту нема ні деревинки, нічогісінько, тільки отак через ріллю видно – дорога. Їдемо ми, а отак навскоси два вовки біжать один за одним. Ми полякалися, безпорадні – стали й стоїмо. Думаю, хоть би сірники були, та шо вони зробили б оті сірники. Стали і дивимося. Вони, як оті самольоти, метрів за 50. Як вони так через дорогу перебігли, на нас і не подивилися. Не голодні, видно, були. Воно після обіду було, на хуторах тоді пускали переночувати, не помню, шоб одказували. Так, ото, ми міняли там. Горщок беруть, а одсипають двічі чи раз. Тоді, в 1947-му дуже важко було – 15 рублів стакан крупи стоїв. Ми, ото, так сім'ю годували»* [9]. Окрім того, брати Омеляненки здавали свої вироби в артіль *«Художній керамік»*, а також збували скупникам, які возили їх на продаж: *«Помню, як випалили свистуни й сиділи на долівці красили їх. І прийшла Настя Пошивайлова*. Вона тоді їздила спікулірувала – пухові платки десь купувала, а тут продавала. От вона прийшла і ждала, поки ми покрасимо свистуни – хотіла взяти, то й сиділа на порозі, ждала, поки ми закончили. Вона тоді сама ще не ліпила»* [31].

У лютому 1948 року Василь Омеляненко повернувся в школу, тільки тепер уже у вечірню. Курс 8 класу пройшов за 4 місяці: *«Тоді у вечірній школі дуже харашо учителі преподавали і знали ми все харашо. Анна Миколаївна була по руській мові з Їсіпівки, Євдокія Самійлівна Цюрюпа – по українській, Редчук Сергій Миколайович геометрію і алгебру викладав. Мені навчання гарно давалося»* [34].

1949 року Палажка Омеляненко отримала під забудову на *«Гончарівці»* ділянку землі. Її сини, яким було вже 24 і 19 років, побудували невеличку хату й нарешті зажили у власній оселі: *«Сільрада у 1949 дала матері землю, і ми почали стягуватись на стройку. Обращались до знакомих за поміччю. Ото, в Млинах Швидкий Микола жив, він деревом поміг. Зробили ми халупу»* [31]. Допомогли й сусіди. *«Ми з Омеляненками жили поряд, хата з хатою на Гончарівці. Хлопці робили іграшку. Обидва малювали харашо, грали на гармошку. Мати їх була ворожка, а на їх казали «ворожчин Петро», «ворожчин Василь». Вони бідно жили, хату поставили з паличок. Помню, як сусіди зібралися, знесли хто шо, помазали хату»*, – згадувала сусідка Омеляненків Раїса Ширай [49].

Десятирічку Василь Омеляненко закінчив 1950 року. Постало питання про вибір професії. І хоча на той час він мав 25 років, був управним майстром глиняної іграшки, умів гончарювати, проте пов'язувати своє життя з роботою на гончарних підприємствах тоді ще не планував – мріяв навчатися далі, можливо, виїхати з Опішного: *«Мені казали у школі, що з мене був би хороший учитель, а воно, бач, як судьба розпо-*

* *Білик-Пошивайло Анастасія Савівна (1930–2009) – майстриня дрібної пластики, заслужена майстриня народної творчості України, членкиня Національної спілки художників України. Працювала майстринею іграшки в артілі (згодом – заводі) «Художній керамік» (1954–1990) [17]*

рядилася, – пішов по глині. Я спочатку не думав, що все життя буду займатись цим, хоча у мене був сильний потяг, любов до глини, а шо з того дальше получиться, я і не планірував. Я думав поступати після школи на машиніста паравоза. А воно дома біднісь, мати сама, батько вмер, на квартирі жили, стройку затіяли. Думав: за що ми будем жити? за що вчитись? Життя – це дуже складна річ, і таке бува в житті, що ти його і не думаєш, а воно вирина, і ти ним живеш. А наче тоді так і треба» [10].

Тож життєва дорога привела Василя Омеляненка на завод *«Художній керамік»*, де він і пропрацював усе життя до виходу на пенсію.

ЗРІЛІСТЬ
Про особисте – відверто

«Якби б не було оцієї любові до глини, я не знаю, як я жив би»
Василь Омеляненко

Найтепліші та найяскравіші спогади Василя Омеляненка сягали дитинства й торкалися тих моментів, коли дев'ятирічним він уперше побачив глиняні іграшки, уперше спробував на дотик глину, уперше сам виліпив півника. Ще виразно згадував дитячі розваги з друзями – як літні, так і зимові. 1930-ті роки закарбувалися в пам'яті Василя Омеляненка частими переселеннями з місця на місце, голодом і холодом, а також першими заробленими грошима. Спогади 1940-х років у нього були пов'язані з подіями війни, післявоєнними заробітчанськими турботами. 1950-ті роки були прикметні для майстра тим, що він розпочав самостійне життя, влаштувався на роботу в артіль *«Художній керамік»*. Ці роки позначилися першим коханням, одруженням, народженням доньки. 1960-ті – 1980-ті – це переважно спогади про роботу: непрості стосунки в колективі й заодно – набуття досвіду, зростання творчого потенціалу, участь у виставках. Починаючи з 1990-х життя Василя Омеляненка, за його ж словами, йшло *«розмірено, спокійно, у постійній творчості»* [41]. Маючи за плечима 95 років життя, він працював майже щодня. *«Хоч трішки, а без глини й дня не проходить. Я з дитинства у глині, часто згадую, як починав робити. Згадую завод, як їздив на виставки, як мені премію високу вручали. Ну, мені не нагороди важні, а те, щоб мої роботи комусь подобалися, приносили радість»*, – зазначав майстер [41].

За численними званнями завше стоїть звичайна людина зі своїми радощами й жалями, здобутками й невдачами, зі своїм приватним, мало кому відомим, життям. Від природи скромний Василь Омеляненко про особисте розповідав не надто охоче. Проте в житті кожної людини трапляються моменти одкровення, коли спогади, переповнюючи пам'ять, випліскують назовні. Можливо, й не варто оприлюднювати на загал те, про що говорить людина в моменти подібних *«оголень душі»*, та все ж, зі згоди самого майстра, переповім його спогади про особисте життя періоду зрілих років.

Перше кохання прийшло до Василя Омеляненка 1954 року. На той час йому було вже майже 30. Це вік доволі виважених почуттів. Проте Василь закохався, як школяр. Звичайна опішненська дівчина Настя вразила його своїм поглядом у саме серце. *«В Опішньому клуб був – там, де зараз цвіти продають* (колишній Будинок побуту. – *Л. М.*). *Там колись була велика шевська майстерня. То там стіни трохи розібрали, осталось усередині тільки 3 стовпа. Там кружок був – ставили всякі постановки. Я одного разу пішов у клуб і там побачив у вікні дівчину – вона мені дуже понаравилась. Ну, я не*

знав ні хто вона, ні як її звати. Це потом я вже узнав, що зовуть її Настя, на 4 роки вона була молодша – з 1929-го, що робить вона санітаркою в лікарні – отут, на Тарапуньці. Ми стали зустрічаться. В кіно ходили і просто так гуляли» [11]. Василь Омеляненко мав серйозні наміри. Проте дівчина зневажила його почуттями й почала зустрічатися одночасно з іншим. Василь мріяв про сім'ю, дітей, мріяв *«жити, як усі люди»*, однак зраду пробачити не зміг – поступився суперникуй розірвав стосунки з Настею.

На щастя, серце Василя Омеляненка відтануло, і нове кохання зігріло його душу. Цього разу почуття до Марії Пукало (у дівоцтві – Багрій) виявилися взаємними. Їх об'єднали спільні інтереси – жінка також працювала в артілі *«Художній керамік»* малювальницею. Марія була з роду опішненських гончарів Багріїв (донька Юхима Багрія*, племінниця Семена Багрія**, сестра Івана Багрія*** та Варвари Овчаренко****, двоюрідна сестра того самого Олександра Багрія*****, у якого на подвір'ї Василь Омеляненко вперше побачив глиняних *«півників»*.

● **Дружина Василя Омеляненка – Марія Багрій. Опішне. 1938.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

У сім'ї Юхима Багрія було четверо дітей: син Іван (1911 р. н.) і три доньки – Марія (1921 р. н.), Явдоха (1922–1923 р. н.) і Варвара (1924 р. н.): *«Батько ж у їх – Юхим – ганчарував дома. Жінка Марія, називали її Марена, помагала йому. На доглядці була за посудою, ну, не малювала. Це вони дома робили. Я не помню, щоб Варка шо-небуть робила по гончарству. В заводі вона, мабуть, іграшку робила і на таких більш роботах, другорядних. Дуська – зовсім я не знаю, щоб вона щось із гончарства робила»* [32].

Іван і найстарша Марія, пішовши стопами батька, діда й дядьків, пов'язали свої життя з гончарством. Вони навчалися в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки (1936–1941), яку закінчили 1938 року (Іван), та 1939 (Марія). Потім обоє працювали в гончарному цеху при будівельному заводі в місті Єреван. Там і застала їх німецько-радянська війна. Марія повернулася в Опішне й стала працювати в артілі *«Художній керамік»*. Іван залишився в Єревані й був мобілізований на фронт, де загинув 1943 року. Війна принесла багато лиха в сім'ю Багріїв. 1942-го помер глава сім'ї – Юхим Харитонович; загинули на фронті чоловіки Варвари і Євдокії. Матері з трьома доньками й маленьким онуком (сином Варвари) жилося надзвичайно скрутно.

** Багрій Юхим Харитонович (1869–1942) – гончар. Робив ужитковий посуд – теракотовий і полив'яний (горщики, глечики, макітри, миски тощо). Вироби продавав на базарі в Полтаві, на ярмарках і розвозив по селах, обмінюючи на провізію [17].*

*** Багрій Семен Харитонович (1863–1959) – гончар. Робив ужитковий посуд – теракотовий і полив'яний (горщики, глечики, макітри), а також посуд, прикрашений мальовкою. Гончарював до середини XX сторіччя [17].*

**** Багрій Іван Юхимович (1911–1943) – гончар, майстер художньої кераміки. Гончарній справі вчився в батька, в Опішнянській керамічній кустарно-промисловій школі (1927–1929), а також в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки (1936–1938). Працював у артілі «Художній керамік» (1929–1930 – 1936); у гончарному цеху будівельного заводу в Єревані (Вірменія, 1938–1941). Під час голодомору 1932–1933 років перебував у Тулі (Росія), де гончарював і ліпив свистунці [17].*

***** Овчаренко (у дівоцтві – Багрій) Варвара Юхимівна (1924–?) – майстриня іграшки. Ліпити іграшку вчилася в брата. Свистунці ліпила в дитинстві. Деякий час працювала майстринею іграшки в артілі «Червоний гончар» та в заводі «Художній керамік» [17].*

****** Багрій Олександр Семенович (1896–1961) – гончар. Гончарній справі вчився, вірогідно, в батька. Гончарював удома. Працював у артілях «Художній керамік» та «Червоний гончар» (до 1956). Створював посуд, скульптуру, у тому числі зооморфну, іграшку, сюжетні композиції, портретні зображення, погруддя офіційних діячів [17]*

1

2

● **Посвідка про народження Марії Багрій** (1, 2). **Опішне. 14.09.1945.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Після закінчення війни Марія вийшла заміж і 1947 року народила сина Віктора. Першим її чоловіком був військовий у відставці, інвалід війни Іван Пукало. Молода сім'я також мешкала в батьківському домі. Тож у цей час родина складалася з трьох сімей (5 дорослих і 2 дитини). 1947 року вони обміняли свою хату на іншу – значно меншу.

З плином часу Євдокія вдруге вийшла заміж і переїхала разом із чоловіком у Ростовську область. У Марії з Іваном 1949 року народилася донька Тамара. Чоловік отримував невелику пенсію й продавав на місцевому ринку канцтовари, а дружина стала працювати малювальницею в артілі *«Художній керамік»* (з 1951).

1953 року Іван Пукало, який мав серйозні проблеми зі здоров'ям через поранення, помер, а Марія, якій було лише 32 роки, залишилася вдовою з двома малолітніми дітьми на руках, які потребували постійної уваги й турботи. Робота в артілі давала невеликий заробіток, сім'я жила вкрай сутужно. Проте життя продовжувалося, а доля привернула до Марії хорошого доброго чоловіка – Василя Омеляненка. Він пригадував: *«Коли я поступив на завод, тоді вона (Марія) ще замужем була. Чоловік її сам з Поволжя. Він був воєнним у відставці, а тоді торгував книжками на базарі. У 1953 році він помер – ще з війни був ранений. А вона, ото, сама осталась з дітьми. Я так, ото, коли-не-коли поглядав на неї. Та так, хоч із дітьми була і трохи старша, а чогось вона понаравилась мені. Вона русява була, очі голубі-голубі…»* [11].

Василь із Марією працювали в одному цеху, зустрічалися дорогою в артіль, часто разом ходили на обід та з роботи. Спільна праця зблизила молодих людей. Окрім того, Василь був цікавим співрозмовником. Його творча натура привабила Марію. Уміння вислухати й зрозуміти, підтримати прихилило вдовину душу до чоловіка. Василь Омеляненко так згадував про це: *«Ми ж в одному цеху робили і, отож, з Гончарівки ідемо разом – так і познайомились. Ми іногда й договорювались зустрітись. Ото, як діжурили отут, у заводі (на вихідний день виділяли діжурних із робочих, щоб тим, хто сторожує, дати вихідний), то ми бачились. Помню, як вона діжурила на жовтневі, я патіфон приніс туди, і, ото, слухали. Ще зімою, перед весною, я до їх додому ходив. Тамарі, її дочці, тоді було 5 років, а сину Віктору – 8. Я з дівчинкою ще в кіно ходив. Вона ж маленька була і не на сидінні сиділа, а на бильці. Я її піддержував…*

● **Марія Багрій** (другий ряд, третя праворуч) **серед учителів та учнів Опішнянської школи майстрів художньої кераміки. Опішне. 1939.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь і Марія Омеляненки. Опішне. ~1957.** Фото Петра Омеляненка. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь і Марія Омеляненки з донькою Наталкою. Опішне. 1967.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Малювальниці Марія Омеляненко (праворуч) **і Параска Біляк за роботою в заводі *«Художній керамік»*. Опішне. Середина 1960-х.**
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Марія Омеляненко за роботою в заводі *«Художній керамік»*. Опішне. Середина 1960-х.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Марія Омеляненко за роботою в заводі *«Художній керамік»*. Опішне. Середина 1970-х.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (сидить третій праворуч) **з родиною** (зліва направо):
сидять – **Йосип Швидкий, дядько Олексій, тітка Єфросинія, син Віктор, дружина Марія, донька Наталка;**
стоять – **тітка Олександра, мати Палажка, брат Петро з дружиною Софією, Володимир Швидкий з дружиною.**
Опішне. ~1961. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

І осінь, і зіму ми так зустрічалися, а тоді весною я предложив: «Давай дітей виховувати разом, давай поберемося». Вона не одказала» [11].

Попри невдоволення Палажки Омеляненко, яка казала, що така жінка *«не годиться»* для її сина, бо *«стара й з двома дітьми»,* Василь та Марія одружилися навесні 1956 року. *«Як я побрався з Марією, наче збагатився душею, став, як люди, жити,* – згадував чоловік. – *Марія не вредна була. Я не припомню, щоб ми спорились. Ото, ми всігда удвох – і після роботи, і на роботу, і в центр йдемо, у магазин, – все удвох»* [11].

Спершу сім'я жила в найманій квартирі. У батьківській хаті Марії, з її рідними – матір'ю й сестрою – було тісно, а в одному домі з матір'ю Василя – неможливо. Палажка була дуже незадоволена вибором сина, тому недружелюбно ставилася до Марії та її дітей.

Одразу після одруження Омеляненки отримали землю під забудову по вулиці, що нині названа на честь Сергія Васильківського, і стали споруджувати власний будинок. Грошей на той час вони мали небагато, тож *«зліпили невеличку хатку»,* де була кухня й кімната. Усі роботи – будівельні, теслярські, малярські – виконував сам Василь Онуфрійович. Восени 1957 року сім'я перейшла жити до власної оселі, а 1958-го в них народилася донька Наталка. Згодом Василь Омеляненко всиновив дітей Марії від першого шлюбу.

«Коли я в 1957 построїв хату, то отут, де зараз майстерня, не було кімнати. Тут були маленькі сіни. Вход був із двору. Хата була невелика, на 2 кімнати. Воно ж тоді грошей мало було, тож хату зробив я глиняну, мазану, без фундаменту, тільки на дубових стовпах. Так якось ми вміщалися. Там, де зараз гардіроб, стояла кровать, там спали двоє. І з другого боку, біля стіни, ще одна кровать. А я зробив до неї ще з доски причепіловку дерев'яну, щоб усі поміщались. А Наташі я сам зробив люльку з дерева», – так описав тодішнє помешкання своєї сім'ї Василь Омеляненко [32].

Майже 20 років сім'я мешкала в цій невеликій глиняній хатинці, і тільки близько 1974 року Василь Омеляненко залив навколо хати фундамент, обклав її цеглою, добудував веранду і ще одну

Петро Омеляненко.
Опішне. 1972. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

кімнату. *«Ото, в 1974 я галірею приробив, стєнку викинув. Тут, де зараз майстерня, дітвора спала. А, мабуть, у 1976–1977 я усю хату обклав цеглою. Я сам усе робив: і кирпич носив, і раствор робив»* [32].

Жили Омеляненки, як і більшість мешканців Опішного на той час, невибагливо. Дорослі ходили на завод, діти – до школи, яка була зовсім поряд – через дорогу. Меншу Наталку возили до бабів на *«Гончарівку»*. Палажка Омеляненко мала крутий характер. Хоча вона не любила й не поважала жодної зі своїх невісток, усе ж онуків няньчила охоче. Їх на той час було в неї вже двоє (молодший син Петро теж оженився – узяв за дружину Софію Бурцайло*, тож баба разом із онукою Наталкою доглядала і їхнього сина – Олексія).

Наталка Городніченко, донька Василя Омеляненка, час, проведений з бабусею, пригадує, як кращі роки дитинства: *«Усі мої дитячі роки пройшли на Гончарівці. Для мене не було кращої людини, як бабуся Палажка. У нас з братом там усе дитинство пройшло. Ми гралися разом, ходили з бабусею по лікарські трави. Вона потім здавала їх в аптеку. Ми, ото, разом їх рвали, сушили, перечищали дома. А тоді, як здали в аптеку, бабуся вела нас в магазин і, ото, всього-всього нам накуповувала на оті гроші, шо ми здавали: халву, пряники, канфети – все чисто. Я до школи там часто бувала, в бабусі, кожен день, кроме вихідних. Я в садік не ходила зовсім. Наше дитинство у бабусі пройшло. Помню, як приходила медсестра давати нам прививки, то бабуся, Боже упасі, не розрішала ніяких прививок. Вона чогось не хотіла, щоб нам робили прививки. Казала: «Нічого онуків обіжати». Тоді нас водили на прививку в дитячу консультацію.*

Скільки ми з бабусьою подорожували! Особенно мені запомнилися наші походи до церкви. Ми ходили до Покрови, там, де тепер Колегіум. Говіли на кажний празник. Яка була красива церква! Там рядом сиділи діди і продавали всякі такі іграшечки з дерева з коліщатками. І, ото, нам бабуся купувала» [19].

Особливі стосунки поєднували Василя Омеляненка з братом Петром. Він був не тільки вправним гончарем, майстром іграшки й зооморфної скульптури, а досяг успіхів ще й у живописі. Його картини прикрашають не одну опішненську оселю. На відміну від старшого брата – добродушного, м'якосердого й поступливого, за характером Петро вдався у свою матір – Палажку: *«У брата характер був не такий, як у мене. Він був більш упертий, любив, щоб по його все було. І те, що ти йому скажеш, він все одно по своєму зробе»* [35]. Попри все, Василь Омеляненко завжди згадував брата з особливою теплотою. Він був одним із небагатьох його справжніх друзів. Брати були, як кажуть, нерозлийвода. Разом у дитинстві долучилися до глини, ліпили іграшку, один за одним прийшли на роботу в *«Художній керамік»*, де й пропрацювали разом, сидячи завжди поруч, понад 25 років. *«Хоч у його сложний був характер, ну, я більше пристосовувався, так у нас ішло все злагоджено. І впослі, коли ми жили окремо, зійдемося у центрі, стоїмо часів два, усе щось гомонимо»* [33].

Особисте життя Петра склалося невдало. Непростий його характер та втручання матері

* *Бурцайло (за першим чоловіком – Омеляненко, за другим – Кушнір) Софія Олександрівна (1936–2021) – майстриня глиняної іграшки. Народилася в с. Василе-Устимівка Зіньківського району Полтавської області. Мешкала в Опішному. Працювала в артілі «Червоний гончар» і в заводі «Художній керамік» (1959–1991). Після виходу на пенсію виготовляла свистунці вдома [17]*

Петро Омеляненко з матір'ю Палажкою Опанасівною.
Опішне. Кінець 1950-х. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Василь (ліворуч) **і Петро Омеляненки.**
Опішне. ~1957. Фото Марії Омеляненко (?).
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Петро Омеляненко із сином Олексієм.
Опішне. 1972. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Василь (праворуч) **та Петро Омеляненки.**
Опішне. Кінець 1940-х – початок 1950-х.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

1

2

● **Петро Омеляненко. Баран** (1, 2)**.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, проколювання, 32x32x14 см. **Опішне. 1990.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4848/К-4543. Фото Тараса Пошивайла. Публікуються вперше

1

2

3

4

● **Петро Омеляненко. Пташка-свистунець** (1-4)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 8,8x6,7x3,8 (1), 8,8x6,8x4 (2), 9x6,9x3,8 (3), 9,5x7,8x3,8 (4)см.
Опішне. 1989. Національний музей-заповідник українського гончарства,
КН-2433/К-2364 (1), КН-2429/К-2360 (2), КН-2435/К-2366 (3), КН-2432/К-2363 (4).
Фото Тараса Пошивайла. Публікуються вперше

Картини Петра Омеляненка в інтер'єрі оселі Василя Омеляненка. Опішне. 2010.
Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь (ліворуч) **і Петро Омеляненки за роботою в цеху № 1 заводу *«Художній керамік»*.**
Опішне. Кінець 1970-х – початок 1980-х. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Петро Омеляненко** (угорі ліворуч) **серед працівників заводу *«Художній керамік»*:**
(зліва направо) **Сергій Яценко, Тамара Мотрій, Василь Біляк, Михайло Китриш,**
Анастасія Білик-Пошивайло, Володимир Нікітченко, Розалія Чабаненко, Григорій Кирячок.
Опішне. Кінець 1970-х – початок 1980-х. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь** (ліворуч) **та Петро Омеляненки під час відкриття Другого Національного симпозіуму гончарства. Опішне. 2001.** Фото Олеся Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Петро Омеляненко на власному подвір'ї.**
Опішне. Друга половина 1990-х. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Софія Омеляненко. Опішне. Середина 1960-х.
Автор фото невідомий. Приватний архів Софії Кушнір; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Софія Кушнір (у першому шлюбі – Омеляненко). Опішне. 2013. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

завадили гармонійному подружньому життю. З дружиною Софією вони прожили 12 років. Та вона не витримала складний норов свекрухи – залишила Петра, забрала сина Олексія й стала жити окремо. Звала чоловіка до себе, але той не зміг перебороти гординю. Про негативну роль матері в стосунках молодшого брата з дружиною Василь Омеляненко пригадував так: *«Я од матері одійшов, а Петрові вона давала прикурить. Петро не любив, що вона ворожила, що люди ходять. Обсядуть матір усякі сектанти, хтозна-хто вони такі… А мати була на невістку недовольна. А ті, шо приходили, помагали, щоб Сонька відтіля* (з дому свекрухи – *Л. М.*) *вийшла. Вони всяку капость, підлóги робили. До оцих, шо нехороше роблять, їздили. Мати тоді зашивала в подушку, на Соньку порobляла, щоб та пішла. У матері був характер дуже поганий. Вона хотіла сама жити, щоб нікого не було чужого і щоб Петро не брав нікого. Вредна була»* [33].

Недобрим словом відгукувалася про свекруху й невістка Софія: *«Мати дуже була вредна. Чіплялась страшне. Що не зварю, то все не таке: то несолоне, то кисле. І, вобщем, погано до мене обращалась. Онуфрійович, Василь, все мене й захищав, а він* (Петро. – *Л. М.*) *матір слухав. Тоді вона сказала: «Єслі ти не виберешся, я тебе спалю». Ото таке. Я вибралася від них з дитиною. Дванадцять років ми разом жили, а тоді я не видержала й пішла на кватирю. Я йому казала, щоб переходив до мене жить, а він не пішов… Він мені казав, щоб пішла маму попросила. А я кажу, що вона мені робила, і якщо я її попрошу, то мені ще хуже буде»* [26].

Усі подальші спроби (а було їх кілька) влаштувати особисте життя Петрові Омеляненку не вдалися. Жодна дружина не змогла вжитися не тільки зі свекрухою, а й із самим Петром, який із роками ставав усе похмурішим, жорсткішим і недовірливішим. *«Ото, Сонька як пішла, Петро оженився на другій, і вона й на ту… І та тоді пішла. Мати казала: «Поки я жива, нікого не буде в хаті». У Петра жизнь нікуди не годилася, і все через матір, через рідню. В других, так мати помагає у сім'ї, спаює її, зводе. А у нас наоборот – можить із мухи слона зробить»* [33].

Через негаразди в сім'ї, конфлікт Петра та його жінок, у який був утягнутий і Василь, бо щиросердно співчував братові, набув розголосу в селищі. Мати навіть скаржилася на синів у селищну раду, що ті *«нападали»* на неї. Мусили якось виходити зі складної ситуації. Тож 1980 року Палажка Омеляненко згодилася переїхати на батьківщину – в с. Велика Бугаївка, до сестри. Там 1985 року вона й спочила,

тяжко переживаючи ненайкращі часи у своєму житті.

Збереглися листи рідних, зокрема племінниці Галини, до Петра й Василя (щоправда адресовані суто Василю, якого рідні вважали більш добрим і лояльним) з проханням забрати матір назад, у Опішне, і лист самої Палажки Омеляненко, просякнутий образою й наріканнями за те, що *«покинули матір напризволяще»*. Василь Омеляненко не любив торкатися цієї теми. Можливо, його й точили докори сумління за те, що родина не змогла дійти згоди. Проте… Чужа душа – пітьма…

На мою думку, мати покликана бути берегинею родинного вогнища, тож у багатьох випадках саме від неї залежать стосунки в сім'ї. Що змушує жінок, які, на перший погляд, мали б бути щасливими, відчувати себе на схилі літ покинутими? Про це тепер можна лише здогадуватися. Гадаю, Палажка Омеляненко відчувала себе нещасною. Можливо, колись втрачене кохання, смерть старшого улюбленого сина зробили її душу черствою й нечутливою? Та все ж цій жінці треба віддати шану, адже вона народила й виховала таких достойних талановитих синів, як Василь і Петро Омеляненки.

Після від'їзду, а потім і смерті матері Петро Омеляненко залишився одинаком. Кілька разів він ще намагався влаштувати своє особисте життя. Проте помер на самоті. Тримала його на світі лише улюблена справа – малювання. З глиною він працював усе менше. Глиняні роботи останніх років його життя не варто піддавати мистецькому оцінюванню: хоча їхні форми ще засвідчують вправну руку майстра, проте декор і вибрані сюжети демонструють схильність до кітчу.

Помер Петро Омеляненко 19 січня 2010 року, не доживши кілька місяців до 80-річчя. Іноді до нього навідувався син Олексій та перша дружина Софія. Проте основний тягар передсмертного спілкування й опікування ліг на плечі його брата Василя. Щоправда, тягарем той це не вважав: до останнього дня доглядав за Петром, щодня з центру Опішного ходив до нього на *«Гончарівку»* – забезпечував ліками, носив їжу. Довгими вечорами брати згадували дитинство, молодість. Василь, як тільки міг, підбадьорював брата, рятуючи його від самотності, адже тільки він один любив його

Петро Омеляненко. Опішне. Початок 2000-х. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Петро Омеляненко *(праворуч)* **і Ганна Діденко зі своїми виробами на території Національного музею гончарства. Опішне. 2000.** Фото Олени Клименко. Приватний архів Олени Клименко, копія – Національний музей-заповідник українського гончарства

● **Василь** (ліворуч) **і Петро Омеляненки. Опішне. 2010.** Фото Тетяни Дудник. Приватний архів Наталки Городніченко; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко на похороні брата – Петра Омеляненка. Опішне. 20.01.2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

по-справжньому й розумів його *«вкриту колючими шпичаками душу»*...

Сам Василь Омеляненко був дуже радий, що свого часу спромігся відійти від матері й жив зі сім'єю окремо. І хоч хатинка їхня була тісна й небагата, та все ж у ній він відчував себе господарем. Може б, його влаштовувало таке існування й далі, адже до матеріальних принад Василь Омеляненко був байдужий, проте росли діти, а з ними і їхні потреби. Закінчив школу син Віктор і наприкінці 1960-х років став жити окремо. Він працював у Полтаві, Новокузнецьку, Курчатові Московської області на будівництві. 1971 року відійшла жити окремо й старша донька Тамара. Проте не все залагодилося в її сім'ї, і вона з маленькою донечкою Оксанкою знову оселилася в батьків і жила разом із ними близько 15 років. 1979 року пішла заміж і Наталка, проте і в неї не склалося особисте життя з першим чоловіком, тож вона також повернулася жити до батьків. Сімейні негаразди доньок знову об'єднали їх із батьками в одній хаті.

Починаючи з 1974 року, Наталка, донька Василя Омеляненка, яка ще змалечку від матері навчилася мальовці, бо часто *«бігала в завод»*, працювала малювальницею в одному із його цехів. *«Вона ж, мати її, малювала. І вона ще у 4-5 клас*

Наталка Омеляненко.
Опішне. Перша половина 1970-х.
Автор фото невідомий. Приватний архів Софії Кушнір; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Наталка Омеляненко.
Опішне. 1976.
Репринт. Автор фото невідомий. Приватний архів Софії Кушнір; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Марія Омеляненко з онукою Тетяною.
Опішне. Перша половина 1980-х.
Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

ходила. І, ото, після школи прибіжить – і до неї. Охота була, то вона отак оцими приходами і вивчилася малювати. 8 класів закінчила, далі не пішла, і поступила в завод. Бо у неї мати ж малювала, так шо і вона так гарно вивчилась малювати» [10]. Вона пригадувала: *«Я починала ходити до мами на роботу ще в 4 класі. І вже постепенно вчилася малювати – спочатку на бракованому, а потом перемальовувала у мами все маленьке. Як раніше посилали з заводу в колгосп полоти буряки, поки вона була в колгоспі, я приходила і перемальовувала їй усе дрібненьке. Мені так нравилося малювати, шо прямо ужас якийсь! А тоді я, після 8 класу пішла робити в завод, а школу вечірню закінчувала. Я, як прийшла в завод, зразу була ученицею у мами, бо я могла малювати, а ще в мене спіху не було, не вспівала виконувати норму. А потом, за ці 3 місяці, вже я набула спіх і могла виконати норму. І отак ми з мамою робили рядом в одному цеху. І, ото, в 1974 році я почала робити в заводі, а в 1975 був конкурс малювальниць, на якому я зайняла 1 місце. Конкурс був на третьому цеху. Поприїжджало з Києва начальство. Гончарі нам позаготовлювали на той конкурс всього-всього, і, ото, ми, мальовщиці, малювали. Конкурс був у суботу, не в робочий день. Мені тоді було 17 років. У 1979 році я пішла заміж, народила Таню, а як вийшла з декрету, мене вскорості, мабуть у 1987, перевели на другий цех – у декоративний цех малювальницею. А тоді ж знову окончательно перебралися на роботу на другий цех. У 2004 році я ще трохи не доробила до пенсії і розщиталася, бо мама захворіла»* [19].

Марія Омеляненко вийшла на пенсію ще 1976 року, тож онуки були доглянуті. Василь Омеляненко продовжував трудитися на заводі до 1985 року, але вдома теж не полишав працювати. Місця для роботи в хаті було мало й окремої майстерні не було, тож великих виробів він у той період не робив, а зосередився на виготовленні сюжетних композицій, іграшки, *«монетки»*.

Дружина й донька зрідка допомагали розмальовувати вироби. Отже, життя родини потихеньку пливло своїм річищем.

Проте спокій панував недовго. Як грім серед ясного неба, вразила звістка про смерть сина Віктора. Це було в лютому 1982 року, коли чоловік працював на будівництві атомної станції в Курчатові Курської області.

Марія Омеляненко тяжко переживала смерть єдиного сина. Вона не хотіла миритися з тим, що той загинув унаслідок нещасного випадку й, домагаючись справедливості, писала скарги

Віктор Омеляненко.
Середина 1960-х.
Місце зйомки та автор фото невідомі.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

МІНІСТЕРСТВО ЗВ'ЯЗКУ УРСР

ТЕЛЕГРАМА

17 ... 1435 ... СРОЧНАЯ П ОПОШНЯ
ПОЛТАВСКОЙ ОБЛ ЗЕНЬКОВСКОГ
РАЙОНА КОМСОМОЛЬСКАЯ 8
ОМЕЛЬЯНЕНКО МАРИИ=
КУРЧАТОВ 20 16 17 1154=
ПРИЕЗЖАЙТЕ НА ПОХОРОНЫ УМЕР ВИТЯ-

Телеграма з повідомленням про смерть Віктора Омеляненка.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

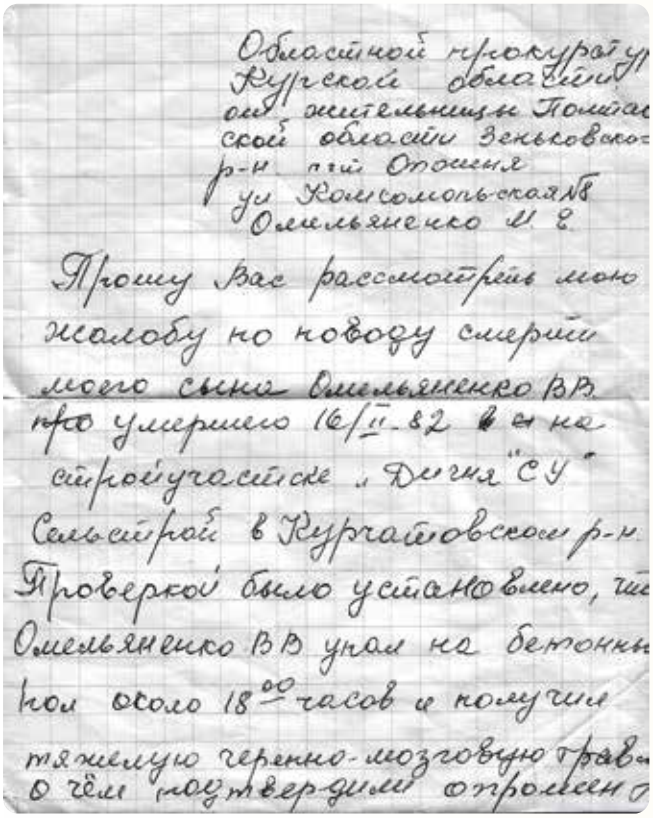

Областной прокуратуры
Курской области
от жительницы Полтавской области Зеньковского р-н. пгт Опошня
ул Комсомольская №8
Омельяненко М. Е.

Прошу Вас рассмотреть мою жалобу по поводу смерти моего сына Омельяненко В.В. про умершего 16/II-82 в на стройучастке „Дичня" СУ Сельстрой в Курчатовском р-н. Проверкой было установлено, что Омельяненко В.В упал на бетонный пол около 18⁰⁰ часов и получил тяжелую черепно-мозговую травму о чём подтвердили опрошенные свидетели, о чем мне сообщено было 8/II-82 г за справкой №356.

Я как, человек, как мать глобо возмущена тем, как же могли „те свидетели" которые подтвердили факт падения, бросить умирающего человека на целую ночь не оказав помощи и поэтому снова прошу ещё раз рассмотреть дело о убийстве моего сына

1 2

● **Лист-скарга Марії Омеляненко до прокуратури Курської області з проханням віднайти винних у смерті сина Віктора** (1, 2).
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

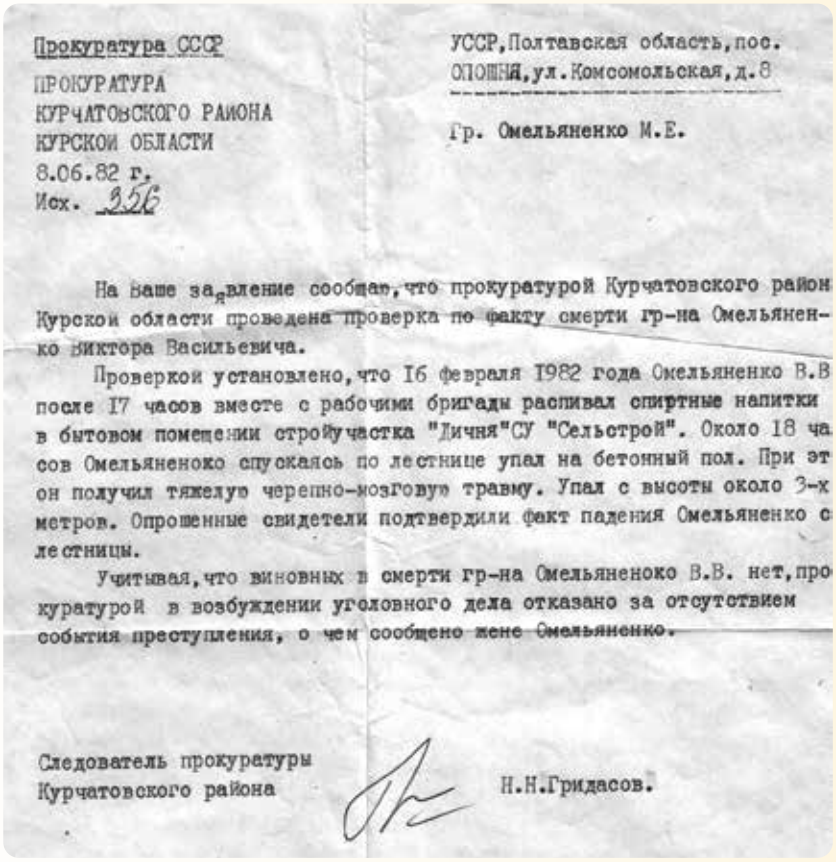

Прокуратура СССР
ПРОКУРАТУРА
КУРЧАТОВСКОГО РАЙОНА
КУРСКОЙ ОБЛАСТИ
8.06.82 г.
Исх. 356

УССР, Полтавская область, пос. ОПОШНЯ, ул. Комсомольская, д. 8

Гр. Омельяненко М.Е.

На Ваше заявление сообщаю, что прокуратурой Курчатовского район Курской области проведена проверка по факту смерти гр-на Омельяненко Виктора Васильевича.

Проверкой установлено, что 16 февраля 1982 года Омельяненко В.В после 17 часов вместе с рабочими бригады распивал спиртные напитки в бытовом помещении стройучастка "Дичня"СУ "Сельстрой". Около 18 часов Омельяненоко спускаясь по лестнице упал на бетонный пол. При этом он получил тяжелую черепно-мозговую травму. Упал с высоты около 3-х метров. Опрошенные свидетели подтвердили факт падения Омельяненко с лестницы.

Учитывая, что виновных в смерти гр-на Омельяненоко В.В. нет, прокуратурой в возбуждении уголовного дела отказано за отсутствием события преступления, о чем сообщено жене Омельяненко.

Следователь прокуратуры
Курчатовского района Н.Н.Гридасов.

● **Офіційний лист з прокуратури Курської області до Марії Омеляненко.**
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

до Обласної прокуратури Курської області – вимагала знайти винних у *«вбивстві»* Віктора. Перевіркою не було встановлено факту вбивства, і Марії Омеляненко було відмовлено в порушенні кримінальної справи щодо смерті сина за відсутністю складу злочину.

Як і в кожній сім'ї, у подружжя Василя й Марії Омеляненків були особисті проблеми, різноманітні негаразди й труднощі. Проте частіше справи й турботи дітей, як і в більшості родин, виступали на передній план. Приблизно в середині 1980-х років доньки Омеляненків вдруге повиходили заміж. Тамара з Василем Онищенком оселилася у сусідній Попівці, Наталка з Олексієм Городніченком – в Опішному, недалеко від батьків. Відтоді їхнє життя устаткувалося, а життя батьків стало більш спокійним. Майже водночас, улітку 1985 року, Василь Омеляненко вийшов на пенсію. *«Я на пенсію пішов в 60 років і ні дня не робив більше,* – згадував чоловік. – *Ще тоді, помню, 3 серпня було в суботу, а у п'ятницю робочий день. Ото, мене вирядили. Із Союза художників 200 рублів дали, завод дав 50 рублів і в цеху зібрали 50 рублів. Ми на ставці тоді получали 170 рублів. У п'ятницю кончали роботу. Я їм узяв випивки, закуски. Посиділи, букет цвітів подарили. Помню, ще на велосипеді їхав із заводу і букет наперед в мене….»* [11].

Для багатьох людей вихід на пенсію – непростий період у житті. Однак ця подія для Василя Омеляненка була довгоочікуваною й щасливою. Ще працюючи в заводі, чоловік повсякчас мріяв займатися улюбленою справою осібно. Тож, вийшовши на пенсію, Василь Омеляненко звільнився від виконання щоденної норми в заводі й міг зосередитися тільки на творчості. Хоча з підприємством зв'язків він не втратив. *«У мене, коли я пішов на пенсію, перерву в роботі не було. Відносини із заводом залишилися нормальні. Я ходив туди – глину брав: коли за гроші, а коли і просто так давали»* [15]. Майстер згадував, що заводське керівництво іноді навіть замовляло йому вироби перед деякими визначними подіями чи готуючись до виставок. *«Мені із заводу заказували, щоб те зробив, чи те. Додому й глазурі привезуть, і ангобів»* [11]. Продовжувала закуповувати вироби майстра й Дирекція художніх виставок Спілки художників СРСР, про що свідчить один із документів з архіву Василя Омеляненка. Регіональний осередок Спілки тісно співпрацював із мистцями, тому під час підготовки до виставок брали в майстра на експонування його твори.

У другій половині 1980-х років склалися тісні зв'язки між Василем Омеляненком і Національним музеєм-заповідником українського гончарства, створеним 1986 року в Опішному. Цікаве, насичене подіями, пов'язаними переважно з творчістю, життя розпочалося в майстра. Він не полишав працювати вдома, обладнавши нарешті окрему кімнату під майстерню. Якщо в побуті Василь Омеляненко поступався дружині з більш твердим характером, то щодо творчих справ був непохитним. Не дивлячись на те, що вона іноді, напевне, жаліючи чоловіка, спонукала його полишити роботу, він продовжував займатися улюбленою справою, адже саме заняття гончарством наповнювало Василя Омеляненка впевненістю, що він *«вдало розпорядився життям». «Оце і держить на світі,* – говорив майстер. – *Воно, живеш оцим, не думаєш, що скоро підеш із життя, а думаєш, щоб іще таке зробити, щоб обрадувати людей, щоб воно було до вподоби…»* [10].

ВИСОКОЛІТТЯ
Відчуття повноти життя

«Глина продовжує моє життя...»
Василь Омеляненко

На заслужений відпочинок Василь Омеляненко вийшов 1985 року. Працюючи з глиною, за понад 50 років він так зріднився з нею, що не уявляв собі життя без заняття творчістю: *«Як до глини пристану щось робити, так мені наче відпочинок якийсь. <...> Тільки сів до глини, тоді в мене думки потекли – тихо, добре мені. І ти наче з тим виробом як живеш, наче як розмовляєш подумки і думаєш, де його доля, чи сподобається він людям?»* [33].

З виходом на пенсію в житті Василя Омеляненка розпочався новий етап – як він казав, *«вільний політ»*. Тепер тільки він вирішував, що й коли робити. Можна було більше приділяти уваги сімейним справам. У помешканні майстра не було не те що розкошів, а навіть необхідних для ведення господарства речей, приміром холодильника, пральної машини, газової чи електричної плити. Усе якось не думалося про матеріальні блага. З предметів побуту – лише радіо й телевізор, як *«вікно у світ»*. Причому, останніми роками Василь Омеляненко його майже не дивився: *«Я стараюся менше дивитися телевізор, особливо перед сном. Воно вредне для оддиху»* [33].

Діти – Тамара й Наталка – жили з власними сім'ями окремо, тож Василь Омеляненко обладнав у хаті окрему невеличку кімнату під майстерню: зробив полиці для висушування виробів, прилаштував новий гончарний круг, який для нього

Василь і Марія Омеляненки. Опішне. 1995. Фото Людмили Жигульової.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Родина Василя Омеляненка** (стоїть четвертий праворуч):
сидить – **Олексій Городніченко (чоловік доньки Наталки);**
зліва направо, стоять – **онука Тетяна, Геннадій Сергійчук (учень Василя Омеляненка), донька Наталка, донька Тамара з чоловіком Василем Онищенком, дружина Марія, брат Петро. Опішне. 2000.** Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

зробив зять. Дружина інколи допомагала чоловікові розмальовувати вироби, згодом долучилася до сімейної справи й донька Наталка. Однак Василь Омеляненко робив мало ужиткового посуду, а зосередився на виготовленні зооморфної скульптури, *«баринь»* і *«козаків»*, *«монетки»* й свистунців. Якщо й треба було дещо розмалювати, здебільшого справлявся сам: *«Вироби жінка розмальовувала дома. А в заводі я не робив мальованого. А тоді я, впослі, почав розмальовувати кісточками. А жінка цього не робила, бо вона спринцівками малювала. Ну, обличчя попробуй ними. Я точечками робив голубі очі, а тоді сірник застругую, вмочаю, зіниці роблю. Спринцовкою ж цього не зробиш. Тут у цих виробах треба тонкість»* [35].

Лише хвороба дружини, яка слабувала, особливо чотири останні роки свого життя, змусила Василя Омеляненка тимчасово припинити роботу. Та зрідка він усе ж ліпив іграшку чи виготовляв *«монетку»*. Василь Омеляненко самовіддано доглядав дружину, яка в останній рік зовсім занедужала. Він був поряд до останнього її подиху.

Марія Омеляненко пішла з життя 5 січня 2004 року – померла фактично на руках у чоловіка. Люди кажуть, що воліють помирати першими за свою *«половину»*, адже так вони можуть сподіватися, що в хвилину смерті поряд буде той, хто проведе тебе в останню путь. Василю Омеляненку судилося проводжати свою Марію. *«Отак у 2000 вона стала хворіти. Склероз сосудів був – визнавали врачі. Вона погано ходила. Все время я її доглядав. А послідне время їй так погано було. То я в сутки зовсім погано спав, хіба часів два. Вона те й робила, що ввесь час кликала. Померла Марія*

тихо, заснула, я з нею був. Утром 5 січня померла, а 6 ховали. Воно тоді зима була не сніжна, а вітер такий… Я, як її не стало, мабуть із півгоду нічого не робив, поки прийшов у себе. Я такий виснажений був. А тоді вже ожив» [32].

У будь-якому віці важко втрачати близьку людину. За майже пів сторіччя спільного життя Василь і Марія стали начебто одним цілим – їхні долі сплелися, як гілки старих дерев. Втративши дружину, Василь Омеляненко засумував. До того ж, уже немолодий організм чоловіка був виснажений багатьма безсонними ночами. І саме заняття улюбленою справою допомогло відновитися після смерті дружини: *«Глина мене держить. Єслі б не було оцієї любові до глини і всидливості, я не знаю, як я жив би. Ото, я дивуюсь, як кажуть, що нема чого робити, що скучно. Мені ніколи не буває скучно. Основну енергію мені дає глина. Як сідаю робить, забуваю всі заботи, усе одходе, усе наче так ладно йде. Я одне роблю, а в мене в думці вже виникає якийсь другий його вид. На глину тіки подивлюсь, а вже бачу, яке воно буде готове»* [9].

Останні роки життя Василя Омеляненка протікали розмірено. Він виробив зручний для себе режим. Прокидався й лягав спати рано, обов'язково намагався зробити зарядку. Потім за будь-якої погоди виходив на своєрідну прогулянку: купував хліб чи інші продукти, дорогою підгодовував собак і птахів. Далі йшов до доньки Наталки – добре, що жила неподалік, десь за 90 метрів. Там снідав, вертався додому, трішки відпочивав, а далі розпочинав роботу: *«Кажен день з утра іду до Наташі, поснідаю, а їм однесу хліба. Я і вправи роблю кажне утро. У постелі ногами, ото, прижимаю до грудей. Ото, у мене пів часа чи хвилин 40 іде на самі вправи. Встаю в 5 годин, а лягаю у 8. Я висипаюсь. І перед сном, як лягаю, стараюсь нічого не думати, бо єслі проснешся і зачепишся про щось думати, тоді починаєш ворочатися. Я й дома їсти варю, молоко кип'ячу, кашу і суп варю. Я купую й котлети морожені, хек варю. Я варю різну кашу, бо єслі одне і те ж, то воно проїдається…»* [11].

Родина Василя Омеляненка (четвертий праворуч):
(зліва направо) **онука Тетяна з чоловіком Віталієм Дудником, брат Петро, донька Тамара та її чоловік Василь Онищенко, донька Наталка та її чоловік Олексій Городніченко. Опішне. 27.04.2009.** Фото та фотомонтаж Тетяни Дудник.
Приватний архів Наталки Городніченко; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко куховарить.**
Опішне. 10.01.2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

1

2

● **Сніданок** (1, 2)**.**
Опішне. 15.09.2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

● **Обід.**
Опішне. 04.02.2010. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Інтер'єр помешкання Василя Омеляненка. Опішне. 04.02.2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Майстерня Василя Омеляненка. Опішне. 04.02.2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.

1

2

● **Василь Омеляненко. Заготовки для глиняних виробів (сирець)** (1, 2)**. Опішне. 04.10.2010** (1), **01.10.2013** (2). Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

● **Василь Омеляненко. Монетка (сирець). Опішне. 04.04.2014.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко. Лев (сирець). Опішне. 31.05.2011.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко працював доволі продуктивно – здебільшого над кількома творами одночасно. Спочатку виготовляв заготовки, далі об'єднував їх, створюючи ту чи іншу тварину, потім декорував. Робота потребувала постійного втручання. Треба було стежити, як поводить себе виріб під час висихання. Загалом, за словами майстра, він витрачав на виготовлення одного виробу від трьох днів до тижня. Проте декорування старався зробити за один раз: *«Ото, як затію зразу щось, то тоді зроблю. Прихватом у мене не получається. А як уже зробиш, чи лева, чи барана, то вже сидиш насильно, щоб кончити його, не оставлять на другий день. Бо він, як пересохне, тоді не годитиметься робити…»* [15]. У проміжках між основною роботою виготовляв іграшку чи *«монетку»*.

До початку 1990-х років Василь Омеляненко випалював свої твори самотужки у власному горні. Згодом до справи підключилася сім'я доньки Наталки. Її чоловік Олексій Городніченко виготовив удома муфельну піч, бо їхній зять Віталій Дудник теж почав гончарювати. Там, у муфельній печі, випалювали вироби й Василя Омеляненка, і Віталія Дудника. Для молодого чоловіка це була не основна робота, а спосіб додаткового заробітку. Він виготовляв посуд, вчився у Василя Омеляненка робити іграшку й *«баранів»* – працював або на замовлення, або готувався до торгівлі на Сорочинському ярмарку: *«Ото, він зразу вивчився манєтку робити. Зразу получалась під верхом тонкувата, ну, одшліфував, красиві став робити»* [10]. *«Мені просто дуже харашо. Я радий, що в нього* (Віталія Дудника, чоловіка онуки. – *Л. М.*) *так швидко получається. Оце, ми з ним уже й левів робили, і бичків…»* [11].

Проте не досягнення й нагороди *«гріли душу»* Василя Омеляненка. Найбільше майстра тішила думка про те, що його майстерність не зникне безслідно, що його мистецтво гончаротворення, усе те, що вміє й знає, він може передати в спадок членам своєї родини. Зроблені Василем Омеляненком вироби розмальовувала донька Наталка, потроху малювала й онука Тетяна. Але Віталій став найголовнішою надією Василя Омеляненка. Він, здобувши від старійшини родуази гончарської науки, уже гончарює, ліпить іграшку, виготовляє зооморфну скульптуру. Тож не обривається творча ниточка сімейного ремесла, а отже, є надія, що здобуті багаторічною працею знання не щезнуть назавжди.

Охочих придбати твори Василя Омеляненка було чимало. Йому вже не потрібно було возити свої вироби на базар чи ярмарок. Він мав постійних замовників, хоча не знав імен більшості з них: *«Оце, десь до 2000-го замовляли в Союз художників, а тоді почали потроху музеї самі їздити, і так пішло потихеньку. Впослі вже стало знакомство таке обширне. До мене їздили і з Москви, і з Ленінграда, з Харкова, Запоріжжя, із Сум. На ярмарок я не їздив. Дома хоч і дешевше продавати, аби тільки не їхати. Дома я й роблю: у мене думки на місці, обдумую, що дальше робитиму»*… [15].

Різні люди приїздили до Василя Омеляненка. Хтось купував його твори для музейної колекції, хтось для себе, хтось на подарунок. Був у майстра й такий досвід: *«А там такі виринали, ходили різні, щоб я робив, а їм здавав, а вони возили кудись. Не помню, хто був: хлопці молоді такі, бодьорі, я їм оддавав. Це десь у 1990-х»* [15]. Були випадки, коли вироби у Василя Омеляненка забирали, а потім перепродували дорожче в кілька разів. Існують навіть підробки *«під Омеляненка»*. Майстер розповідав, що його онука Оксана бачила на одному зі свят, які традиційно проходили в Музеї народної архітектури та побуту України в Києві, вироби, схожі на ті, які виготовляв Василь Омеляненко: *«Вони живуть у Києві і часто бувають у Пироговому, і там підробляють під Омеляненка і продають вироби. Написано: «Омеляненко». А він же відрізняється. А воно так, як суржик, виходе»* [11].

Василь Омеляненко інколи слабував. Поважний вік давався взнаки. За життя він пережив кілька операцій. В останні роки страждав на гіпотонію, почав втрачати слух. Однак, як тільки майстру ставало легше, глина повертала його до життя. Саме вона була його відрадою й позбавляла відчуття самотності.

На запитання, чи мав Василь Омеляненко намір одружитися вдруге після смерті дружини, він, сміючись, розповів: *«Знакомили мене. <…> Вона опішнянська, а живе в Києві. Так вона… прислала письмо, що вона дуже хоче в Опішню, хоче до мене на кватирю. Писала: «Може, ми б і побрались?». Так мені не понаравилось, шо вона казала, що повикидаємо станки, все чисто, шоб просторіше було. Мол, ми пенсію получаєм, нам хватить. А це заділо мене найдужче. А воно* (робота з глиною – *Л. М.*) *у мене в душі найперше. Щоб станок викинути мій – це тоді я, як без рук! Так іще намьоки були, та і вони більш за гроші балакали.*

● **Василь Омеляненко** (ліворуч)
з Віталієм Дудником
(чоловіком онуки Тетяни).
Опішне. 28.06.2014.
Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник
українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Онука Василя Омеляненка Тетяна та її чоловік Віталій Дудник з власними виробами.**
Опішне. 28.06.2014. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Віталій Дудник** (форма),
Тетяна Дудник (мальовка). **Глечик.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, мальовка, 21,9x16x13,3 см. **Опішне. 2015.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-23802/К-21144.
Фото Тараса Пошивайла. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (форма), **Наталка Городніченко** (мальовка). **Таріль.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, мальовка, 6x25 см.
Опішне. 2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

А міні хотілося, щоб воно в моє життя ввійшло, щоб ми ще разом щось робили, щоб поміч була. А якщо те, що ти робиш, комусь не наравиться, – то не життя! Тоді лучше самому жити – так спокійніше» [15].

Незважаючи на різні життєві й побутові негаразди, Василь Омеляненко майже постійно продовжував творити. Улюблене заняття допомагало йому заспокоюватися, відволікало від тяжких думок: *«Я до цієї роботи, наче уріс, і стоїть мене її лишити – у мене жизні не буде. Вона мене держить на світі – ця робота, оця глина, оці фантастичні думки, і все чисто. Я наче ними живу! Я його раніше зовсім не знав, а воно почало мною руководити і спрямовувати. І я радий, що в мене таке життя, перемішане із такою фантазією, творчеством. Я живу, і в мене наче світ розширюється од думок і становишся якийсь такий радісний»* [11].

Спілкування з Василем Омеляненком викликало в мене безліч позитивних емоцій. Зустрічі з ним (а зустрічала я його майже щодня) – це завжди радість і …подив. Найбільше дивувало те, як людина, яка прожила таке довге, непросте життя, здатна постійно перебувати в доброму гуморі, бути привітною, зберігати спокій і рівновагу? На запитання: *«Як справи?»,* відповідати не так, як ми звикли чути один від одного: *«Та, не питай», «Ніяк», «Жахливо»,* принаймні, *«Нормально»*, а з посмішкою: *«Усе добре, чого і вам бажаю!»*.

Секрет доброго гумору Василя Омеляненка був у тому, що він займався улюбленою справою. За кілька десятків років через його руки пройшла величезна кількість глини. Не просто пройшла, а перетворилася на мистецькі витвори: різноманітний побутовий посуд, *«монетку»*, тарелі, вази, свічники, куманці, свистунці, *«баринь»* і *«козаків»*. Проте *«візитною карткою»* мистця стали його зооморфні скульптури – леви, барани, бики, вкриті його, *«омеляненківським»,* декором.

«Творчість для мене – це життя, а життя – це творчість», – часто повторював майстер. І це дійсно так. Не проходило жодного дня, щоб він не брався до роботи: готував глину, формував вироби, декорував, стежив за процесом висушування, випалював. Йому ніколи не було нудно зі своїми витворами. І хоча Василь Омеляненко в дитинстві і ранній юності не планував займатися гончарством усе життя, він аж ніяк не шкодував, що доля розпорядилася саме так. Він уболівав лише за те, що ту красу, яку бачив навколо, тільки частково міг *«перевести в глину»*. Турбувався, що може не встигнути втілити всі творчі задуми, які роїлися в його голові. *«Жалію я над одним, шо тільки частково усе, що ти можеш зробити, воно в життя не вкладається, бо життя таке коротке. Аби хоч годів 300 жив, то тоді більше можна щось зробити»* [10].

Василь Омеляненко.
Опішне. 10.01.2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Чи довге, чи коротке випадає життя людині, важливо, щоб вона відчувала себе щасливою. А Василь Омеляненко був щасливим. Я не пам'ятаю, щоб під час наших зустрічей і довготривалих бесід він хоча б раз нарікнув на долю, на те, що його життя склалося так, а не інакше. Щоправда, він ніколи не промовляв і слово *«щастя»*. Якось не заведено було в людей його покоління жалітися чи шкодувати про щось. Було лише одне, що турбувало й не давало йому спокою, не відпускало. Це стосувалося його роботи в заводі *«Художній керамік»*, про що йтиметься далі.

Загалом, Василь Омеляненко на схилі літ почував себе доволі комфортно, адже його щастя полягало в тому, що він займався не просто цікавою, а улюбленою справою. Гончарство було й роботою, і захопленням, і задоволенням водночас.

● **Василь Омеляненко** (стоїть другий праворуч) **у день свого 80-ліття**
в оточенні працівників Національного музею-заповідника українського гончарства та друзів (зліва направо):
сидять – **Тамара Скринник, Микола Пошивайло, Тетяна Марченко, Валентина Матвєєва;**
стоять – **Людмила Кривой, Людмила Дяченко, Михайло Китриш, Григорій Гринь, Ганна Фесенко, Світлана Пошивайло, Олесь Пошивайло.**
Опішне. 03.08.2005. Фото Дмитра Юдічева. Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (сидить третій ліворуч) **у день свого 80-ліття**
в оточенні працівників Національного музею-заповідника українського гончарства та друзів (зліва направо):
сидять – **Дмитро Юдічев, Тамара Скринник, Михайло Китриш, Григорій Гринь, Микола Пошивайло, Людмила Кривой;**
стоять – **Валентина Матвєєва, Світлана Пошивайло, Тетяна Марченко, Ганна Фесенко.**
Опішне. 03.08.2005. Фото Людмили Дяченко. Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Працівники Національного музею-заповідника українського гончарства** (зліва направо) **Олесь Пошивайло, Тетяна Марченко і Світлана Пошивайло вітають Василя Омеляненка** (другий ліворуч) **з днем народження. Опішне. 03.08.2016.** Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Вітання Василю Омеляненку** (третій праворуч) – **корифею українського гончарства:** (зліва направо) **Яна Петрова, Тетяна Литвиненко, доньки Тамара Онищенко та Наталка Городніченко, Людмила Метка, Олесь Пошивайло. Опішне. 03.08.2020.** Фото Людмили Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Василь Омеляненко приймає вітання з 95-річчям від заступниці начальниці Департаменту культури і туризму Полтавської облдержадміністрації Лілії Федорченко. Опішне. 03.08.2020.** Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

На схилі літ до Василя Омеляненка прийшла й всесвітня слава. Значна роль у популяризації творчості мистця належить Національному музею-заповіднику українського гончарства. Саме тісна співпраця Національного музею-заповідника українського гончарства з Василем Омеляненком сприяла тому, що про нього як про неперевершеного майстра зооморфної скульптури й глиняної іграшки, вправного гончаря дізнавалося все більше людей, у тому числі й зацікавлених мистців і колекціонерів. Багато відвідувачів музею-заповідника, ознайомившись із його експозицією, були вражені саме творами Василя Омеляненка, тому намагалися відвідати його майстерню й побачити його роботи. Для багатьох це ставало традицією.

«Я кожного разу, коли буваю в Опішному, стараюся відвідати Василя Онуфрійовича. Мені дуже подобаються його левики, баранчики, коники. А особливо подобається відчувати дух творчості, який панує в його оселі. Там усе повітря просякнуте його талантом», – розповів старший науковий співробітник Центру пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Сергій Зозуля [23]. *«Ми з чоловіком раніше частенько відвідували Василя Онуфрійовича, бо ми тісно дружили,* – розповідала мистецтвознавиця, старша наукова співробітниця Запорізького обласного художнього музею Тамара Гончаренко. – *Дуже любили бувати у нього. Там така приємна творча атмосфера»* [18]. *«Я та багато моїх знайомих і друзів, по нашій рекомендації, побачивши такі вироби, по 2-3 рази приїздили до Опішного на екскурсії. Щоразу, коли ми бували в Опішному, неодмінно їхали до Василя Онуфрійовича, а також обов'язково провідували його в День народження – 3 серпня»*, – повідомив колекціонер творчих робіт мистця, харків'янин, юрист Василь Гурдін [21].

Удома Василь Омеляненко не залишався надовго наодинці. У будь-який час у його скромну оселю могли завітати як численні друзі, так і сторонні люди, які дізнавалися про майстра від своїх знайомих й особисто хотіли побачити, як він живе й творить. Звісно, найкращим приводом для відвідин Василя Омеляненка були ювілейні дати, проте пам'ятали про нього не лише у свята.

Видатний науковець-керамолог, доктор історичних наук Олександр Бобринський у майстерні Василя Омеляненка. Опішне. 31.05.2008. Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **У гостях у Василя Омеляненка** (другий праворуч) **учасники Міжнародного науково-практичного семінару *«Есперимент у сучасній керамології: шлях до наукової істини чи профанація наукових знань?»*:** (зліва направо) **доктор історичних наук Олександр Бобринський, доктор історичних наук Юрій Цетлін, Ольга Шарганова, кандидат історичних наук Ірина Васильєва, Мар'яна Пошивайло і кандидат історичних наук Наталя Салугіна. Опішне. 31.05.2008.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Культурологиня, журналістка Аліса Ложкіна й Олесь Пошивайло в гостях у Василя Омеляненка** (ліворуч). **Опішне. 2014.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **В гостях у Василя Омеляненка** (другий праворуч): (зліва направо) **Тетяна Литвиненко, Людмила Метка, Олесь Пошивайло. Опішне. 03.08.2020.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Іноді майстер навіть втомлювався від відвідувачів: *«Бували такі дні, шо ідуть і йдуть хтось. То хтось із Колегіуму позвоне, то з Музею запрошують і просять прийняти якусь делегацію. Я рідко відмовляв, хіба як погано себе чувствував. А воно ж люди разні бувають. Та в основном поганих не було. Всі інтересувалися, як я роблю, як живу. Удивлялися, шо у мене хата така маленька, а там скільки виробів поміщається. А було так, шо в мене й на кухні леви з коронами стоять, і в залі на столику заготовки, і в коридорі, і в ящиках наготовлено»* [41].

Щороку, 3 серпня, у день свого народження, майстер чекав удома найбільше гостей. Тоді його традиційно вітали всі, хто знав і поважав. Василь Омеляненко приймав усіх привітно, частував, тішився дарунками. Ті, хто не міг приїхати, телефонували. Двері до майстерні в такі дні не зачинялися, як не зачинялися й в усі інші. Василь Омеляненко розповідав: *«Я люблю, коли до мене приходять люди, приємно, що не забувають на день народження. Я ніколи не празную особенно, та знаю, що хтось прийде, хтось дзвонитиме, то стараюся бути дома. Скільки приятних слів кажуть, і мені приятно, шо робота моя знаходить відгук у серцях людей»* [39].

Особисто я знала багатьох друзів Василя Омеляненка, з якими зустрічалася на його садибі. Кожен із них мав власну історію спілкування з майстром. Тож окреме місце в альбомі відведено для спогадів тих, хто цінував Василя Омеляненка не тільки як неперевершеного мистця, а й як непересічну людину, друга чи наставника (див. *«Очима нащадків»*).

Нескінченно довго можна розповідати про творчі здобутки майстра, перелічувати всі відзнаки, однак хочеться, щоб про нього згадували не тільки як про славетного гончаря, а й пам'ятали як добру, щиросердну людину, великого оптиміста й невгамовного життєлюба…

Люди, які близько спілкувалися з Василем Омеляненком, захоплювалися його архаїчною мудрістю, позитивною налаштованістю на життя й відчуттям його повноти. 95 років буття, понад 85 років творчості обдарували майстра здатністю осмислювати все, що його оточувало, а любов до глини наповнила його серце вершинним щастям!

Горно життя Василя Онуфрійовича Омеляненка згасло 28 січня 2021 року. Він пішов, залишивши після себе потужний творчий спадок. Вироби майстра зрозумілі й близькі для людей різного віку, соціального стану, статі, національності. Надзвичайно широка й географія їх поширення. За десятки творчих літ значна кількість Омеляненкових *«левиків», «баранчиків», «коників», «баринь», «козаків»* перетнули найвіддаленіші кордони світу, *«оселилися»* не тільки в домівках, а й у серцях сотень, а може, й тисяч людей!

● **Василь Омеляненко. Опішне. 2013.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОСТІ

ПРЕЛЮДІЯ
Зачарований глиною

«Ті свистуни... мене так причарували...»
Василь Омеляненко

Початок творчості Василя Омеляненка сягає 1934 року. Тоді сім'я Омеляненків мешкала в Опішному, на *«Гончарівці»*, у найманому житлі в Семена Попенка. Неподалік від них жив гончар Олександр Багрій. Саме до нього на подвір'я забрів Василь Омеляненко й побачив у повітці на столику рядами виставлені щойно зліплені глиняні свистунці. Боячись заходити до чужого двору, хлопець розглядав півників здалеку, а прийшовши додому, вирішив спробувати й собі наліпити таких: *«Ми жили на квартирі у Попенка, а метрів за 40 жили Багрії, там у них був такий прихалабок од хати, там нікого не було, двері були одкриті. Я, як глянув, на столику свистуни*

Опішненські гончарі-кустарі на гуляннях у Семена Багрія:
(сидять зліва направо) **Ольга Багрій, Уляна Шиян, ? Шиян** (мати Василя Шияна з онуком Іваном), **? Чабан, ? Багрій, Олена Багрій, Олена Загребельна, Ганна Пошивайло, Євдокія Багрій** (дружина Олександра Багрія);
(стоять зліва направо) **Василь Шиян, Лаврентій Чабан, Семен Багрій, Петро Загребельний, Ничипір Пошивайло, Гаврило Пошивайло, Олександр Багрій.**
Опішне. ~ 1925. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1

2

● **Василь Омеляненко** (1) **та його свистунці** (2).
Опішне. 2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

стоять. Вони мене так причарували. Ми з братом попросили, щоб мати глини принесла. А воно ж одно побачити, а не знаєш з чого почати» [9]. Хлопці так захопилися, що за кілька днів навчилися ліпити непоганих півників. Одна біда, що вони не свистіли, та й були якісь важкі. Довго вправлялися брати, аж поки одна жінка не показала, як правильно ліпити пустотілі іграшки й проколювати їх, щоб отримати звук: *«Підтягіна Катерина, Підтягіна – це по-вуличному. Колись прийшла до нас і показала, як зробити, щоб іграшка пустотіла була, як «мисочку» зробити і як «одтягувати» глину на «копиток»* [9].

Поступово хлопці удосконалювали свої вміння: *«А як навчилися робити свистунці, почали не оддавлювати на копитець, а приліпляти. Построгали «шпички», вивчилися колоти. Ми свої перші свистуни дали діду, Багрію Сашку, сотню за руб, бо він їздив своє продавати. 1000 штук за 10-12 рублів у нас брали гончарі, які також їздили зі своїми виробами продавати. Помню, у нас попервах брав іграшку гончар Пічка з Птухівки* (куток Опішного. – *Л. М.*), *а також Юхим Підгірний»* [35].

Згодом справа пішла бадьоріше – Василь з Петром призвичаїлися робити не тільки півників, а й рибок, качечок, собачок, білочок. Змагалися, хто краще й більше зробить, чи зможуть справитися з роботою із заплющеними очима: *«Ми з братом тренірувалися, що зробимо на ощуп, заплющечки. Зробив. І проколювали теж, ну, тіки довго це ж, а проколювали, і получалося. Ми засікали время і робили по 25 штук свистунів за час»* [8].

Брати Омеляненки так полюбили це заняття, що не відрізняли розвагу від роботи – граючись, ліпили різноманітні свистунці: *«Уже в 1935 ми робили на всю. Мати з подругою, матір'ю Важничого Данила, тоді ходила по глину в ліс. Ми ж і в них ще жили на квартирі»* [34].

КООРДИНАТИ
Зв'язок з артіллю

«Ми почали в завод робити...»
Василь Омеляненко

Через деякий час, як і багато інших односельців, які ліпили іграшки з глини, Василь і Петро Омеляненки почали здавати свої вироби в місцеву гончарну артіль *«Художній керамік»*. Здебільшого віддавали свистуни сирцем, висушені, але ще не випалені: *«А у 1938, я харашо помню, ми почали в завод* (артіль *«Художній керамік». – Л. М.*) *робити. Нам глину з заводу мати стала приносити»* [34]. *«Тоді Гладиревський Ларко (він був зав. проїзводством в артілі) приймав наші свистуни – хвалив їх, бо ми гарно висушували. І ті люди, шо їздили кругом продавати, в нас тоже стали дуже брати, робили закази нам»* [9].

Так тривало до жовтня 1941 року, коли Опішне окупували німецько-фашистські війська. Упродовж двох років окупації хлопці майже не ліпили іграшку, а відновили роботу тільки після визволення селища.

Як уже зазначалося, спочатку Василь і Петро збували свої вироби сирцем. Згодом вирішили облаштувати власне горно для їх випалювання: *«У войну ми жили у Безручки Федори на квартирі. Там у неї в дворі викопали невеликий горник просто у землі, без ніякого кирпичу. Кругле горно, примітивне. Вимажем глиною його рудою, щоб не сипалась земля. Воно невелике було, десь сантиметрів 80 заввишки»*, – згадував Василь Омеляненко [31]. Надалі, коли сім'я переселялася з квартири на квартиру, хлопці щоразу влаштовували горни в кожному з дворів: *«Дальше, коли жили у Хомихи (чоловік у неї Хома), у Дугельної, у М'якоступа, копали горни. Викопали їх з півдесятка. За кожним разом, як палили, треба було підмазувати горно глеєм через те, що воно до землі примазано, і як випалиш, то воно облущується»* [30].

1948 рік прикметний для братів Омеляненків тим, що вони навчилися гончарювати, знову ж таки самотужки, спостерігаючи за роботою гончаря Максима Острянина*, у якого в той час квартирували. Як тільки господар виїжджав із виробами на базар, хлопці вправлялися на його гончарному крузі: *«Жили ми в Максима Острянина на квартирі. У нього була мастєрська. Палили тоді полив'яне. Вони, коли їхали в Полтаву, на базар, то ми, як його дома не було, та вивчилися гонча-*

Ларіон Гладиревський. Опішне. 1950-ті.
Автор фото невідомий. Приватний архів Миколи Колодки; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

* *Острянин Максим Євдокимович (1912–1992) – гончар. Працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік» (1930-ті, 1955–1972), деякий час – в артілі «Червоний гончар». У повоєнні роки трудився в колгоспі і гончарював удома. Його вироби розмальовувала дружина. Робив ужитковий посуд і «монетку» (іграшковий посуд). Син Марії М'якоступ, чоловік Василини Острянин, батько Михайла та Івана Острянинів [17]*

Максим Острянин з дружиною Василиною. Опішне. Кінець 1940-х.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

рювати. Він не сердився. Наробили горщечків і палили у своєму іграшковому горничку – воно для горшків не годилось, ну, якось робили» [9].

Багато людей брали в юнаків іграшки на продаж. Усіх Василь Омеляненко й не пам'ятав: *«Був один – Перерва Іван. Так він у Влодівосток возив свистуни. Матюх Іван, по-вуличному «Князь» (він на війні потеряв руку), – брав свистуни у нас»* [34]. Омеляненківські свистуни купували не тільки місцеві мешканці, але й приїжджі комерсанти: *«У нас брали свистуни й з Таганрога»* [9]. Іноді хлопці носили свій крам – посуд та іграшки – по навколишніх селах, здебільшого обмінюючи на провізію.

Одного разу Василь Омеляненко спробував збувати власний товар далеко від Опішного, проте це був єдиний випадок: *«Це було в 1948. Я сам рішив поїхати у Таганрог із свистунами. Дуже важка була поїздка. Їхав я поїздом, а пасажирських не було, а вагони «телячі», як натовпляться. Їхали стоячи, ще й часто пересадки були. Ночував одну ніч на вокзалі, десь, мабуть, у Слов'янську, бо всередині не було місця. А у мене був кошик такий, що не згинався. Я лантушок упхав туди, кошик – під голови, а остачу під боки – і ото так спав. У Таганрозі я розпродався десь за два дні. Воно там і дорожче, та дома, хоч і дешевше, а багато легше»* [9].

Тож брати, спробувавши різні способи збуту своєї продукції, усе ж зрозуміли, що на той час (вони обоє закінчували середню школу) найзручніше було здавати її в артіль, як це робила більшість майстрів глиняної іграшки в Опішному, а найвигідніше – передавати на реалізацію гончарям, які возили її на продаж разом зі своїм крамом.

РОБОЧІ БУДНІ
Чужий серед своїх

«Я себе чувствував у заводі, як чужий...»
Василь Омеляненко

1950 року, у віці 25 років, Василь Омеляненко закінчив 10 класів. Перед ним постало питання вибору місця роботи. На той час він умів гончарювати, ліпити свистунці. Йому був знайомий весь технологічний процес виготовлення глиняних виробів – від копання глини до випалювання. Василь Омеляненко сам робив для себе інструменти, будував горни для випалювання. Тож, як розповідав згодом майстер, якби була така можливість, він би нізащо не пішов працювати на державне підприємство, адже звик усе робити самостійно, не маючи над собою ніякого *«начальства»*. Проте в той час дозволити собі цього не міг. І хоча, як уже зазначалося, Василь Омеляненко не планував займатися гончарством усе життя, коли постав вибір, куди йти працювати, наприкінці 1950 року він прийшов на роботу в місцеву артіль *«Художній керамік»*, де на той час уже працювали багато його односельців. Засноване 1929 року, це гончарне підприємство було одним із найстаріших і найзнаменитіших у Лівобережній Україні.

Свій перший день роботи Василь Омеляненко описав так: *«Я зразу, як поступив у завод, то вже*

Будівля цеху № 1 Опішнянської артілі *«Художній керамік»*
(колишній Гончарний навчально-показовий пункт Полтавського губернського земства; архітектор Василь Кричевський, 1916).
Опішне. 1949–1950. Фото Сергія Нечипоренка.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **У майстерні гончарної мальовки цеху № 2 Опішнянської артілі *«Художній керамік»*:**
(зліва направо) **Зінаїда Линник, Параска Біляк, Мотрона Каша (Назарчук). Опішне. 1949–1950.** Фото Сергія Нечипоренка.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Скління посуду на дворищі цеху № 2 Опішнянської артілі *«Художній керамік»*.**
[У ці роки посуд склили Марфа Красна (Багрій), Марія Жижура (Жилавець), Галина Ясько (Винницька)].
Опішне. 1949–1950. Фото Сергія Нечипоренка.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Дворище цеху № 2 Опішнянської артілі *«Художній керамік»*. Укладання (*«імшіння»*) посуду на підводу (*«кучу»*). Опішне. 1949–1950. Фото Сергія Нечипоренка.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Скління посуду на дворищі цеху № 4 Опішнянського заводу *«Художній керамік»*:
(зліва направо) **?, ?, Євдокія Дроб'язко, Любов Чабан, Сергій Яценко, Ірина Радченко. Опішне. Кінець 1960-х.**
Фото Леоніда Сморжа. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко.**
Опішне. 1950. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко.**
Опішне. 1951. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

вмів і ганчарювати, і ліпити. Тоді директором там був Сюсюкало. Та я його погано помню. А завпроізводством був Демченко**. Я приніс штук 10 свистунців із собою разних, показав, і мене прийняли. Я кілька місяців свистуни робив»* [36].

Свистунці Василя Омеляненка і його брата Петра вважали досконалими й інші опішненські гончарі. Наприклад, Григорій Кирячок*** згадував: *«Найкращі свистуни робили Омеляненки – хароші і бистро»* [52]. *«Десь через пів року із свистунців Демченко мене перевів у той зал, що од ставка, ігрушку робити настольну – коники»*. Артіль на той час була підпорядкована *«Укрхудожпромспілці»*. Там у спеціальній лабораторії художники створювали зразки виробів та ескізи малюнків для тиражування народними майстрами [2, арк. 53]. «*Якась київська дала зразки. Вони були не такі, як наші, опішнянські: хвостики у них були не круглі, а пряменькі, отак, як кусок глини, причеплений. Воно його дуже важко було колоти, бо швидко пересихало і, як проколюєш, тріскалось. Демченко показав готову іграшку і сказав так робить. Норма двадцять двоє було. А як одправляли їх в реалізацію, то оці, київські, що я робив, не брали в магазин. Тоді відставили таке робить»* [36].

* *Сюсюкало Григорій Давидович (1906–1973) – станом на початок 1950-х років був директором артілі «Художній керамік».*

** *Демченко Трохим Назарович (1912–1985) – гончар, майстер художньої кераміки. Народився в хуторі Зайці (нині – с. Вільхове Полтавського району Полтавської області). Мешкав у Опішному. Член Спілки художників СРСР (1971). Навчався в Опішнянській керамічній промисловій школі й Гончарній майстерні (1928–1930) та Опішнянській школі майстрів художньої кераміки (1936–1938). Упродовж 1931–1985 років працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік»: гончарем, технологом, головним інженером. Упродовж 1938–1941 років очолював артіль «Червоний гончар». Робив декоративно-ужитковий посуд, зооморфну скульптуру [17].*

*** *Кирячок Григорій Опанасович (1926–1998) – гончар, майстер художньої кераміки. Народився й мешкав у Опішному. Член Спілки художників СРСР (1971). Упродовж 1951–1986 років працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік». Після заснування художньо-експериментальної лабораторії заводу входив до її складу. Робив декоративно-ужитковий посуд, зооморфну скульптуру [17]*

● **Григорій Сюсюкало.**
Опішне. 1940-ві. Автор фото невідомий.
Приватний архів Галини Майструк;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Трохим Демченко.**
Опішне. 1950-ті. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (ліворуч) **і майстер цеху Іван Остапенко.**
Опішне. 1952. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко в Музеї мистецької родини Кричевських розповідає про роботу в заводі *«Художній керамік»* і показує, де було у нього робоче місце. Опішне. 15.05.2014.
Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Упродовж 1952–1953 років опішнянською артіллю *«Художній керамік»* нетривалий час керували П. П. Копитько та Б. Л. Козак [1, арк. 32]. *«Козак, то той був вредний,* – згадував Василь Омеляненко. – *Я при ньому малював* (у заводі – *Л. М.*) *різні лозунги. То Козак, як я щось не вспівав, кричав на мене: «Художник від слова «худо!»* [36].

1952 року остаточно завершилася реконструкція приміщень артілі *«Художній керамік»* після руйнувань, до яких призвела війна 1941–1945 років. До того часу працівників часто переводили з одного цеху в інший. Не був винятком і Василь Омеляненко. У цей час його *«перевели барани ліпити. Норма була літрових 4 штуки за день зліпити. До мене ніхто не підходив, ніхто нічого не показував: сказали 4 штуки за день – і все. Демченко, ото, показав тільки готового баранчика, і я бачив заготовки для нього, вигo-*

Членская книжка № 40
Фамилия Омеляненко
Имя Василий
Отчество Андрианович
Год рождения 1905
Образование: начальное, среднее, высшее (подчеркнуть)
Кем выдана книжка
Город, село Опошня
Область Полтавская
Членом какого промсоюза, промсовета состоит артель
Подпись владельца членской книжки
Дата вступ. в члены артели 1.12.1950 г.
Вступительный взнос установлен в размере
руб. 15
Паевой взнос установлен в размере
руб.
Пред. правления артели
м.п. 12 Февраля 195 6 г.
Дата выдачи чл. книжки 20/II 1956 г.

Посвідчення Василя Омеляненка – члена артілі *«Художній керамік»*. Опішне. 17.02.1956.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко виготовляє баранчиків. Опішне. 1952–1953.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко (праворуч) **і Семен Яценко виготовляють баранчиків. Опішне. 1952–1953.**
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

товлені на станку: тулубець, ножки. Ну, я знаю, що буду робити не ведмедя, а баранчика. А як воно зліплюється докупи, ще не уявляв собі. Я тоді сидів біля Яценка Семена і Біляка Василя** – посередині між ними. Вони робили куманці, а я – барани. Як задали зробити перший раз барана, я його цілий день мусолив, і такий він поганенький вийшов. Я баранам зразу хвостики робив не такі круглі, як тепер, а як у кози. На другий день я вже щось більше одного зробив, а тоді вже почав по два. Це вже потом я їх став уміти і швидше робити і время оставалося. Думаю, дай шось зроблю друге... І почав разне робити, кожен раз щось улучшав. І так у мене застою ніколи не було»* [36]. *«Потом мене перевели з цього цеху до гончарів. Вікна цеху виходили на*

* *Яценко Семен Павлович (1926–?) – гончар. Мешкав у Опішному. Працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік» (друга половина 1940-х – початок 1960-х). Робив декоративно-ужитковий посуд, зооморфну скульптуру [17].*

** *Біляк Василь Андрійович (1924–1995) – гончар, майстер художньої кераміки. Народився і мешкав у Опішному. Член спілки художників України (1970). Гончарній справі вчився в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки та в артілі «Художній керамік» у Трохима Демченка. Працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік» (1951–1984). Після створення в заводі художньо-експериментальної лабораторії входив до її складу. Робив декоративно-ужитковий посуд, зооморфну скульптуру [17]*

● **Григорій Тягун. Опішне. Кінець 1960-х.**
Автор фото невідомий. Приватний архів Олени Клименко; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

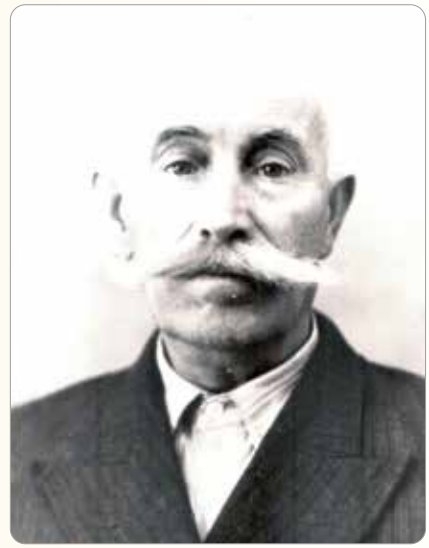

● **Мефодій Сердюченко. Опішне. 1960.**
Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Іван Леженін. Опішне. 1964.**
Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

дорогу, яка йшла на Малі Будища. У цеху були гончарі Тягун Грицько, Сердюченко Мефодій**, дід Василь з Ярів. Ще сиділи – я не помню їх. Мене од їх одділяв стелаж, серед цеху стіл стояв довгий, і я одинокий біля рукомойника сидів»* [9].

Василь Омеляненко запевняв, що *«тоді в заводі баранів зовсім мало робили. <…> …кажуть, що він* (Іван Білик. – *Л. М.*) *там барани робив»* [36]. Мистецтвознавиця Леся Данченко, авторка книг про народне мистецтво України, у тому числі й Опішного, зазначала, що *«у передвоєнні роки фігурний посуд в Опішному виготовляли дуже мало – це в основному «баранчики», оздоблені підполивним розписом»* [62, с. 92-93]. Керамологиня, дослідниця гончарства Опішного Олена Клименко з'ясувала, що на початку 1930-х років зооморфну скульптуру там виготовляв Іван Задорожний****. Відроджувати виготовлення таких виробів у Опішному в 1930-х роках намагався й Трохим Демченко [2, арк. 158-159]. Отже, коли Василь Омеляненко почав ліпити зооморфну скульптуру, ймовірно, у заводі працювали й інші майстри, які її також виготовляли, просто він із ними не зустрічався. Принаймні Іван Білик і Трохим Демченко, які працювали в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* з 1929 року, робили зооморфну скульптуру.

Згодом керівником підприємства став Іван Петрович Леженін*****. Про нього Василь Омеляненко згадував так: *«Леженін в общому був*

* *Тягун Григорій Сергійович (1912–1987) – гончар, майстер художньої кераміки. Працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік» (1946–1972). Робив ужитковий та декоративно-ужитковий посуд (глечики, тикви, барила, куманці, вази тощо) [17].*

** *Сердюченко Мефодій Андрійович (1892–1970) – гончар. Мешкав у Міських Млинах. Працював у артілі «Художній керамік» (з 1930-х). Гончарював удома (до 1950-х). Робив ужитковий посуд [17].*

*** *Білик Іван Архипович (1910–1999) – гончар, майстер художньої кераміки, заслужений майстер народної творчості України, член Національної спілки художників України і Національної спілки майстрів народного мистецтва України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, Премії імені Данила Щербаківського. Гончарній справі вчився в дядька Якова Пічки. Працював у артілі (згодом – заводі) «Художній керамік» (1929–1984). Після заснування художньо-експериментальної лабораторії при заводі входив до її складу. Робив декоративно-ужитковий посуд, зооморфну скульптуру [17].*

**** *Задорожний Іван Андрійович (1890–1967) – гончар. Народився і мешкав у Опішному. Гончарній справі вчився в сусіда. Працював у артілях «Червоний гончар» (1930-ті) і «Художній керамік» (1950-ті), а також гончарював удома. Робив ужитковий посуд [17].*

***** *Леженін Іван Петрович (1921–1984) – голова правління Опішнянської артілі «Художній керамік» (1953–1960). Упродовж 1961–1981 років був директором заводу «Художній керамік»*

● **Трохим Демченко. Опішне. Кінець 1970-х.**
Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1

● **Василь і Петро Омеляненки за роботою в цеху № 1 заводу *«Художній керамік»*** (1-3). **Опішне. 1983.**
Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

2

3

25/IX-1964 р.

● **Василь і Петро Омеляненки серед працівників цеху № 1 заводу *«Художній керамік»***
(зліва направо):
перший ряд – **Петро Омеляненко, Григорій Тягун, Михайло Жижура;**
другий ряд – **Наталя Штанько, Олена Штанько, Людмила Слищенко, Галина Кононенко, Надія Шиян, Тамара Гринь, Григорій Кирячок, Дмитро М'якоступ, Іван Сердюченко;**
третій ряд – **Галина Канівець, Любов Демченко, Нонна Кисельова, Віра Прокопенко, Катерина Пащенко, Трохим Демченко, Іван Леженін, Іван Ярівчик, Тетяна Оначко, Андрій Манько, Надія Мороховець, Олексій Булава;**
четвертий ряд – **Зінаїда Линник, Ольга Оркодашвілі, Марія Тягун, Ганна Винник, Олексій Пронякін, Ольга Яценко, Іван Остапенко, Семен Мелащенко, Василь Омеляненко, Володимир Сидоренко, Володимир Демченко, Василь Біляк;**
п'ятий ряд – **Михайло Шаблій, Григорій Овсій, Петро Деркач, Лідія М'якоступ, Параска Яценко, Ганна Діденко, Параска Біляк, Параска Середа, Олександра Острянин, Сергій Яценко, Галина Заїченко, Марія Титаренко, Олексій Мареха, Іван Радченко;**
шостий ряд – **Олександра Маняхіна, Марія Омеляненко, Михайло Хлонь, Лідія Каленич, Михайло Варвинський, Віра Каленич, Олександра Сохацька, Михайло Острянин, Анастасія Радченко.**
Опішне. 25.09.1964.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко. Баран.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування.
Опішне. Початок 1970-х.
Приватна колекція Анатолія Щербаня. Фото Анатолія Щербаня.
Публікується вперше

хороший, ну, як проти Демченка – слабохарактерний. Він був людяний, з ним можна було побалакати, як щось попросиш – ішов на уступку» [36].

Розповідаючи про роботу в заводі, Василь Омеляненко часто пригадував Трохима Демченка, адже той був технічним керівником *«Художнього кераміка»* впродовж 20 років роботи майстра в артілі. Спогади дуже різні й суперечливі, проте здебільшого не дуже приємні: *«Демченка всі боялися. Він дуже придирався до всіх. Строгий був. Колись мене зустрів і ні з того ні з сього каже: «Я скажу, що чорна стіна, і ти повториш». А то було на зборах: як виступав, то казав, що в першу чергу ми должні думать про завод, а тоді – за дом. Одного чоловіка, Півня Івана* (він жив аж у Васьках і запізнювався часто на роботу, особенно зімою), так Демченко не то шоб покращити йому становище, спеціально перевів дальше на роботу, у II цех»* [36].

До речі, у монографії філософа Леоніда Сморжа про мисткиню-іграшкарку з Опішного Олександру Селюченко *«Гончарівна: одержима керамікою»* Трохима Демченка охарактеризовано так: *«З перших повоєнних літ і до початку сімдесятих років цей чванливий самодур і деспот, «маленький Сталін», як прозвав його художник Петро Ганжа**, фактично правив колективом, караючи і милуючи, керуючись особистими симпатіями і принципом особистої відданості....»* [92, с. 198].

Проте маємо й більш позитивні відгуки, працівників заводу про Трохима Демченка, які вітали його принциповість, прагнення до порядку, що часом межувала із муштрою: *«Саме такий кращий у нас був спеціаліст по заводу... Це був Демченко Трохим Назарович. Оце він корифей дійсно! Він усе вмів робить. Він покаже, як і гончарювати, як і ліпити, барана зробити. Він покаже, як і малювати, як і ангобувати. Він сам ангоби робив, глазурі робив... Він дуже бився за якість продукції... Ну, тоді дисципліна кругом така була, щоб і на роботу не запізнювались... Він вимагав. Демченко – то він і строгенький був – його боялися. Ну, він цим піднімав завод. Він підняв його після войни. Це люди розказували, який він був патріот якості... Хай не брешуть, що він роботи присвоював. Орнаменти художники розробляли. Він ніякого відношення до орнаменту не мав... Він барани робив, куманці робив, леви робив. Я хочу сказать, що Демченко настільки був чоловік чесний, що коли нам усім, при Леженінові, дали по складометру дров, і Демченкові дали, то він такий, ото, був чоловік чесний, що він не схотів»* [49, арк. 5-6].

Марія Андріївна Кульбака, яка працювала в заводі *«Художній керамік»* упродовж 1973–2001 років, зокрема й довгий час головним художником, згадувала Трохима Демченка так: *«Я не можу судити, який він був... до людей, але я поганої думки про нього не була. Він був гарний керівник і гарний спеціаліст, гарний технолог, сумлінний у роботі. Він сам робив, не покладаючи рук, і вимагав того з усіх. Безпідставно нікого не*

* *Півень Іван Григорович (1931 – ~1960) – гончар. Працював у артілі «Художній керамік», а також гончарював удома. Робив ужитковий посуд [17].*

** *Ганжа Петро Олександрович (1939 р. н.) – художник-кераміст, член (згодом – секретар) Національної спілки художників України. Закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва (1968). Працював головним художником у заводі «Художній керамік» (1968–1973) [95, с. 370-371]*

наказував. Я не скажу, що він був вредний. Я б переводила тих, хто гірше малював, на іншу роботу, а він пожурив – і все. Але заодно й пояснював, де в кого які помилки. Він… був відкритий, ніколи не виляв. Усе що спитаєш, завжди розкаже» [25, арк. 18-19]. Василь Омеляненко розповідав, що до Трохима Демченка ставився дещо недовірливо й насторожено. Стосунки між ними не можна було назвати дружніми – це стосунки між керівником і підлеглим.

Василь Омеляненко не був ані активістом, ані реформатором. Як і більшість працівників заводу, він сумлінно виконував свою роботу – проте не просто сумлінно, а й творчо. Маючи природний потяг до творчості, майстер встановив для себе планку особистих вимог надзвичайно високо. Він долав її щоразу, коли робив нові форми, і відразу ж встановлював знову, але значно вище, нібито змагався сам із собою. *«Я його вивожу на такий урівень, шо воно не відстає від усіх, а навіть трохи уперед продвигається… Я його постоянно улучшаю, улучшаю – і так у мене застою ніколи нема. Так, як греблю перегатив, і вода не стоїть, а йде, все врем'я йде і змінюється, береги змінює – так і у мене творчество»*; *«…було, як поїду десь на виставку, стану біля своїх виробів – і думаю, що як його зробити краще. Що поправити, щоб було ще красивіше. І так всю жизнь. Які я робив попервах вироби: чувствую, що він мій, а він так оддалений од того, що зараз роблю. Я не стою на місці, а кожен раз щось добавляю, щоб було ще привабливіше, і помилки якісь шукаю, тобто вдосконалення приходе поступово. Ця робота, як сама жизнь. Які ти в дитинстві, може, помилки робив, а ти ж його життям поправляв»* [10].

На думку Василя Омеляненка, керівництво заводу ставилося до нього більш вимогливо, ніж до інших майстрів. Від нього завжди чекали більшого, тож він вважав, що не мав права схибити, у чомусь помилитися. *«Йому ніколи було звертати увагу на повсякденні справи. Він був заглиблений у свою роботу, тому міг здаватися оточуючим дещо відстороненим»*, – констатував київський художник-кераміст Володимир Онищенко, який особисто знав майстра й цікавився його творчістю [44].

Як і в кожному колективі, у керівництва *«Художнього кераміка»* були як свої фаворити, так і ті, кого не тільки ігнорували, а й відверто утискали. Василю Омеляненку не важко було працювати з глиною, бо це було його улюблене заняття. Проте в заводі трудилися й ті, хто не прагнув висот у творчості – чітко реалізовуючи розпорядження керівництва, виконували й перевиконували плани заводу щодо кількості випущеної продукції. Даєш план – знаходишся в пошані керівництва, відповідно, маєш кращий заробіток. А Василь Омеляненко ніколи не намагався працювати тільки заради виконання плану, тим більше заради мате-

Василь Омеляненко з художником-керамістом Володимиром Онищенком (ліворуч). **Опішне. Початок 1990-х.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Біляк.**
Опішне. 1972. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Іван Білик.**
Опішне. 1960. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

ріального зиску: *«Мені і бідність була, а от за гроші не так думалось, як чогось мене тягло, щоб щось зробити краще. Через те у мене цей розвиток у творчості став дуже обширний. Чогось я вбачав у виробах не як заробіток, а щось таке, якусь цінність, шо вона якось чи житиме довше, чи щось нагадуватиме, чи когось приваблюватиме. Голова робила так, щоб тіки щось краще зробити, щоб його освоїть так, щоб воно з усіх кінців дивилося і нагадувало відбиток душі»* [36].

Стосунки з окремими членами колективу у Василя Омеляненка складалися непросто: *«Я себе чувствував у заводі, як наче серед чужих. Спочатку думав, що всі ті, що роблять у заводі, краще мене роблять, а я найхуже»* [36]. Щоправда, багато хто відчуває себе невпевнено в новому колективі, особливо ті, хто, як Василь Омеляненко, несміливий, покірливий і тихий від природи. *«Я не ходив ні до кого і не питав нічого, боявся все чисто, несміливий був. Дехто поступав, так він всі цехи обійде, познайомиться, а я сів у кутку і, ото, нишпорюсь. Ніхто до мене не приходив, нічогісінько»* [36].

Пройшов час, і Василь Омеляненко став більш упевненим у собі й у своїх силах, уже менше пов'язував свою відстороненість від колективу з тим, що працював не так гарно, як інші: *«На заводі в мене друзів почти не було. Вони просто такі недружні були, не хотіли слухати, коли щось підказував, як краще зробити, щоб не було браку. Друг – це коли одне одному йдеш навстрічу, щось обговорюєш, піддержуєш, щоб один одного виручали, щоб ти чувствував наче частина тебе у йому є»* [11]. Інші критерії людських стосунків, дружби, любові мав цей непоказний на перший погляд, але статечний і розважливий чоловік. Згодом він усвідомив, що причина неприйняття його деякими членами колективу – це звичайна заздрість: *«До мене в заводі ставились так, наче завидували, що в мене краще виходило»* [10]. *«Помню, Винник Степан* завидував, що ми робили барани, а вони посуду. Норма ж на посуду була більша. От і він подав заяву барани робити. Перевели його. Він зробив заготовки, ліпив, ліпив – нічого в його не получалося. Він днів 4 ото помучився, а тоді вп'ять перейшов на гончаря, утік од нас – думав, що воно само робиться»* [36].

* *Винник Степан Іванович (кінець XIX соліття – середина 1970-х) – гончар. Працював у артілі «Художній керамік» (1930–1960). Робив ужитковий посуд [17]*

Найбільш складні взаємини склалися у Василя Омеляненка з Іваном Біликом та Василем Біляком. Там була не тільки тиха заздрість, а й відверта ворожнеча. За словами самого Василя Омеляненка, він багато потерпав від цих колег. Майстер так сприймав цю ситуацію: *«Білик і Біляк дружили між собою. У Білика син, Павло, був главний інженер, замість Демченка. Батько ж, що хотів, те й творив. Він розв'язано себе чувствував, а я – пригнічено. А Біляк якийсь недружелюбний був. Люди більшість піддержували тих, хто був ближчий до начальства, а ти, як завісімий од них. Лева, наприклад, мені не можна було робити, а тільки Білику. І, ото, до того доходило, що Білик каже: «Переймаєш у нас». А він сам не міг же ж і свистуна зробити, ні баришню, ні випалити. Він і гончар був середній. І, ото, почав робити сосуди. А так, щоб щось дрібне зробити від руки, – він цього не вмів. Просто на мене наїдали, у мене кажен день така тривога була на душі. Я не міг споритись»* [36]. *«Аби тепер, я б спитав: «Що ти хочеш, чого сікаєшся». А то нічогісінько, тільки тліє всередині в мене, і все»* [11]. Василь Омеляненко запевняв, що всі форми своїх виробів він вигадав сам: *«Я ні з кого не брав, ні одної. Мені чужа робота якось не наравиться, я тіки вдосконалював свою»* [11].

Особливо взаємини загострилися й погіршилися після того, як усі троє стали членами Спілки художників СРСР (більш детально про це йтиметься далі), коли на порядку денному постало питання про вагомість, кращість, першість. Додавало негативу те, що керівництво заводу почало виокремлювати не лише Івана Білика, а й інших гончарів, у тому числі Василя Омеляненка. Майстер згадував, як одного разу Анатолій Кошеленко*, колишній головний художник заводу *«Художній керамік»*, *«йому* (Івану Білику. – *Л. М.*) *межи очі сказав: «А Вас по левах Омеляненко переплюнув!»* [36]. Безперечно, це вразило самолюбство Івана Білика, якого вважали одним із найбільш талановитих опішненських майстрів зооморфної скульптури другої половини XX сторіччя. Не всі можуть легко змиритися з тим, що на п'яти наступають більш молоді й не менш талановиті мистці. Одні сприймають це спокійно, розуміючи, що роль кожного в мистецтві унікальна, і будь-який майстер має право на своє місце в ньому, іншим важко сприймати появу нових імен. Так було, либонь, буде завжди! На думку Василя Омеляненка, здорова конкуренція у творчості не заважає, а навпаки – допомагає в роботі. Іван Білик, імовірно, мислив інакше. Для нього суперництво, спровоковане ним же самим, було дуже болісним. Він не хотів нікому віддавати першість і, як міг, підсвідомо намагався завадити цьому, що насправді є трагічним, адже заздрощі, з'їдаючи людину зсередини, роблять її дратівливою, похмурою. Василь Омеляненко вважав, що Іван Білик заздрив тому, що *«у мене, може, щось і краще получалося»*. Він пригадував, що одного разу навіть застав Івана Білика за тим, як той уважно вивчав його лева, намагаючись зрозуміти його *«секрети»*. *«Він* (Іван Білик. – *Л. М.*) *морду робив: розплеще, а тоді подряпа вуса, і виходе під вусами у нього повне. А я зліплю лева, поставлю його на ноги, і морду зроблю, і вуса причеплю… Я одчиняю двері в цех, як прийшов з обіду, – коли він стоїть біля мого лева й пальці встромив у рот, і щупа, як воно зроблено»* [36]. Зараз важко з'ясувати достовірність сказаного. Небагато залишилося людей – тогочасних працівників заводу, які можуть спростувати чи підтвердити цю інформацію. Наприклад, Микола Пошивайло засвідчив, що Іван Білик дійсно був дуже непривітним: *«Він завидував усім, хто щось краще зробе. Наїдав на молодших: і на Омеляненка, і на Китриша. Казав, шо вони у нього попереймали. Китриш – той огризався, а Омеляненко і брат його, Петро, все мовчали. Він дуже вспильчивий був і нєрвний, може, того, шо контужений був у войну»* [47]. Те, що Іван Білик притісняв Василя Омеляненка, підтвердила й малювальниця Олександра Селюченко в листі до Мотрона Назарчук: *«Білик Василя Омеляненка ненавидів, поки робили разом. Тепер він Б. на № 2. Усе йому здавалося, що Василь у нього перезнімав. Уся гризня відображається. Василь болiє серцем, ну, сам тоже»* [79, с. 625].

Кожен із них по своєму сприймав ситуацію, яка склалася. Проте, якщо уважно придивитися до окремих робіт цих двох корифеїв гончарства, можна помітити, що обидва йшли власним шляхом

* *Кошеленко Анатолій Іванович (1948–1995) – художник-кераміст. Народився в м.Отиня Івано-Франківської області. Мешкав у Опішному. Навчався в Косівському училищі декоративно-прикладного мистецтва (1962–1968). Працював художником (з 1968), головним художником (з 1973), директором (з початку 1980-х) заводу «Художній керамік», майстром виробничого навчання Опішнянської філії Решетилівського СПТУ № 28 (з 1987) [17]*

у творчості. Обоє створили низку прекрасних робіт: леви Івана Білика – статечні й гордовиті, бики Василя Омеляненка – войовничі й грізні (можливо, саме так майстер виражав свій внутрішній стан у період прихованого протистояння з Іваном Біликом).

Перепадало від Івана Білика й Василя Біляка й брату Василя Омеляненка – Петру. Василь Онуфрійович згадував: *«Я, як їздив у Київ на підвищення кваліфікації, приїхав, а Біляка одправили на місяць дрова колоти. Виходе, що він так Петра обзивав, що профсоюз рішив хоч 15 суток дати, хоч дрова на місяць колоти. Він місяць зімою колов дрова. Завод оприділив, що більша польза буде од нього, як він дрова колотиме»* [11].

Мовчки переживаючи негатив у взаєминах з окремими членами колективу заводу, Василь Омеляненко через кілька років тяжко захворів. Його серце не витримало щоденного психологічного напруження. *«У мене кажен день така тривога була,* – згадував майстер. – *І я, ото, так нервнічав, що захворів серцем. У 1977 я в галіреї дома підбивав верх, а серце так, наче воно в якійсь рідині ходе. Я пішов у лікарню, і визнали кардіосклероз, атеросклероз, ішемічну хворобу серця. Я почав уколи получати. А тоді за Київ, у санаторій «Ворзель», поїхав, на другий рік тоже під Київ – «Україна» санаторій. І трохи підлічився. А тут же обстановка та сама…»* [36].

Після цього Василь Омеляненко усвідомив, що не варто терпіти, й вирішив боротися. Став усе частіше *«огризатися»*. Настрої майстра позначилися й на його творчих роботах. Характерні риси зооморфної скульптури Василя Омеляненка відзначила ще Леся Данченко, назвавши їх *«бентежні, наїжачені, готові кинутися у бійку»* [62, с. 103]. Ті, хто будь-коли споглядав твори Василя Омеляненка, дивуються: як такий невеличкий, на вигляд слабкий чоловік виготовляє таких масивних, напружених, почасти здивованих, а почасти навіть войовничих левів, особливо – биків! Пояснити це можна відображенням внутрішнього стану майстра. Напружені взаємини в колективі спричинили й напругу образів. Своїми виробами Василь Омеляненко виражав усе, що не міг сказати своїм кривдникам. Якщо уважно проаналізувати биків і левів майстра всього періоду творчості, то помітно, що саме впродовж початку 1970-х – початку 1980-х років у творчості майстра з'явилося найбільше *«войовничих»* образів. Вироби більш пізнього періоду ставали все спокійнішими, *«усміхненішими»*, статичними.

Загалом, 1970-ті роки – насичений подіями період у житті Василя Омеляненка. З кожним роком він упевнено зростав як творчий майстер, вигадуючи все нові й нові форми левів, биків, баранів, козлів. Усе частіше він брав участь і в різноманітних мистецьких виставках. Проте, чим вище піднімався у своїй творчості майстер, тим гостріше він відчував неприязнь і заздрість окремих колег по цеху.

Василь Омеляненко дуже тяжко переживав взаємини в колективі, адже за його словами, мало хто в заводі підтримував його морально, окрім брата Петра та голови профспілки заводу Надії Павлівни Мороховець, яка *«часто за мене заступалася»* [11]. Кілька років роботи в такій моральній атмосфері довели Василя Омеляненка до відчаю. Він не міг сперечатися, тому не знайшов іншого рішення, як звільнитися з роботи. Якщо 1973 року, коли його після участі в симпозіумі гончарства в м. Іванець, у Білорусії, запрошували на роботу в місцевий керамічний завод, він ще не наважився щось змінити у своїй роботі, то 1974 року напружене протистояння досягло піку. Тож на початку травня Василь Омеляненко написав заяву на звільнення із заводу *«Художній керамік»* і вирішив спробувати себе на подібній роботі у Василькові. Він був зарахований *«формувальником-ліпником п'ятого розряду»* в художню лабораторію Васильківського майолікового заводу. Це рішення не було спонтанним: *«Ми* (з дружиною. – *Л. М.*) *думали переїхати в Київ навіть, бо тут мені уже не було возможності робити»* [11]. Заснований 1928 року як артіль *«Керамік»*, від початку 1960-х років Васильківський майоліковий завод був, як і завод *«Художній керамік»* в Опішному, одним із провідних підприємств художньої промисловості України. Проте, у Василькові не все склалося так, як гадалося. Понад 20 років роботи в заводі *«Художній керамік»* наклали відбиток на творчість Василя Омеляненка, якому в той час уже виповнилося майже 50 років. Він був досвідченим майстром своєї справи, вправним художником, який мріяв про свободу творчості, а натомість мусив починати все спочатку – завойовувати авторитет, навчатися новим технологіям, опановувати специфіку роботи на новому місці. У Василькові були власні корифеї в галузі кераміки – художники Михайло Денисенко, Валерій і Надія Протор'єви, які розробляли основні

зразки виробів, у тому числі й зооморфної скульптури, на якій в Опішному спеціалізувався Василь Омеляненко. Йому не хотілося, щоб ним керували: *«Бачу, що під впливом Протор'євих, художників, ти не маєш права нічого робити – вони давали все. Тут, на заводі* (в Опішному. – *Л. М.*) *я давав, а там мене заставили цвітошники робити»* [36].

Василь Омеляненко, не маючи можливості робити те, що було йому до душі, вирішив надовго не затримуватися у Василькові. Два тижні, точніше 11 днів, йому виявилося достатньо, щоб це зрозуміти. 15 травня 1974 року він повернувся назад, в Опішне, а 29 травня його знову було зараховано на посаду творчого майстра в завод *«Художній керамік»*. Але там нічого не змінилося. Потрапивши в ту ж недоброзичливу атмосферу, Василь Омеляненко намагався не звертати увагу на повсякденні негаразди, адже він змушений був утримувати сім'ю. Вдавалося це непросто, проте від важких думок відволікала творчість – і не тільки на роботі, а й удома.

Психологічне напруження, складні взаємини з колегами спонукали Василя Омеляненка постійно рухатися, вдосконалюватися, що втім простежується у творчості майстра впродовж усього життя. Проте, основною рушійною силою було бажання мистецького самовираження, непереборна пристрасть до глини. *«Я не ганявся за славою ніколи, мене тягло до своєї роботи. Я до неї так уважно ставлюсь, наче я уріс у глину, і це моє життя. Не дай їсти, і то перетерпиш, а не дай глини, то – ні. Я ніколи не заморююся, як роблю. Я біля нього як роблю, так як розмовляю: «Де ти будеш завтра? Може, тебе поб'ють, а може, ти віка стоятимеш?». І так мені тоді й легко на душі, й не скучно»*, – говорив Василь Омеляненко [9].

Протистояння між окремими членами колективу заводу *«Художній керамік»* та Василем Омеляненком, згідно з його спогадами, на початку 1980-х років дещо ослабло. Неабияку роль у цьому відіграло втручання тогочасного міністра Міністерства місцевої промисловості УРСР, який, приїхавши до Опішного в справах, став свідком несприятливої робочої атмосфери й порадив керівництву заводу залагодити цю справу. Згодом після візиту міністра Василя Омеляненка направили на курси підвищення кваліфікації в Київ, а коли він повернувся в Опішне, Іван Білик уже перейшов працювати в інший цех заводу: *«…Білика на той завод (цех № 2) одправили – розгрузилось трохи і все втихомирилось»* [11]. Так і вирішилася проблема давнього протистояння.

МИСТЕЦЬКІ ЗМАГАННЯ
Перевершити себе

ПЕРШИЙ ГОНЧАРСЬКИЙ СИМПОЗІУМ

«Майстар-мастак... пакарыў усіх жыццярадаснасцю своёй ганчарнай скульптуры...»
А. Зінов'єв

1973 року Василь Омеляненко вперше взяв участь у Міжнародному симпозіумі гончарства, ініційованому діячами Спілки художників Білоруської РСР і Республіканського будинку художньої самодіяльності, який проходив у Іванецькій фабриці кераміки, що на той час діяла в Білорусії [97, с. 7]. У завод *«Художній керамік»* для місцевих гончарів надійшло запрошення стати учасниками заходу. Виявив бажання, відчуваваючи потребу розвиватися у своїй творчості, лише Василь Омеляненко. Не про конкуренцію він тоді думав і не про труднощі дороги чи сімейні проблеми. Хотів *«помірятися силою»* з білоруськими гончарями, а над усе – прагнув самореалізації. Допитлива натура ввесь час спонукала майстра до нових вражень, удосконалення, постійного іспиту власних можливостей.

Василь Омеляненко (стоїть шостий праворуч) **серед учасників Міжнародного симпозіуму гончарства. Іванець, Білорусь. Серпень 1973.** Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (ліворуч) **серед учасників Міжнародного симпозіуму гончарства. Іванець, Білорусь. Серпень 1973.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко під час Міжнародного симпозіуму гончарства. Іванець, Білорусь. Серпень 1973.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (ліворуч) **серед учасників Міжнародного симпозіуму гончарства. Іванець, Білорусь. Серпень 1973.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Листівка Василю Омеляненку від В. Дубини, надіслана після участі в Міжнародному симпозіумі гончарства в м. Іванець (Білорусь). Мінськ, Білорусь. Жовтень 1973.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Учасники симпозіуму тиждень працювали над творчими роботами, слухали лекції мистецтвознавців, у тому числі й основоположника білоруського фарфору, мистецтвознавця, художника, дизайнера, педагога, члена Спілки художників БРСР, заслуженого діяча мистецтв БРСР, професора Білоруської державної академії мистецтв Віктора Гаврилова. Про цю *«зустріч гончарів»* широко повідомляли білоруські газети. Не обійшли вони увагою і єдиного представника від України – Василя Омеляненка. *«Майстар-мастак з Апошні, што на Палтаўшчыне, член Саюза мастакоў СССР В. Амяльяненка пакарыў усіх жыццярадаснасцю своёй ганчарнай скульптуры, багаццем тэхналагічных прыёмаў і незвычайнай працездольнасцю»*, – писав білоруський кореспондент А. Зінов'єв [69, с. 18]. Дійсно, Василь Омеляненко приходив у завод раніше за всіх, о 5 годині ранку, і йшов звідти найпізніше. Йому цікаво було попрацювати з місцевою глиною. *«Глина у них дуже гарна, краща од нашої. Глина така трохи розовувата й міцніша. У нас, як одлупиш черепок, так можеш отой край руками стерти, а там черепки, як ножі, що ти можеш і руки порізать. І шо у нас двічі випалений, глазур'ю польється – налий води, хай постоїть, і воно трошки потемніє, видно поки вода. Там раз випалений – стоїть на столі, налито до половини води і не виходе – таке кріпке. У нас глина пориста, через те ото і глею мішають, щоб пори оці зникали. А там глина дуже хароша»*, – згадував Василь Омеляненко про білоруську глину [10].

Щодо вміння майстрів-учасників, опішненський гончар дивувався скромності асортименту їхніх виробів – *«багато у них недоробленості»* [10].

Учасники симпозіуму виготовляли переважно побутовий посуд, а Василь Омеляненко робив також іграшку й зоморфну скульптуру, тому його роботи й викликали захоплення глядачів виставки творів, яка відбулася після завершення симпозіуму. А керівники заводу, помітивши майстерність гостя з України, запрошували його залишитися й працювати на їхньому виробництві, навіть в Опішне на завод приїздили, щоб умовити переїхати до Білорусії. *«Я понаробляв отим майстрам виробів усяких, і вони позабирали їх додому. А тоді, як понравилось оце начальству їхнього завода, приглашали, щоб тіки їхав туди*

робить, і все. Директор і головний художник з Білорусії приїхали... мене агітірувать, щоб я до них їхав – так понравились мої вироби» [10].

Проте Василь Омеляненко тоді не був готовий до настільки рішучого кроку, хоча думки про зміну роботи, точніше – робочого місця, відвідували його неодноразово.

Натхненний успіхом, окрилений і збагачений новими ідеями, Василь Омеляненко повернувся в Опішне й продовжив творити у звичній обстановці. Саме в той час, побачивши на білоруській вантажівці МАЗ фігуру зубра, він загорівся ідеєю виготовити його з глини. Не один місяць вправлявся, відточуючи до дрібниць деталі зооморфної скульптури, її декоративні елементи: *«Я, як побачив цього бика на кабіні білоруської машини (бик – емблема із жиліза), думаю: треба зробити бика. Спочатку зробив двохлітрових, кличу директора. Він подивився – ні слова не сказав: чи такі, чи ні. Я й сам бачу, що воно не так, – це ж тіки початок. Почав удосконалювать і більші почав робить, і зійшов на бика здорового. І хто в завод не навідається, і всім мій бик наравиться»* [36].

Отже, як казав Василь Омеляненко, саме завдяки участі в Міжнародному симпозіумі гончарства в Білорусі він віднайшов для себе нову форму зооморфної скульптури. Це був перший і єдиний раз, коли майстер виїздив за межі України, щоб *«помірятися силами»* з гончарями інших країн.

● **Емблема зубра на машині МАЗ** [104]

● **Василь Омеляненко. Бик**. Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 45x59,5x26,8 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. Кінець 1970-х – 1980-ті.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-628/К-582. Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко в Музеї мистецької родини Кричевських розповідає про свої робочі будні. В експозиції** (праворуч) **– *«Бик»* (зубр), створений за емблемою автомобіля МАЗ. Опішне. 15.05.2014.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

СИМПОЗІУМ-ПРАКТИКУМ «ПОЕЗІЯ ГОНЧАРСТВА НА МАЙДАНАХ І В ПАРКАХ УКРАЇНИ»

«...Я задумав зробити таке, що ще ніхто не робив...»
Василь Омеляненко

Незабутні враження пощастило пережити Василю Омеляненку під час Симпозіуму-практикуму монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*, який проходив у Опішному 1997 року. Майстер тоді вперше виліпив з глини монументальну скульптуру *«Український лев при двох головах»*, що мала величезні як для виробів традиційного народного гончарства розміри. Для його створення довелося помудрувати. Василь Омеляненко, хоча й робив раніше доволі великі за розміром вироби, усе ж завдання виготовити півтораметрову скульптуру отримав уперше. Не працював він до цього і з шамотом. Тож довелося швидко вирішувати проблеми, які з'являлися в процесі роботи.

Симпозіуми гончарства для опішненських майстрів були незвичним явищем. До цього

Управління культури
Полтавської обласної державної адміністрації
Полтавська обласна організація Спілки художників України
Полтавський осередок Спілки майстрів
народного мистецтва України
Зіньківська районна державна адміністрація
Виконком Опішненської селищної Ради
народних депутатів
Державний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному
Опішненський завод «Художній кераміка»
Опішненський завод «Кераміка»

Симпозіум-практикум

Поезія Гончарства на майданах і в парках України

Програма Симпозіуму-практикуму монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*. Опішне. 1997. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО

гончар,
заслужений майстер
народної творчості
України

Народився 3 серпня 1925 року в Опішному. Член Спілки художників України. Лауреат премії імені Данила Щербаківського. По 1985 рік працював на заводі "Художній керамік" творчим майстром. Учасник республіканських, обласних та 20-ти міжнародних виставок: у Польщі, Болгарії, Югославії, США, Бельгії, Японії.

Твори зберігаються в музеях Києва, Москви, Санкт-Петербурга, Єкатеринбурга, Полтави, в Державному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному та в численних приватних колекціях в Україні та за кордоном.

Адреса: 315120, Полтавщина, Опішне, вул.Комсомольська, 8.

Анкета Василя Омеляненка – учасника Симпозіуму-практикуму монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*. Опішне. 1997. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

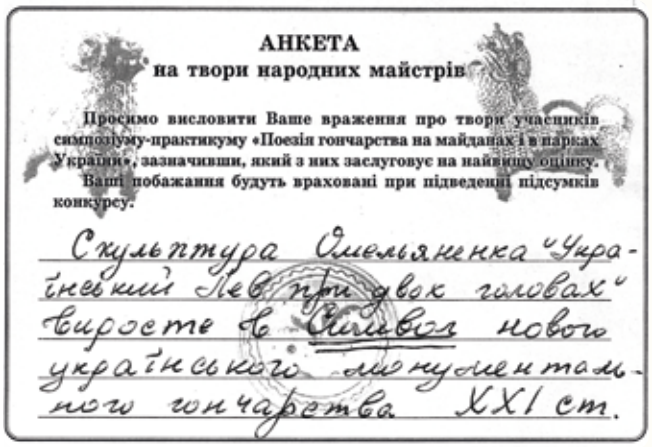

АНКЕТА
на твори народних майстрів

Просимо висловити Ваше враження про твори учасників симпозіуму-практикуму «Поезія гончарства на майданах і в парках України», зазначивши, який з них заслуговує на найвищу оцінку. Ваші побажання будуть враховані при підведенні підсумків конкурсу.

Скульптура Омеляненка "Український Лев при двох головах" вирасте в Опішні нового українського монументального гончарства XXI ст.

● **Анкета на твір Василя Омеляненка *«Український лев при двох головах»*. Опішне. 1997.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

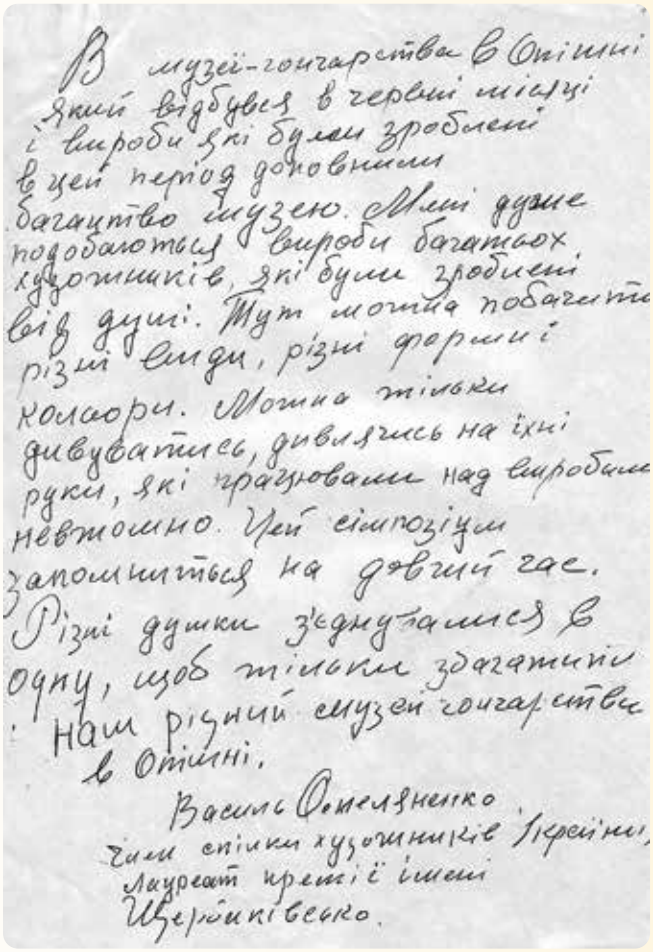

В музей-гончарстві в Опішні який відбувся в червні місяці і вироби які були зроблені в цей період доповнили багатство музею. Мені дуже подобаються вироби багатьох художників, які були зроблені від душі. Тут можна побачити різні види, різні форми і кольори. Можна тільки дивуватись, дивлячись на їхні руки, які працювали над виробами невтомно. Цей симпозіум запомниться на довгий час. Різні душки з'єднуються в одну, щоб тішити здогадливий наш різний музей гончарства в Опішні.

Василь Омеляненко
член спілки художників України,
лауреат премії імені
Шерстюківського.

● **Відгук Василя Омеляненка про участь у Симпозіумі-практикумі монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*. Опішне. 1997.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко лише один раз брав участь у подібному заході в Білорусії (1973). Окрім цього, він мало уявляв, що таке монументальна скульптура. Майстер пригадував, що одразу навіть не міг собі помислити, як усе відбуватиметься: *«Помню, запросили. Написано було, що зробити щось на майданах, що до півтора метра зробити фігури. Я думав тоді, що це якась трініровка, що це ми зробимо, а вони його поб'ють. Отакі в мене тоді мислі були, що воно не останеться нічогісінько»* [13]. Попри сумніви, він усе ж вирішив узяти участь у конкурсі, адже з'явилася можливість і показати, і одночасно випробувати себе. Та й не звик Василь Омеляненко відступати.

Спогади майстра про симпозіум і роботу над *«Левом»* дуже яскраві: *«Про цей симпозіум я пам'ятатиму все життя, бо попотіти мені довелося чимало. Я задумав зробити таке, що ще ніхто не робив. Почав думати, як зробити так, щоб глина держалася. Каркас зробив із проволоки. Ну, ізліпив, а тут же випалити ще треба. Усі палять у горні спеціальному, вони ж вироби зроблять здорові, тоді поріжуть дротом на частини і ці частини легко сушаться і в горен укладаються, а як випалять, то посклеюють. А в мене стоїть лев, ніяк не розрізати, не передвинути, нічогісінько. Та ще тоді дощі ішли, а на тому місці, де я його робив, наче трошки лощинка. Зверху брезент натягли, а тут же дощове таке літо: вода левові порозмиває лапи, все чисто. О, тоді ліплю уп'єть. Такої наллє води – брезент пузом одвисає. Я тоді дрючком відер десять зіллю і оп'єть ліплю. Ну, уже одно виліпив, а як же його палити? Гончарі-пальщики радили накласти хворосту, запалити – і все. А я знаю, що порве на шматки все чисто, порве. А я думаю, як же вийти із цього становища. Надумав зробити кругом лева піч. Ми у пів кирпичини зробили до половини, і, отож, пічка на кожну сторону, проти голови. Тоді битої посуди навезли скільки машин. Я обіклав. Ну, кажуть, треба складометрів 12 дров.*

Я тоді лева свого сушив ціле літо почти. Єслі його покинути, він за 3 дні висохне і порве

Василь Омеляненко (перший ряд п'ятий праворуч) **серед учасників Симпозіуму-практикуму монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*** (зліва направо):
перший ряд – **Світлана Конюшенко, Михайло Задорожний, Олексій Романенко, Любов Громова, Михайло Китриш, Володимир Нікітченко, Микола Пошивайло, Анастасія Білик-Пошивайло, Ніна Дубинка, Євген Путря, Олег Перець, Лілія Хохлачова, Анатолій Величко, Сейран Маргарян;**
другий ряд – **Ніна Панічева, Ніна Чопенко, Ольга Белько, Тетяна Дениско, ?, Петро Бондаревський, Оксана Андрушенко, Валентина Індибера, Галина Редчук, Наталя Куценко, Людмила Овчаренко, Наталя Олійник, Ольга Москаленко, Тетяна Зіненко, Людмила Омельяненко, Юрій Самойленко, Віктор Міщанин, Віктор Самарський, Валерій Храпач, Григорій Гринь, В'ячеслав Білик.**
Опішне. 1997. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

через те, що бистра сушка. А я обмотував целофаном, об'язував усе чисто, унизу придавлював кирпичем. Через день ходив у музей. Целофан, як знімаю, він мокрий – сушу на сонці. І так він тугіша, тугіша, сохне. А тоді одного разу, чи молодьож балувалась, чи шо, розкрили живіт, а голови остались закриті. І той кирпич, що був обкладений, помостили, видно, сиділи. Я прийшов, а живіт порваний отакими квадратиками. Подивився, почав його розмочувати, із шамотом латать трошки. Бачили, живіт наче грубуватий – ото позалатував усе. Ну, отож, висушив.

У пічці зверху укрили жилізом, бо через те, що як дощ, то він же розкисне. Цілий день я грів пічку, аж до вечора, а тоді уп'єть закрив, а на другий день прийшов і почав зранку палити, уже побільш класти і ноччю кінчив. Тут, отож, як кінчаєш, крізь вироби, крізь черепки вискакує огонь, і попід желізом зарево таке красиве було. Кончив, ще до утра часів два. Прихожу на вісім, а дівчата кажуть: «Коли палить будем?».

1

Василь Омеляненко будує каркас *для скульптури «Український лев при двох головах»* (1, 2). **Опішне. 1997.** Кадри зйомки Людмили Пошивайло. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

2

1

2

● **Василь Омеляненко ліпить монументальну скульптуру *«Український лев при двох головах»*** (1, 2).
Опішне. 1997. Кадри зйомки Людмили Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

1

2

● **Василь Омеляненко будує горно навколо виліпленої скульптури *«Український лев при двох головах»* для випалювання** (1, 2).
Опішне. 1997. Кадри зйомки Людмили Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

1

Розбирання тимчасового горна для випалювання твору Василя Омеляненка *«Український лев при двох головах»* (1, 2)**. Опішне. 1997.** Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

2

● **Василь Омеляненко біля власного твору *«Український лев при двох головах»*. Опішне. 1997.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко біля скульптури *«Український лев при двох головах»*. Опішне. 2008.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Людмила Метка біля скульптури Василя Омеляненка *«Український лев при двох головах»*. Опішне. 2011.** Фото Оксани Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко з дружиною Марією під час відкриття Другого Всеукраїнського симпозіуму-практикуму монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*. Опішне. 1998.** Фото Володимира Данилейка. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (третій ліворуч) **бере участь у запалюванні горна під час II Національного симпозіуму гончарства:** (зліва направо) **Людмила Гурин, Олесь Пошивайло, Надія Пругло, Вікторія Яровата, В'ячеслав Шкурпела, Олена Чуб, Віктор Риженко, Володимир Шаповалов, Валентина Мотрій, Микола Вакуленко, Олег Шумляєв. Опішне. 2001.** Фото Юрка Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

А я кажу їм, що я уже випалив. Вони глянули, а я складометрів чотири спалив дров, і дрова всі почти цілі. Ну, тоді кажуть – ждатимуть журі. Вони приїдуть днів через п'ять. Тоді я, ото, поліз, драбинку приставив і почав розбирати череп'я в одну сторону, кирпич в другу. Цепочкою всі стали чисто, розкрили – і лев стоїть. Так що воно усякі оці такі ситуації. Думаєш, що нема виходу, на перший погляд, а єслі його харашо обдумати, вихід буде, тільки до нього треба дійти, а єслі не дойдеш, значить останешся серед дорожки» [10].

Лев удався на славу. Журі конкурсу відзначило його другою премією. Навіть давній конкурент Василя Омеляненка Іван Білик визнав, що *«Український лев при двох головах»* – твір великого майстра. *«Як я зробив «Лева при двох головах», прийшов у музей, а там на лавочці люди сиділи, і Білик поміж них. І якийсь кореспондент коло його стояв і його питав про мого лева. А Білик тоді отвітив: «То сильний мастєр». Таке я почув»*, – згадував Василь Омеляненко [11].

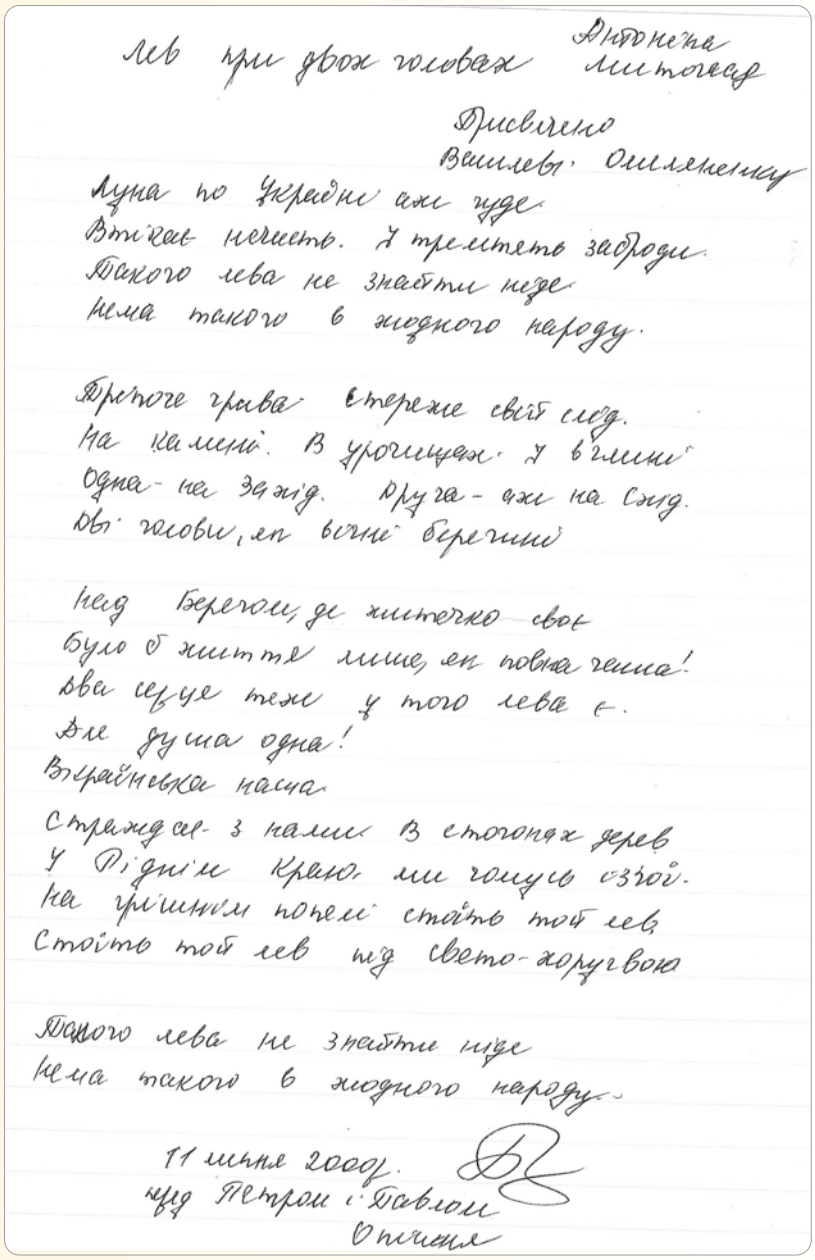

Лев три двох головах
Антоніна Листопад

Дивлячись
Василеві Омеляненку

Луна по Україні аж гуде
Втікає нечисть. І тремтять вороги.
Такого лева не знайти нігде
Нема такого в жодного народу.

Трьохоке грива стереже світ слуг.
На кількох в урочищах. І в гнізді
Одна – на захід. Друга – аж на схід.
Ось голови, як вічні берегині

Над берегом, де житечко своє
Було б життя лише, як повна чаша!
Два серця теж у того лева є.
Але душа одна!
Українська наша.
Страждає з нами в стогонах дерев
І Рідному Краю ми голосу озвой.
На грішній полі стоїть той лев
Стоїть той лев під свято-хоругвою

Такого лева не знайти нігде
Нема такого в жодного народу.

11 липня 2000 р.
під Петрою і Павлом
Опішня

● **Вірш поетеси Антоніни Листопад, присвячений Василеві Омеляненку та його монументальній скульптурі *«Український лев при двох головах»*. Опішне. 11.07.2000.**
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

«Український лев при двох головах» Василя Омеляненка – це не тільки шедевр у творчості Василя Омеляненка, а й загалом – перший монументальний твір в історії української народної глиняної скульптури. З 1997 року й донині експонується в Національній галереї монументальної глиняної скульптури просто неба Національного музею-заповідника українського гончарства. Він став одним із його символів. Жодна інша з експонованих там скульптур не зможе похизуватися такою кількістю епітетів, якими наділили відвідувачі саме цю. Твір називали *«скульптурний шедевр», «найбільша монолітна монументальна скульптура на подвір'ї Музею-заповідника», «вершина творчого експерименту», «візитна картка музею», «перлина колекції Музею гончарства», «головний охоронець Музею», «символ мужності й сили»*.

Після участі в Симпозіумі-практикумі монументальної керамічної скульптури *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»* у Василя Омеляненка з'явилася нагода вступити до Національної спілки майстрів народного мистецтва України: *«Ото, як я зробив «Лева» у 1997, Данилейко* побачив по тій роботі і оприділив заяви. Тоді багато поступили в спілку. Данилейко нас оприділив. Він мистецтвознавець був. Він так до всього підходив спокійно. Ми тоді подавали в Спілку вироби і фотографії»* [11].

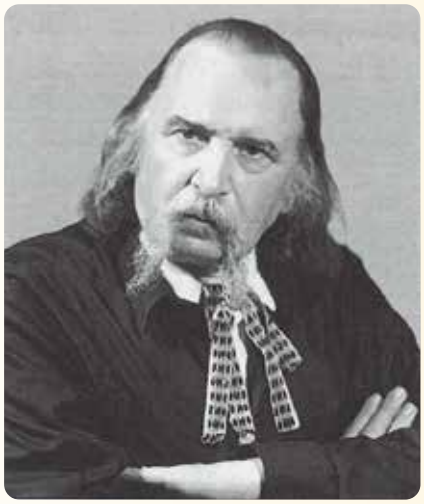

Володимир Данилейко.
2001. Місце зйомки і автор фото невідомі [102]

Симпозіуми в Опішному наступних років дуже цікавили Василя Омеляненка, проте безпосереднім їх учасником він уже не був. Надзвичайно важко йому дався *«Український лев при двох головах»*. Однак майстер охоче відвідував Мистецькі заходи, які відбувалися під час наступних Симпозіумів, брав участь у роботі журі.

* *Данилейко Володимир Григорович (1930–2017) – український культуролог, народознавець, фольклорист, літератор, мистецтвознавець, поет, голова Полтавського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1995–2000)*

ВИСТАВКОВИЙ ДОСВІД
Життєдайні джерела великого творця

ГУРТОВІ ВИСТАВКИ

«У мене завжди мислі творчі гуляли в голові»
Василь Омеляненко

Розвиваючись як майстер зооморфної скульптури, Василь Омеляненко поступово вдосконалював свої вміння й неухильно простував омріяною дорогою творчості. Минуло лише кілька років після того, як він став трудитися в артілі *«Художній керамік»*, і його перші вироби побачили світ, їх було високо поціновано.

Майстер виразно запам'ятав свій перший виставковий досвід. *«Уже мій «Баранчик» заїхав 1956 аж до Брюсселя, порозштовхував собі подібних на виставці й сказав: я найкращий!»*, – так писав про участь творів Василя Омеляненка у Всесвітній виставці філолог і народознавець Володимир Качкан у своїй книзі про опішненських гончарів *«Жива глина»* [70, с. 157].

Під час бесід із Василем Омеляненком ми детально не обговорювали цю подію, але щоразу, коли спогади майстра сягали давноминулого часу, він згадував про цей епізод своєї біографії: *«Я знаю тільки, що до 70-х годів возили кудись на виставки. Які саме і чиї – ми, якось, не обращали вніманія. Демченко особисто возив роботи в Київ, а тоді вони кудись ішли на виставку, що аж у 1956 у Бельгію мій попав «Баран»* [36]. Отже, досі саме 1956 рік вважався початком участі Василя Омеляненка у виставках.

У власноруч складеному списку своїх основних творчих виставок (1971; перед вступом у Спілку художників СРСР) майстер позначив виставку в Брюсселі (Бельгія) як першу, де експонувалися його твори. На жаль, мені не вдалося відшукати ні каталог виставки, ні фото *«Барана»* Василя Омеляненка, який було на ній представлено, як не знайшла й інформацію про саму виставку в цьому місті, яка б відбулася 1956 року! А от 1958-го, на честь чергової річниці бельгійської революції, там відбулася Всесвітня виставка [101]. Але ж ця дата не збігається з тією, яку зазначили більшість із тих, хто писав про творчість Василя Омеляненка. Та й сам майстер у своїх спогадах називав саме 1956 як рік своєї першої виставки, навіть згадував, що тоді він отримав свою першу відзнаку, зокрема й матеріальну (премію 600 рублів). А втім у списках робіт і виставок мистця та в його біографіях, написаних у різні роки, як власноруч, так і іншими особами, фігурують як 1956, так і 1958 роки! Так, у вже згаданому списку основних творчих робіт Василя Омеляненка (1971) саме 1958 зазначено як рік участі у виставці в Брюсселі. В автобіографії, написаній у жовтні 2000 року, майстер ту ж саму виставку датував 1956 роком. Після аналізу наявних джерел вдалося з'ясувати, що скульптура Василя Омеляненка *«Баран»*, виготовлена 1956 року, експонувалася на виставці в Брюсселі 1958 року. Тож саме ця Всесвітня виставка стала першою з-поміж тих, де було представлено й високо оцінено твори мистця. Наступною за участю гончаря стала Всесвітня виставка в Монреалі (Канада, 1967), потім – Міжнародна виставка в Осаці (Японія, 1970). Згодом були й інші виставки за кордоном, на яких глиняна зооморфна скульптура Василя Омеляненка презентувала творчі досягнення України.

Водночас твори талановитого українського мистця експонувалися на обласних, республіканських та всесоюзних виставках. Перша, відома мені художня виставка *«Радянська Україна»*, де було представлено два *«Баранці»* Василя Омеляненка, відбулася в Києві 1963 року. Далі були Обласна мистецька виставка (Полтава, 1968), Виставка творів опішненських майстрів (Харків, 1969), Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва (Київ, 1970).

Список

Основних творчих робіт майстра народного творчества Омеляненка Василия Онуфрієвича

назва твору	рік виконання	Техніка	розмір	на яких виставках виставлялись
сосуд „Баран"	1956р.	глина глазурь		на міжнародній виставці в Брусселі. 1958р.
сосуд „Баран"	1966р.	глина глазурь	41×39	міжнародна виставка в Канаді „Экспо-67" 1967р.
сосуд „Баран"	1965р.	глина глазурь	28×29	перша виставка Опишнянських майстрів в Харкові. 1969р.
„Дід і баба"	1969р.	глина глазурь		міжнародна виставка в Японії „Экспо-70" 1970р.
„Баранчик"	1969р.	глина глазурь	25×28×11	Респ. виставка до 100-річчя В.І. Леніна.
„Баранчик"	1969р.	глина глазурь	22×22×11	Респ. виставка до 100-річчя В.І. Леніна.
„Коза гірська"	1970р.	глина глазурь	43×37	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України.
„Гірський козел"	1971р.	глазурь глина	44×38	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України.
„Бичок"	1970р.	глина глазурь	40×30	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України
„Лев"	1970р.	глина глазурь	40×33	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України.
„Баран"	1970р.	глина глазурь	39×32	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України.
„Овечка"	1970р.	глина глазурь	24×24	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України
„Гірський козел"	1970р.	глина глазурь	32×33	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України
„Козел-горт"	1971р.	глина глазурь	23×22	Респ. виставка присвячена 24 з'їздові КПРС та КП України
„Чорт-бичок"	1970р.	глазурь глина	25×20×10	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України.
„Баран"	1970р.	глина глазурь	33×30	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України
„Водяник"	1971р.	глина глазурь	32×21×13	Респ. виставка присвячена 100-річчю Л. Українки
„Козел"	1970р.	глина глазурь	40×37	Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України
„Верблюд"	1971р.	глина ангоб глазурь		Респ. виставка присвячена 24 з'їзду КПРС та КП України

Список основних творчих робіт, укладений Василем Омеляненком. Опішне. 1971. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

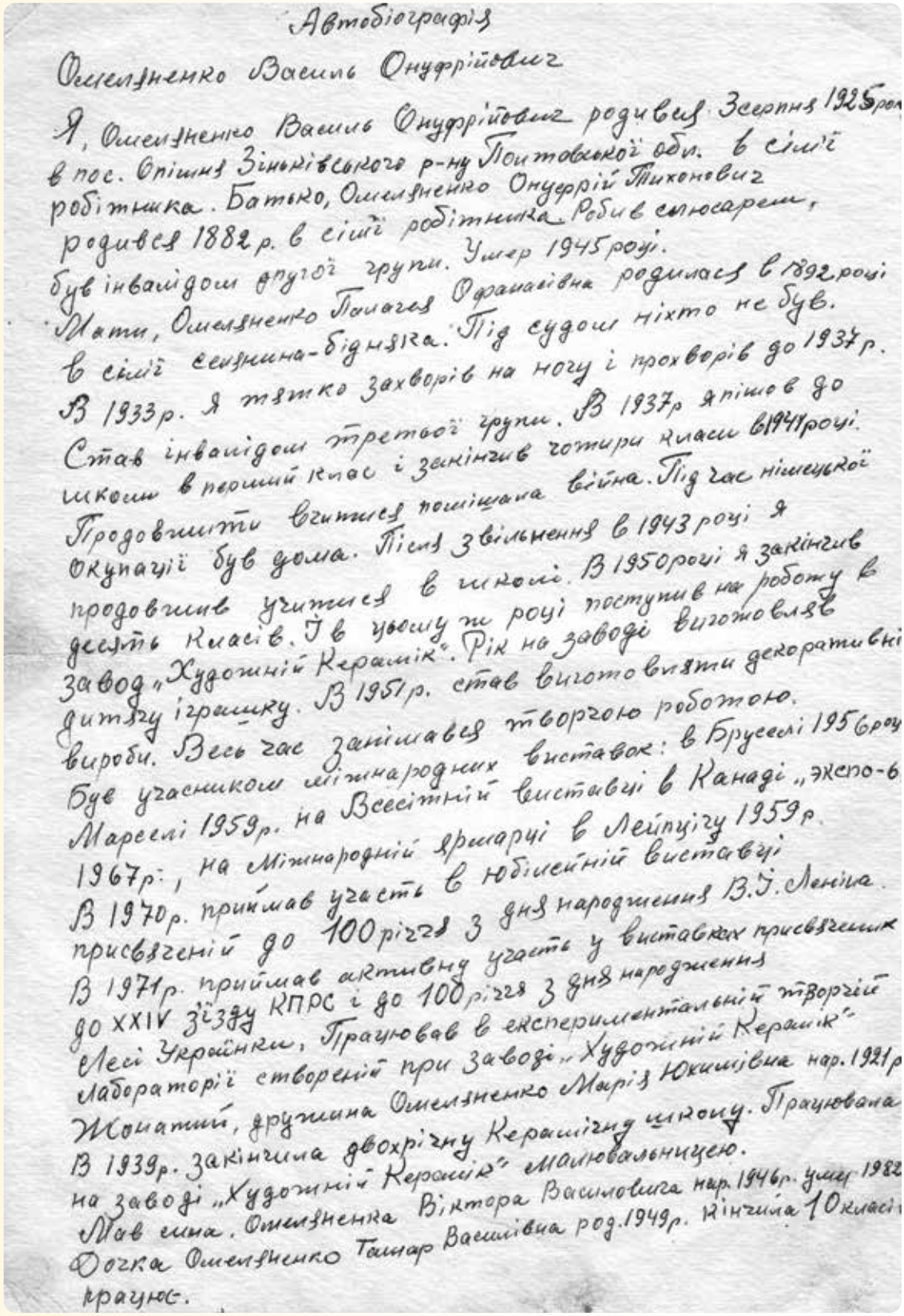

Автобіографія

Омеляненко Василь Онуфрійович

Я, Омеляненко Василь Онуфрійович родився 3 серпня 1925 року в пос. Опішня Зіньківського р-ну Полтавської обл. в сім'ї робітника. Батько, Омеляненко Онуфрій Тихонович родився 1882 р. в сім'ї робітника. Робив слюсарем, був інвалідом другої групи. Умер 1945 року.

Мати, Омеляненко Палагея Офанасіївна родилась в 1892 році в сім'ї селянина-бідняка. Під судом ніхто не був.

В 1933 р. я тяжко захворів на ногу і прохворів до 1937 р. Став інвалідом третьої групи. В 1937 р. я пішов до школи в перший клас і закінчив чотири класи в 1941 році. Продовжити вчитися помішала війна. Під час німецької окупації був дома. Після звільнення в 1943 році я продовжив учитися в школі. В 1950 році я закінчив десять класів. І в цьому ж році поступив на роботу в завод „Художній Керамік". Рік на заводі виготовляв дитячу іграшку. В 1951 р. став виготовляти декоративні вироби. Весь час займався творчою роботою. Був учасником міжнародних виставок: в Брюсселі 1956 року, Марселі 1959 р. на Всесвітній виставці в Канаді „Експо-67" р., на Міжнародній ярмарці в Лейпцігу 1959 р. В 1970 р. приймав участь в ювілейній виставці присвяченій до 100 річчя з дня народження В. І. Леніна. В 1971 р. приймав активну участь у виставках присвячених до XXIV З'їзду КПРС і до 100 річчя з дня народження Лесі Українки. Працював в експериментальній творчій лабораторії створеній при заводі „Художній Керамік". Женатий, дружина Омеляненко Марія Юхимівна нар. 1921 р. В 1939 р. закінчила двохрічну Керамічну школу. Працювала на заводі „Художній Керамік" малювальницею. Має сина. Омеляненка Віктора Васильовича нар. 1946 р. умер 1982 р. Дочка Омеляненко Тамара Василівна род. 1949 р. кінчила 10 класів крайнє.

1

● (Стор. 114, 115)
Автобіографія Василя Омеляненка (1, 2). **Жовтень 2000.**
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

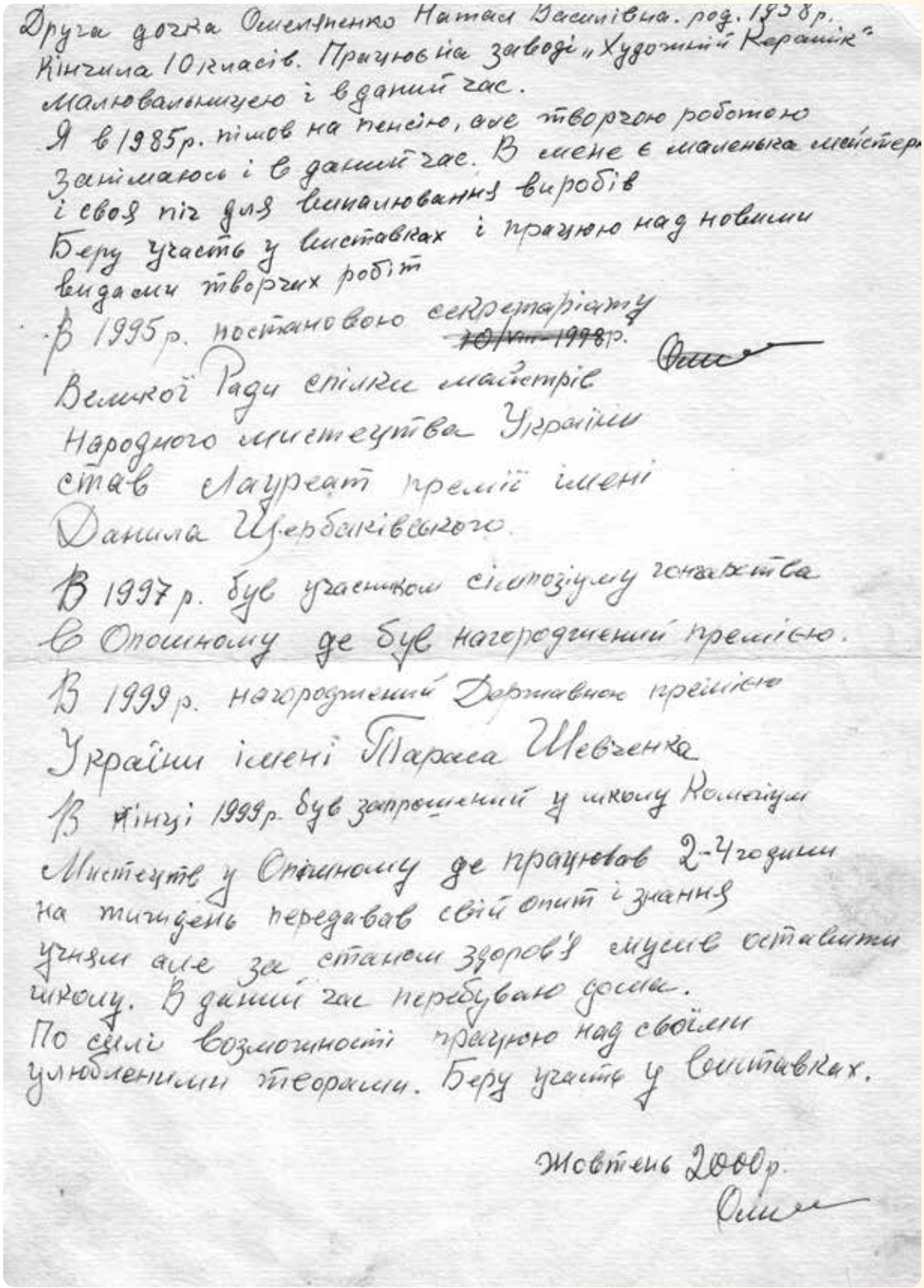

Друга дочка Омеляненко Наталя Василівна. род. 1938 р.
Кінчила 10 класів. Працювала на заводі «Художній Керамік»
малювальницею і в даний час.
Я в 1985 р. пішов на пенсію, але творчою роботою
займаюсь і в даний час. В мене є маленька майстерня
і своя піч для випалювання виробів
Беру участь у виставках і працюю над новими
видами творчих робіт
В 1995 р. постановою секретаріату ~~10 лип. 1998 р.~~
Великої Ради спілки майстрів
Народного мистецтва України
став лауреат премії імені
Данила Щербаківського.
В 1997 р. був учасником симпозіуму гончарства
в Опошному де був нагороджений премією.
В 1999 р. нагороджений Державною премією
України імені Тараса Шевченка
В жовтні 1999 р. був запрошений у школу Коледжу
Мистецтв у Опошному де працював 2-4 години
на тиждень передавав свій опит і знання
учням але за станом здоров'я мусив оставити
школу. В даний час перебуваю дома.
По силі возможності працюю над своїми
улюбленими творами. Беру участь у виставках.

Жовтень 2000 р.
Оме

2

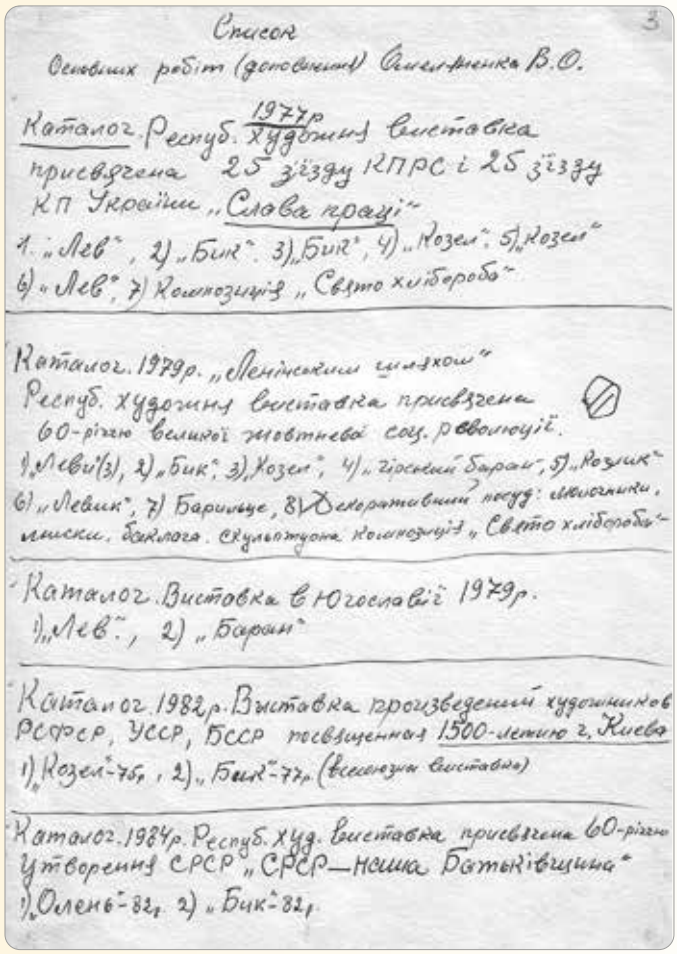

Список
Основних робіт (доповнення) Омеляненка В.О.

Каталог. Респуб. художня виставка 1977р. присвячена 25 з'їзду КПРС і 25 з'їзду КП України „Слава праці"
1. „Лев", 2) „Бик", 3) „Бик", 4) „Козел", 5) „Козел"
6) „Лев", 7) Композиція „Свято хлібороба"

Каталог. 1979р. „Ленінським шляхом"
Респуб. художня виставка присвячена 60-річчю великої жовтневої соц. революції.
1) „Леви"(3), 2) „Бик", 3) „Козел", 4) „Гірський баран", 5) „Козлик"
6) „Левик", 7) Барильце, 8) Декоративний посуд: молочники, миски, баклага. Скульптурна композиція „Свято хлібороба"

Каталог. Виставка в Югославії 1979р.
1) „Лев", 2) „Баран"

Каталог. 1982р. Виставка произведений художников РСФСР, УССР, БССР посвященная 1500-летию г. Киева
1) „Козел"-75р, 2) „Бик"-77р (всесоюзна виставка)

Каталог. 1984р. Респуб. худ. виставка присвячена 60-річчю утворення СРСР „СРСР — наша Батьківщина"
1) „Олень"-82р, 2) „Бик"-82р

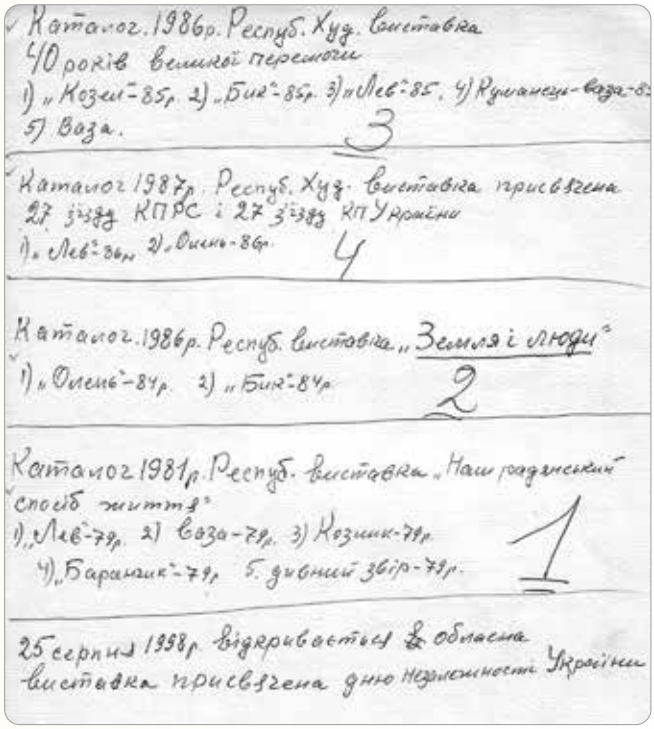

Каталог. 1986р. Респуб. Худ. виставка 40 років великої перемоги
1) „Козел"-85р, 2) „Бик"-85р, 3) „Лев"-85, 4) Куманець-ваза-85
5) Ваза.
3

Каталог 1987р. Респуб. Худ. виставка присвячена 27 з'їзду КПРС і 27 з'їзду КП України
1) „Лев"-86р, 2) „Олень-86р
4

Каталог. 1986р. Респуб. виставка „Земля і люди"
1) „Олень"-84р, 2) „Бик"-84р
2

Каталог 1981р. Респуб. виставка „Наш радянський спосіб життя"
1) „Лев"-79р, 2) ваза-79р, 3) Козлик-79р
4) „Баранчик"-79р, 5. дивний звір-79р.
1

25 серпня 1998р. відкривається обласна виставка присвячена дню незалежності України

1 2

3

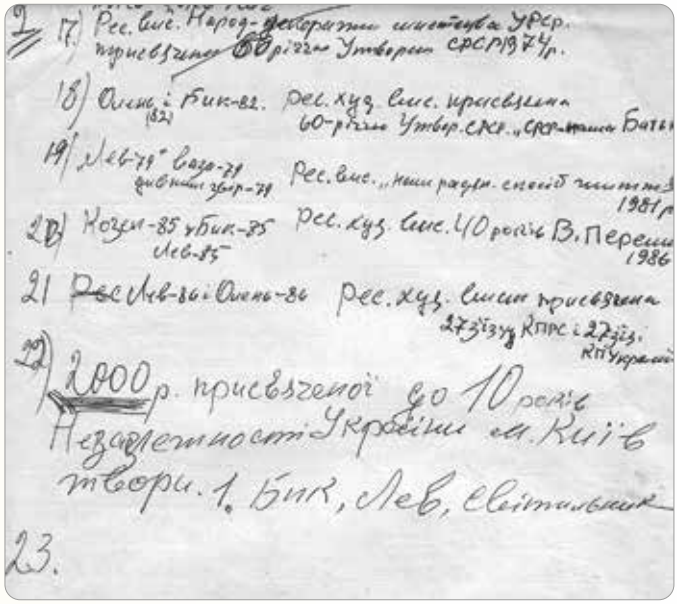

17) Рес. вис. Народ-декоративні мистецтва УРСР. присвячена 60 річчю Утворення СРСР 1974р.
18) Олень (82) і Бик-82. Рес. худ. вис. присвячена 60-річчю Утвор. СРСР „СРСР — наша Батьк
19) „Лев-79" ваза-79 дивний звір-79 Рес. вис. „Наш радян. спосіб життя" 1981р
20) Козел-85 і Бик-85 Лев-85 Рес. худ. вис. 40 років В. Перемоги 1986
21 Лев-86 і Олень-86 Рес. худ. вис. присвячена 27 з'їзду КПРС і 27 з'їзд. КП України
22) 2000р. присвяченої до 10 років Незалежності України м. Київ твори. 1. Бик, Лев, Світильник
23.

● **Списки виставок і творів, укладені Василем Омеляненком** (фрагменти; 1-3). **Опішне. 2000.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

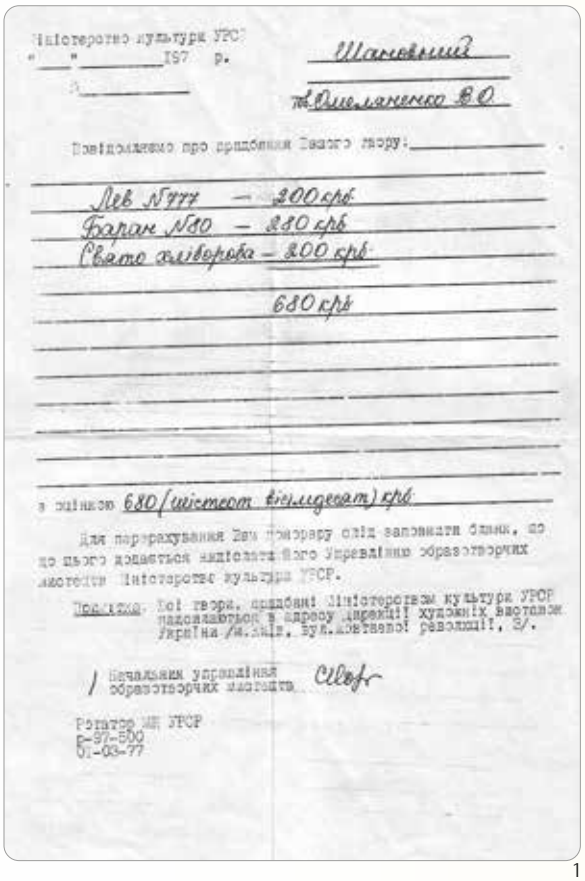

Міністерство культури УРСР
"___" _____ 197 р.
№ _____

Шановний
тов. Омеляненко В.О.

Повідомляємо про придбання Вашого твору: _____

Лев №777 — 200 крб
Баран №80 — 280 крб
Свято хлібороба — 200 крб

680 крб

з оцінкою 680 (шістсот вісімдесят) крб

Для перерахування Вам гонорару слід заповнити бланк, що до цього додається надіслати його Управлінню образотворчих мистецтв Міністерства культури УРСР.

Примітка: Всі твори, придбані Міністерством культури УРСР надсилаються в адресу Дирекції художніх виставок України /м.Київ, вул.Жовтневої революції, 3/.

Начальник управління образотворчих мистецтв

Ротатор МК УРСР
Р-97-500
01-03-77

1

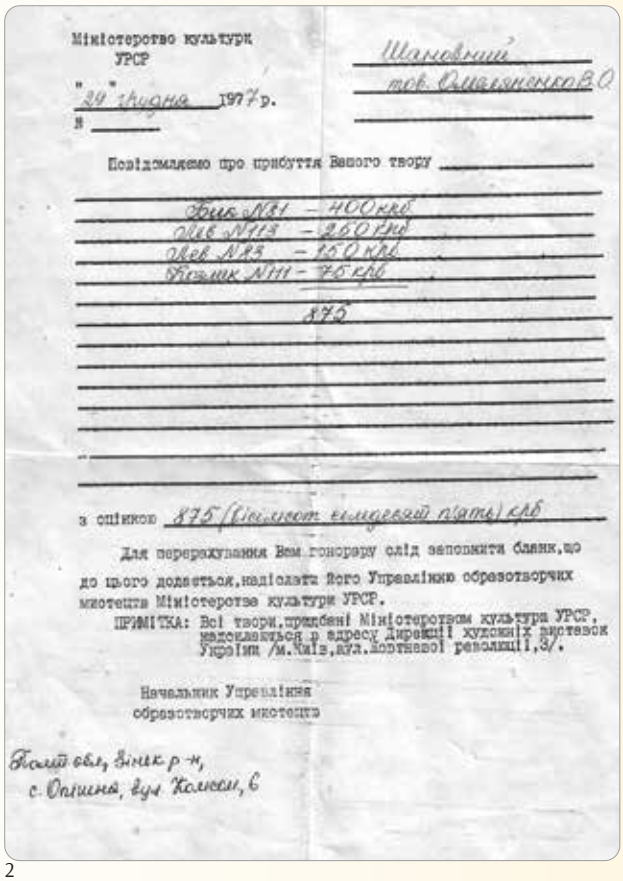

Міністерство культури УРСР
"24" грудня 1977 р.
№ _____

Шановний
тов. Омеляненко В.О.

Повідомляємо про прибуття Вашого твору _____

Бик №81 — 400 крб
Лев №113 — 250 крб
Лев №83 — 150 крб
Козлик №111 — 75 крб

875

з оцінкою 875 (вісімсот сімдесят п'ять) крб

Для перерахування Вам гонорару слід заповнити бланк, що до цього додається, надіслати його Управлінню образотворчих мистецтв Міністерства культури УРСР.

ПРИМІТКА: Всі твори, придбані Міністерством культури УРСР, надсилаються в адресу Дирекції художніх виставок України /м.Київ, вул.Жовтневої революції, 3/.

Начальник Управління образотворчих мистецтв

Полт. обл., Зінек р-н, с. Опішня, вул. Комсом, 6

2

● **Документи, які підтверджують придбання творів Василя Омеляненка Міністерством культури УРСР для Дирекції художніх виставок України** (1, 2).
Київ. 1970-ті.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

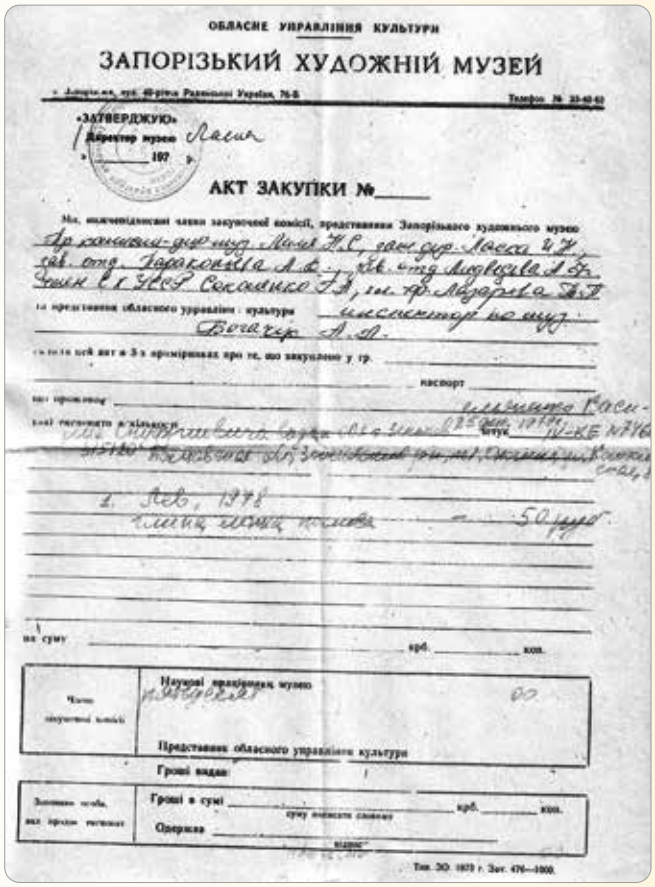

ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор музею Ласка
» _____ 197 р.

АКТ ЗАКУПКИ №_____

Ми, нижчепідписані члени закупочної комісії, представники Запорізького художнього музею

та представник обласного управління культури

на суму _____ крб. _____ коп.

Науковий працівник музею

Представник обласного управління культури

Гроші видав

Гроші в сумі _____ крб. _____ коп.

Одержав

● **Акт закупівлі творів Василя Омеляненка до Запорізького художнього музею**.
Запоріжжя. 1978.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

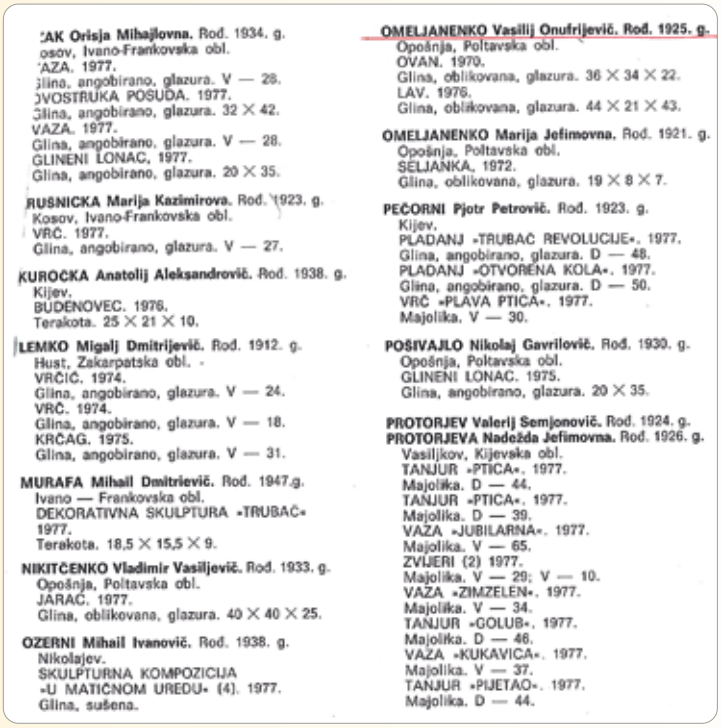

:AK Orisja Mihajlovna. Rod. 1934. g.
osov, Ivano-Frankovska obl.
'AZA. 1977.
Glina, angobirano, glazura. V — 28.
)VOSTRUKA POSUDA. 1977.
Glina, angobirano, glazura. 32 × 42.
VAZA. 1977.
Glina, angobirano, glazura. V — 28.
GLINENI LONAC. 1977.
Glina, angobirano, glazura. 20 × 35.

RUŠNICKA Marija Kazimirova. Rod. 1923. g.
Kosov, Ivano-Frankovska obl.
VRČ. 1977.
Glina, angobirano, glazura. V — 27.

KUROCKA Anatolij Aleksandrovič. Rod. 1938. g.
Kijev.
BUDENOVEC. 1976.
Terakota. 25 × 21 × 10.

LEMKO Migalj Dmitrijevič. Rod. 1912. g.
Hust, Zakarpatska obl.
VRČIĆ. 1974.
Glina, angobirano, glazura. V — 24.
VRČ. 1974.
Glina, angobirano, glazura. V — 18.
KRČAG. 1975.
Glina, angobirano, glazura. V — 31.

MURAFA Mihail Dmitrievič. Rod. 1947.g.
Ivano — Frankovska obl.
DEKORATIVNA SKULPTURA »TRUBAČ«
1977.
Terakota. 18,5 × 15,5 × 9.

NIKITČENKO Vladimir Vasiljevič. Rod. 1933. g.
Opošnja, Poltavska obl.
JARAC. 1977.
Glina, oblikovana, glazura. 40 × 40 × 25.

OZERNI Mihail Ivanovič. Rod. 1938. g.
Nikolajev.
SKULPTURNA KOMPOZICIJA
»U MATIČNOM UREDU« (4). 1977.
Glina, sušena.

OMELJANENKO Vasilij Onufrijevič. Rod. 1925. g.
Opošnja, Poltavska obl.
OVAN. 1970.
Glina, oblikovana, glazura. 36 × 34 × 22.
LAV. 1976.
Glina, oblikovana, glazura. 44 × 21 × 43.

OMELJANENKO Marija Jefimovna. Rod. 1921. g.
Opošnja, Poltavska obl.
SELJANKA. 1972.
Glina, oblikovana, glazura. 19 × 8 × 7.

PEČORNI Pjotr Petrovič. Rod. 1923. g.
Kijev.
PLADANJ »TRUBAČ REVOLUCIJE«. 1977.
Glina, angobirano, glazura. D — 48.
PLADANJ »OTVORENA KOLA«. 1977.
Glina, angobirano, glazura. D — 50.
VRČ »PLAVA PTICA«. 1977.
Majolika. V — 30.

POŠIVAJLO Nikolaj Gavrilovič. Rod. 1930. g.
Opošnja, Poltavska obl.
GLINENI LONAC. 1975.
Glina, angobirano, glazura. 20 × 35.

PROTORJEV Valerij Semjonovič. Rod. 1924. g.
PROTORJEVA Nadežda Jefimovna. Rod. 1926. g.
Vasiljkov, Kijevska obl.
TANJUR »PTICA«. 1977.
Majolika. D — 44.
TANJUR »PTICA«. 1977.
Majolika. D — 39.
VAZA »JUBILARNA«. 1977.
Majolika. V — 65.
ZVIJERI (2) 1977.
Majolika. V — 29; V — 10.
VAZA »ZIMZELEN«. 1977.
Majolika. V — 34.
TANJUR »GOLUB«. 1977.
Majolika. D — 46.
VAZA »KUKAVICA«. 1977.
Majolika. V — 37.
TANJUR »PIJETAO«. 1977.
Majolika. D — 44.

1

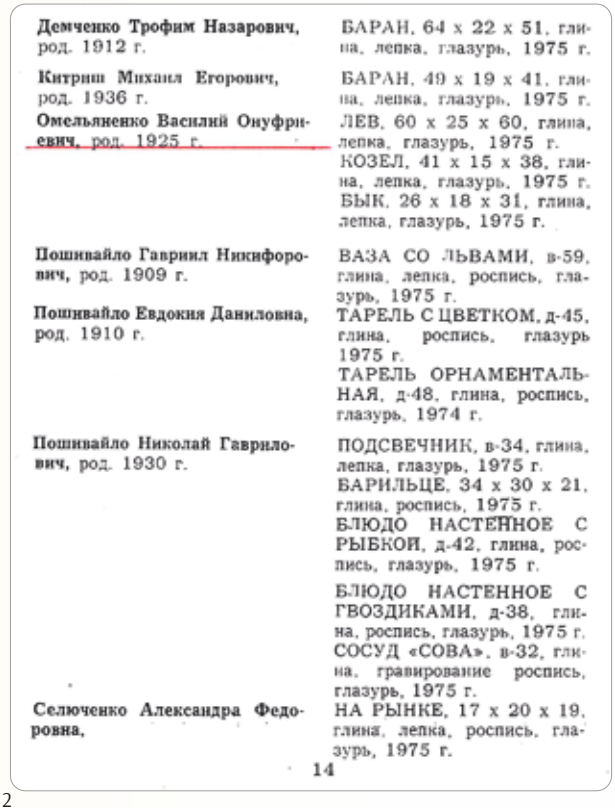

Демченко Трофим Назарович, род. 1912 г. — БАРАН, 64 х 22 х 51, глина, лепка, глазурь, 1975 г.

Китрин Михаил Егорович, род. 1936 г. — БАРАН, 49 х 19 х 41, глина, лепка, глазурь, 1975 г.

Омельяненко Василий Онуфриевич, род. 1925 г. — ЛЕВ, 60 х 25 х 60, глина, лепка, глазурь, 1975 г.
КОЗЕЛ, 41 х 15 х 38, глина, лепка, глазурь, 1975 г.
БЫК, 26 х 18 х 31, глина, лепка, глазурь, 1975 г.

Пошивайло Гавриил Никифорович, род. 1909 г. — ВАЗА СО ЛЬВАМИ, в-59, глина, лепка, роспись, глазурь, 1975 г.

Пошивайло Евдокия Даниловна, род. 1910 г. — ТАРЕЛЬ С ЦВЕТКОМ, д-45, глина, роспись, глазурь 1975 г.
ТАРЕЛЬ ОРНАМЕНТАЛЬНАЯ, д-48, глина, роспись, глазурь, 1974 г.

Пошивайло Николай Гаврилович, род. 1930 г. — ПОДСВЕЧНИК, в-34, глина, лепка, глазурь, 1975 г.
БАРИЛЬЦЕ, 34 х 30 х 21, глина, роспись, 1975 г.
БЛЮДО НАСТЕННОЕ С РЫБКОЙ, д-42, глина, роспись, глазурь, 1975 г.
БЛЮДО НАСТЕННОЕ С ГВОЗДИКАМИ, д-38, глина, роспись, глазурь, 1975 г.
СОСУД «СОВА», в-32, глина, гравирование роспись, глазурь, 1975 г.

Селюченко Александра Федоровна, — НА РЫНКЕ, 17 х 20 х 19, глина, лепка, роспись, глазурь, 1975 г.

14

2

● (Стор. 118, 119)
Сторінки каталогів виставок творів за участі Василя Омеляненка (1-7).
Репринти [101, p. 13; 58, с. 14; 59, с. 15; 90, с. 60; 89, с. 58; 56, с. 21; 100, с. 26]

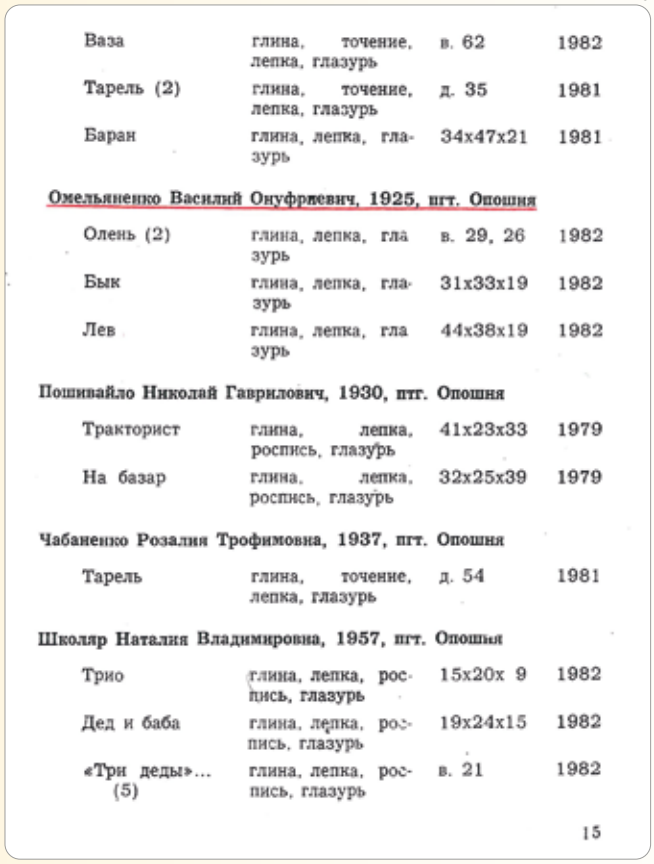

Ваза	глина, точение, лепка, глазурь	в. 62	1982
Тарель (2)	глина, точение, лепка, глазурь	д. 35	1981
Баран	глина, лепка, глазурь	34x47x21	1981

Омельяненко Василий Онуфриевич, 1925, пгт. Опошня

Олень (2)	глина, лепка, глазурь	в. 29, 26	1982
Бык	глина, лепка, глазурь	31x33x19	1982
Лев	глина, лепка, глазурь	44x38x19	1982

Пошивайло Николай Гаврилович, 1930, пгт. Опошня

Тракторист	глина, лепка, роспись, глазурь	41x23x33	1979
На базар	глина, лепка, роспись, глазурь	32x25x39	1979

Чабаненко Розалия Трофимовна, 1937, пгт. Опошня

Тарель	глина, точение, лепка, глазурь	д. 54	1981

Школяр Наталия Владимировна, 1957, пгт. Опошня

Трио	глина, лепка, роспись, глазурь	15x20x 9	1982
Дед и баба	глина, лепка, роспись, глазурь	19x24x15	1982
«Три деды»... (5)	глина, лепка, роспись, глазурь	в. 21	1982

15

3

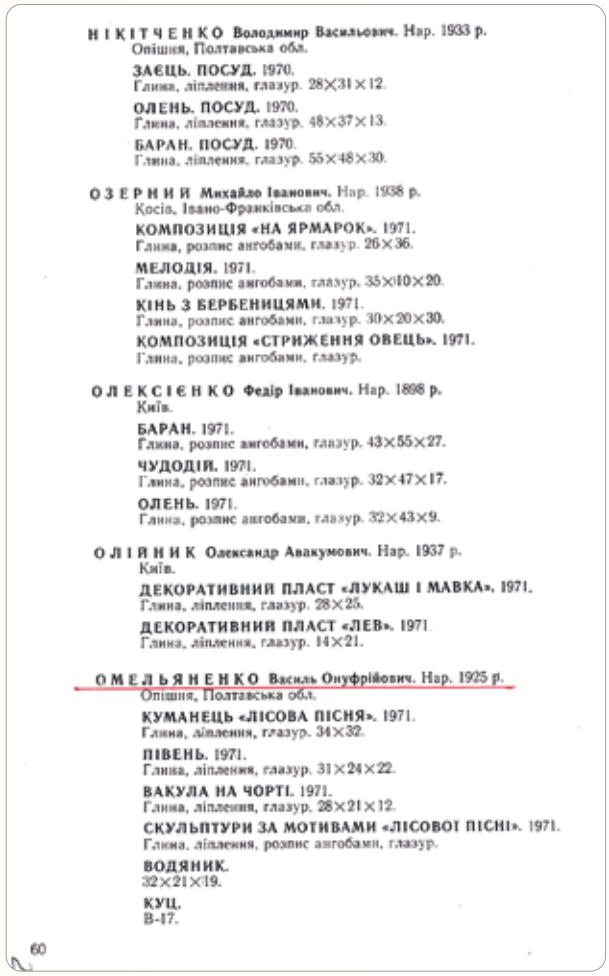

НІКІТЧЕНКО Володимир Васильович. Нар. 1933 р.
Опішня, Полтавська обл.
ЗАЄЦЬ. ПОСУД. 1970.
Глина, ліплення, глазур. 28×31×12.
ОЛЕНЬ. ПОСУД. 1970.
Глина, ліплення, глазур. 48×37×13.
БАРАН. ПОСУД. 1970.
Глина, ліплення, глазур. 55×48×30.

ОЗЕРНИЙ Михайло Іванович. Нар. 1938 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
КОМПОЗИЦІЯ «НА ЯРМАРОК». 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур. 26×36.
МЕЛОДІЯ. 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур. 35×10×20.
КІНЬ З БЕРБЕНИЦЯМИ. 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур. 30×20×30.
КОМПОЗИЦІЯ «СТРИЖЕННЯ ОВЕЦЬ». 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур.

ОЛЕКСІЄНКО Федір Іванович. Нар. 1898 р.
Київ.
БАРАН. 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур. 43×55×27.
ЧУДОДІЙ. 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур. 32×47×17.
ОЛЕНЬ. 1971.
Глина, розпис ангобами, глазур. 32×43×9.

ОЛІЯНИК Олександр Авакумович. Нар. 1937 р.
Київ.
ДЕКОРАТИВНИЙ ПЛАСТ «ЛУКАШ І МАВКА». 1971.
Глина, ліплення, глазур. 28×25.
ДЕКОРАТИВНИЙ ПЛАСТ «ЛЕВ». 1971.
Глина, ліплення, глазур. 14×21.

ОМЕЛЬЯНЕНКО Василь Онуфрійович. Нар. 1925 р.
Опішня, Полтавська обл.
КУМАНЕЦЬ «ЛІСОВА ПІСНЯ». 1971.
Глина, ліплення, глазур. 34×32.
ПІВЕНЬ. 1971.
Глина, ліплення, глазур. 31×24×22.
ВАКУЛА НА ЧОРТІ. 1971.
Глина, ліплення, глазур. 28×21×12.
СКУЛЬПТУРИ ЗА МОТИВАМИ «ЛІСОВОЇ ПІСНІ». 1971.
Глина, ліплення, розпис ангобами, глазур.
ВОДЯНИК.
32×21×19.
КУЦ.
В-17.

60

4

ПЕНСІОНЕРИ (2). 1984.
Теракота. 14×10×5; 14×9×10.

МЕДОВНИК Світлана Георгіївна.
Нар. 1948 р.
Жданів, Донецька обл.
ТРИВОЖНИЙ ЧАС (ТРИПТИХ). 1984.
Глина тонов. Д—37 (3).

МУХОІД Євген Васильович.
Нар. 1949 р.
Київ.
ФЛЯГИ. 1984.
...лин, ліплення.
ГНБА.
В—15.
ПТАХ.
В—13.
ЧАПЛЯ.
В—12.

НІКІТЧЕНКО Володимир Васильович.
Нар. 1933 р.
Опішня, Полтавська обл.
БАРАН. 1984.
Глина, ліплення, глазур. 45×20×37.

ОЗЕРНИЙ Михайло Іванович.
Нар. 1938 р.
Миколаїв.
КОМПОЗИЦІЯ «ЗЕМЛЯ І ЛЮДИ». 1984.
Дерево, кераміка. 130×130×20.

ОЛІЙНИК Олександр Авакумович.
Нар. 1937 р.
Київ.
ЛЕВ. 1982.
Шамот, солі. 55×115×40.

ОМЕЛЯНЕНКО Василь Онуфрійович.
Нар. 1925 р.
Заслужений майстер народної творчості УРСР.
Полтава.
ЛЕВ. 1984.
Глина, глазур, ліплення. 61×52×22.
ОЛЕНЬ. 1984.
Глина, ліплення, глазур. 62×47×19.
БИК. 1984.
Глина, ліплення, глазур. 56×51×24.

ОНИЩЕНКО Володимир Анатолійович.
Нар. 1949 р.
Київ.
ТАРІЛКА «КВІТИ». 1983.
Майоліка, ангоби, глазур. Д—52.

ПЕЧОРНИЙ Петро Петрович.
Нар. 1932 р.
Київ.
ТАРІЛЬ «СВІТ ПРИРОДИ». 1983.
Глина, ангоби, глазур. Д—50.
ТАРІЛЬ «КИРИЛО-КОЖУМ'ЯКА». 1983.
Глина, ангоби, глазур. Д—54.
ТАРІЛЬ «СЛАВСЯ МИР В МИРІ». 1983.
Глина, ангоби, глазур. Д—55.
ТАРІЛЬ «ЛІТО». 1983.
Глина, ангоби, глазур. Д—55.

ПОШИВАЙЛО Гавриїл Никифорович.
Нар. 1909 р.
Опішня, Полтавська обл.
БАРАН. 1984.
Глина, ліплення, глазур. 43×32×14.
ВЕРШНИКИ (2). 1984.
Глина, ліплення, глазур. 32×40×16 (2).

ПОШИВАЙЛО Микола Гаврилович.
Нар. 1930 р.
Опішня, Полтавська обл.
МИСКА. 1984.
Глина, глазур. Д—35.

РЯПКА Іван Васильович.
Нар. 1944 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
ТАРІЛКА «ГІРСЬКА КОСИЦЯ». 1984.
Глина, ангоби, глазур. Д—42.

РЯПКА Марія Михайлівна.
Нар. 1947 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
КОМПОЗИЦІЯ «СІМЕЙНЕ ТРІО». 1984.
Глина, ангоби, глазур. 19×16×10.

СТРИПКО Юрій Васильович.
Нар. 1960 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
КОМПОЗИЦІЯ «ДУМА ПРО ЗЕМЛЮ». 1984.
Глина, ангоби, глазур. 36×29×20.
КОМПОЗИЦІЯ «МЕЛОДІЯ». 1984.
Глина, ангоби, глазур. 28×17×14.

ТКАЧ Лідія Володимирівна.
Нар. 1951 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
ТАРІЛКА «ЩАСЛИВЕ МАТЕРИНСТВО». 1984.
Глина, ангоби, глазур. Д—35.

ТКАЧ Микола Юхимович.
Нар. 1947 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
ТАРІЛКА ТЕМАТИЧНА. 1984.
Глина, ангоби, глазур. Д—35.

УБЕЛЬ Галина Михайлівна.
Нар. 1957 р.
Київ.
ПЛАКЕТКИ «БАЗАР» (2). 1984.
Глина, ліплення. 28×13 (2).

ФУСТОВ Микола Іванович.
Нар. 1957 р.
Косів, Івано-Франківська обл.
ТАРІЛКА «ЛЮБИВ КОЗАК ДІВЧИНОНЬКУ». 1984.
Теракота. Д—60.
ТАРІЛКА ТЕМАТИЧНА. 1984.
Теракота. Д—60.

ЧЕПУРНА Оксана Володимирівна.
Нар. 1951 р.
Оброшино, Львівська обл.
КОМПОЗИЦІЯ «ЩАСЛИВЕ ДИТИНСТВО». 1983.
Глина, солі. Д—21.

38

5

ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА

БІЛИК Іван Архипович. Народження 1910 р. с. Опішня.
ТАРІЛЬ З КВІТКОЮ, д. — 50, глина, ліплення, глазур.
ЛЕВ (2), 60×27×61, глина, ліплення, глазур, 1975 р.

БІЛИК-ПОШИВАЙЛО Анастасія Савівна. Народження 1930 р. с. Опішня.
ВЕРШНИКИ (4).
КОМПОЗИЦІЯ «ТАНОК», в. — 20.
ДЕКОРАТИВНІ СКУЛЬПТУРИ (2), 20×8×8, глина, ліплення, розпис ангобами, глазур, 1975 р.

БІЛЯК Василь Андрійович. Народження 1924 р. с. Опішня.
КУМАНЕЦЬ ТЕМАТИЧНИЙ, 60×19×30, глина, ліплення, глазур, 1975 р.
КУМАНЕЦЬ, 67×16×32, глина, ліплення, розпис ангобами, глазур, 1975 р.

ДЕМЧЕНКО Трохим Назарович. Народження 1912 р. с. Опішня.
ВАЗИ ТЕМАТИЧНІ ТА ДЕКОРАТИВНІ (4), в.—59, глина, ліплення, глазур, 1974—1975 рр.

КИТРИШ Михайло Єгорович. Народження 1936 р. с. Опішня.
БАРАНЕЦЬ, 28×17×26, глина, ліплення, глазур, 1975 р.
ТАРІЛЬ ОРНАМЕНТАЛЬНА (2), д. — 33, глина, ліплення, глазур, 1975 р.
ВАЗА, в. — 44, глина, ліплення, глазур, 1975 р.

ОМЕЛЯНЕНКО Василь Онуфрійович. Народження 1925 р. с. Опішня.
ТАРІЛЬ «30 ЛЕТ», д. — 32, глина, розпис ангобами, глазур, 1975 р.
КОЗЕЛ, 52×18×46, глина, ліплення, глазур, 1975 р.

21

6

7

ГОНЧАРСТВО

БІЛИК Іван Архипович. Нар. 1910 р.
Заслужений майстер народної творчості УРСР.
с. Опішня.
Скульптура «Лев», глина, полива.
Тарілі декоративні (2 шт.), глина, полива, розпис.

БІЛИК Вячеслав Іванович. Нар. 1944 р.
с. Опішня.
Підсвічники фігурні (2 шт.), глина, полива.

БІЛИК-ПОШИВАЙЛО Настя Савівна. Нар. 1930 р.
с. Опішня.
Декоративні скульптури: «Музики», «Вершник», «Чортик», «Чорт з чортеням», «Вершник в чорному», «Двоє», «Вершник без капелюха», глина, ангоби, полива.

ДЕМЧЕНКО Трохим Назарович. Нар. 1912 р.
с. Опішня.
Вази ювілейні (2 шт.), глина, ліплення, полива.

КИТРИШ Михайло Єгорович. Нар. 1936 р.
с. Опішня.
Декоративна скульптура «Бик», глина, ангоби, полива.
Тарілі декоративні (2 шт.), глина, ангоби, полива.
Набір кухонний глина, ангоби, полива.

КОШЕЛЕНКО Анатолій Іванович. Нар. 1948 р.
с. Опішня.
Декоративні скульптури: «Козел», «Гармаші», глина, полива.

НІКІТЧЕНКО Володимир Васильович. Нар. 1933 р.
с. Опішня.
Декоративна скульптура «Зустріч», глина, ангоби.
Тарілі ювілейні (2 шт.), глина, ангоби, полива.

ОМЕЛЬЯНЕНКО Василь Онуфрійович. Нар. 1925 р.
с. Опішня.
Тарілі декоративні (3 шт.), глина, ангоби, полива.

ПОШИВАЙЛО Микола Гаврилович. Нар. 1930 р.
с. Опішня.
Декоративні скульптури: «Петро І», «Опішнянські сливи», «Танок врожаю», «Комбайнер», «Український мільярд», глина, ангоби, полива.
Декоративні скульптури «Баран» (3 шт.).
Набір для молока, миски (6 шт.), глина, ангоби, полива.
Декоративна ваза, глина, ангоби, полива.
Тарілі настінні (2 шт.), глина, ангоби, полива.

—25—

1970 року в Полтаві відбулася Обласна виставка творів претендентів на вступ у члени Спілки художників СРСР, де брали участь опішненські мистці, зокрема й Василь Омеляненко. На той час у його творчій біографії вже нараховувалося близько десяти виставок. За словами майстра, їх *«тоді було небагато. Це вже як ми поступили у Спілку художників, тоді – більше»* [40].

Виставкова діяльність заводу *«Художній керамік»* значно активізувалася саме на початку 1970-х років, після того, як низка опішненських гончарів стали членами Спілки художників СРСР і на підприємстві було створено художньо-експериментальну лабораторію, до складу якої вони увійшли. Саме відтоді стала бурхливо розгортатися й творча діяльність Василя Омеляненка. Сотні нових творів мистця побачили глядачі на міжнародних (Болгарія, Польща, США, Югославія) і вітчизняних (Київ, Харків, Полтава, Одеса, Запоріжжя) виставках. Згодом без зооморфної скульптури майстра не обходилася жодна виставка народного мистецтва особливо регіональна.

Мені вдалося з'ясувати назви, місця й роки проведення кількох десятків вітчизняних і міжнародних художніх виставок за участі Василя Омеляненка. Їх список подано наприкінці альбому. На жаль, він неповний, адже не всі організатори мали змогу видати каталог експонованих творів, тож інформація про деякі виставки відсутня. Про окремі з них, де експонувалися твори Василя Омеляненка, міг не знати навіть сам майстер.

Твори Василя Омеляненка в період його роботи в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1950–1985) потрапляли на виставки різними шляхами. Іноді, здебільшого на масштабні ювілейні мистецькі покази, вироби опішненських майстрів гончарства організовано відправляли з підприємства. Але часто, за словами Василя Омеляненка, гончарі самі возили свої твори на виставки. Після експонування частина виробів потрапляла до музейних колекцій: *«Ми більше возили самі. То завод, коли відправляв. Коли там (на виставці) було шо продано чи забрано, то ці гроші йшли на завод. А ми купували у заводі свої вироби і тоді ж везли на виставку. Ну, тоді ставка у мене була 150-170, а вироби ми купували по 40-50. А тоді вже нам повідомляють, коли виставка одкрита. Ми їдемо каждий од себе і дивимось там на свої вироби другими очима. Ото, які приїжджали з музеїв, їх же багато з усіх міст, і ото, те, шо понаравиться, вони собі закупали»* [11]. Приміром, активно закуповував вироби у Василя Омеляненка Державний музей українського народного декоративного мистецтва (Київ), Запорізький обласний художній музей, Полтавський краєзнавчий музей.

У той час майстер систематично брав участь у мистецьких виставках. До цього його спонукали Міністерство культури УРСР, Спілка художників. *«Я раніше кожен рік брав участь у виставках. Запрошувало Міністерство культури. Як була яка виставка до чогось приурочена, так, ото, і веземо. Це ще було, коли був Союз. Я ще на пенсії не був. Самі возили з дружиною. Ото, поберемо ящики в обидві руки – і одвозимо. І в Москву їздили. Воно одному важко. У Союз художників як поїхали, ні дороги не знали, ні де воно розміщене. Метро там складне, не таке, як у Києві. Я часа 4 шукав, а дружина ждала на вокзалі. Ото, зробиш, було, після роботи, а тоді одлучаємось, їдемо»* [15].

За можливості, Василь Омеляненко намагався відвідувати ті виставки, де експонувалися його твори. Принаймні, він бував майже на всіх, що проходили в Полтаві та в рідному Опішному. Майстер спостерігав, як глядачі сприймають його твори, що говорять, аналізував, чи вдалося досягти бажаного. *«Другі роботи я, ото, здалека пройду подивлюся, а більше я свою роботу обдивлявся, і усякі в мене думки були, шо аби тільки щось краще зробити, щоб його освоїти, щоб він дивився всесторонньо – той виріб, щоб він, як-то кажуть, у душі людські ішов»* [11].

1985 року Василь Омеляненко вийшов на заслужений відпочинок, проте кілька років поспіль, принаймні до кінця 1980-х, завод *«Художній керамік»* продовжував подавати твори мистця на різні, переважно вітчизняні, виставки.

Нова яскрава й багата подіями сторінка виставкового досвіду Василя Омеляненка відкрилася перед майстром від часу заснування в Опішному Музею гончарства (1986), який став усіляко підтримувати опішненських гончарів, запрошувати їх до співпраці й спонукати до творчого розвою. Він організовував мистецькі виставки, на яких презентували твори кераміки майстрів цього всесвітньо відомого осередку гончарства. Саме завдяки його діяльності імена таких мистців, як Василь Омеляненко, Іван Білик, Михайло Китриш та багатьох інших, не зникли з обрію українського мистецтва.

У лютому 1999 року Національний музей-заповідник українського гончарства в рамках всеукраїнської програми *«Духовні скарби України»*, започаткованої Міністерством культури і мистецтв України, організував виставку *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»*, що експонувалася в Києві, у Палаці мистецтв *«Український дім»*. На ній було представлено твори трьох корифеїв опішненського гончарства – Василя Омеляненка, Михайла Китриша й Миколи Пошивайла, а також вироби молодої генерації мистців: Олександра Шкурпели, Ніни Дубинки, В'ячеслава Шкурпели й Дмитра Громового, які найбільш повно відображали сучасний стан гончарства Опішного, його класичні здобутки й тенденції розвитку. Надзвичайно виграшно з-поміж них виглядала серія зооморфної скульптури Василя Омеляненка *«Опішня декоративна»*. В експозиції було представлено 16 унікальних глиняних творів майстра (леви, бики, барани, коники, свічник, куманець і таріль), а також сюжетну композицію *«Вечорниці»* з 15 предметів (*«баріні»* й *«козаки»*).

Національний музей-заповідник українського гончарства також підготував окремі альбоми з інформацією про життєвий і творчий шлях мистців, їхні виставки й публікації про них, фото творів із власної фондової колекції, що дало змогу більш ґрунтовно знайомитися з творчістю майстрів.

Виставка *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»* стала знаковою для творчості Василя Омеляненка. Невдовзі після її експонування (навесні 1999 року) майстру, а також двом іншим корифеям опішненського гончарства – Михайлу Китришу й Івану Білику – було присуджено Державну премію України імені Тараса Шевченка – найвищу відзнаку країни за вагомий внесок у розвиток культури й мистецтва.

У той час я обіймала посаду головного зберігача фондів Національного музею-заповідника українського гончарства, тож усі організаційні моменти проходили, як кажуть, через мої руки. Це була перша за часів Незалежності України виїзна виставка творів опішненських майстрів, організована Музеєм-заповідником.

Відвідувачі виставки мали нагоду ознайомитися не тільки з унікальними творами мистців-керамістів Опішного, але й оглянути їх портрети, виконані полтавським художником Валерієм Мозоком, а також побачити творчість наймолодших опішненських гончарів – вихованців *«Колегіуму мистецтв у Опішному»*. Долучилися до вернісажу й структурні підрозділи Музею-заповідника: Гончарська книгозбірня України розгорнула виставку книг і публікацій про опішненське гончарство; свої здобутки продемонструвало й видавництво *«Українське Народознавство»*.

Виставка справила надзвичайно позитивне враження на мешканців столиці та її гостей. Атмосфера унікальної мистецької події була вражаючою: сила-силенна відвідувачів, які прийшли на вернісаж, гомін людей, в якому уривками вчувалися слова захоплення величчю творів опішненських гончарів... Їхні враження від побаченого зафіксовано в *«Книзі відгуків»* художньої виставки *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»*:

• *«Відвідали з товаришем кераміку Опішні. Дуже хороше враження лишилося від споглядання наших відомих майстрів кераміки. Багато*

Плакат-календар *«Моя улюблена кераміка»*, виданий до виставки *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»*. Опішне. 1999. Автор – Юрко Пошивайло. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1

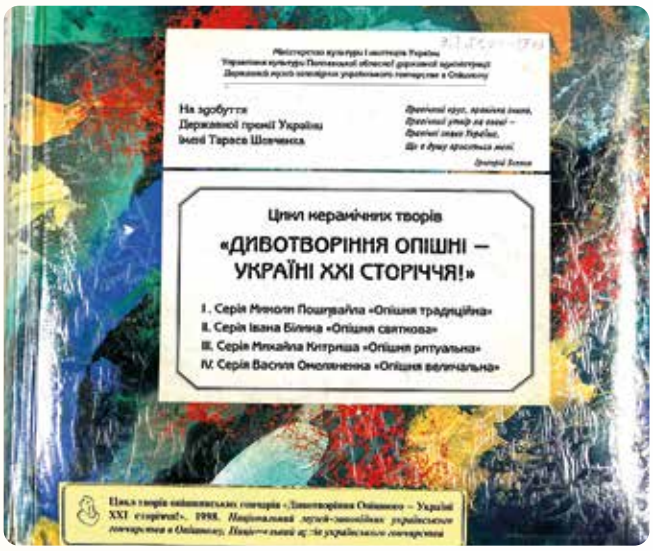

2

3

● Матеріали про життєвий шлях і творчий доробок Василя Омелянененка до виставки *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»* (1-5). **Опішне. 1998–1999.**
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.

4

5

● **Людмила Метка на виставці *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»*. Київ. 1999.**
Кадр зйомки Людмили Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Експозиція виставки творів опішненських майстрів *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»*** (1-3). **Київ. 1999.** Кадри зйомки Людмили Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

1

2

3

прекрасних витворів талановитих майстрів. Особливо вразили вироби Василя Омеляненка. Його фігурка лева (неполив'яного) – це шедевр мистецтва. Така потужна сила гармонії, якийсь творчий дух мистецтва захований тут, якесь нерозгадане диво, що не можна налюбуватися цією перлиною керамічного мистецтва. Якби хоч частина вміння перейшла до нині сущих майстрів – то українська кераміка була б невмирущою. Але в учнів теж є іскра таланту, отож на них надія.

Зичимо натхнення, всіляких гараздів і творчих успіхів! Спасибі організаторам!

28.02.1999. Архітектор П. Вовченко».

• *«Твори гончарів-митців Опішного залишаються одним із див казкового світу творчості. В тісних майстернях, невидимо для стороннього людського ока – в Таїні, де витає дух високої творчості, народжуються Леви, Бики, Коні, Тарелі, Миски і Рід Людський. І все це – прояви Української Душі, ознаки Української Нації. Спасибі Вам, дорогі Микола Гаврилович, Василь Онуфрійович, Микола Єгорович і молоді митці – Олександр Шкурпела, Славко Шкурпела, Ніна Дубинка за те, що попри всі труднощі життя Ви свято бережете традиції гончарства Опішного і своєю майстерністю Ви творите наш Український світ! Здоров'я, високих творчих злетів і своєчасного визнання від Держави!*

Колективу Музею українського гончарства в Опішному щиросердна подяка за організацію високомистецької виставки опішненської кераміки в Києві. Хай втілюються в Життя всі світлі творчі задуми.

25.02.1999. Світлана Козача,
Музей Івана Гончара».

• *«Дякуємо за добрі роботи, що ще на землі зостались працьовиті руки. І я теж хочу вчитись і робити роботи такі, як і ви.*

27.02.1999. Данило»

Василь Омеляненко не був присутній на цій виставці, однак дуже пишався, що *«благодаря музею мої вироби люди побачили в Києві, на виставці, в такому великому палаці. Я радий, що не забувають мене і моє творчество»* [11].

ПЕРСОНАЛЬНІ ВИСТАВКИ

«Через мене оці різні вироби сотнями йшли»
Василь Омеляненко

За час трудової діяльності Василя Омеляненка (1950–1985) у виставкових залах України відбулося чимало вернісажів, де з-поміж інших творів мистецтва було презентовано декоративний посуд, зооморфну скульптуру, свистунці, іграшковий посуд (*«монетку»*), свічники, сюжетні композиції цього славетного опішненського гончаря.

У період високоліття Василя Омеляненка (починаючи з 1986 року) поважну роль головного популяризатора гончарської спадщини мистця взяв на себе Національний музей-заповідник українського гончарства. У його виставкових залах відбулося чимало гуртових виставок, де було представлено творчість відомого майстра, зокрема такі як *«Опішнянське диво»* (2003), *«Всесвітня слава опішненської кераміки»* (2009), *«Українська глиняна іграшка»* (2010), виставка творів лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка *«Гончарська Шевченкіана»* (2014) тощо. Проте особливе значення Музей-заповідник надавав проведенню персональних виставок з нагоди ювілеїв видатного земляка.

Для будь-якого художника персональна виставка – це завжди подія. Подія яскрава, значуща, унікальна за змістом! *«Я вже й не припомню всі свої*

1

Запрошення й буклет персональної виставки творів Василя Омеляненка, присвяченої його 80-річчю (1-3).
Опішне. 2005. Автор – Юрко Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

2

3

● **Запрошення на виставку творів Василя Омеляненка. Опішне. 2010. Автор – Юрко Пошивайло.**
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

1

2

3

4

5

● **Фрагменти експозиції ювілейної виставки *«Маестро гончарного БАРОКО»*** (1-5).
Опішне. 2010. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

● **Афіша виставки творів *«Необарокове послання світу»*, присвяченої 90-річчю Василя Омеляненка. Опішне. 2015. Автор – Юрко Пошивайло.**
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

1

2

3

4

● **Фрагменти експозиції виставки творів Василя Омеляненка *«90: Необарокове послання світу»*** (1-4). **Опішне. 2015.**
Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

Афіша виставки творів *«Життєдайні джерела великого творця»*, присвяченої 95-річчю Василя Омеляненка.
Опішне. 2020. Автор – Юрко Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

1

2

Фрагменти експозиції персональної виставки творів Василя Омеляненка *«Життєдайні джерела великого творця»* (1-3).
Опішне. 2020. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

3

виставки. Послідні виставки моїх виробів, ті шо були в Музеї, врізалися більше в пам'ять. Помню, як багато людей прийшло, шо я не успівав даже з усіма привітатися. Так приятно дивитися, як люди бачать мій виріб, і видно, що він їм подобається, вони посміхаються, і мені приязно, що своїми виробами приношу радість людям. Як хочеться, щоб воно не зникло, а йшло туди, де стоятиме, і люди дивитимуться все врем'я на нього», – пригадував Василь Омеляненко [11].

Національний музей-заповідник українського гончарства організував чотири персональні виставки творів Василя Омеляненка. Перша з них – *«Виставка творів корифея опішненського гончарства Василя Омеляненка»* – відбулася 2005 року з нагоди його 80-літнього ювілею. Тоді у виставковій залі Центру розвитку духовної культури Музею-заповідника було презентовано 95 творів майстра.

Наступною була персональна виставка *«Маестро гончарного БАРОКО»*, присвячена 85 річниці з дня народження Василя Омеляненка (2010). Відвідувачі мали нагоду ознайомитися з більш ніж 50 творами мистця з фондової колекції Музею гончарства, у тому числі й з новими надходженнями, адже Василь Омеляненко в той час працював доволі активно.

Експозицію було облаштовано в колишньому приміщенні цеху № 1 заводу *«Художній керамік»*, де майстер пропрацював майже все трудове життя. У напівзруйнованій на той час будівлі лише почалися роботи, спрямовані на її відновлення. В імпровізованих виставкових залах, де серед запашного різнотрав'я привільно *«паслися»* звірі Василя Омеляненка, панувала дивовижна аура. Вона навіювала спогади про велич унікальної архітектурної пам'ятки й дивовижного місця, яке завжди було горнилом гончарського життя Опішного.

Через кілька років у цьому, вже відреставрованому приміщенні, почав свою діяльність Музей мистецької родини Кричевських (2013). Саме там 2015 року відбулася небувана за масштабністю експонованих творів Василя Омеляненка персональна виставка *«90: Необарокове послання світу»*. Відвідувачам було представлено для огляду близько 200 творів славетного майстра з музейної колекції та приватної збірки мистця (зооморфну скульптуру, декоративний та іграшковий посуд /*«монетку»*/, свічники, сюжетні композиції, *«баріні»* й *«козаки»*, свистунці).

Останню прижиттєву персональну виставку творів Василя Омеляненка в Національному музеї-заповіднику українського гончарства – *«Життєдайні джерела великого творця»* – було презентовано в серпні 2020 року, на честь його 95-річчя. Вона експонувалася у великій виставковій залі Центру популяризації гончарної спадщини України. На ній було представлено 137 творів Василя Омеляненка, традиційно – зооморфну скульптуру, *«баріні»* й *«козаки»*, свічники, куманці, сюжетні композиції. Виставка тривала півтора року, аж до січня 2022.

За цей час її встигли подивитися численні відвідувачі Національного музею-заповідника українського гончарства, які залишили теплі відгуки як про творчість Василя Омеляненка, так і про роботу організаторів виставки. Їхні враження зафіксовано в *«Книзі відгуків»*: *«...неперевершено!»*, *«...шикарна виставка...»*, *«...тут Лувр відпочиває, і Третьяковка також...»*, *«...найвищий рівень мистецтва...»*, *«Майстер з великої літери...»*.

«Дуже сподобалась виставка Василя Омеляненка! Дуже стильні, вражаючі роботи! Чудова техніка!

02.08.2020».

«Неймовірна виставка! Ніде в світі немає такого майстра, як наш Василь Онуфрійович! Пишаємось ним. Велика подяка працівникам Музею за підготовку виставки! Чудова робота! Многая літа в здоров'ї Василю Омеляненку!

Вікторія Зубань, редактор Редакції селищного радіомовлення «Голос Опішні». 03.08.2020».

«Величезна подяка! Виставка гончарного мистецтва чудова. Вітання Василю Омеляненко. Здоров'я йому!

Родина Подольських, Київ. 23.08.2020».

«Ми щиро вражені персональною виставкою Василя Онуфрійовича Омеляненка, видатного майстра з гончарства. Його роботи, як сонечко, зігрівають наше серце.

Київ. 17.10.2020».

«Неймовірна Виставка! Стільки любові до краси Опішнянського краю в виробах! Стільки казки та Всесвіту! Дякую за цінні знахідки для творчості та матеріал для навчання моїх юних митців!

Наталя Бойко,

керівник гуртка «Куманець» ЦДЮТ

Солом'янського району м. Києва, гончар. 19.08.2021».

● **Василь Омеляненко приймає вітання з 80-річчям від директора Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України Олеся Пошивайла. Опішне. 03.10.2005.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Колектив Національного музею-заповідника українського гончарства, рідні, друзі та знайомі зустрічають Василя Омеляненка на церемонії пошанування з нагоди його 85-ліття на подвір'ї колишнього цеху №1 Опішнянського заводу *«Художній керамік»*. Опішне. 2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко на церемонії пошанування з нагоди його 85-ліття в будинку колишнього цеху №1 Опішнянського заводу *«Художній керамік»*. Опішне. 2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **приймає вітання від директора Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України Олеся Пошивайла та його доньки Мар'яни. Опішне. 03.08.2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **приймає вітання від друзів і колег:** (зліва направо) **Григорій Гринь, Микола Пошивайло, Михайло Острянин, Михайло Китриш, Тетяна Марченко. Опішне. 2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Вітання Василю Омеляненку від доньки Тамари та правнуки Єви. Опішне. 2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Вітання ювіляру Василю Омеляненку:**
(зліва направо) **Тамара Гончаренко, Людмила Метка, Тетяна Литвиненко, Світлана Пошивайло.**
Опішне. 2015. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Вітання ювіляру Василю Омеляненку** (ліворуч) **від голови Полтавської обласної організації Національної спілки художників України, заслуженого діяча мистецтв України Юрія Самойленка та художника декоративного мистецтва, майстра килимарства, заслуженого майстра народної творчості України Олександра Бабенка** (праворуч).
Опішне. 2015. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Василя Омеляненка** (ліворуч) **вітають доньки Тамара й Наталя** (праворуч).
Опішне. 2015. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Афіша виставки
«Феєрія глиняних образів Василя Омеляненка»
в Полтавському краєзнавчому музеї
імені Василя Кричевського. Полтава. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

1

2

3

Фрагменти виставки (колаж)
«Феєрія глиняних образів Василя Омеляненка»
в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського (1-3).
Полтава. 2015. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Афіша виставки робіт Василя Омеляненка з приватної колекції Василя Гурдіна «*Необарокове послання світу*». Харків. 2017.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

«Мені дуже сподобались фігурки людей, панянок і козаків! Дякую!

Ліана, Харків. 11.01.2022» [6].

Кожна персональна виставка Василя Омеляненка, яку організовував Національний музей-заповідник українського гончарства, починалася з офіційної церемонії пошанування ювіляра. На неї неодмінно приходили всі, хто в цей день хотів привітати талановитого мистця. Окрім родини Василя Омеляненка, в урочистостях брали участь представники органів влади, його колишні колеги по роботі в заводі *«Художній керамік»*, співробітники Музею-заповідника гончарства, викладачі й учні Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату «*Колегіум мистецтв у Опішному*», односельці, а також численні гості з усієї України, які приїжджали віддати шану творчому таланту майстра.

Традицію проведення персональних виставок підтримував і Полтавський краєзнавчий музей. 2000 року в його виставкових залах відбулася виставка творів Василя Омеляненка, присвячена 75-річчю від дня його народження, 2005 – ювілейна виставка *«Кераміка Василя Омеляненка (до 80-ліття від дня народження)»*, 2015 – виставка *«Феєрія глиняних образів Василя Омеляненка»* на пошанування 90-ліття мистця.

2017 року персональну виставку творів Василя Омеляненка *«Необарокове послання світу»* організували в Харкові приватні колекціонери – Василь та Наталя Гурдіни. На ній, шануючи майстра, вони презентували кілька десятків його виробів з власної колекції, зібраної впродовж останніх 20 років (про історію колекціонування йтиметься далі). Ці твори було придбано особисто у Василя Омеляненка, з яким родина Гурдіних мала дуже дружні взаємини. Як зазначив Василь Гурдін, *«ми дружили з Василем Онуфрійовичем, часто бували у нього в Опішні. Виставку ми організували до його дня народження. Наша з дружиною донька Владислава має приватне ательє з пошиву одягу в Харкові, по вул. Ярославській. І там, на відкритому майданчику, ми поставили вироби Василя Онуфрійовича, а всю композицію доповнили природними матеріалами (яблуками, грибами, травою, сіном). Вхід на майданчик був вільний, тож твори майстра могли побачити всі бажаючі. Виставка діяла всього кілька днів, але, повірте, всі, хто бачив ті твори, були дуже захоплені, дивуючись з того, на що здатні людські руки. А ще, коли… дізнавалися біографію Василя Омеляненка, взагалі були вражені»* [21].

Творчість Василя Омеляненка викликала щире захоплення серед шанувальників гончарного мистецтва, тож на його персональних виставках завжди було людно. Ніхто не залишався байдужим, адже велич його таланту була вражаючою, як і його творіння, які з першої ж миті споглядання полонили уяву й уже ніколи її не полишали.

ШЛЯХ ДО ВИЗНАННЯ
Посвячений у таїну глини

> ***«Це за все моє художнє творчество... за роботу»***
> Василь Омеляненко

У вересні 1968 року з'явилася Постанова Ради Міністрів УРСР № 628 про подальший розвиток художніх промислів [72, с. 45]. Тоді ж, у Опішному, в діяльності заводу *«Художній керамік»*, де працював Василь Омеляненко, намітилася тенденція до позитивних змін щодо розвитку персональної творчості. Пов'язано це було й з приходом у завод нового головного художника – Петра Ганжі. Письменник і публіцист Олексій Дмитренко описав його так: Петро Ганжа *«непримітний на зріст, весь в собі. Правильніше: живий, як ртуть, і вибуховий, як порох», «з виду геть хлопчак», «ледь сутулий, волосся – стріхою, ще й борідка... Очі чесні, підсинені; на лиці успадкована блідість», «довгі патли, борідка... – ця криклива прикмета людей мистецтва двадцятого віку...»* [64, с. 82]. Мешканці Опішного згадують його з легкою долею іронії, називаючи диваком, *«босоногим Ганжею»* [28], а Трохим Демченко, тогочасний головний інженер заводу, *«охрестив»* його *«нетямним художником»* і *«горе-ледарем»*, який *«після Опішні в багатьох місцях побував, та ніде надовго не затримавсь»* [7, арк. 65].

Постать Петра Ганжі доволі суперечлива, проте, незважаючи на це, він *«розворушив»* опішненських майстрів, сприяв початку ліквідації застійних явищ в опішненському гончарстві. Його прихід у завод виявився знаковим, та й з'явився він там у *«потрібний час»*, коли творчі майстри вже були готові до зрушень і чекали лише поштовху. *«Воно, й до Ганжі були творчі майстри, та якось вони не так числилися»*, – згадував Василь Омеляненко [36]. *«Я його перший раз побачив. Він ввійшов у цех і був якийсь такий розв'язаний, нічого не признавав, така людина, що нікому, вроді, не підкоряється. Було таке – це вже через декілька днів, як його зачислили, – він вискочив на стіл босий, де йшло засіданіє, де директор був і завпроізводством, і почав танцювати. То Демченко хотів у міліцію подзвонити, щоб його забрали»* [11]. Отже, для вимогливого, пунктуального, звиклого до порядку й муштри Трохима Демченка Петро Ганжа був утіленням безладу й анархії. Їхні взаємини були дуже напружені. Непослух Петра Ганжі гнівав Трохима Демченка, а того це ще більше підбадьорювало до пустощів – як мовиться, як з гусака вода.

За висловом філософа, керамолога й колекціонера опішненської кераміки Леоніда Сморжа, *«якщо попередники Петра Ганжі, які, до речі, дуже часто змінювалися, фактично не мали реальної влади і їх вплив на виробничий процес майже дорівнював нулю, то новий головний художник, жартуючи і епатуючи начальство, досить круто повернув справи на заводі, долаючи опір Трохима Демченка і дещо аморфного Івана Леженіна. Сам професійний гончар, Петро Ганжа став вести бесіди з гончарями на професійні теми, давати їм поради й коректувати їхні роботи.*

Петро Ганжа. 1980-ті. Місце зйомки та автор фото невідомі. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Він звертав увагу і на малювальниць, проводив з ними навчання і конкурси» [92, с. 208].

Молодий, енергійний, залюблений у мистецтво художник сприяв підняттю гончарства Опішного на інший рівень. Він почав звертати увагу і керівництва заводу, і самих майстрів на художні властивості виробів. За його участі активізувалася робота з організації виставок опішненської кераміки, а згодом, у 1970 та 1971 роках, тринадцять працівників заводу *«Художній керамік»*, переважно майстри художньої кераміки, стали членами Спілки художників СРСР.

Події того часу глибоко врізалися в пам'ять Василя Омеляненка. Не помилюся, якщо зазначу, що всі, хто близько знав майстра, чули від нього розповідь про історію тієї значущої для нього події.

1969 року, за ініціативою Петра Ганжі, було проведено знакову для опішненських мистців виставку гончарних виробів заводу *«Художній керамік»*. Вона експонувалася спочатку в Полтаві, потім – у Харкові. Потрапив на неї й баран Василя Омеляненка. Майстер пригадував, що коли йшла підготовка до виставки, мало хто з працівників заводу знав про справжню її мету, і тільки після того, як гончарі Гаврило Пошивайло, Іван та В'ячеслав Білики, Василь Біляк і Володимир Нікітченко, а також майстриня глиняної іграшки Олександра Селюченко і сам головний художник підприємства Петро Ганжа стали членами Спілки художників СРСР, вона стала загальновідомою. Згідно зі спогадами Василя Омеляненка, який був дуже здивований тим, що все пройшло, як йому здавалося, таємно, уся *«кампанія»* відбувалася з відома директора Івана Леженіна й завідувача виробництва Трохима Демченка, але головною рушійною силою цього процесу був саме Петро Ганжа: *«Він, коли подивився, шо тут* (в Опішному. *– Л. М.) роблять такі художні вироби, і він, ото, набрав тих, шоб у Спілку поступити. Мені він не казав нічого, і Китришеві не казав, і другим не казав. А Біликові він сказав, щоб вироби робив, і Нікітченкові. Оце ж Білика Славка взяли, а він*

Гаврило Пошивайло. Опішне. 1979.
Фото Миколи Безноса.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

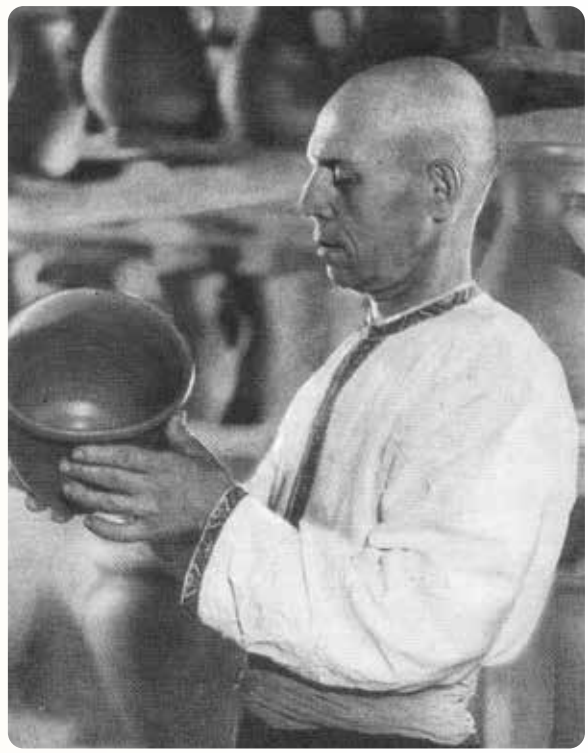

Іван Білик.
Опішне. 1971 [83, с. 47]

● **Олександра Селюченко. Опішне. 1971**
[83, с. 45]

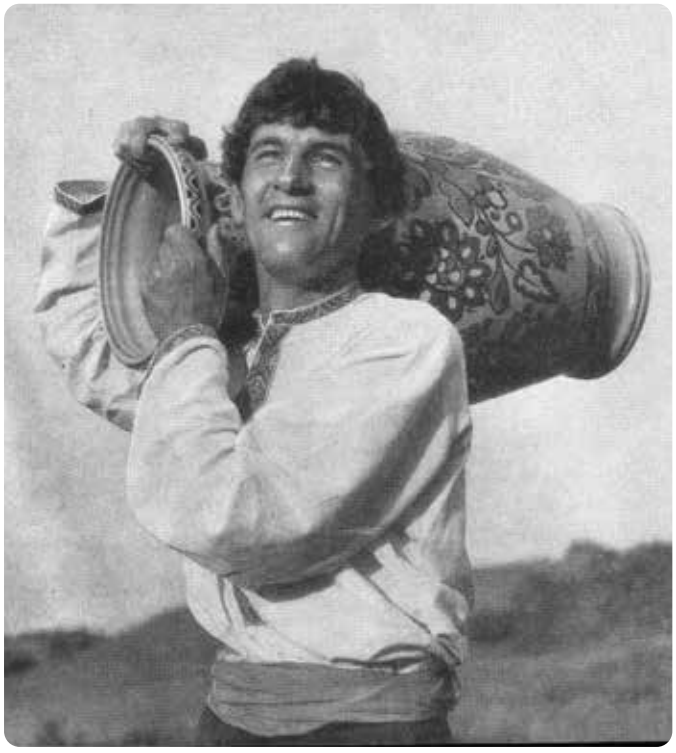

● **В'ячеслав Білик. Опішне. 1971** [83, с. 14]

● **Василь Біляк.**
Опішне. Середина 1970-х. Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Володимир Нікітченко. Опішне. 1971** [83, с. 33]

до того годів три чи чотири, мало шось робив ще на заводі» [11]. *«Приходим ми на роботу, немає ні Біляка, ні Білика, ні Селюченкової. Нічого ми не знали, нічогісінько – зникли і все вони. І тоді через два дні чи на другий день – приїжджають… поступили в Спілку художників. Показали роботи, і позачислювали їх»* [11].

За активної участі того ж таки Петра Ганжі восени 1970-го року в заводі було створено художньо-експериментальну лабораторію, куди запросили провідних майстрів: як нових членів Спілки художників СРСР, так і тих, хто, на думку керівництва, працював творчо. У цій когорті кращих був і Василь Омеляненко. Цю подію було широко висвітлено в пресі: *«Головхудожпром створив на Опішнянському заводі «Художній керамік» художньо-експериментальну лабораторію. Це серйозне, якісно нове зрушення, яке нарешті відкриває простір і перспективи для художнього розвою талановитих майстрів – найкоштовнішого капіталу Опішні»* [72, с. 47]. Майстрів, які працювали в різних цехах заводу *«Художній керамік»*, перевели в будівлю колишньої артілі *«Червоний гончар»*. Василь Омеляненко так згадував ці події: *«Перевели нас у будинок «Червоного гончаря» на Гончарівці… Ми ще не в Союзі художників були, а перва партія вже в Союзі* (група майстрів у складі 6 осіб, які вступили в Спілку художників СРСР 1971 року. – *Л. М.*). *Я також ще не в спілці був, а тільки як творчий майстер. Кожен там робив свої вироби. П'ятниця була творчий день – нові вироби роби. Можна було й отвлікаться із заводу, на роботу зовсім не приходити, шо мов ти занятий творчою роботою дома. Норма тоже була, тільки в половину менша. Нові вироби затверджували в Києві і їх давали у масове проізводство»* [11]. На думку Василя Омеляненка, створення лабораторії мало що змінило в організації виробництва, окрім зменшення норми. Хто працював творчо, той так трудився й надалі, адже творчість не потребує примусу. Творчий майстер продовжуватиме працювати, не дивлячись ні на що. Василь Омеляненко вважав, що концентрація творчих майстрів у одному приміщенні, з одного боку, можливо, й була правильним рішенням, проте з іншого – це викликало низку негараздів у організації діяльності лабораторії. *«Фактично вона* (лабораторія. – *Л. М.*) *нічого не дала, якийсь такий поштовх, але вони* (керівництво. – *Л. М.*) *не змогли, шоб удержаться там. Треба ж було і палити вироби, а ніхто не брався, і возили на третій цех палити»* [11].

У приміщенні колишньої артілі *«Червоний гончар»* лабораторія діяла всього кілька місяців. Матеріали сюди привозили з першого цеху заводу *«Художній керамік»*, палили на третьому цеху, що було дуже незручно. Саме в цей час сталася

Будівля цеху № 1 Опішнянського заводу *«Художній керамік»*
(колишній Гончарний навчально-показовий пункт Полтавського губернського земства; архітектор Василь Кричевський, 1916).
Опішне. 1980-ті. Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко.**
Опішне. 1972. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Микола Пошивайло.**
Опішне. 1971. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

подія, яка призвела до звільнення завідувача виробництва Трохима Демченка. Він невдало підібрав ангоби до виготовлених виробів, тому ціле горно мальованого посуду вийшло після випалювання бракованим. Трохима Демченка звільнили й перевели на посаду творчого майстра. Згодом інших творчих майстрів перевели в різні цехи заводу. *«Нас по цехах уп'єть розформірували. А лабораторія, частково той там остався, того – туди, в основному, на першому цеху стала»* [11].

1971 року друга група опішненських майстрів уже більш відкрито й організовано стала готуватися до вступу в Спілку художників СРСР. Петро Ганжа, розпочавши другу кампанію вступу, вже менш активно займався цим процесом. Він, щоправда, подав клич, а також привіз рекомендації для опішненських майстрів від художників – членів Спілки художників СРСР. Збирали ж необхідні документи самі майстри: Василь Омеляненко, Григорій Кирячок, Михайло Китриш, Микола Пошивайло, Трохим Демченко та Анастасія Білик-Пошивайло.

Василь Омеляненко виявився найбільш заповзятим. Разом із Петром Ганжею він спочатку поїхав до Києва в Міністерство культури УРСР, де дістав підтвердження про участь опішненських майстрів у мистецьких виставках. Далі потрібно було відвідати Державний музей українського народного декоративного мистецтва, щоб узяти відповідне підтвердження ще й там. Василю Омеляненку довелося діяти самотужки, адже Петро Ганжа, побачивши, що він може й сам впоратися, залишив його наодинці. За словами майстра, у Музеї він виклопотав підтвердження про участь у виставках тільки для Григорія Кирячка та Анастасії Білик-Пошивайло. Василь Омеляненко був упевнений, що його вироби також надходили до музею, проте доказів цього не виявив: *«Там не дали документів учасника, сказали: «Вас прижимав Демченко, у Вас нема нічого». Тож я зовсім нічого там собі не получив, не взнав, чи мої роботи туди й одправлялись»* [11].

Василю Омеляненку необхідно було отримати рекомендації від членів Спілки художників СРСР. Одну з них надав Дмитро Федорович Головко (1905–1978) – майстер художньої кераміки, заслужений майстер народної творчості УРСР, народний художник УРСР, з яким був знайомий особисто. Петро Ганжа допоміг з рекомендаціями від членів Харківського осередку цієї Спілки: Миколи Леонідовича Рябініна (1919–1992) – скульптора, викладача Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва; Григорія Олексійовича Томенка (1915–1994) – живописця,

● **Анастасія Білик-Пошивайло.**
Опішне. 1973. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Григорій Кирячок.**
Опішне. 1970. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Михайло Китриш.**
Опішне. Середина 1970-х. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Трохим Демченко.**
Опішне. 1970. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

народного художника УРСР; Леоніда Івановича Чернова (1915–1990) – живописця й графіка, заслуженого діяча мистецтв УРСР.

На час, коли до Спілки художників СРСР вступала друга група мистців з Опішного, у Полтаві вже діяв регіональний осередок Спілки художників (до того такий осередок діяв у Харкові, тож перша група опішненських мистців проходила процедуру прийому саме там). Василь Омеляненко вже й сам не пам'ятав, чому так сталося, проте саме він повіз документи (списки виставок, рекомендації, характеристики з виробництва, фото виробів) шести претендентів на вступ у Спілку художників СРСР (свої, Михайла Китриша, Анастасії Білик-Пошивайло, Григорія Кирячка, Миколи Пошивайла і Трохима Демченка) у її Полтавський осередок. Тож їх перевірили й додали до них справи ще сімох мистців із Полтавщини. Усі 13 справ Василь Омеляненко повіз у Міністерство культури УРСР у Київ. *«Шість душ з Опішнього, тоді Полтава дала мені із Лубнів, з Решетилівки, з Полтави. Помню, Геращенка справу возив. Він тоді робив художником у театрі Гоголя. То зібралося 13 діл. Чимодан здоровий набив тими документами і поїхав сам на Київ… Коли я приїхав у відділ кадрів, ну, вони (документи) усі чисто не повністю відповідали оформленню. Ми з нею* (працівницею відділу – *Л. М.*) *як сіли провіряти, то аж три дні я там був, поки все записали, кому шо доробити, бо у всіх були недоработки. А ті, що попередні вступали (семеро опішнян, яких прийняли у Спілку в 1970 році), ніяких документів не оформляли – повезли вироби, і їх прийняли. Приїхав я в Полтаву, роздав оце, в кого які недостатки. У кожного були. Ми ж точно не знали, шо саме треба. Ми його ні чули, ні бачили… Тоді нас Полтава прийняла і Київ, тоді – на Москву. І Москва прийняла. Тоді посвідчення привезли, вручили просто в красному уголку в заводі»* [11].

Легка образа Василя Омеляненка за те, що його не включили в першу групу майстрів, що вступили в Спілку художників СРСР, згодом минула. Не членство в Спілці як таке було самоціллю художника. Він більше образився мабуть тому, що першими до цієї організації потрапили майстри, які пропрацювали в заводі набагато менше, аніж він, наприклад В'ячеслав Білик чи Володимир Нікітченко. Проте згодом він зрозумів, що так сталося не через те, що його менше цінували, а тому, що хтось виявився більш помітним і амбітним. *«Чого нас*

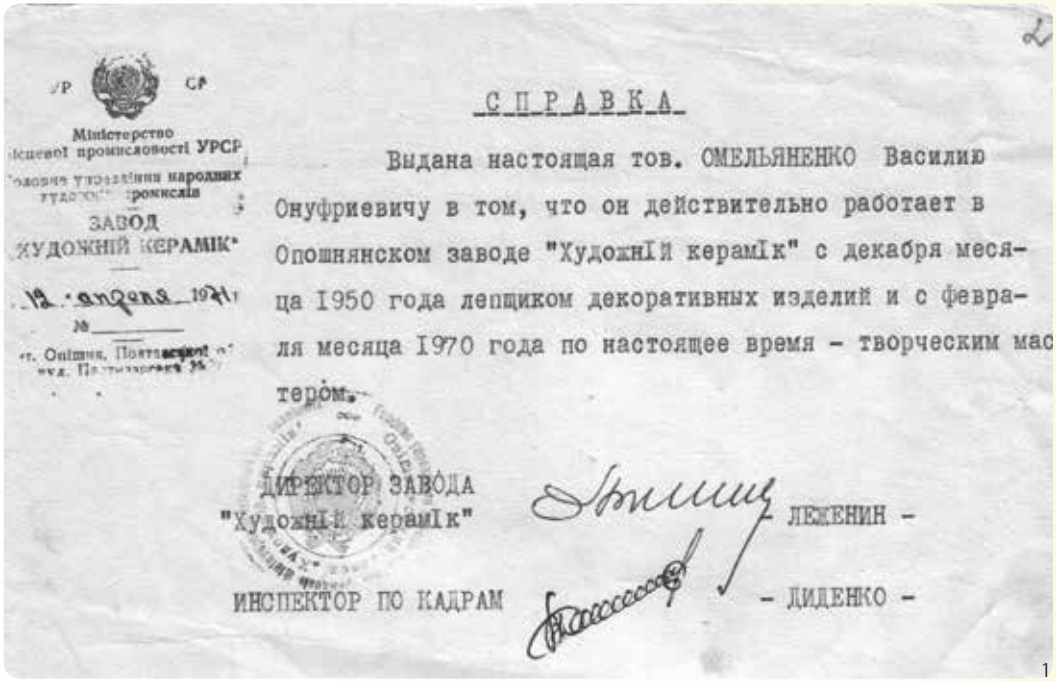
Міністерство
ЗАВОД
ХУДОЖНІЙ КЕРАМІК"

СПРАВКА

Выдана настоящая тов. ОМЕЛЬЯНЕНКО Василию Онуфриевичу в том, что он действительно работает в Опошнянском заводе "Художнiй керамiк" с декабря месяца 1950 года лепщиком декоративных изделий и с февраля месяца 1970 года по настоящее время - творческим мастером.

ДИРЕКТОР ЗАВОДА "Художнiй керамiк" - ЛЕЖЕНИН -

ИНСПЕКТОР ПО КАДРАМ - ДИДЕНКО -

1

● (Стор. 141-144)
Документи на вступ Василя Омеляненка до Спілки художників СРСР:
довідка про роботу (1), **заява** (2), **виробнича характеристика** (3), **рекомендації** (4-7).
Опішне. 1971. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

До Спілки Художників УРСР
від творчого емейстра кераміки
Омеляненка Василя Онуфрієвича
працюючого на Опішнянському
заводі „Художній Керамік"
Полтавської області.

Заява

Прошу Спілку Художників УРСР
прийняти мене до членів
Спілки Художників.
З статутом Спілки
Художників СРСР знайомий,
визнаю і зобов'язуюсь його
виконувати.

Омеляненко В.
22 квітня 1971р.

2

3

ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

ний творческого мастера Опошнянского завода художественных изделий "Художнiй керамiк" тов. ОМЕЛЬЯНЕНКО Василия Онуфриевича, 1925 года рождения, украинец, беспартийный, образование среднее, уроженец пос Опошня, Зеньковского района, Полтавской области.

Тов. ОМЕЛЬЯНЕНКО Василий Онуфриевич работает непрерывно в заводе "Художнiй керамiк" с 1950 года в должности лепщика декоративных изделий, а с февраля месяца 1970 года работает творческим мастером.

За период работы в заводе тов. ОМЕЛЬЯНЕНКО В.О. проявил себя умелым мастером-исполнителем. Он умело передаёт своё творчество в различных формах и композициях. Изделия, изготовляемые им, отличаются оригинальностью, художественным мастерством.

Свой опыт и умение передаёт молодым рабочим.

Изделия, выполненные тов. ОМЕЛЬЯНЕНКО В.О. имеют большой спрос у населения. Его изделия экспонировались на выставках и ярмарках в Брюсселе, Марселе, Монреале, Остенде.

Принимал участие в выставке, посвящённой 100-летию со дня рождения В.И. Ленина, 100-летия со дня рождения Леси Украинки, выставках, посвящённых XXIУ съезду Коммунистической партии Украины и XXIУ съезду Коммунистической партии Советского Союза.

Выполнение норм выработки им не регистрируется, так как ему как творческому мастеру, ежедневные задания не доводятся.

Требователен к себе, дисциплинирован, пользуется авторитетом среди работников предприятия. Принимает активное участие в общественной жизни предприятия.

ДИРЕКТОР ЗАВОДА
"Художнiй керамiк" - ЛЕХЕНИН -

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЗАВКОМА
ПРОФСОЮЗА - БУЛАВА -

4

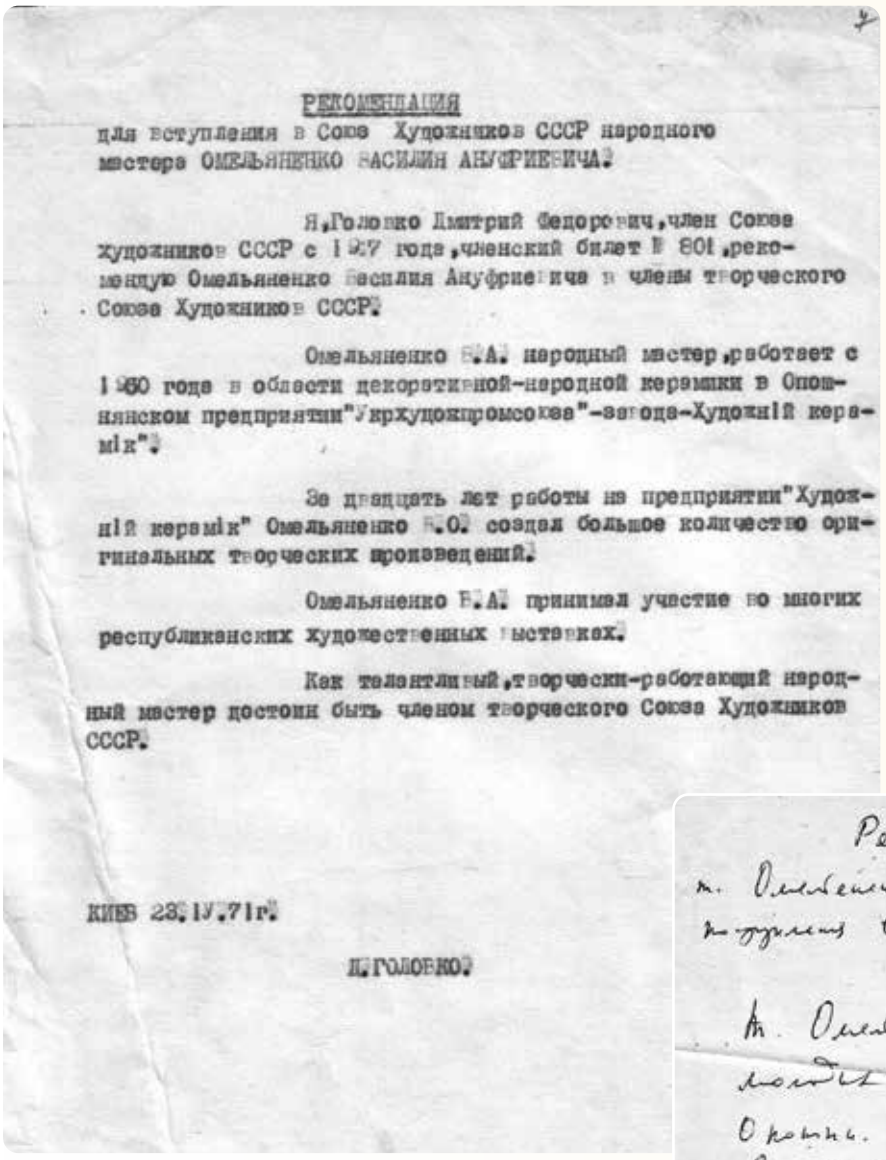

РЕКОМЕНДАЦИЯ

для вступления в Союз Художников СССР народного мастера ОМЕЛЬЯНЕНКО ВАСИЛИЯ АНУФРИЕВИЧА.

Я, Головко Дмитрий Федорович, член Союза художников СССР с 1947 года, членский билет № 801, рекомендую Омельяненко Василия Ануфриевича в члены творческого Союза Художников СССР.

Омельяненко В.А. народный мастер, работает с 1960 года в области декоративной-народной керамики в Опошнянском предприятии "Укрхудожпромсоюза"-завода-Художній керамік".

За двадцать лет работы на предприятии "Художній керамік" Омельяненко В.О. создал большое количество оригинальных творческих произведений.

Омельяненко В.А. принимал участие во многих республиканских художественных выставках.

Как талантливый, творчески-работающий народный мастер достоин быть членом творческого Союза Художников СССР.

КИЕВ 23.IV.71г.

Д.ГОЛОВКО.

5

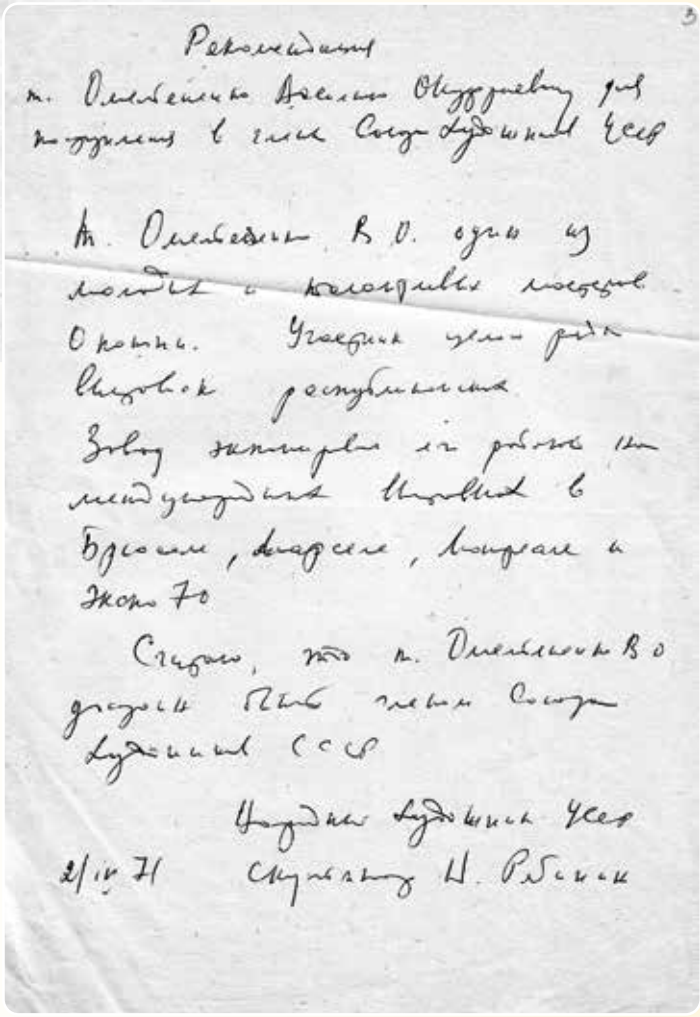

Рекомендация

т. Омельяненко Василию Ануфриевичу для поступления в члены Союза Художников УССР

т. Омельяненко В.О. один из молодых и талантливых мастеров Опошни. Участник целого ряда выставок республиканских.

Завод экспонировал его работы на международных выставках в Брюсселе, Марселе, Монреале и Экспо 70

Считаю, что т. Омельяненко В.О. достоин быть членом Союза Художников СССР

Народный Художник УССР

2/IV 71 Скульптор Н. Рябинин

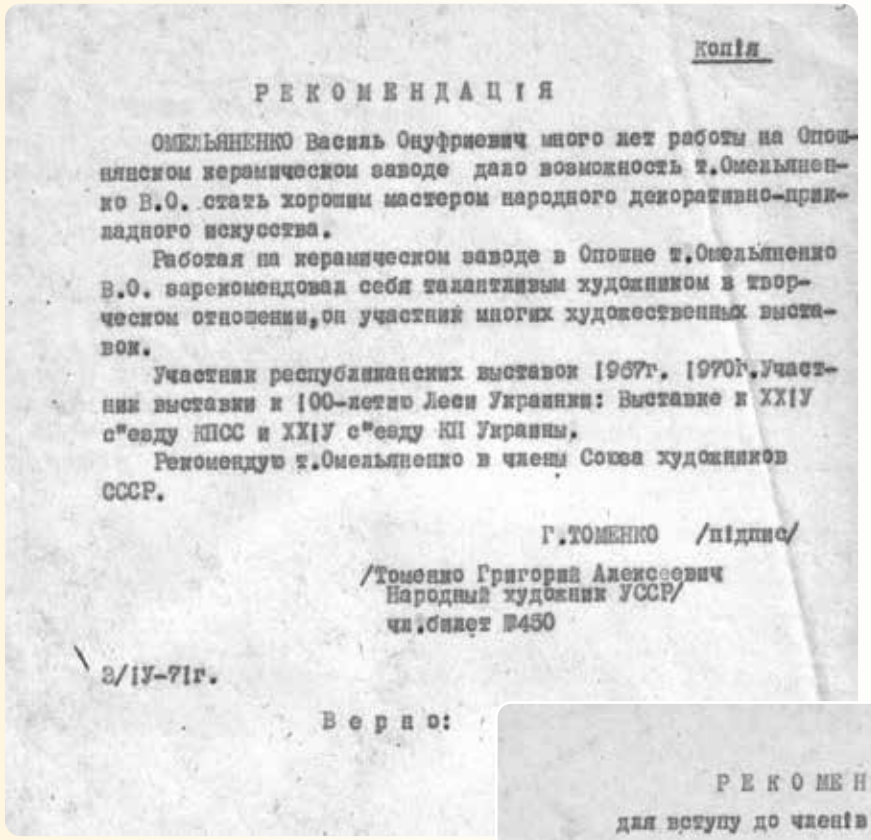

Копія

РЕКОМЕНДАЦІЯ

ОМЕЛЬЯНЕНКО Василь Онуфриевич много лет работы на Опошнянском керамическом заводе дало возможность т.Омельяненко В.О. стать хорошим мастером народного декоративно-прикладного искусства.

Работая на керамическом заводе в Опошне т.Омельяненко В.О. зарекомендовал себя талантливым художником в творческом отношении,он участник многих художественных выставок.

Участник республиканских выставок 1967г. 1970г.Участник выставки к 100-летию Леси Украинки: Выставке к XXIУ с"езду КПСС и XXIУ с"езду КП Украины.

Рекомендую т.Омельяненко в члены Союза художников СССР.

Г.ТОМЕНКО /підпис/

/Томенко Григорий Алексеевич
Народный художник УССР/
чл.билет №450

3/IУ-71г.

Верно:

6

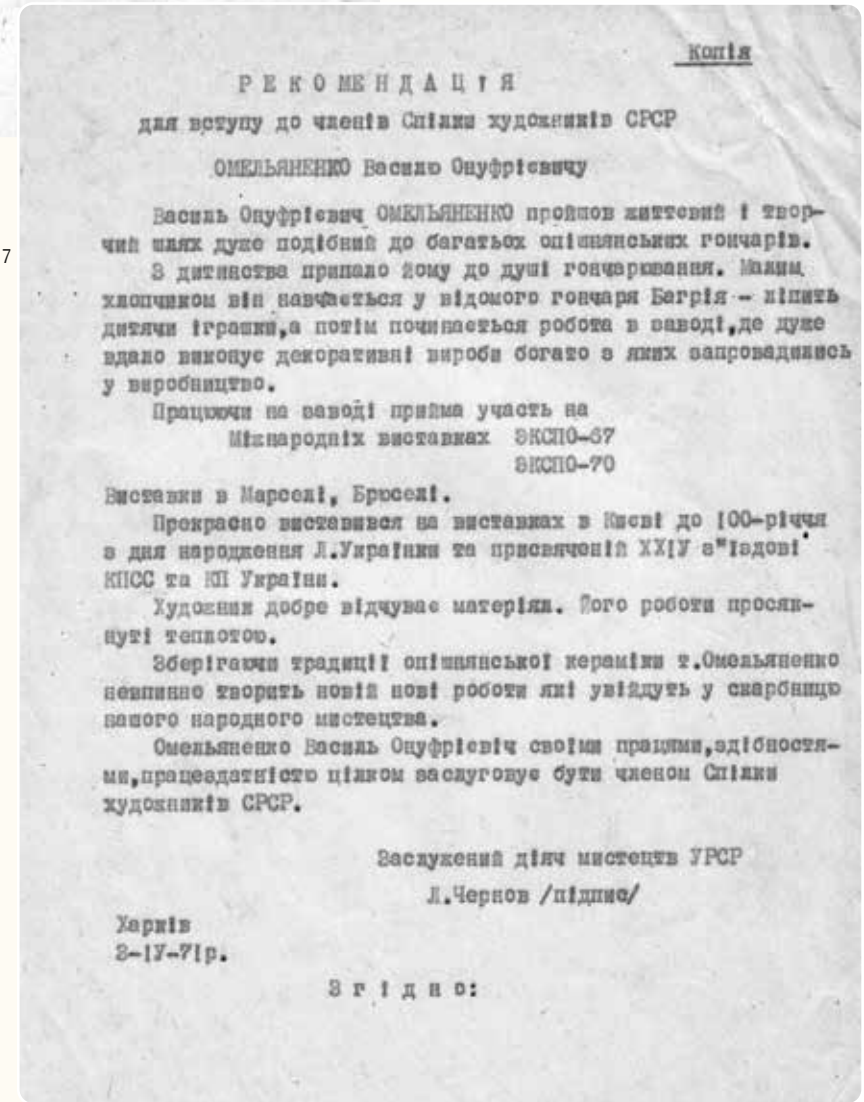

Копія

РЕКОМЕНДАЦІЯ

для вступу до членів Спілки художників СРСР

ОМЕЛЬЯНЕНКО Василю Онуфрієвичу

Василь Онуфрієвич ОМЕЛЬЯНЕНКО пройшов життєвий і творчий шлях дуже подібний до багатьох опішнянських гончарів.

З дитинства припало йому до душі гончарювання. Малим хлопчиком він навчається у відомого гончаря Багрія – ліпить дитячі іграшки,а потім починається робота в заводі,де дуже вдало виконує декоративні вироби богато з яких запровадились у виробництво.

Працюючи на заводі приймає участь на
Міжнародніх виставках ЕКСПО-67
ЕКСПО-70
Виставки в Марселі, Брюсселі.

Прекрасно виставився на виставках в Києві до 100-річчя з дня народження Л.Українки та присвячених XXIУ з"їздові КПСС та КП України.

Художник добре відчуває матеріял. Його роботи просякнуті теплотою.

Зберігаючи традиції опішнянської кераміки т.Омельяненко невпинно творить нові нові роботи які увійдуть у скарбницю нашого народного мистецтва.

Омельяненко Василь Онуфрієвіч своїми працями,здібностями,працездатністю цілком заслуговує бути членом Спілки художників СРСР.

Заслужений діяч мистецтв УРСР
Л.Чернов /підпис/

Харків
2-IУ-71р.

Згідно:

7

● **Дублікат членського квитка Спілки художників СРСР на ім'я Василя Омеляненка. 18.12.1987.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Членський квиток Спілки художників України на ім'я Василя Омеляненка. 1991.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

обминули тоді, я не знаю. Я йому (Петру Ганжі. – *Л. М.*) *й щас би в вічі сказав, шо, ну, тоді я уже глиною проївся, а він кой-кого взяв, таких, шо щитані годи зв'язані з глиною. То трошки несправедливість таки була»* [11]. Надалі Василь Омеляненко ставав більш сміливим і наполегливим. Можливо, саме цей випадок наштовхнув його на думку, що зайва скромність іноді заважає справі, що здорові амбіції тільки сприяють творчому зростанню.

Та творче життя Василя Омеляненка не обмежувалося стінами заводу *«Художній керамік»*. Працюючи в художньо-експериментальній лабораторії, свій вільний від роботи на підприємстві день для мистецьких пошуків він використовував для ліплення вдома. Тоді й постало питання про облаштування горна для випалювання зроблених виробів. Тож на початку 1970-х років він збудував удома власне: *«Горно кругле, бо у квадратному ж хуже палити, через те, що огонь іде, як по колові, а то остається угол, і там менше уже доходе, менш випалюється, там температура не така. Так шо горно должно буть кругле. Я постройку горна знаю, як свої 5 пальців»* [11]. Йому в роботі допомагав брат Петро.

Це було горно для випалювання глиняної іграшки й *«монетки»**. За словами майстра, у ньому він міг одночасно випалювати до 20 скульптур невеликого розміру й тільки 3 великі леви, барани, козли тощо. Для того, щоб вироби *«не злипалися»*

* *Керамолог Валентина Троцька 2010 року дослідила горно Василя Омеляненка. Воно знаходиться всередині споруди, що захищає його від опадів. Посудна камера горна має округлу форму, діаметром 0,83х1,19 м. Черінь збудовано з глини. По всій його площині рівномірно розміщено 20 дучок, діаметром приблизно 3 см. Клубуки горна мають ширину 0,23 м, топкова камера – висоту 0,60 м. Вона переділена козлом (ширина 0,27 м, довжина 0,77 м, висота 0,60 м). Сльоси аркоподібної форми. Довжина топкових камер – 0,90 м, а ширина – 0,54 м. Довжина пічки – 2,10 м, ширина – 0,41 м, висота – 0,57 м. Пригребицю горна викладено з цегли й має розміри 1,50х1,65х1,78 м [51, арк.1].*

● **Василь Омеляненко за роботою вдома. Опішне. Початок 1970-х.**
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Василь Омеляненко біля власного горна. Опішне. 2015.** Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

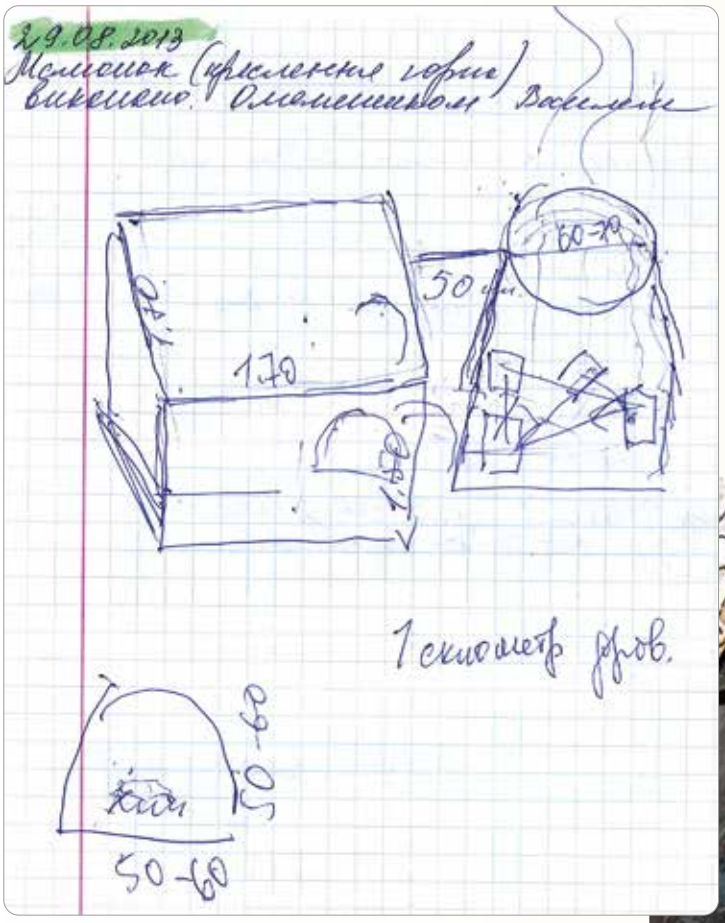

1

2

3

Горно Василя Омеляненка: схематичне зображення, виконане майстром (1), **пригребиця** (2), **вхід до топкової камери** (3), **випалювальна камера з черінем** (4).
Опішне. 2010 (2-4), **29.08.2013** (1).
Фото Людмили Меткої (1) та Валентини Троцької (2-4) .
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше (1)

4

● **Василь Омеляненко за роботою у власній майстерні. Опішне. 04.10.2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

2

● **Гончарні інструменти Василя Омеляненка** (1, 2). **Опішне. 03.06.2011.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

під час випалювання, Василь Омеляненко перекладав їх власноруч зробленими глиняними *«стаканами»*, а *«вивід»* із горна закривав листом заліза.

Останній раз майстер випалював вироби у власному горні 1991 року, бо йому стало важко опускатися й вилазити з нього. Згодом почав користуватися муфельною піччю, яка знаходилася вдома в його доньки – Наталки Городніченко.

Василь Омеляненко вважав, що випалювання – це дуже відповідальний процес, і для того, щоб гарно зробити те, що задумав, *«...як наче воплотити фотографію в життя»*, потрібно *«чувствувати виріб ізсередини»*. *«Ти його чувствуєш і бачиш ізсередини: як треба зліплювати, яка товщина должна быть – ніби просвічуєш рентгеном. Так само і паління. Я, коли поставлю свої вироби палити, то починаю із маленького, тоді більше, більше. І щоб ти чувствував, що наче ти там сам сидиш. Чи пече тобі вже. Так і виріб – він чувствує температуру, яку він може перенести. І скільки я пропалив, годів 25, ніколи в мене браку не було»* [36].

Василь Омеляненко не тільки самотужки побудував горно для випалювання виробів – він власноруч виготовляв гончарські інструменти, а також облаштував майстерню, й переобладнав *«під себе»* гончарний круг.

Твори, виготовлені в домашніх умовах, надходили на різні мистецькі виставки, які репрезентували не лише гончарство Опішного, а й творчість самого Василя Омеляненка як талановитого й самобутнього представника цього гончарного осередку.

Таким чином, 1971 рік став визначальним у творчості Василя Омеляненка. Першу сходинку на шляху професійного зростання Василь Омеляненко успішно подолав. При цьому він отримав

● **Обкладинка книги Євгенії Дмитрієвої *«Мистецтво Опішні»*** [10]

1

● **Обкладинка фотоальбому *«Опішня. Решетилівка»*** (1) **та ілюстрації з нього: *«Баран»*** (2) **та *«Лев»*** (3) **Василя Омеляненка** [37, с. 32, 42]

2

3

певний досвід, передовсім організаторський та комунікативний. Він побачив широкі можливості для розкрилля свого таланту й означив для себе напрямок подальшого розвитку.

Членство в Спілці художників СРСР сприяло тому, що про Василя Омеляненка як про майстра зооморфної скульптури заговорили мистецтвознавці, почали згадувати в науково-популярних і наукових статтях, монографіях, альбомах, публікувати інформацію про нього в періодиці.

Коли Василь Омеляненко розпочав свою трудову діяльність в артілі *«Художній керамік»*, там працювала когорта славетних гончарів і малювальниць, імена яких згадано в книзі *«Мистецтво Опішні»* (1952) мистецтвознавиці Євгенії Дмитрієвої [65]. У виданні ще не було й натяку на творчість Василя Омеляненка. А рівно через 20 років, у 1972-му, видавництво *«Мистецтво»* надрукувало фотоальбом *«Опішня. Решетилівка»*, де разом з уже відомими опішненськими майстрами названо імена нових членів Спілки художників СРСР – Івана Білика, Григорія Кирячка, Василя Омеляненка, Василя Біляка, Володимира Нікітченка, Трохима Демченка, Анастасії Білик-Пошивайло. У ньому вперше опубліковано й фото двох зооморфних скульптур Василя Омеляненка, а саме барана й лева [83, с. 32, 42].

Перший публічний виступ Василя Омеляненка на телебаченні, у програмі, присвяченій українській народній творчості, відбувся 1976 року. Майстер згадував, що був один на тій передачі. Описував, як хвилювався перед інтерв'ю, і як режисер, підбадьорюючи, порадив говорити просто, як і у звичайному житті: *«Розкажіть, – каже, – так, як єсть на роботі, за роботу і все чисто, як поступав, начинав. І отож, я розказую, розказую, і наче й не довго, а оказується 17 минут говорив. І вироби мої там стояли – ігрушка і баранчики. Кінчив я балакати. Тоді всі спустилися до мене, вітають, кажуть, що харашо получилось. І так я од того времені почав привикати, привикати до таких подій, спілкування з людьми. Зразу було дуже якось, ну, й слова не скажеш, а тепер, як розбалакаюсь, – не остановиш»* [11].

У травні 1976 року за вагомий внесок у розвиток народного мистецтва Василя Омеляненка було відзначено почесним званням *«Заслужений майстер народної творчості Української РСР»*. Спогади майстра про цю подію дуже тьмяні. *«Оце ж у Києві, 25 травня, мені дали «Заслуженого», у 1976 році. Тоді, ну, не знаю, тоді документи із заводу, мабуть, послали. Це за все моє художнє творчество, все чисто. По роботах усе, за роботу»* [11]. Такі події у своєму житті Василь Омеляненко став сприймати набагато спокійніше, почувався більш упевнено, адже, як сам говорив, *«почав звикати»* до публічності.

Наступною сходинкою визнання творчих здобутків Василя Омеляненка стало присудження йому Національною спілкою майстрів народного мистецтва України в грудні 1995 року Премії імені Данила Щербаківського. 1999 року мистець став одним із членів цієї організації.

Пролетарі всіх країн, єднайтеся

ПОСВІДЧЕННЯ №21.

Тов. Омеляненку Василю Онуфрійовичу

Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 25 травня 1976 р. присвоєно почесне звання Заслуженого майстра народної творчості Української РСР

Голова Президії Верховної Ради УРСР

Секретар Президії Верховної Ради УРСР

«25» травня 1976 р.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

УДОСТОВЕРЕНИЕ №21.

Тов. Омельяненко Василию Онуфриевичу

Указом Президиума Верховного Совета Украинской ССР от 25 мая 1976 г. присвоено почетное звание Заслуженного мастера народного творчества Украинской ССР

Председатель Президиума Верховного Совета УССР

Секретарь Президиума Верховного Совета УССР

«25» мая 1976 г.

Посвідчення про присудження Василю Омеляненку почесного звання *«Заслужений майстер народної творчості Української РСР»*. 25.05.1976.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

1

2

3

● **Посвідчення** (1) **про нагородження Василя Омеляненка Премією імені Данила Щербаківського та нагрудний знак лауреата** (2, 3). **1995.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

1

● **Членські квитки Спілки майстрів народного мистецтва України на ім'я Василя Омеляненка. 2002** (1)**; 2004** (2)**.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

2

1

2

● **Диплом** (1) **про присудження Василю Омеляненку Державної премії України імені Тараса Шевченка та нагрудний знак** (2). **1999.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Вручення Василю Омеляненку** (праворуч) **Державної премії України імені Тараса Шевченка. Ліворуч – Президент України Леонід Кучма. Київ. Березень 1999.** Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко (праворуч) **і Михайло Китриш** (ліворуч)
в оточенні членів комітету Державної премії України імені Тараса Шевченка
та журналістів прямують до пам'ятника Тарасу Шевченку. Київ. Березень 1999. Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Найвищу нагороду в галузі народного, декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва – Державну премію України імені Тараса Шевченка – Василь Омеляненко отримав 1999 року разом зі ще двома відомими опішненськими мистцями-гончарями – Іваном Біликом і Михайлом Китришем. Вони стали першими в історії українського народного гончарства гончарями, удостоєними цієї премії, ! Ця важлива подія в мистецькому й культурному житті країни набула значного розголосу й була широко висвітлена в періодичних виданнях. Про неї Василь Омеляненко також мав нечіткі спогади. Він пам'ятав сам момент нагородження, а що відбувалося під час підготовки, знав поверхово. Вважав, що цьому процесу дала поштовх Національна спілка майстрів народного мистецтва України, на чолі з її тогочасним головою – народним художником України Володимиром Прядкою, і що присудження премії відбулося за безпосереднього сприяння голови Полтавського обласного осередку цієї Спілки – мистецтвознавця Володимира Данилейка: *«Це благодаря Данилейкові, він оприділив, як ото кажуть, кандидатури. Дав Пошивайла Миколу, мене, Китриша і Білика. Воно ж зразу, кажуть, було 54 претенденти. А тоді, ото, раз журі засіло, оприділили того, кого не видвинули. Осталось 34, а тоді – 10. І, ото, вони так оприділили…»* [11].

Важливу роль також відіграв Національний музей-заповідник українського гончарства, який підготував творчі характеристики, фотоальбоми основних творчих робіт претендентів на здобуття премії, подав списки їхніх виставок і перелік публікацій. Він також організував виставку *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя»* (Київ, Палац мистецтв *«Український дім»*), на якій було представлено роботи корифеїв опішненського гончарства – Василя Омеляненка, Михайла Китриша і Миколи Пошивайла, що найбільш повно відображали їхній мистецький доробок.

Вагомі творчі досягнення свого земляка не оминали увагою й представники місцевих органів самоврядування: 2006 року Василю Омеляненку було присвоєно звання *«Почесний громадянин*

● **Публікації в пресі про присудження Державної премії України імені Тараса Шевченка** (1-4).
Київ. 1999.
Репринти [73, с. 1; 93, с. 1; 87, с. 5; 76, с. 15]

1

в сім'ї вольній, новій

ШЕВЧЕНКІВСЬКА ПРЕМІЯ 1999 РОКУ: ЛАУРЕАТІВ НАЗВАНО

Відбулося останнє, підсумкове засідання Комітету із Державних премій України імені Тараса Шевченка, на якому було обговорено кандидатури на поважну нагороду й — після голосування — оголошено цьогорічних лауреатів.

Як запевнили члени Комітету, до остаточного обговорення претендентів на Премію вони підійшли із солідним "вантажем". Тобто, все було "прочитано, переглянуто", відтак — "упорядковано" враження про кожну конкретну особистість, твір чи доробок. Та оскільки Премія, що присуджується раз на рік і є однією з найповажніших у царині літературно-мистецькій, мусить (за ідеєю) визначити найдостойнішого, пристрасті довкола обговорення вирували неабякі.

У номінації "Література" було представлено Василя Барку за роман "Жовтий князь" та Дмитра Кременя за збірку поезій "Пектораль". За словами літературознавця Миколи Жулинського, Василя Барку на нагороду висунули з того міркування, що це людина, яка вперше написала про голодомор в Україні. Дарма, що твір було видрукувано лише 1963 року — чи міг він з'явитися раніше в умовах ідеологічної зашореності? Містицизм — елемент великої літератури — присутній у творах Барки, і це показник майстерності автора. Поезія ж Дмитра Кременя — новий струмінь у нашій літературі, його віршам властива надзвичайна напруга. Це — надія нашої літератури, вважає Павло Загребельний. За результатами голосування, лауреатом у цій номінації став Дмитро Кремінь.

У галузі літературо- та мистецтвознавства цього року був єдиний претендент — Дмитро Наливайко — за книгу "Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст.". Наливайко — відомий дослідник, його книга дістала високу оцінку фахівців, отож, не виникає сумнівів, що ця праця заслуговує високої премії", — сказав науковець Іван Дзюба. Переконливою більшістю (24 голоси) члени Комітету висловилися за підтримку Наливайка. (Слід зазначити, що для того, щоб стати лауреатом Премії, претендент повинен "зірвати" 19 голосів "за". Всього в Комітеті 25 осіб).

Премія в номінації "Журналістика і публіцистика" цього року, на жаль, присуджена не буде. Ні Віталій Карпенко, ні Тетяна Д'Авіньйон, які претендували на неї, не набрали достатньої кількості голосів. Зазначимо, що така ситуація виникає вже три роки поспіль.

У музиці буде відзначено композитора Ганну Гаврилець за музично-сценічне действо "Золотий камінь посіємо". Творчість Гаврилець пройнята любов'ю до народної творчості, — вважає член Комітету Леся Дичко. Достатньою більшістю голосів ця думка була підтримана.

У номінації "Образотворче мистецтво" було представлено скульптора Анатолія Куща (ансамбль пам'ятників "Тарасові стежини" на батьківщині Т.Г.Шевченка) та Володимира Патика (серія робіт "Земля Шевченка"). Члени Комітету схилилися до думки, що Володимир Патик, який завоював собі у Львові слави "ходячої легенди", безперечно володіє не лише художньою, а й технікою душі й громадянської позиції. Отож, скульптор високого класу стане лауреатом Шевченківської премії цього року.

У кінематографії на здобуття Премії претендував режисер Олександр Муратов за кінотрилогію ("Танго смерті", "Геть сором", "Вальдшнепи") за творами М.Хвильового. Це одна з номінацій, де "шаблі поглядів" зійшлися найгостріше. Більшість була переконана, що пан Муратов — гідний отримати за свою роботу високу нагороду. "Не кожен зміг би підняти таку трилогію, вважаю, Муратов — відважний чоловік", — сказав Микола Вінграновський. На думку Миколи Мащенка, Олександр Муратов — справжній інтелігент, який працював над цими фільмами десять років. Режисер Олег Бійма обстоював думку, що трилогія Муратова "несе негативну енергетику. Неповага режисера до героїв фільму передається й глядачеві". Таким чином, претенденту не вистачило лише двох голосів, щоб стати лауреатом. Як і минулого року, у 99-му кінономінація залишається незайнятою.

Така ж доля спіткала й номінацію "Театр", у якій претендентами були режисерсько-постановоча група опери-оратторії "Цар Едіп" (Богдан Антків, Василь Вовкун, Володимир Сіренко) та Марія Левитська — художник-постановник вистави "Тойбеле та її демон" у Національному театрі імені Лесі Українки. Обидва претенденти мали солідну підтримку в голосах — у результаті жоден не набрав більшості.

За концертно-виконавську діяльність Премію отримає цього року Валерій Буймистер, хоча не менш виразно під час обговорення звучала думка на підтримку Андрія Шкурата — молодого оперного співака з чудовим баритоном, який працює нині за кордоном. Зазначаючи на катастрофічний стан у вітчизняному мистецтві, така ситуація не є несподіваною, хоча й доволі прикрою. Проте нею чи не найбільше оперували ті, які висловились проти цієї кандидатури. Хоча, без сумніву, Валерій Буймистер — достойний претендент на Шевченківську премію.

Група митців — Іван Білик, Василь Омеляненко та Михайло Китриш — отримають Премію у номінації "Народне та декоративно-прикладне мистецтво" за цикл керамічних творів. Тут члени Комітету були майже одностайними (23 голоси). Микола Мерзлікін — режисер-постановник опери "Пастка для відьми" — стане лауреатом у номінації "Твори для дітей та юнацтва". Мала Державна премія буде присуджена Богданові Мазуру за пам'ятник Сергію Параджанову у Києві та пам'ятник "Ангел скорботи" у Хмельницькому.

Указ Президента України про присудження Шевченківської премії ще не підписаний. А сама церемонія вручення нагород відбудеться під час Шевченківських — травневих — днів на Тарасовій горі в Каневі.

Юлія КОСИНСЬКА.

2

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про присудження Державних премій України імені Тараса Шевченка 1999 року

На відставі подання Комітету із Державних премій України імені Тараса Шевченка постановляю:

1. Присудити Державні премії України імені Тараса Шевченка 1999 року:

БІЛИКУ Івану Архиповичу, КИТРИШУ Михайлу Єгоровичу, ОМЕЛЯНЕНКУ Василю Онуфрійовичу, майстрам народного мистецтва, — за цикл творів опішнянської кераміки;

БУЙМИСТЕРУ Валерію Григоровичу, артистові, — за концертні програми 1993—1998 років: „Шевченкіана", „Українські композитори сучасності", „Італійська музика", „Німецька музика";

ГАВРИЛЕЦЬ Ганні Олексіївні, композиторові, — за музично-сценічне действо „Золотий камінь посіємо";

КРЕМЕНЮ Дмитру Дмитровичу, письменникові, — за збірку поезій „Пектораль";

МЕРЗЛІКІНУ Миколі Івановичу, режисерові-постановнику, ШЕРБАКОВУ Георгію Володимировичу, композиторові, — за виставу „Пастка для Відьми" у Київському державному музичному театрі для дітей та юнацтва;

НАЛИВАЙКУ Дмитру Сергійовичу, літературознавцеві, — за книжку „Очима Заходу". Рецепція України в Західній Європі XI—XVIII ст.";

ПАТИКУ Володимиру Йосиповичу, художникові, — за серію робіт „Земля Шевченка" та твори останніх років.

2. Присудити Малу Державну премію України імені Тараса Шевченка 1999 року:

МАЗУРУ Богдану Миколайовичу, скульпторові, — за пам'ятники Сергію Параджанову у м.Києві та „Ангел скорботи" у м.Хмельницькому.

3. Установити на 1999 рік розмір Державної премії України імені Тараса Шевченка відповідно триста сімдесят вісім та розмір Малої Державної премії України імені Тараса Шевченка — двісті сімдесят гривень.

Президент України Л.КУЧМА.

м.Київ, 6 березня 1999 року

3

Велети опішнянської кераміки

Конкурс-огляд верстки і дизайну газет України

Коректор Людмила Сомойленко

5 СТОР

Підготував Микола ЦВІРКО

Тел. 434-85-43

4

Ніна МАЙЯ
«Сільський час»

ОПІШНЯНСЬКІ ЧАРОДІЇ

Омеляненко
Василю Онуфрійовичу

присвоєно звання
„Почесний громадянин
Зіньківщини"
згідно рішення Зіньківської
районної ради

від 12 грудня 2006 року

Голова Зіньківської
районної
ради О.О. Путря

М.П.

1 2

● **Посвідчення** (1) **про присвоєння Василю Омеляненку звання *«Почесний громадянин Зіньківщини»* та нагрудний знак** (2). **12.12.2006.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

ОПІШНЯНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА

Диплом

почесного громадянина селища Опішня

Омеляненко Василь Онуфрійович

(гончар, заслужений майстер народної творчості України,
лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка)

За самовіддану плідну працю на ниві українського гончарства,
вагомий особистий внесок у справу збереження національних традицій
і примноження творчих здобутків опішненського краю

Селищний голова Опішні
Світлана Педченко

(рішення виконкому Опішнянської селищної ради від 14.07.2015 №121)

● **Диплом про присвоєння Василю Омеляненку звання почесного громадянина селища Опішне. 03.08.2015.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Деякі грамоти й подяки Василя Омеляненка. 2009–2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

1 2

● **Посвідчення про нагородження Василя Омеляненка орденом *«За заслуги III ступеня»*** (1) **та нагрудний знак** (2) . **23.08.2021.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Зіньківщини», а 2015-го, до 90-літнього ювілею майстра, його удостоєно звання *«Почесний громадянин селища Опішня»*.

Багаторічна творча праця принесла Василю Омеляненку чимало й інших відзнак. Він нагороджений почесними грамотами й медалями, отримав значну кількість дипломів і подяк. Як і більшість людей його покоління, Василь Омеляненко зберігав удома ці знаки державної уваги. Він не вихвалявся ними, скоріше констатував факт їх наявності, згадував епізоди вручення, а нагрудні знаки (медалі) одягав винятково на власний ювілей.

Спілкуючись із Василем Омеляненком, я помітила, що його більше цікавив сам процес творчості, аніж результат – відзнака, нагородження тощо. *«Я ніколи не гнався за наградами, хоч і приятно було, коли мої вироби подобалися людям. Мене інтересувало найбільше творчество. Але мені й несправедливість не подобалася, як було тоді, коли поступали у Спілку художників»* [11]. Майстер не був зовсім байдужим до своєї слави. Однак вроджена скромність не дозволяла йому виявляти зарозумілість чи гординю.

Останньою державною відзнакою Василя Омеляненка став орден *«За заслуги»* III ступеня, яким 2021 року, згідно з Указом Президента України, мистця було нагороджено посмертно…

БЕНТЕЖНІ ДУМКИ
Міф про учнівство

> ***«Я ні з кого не переймав нічого, ніхто мене не вчив»***
> Василь Омеляненко

Особистість Василя Омеляненка не існувала поза межами творчості. Саме через творчість майстер осягав навколишній світ, навчався з ним взаємодіяти й організовувати своє життя. Для розвитку власного потенціалу він мав необхідні якості характеру. Для роботи йому було достатньо глини, невеликого особистого простору й вільного часу. А бажання генерувати творчі задуми в реальні форми завжди було при ньому.

Усе ж на шляху до мети Василю Омеляненку, як і будь-якій іншій творчій людині, було важко поєднувати натхнення з важкою роботою, мрії з діями, хвилювання про майбутні результати з дійсністю. Розповідаючи про свій життєвий і творчий шлях, Василь Омеляненко зауважував, що реалії його життя, а особливо трудової діяльності на підприємстві, не завжди були сприятливими для спокійної вільної творчості.

Загалом, майстер мало на що звертав увагу, рідко жалівся на обставини: *«Робота як робота, не все мені нравилось, але ж старався ні з ким не соритись. А єслі десь шось неприязне, воно мене тяготить, і якось мені негарно. Я всігда казав, що треба жити дружно, допомагати один одному, піддержувати, не завидувати. А не так, шоб прийшов, насторчився, і тобі упрьоки якісь...»* [15].

Та все ж у житті Василя Омеляненка, точніше – у його робочий буднях, було те, що тривожило, дратувало, *«вибивало з колії»*. Ті, хто гарно знав майстра, упевнена, зрозуміють, про що мовиться і що саме заважало йому спокійно працювати й почуватися комфортно в робочому колективі. Це, передовсім, взаємини з окремими колегами по цеху, зокрема з Іваном Біликом, від якого Василь Омеляненко потерпав найбільше. Їхнє *«протистояння»* особливо посилилося після того, як обох прийняли в Спілку художників СРСР і вони разом з іншими майстрами заводу *«Художній керамік»* стали працювати в художньо-експериментальній лабораторії (більш детально про це розповідається в епізоді *«Робочі будні. Чужий серед своїх»*).

Згодом у літературі з'явилися згадки, нібито робити зооморфну скульптуру Василя Омеляненка вчили Іван Білик і Трохим Демченко. Це дуже турбувало й обурювало майстра: *«Пишуть у книжках, що Омеляненка вчив Демченко. Відколя він учив мене? Хтось сказав один раз, і пішло – повторяють усі. А ще написано, що учив Білик. А ми* (з братом Петром. – *Л. М.*) *тоді сиділи ще боязкі, а вони були старші. Кореспонденти приїжджали, до них зверталися, а ми, як у тіні, сиділи... А я, поки живий, кажу, що це неправильно. Мене ніхто не вчив, я з самого малку, з 9 років, почав ліпити»* [10]. *«Я на чужі роботи не задивлявся, шо там він, може, й хороший*, – згадував Василь Омеляненко. – *У мене такої нема привички, шо, як хароші його вироби, шоб його скопірувати. Хай який він найкращий – він чужий. От він у мене не лежить до душі. Через те я отаким не розмінювавсь, не дивився, а все збагачував свою роботу»* [11].

Мене як дослідника життя й творчості Василя Омеляненка зацікавило, що саме спричинило цей поголос, а також настільки поширена ця інформація. Для цього я вирішила відстежити появу в різних вітчизняних виданнях відомостей про Івана Білика й Василя Омеляненка, щоб дізнатися, хто ж був творцем міфу про учнівство останнього й чи такий міф існує, чи, можливо, це суб'єктивні судження й здогади Василя Омеляненка.

Перша згадка про Івана Білика в публікаціях про опішненське гончарство датована 1957 роком. Його прізвище з'явилося в каталозі *«Выставка прикладного искусства к первому Всесоюзному съезду советских художников»* [57, с. 13]. Ім'я Василя Омеляненка вперше згадав М. Проко-

пович 1960 року в тогочасній районній газеті *«Прапор комунізму»*. Автор подав інформацію про опішненські сувеніри, які експонувалися на виставці в Москві [86, с. 4]. До 1966 року з'являлися короткі відомості про обох майстрів у каталогах виставок, де були представлені їхні роботи. Окрім цього, про вироби Івана Білика, зокрема левів і баранів, писали Трохим Демченко (1959, публіцистична стаття *«Нові вироби кераміків»* [63, с. 4]) , мистецтвознавець Павло Жолтовський і художник-кераміст та мистецтвознавець Пантелеймон Мусієнко (1963, брошура *«Українське декоративне мистецтво»* [68, с. 5]). Та жоден із них не називав Івана Білика учителем чи наставником будь-кого з опішненських майстрів. 1966 року Марія Долінська видала довідник *«Майстри народного мистецтва Української РСР»*, де вміщено короткі відомості про тридцятьох опішненських гончарів, малювальниць і майстрів іграшки, у тому числі й про Івана Білика та Василя Омеляненка [66, с. 108, 118]. Там інформація про наставництво Івана Білика теж відсутня. 1966 року мистецтвознавець Борис Бутник-Сіверський у монографії *«Українське радянське народне мистецтво»* охарактеризував творчість Івана Білика й назвав його вчителем молодого опішненського майстра Федора Касали [55, с. 81]. Про Василя Омеляненка в книзі немає жодної згадки. Згодом з'явилися ще кілька невеликих публікацій, де згадано імена як Івана Білика, так і Василя Омеляненка.

Більш інтенсивно про гончарство Опішного стали писати від початку 1970-х років, коли низка гончарів, малювальниць і майстрів глиняної іграшки, у тому числі й Іван Білик (1970) та Василь Омеляненко (1971), вступили до Спілки художників СРСР, а Іван Білик був удостоєний звання *«Заслужений майстер народної творчості УРСР»*. Про нього у своїх монографіях згадували мистецтвознавці Юрій Лащук [75], Ірина Сакович [91], Василь Щербак [99], Борис Бутник-Сіверський [55], а також близько десяти кореспондентів регіональних і всеукраїнських газет та журналів. Утім згадок про те, що Іван Білик навчав Василя Омеляненка, у цих публікаціях не було.

Про те, що Василь Омеляненко буцімто учився майстерності в Івана Білика, уперше написав, згідно з моїми дослідженнями, письменник Олексій Дмитренко 1973 року. У книзі *«Весло»*, що мала художньо-публіцистичний характер, він назвав Івана Білика, а також Гаврила Пошивайла *«батьками всієї самобутньої опішнянської кераміки»*, а Володимира Нікітченка, Михайла Китриша, Петра і Василя Омеляненків та Василя Жадана їхніми учнями [64, с. 95]. За ним це стали повторювати й інші автори, але це здебільшого були видання публіцистичного чи науково-популярного характеру. Наприклад, Д. Шумський 1977 року в статті *«Династия мастеров»* констатував, що Іван Білик *«своё мастерство передал многим ученикам»* [98, с. 6]. Хоча прямої вказівки на те, що Василь Омеляненко був учнем Івана Білика, у статтях немає.

Завдяки численним публіцистичним виданням звання наставника молодих гончарів міцно закріпилося за Іваном Біликом. Час від часу, коли в Опішному відбувалася якась пов'язана з гончарством подія (симпозіум, виставка, ювілей котрогось із майстрів), статті про те, що Іван Білик був учителем молодого покоління опішненських майстрів, знову наповнювала різні видання. Останній масивний потік цієї інформації стався після присвоєння трьом опішненським гончарям – Івану Білику, Василю Омеляненку і Михайлу Китришу – Державної премії України імені Тараса Шевченка (1999). Автори публікацій дуже м'яко висловилися про учнівство саме Василя Омеляненка. Проте була одна стаття про зазначену подію, яка сколихнула друкований простір. Це публікація художника Олександра Фисуна *«Верховини Івана Білика (напередодні 90-ліття мистця)»*, опублікована в журналі *«Образотворче мистецтво»* 1999 року, де коротко описано життєвий і творчий шлях претендента на премію. Зацікавлення викликають такі рядки: *«Поруч з Біликом довгий час працювали у глині гончарі В. Біляк, В. Омеляненко, М. Китриш, В. Нікітченко, Г. Кирячок та ін., у нього запозичили пластику форм, стилістику, художні засоби, наслідуючи його космологічний напрямок і завдяки цьому сформувалися у висококласних майстрів опішнянської фігуративної кераміки»* [94, с. 24]. Далі подано два листи головного редактора журналу *«Образотворче мистецтво»* Миколи Маричевського до Комітету з Державних премій України імені Тараса Шевченка. У першому мовиться: *«У творчому середовищі біля І. Білика і – великою мірою – завдяки йому, перейнявши його художню мову і досвід, сформувалася когорта великих майстрів і творців опішнянського гончарства і фігуративної кераміки – Василь*

Біляк, Василь Омеляненко, Григорій Кирячок, Трохим Демченко, Михайло Китриш, Володимир Нікітченко та ін.» [77, с. 25]. У другому листі його автор висловив власний погляд щодо висунення на премію гончарів з Опішного. Микола Маричевський згадав, що два роки поспіль журнал *«Образотворче мистецтво»* наполегливо пропонував Національній спілці художників України і Національній спілці майстрів народного мистецтва України подати на премію *«твори класика опішнянської кераміки Івана Архиповича Білика»,* і нарешті Полтавський осередок Національної спілки художників України ухвалив цю пропозицію. Автор розкритикував дії тогочасного керівника Національної спілки майстрів народного мистецтва України Володимира Прядки, який запропонував висунути на Шевченківську премію замість одного Івана Білика ще двох опішненських майстрів – Михайла Китриша і Василя Омеляненка, *«позаяк вони разом утверджують традицію»*. Автор листа обурився діями Володимира Прядки і подав цитати, найімовірніше, з його листа-подання до Комітету, де охарактеризовано Івана Білика, Михайла Китриша і Василя Омеляненка: *«єдине пластичне явище», «утверджують народні традиції», «вчитель і учні»,* і натомість наполіг: *«На наше тверде переконання, 88-річний Іван Білик не є учителем Китриша і Омеляненка, а, будучи творчою самодостатністю, наполегливо, стоїстично і окремішно – творив захоплююче і незбагненне диво українського гончарювання, він мудро вивершує опішнянську кераміку в кінці XX століття»* [77, с. 26]. Виникло протиріччя: в одній статті Івана Білика названо вчителем Василя Омеляненка, і водночас наголошено, що він ним не був.

Може здатися, що я надто прискіпливо вишукую й понадміру детально висвітлюю ті чи інші факти, але з глибокої пошани й на прохання Василя Омеляненка я поставила за мету виявити або спростувати факти його учнівства. На жаль, я вже не можу запитати Івана Білика про те, що мене цікавить, бо він помер наприкінці 1999 року (Василь Омеляненко, як уже було зазначено, заперечував своє учнівство). У Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства зберігаються аудіо- і відеозаписи інтерв'ю з майстром, але там відсутня необхідна інформація. Можливо, Іван Білик і не вважав себе вчителем Василя Омеляненка, але, спекулюючи його ім'ям, ті, хто писав про нього, переслідували власні, далекі від мистецтва цілі. Чого коштує публікація в журналі *«Образотворче мистецтво»* листа нібито Івана Білика до Комітету з Державних премій України імені Тараса Шевченка й редакції цього часопису, де він обурюється тим, що його висунули на премію разом із *«припряженими»* учнями та ще й *«плагіаторами надобавку»*! *«Але якщо розібратися, то справа не в премії, не в грошах, яких так прагнуть «припряжені» мої помічники, але справа в тім, що маємо утверджувати і возвеличувати те мистецтво, яке творцем зроблене, а не ставити в ряд творчість і ремісництво»* [54, с. 27]. Бракує слів… Тут уже й учні, й помічники, і творчість та ремісництво! Сумніваюся, що майже 90-літній кволий народний майстер міг так вигадливо висловитися – хтось дуже зацікавлений зробив це за нього. Ймовірно, Іван Білик став одним із важелів у боротьбі за лідерство в мистецькому просторі між головним редактором журналу *«Образотворче мистецтво»* – журналістом, публіцистом Миколою Маричевським – і головним редактором заснованого за два роки до згадуваних подій журналу *«Народне мистецтво»*, головою Національної спілки майстрів народного мистецтва України, художником монументально-декоративного мистецтва Володимиром Прядкою. Ця стаття сколихнула спільноту, особливо ж одного з її *«винуватців»* – Василя Омеляненка. Саме цю публікацію він мав на увазі, коли обурювався, що його називають учнем Івана Білика. Саме після неї художники, журналісти, публіцисти наперебій підхопили міф про вчителя Івана Білика та його учнів, зокрема Василя Омеляненка. Наприклад, художник-кераміст Петро Ганжа, колишній головний художник (1968–1972) заводу *«Художній керамік»,* у статті *«Класик опішнянської кераміки»* (1999) писав: *«Уперше за багато років на Шевченківську премію висунуто здобутки українського гончарства, зокрема твори патріарха цього виду мистецтва Івана Білика та ще двох майстрів з Опішні – Василя Омеляненка і Михайла Китриша, які, пізнавши все значуще з його досвіду, йдуть у мистецтві кожен своєю дорогою»* [60, с. 2]. Науковці ж остерігалися подібних оцінок. Дослідники гончарства, як от керамологи Юрій Лащук і Олена Клименко, у своїх публікаціях про опішненське гончарство намагалися проаналізувати твори названих мистців, розкрити їхні особли-

● **Василь Омеляненко. Лев.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 43,7x18,6x35 см;
знизу на тулубі – ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1972.**
Національний музей декоративного мистецтва України,
К-5839/Ф-18534. Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Лев.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 58,3x52x23 см;
на задній частині тулуба – ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 1975. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-214/К-219.
Фото Тараса Пошивайла

● **Василь Омеляненко. Бик.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 37,7x41,2x20,6 см.
Опішне. 1980-ті.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-14324/К-13806.
Фото Тараса Пошивайла

● **Іван Білик. Лев.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 36х35 см.
Опішне. 1979.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, КС-2364/ПКМ-37587.
Фото Людмили Меткої

● **Іван Білик. Леви.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 32х38, 37х39,5 см.
Опішне. 1967, 1970.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, КС-1723/ПКМ-22172, КС-1585/ПКМ-20847.
Фото Людмили Меткої

● **Іван Білик. Бик.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 34,8х39х15 см.
Опішне. 1979.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1130/К-1077.
Фото Тараса Пошивайла

вості, простежити еволюцію творчості. А мистецтвознавиця Леся Данченко 1982 року в книзі *«Народні майстри»* проаналізувала твори Івана Білика та Василя Омеляненка. Дослідниця ще тоді констатувала, що принципові відмінності у роботах цих майстрів проявляються навіть на початку творення скульптури: *«Впадають у вічі нові пропорції скульптур Омеляненка. Якщо у фігурних посудинах старих майстрів голова була лише невеликим скульптурним додатком до основного об'єму посудини, а розмір голови звірів Білика в пропорціях наближався до природного, то у бика, козла чи лева Омеляненка голова, шия і груди, зливаючись в одне, стають такими масивними, що невеликий тулуб уже починає сприйматись як доповнення до них»* [62, с. 100-101]. Леся Данченко зазначала, що ще на ранніх стадіях підготовки роботи – під час виконання заготовок – Василь Омеляненко збільшував об'єм передньої частини і зменшував при цьому задню. Робив більшими не тільки голову, а й оздоблювальні її елементи: вуса, бороду, гриву. *«Щоб посилити виразність і надати своїм скульптурам більшої динамічності й експресії, він нахиляє голову бика чи козла, а задні ноги відставляє так, що створюється враження, ніби тварина приготувалася до стрімкого стрибка. ...Майстер прагне збільшити виразність своїх творів головним чином за рахунок зовнішніх засобів, а не конструкції, чіткої, виразної форми, як це робить Іван Білик. Якщо творам Білика притаманна класична ясність, то неспокійні, якісь бентежні твори Василя Омеляненка, відбиваючи риси його сильної, цілеспрямованої вдачі, викликають скоріше асоціації з мистецтвом барокко»* [62, с. 100-101]. Тож ті, хто намагалися наректи Івана Білика вчителем Василя Омеляненка, либонь, не заглиблювалися в справу вивчення особливостей їхньої творчості.

Так, Іван Білик був одним із найталановитіших членів артілі (згодом – заводу) *«Художній керамік»*. Він працював там із першого року заснування. Одним із перших освоїв виготовлення зооморфної скульптури. Безсумнівно він навчав молодь, проте документальних даних про те, кого саме, наразі не знайдено. Учителем його у своїх спогадах назвали сини Валентин, В'ячеслав і Павло, а також опішненські гончарі Григорій Козак, Петро Кульбака, Дмитро Сердюченко, Іван Підгребельний, а також Володимир Нікітченко. Останній, до речі, вважав своїми вчителями, окрім Івана Білика, також Івана Голованя, Якова Пошивайла, Василя й Петра Омеляненків [17].

Я схильна вірити Василю Омеляненку, що Іван Білик не навчав його, адже навчання передбачає передачу знань і вмінь, безпосередній показ, виготовлення за зразком, наданим наставником. Усього цього між Іваном Біликом і Василем Омеляненком не було. Звісно, працюючи в одному колективі, люди – хто цілеспрямовано, а хто й підсвідомо – переймають одне в одного окремі прийоми роботи, більш відкриті діляться один з одним своїми знаннями. Однак, коли Василь Омеляненко прийшов працювати в *«Художній керамік»* (1950) і розпочав виготовляти *«баранів»* (1951), Івана Білика було переведено з першого цеху на другий, де він і проробив до 1970 року. Василь Омеляненко розповідав: *«Як я прийшов у завод, Білик сидів у цеху здоровому, що од двору, посуду точив. Я його перший раз побачив не в лице, а збоку, почти ззаду. А тоді його десь у 1951 перевели на той завод* (приміщення артілі – цех № 2. – *Л. М.*). *То кажуть, що він там барани робив. Потом я його десь через 18 чи 20 років побачив, як його знову сюди перевели, у перший цех»* [36]. Іван Білик і Василь Омеляненко стали працювати поряд 1970 року в художньо-експериментальній лабораторії, а далі – в одному цеху. За 20 років роботи (1950–1970) Василь Омеляненко вже набрав сили як самостійний художник, а далі все більше продовжував розвивати майстерність. Поступово зростаючи як майстер глиняної зооморфної скульптури, він удосконалював свої вміння й неухильно простував власною дорогою творчості. Його роботи стали потрапляти на виставки з другої половини 1950-х років – приблизно в той же час, як і твори Івана Білика. Обидва вони удостоєні почесного звання *«Заслужений майстер народної творчості України»*, обидва стали лауреатами мистецьких премій, обидва відзначені нагородами на міжнародних виставках: Іван Білик – у Фаєнце (Італія, 1971), Василь Омеляненко – у Брюсселі (Бельгія, 1958). Обидва – талановиті, амбітні, обидва – самобутні! Іван Білик і Василь Омеляненко достойні поваги як великі майстри своєї справи. Вони мали різницю у віці (Іван Білик старший на 15 років), мали різницю в характерах, що свого часу вплинуло на їхні взаємини як колег по цеху. Однак завжди поряд із такими великими людьми є ті, хто щиро радіє успіхам, а також ті, хто заздрить, діє

за їхніми спинами, ганебно *«провертаючи»* власні, не завжди чисті й чесні справи.

Письменник Олексій Дмитренко, вперше опублікувавши інформацію про те, що Василь Омеляненко був учнем Івана Білика, не задумувався про наслідки. Усього кілька поетичних необачних слів, які потім підхопили інші автори, створили черговий міф у гончарстві, який бездумно розповсюдили журналісти й використали окремі діячі мистецтва як своєрідну зброю в боротьбі між собою за першість і впливовість. Значну роль у створенні міфу про учнівство Василя Омеляненка відіграли й кулуарні розмови та чутки, особливо ж коментарі членів сім'ї Івана Білика, які супроводжували процес присудження Державної премії України імені Тараса Шевченка, однак, досліджуючи означену проблему, я не брала їх до уваги.

Отже, ніяких документальних свідчень того, що Іван Білик був учителем чи наставником Василя Омеляненка, мені знайти не вдалося. Не підтвердив це й жоден із науковців, дослідників опішненського гончарства.

ФІЛОСОФІЯ ДОСВІДУ

УРОКИ МАЙСТЕРНОСТІ
Відкривати гончарний всесвіт

«...Може, хтось і полюбить глину, як я»
Василь Омеляненко

Василь Омеляненко був переконаний, що для кожної творчої людини важливо й необхідно передавати власний досвід наступним поколінням. *«Я всігда казав, що нове покоління должно робити краще од нас. Воно і від нас щось візьме, і своя творча думка поєднається. І тоді частка твоєї роботи в його виробі, вроді, як жити продовжує. Не завидуй – поможи йому»*, – не раз повторював майстер [10]. Особисто для нього це було природно. Василь Омеляненко радо приймав у своїй майстерні і тих, хто мав цілеспрямоване бажання навчитися гончарювати, ліпити іграшку, виготовляти скульптуру, і випадкових відвідувачів, які просто цікавилися його роботою, життям і творчістю. Він ніколи не скупився ділитися своїми знаннями, уміннями й премудростями гончарного ремесла, адже вважав, що саме так можна знайти *«своїх людей»*, встановити й підтримувати контакти, які можуть бути як приємними, так і взаємовигідними, передусім, у плані обміну якоюсь корисною інформацією. *«У мене уже тепер багато друзів, ті, що учаться в мене. Часто різні люди приходять, я й не помню усіх, хто був у мене. Багато! У мене всі чисто знакомства через оцю роботу розростались. Є багато людей приходять, дзвонять. Тепер уже наче моя сім'я розширилася, наче мені знакомі всі...»*, – так висловлювався Василь Омеляненко, розповідаючи про те, наскільки йому до душі спілкування із зацікавленими гончарством людьми [12].

Особливо прихильно майстер ставився до дітей і молоді: *«Я бачив, як у них очі горять, і мені так приязно, шо їм нравиться і хочеться ліпити. Я думав, шо як покажу їм, може, хтось і полюбить глину, як я»* [11]. Василь Омеляненко дуже тішився, коли йому випадала можливість спостерігати за роботою тих, хто вперше брав глину до рук. У такі моменти він згадував своє дитинство, згадував, які почуття переживав сам, коли зліпив першого півника. Тому з величезним задоволенням проводив майстер-класи для всіх охочих, особливо для дітей. *«Я, як прийшов у завод, уже вмів гончарювати і ліпити. Баришні умів ліпити і свистуни. Навіть із братом заплющечки ліпили і кололи. Так що мені тепер, як оце майстер-клас давати, так я себе почуваю вільно. Через те, що ті люди, які не роблять, до них і ступити важко, а як уже щось вміють, то ти бачиш, в якому вони положенні. Воно і без слів пойме, як йому показуєш. Показую, як їм зробити, щоб воздух був усередині. Ну, люди, як, ото, мало з глиною зв'язані, поздавлює, що зовсім там пустоти немає. А наприпослідку усі хочуть, щоб я їм проколов, щоб свистіло. Єслі кому дадуть здавлений, він би його ніколи не проколов. Я йому на ходу операцію зроблю, виріжу всередині глинку, викину, замажу, проколю незамітно для їх, і свистить. А як зробиш, і він тобі будто аж усміхається. Якось наче хороше тобі, і людям він нравиться, і радість приносить»*, – згадував гончар [11].

Отже, майстер-клас удома, у власній майстерні, для Василя Омеляненка був звичною й доволі частою справою. Але на тому не закінчувалося. Поділитися досвідом майстра запрошували в Національний музей-заповідник українського гончарства, Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, місцевий ясла-садочок *«Берізка»*, та найчастіше – у Державну спеціалізовану художню школу-інтернат *«Колегіум мистецтв у Опішному»* (нині – Опішнянський державний художній ліцей) імені Василя Кричев-

● **Василь Омеляненко** (перший ряд ліворуч) **під час уроку гончарства з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»*** (зліва направо):
перший ряд – **Інна Давиденко, Катерина Рашевська, Аліна Костенко;**
другий ряд – **Антон Левошко, Віктор Кощеєв, Родіон Клімашенко, Оксана Багацька, Діана Порошенко.**
Опішне. 2011. Фото Наталі Матвійчук. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів укранського гончарства

● **Василь Омеляненко** (другий праворуч) **проводить майстер-клас для учасників II Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю, що проходив у Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті *«Колегіум мистецтв у Опішному»*. Опішне. 03.07.2008.** Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Василь Омеляненко і майстриня глиняної іграшки, заслужена майстриня народної творчості України Ганна Діденко проводять майстер-клас для учасників Міжнародної науково-практичної керамологічної конференції *«Глиняна іграшка: історія, традиції, перспективи»*. Опішне. 2010. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко під час уроку гончарства з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»*: (зліва направо) **Максим Хоменко, Валерій Пиляй, Артем Грипич, Владислав Міщенко, Римма Микитенко, Владислав Пічка, Валерія Жадан, Дарина Школа, Катерина Гурин. Опішне. 2019.** Фото Наталі Матвійчук. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

ського: *«Я часто в Колегіум ходив. Мене приглашали і привозили. Спочатку пробував і уроки гончарства проводити, та мені важко було, бо не всігда харашо себе чувствував. А коли приглашали на мастєр-клас, всігда ходив. Показував дітям, як півника зліпити, як поставити на копиток, як колоти. Діти так радувались, коли получалося проколоти свистунець… А старшим об'ясняв, як роблю «шерсть», як хвостик і ножки приліпити, роги в бика зробити чи вуса в лева»* [42].

Усі без винятку викладачі цього закладу, з ким мені доводилося спілкуватися про Василя Омеляненка, згадують його з величезною повагою й захопленням. *«Василь Онуфрійович завжди відгукувався на запрошення провести майстер-клас чи прийти на урок. Молодшим школярам він показував, як ліпити іграшки-свистунці: собачки, козлики, білочки, їжачки; старшим – як робити баранчиків, козликів, левиків. Цікаво, що майстер приносив на заняття власноруч виготовлені стеки. Він розказував, де в Опішному гончарі брали глину, з якої деревини краще виготовляти стеки й гончарські ножики, показував свої інструменти й розказував, як їх використовує для декорування скульптури. Розповідав, із якої деревини і як потрібно робити гарні інструменти для роботи з глиною»*, – повідомила заступниця директора з навчально-виробничої роботи, учитель гончарства Опішнянського державного художнього ліцею імені Василя Кричевського, заслужена працівниця культури України Наталя Матвійчук [36]. Та й колишні учні закладу згадують Василя Омеляненка лише добрими словами: *«Пам'ятаю його. Такий хороший був дідусь. Цікаво було стежити за його роботою. Ми раніше кружочки всякі качали, колобків робили і дуже дивувалися, коли бачили, як Василь Онуфрійович робив півника-свистунця – так швидко і вміло у нього це виходило. А ще так гарно все пояснював, щоб нам, дітям, зрозуміло було»* [48].

Не шкодував Василь Омеляненко ні знань, ні умінь для тих, хто звертався до нього, щоб навчитися його гончарським премудростям – ніколи й нікому не відмовляв і знаходив час для них у своєму робочому графіку. Він не пам'ятав усіх, кого *«приохотив до глини»*, а все ж про окремих із них залишив спогади: *«Юля Багацька їздила з Полтави і, поправді, вивчилася кой-шо. У неї такий характер м'який, що вона якось душевно все сприймала. Ну, дуже вона хароша. Вона в Колегіумі робить. Зубань Наташа приходила. Зробили ми і по бичку. Ну, вона така дівчинка хароша, така лагідна, ну, анголятко просто! Такі, дав Бог, мене люди окружають, шо аж приятно! Із Кіровограда Лариса, ще як перший год на Симпозіум приїжджала, побачила, шо в мене можна кой-шо підучиться. Дві неділі симпозіум тягся, то вона в мене була… І вивчилася ганчарювати. Робила і куманці, і баріні, і козаків – усе чисто. Як оставила усе, що зробила, а до мене приїхали купувати, то і її вироби хотіли купити, такі гарні вона робила. Вона приїжджала, як кожен год симпозіум був. Вона в школі робила, а там треба було преподавать кераміку, то вона за 3 годи вивчилася. Окара Ваня до мене приходив учитися, такий старательний був хлопець. Він зараз десь у Полтаві, кажуть, майстерню собі зробив. Наташу помню з Києва. Приїжджала, вчилася ліпити. Вона там гурток ганчарний організувала з дітьми. Я вже й не помню всіх, кого вчив. Показував, як ліпити, усім, хто хотів»* [11].

Спілкування з молоддю приносило велике задоволення Василю Омеляненку. Він вважав, що *«творчество треба передавати молодим»*. *«Я не знаю, чого люди бояться вчити когось передавати мастєрство. То ж просто твоє життя продовжується…»*, – дивувався чоловік. – *Треба не скупиться, щоб з тебе приклад брали. Не треба своє життя держать у рамках, а треба, щоб воно йшло кругом на 360 градусів. Кому ти показуєш, він ніколи не буде твоє робити, а у нього ж є творча думка своя, він тоже розвивається і йде своїм шляхом. Якщо ти йому допоміг, то вроді твоє життя продовжується. Треба розуміти, що ти своїми думками, своєю творчістю даєш напрямок людині, і воно дальше розвивається. Так і должно буть, як в природі, – нічого на місці не стоїть, старе одходе, а ти омолоджуєшся, укріпляєшся»* [11].

Співпраця Василя Омеляненка з Державною спеціалізованою художньою школою-інтернатом *«Колегіум мистецтв у Опішному»* імені Василя Кричевського була тісною. Він був постійним гостем на різних урочистостях, зокрема на церемоніях відкриття й закриття Всеукраїнських і Міжнародних молодіжних гончарських фестивалів, які щоліта проходили в навчальному закладі впродовж 2007–2019 років. Майстер проводив майстер-класи для учасників цих заходів, а також був незмінним членом журі.

Василь Омеляненко (ліворуч), **гончар, заслужений майстер народної творчості Микола Пошивайло та мистецтвознавець, заслужений працівник культури України Віталій Ханко** (праворуч) **оцінюють роботи учасників III Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю. Опішне. 2009.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко (шостий ліворуч) **серед членів журі III Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю:** (зліва направо) **художник декоративно-ужиткового мистецтва Олександр Левадний, Наталя Матвійчук, Віталій Ханко, живописець, народний художник України, лауреат державної премії України імені Тараса Шевченка Феодосій Гуменюк, заслужений художник України, народний художник України Павло Волик, заслужений діяч мистецтв України Микола Кіщук, Олесь Пошивайло, Людмила Овчаренко, ?, художник-кераміст, народний художник України, заслужений діяч мистецтв України Петро Печорний, мистецтвознавиця, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка, кандидатка мистецтвознавства, заслужена діячка мистецтв України Зоя Чегусова, художниця-керамістка Світлана Пасічна. Опішне. 2009.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (ліворуч) **та Микола Пошивайло** (праворуч) **запалюють гончарне горно під час відкриття IV Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю. Опішне. 2010.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко гончарює під час відкриття VI Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю. Опішне. 2012.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (четвертий праворуч) **з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* та гостями X Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю:** (зліва направо) **Марк Черних, Жанна Невкрита, Неля Немирюк, Ілля Грушковський, Олесь Пошивайло, Арсен Кужим, Дем'ян Пошивайло. Опішне. 2016.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (п'ятий ліворуч) **серед членів журі X Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю:** (зліва направо) **художник, педагог, доцент кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені Володимира Короленка Олександр Тарасенко, художниця-керамістка Світлана Пасічна, художниця-керамістка, заступниця з навчально-виховної роботи директора Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному» імені Василя Кричевського Наталя Матвійчук, Олесь Пошивайло, майстер-вишивальник, заслужений майстер народної творчості Украни Григорій Гринь, архітектор, дизайнер Микола Гулик, лектор Національного університету декоративно-прикладного мистецтва і музики в Токіо Сушма Омата, учителька початкових класів Колегіуму мистецтвНаталя Борисенко, заступниця з навчально-виховної роботи директора Колегіуму мистецтв Валентина Зубань. Опішне. 2016.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Коло спілкування Василя Омеляненка у період його високоліття було надзвичайно широким. Він був відомою людиною не тільки в Опішному, а й мав багато друзів – прихильників свого таланту по всій Україні. Тішився, що ніколи не був обділений увагою. Не нудьгував ні в оточенні *«своїх звірів»*, не сумував і без уваги друзів.

Так, саме *«друзями»* називав Василь Омеляненко тих, хто побував у його оселі, особливо – не один раз. Він охоче і з привеликим задоволенням показував усім, хто бажав, як виготовити той чи інший виріб. Найчастіше то були свистунці. Кожному, хто того прагнув, Василь Омеляненко надавав допомогу, зокрема й індивідуальну, і підтримку, проте це аж ніяк не було системно, систематично, обов'язково й планово. Окрім того, Василь Омеляненко не мав, та й не прагнув, матеріальної вигоди від цієї діяльності, а отримував, передовсім, моральне задоволення від, як він не раз зазначив, *«творчого спілкування»*. Натомість його учні віддячували своєму наставникові увагою, турботою, душевною прихильністю.

Е-ЛІТНЯ АКАДЕМІЯ ГОНЧАРСТВА ДЛЯ ХАРИЗМАТИКІВ, РОМАНТИКІВ, ДИВАКІВ І ДІЯЧІВ

Об'єднані творчістю

«Ти своїми думками, своєю творчістю даєш напрямок людині, і вона дальше розвивається»
Василь Омеляненко

2011 року Національний музей-заповідник українського гончарства започаткував проведення нового креативного проєкту з надання практичної допомоги бажаючим опанувати основи гончарної справи – Міжнародної Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів. Це літня школа гончарства, покликана дати учасникам основні навички роботи з глиною й уявлення про традиції українського гончарства. *«Програма проєкту, серед інших завдань, передбачала творче спілкування з провідними художниками-керамістами й народними майстрами-гончарями України,* – повідомила його кураторка-менеджерка, наукова співробітниця Науково-пошукового відділу керамологічних джерел «Національний архів українського гончарства» Оксана Яценко. – *2014 року учасники Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства отримали нагоду взяти участь у майстер-класі з виготовлення глиняного свистунця від Василя Омеляненка. Тоді ми вперше відвідали його домашню майстерню. Всі учасники були в захопленні від побаченого й почутого. Відтоді кожного року Василь Онуфрійович радо приймав академістів й охоче ділився з ними секретами гончарської майстерності»* [50].

«Майстер ніколи не відмовляв нам у проведенні майстер-класів. Він любив молодь, любив, коли творчі люди цікавилися гончарним мистецтвом і завжди з радістю приймав їх як учнів у себе вдома. Учасники Е-літньої АКАДЕМІЇ бачили, з яким задоволенням Василь Омеляненко ставився до їхнього бажання навчитися працювати з глиною. Під час таких відвідин він під час імпровізованих занять з ліплення й гончарства розповідав історії зі свого життя, про Опішне, про роботу в заводі «Художній керамік». І така інформація була дуже цінною. Це спілкування створювало своєрідну атмосферу, давало можливість учасникам дізнатися про той період, коли зародилася й розвинулася творчість нашого талановитого земляка. В окремі роки майстер-класи від Василя Омеляненка проходили не в нього вдома, а на території Музею гончарства. Але завжди в майстра з академістами складалося дуже тепле спілкування. Я пам'ятаю, якими розчуленими були вони після бесіди з Василем Онуфрійовичем. Дехто навіть плакав, слухаючи

Василь Омеляненко та Оксана Яценко. Опішне. 15.05.2015. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (четвертий праворуч) **з учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів** (зліва направо):
сидить – **Володимир Косяк;** стоять – **Тетяна Матюшенко, Оксана Масоякіна, Вікторія Аніщенко, Олена Котляр, Анна Панкова, Олена Мизенко, Анна Хвостик, Ірина Шабайкович. Опішне. 14.06.2014.**
Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **з учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів:** (зліва направо) **Аліна Єлічкіна, Ольга Нарбут, Світлана Наден, Тетяна Альошина, Катерина Семчук. Опішне. 15.06.2015.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (другий праворуч) **з учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів:** (зліва направо) **Катерина Семчук, Жанна Ільчакова, Світлана Наден, Маргарита Халтуріна.** **Опішне. 15.06.2015.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (посередині) **з учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів:** (зліва направо) **Леся Музика, Наталя Давітян, Катерина Бригинець, Юлія Маклюк, Ярина Пузиренко, Вікторія Кравченко.** **Опішне. 17.06.2016.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (третій праворуч) **з учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів:** (зліва направо): **Ірина Климук, Ярина Пузиренко, Леся Музика, Тетяна Веселова, Вікторія Кравченко, ?, ?. Опішне. 17.06.2016.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (другий ряд третій праворуч) **з учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів** (зліва направо):
перший ряд – **Ольга Релік, Галина Хорощак, Вікторія Білецька, Зінаїда Близнюк, Жанна Фєдосова;**
другий ряд – **Катерина Бургар, Леся Синиченко, Єлизавета Гавронська, Наталя Кормелюк, Дарина Мандзік.**
Опішне. 23.06.2018. Фото Оксани Яценко. Приватний архів Наталі Кормелюк. Публікується вперше

його розповіді. Як щемно вони обіймали його, коли прощалися. Знаю, що багато хто з учасників після такого, скажімо, офіційного майстер-класу вже самостійно навідувалися до Василя Омеляненка й брали приватні уроки від нього. Він завжди радо їх приймав. Я й зараз спілкуюся з багатьма колишніми учасниками Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства, тож хочу сказати, що вони з глибокою вдячністю й теплом згадують майстер-класи Василя Онуфрійовича» [50].

Учасники Академії з великим задоволенням і вдячністю брали уроки ліплення у Василя Омеляненка. Своїми враженнями після відвідин його майстерні поділилася й художня кураторка Міжнародної Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства, художниця-керамістка, ад'юнкт-професорка, викладачка-педагогиня з художньої кераміки за магістерською програмою художніх наук при Гуд Коледжі (Фредерік, Меріленд, США), викладачка естетики та інструкторка з роботи на гончарному крузі при Колумбія Арт Центрі (Колумбія, Меріленд, США) Наталя Кормелюк: *«Я гарно пам'ятаю зустріч учасників Е-літньої АКАДЕМІЇ ГОНЧАРства з Василем Омеляненком 2018 року. Тоді, коли ми зі студентами прийшли на майстер-клас до майстерні Василя Онуфрійовича, я відчула, що переступила поріг в інший світ! Теплота, щирість, доброта, скромність, гостинність – все це випромінювали і майстер, і все у його маленькій хатинці. Там панували творчість і… його «глиняні друзі»: леви, барани, бики, «баріні» і «козаки», вершники. На стелажах було безліч глиняних іграшок. У маленькій майстерні пана Василя було все гармонійне самому майстру. Що вже говорити про те, як ми там могли усі помістимося – декому вдалося зайти в кімнатку з гончарним кругом, решта слухали з вітальні. Студенти пристали до пана Василя, оточили й засипали питаннями. Усі бажали бачити його в процесі майстер-класу. А я спершу навіть не змогла наблизитись до Василя Онуфрійовича, не те щоб розпочати розмову.*

Пан Омеляненко відразу відчув своє завдання і бажання студентів почути від нього якісь особливі моменти роботи з глиною. Він охоче й відверто все розповідав, пояснював, навчав. Мене вразило, як просто й доступно майстер дав відчути кожному учаснику, що всі вони можуть працювати і творити, як і він сам. Він намагався донести кожному, що це можливо, коли любиш глину.

Ми зі студентами були в пана Василя кілька годин, і пам'ятаю, що всі отримали задоволення від спілкування. Він розповідав, як ліпити іграшки, показував свої інструменти, поділився секретами декору своїх скульптурних виробів. Ми побачили певний стиль Омеляненка!

Одним словом, Омеляненко – «Велетень» у своєму занятті, заслужений гончарний авторитет Опішного. На противагу своїй скромності і м'якості, його вироби міцні, гігантські на вигляд і відображають характер людини, впевненої в собі й у тому, що він робить. Тільки погляньте на його лева посеред території Музею («Український лев при двох головах». *– Л. М.)! Та й кожна робота пана Василя відображає силу, гордість і стійкість. Це вже такий відомий особистий індивідуальний стиль, що його можна вважати опішненським стилем! Хіба це не найвищий комплімент праці художника, коли від індивідуального стиль набирає вагомість і поширюється на колективну творчість цілого осередку!»* [24].

Нині чимало колишніх академістів уже самі передають свої навички усім тим, хто прагне до гончарства і з вдячністю згадують майстер-класи від видатного опішненського майстра – Василя Омеляненка.

НАУКОВІ ТА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ЗАХОДИ

Сила слова

«І оці симпозіуми, що січас відбуваються, вони ще більше об'єднують усіх»
Василь Омеляненко

Опішненські гончарі, малювальниці, майстрині іграшки, а також працівники, задіяні в різних виробничих процесах на місцевих гончарних заводах, брали активну участь у всіляких наукових та культурно-мистецьких заходах, проведення яких, передовсім у Опішному, ініціював Національний музей-заповідник українського гончарства (конференції й семінари, симпозіуми, мистецькі виставки і ярмарки, гончарські свята й фестивалі тощо). Це згуртовувало їх і сприяло усвідомленню себе як частини української гончарської спільноти.

Василь Омеляненко був частим гостем на цих заходах. Так, 1988 року він став одним із учасників розширеного засідання науково-методичної ради Національного музею-заповідника українського гончарства, яке відбулося напередодні професійного свята опішненських майстрів – *«Дня гончаря»*. Під час цього засідання всі присутні ознайомилися з *«Науковою концепцією Музею гончарства»*, отримали інформацію про його профіль і структуру, мету й основні завдання, напрямки діяльності [78, с. 46]. Василь Омеляненко пригадував, що його надзвичайно надихнула участь у засіданні. Він був утішений тим, що опішненське гончарство привернуло увагу такого поважного кола державних діячів, науковців, співробітників музеїв, художників-керамістів і народних майстрів-гончарів, які вболівали за майбутнє гончарного промислу. *«Я був радий і здивований, що скільки людей сказали так багато хароших слів про Опішне, про наших гончарів, про музей. Що всі говорили про наші проблеми, про те, що завод* (будівля колишнього цеху № 1 заводу *«Художній керамік»*. – *Л. М.*) *стоїть зараз без хазяїна і руйнується. Мені дуже понаравилось, що в тому зданії збираються зробити музей»* [40].

Наступного року Василя Омеляненка було запрошено на Перший республіканський симпозіум гончарства *«Традиції й сучасність»*, який проходив у Опішному впродовж 10 травня – 11 червня 1989 року. Учасниками цього симпозіуму та Першої республіканської науково-практичної конференції *«Гончарство України: минуле й сьогодення»*, що проходила в його рамках, були науковці й мистці з усіх регіонів України [85, с. 236-237].

Наукові заходи, особливо ті, які були присвячені вивченню народного мистецтва загалом, і гончарства зокрема, викликали велике зацікавлення у Василя Омеляненка, тому він часто був присутнім серед їх слухачів, а також подекуди й сам виступав із розповідями й завжди активно брав участь в обговоренні проблематики конференцій.

Так, 2002 року під час Міжнародної науково-практичної конференції *«Відродження визначних центрів народного мистецтва України: блеф романтиків чи прогноз аналітиків?»* Василь Омеляненко виголосив емоційну промову *«Народний майстер в Опішному: вчора, сьогодні, завтра»*. У ній він розповів на власному прикладі, як оцінював особливості розвитку опішненського гончарства в XX сторіччі. Майстер наголосив, що передача професійної майстерності до створення в Опішному артілі *«Художній керамік»*, яка на початку 1960-х років почала функціонувати як завод, відбувалася майже винятково в сім'ях гончарів. Доки функціонував *«Художній керамік»* (до початку 2000-х), майстерність гончарювання опішненська молодь переймала від старших працівників на підприємстві.

Василь Омеляненко у своєму слові звернув увагу присутніх на роль Національного музею-заповідника українського гончарства й Колегіуму мистецтв у Опішному в справі збереження й розвитку гончарства, а також розповів про власний досвід співпраці з колективом і учнями цього навчального закладу: *«Музей гончарства – він дав*

● **Емблема Першого республіканського симпозіуму гончарства *«Традиції й сучасність»*. Автор – Михайло Кралька. Опішне. 10.05 – 11.06.1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Обкладинка Програми Першого республіканського симпозіуму гончарства *«Традиції й сучасність»*. Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

ПОДЯКА

Шановн[illegible] ОМЕЛЯНЕНКО
ВАСИЛЬ ОНУФРІЙОВИЧ

Висловлюємо Вам щиру подяку
за активну участь в підготовці і проведенні
першого Республіканського симпозіуму
гончарства в Опішні,
велику творчу і організаторську діяльність
по розвитку багатих традицій
УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА,
особистий внесок в справу удосконалення
професійної майстерності гончарів.
Бажаємо доброго здоров'я, великого щастя,
нових творчих і трудових здобутків на благородній
ниві збагачення і примноження мистецьких
та духовних надбань культури українського народу.

ОРГКОМІТЕТ

смт Опішня,
червень, 1989 рік

№ 478

● **Подяка Василю Омеляненку від організаторів Першого республіканського симпозіуму гончарства *«Традиції й сучасність»*. Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (другий праворуч) **серед учасників Першого республіканського симпозіуму гончарства *«Традиції й сучасність»*:** (зліва направо) **Іван Білик, ?, Олена Клименко, Михайло Китриш. Опішне. 1989.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **серед учасників свята відродження гончарських традицій *«День гончаря»:*** (зліва направо, перший ряд) **Василь Хлонь, Олексій Мареха, Анастасія Білик-Пошивайло, Гаврило Пошивайло, Людмила Настенко, Розалія Чабаненко. Опішне. 1989.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

великий поштовх у відродженні. Через те, що єслі б цього музею не було, гончарство у Опішному ще б дужче занепало. А так він об'єднує їх усіх оцих, і молодьож, і в школі – в Колегіумі мистецтв. Тут учням уже із малих класів, дітвора ще, а вже в мистецтві вона має навик, як я колись згадати. Тіки щось покажеш, уже мигом хватає. Так шо їм було дуже харашо показувати. Тіки вже такий возраст, шо не видержує оцих, коли у молодих то голови болять, а з дітьми заніматься, а ми вже старі, так голови дуже болять, так я облишив, ну, я так хожу. І показую кой-шо і до мене ходять» [82, с. 368].

Василь Омеляненко висловив оптимістичні сподівання щодо майбутнього опішненського гончарства: *«І оці симпозіуми, шо січас відбуваються, вони ще більше об'єднують усіх, і вони дають наросток такий.... Я думаю, шо в майбутньому у нас гончарний промисел не буде занепадати, а буде постепенно об'єднувати молодих і наш промисел оживе і обрадує око людей»* [82, с. 369].

На думку майстра, саме від передачі знань і умінь молодшому поколінню залежить існування не тільки гончарства, а й будь-якого промислу, про що Василь Омеляненко говорив у своїй розповіді *«Успадкування гончарних традицій: колись і сьогодні»* під час Міжнародного наукового керамологічного симпозіуму *«Гончарне шкільництво на глобалізаційному роздоріжжі: нереалізовані можливості й перспективи розвитку»* (2008).

Тісна співпраця з Національним музеєм-заповідником українського гончарства не обмежувалася безпосередньою участю Василя Омеляненка в культурно-мистецьких заходах, проведення яких ініціював і організовував цей заклад. Він завжди із задоволенням відвідував вернісажі мистецьких виставок, виступав членом журі різних гончарських конкурсів. До слів мудрого майстра дослухалися інші не менш поважні члени журі. Зауваження

● **Виступ Василя Омеляненка *«Успадкування гончарних традицій: колись і сьогодні»* під час Міжнародного наукового керамологічного симпозіуму *«Гончарне шкільництво на глобалізаційному роздоріжжі: нереалізовані можливості й перспективи розвитку»*. Опішне. 2008.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко. Опішне. 2009.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василя Омеляненка зазвичай були дуже простими, але надзвичайно влучними, особливо, коли йому доводилося оцінювати роботи народних майстрів: *«...коли я був у журі, старався слухати, шо підказує мені серце. Я чувствував, коли вироб наче говоре мені: «Я – найкращий!»* [43]. А коли справа торкалася оцінювання академічної кераміки, Василь Омеляненко уважно дослухався до оцінки керамологів, мистецтвознавців, академічних художників й ніколи не соромився запитати про те, в чому не орієнтувався: *«Я коли щось не розумів, ніколи не боявся спитати у тих, хто більше знав»* [43].

Переглядаючи мистецькі виставки, Василь Омеляненко уважно вивчав роботу опішненських майстрів. Він тішився, що *«гончарство Опішні не зникає, а розростається»*. Оцінюючи їхню роботу, Василь Омеляненко зазначав: *«Оце щас, я щитаю, що серед молодих ганчарів Шкурпела Саша самий кращий. Він усім: і характером своїм, і роботою – займає перве місто. Я багатьох роботи бачив. І Діма Громовий, Коля Варвенський – гарно хлопці роблять. Ну, мені чогось увійшла в душу Саші Шкурпели робота, його поведінка, як він ставиться до своєї роботи. Оце один з кращих майстрів, так шо молодець! І син Анатолій у його творчий, і його поміч буде. Вони удвох будуть продовжувати славу нашого Опішнього. Молодці!»* [13].

Василя Омеляненка як незмінного почесного гостя організатори запрошували на офіційні церемонії оголошення й нагородження переможців мистецьких конкурсів,

● **Василь Омеляненко** (п'ятий праворуч) **серед учасників церемонії запалювання горна на садибі славетної гончарки Олександри Селюченко:** (зліва направо) **Світлана Козача, Сергій Яценко, Тетяна Пошивайло, Олександр Шкурпела, Юрій Турчинський, культуролог, народознавець, фольклорист Володимир Данилейко, художник-кераміст, заслужений діяч мистецтв Михайло Денисенко, Григорій Гринь. Опішне. 1987.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (другий ліворуч) **на відкритті виставки творів родини Пошивайлів:** (зліва направо) **Михайло Китриш, Віктор Фурман, Микола Пошивайло, Григорій Гринь. Опішне. 30.05.2004.** Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (третій праворуч) **на відкритті виставки творів опішненського гончаря Федора Пошивайла:** (зліва направо) **гончарі Василь Хлонь, Микола Пошивайло, Андрій Хлонь, Михайло Острянин, майстриня глиняної іграшки Ганна Діденко. Опішне. 2008.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (сидить другий праворуч) **серед учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару з музейного менеджменту *«Сучасний музей: функції, особливості діяльності та значення в розвитку громадянського суспільства»*** (зліва направо):
перший ряд – **Олена Мороховець, Михайло Китриш, Микола Пошивайло, Ірина Мирко;**
другий ряд – **Юрій Мусатов, Ірина Волошина, Лідія Єнко, Людмила Гайда, Лідія Борщенко, Карен Франклін, Альдона Джонаітіс, Ганна Олійник, Людмила Білоус, Ірина Радьченко, Лариса Абраменко, Ірина Горбань та Ігор Пошивайло.**
Опішне. 2006. Фото Олеся Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **під час роботи Журі І Національної виставки-конкурсу художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*:** (зліва направо) **Людмила Метка, Микола Скиба, Людмила Дяченко, Міністр культури України Василь Вовкун, Олесь Пошивайло, народний художник України Іван Віцько. Опішне. 2009.** Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **та народний художник України Іван Віцько під час роботи Журі І Національної виставки-конкурсу художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*. Опішне. 2009.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (сидить ліворуч) **під час Національного дня гончаря:** (зліва направо) **художниця-керамістка Фредеріка Цайт** (Німеччина)**, художник-кераміст Свейн Нарум** (Норвегія)**, Михайло Китриш, Олесь Пошивайло. Опішне. 02.07.2011.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко** (другий ліворуч) **серед опішненських мистців під час святкування з нагоди 75-річчя гончаря Михайла Китриша** (третій ліворуч): (зліва направо) **гончарі Андрій Хлонь, Михайло Китриш, Микола Пошивайло, майстер вишивальник Григорій Гринь. Опішне. 30.10.2011.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (другий ліворуч) **серед членів Журі VI Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю:** (зліва направо) **Олександр Тарасенко, Григорій Гринь, Микола Пошивайло, Павло Волик, Олександр Бабенко. Полтава. 2012.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (сидить посередині з книгою в руках) **серед опішненських майстрів гончарства та працівників Національного музею-заповідника українського гончарства під час відкриття мистецької виставки *«Відгомін столітньої краси»* з нагоди 125-річчя від дня народження опішненського гончаря Федора Пошивайла (1882–1955)** (зліва направо): сидять – **Олесь Пошивайло, Людмила Пошивайло, Мар'яна Пошивайло, Юрко Пошивайло, Вікторія Зубань, Тамара Скринник, Михайло Китриш, Микола Пошивайло, Василь Хлонь, Андрій Хлонь;** стоять – **Світлана Конюшенко, Валентина Троцька, Світлана Пошивайло, Любов Пошивайло, Микола Варвинський, Олена Щербань, Тетяна Литвиненко, Галина Китриш, Дмитро Громовий, Олександр Шкурпела, Ганна Міщенко, Людмила Метка, Людмила Омельяненко, Віктор Міщанин, Раїса Ширай, Тамара Мотрій, Богдан Пошивайло, Марина Піщала, Олександра Острянин, Тетяна Марченко, Борис Безрук, Наталя Канава, Явдоха Варвинська, Михайло Острянин, Світлана Мойшевич, Олена Єщенко, Світлана Пругло, Людмила Кривой, Валентина Матвєєва. Опішне. 2012.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко (другий ліворуч) **серед учасниць співочого колективу *«Криниченька»* під час проведення Міжнародного наукового симпозіуму *«Гончарна столиця України в світовій історії та культурі»*:** (зліва направо) **Євгенія Тягун, Ганна Овчаренко, Наталя Нужна, Тамара Грисенко, Марія Ситник та Марія Сердюк. Опішне. 2009.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко (ліворуч) **під час Національного фестивалю гончарства:** (зліва направо) **Михайло Китриш, гончар Олександр Ковальов** (Валки, Харківщина)**, внук Василя Григоровича Кричевського – Василь Лінде-Кричевський** (США)**. Опішне. 2012.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко і мистецтвознавиця, старша наукова співробітниця Запорізького обласного художнього музею Тамара Гончаренко під час Національного фестивалю гончарства. Опішне. 2013.**
Фото Юрія Гончаренка. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (четвертий ліворуч) **серед учасників V Тижня Національного Гончарного Здвиження в Опішному *«Здвиг – 2013»*: (зліва направо) Василь Лінде-Кричевський, Олесь Пошивайло, доктор філологічних наук, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка, академік НАН України Микола Жулинський, поет, прозаїк, кіносценарист, драматург Іван Драч, правнук Василя Григоровича Кричевського Василь Лінде-Дункан, генеральний директор Національного музею гончарства Людмила Дяченко. Опішне. 2013.** Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (третій праворуч) **на церемонії відкриття IV ІНТЕРСимпозіуму гончарства в Опішному *«2013: 13х13»*:** (зліва направо) **Світлана Педченко, Людмила Дяченко, Людмила Гусар, Вікторія Яровата, Микола Пошивайло, Ніна Чопенко, Віктор Міщанин, Тетяна Литвиненко. Опішне. 14.09.2013.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (сидить другий ліворуч) **серед почесних гостей під час урочистої церемонії відкриття Національного фестивалю гончарства** (зліва направо): сидять – **Микола Пошивайло, гончар Іван Гончар** (Коболчин, Чернівеччина)**, Михайло Китриш;** стоять – **художниця-керамістка Леся Денисенко-Єременко, голова Опішнянської селищної ради Світлана Педченко, молодший науковий співробітник Музею гончарства Богдан Пошивайло, ?, директор Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному» імені Василя Кричевського Людмила Овчаренко, Людмила Дяченко, художники-керамісти Гія Міміношвілі, художник-кераміст Сергій Радько, художниця-керамістка Ганна-Оксана Липа. Опішне. 28.06.2014.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (другий праворуч) **разом з опішненськими гончарями** (зліва направо) **Олександром Шкурпелою, Дмитром Громовим та Анатолієм Шкурпелою під час виставки творів київського художника-кераміста Володимира Онищенка. Опішне. 2014.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

2

● **Василь Омеляненко переглядає виставку творчих робіт гончарної майстерні Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»*** (1, 2). **Опішне. 2014.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

Виступ Василя Омеляненка на відкритті Національного фестивалю гончарства. Позаду – Тамара Гончаренко (ліворуч) **та завідувачка сектору культури, молоді та спорту Зіньківської райдержадміністрації Людмила Кімлик-Яроха. Опішне. 2015.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко, кандидат історичних наук, заслужений діяч мистецтв України, директор Національного меморіального комплексу Героїв небесної сотні Ігор Пошивайло (ліворуч) **та Василь Лінде-Кричевський** (праворуч) **під час церемонії відкриття Національного фестивалю гончарства. Опішне. 27.06.2016.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко і заступниця з культурно-освітньої роботи генерального директора Національного музею гончарства Тетяна Литвиненко на Національній виставці творів кераміки Цвітненського гончарного осередку з фондових колекцій музеїв України. Опішне. 2018. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

симпозіумів та ІНТЕРСимпозіумів гончарства. Він охоче *«тримав слово»* на цих заходах – поводив себе впевнено й висловлювався доволі влучно, адже публічність його не напружувала. *«Творчі майстри з усієї України прибули до Опішного, щоб збагатити свої художні думки, які вони передадуть у глину. І ця глина буде живою: перетвориться в такі народні твори, які радуватимуть людську душу! Ми відзначаємо твори, в які було вкладено душі мистців. Хай же вони знайдуть своє достойне місце не тільки в музеях і виставках України, а й інших країн! Хай прославляють наш край, нашу країну! Треба робити все, щоб мистецтво, яке народилося дуже давно, не одмирало, а народжувалося з більшою силою! Хай наші майстри живуть однією думкою з усіма майстрами, щоб вони допомагали один одному у своїй творчій роботі, щоб їхні твори були душевними, радували душі людей! Хай живе творчий шлях, творчий успіх кожного учасника Виставки-Конкурсу!»*, – такими словами Василь Омеляненко як член журі вітав 2 липня 2009 року учасників церемонії відкриття Першої Національної виставки-конкурсу художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»* [84, с. 61].

Вернісажі сучасного українського мистецтва, особливо презентації кераміки, які систематично проходили в Опішному в Центрі розвитку духовної культури чи виставкових залах Музею мистецької родини Кричевських під час щорічних Національних фестивалів гончарства, Днів Гончаря, Міжнародних мистецьких ярмарків, викликали невдаваний інтерес і неодмінне захоплення у Василя Омеляненка. Він радів за тих, кому пощастило відкрити свій талант у будь-якому виді мистецтва, адже вважав це надзвичайно важливим для розвитку людини як особистості: *«Я дуже радий, коли в Опішню приїжджають майстри. Що можна побачити те, що вони роблять, так, наче й ти тоді не стоїш на місці і бачиш, що творчество і в людей розвивається»* [43].

Участь у наукових та культурно-мистецьких заходах робила життя Василя Омеляненка більш яскравим. Спілкування з однодумцями живило його новими ідеями й наповнювало емоціями, давало поштовх до творчості, адже майстер розумів, що він не один, що справу його життя продовжує нове покоління творців, що все, що він робить, – це його внесок у збереження й розвиток опішненського гончарства.

ФІЛОСОФІЯ ГОНЧАРСЬКОЇ СПАДЩИНИ

ДОСЛІДЖУЮЧИ ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ

«Важно, щоб те, що ти робиш, не тільки тобі нравилось, а людям до душі доходило»
Василь Омеляненко

Василь Омеляненко – непересічна особистість, яка все своє життя присвятила предковічному ремеслу – гончарству. Розвиваючи його самобутні традиції, мистець досягнув значних висот, долучившись до когорти тих талановитих гончаротворців, які впродовж віків формували це унікальне мистецьке явище. На жаль, імена більшості з них назавжди залишаться невідомими, загубившись у круговерті часу.

Щоб зберегти пам'ять про видатного українця й увіковічити його ім'я, Національний музей-заповідник українського гончарства ще за життя Василя Омеляненка почав збирати відомості, які б найбільш повно відображали його життєвий і творчий шлях. Задля цього працівники різних структурних підрозділів закладу понад три десятиліття усвідомлено тісно співпрацювали з майстром. Їм вдалося зібрати численні матеріали, які після смерті майстра стали цінним інформаційним джерелом.

Так, співробітники Національного архіву українського гончарства сформували й продовжують поповнювати Персональний фонд Василя Омеляненка, який містить матеріали про життя й творчість мистця. Значну частину документів, що там зберігаються, люб'язно передав сам Василь Омеляненко та члени його родини. Деякі з матеріалів надійшли до архіву після проведення керамологічних експедицій, культурно-мистецьких і наукових заходів, виставок. Частиною Персонального фонду є фототека, що містить значну кількість світлин, які фіксують окремі моменти життя Василя Омеляненка.

Співробітники Науково-пошукового відділу керамологічних джерел *«Національний архів українського гончарства»* Оксана Яценко (ліворуч) **і Наталя Морівець опрацьовують матеріали Персонального фонду Василя Омеляненка. Опішне. 2024.**
Фото Юрка Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Тарас Пошивайло фотографує твори Василя Омеляненка у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. Полтава. 2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Працівники Гончарської книгозбірні України
(зліва направо)
Тетяна Хрипун, Оксана Андрушенко і Галина Панасюк переглядають нові надходження з метою пошуку інформації про Василя Омеляненка. Опішне. 2024.
Фото Юрка Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Цінну інформацію, зафіксовану у вигляді звітів, отримано завдяки польовим дослідженням українських керамологів, які торкалися окремих аспектів гончарства Опішного. Йдеться, зокрема, про *«Словник гончарів Опішні та навколишніх сіл»* [3] – додаток до дисертації керамологині-мистецтвознавиці Олени Клименко *«Народна кераміка Опішні (до проблеми традицій та інновацій в народних художніх промислах)»* [2]. Це спогади самого Василя Омеляненка, його колег по роботі, окремих мешканців Опішного, а також фото.

Як зазначила завідувачка Національного архіву українського гончарства Наталя Морівець, *«різноманітні матеріали про Василя Омеляненка надходять до архіву майже щороку. Ми опрацьовуємо їх, архівуємо й таким чином наповнюємо Персональний фонд Василя Омеляненка»* [29].

Гончарська Книгозбірня України Національного музею-заповідника українського гончарства також докладає зусиль для формування джерельної бази, що дозволить більш повно вивчати постать видатного майстра. Завідувачка Галина Панасюк коротко охарактеризувала діяльність відділу: *«Гончарська книгозбірня України, яка є невід'ємним структурним підрозділом Музею-заповідника, діє з першого року його заснування. Перші книги в Книгозбірню передали чимало бібліотечних закладів з усієї України. Увагу зосередили не тільки на комплектуванні її фонду. Відразу ж почали формувати довідково-бібліотечний апарат, старалися фіксувати інформацію про гончарство й кераміку, відомості про наших опішненських гончарів, у тому числі й про нашого земляка – заслуженого майстра народної творчості України Василя Омеляненка. Нині маємо в Книгозбірні значну кількість матеріалів про майстра.*

Книгозбірня формує окремий фонд, де зібрано ксерокопії численних статей та каталогів зі згадками про Василя Омеляненка.

2023 року родина Омеляненків передала в Книгозбірню особисту бібліотеку Василя Онуфрійовича. Це каталоги виставок, художня література, різні словники, альбоми кераміки, книги-дарунки від його друзів, що дозволяють краще пізнати зацікавлення майстра» [45].

Співробітники Книгозбірні є укладачами друкованого видання *«Бібліографія українського гончарства»*. У ньому подано анотації публікацій про гончарство. В одному з томів цього видання опубліковано короткий життєпис Василя Омеляненка, твори майстра та список публікацій про нього [53]. Нині продовжується пошукова робота, спрямована на доповнення й розширення цього списку.

Щоб зафіксувати події, пов'язані з гончарством в Україні й поза її межами, 1993 року в Національному музеї-заповіднику українського

Співробітники Аудіовізуальної студії українського гончарства Людмила Пошивайло і Юрій Герасименко готуються до зйомки фільму *«Василь Омеляненко»*. Опішне. 09.02.2010. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Анотація до фільму *«Василь Омеляненко»*. Опішне. 2010.** Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

гончарства було створено Аудіовізуальну студію українського гончарства. Співробітники відділу фільмують симпозіуми гончарства, навчальні та творчі процеси діяльності мистецьких навчальних закладів, виробничі процеси гончарних підприємств, особливості гончарного творення гончарів, художників-керамістів, а також їхні майстерні; керамологічні виставки, науково-практичні конференції й семінари тощо.

2010 року на основі відзнятих сюжетів про життя і творчість опішненських гончарів, малювальниць і майстрів глиняної іграшки команда Студії створила серію документальних фільмів *«Дивотворці»*. Один із них – емоційний, душевний фільм *«Василь Омеляненко»*, в якому висвітлено життєвий шлях і творчі досягнення мистця.

Цей фільм неодноразово демонстрували на обласному телебаченні, а також широко використовують для показу відвідувачам Музею-заповідника під час екскурсій. Він отримав численні захоплені відгуки глядачів:

«Сьогодні ми відвідали дуже цікаве та загадкове місце. Це місце має назву Опішне… Піднявшись на другий поверх, ми переглянули досить цікаве відео. В ньому нас познайомили з одним із найвидатніших майстрів гончарства, Василем Омеляненком. У відео ми познайомились з його життям, досягненнями… Дякую тобі, Опішне, за чудово проведений час!

м. Дніпропетровськ,
СШ № 9,
9-А клас
15.10.2015».

«Дуже сподобалася екскурсія музеєм та його територією. Захопливі скульптури, магічні фігурки, цікавий міні-фільм про опішнянського гончаря Василя Омеляненка. Бажаємо музею розширювати свою колекцію та щодня радувати відвідувачів з усіх куточків України!

Вікторія м. Полтава,
Наталя, м. Рівне
24.10.2015».

«Ми, у чні Гребінківської ЗОШ № 2, щиро вдячні за цікавий фільм про опішнянського гончаря Василя Омеляненка. Автори фільму дуже вдало склали художній образ митця, розкрили його індивідуальність в цікавій і доступній для школярів формі. Бажаємо художнику довголіття і творчої наснаги, а авторам фільму велике спасибі! Створюйте ще більше життєвих історій для нащадків.

З повагою, від імені всіх екскурсантів
Бичова Іра.
19.11.2015 р.» [4].

Співробітники студії фільмують керамологічні експедиції науковців Музею-заповідника. Так, у травні 2014 року було здійснено унікальний проєкт, під час якого відзнято надзвичайно цікаві й цінні матеріали про Василя Омеляненка. Учасники цього проєкту разом із майстром пройшли *«стежками його життя»*. Розпочавши маршрут з його хати, вирушили на *«Гончарівку»*, де свого часу він жив; побували біля хати, яку майстер разом із братом збудував для матері; завітали до будівлі колишнього цеху № 1 заводу *«Художній керамік»*, де впродовж 35 років працював Василь Омеляненко, а нині функціонує Музей мистецької родини Кричевських; відвідали цвинтар, де спочивають його батьки, дружина й брат (матеріали цього проєкту опубліковано в Додатках до цього альбому [див.: *«Стежками дитинства та юності (за матеріалами керамологічної експедиції 2014 року)»*].

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **й учасниці Міжнародної науково-практичної керамологічної конференції *«Глиняна іграшка: історія, традиції, перспективи»* Людмила Метка** (ліворуч)**, Ярослава Яковлева; майстриня глиняної іграшки Ганна Міщенко** (в глибині)**.**
Опішне. 2010. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончрства. Публікується вперше

1

2

● **Автограф Василя Омеляненка на глиняних зліпках** *(1, 2).* **19.10.2010.**
Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

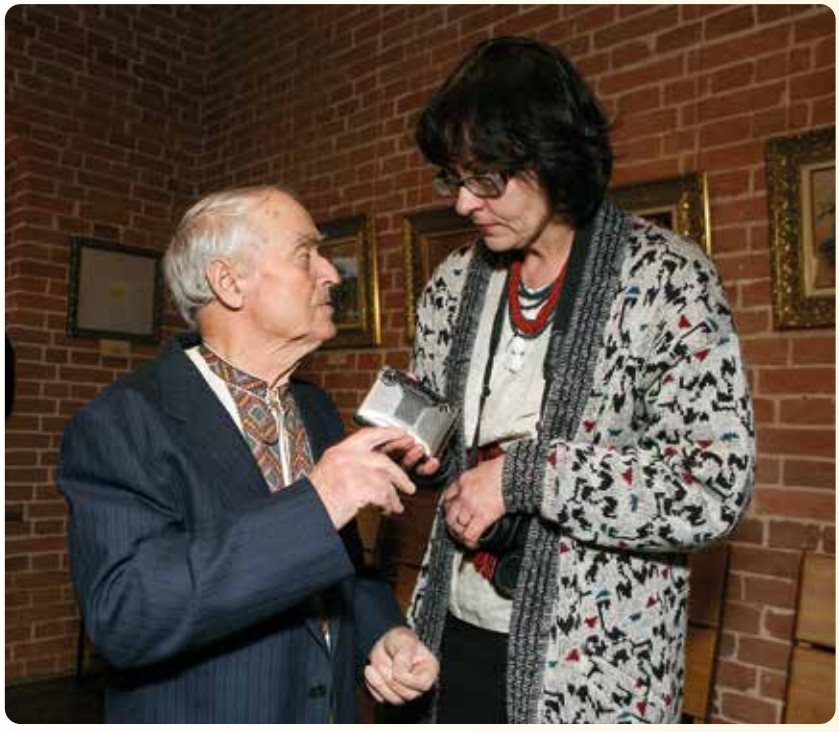

● **Василь Омеляненко й Людмила Метка під час інтерв'ю.**
Опішне. 2013. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Людмила Метка з виробами Василя Омеляненка у фондовій кімнаті Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. Полтава. 2014.**
Фото Людмили Овчаренко.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Людмила Метка** (ліворуч) **та завідувачка сектору фондів Олександра Парасочка описують фондові вироби Василя Омеляненка в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського. Полтава. 2014.**
Фото Олеся Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Важлива місія щодо вивчення життя й творчості Василя Омеляненка, збереження пам'яті про видатного мистця лягла на плечі науковців Національного музею-заповідника українського гончарства. Так склалося, що саме я стала тією людиною, чиє життя й наукова праця на довгі роки прикипіли до цієї непересічної особистості.

Наше близьке знайомство й тісна співпраця з Василем Омеляненком розпочалися 2010 року під час Міжнародної науково-практичної керамологічної конференції *«Глиняна іграшка: історія, традиції, перспективи»*, де він проводив майстер-клас з виготовлення традиційного глиняного свистунця для її учасників.

Спочатку це було особисте зацікавлення, приватні зустрічі й розмови. Згодом, коли почалися дослідження в рамках планової теми *«Персоналії українського гончарства як чинник збереження й розвитку етнокультури України кінця XIX – початку XXI сторіччя (біографії, образний світ, художня стилістика, творча спадщина)»*, зустрічі стали частішими: розпочався цілеспрямований запис спогадів Василя Омеляненка, збирання фото й відеозаписів, опрацювання джерел і літератури, пошук інформації про твори майстра в архівах і музейних збірках, спілкування з рідними, друзями та знайомими майстра. Усі ці матеріали стали ще одним джерелом наповнення Національного архіву українського гончарства.

Настав час узагальнити всі наявні, але розрізнені відомості. Тож накопичений масив матеріалів став основою альбому *«Лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка: гончар Василь Омеляненко»*.

ФОРМУВАННЯ НАЙБІЛЬШОЇ МУЗЕЙНОЇ КОЛЕКЦІЇ КЕРАМІКИ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

«Я увесь час був з ними у связі...»
Василь Омеляненко

У Національному музеї-заповіднику українського гончарства, який функціонує на батьківщині Василя Омеляненка – в Опішному, сформовано найбільшу в Україні колекцію творів мистця, що становить 596 експонатів. І це тільки ті, які пройшли фондово-закупівельну комісію й отримали інвентарні номери. Значна частина виробів майстра, особливо останніх років виготовлення, ще чекають інвентаризації.

Колекція є перлиною фондового зібрання Музею-заповідника, що нині нараховує понад 60 тисяч одиниць збереження, серед яких – декоративна й монументальна скульптура, ужитковий і декоративний посуд, зокрема іграшковий (*«монетка»*), глиняна іграшка й композиції, панно, будівельні й облицювальні матеріали (цегла, кахлі) тощо. Його формування було розпочато відразу ж після створення Музею-заповідника, адже це провідний напрямок діяльності закладу. Вирішення цього завдання розпочалося із залучення до співпраці опішненських гончарів.

Музейні співробітники розгорнули активну збирацьку діяльність задля формування колекції гончарних виробів саме Опішного як визначного гончарного осередку України. Перші експонати, а саме 210 предметів, було придбано 1987 року на ще діючому тоді Опішнянському заводі *«Художній*

Василь Омеляненко серед власних творів у фондовій кімнаті Національного музею-заповідника українського гончарства. Опішне. 2011.
Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

2

3

4

● *(стор. 198, 199)*

Перші 8 предметів Василя Омеляненка, які були записані в Книгу надходжень експонатів Музею-заповідника:

1. Василь Омеляненко. Свічник.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 49х32 см; на копитцеві ритований напис: *«Омеляненко В.»*. **Опішне. 1985.** КН-1/К-1.

2. Василь Омеляненко. Куманець.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 56х31,5х16 см. **Опішне. 1979.** КН-2/К-2.

3. Василь Омеляненко. Куманець.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 38,3х31х13,8 см; зсередини на копитці – ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1981.** КН-3/К-3.

4. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування,вдавлювання, проколювання, вирізування, 45х40х24,5 см; на задній частині тулуба – ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1979.** КН-4/К-4.

5. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 49х47х23 см; на задній частині тулуба – ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1976.** КН-5/К-5.

6. Василь Омеляненко. Козел.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 63х46 см; на задній частині тулуба – ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1978.** КН-6/К-6.

7. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 32х35х22,6 см; на задній частині тулуба – ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1986.** КН-7/К-7.

8. Омеляненко Василь. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 36х35х22 см; на задній частині тулуба – ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1975.** КН-8/К-8.

Національний музей-заповідник українського гончарства.
Фото Тараса Пошивайла

5

6

7

8

керамік». Це вироби найбільш відомих мистців Опішного: Івана Білика, Гаврила Пошивайла, Олександри Селюченко, Михайла Китриша, а також Василя Омеляненка, в якого було закуплено 8 предметів: свічник (1985), два куманці (1979, 1981) та зооморфні скульптури – трьох баранів, лева і козли (1975–1986). Їх першими й записано в Книгу надходжень експонатів Музею гончарства.

Відтоді й почалася тісна співпраця закладу з на той час уже відомим гончарем, майстром глиняної іграшки й зооморфної скульптури Василем Омеляненком. *«Я усе время був з ним* (Національним музеєм-заповідником українського гончарства – *Л. М.*) *у связі. Помню, як я ходив після пенсії у завод, шоб щось там випалити чи глину брав. Ще тоді музей не утворився. Прийшов у цех Пошивайло Олесь Миколайович і приніс якісь бумаги. Там у нього було надруковано, що утворюється музей. І я підписав. Там їм у заводі спочатку дали пристановище. Тоді і вироби брали у музей, і до мене стали приїжджати. І так у мене багато брали у музей. Часто. Почти кажен год брали»*, – пригадував Василь Омеляненко [12]. Співробітники Музею-заповідника тісно спілкувалися з опішненським мистцем, відстежуючи появу його нових виробів, тому колекція кераміки майстра неупинно зростала.

За протоколами (194 шт.) засідань фондово-закупівельної комісії Національного музею-заповідника українського гончарства вдалося відслідкувати час, шляхи надходження до фондової колекції й кількість виробів за видами. Звівши воєдино статистичні дані й згрупувавши їх у таблицю *«Хронологія надходження глиняних виробів Василя Омеляненка до Національного музею-заповідника українського гончарства»* (див. табл. 1 на стор. 201), мені вдалося дійти до таких висновків.

У фондах Музею-заповідника з-поміж виробів Василя Омеляненка більшість становлять іграшки: свистунці (196 предметів) і *«монетки»* (192 предмети). Наступною за чисельністю є скульптура: зооморфна (леви, барани, бики, козли, коні, олені,

Головна зберігачка фондів Національного музею-заповідника українського гончарства Валентина Кульбака атрибутує вироби Василя Омеляненка. Опішне. 2024. Фото Юрка Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Співробітниці Відділу фондової роботи Національного музею-заповідника українського гончарства Оксана Канівець (ліворуч) **та Ольга Хлівна з новими надходженнями – зооморфними скульптурами Василя Омеляненка. Опішне. 2016.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Таблиця 1

Хронологія надходження глиняних виробів Василя Омеляненка до Національного музею-заповідника українського гончарства

Рік/ Кількість надходжень	Скульптура				Посуд		Іграшка		Предмети побутового призначення	Спосіб надходження	Загальна кількість
	Зооморфна (леви, бики, барани, кози, олені, їжаки, коні)	**Антропоморфна** (*«баригі», «козаки»*)	**Зооантропоморфна** (вершники)	**Сюжетні композиції**	**Ужитковий** (кухлі, горщики, чайники)	**Декоративно-ужитковий** (тарелі, куманці, плесканці)	**Свистунці**	**«Монетки»**	**Свічники, скарбниці, попільниці**		
1987/5	15					2			1	закупівля, передача	18
1988/1	11				2				7	закупівля	20
1989/1	2						29	15		закупівля	46
1990/1	1			1			35	80		закупівля	117
1991/2	3			1						закупівля, передача	4
1992/1									1	закупівля, передача	1
1994/1							5	7		дар	12
1997								55		дар	55
1998/1	20	2	2			1			1	дар	26
1999/1		25		1						дар	26
2000/1	1									дар	1
2005/1	1									дар	1
2006/2	2									дар, передача	2
2007/3	4				1					дар	5
2008/1	4	26					21			дар	51
2009/2	5						1	1		дар	7
2010/3	4	5						17		дар, передача	26
2011/2					2		12	1		дар	15
2012/1							7	6		дар	13
2013/1	6									дар	6
2014/3	4		5		1		15			дар	25
2015/2	3	9				2	18			дар	32
2016/1							10			дар	10
2017/3	12									дар	12
2018/3	3						33	10		дар	46
2019/3	7						5			дар	12
2020/2						2	5			дар	7
Разом	**108**	**67**	**7**	**3**	**6**	**7**	**196**	**192**	**10**		**596**

Твори Василя Омеляненка у Відділі фондової роботи Національного музею-заповідника українського гончарства. Тетяна Солов'ян (ліворуч) **та Оксана Канівець** (праворуч) **опрацьовують нові надходження. Опішне. 2016.**
Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Вироби Василя Омеляненка для фондової колекції Національного музею-заповідника українського гончарства. Опішне. 2008.
Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

їжаки) – 108 предметів, з-поміж яких – 1 монументальна (*«Український лев при двох головах»*); антропоморфна (*«баріні»* й *«козаки»*) – 67 предметів; зооантропоморфна (*«вершники»*) – 7 предметів, та 3 сюжетні композиції. До збірки входить 6 предметів ужиткового посуду (горщики, чайник, кухлі) та 7 – декоративно-ужиткового (куманці, плесканці, тарелі). 10 експонатів не належать до згаданих категорій виробів. Це предмети побутового призначення, а саме – 5 свічників, 1 скарбниця й 4 попільниці.

Твори Василя Омеляненка надійшли до музейного фонду в такі роки: 1987–1992; 1994; 1997; 1999–2000; 2006–2020. Припускаю, що нестабільне надходження виробів до Музею-заповідника впродовж 1987–2006 років пов'язане, передовсім, з різними справами, питаннями й проблемами в особистому житті майстра. На початку 1990-х років хитке економічне становище змушувало гончаря продавати вироби. 1990 року Музей-заповідник закупив у майстра 117 предметів. За наступні 4 роки – впродовж 1991–1994 – він придбав лише 17 творів, оскільки мав труднощі з фінансуванням окремих видів діяльності, які унеможливлювали закупівлю експонатів до колекції.

2000–2005 роки позначилися для майстра сімейними негараздами – тоді у Василя Омеляненка хворіла й померла (2004) дружина. Певний час він оговтувався після цієї втрати й не міг працювати фізично.

Незважаючи на певну нестабільність у надходженнях, у Національному музеї-заповіднику українського гончарства все ж сформувалася унікальна колекція творів майстра.

Згідно з таблицею *«Хронологія надходження глиняних виробів Василя Омеляненка до Національного музею-заповідника українського гончарства»* певне збільшення надходжень виробів Василя Омеляненка до Музею-заповідника припало на 1999 рік. Це було викликано необхідністю представити свою творчість, як кандидата на Шевченківську премію. 1997 року під час Симпозіуму-практикуму *«Поезія гончарства на майданах і в парках України»*, майстер виготовив монументальну скульптуру *«Український лев при двох головах»*, яка здобула призове місце. Перемога надихнула мистця. Тож упродовж 1999 року гончар подарував Музею-заповіднику 26 власних творів (11 *«баринь»*, 14 *«козаків»* і сюжетну композицію).

З 2005 року Василь Омеляненко поповнював власними виробами фондову колекцію Музею-заповідника безперервно, ще й не один раз на рік, про що свідчать дані вже згаданої таблиці.

Були й інші шляхи надходження творів майстра до фондової колекції. Так 1987, 1991 і 2006 років 13 зооморфних скульптур й 1 сюжетну композицію до Музею передала Дирекція художніх виставок у Києві.

Колекції творів Василя Омеляненка з інших музеїв менш чисельні, проте їх художня цінність не викликає сумнівів. Так у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського зберігається понад 200 виробів майстра. Запорізький художній музей володіє колекцією з 57 виробів. Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»* має 49 одиниць збереження. У збірці Національного музею декоративного мистецтва України нараховується 19 предметів. В інших вітчизняних музеях твори мистця представлено кількома екземплярами (список музеїв України, де зберігаються вироби Василя Омеляненка, подано в Додатках).

ПРИВАТНІ КОЛЕКЦІЇ ТВОРІВ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

«У мене всі чисто знакомства і друзі через оцю роботу розростались»
Василь Омеляненко

Художні вироби Василя Омеляненка мають у своїх домашніх колекціях чимало людей. Це, передовсім, його свистунці й посуд-*«монетка»*, які майстер, не шкодуючи, дарував своїм численним друзям. Зооморфна скульптура, свічники, куманці, *«баринi»* й *«козаки»* теж нерідкісні предмети в обійстях українців. Упевнена, що чимало їх у приватних збірках за кордоном.

Василь Омеляненко свято вірив, що його роботи приносять людям радість, і прагнув творити саме заради цього: *«Дуже велике значення, що ти наче крапелька та душевна, що ти приносиш своїми виробами радість людям. Подивишся, як подарував людям виріб, так наче людина становиться друга, шо вона наче життям твоїм живе, наче хоче тобі теж харошого чогось пожелать»* [11].

● **Василь Омеляненко. Баран.**
Глина, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, ритування.
Опішне. 2015. Приватна колекція Сергія Зозулі (Ніжин, Чернігівщина). Фото Сергія Зозулі

● **Василь Омеляненко** (форма), **Наталя Городніченко** (мальовка).
Барило. Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка.
Опішне. 2015. Фото Сергія Зозулі. Приватна колекція Сергія Зозулі

● **Василь Омеляненко. Свічник.**
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, ритування.
Опішне. 2011. Приватна колекція Юлії Кравченко (Попівка, Полтавщина). Фото Людмили Меткої

На жаль, відомостей про приватні колекції, у яких зберігаються твори Василя Омеляненка, майже немає, тож вони залишаються недоступними для наукового опрацювання. Мені вдалося ознайомитися лише з однією такою збіркою й дізнатися про історію її формування. Це колекція Василя й Ніни Гурдіних. 2015 року я спілкувалася з подружжям і разом з іншими співробітниками Національного музею-заповідника українського гончарства відвідала їхній приватний музей у передмісті Харкова. У ньому широко представлено різноманітні предмети традиційного побуту українців кінця XIX – XX сторіччя, а колекція гончарних виробів становила понад 400 предметів з усієї України, серед яких були й твори Василя Омеляненка.

Захоплення творчістю майстра в родині Гурдіних розпочалося близько 20 років тому, коли вони приїхали на екскурсію до Музею-заповідника. *«Особливо сподобались роботи майстра – Омеляненка Василя. Подібних виробів я раніше ніколи не бачив, навіть у художніх салонах Харкова та Києва»*, – розповів Василь Гурдін [20]. Тоді вони придбали в майстра баранчика й великого полив'яного лева, а згодом його твори з авторськими підписами купили на антикварному ринку в Харкові. Майже щороку, а іноді й не один раз на рік Василь і Ніна Гурдіни приїздили в Опішне з незмінними візитами до Василя Омеляненка. Подружжя не тільки купувало вироби майстра, а й усіляко підтримували його – як морально, так і матеріально. На час візиту кількість творів Василя Омеляненка в приватній колекції родини Гурдіних становила понад 70 предметів, серед яких були й ексклюзивні, виготовлені суто на замовлення колекціонерів.

Подружжя Гурдіних не обмежилося звичайним колекціонуванням творів видатного майстра й почало популяризувати його гончарську спадщину. Василь та Ніна Гурдіни тоді *«заразили»* любов'ю до *«Омеляненкових левиків і баранчиків»* не тільки членів своєї родини, а й багатьох знайомих і друзів.

Наступним кроком на цій стезі стало проведення персональної виставки для мешканців та гостей Харкова (про неї йшлося у розділі *«Персональні виставки»*).

Таким чином, творчість Василя Омеляненка стала більш доступна для ознайомлення широкому загалу поціновувачів народного мистецтва. Власники колекції продемонстрували гідний приклад того, як треба зберігати й славити надбання власного народу.

● **Василь і Ніна Гурдіни.**
Харків. 2015. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Василь Гурдін і Людмила Метка.**
Харків. 2015. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● Приватні колекції творів Василя Омеляненка

Глиняні вироби з приватної колекції Василя та Ніни Гурдіних. Харків. 2015. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Твори Василя Омеляненка з приватної колекції Василя та Ніни Гурдіних. Харків. 2015. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

2

3

● **Твори Василя Омеляненка з приватної колекції Василя та Ніни Гурдіних** (1-3).
Харків. 2015. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

● Приватні колекції творів Василя Омеляненка

МРІЇ ПРО ВЛАСНИЙ МУЗЕЙ

«...Я був би дуже радий, щоб тут був музей... щоб тут... пам'ять була...»
Василь Омеляненко

Василь Омеляненко – один із найславетніших і найбільш титулованих майстрів художньої кераміки Опішного другої половини XX – початку XXI сторіччя. Він прожив гідне творче життя. Проте в зеніті свого високоліття, підсумовуючи пройдений шлях, майстер шкодував, що не зібрав удома колекцію власних творів, як це було заведено в інших відомих опішненських мистців гончарства, приміром у Гаврила та Явдохи Пошивайлів, Михайла та Галини Китришів. *«Через мене оці різні вироби сотнями перейшли,* – розповідав Василь Омеляненко. – *Є такі форми, що трохи осталось, а то зникають... Багато їх уже нема, може, тільки 10 процентів осталося з того, шо я робив. Конєшно, я продавав вироби і дарував багато. Людей багато приїжджали, заказували. Розійшлося по світу...»* [11].

Василь Омеляненко мав мрію створити на місці обійстя, де він жив, меморіальний музей-садибу, де б кожен мешканець чи гість селища міг би поринути у світ його творчості.

В Опішному існує досвід функціонування таких закладів. Меморіальні музеї-садиби

● **Василь Омеляненко. Опішне. 08.10.2014.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко у власній гончарній майстерні. Опішне. 2020.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

гончарки Олександри Селюченко, гончарського подружжя Гаврила і Явдохи Пошивайлів, філософа й колекціонера опішненської кераміки Леоніда Сморжа успішно функціонують як структурні підрозділи Національного музею-заповідника українського гончарства. На їх території не лише проводять екскурсії, а й організовують різноманітні мистецькі заходи: майстер-класи, вечори пошанування, художні пленери. Василь Омеляненко неодноразово був їх учасником або ж відвідував як гість. Він завжди позитивно реагував на проведення таких дійств.

Про важливість таких об'єктів своїми думками поділився Василь Омеляненко під час однієї з наших розмов: *«Музей – це основа, гніздо, як то кажуть, і розвиток, і відродження, і насиченість духовної сили. І так, наче воно посилює, не так, що на голому місці згадали майстра. А там уже вироби за нього будуть говорити»*.

Згодом ми розмовляли про можливість створення подібного закладу на його садибі: *«Це я був би дуже радий, щоб тут був музей. Хотів би, щоб тут щось залишилося, щоб*

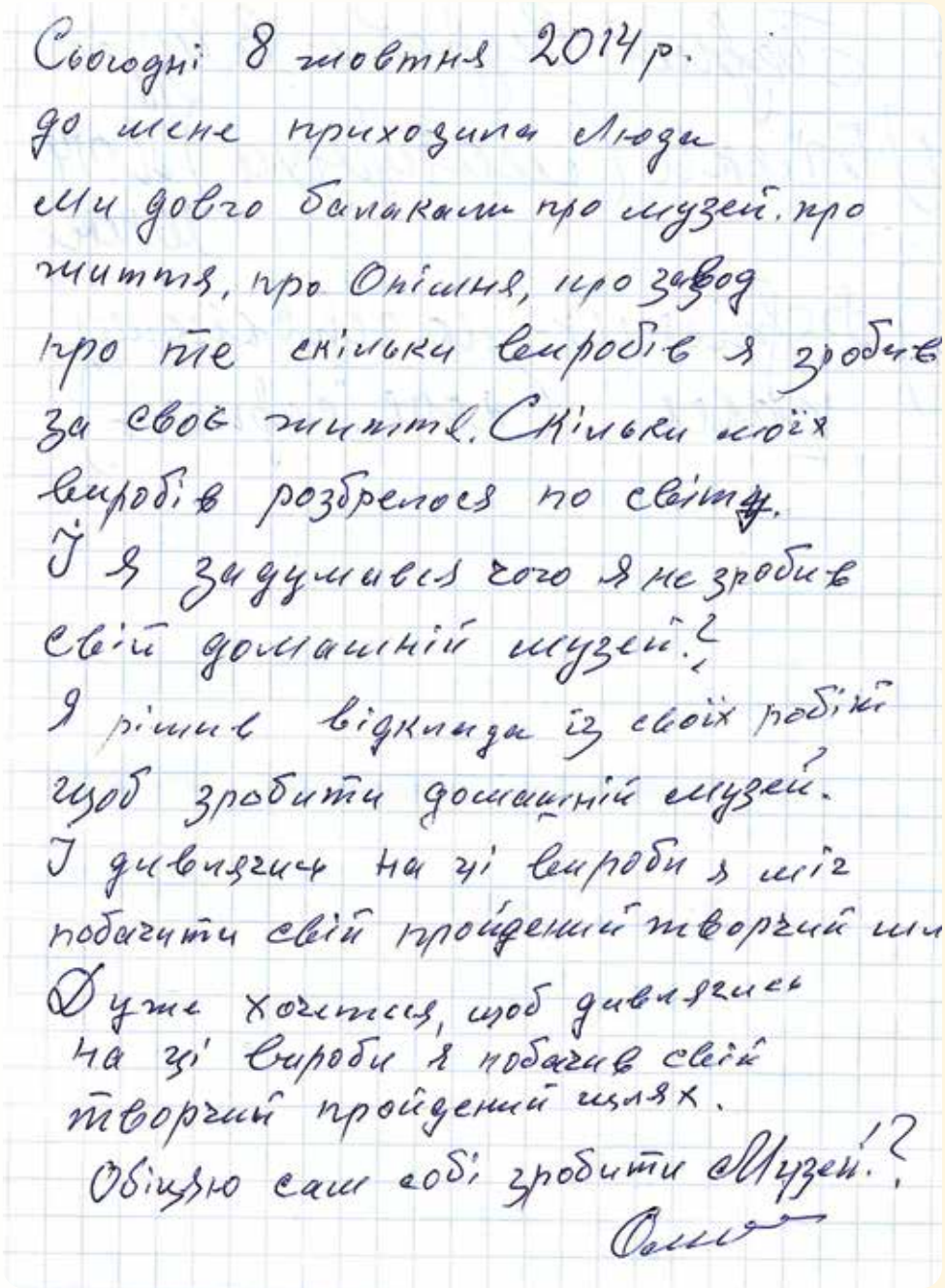
Сьогодні 8 жовтня 2014 р.
до мене приходила Люда
ми довго балакали про музей, про
життя, про Опішня, про завод
про те скільки виробів я зробив
за своє життя. Скільки моїх
виробів розбрелося по світу.
І я задумався того я не зробив
свій домашній музей?
І рішив відкинути із своїх робіт
щоб зробити домашній музей.
І дивлячись на ці вироби я міг
побачити свій пройдений творчий шл
Дуже хочеться, щоб дивлячись
на ці вироби я побачив свій
творчий пройдений шлях.
Обіцяю сам собі зробити Музей!?
Олекс

● **Лист-обіцянка Василя Омеляненка. Опішне. 08.10.2014.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Будинок Василя Омеляненка. Опішне. 2023.**
Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

2

● **Гончарна майстерня** (1) **та інструменти** (2) **Василя Омеляненка.**
Опішне. 2023. Фото Людмили Меткої *(1)*, Тараса Пошивайла *(2)*. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

1

2

3

● **Інтер'єри садиби Василя Омеляненка** (1-3). **Опішне. 2023.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

● **Нагороди і відзнаки Василя Омеляненка. Опішне. 2023.** Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

пам'ять була, усе чисто. Я хотів би, щоб воно нічого не зникло. Кажуть, людина живе, поки її пам'ятають, а єслі її не пам'ятають, вона зникає. Щоб за усе життя пройдене був в отвіті. Треба, щоб воно потрошку освоювалося і йшло в одне русло. Щоб воно не йшло вбік і кудись зникало, а йшло, як до бази, де ти должен остановиться і розкрити себе з усіх сторін. Я б дуже хотів, щоб тут був музей. ...Діти мої должні б за це теж бути. Через те, шо єслі я піду, воно їм теж ненужне, і тут занепад буде, і воно все зникне. Дай Бог, щоб оці слова були відтворені в дійсність, щоб воно продовжувало жити вже в іншому вигляді. Оцього не треба допустити на зникнення. Усігда розбити легше, ніж щось зробити. Хочеться у другому вигляді відродження, висвітлення оцих усіх життєвих подій. І воно стане дужче відоме, ніж було. <...> Ніхто не вічний, і я колись піду... А в музеї, оце наче як життя твоє продовжиться!» [11].

І хоча під час зустрічей ми з Василем Омеляненком неодноразово обговорювали питання створення музею, однак чіткого бачення з цього приводу в нього не було. Кілька років тому він навіть пообіцяв, що залишатиме окремі свої твори вдома і постарається створити домашню колекцію. Проте реалізувати задумане йому так і не вдалося. Різноманітні побутові й фінансові питання, проблеми зі здоров'ям, відсутність елементарних умов для зберігання творів, а також брак належної підтримки в цьому питанні від членів родини унеможливили його вирішення. Тому мрія Василя Омеляненка за його життя залишилася нездійсненою.

Національний музей-заповідник українського гончарства вирішив втілити бажання майстра в життя. Починаючи з 2021 року, він вивчав можливості для реалізації задуму й почав робити зусилля задля збереження немузеєфікованої частини творчого спадку Василя Омеляненка. Із продажу в сувенірній крамниці та в Керамокрамниці на сайті Музею-заповідника було вилучено всі вироби майстра; закуплено в родичів ті, які він не встигнув випалити і які залишилися в нього вдома. Російська агресія дещо загальмувала процес створення меморіального музею. Та попри все Національний музей гончарства 2023 року отримав у власність будинок Василя Омеляненка й розпочав розробку концепції майбутнього Музею-садиби. Наразі все необхідне для цього є, адже саме в Музеї-заповіднику акумульовано найбільшу в Україні колекцію творів мистця, яка продовжує поповнюватися навіть після смерті майстра. Наявний широкий масив писемних та аудіовізуальних керамологічних джерел про життя й творчість талановитого мистця. Це і збірка публікацій у наукових, науково-популярних виданнях та періодиці, і найбільша база документів (спогади, друковані матеріали, епістолярій, нагороди), фото, відео тощо. Родина Василя Омеляненка передала до Музею-заповідника особисті речі майстра, які невдовзі стануть частиною експозиції. У будинку в недоторканому вигляді залишилися всі гончарські інструменти й пристрої, предмети побуту, хатні речі.

Художниця-керамістка Наталя Кормелюк зі США, яка неодноразово приїздила з візитом в Національний музей-заповідник українського гончарства й здружилалася з майстром, розчулено писала: *«Коли нещодавно я дізналася, що хатинка Омеляненка буде як Музей-садиба (структурним підрозділом Музею гончарства), мене це дуже порадувало! Дух цього Велетня витає в тому приміщенні. Стіни просто дихають тими роками, котрі там прожив Омеляненко. А коли там «поселяться» його твори, бо він дома так і не зібрав колекцію за життя, – це буде чудовий Музей пам'яті Великого Мистця!»* [24].

Робота триває. І маю сподівання, що 100-літній ювілей гончаря ми відзначимо саме в Меморіальному музеї-садибі славетного опішненського майстра художньої кераміки Василя Омеляненка. І це вже будуть не мрії, а реалії!

ЕПІЛОГ

Серед когорти видатних творців народного мистецтва України полум'яною зіркою ясніється постать гончаря, майстра глиняної іграшки й зооморфної скульптури, уродженця містечка Опішне, що в Полтавщині, – Василя Онуфрійовича Омеляненка. Це, насправді, одна з найбільш яскравих постатей в українському гончарстві середині XX – початку XXI сторіччя!

Феномен Василя Омеляненка полягає в тому, що він, не будучи спадковим гончарем, не маючи професійної освіти і безпосередніх наставників, самотужки опанував техніку виготовлення глиняної іграшки й освоїв основні прийоми роботи за гончарним кругом. Народившись і проживши все своє життя в Опішному – одному з найбільших і найрозвиненіших гончарних осередків України – він увібрав у себе його гончарські традиції й від самодіяльного гончаря піднісся й виріс до народного майстра, гармонійно влившись у широку ріку опішненських народних майстрів-гончарів. Сформувавши власний почерк у формотворенні й декоруванні глиняних виробів, Василь Омеляненко виявив себе прекрасним інтерпретатором давніх традицій глиняної пластики Опішного, значною мірою доповнивши її численними технічними прийомами ліплення й декорування, завдяки чому досяг вершин у галузі народного мистецтва й залишив вагомий творчий спадок у народному гончарстві.

Творчість – це те, що допомагає людям досягнути значних успіхів у житті. Саме творчі люди стають знаменитостями й знаковими постатями у світовій історії й культурі. Для Василя Омеляненка саме гончарство стало тим полем, де він проявив свій талант і неординарні здібності, що сприяло його реалізації як творчої особистості.

Василь Омеляненко був обдарований усіма необхідними якостями для розвитку власного творчого потенціалу. Вроджена допитливість, а також сприйнятливість і спостережливість привела його в далекому дитинстві на подвір'я опішненського гончаря Олександра Багрія, де він уперше побачив глиняних півників: *«Я, як глянув, – на столику свистуни стоять. Вони мене так причарували...»*. Дієвість та ініціативність, відкритість до нових знань підштовхнули його до рішення: *«...спробувати самому зліпити глиняні іграшки...»*. Наполегливість, працелюбство, старанність і посидючість сприяли поступовому зростанню вмінь і відшліфуванню творчого почерку: *«...тренірувалися, що зробимо заплющечки, засікали время і робили по 25 штук свистунів за час. Робили різноманітне, не тільки півників, а й рибок, котиків, собачок, зайчиків і білочок. Навчилися й відтягувати глину на копиток, і колоти»* [9].

Василь Омеляненко до кінця не усвідомлював, як же так сталося, що саме робота з глиною його захопила найбільше в житті, хоча в дитинстві володів широкий спектром інших захоплень. Слова, сказані ним під час однієї із наших зустрічей, ілюструють, що в гончарство його привела Доля: *«Я його зовсім не знав, а воно почало мною руководити і спрямовувати. І я радий, що у мене життя перемішане з отакою фантазією, творчеством, що я наче живу, і у мене світ розширюється од таких думок... Уже наче не ти думаєш, а хтось у тебе у душі планірує»* [11].

У Василя Омеляненка виразно проявилися такі важливі якості характеру, як самостійність, самодисципліна й самоконтроль, що безперечно сприяло поступальному розвитку творчості, а згодом, завдячуючи сприйняттю гончарних традицій Опішного, – формуванню й зростанню його як народного майстра.

На завод *«Художній керамік»* Василь Омеляненко прийшов працювати вже сформованим мистцем, а робота в колективі лише розширила діапазон його умінь і можливостей, викристалізувала в ньому необхідні якості для розвитку й удосконалення. Уміння мислити нестандартно,

відкритість новому досвіду, працездатність, ентузіазм сприяли розквіту творчого генія Василя Омеляненка.

У період розвитку й становлення в його характері проявилися й закріпилися такі риси, як амбітність, висока самооцінка, почуття гідності й прагнення до незалежності: *«Ми в заводі робили норму, а я, крім норми, уже щось своє добавляв, не той стандарт, що мені давали в заводі. Вже я вспівав і норму зробити, і якийсь новий вид. Мої роботи давали у зразок. Всі в основном робили однакове, як, ото, догма, а щоб щось поміняти, одбавити чи прибавити – цього не було. Тільки творчі майстри робили кажен своє»* [36].

Доброзичливість, безпосередність, привітність, природний оптимізм і безхитрісність вабили до Василя Омеляненка поціновувчів гончарного мистецтва, а відкритість, щирість і бажання поділитися уміннями й знаннями – безпосередніх учнів: *«Я не знаю, чого люди бояться вчити когось передавати мастерство. То ж просто твоє життя продовжується… Треба не скупиться, щоб з тебе приклад брали. Не треба своє життя держать у рамках, а треба, щоб воно йшло кругом на 360°. Кому ти показуєш, він ніколи не буде твоє робити, а у нього ж є творча думка своя. Він тоже розвивається і йде своїм шляхом. Якщо ти йому допоміг, то вроді твоє життя продовжується. Треба розуміти, що ти своїми думками, своєю творчістю даєш напрямок людині, і вона дальше розвивається»* [10].

Одним із визначальних факторів творчості Василя Омеляненка є не зовнішня, а внутрішня активність, яка проявлялася прагненням до створення *«ідеального твору»*: *«Я, було, як поїду десь на виставку, стану біля своїх виробів і думаю, що як його зробити ще краще, що поправити, щоб було ще красивіше. І так всю жизнь. Я не стою на місці, а кожен раз щось добавляю, щоб було ще привабливіше і помилки якісь шукаю. Вдосконалення приходе поступово. Ця робота, як сама жизнь: які ми в дитинстві, може, помилки робили, а ти ж його життям поправляв»* [10].

Початок *«світлої осені життя»* розкрив для Василя Омеляненка нові горизонти, з'явилися нові можливості для здійснення справ, на які раніше не вистачало часу, що послужило початком розкрилля таланту. Василь Омеляненко нарешті став вільним від виробничої норми й плану: *«Я, особливо як на пенсію пішов, до глини як пристану робити, так мені наче отдих якийсь. Я, ото, удивляюсь, як, ото, єсть людям нічого робити. Та я півдня посижу, єслі я не роблю і так, ото, ходжу, як наче руки опущені. А до глини як сів, в тебе мислі потекли тихо, харашо, і ти вроді із тим виробом, як живеш. Ти наче, як розмовляєш мисленно, де ти будеш завтра: мо, тебе поб'ють, мо, ти віка стоятимеш? От стараєся, зробиш вироб, і він тобі може не дуже наравиться, а як зробиш, і він тобі будто аж усміхається, якось наче хороше, і людям він наравиться, і якось душевну радість приносить»* [10].

Василь Омеляненко довго прожив одинаком, проте усамітнення його не напружувало, а навіть допомагало в роботі. Завдяки здатності аналізувати, абстрагуватися й зосереджуватися, а також зважаючи на певну відстороненість і самообмеження, він досяг внутрішньої гармонії, самодовершеності й цілісності особистості. *«Мені з моїми звірями не скучно й самому*, – часто повторював Василь Омеляненко. – *Глина мене держить. Єслі б не було оцієї любові до глини і всидливості, я не знаю, як я жив би. Основну енергію мені дає глина. Як сідаю робить, забуваю усі заботи, усе одходе, усе наче так ладно йде. Я одне роблю, а в мене в думці вже виникає якийсь другий його вид. На глину тіки подивлюсь, а вже бачу, яке воно буде готове»* [9]. Складається враження, що це не майстер *«диктував»* глині ту чи іншу форму, а глина *«підказувала»* йому, яким саме витвором вона хоче стати. У зеніті свого високоліття Василь Омеляненко вважав, що прожив гідне життя, проте було й те, про що він шкодував: *«Жалію я над одним, що тільки частково усе, що ти можеш зробити, воно в життя не вкладається, бо життя таке коротке. Аби хоч годів 300 жив, то тоді більше можна щось зробити»* [10].

Горно життя Василя Онуфрійовича Омеляненка згасло 28 січня 2021 року. Він пішов, залишивши після себе потужний творчий спадок. Ранні твори гончаря не збереглися, точніше – вони десь *«живуть»*, проте залишилися невідомими широкому загалу через споглядання в музейних колекціях. Проте вироби його найбільш яскравого періоду творчості посіли чільне місце у вітчизняних і зарубіжних музейних колекціях та приватних збірках.

Таким чином, талант Василя Омеляненка знаходив свій розвиток упродовж усього життя. Його творчий шлях був яскравим і багатогранним. За часовим критерієм його можна поділити на 3 періоди.

Перший (1934–1950) – ранній – це період зародження й поступового зростання інтересу мистця до гончарства. Він бере свій початок від часу, коли Василь Омеляненко вперше усвідомлено почав ліпити іграшки з глини, став сам її видобувати, готувати до роботи, опанував техніку формування за гончарним кругом, навчився декорувати й випалювати вироби. Окрім цього, Василь Омеляненко призвичаївся облаштовувати горни для випалювання своїх робіт, а також освоїв тонкощі їх збуту. Отже, наприкінці першого творчого періоду майстру вже був відомий увесь технологічний процес виготовлення глиняних виробів.

Другий період (1951–1985) – творча зрілість. Це час, коли Василь Омеляненко працював у артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* майстром дитячої іграшки, майстром із виготовлення зооморфної скульптури, майстром художньо-експериментальної лабораторії. Його роботи почали потрапляти на виставки вже з другої половини 1950-х років, особливо активно експонувалися наприкінці 1960-х – упродовж 1970-х років. Згодом твори Василя Омеляненка представляли мистецтво України й на міжнародних виставках у Бельгії, Канаді, Латвії, Японії, Болгарії, Югославії, Польщі, США, Норвегії, Великобританії та інших країнах світу. Вони зайняли почесні місця в музейних зібраннях України та країн Європи.

Цей період можна вважати найбільш продуктивним у творчості Василя Омеляненка. Саме тоді він став членом Спілки художників СРСР (1971), і ця подія дала поштовх для подальшого творчого розвою мистця. Про нього як про майстра зооморфної скульптури заговорили в мистецьких колах, почали запрошувати на гончарські практикуми й симпозіуми, згадувати в науково-популярних і наукових статтях, монографіях, альбомах, публікувати його вироби в періодиці.

Третій період (1986–2021) – період творчого високоліття Василя Омеляненка, коли він нарешті зміг повністю зосередитися тільки на творчості. Він мав усі можливості для роботи вдома: відповідно облаштовану майстерню, гончарний круг, горно для випалювання. Проблем зі збутом виробів Василь Омеляненко не мав, як і не потребував їх додаткового рекламування, адже ім'я вже почало *«працювати»* на нього – він був відомим не тільки в Україні, а й далеко поза її межами.

Переважна більшість мистецьких виставок незалежної України, зокрема тих, де було репрезентовано народну творчість, не обходилася без участі опішненського майстра зооморфної скульптури Василя Омеляненка, завдяки чому його вироби постійно поповнювали колекції вітчизняних і закордонних музеїв. Незважаючи на поважний вік, він охоче брав участь у різноманітних мистецьких заходах, зокрема майстер-класах, фестивалях народної творчості, симпозіумах гончарства.

Творчість Василя Омеляненка – це феноменальне явище в мистецтві сучасної України. Його шлях до визнання був позначений невпинним бажанням досягти досконалості. Здолавши невпевненість і страхи, притаманні багатьом на етапі становлення, Василь Омеляненко рішуче йшов дорогою розвою власного таланту й досяг значних висот у мистецтві гончаротворення.

Нескінченно довго можна говорити про творчі здобутки майстра, однак хочеться, щоб його згадували не тільки як про славетного гончаря, а й пам'ятали як добру, щиросердну людину, великого оптиміста й невгамовного життєлюба!

95 років буття, 85 років творчості обдарували Василя Омеляненка глибокою мудрістю, а любов до глини наповнила його серце вершинним щастям! Саме з цієї взаємної любові й постали неперевершені твори!

ВІН БУВ ЩАСЛИВИЙ СВОЇМ ЖИТТЯМ!
ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ЙОГО ЩАСЛИВИМ!

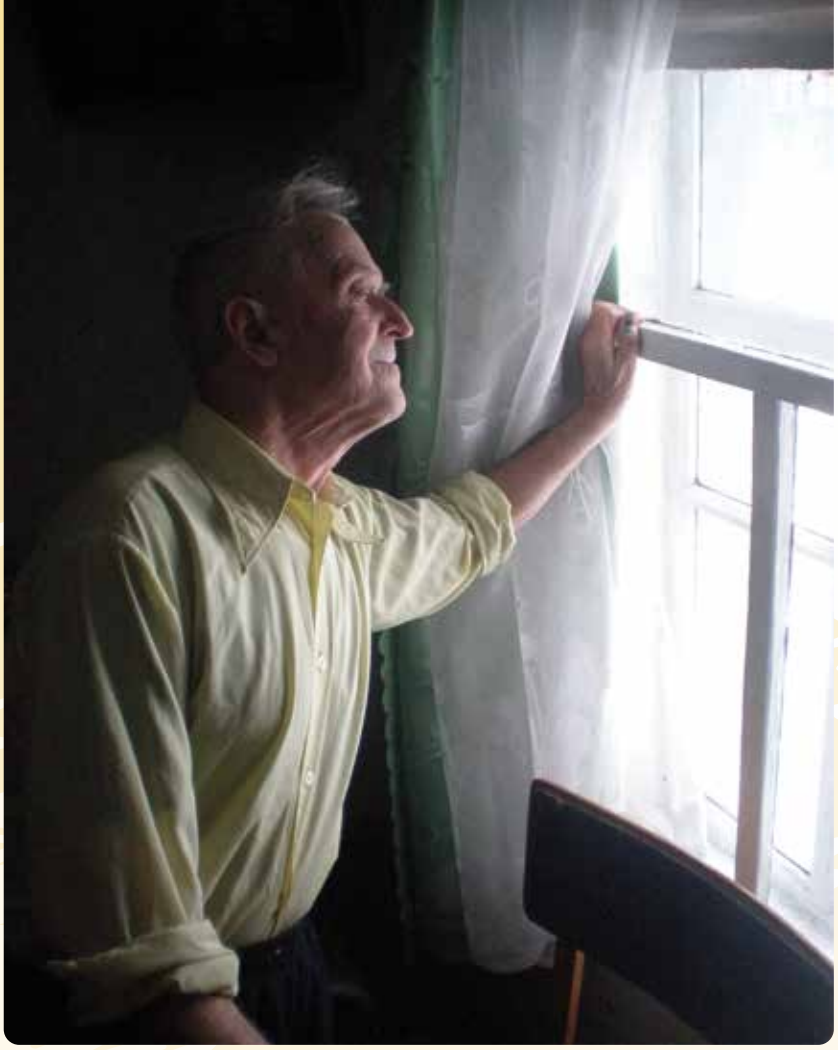

Василь Омеляненко у власній хаті.
Опішне. 04.02.2010. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

…Він відлітав. Він сам не відав,
Що розлетиться круг у прах.
Новий гончар на зміну прийде
І подолать не зможе страх.
І круг новий крутне несміло,
Торкне кавалок на льоту.
І пальчиком одним невміло
Народить музику оту.
І розцвіте та ж сама вишня.
Той самий вітер пролетить.
На ноги здійметься Опішне –
І гляне знов понад світи.
Озветься їй гора й долина,
Душа вітчизни виллє все.
Захопить Майстра вічна глина
І в вічний космос понесе!

Михайло Шевченко (Опішне)

ДЖЕРЕЛА

АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Історія опішнянського заводу «Художній керамік» (складена за архівними матеріалами та спогадами старожилів) // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2. – Од. зб. 2. – 32 арк.*
2. *Клименко Олена Олександрівна. Народна кераміка Опішні (до проблеми традицій та інновацій в народних художніх промислах) : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Спеціальність 07.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво [Рукопис]. – К. : Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, 1995 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2. – Од. зб. 36/1. – 217 арк.*
3. *Клименко Олена Олександрівна. Народна кераміка Опішні (до проблеми традицій та інновацій в народних художніх промислах) : додаток до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Т. II : Словник гончарів Опішні та навколишніх сіл . – К. : Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, 1995 [Рукопис] // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2. – Од. зб. 36/2. – Арк. 219-342.*
4. *Книга відгуків // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 20. – Од. зб. 22. – 52 арк.*
5. *Книга відгуків з художньої виставки «Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя». Київ. 1999 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 20. – Од. зб. 20. – 30 арк.*
6. *Книга відгуків з художньої виставки «Життєдайні джерела великого творця». Опішне, Полтавщина. 2020–2022 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 20. – Од. зб. 22. – 50 арк.*
7. *Книга спогадів Трохима Демченка // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 4. – Оп. 1. – Од. зб. 41. – 83 арк.*
8. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 04.02.2010 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 397.*
9. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 31.05.2011 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 396*
10. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 02.04.2012 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 395.*
11. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 27.02.2013 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 393.*
12. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 16.05.2013 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 388.*
13. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 27.04.2014 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 491.*
14. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 13.05.2014 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв № 497.*
15. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 08.10.2014 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 492.*

16. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 16.05.2017 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 388.*
17. *Польові матеріали Олени Клименко // Приватний архів Олени Клименко.*
18. *Спогади Гончаренко Тамари. Опішне. 2020 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
19. *Спогади Городніченко Наталки. Опішне. 24.03.2023 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
20. *Спогади Гурдіна Василя. Опішне. Листопад 2015 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
21. *Спогади Гурдіна Василя. Опішне. 2019 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
22. *Спогади Данильця Олександра. Опішне. 10.01.2013 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
23. *Спогади Зозулі Сергія. Опішне. Червень 2019 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
24. *Спогади Кормелюк Наталі. Роквіль, Меріленд, США. 04.11.2023 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
25. *Спогади Кульбаки Марії // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 176 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 31.10.2014). – 16 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 493.*
26. *Спогади Кушнір Софії // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 165 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 29.08.2013). – 10 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 480.*
27. *Спогади Матвійчук Наталі. Опішне. 2023 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
28. *Спогади Мацко Лідії // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 174 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 23.05.2013). – 22 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 389.*
29. *Спогади Морівець Наталі. Опішне. 2024 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
30. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 165 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 29.08.2013). – 4 арк. ; Аудіофонд. – Інв № 481.*
31. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 167 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 22.07.2013). – 6 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 479.*
32. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 182 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 25.07.2014) . – 7 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 501.*
33. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 185 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 15.05.2014). – 8 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 487.*
34. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 187 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 10.01.2014). – 5 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 494.*
35. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 187 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 23.01.2014). – 5 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 494.*
36. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 187 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 03.02.2014). – 5 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 494.*
37. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 18.03.2014 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
38. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 08.10.2014 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
39. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 2016 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
40. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 16.04.2016 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
41. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 02.11.2016 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
42. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 03.08.2017 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
43. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 17.07.2019 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
44. *Спогади Онищенка Володимира. Опішне. 14.03.2014 // Польові матеріали Людмили Меткої.*

45. *Спогади Панасюк Галини. Опішне. 2024 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
46. *Спогади Пошивайла Миколи. Опішне. Вересень 2013 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
47. *Спогади Пошивайла Миколи. Опішне. 07.04.2014 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
48. *Спогади Семікаш Марії. Опішне. 2023 // Польові матеріали аЛюдмили Меткої.*
49. *Спогади Ширай Раїси // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 171 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 05.06.2013). – 25 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 391.*
50. *Спогади Яценко Оксани. Опішне. 09.11.2023 // Польові матеріали Людмили Меткої.*
51. *Троцька Валентина. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 16-17.09.2010) // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 261. – 2 арк.*
52. *Щербань Олена. Григорій Кирячок // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2 : Науковий проєкт «Гончарство Опішного в іменах його майстрів». – Од. зб. 93. – Арк. 17.*

ЛІТЕРАТУРА

53. *Андрушенко Оксана. Василь Омеляненко: короткий життєпис і бібліографія / Оксана Андрушенко, Ольга Гирман, Ольга Карунна, Галина Панасюк, Олесь Пошивайло // Бібліографія українського гончарства. 2005 : Національний науковий щорічник. – Опішне : Українське Народознавство, 2008. – Вип. 7. – С. 237-252.*
54. *Білик Іван. Передісторія однієї події. Лист 3-й (копія) / Іван Білик // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 27.*
55. *Бутник-Сіверський Борис. Українське радянське народне мистецтво / Борис Бутник-Сіверський. – К. : Наукова думка, 1966. – 220 с.*
56. *Виставка творів професійного та самодіяльного образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва (Полтава, Кременчук, Лохвиця) : каталог. – Полтава : Полтавський художній музей, 1975. – 44 с.*
57. *Выставка прикладного искусства к первому Всесоюзному съезду советских художников : каталог. – М. : Советский художник, 1957. – 220 с., илл.*
58. *Выставка произведений полтавских художников: живопись, графика, скульптура, декоративно-прикладное искусство: Велико-Тырново, май 1976 год. – Полтава : Полтавская организация Союза художников Украинской ССР, 1976. – 19 с.*
59. *Выставка произведений самодеятельных художников и мастеров декоративно-прикладного искусства Полтавщины, экспонируемой в г. Велико-Тырново (Болгария) : каталог. – Полтава : Областной научно-методический центр народного творчества и культурно-просветительской работы, 1982. – 24 с.*
60. *Ганжа Петро. Класик опішнянської кераміки / Петро Ганжа // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 13. – 17 лютого. – С. 2.*
61. *Ганжа Петро Олександрович // Художники України : енциклопедичний довідник / автор-упорядник М. Г. Лабінський. – К. : Інститут проблем сучасного мистецтва, 2006. – Вип. 1. – С. 149.*
62. *Данченко О. С. Народні майстри / О. С. Данченко. – К. : Радянська школа, 1982. – 129 с.*
63. *Демченко Трохим. Нові вироби кераміків / Трохим Демченко // Прапор комунізму. – Опішне, 1959. – № 17. – 8 лютого. – С. 4.*
64. *Дмитренко Олексій. Весло : повісті, оповідання, нариси / Олексій Дмитренко. – К. : Радянський письменник, 1973. – 224 с.*
65. *Дмитрієва Євгенія. Мистецтво Опішні / Євгенія Дмитрієва. – К. : Видавництво Академії архітектури Української РСР, 1952. – 60 с.*
66. *Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР : довідник / М. Долінська. – К. : Мистецтво, 1966. – 160 с.*

67. *Другий Національний фотоконкурс у Опішному «Гончарні ВІЗІЇ країни» (30 червня – 30 жовтня 2011) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор і пошукач інформаційний матеріалів Наталя Стеблівська. – Опішне : Українське Народознавство, 2012. – 192 с. : іл. + DVD.*
68. *Жолтовський П. Українське декоративне мистецтво / П. Жолтовський, П. Мусієнко. – К. : Радянська Україна, 1963. – 47 с. : іл.*
69. *Зіноўеў А. Песні ганчарнага круга / А. Зіноўеў // Беларусь. – 1973. – № 9. – С. 18.*
70. *Качкан Володимир. Жива глина: Мандрівка в минуле та сьогоднішнє Опішного / Володимир Качкан. – Опішне : Українське Народознавство, 1994. – 232 с. : іл.*
71. *Книга пам'яті України. Полтавська область: Диканський, Зіньківський, Карлівський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – Т. 4. – Кн. 4. – 968 с.*
72. *Корогодський Роман. Опішня: проблеми і перспективи / Роман Корогодський // Народна творчість та етнографія. – 1972. – № 3. – С. 45-51.*
73. *Косинська Ю. Шевченківська премія 1999 року: лауреатів названо / Ю. Косинська // Молодь України. – 1999. – № 18. – 18 лютого. – С. 1.*
74. *Куценко О. Від ремесла до творчості / О. Куценко // Прапор комунізму. – Зіньків, 1972. – № 132. – 7 листопада. – С. 3.*
75. *Лащук Юрій. Українські гончарі / Юрій Лащук. – К. : Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном, 1968. – 40 с.*
76. *Майба Ліна. Опішненські чародії / Ліна Майба // Сільський час. – Київ, 1999. – № 16-18. – 12 лютого. – С. 15.*
77. *Маричевський Микола. Передісторія однієї події. Лист 1, 2 (копія) / Микола Маричевський // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 25, 26.*
78. *Матеріали розширеного засідання науково-методичної ради Музею гончарства в Опішні, 18 червня 1988 року // Українське гончарство: Національний культурологічний щорічник : Науковий збірник за минулі літа. – Київ – Опішне : Молодь – Українське Народознавство, 1993. – Кн. 1. – С. 461-488.*
79. *Міщанин Віктор. Мотрона Назарчук: життя і творчість / Віктор Міщанин. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – 1048 с.*
80. *Міщанин Віктор. Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки) / Віктор Міщанин. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. – 736 с.*
81. *Національний фотоконкурс у Опішному «Гончарні ВІЗІЇ країни» (1 березня – 30 жовтня 2010) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор і пошукач інформаційний матеріалів Наталя Стеблівська. – Опішне : Українське Народознавство, 2012. – 116 с. : іл.*
82. *Омеляненко Василь. Народний майстер в Опішному: вчора, сьогодні, завтра / Василь Омеляненко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2002 / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2002. – Кн. 2. – С. 367-369.*
83. *Опішня. Решетилівка : фотоальбом. – К. : Мистецтво, 1972. – 88 с.*
84. *Перша Національна виставка-конкурс художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!» (2 липня – 30 жовтня 2009) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор Виставки-Конкурсу й пошукач інформаційних матералів Світлана Конюшенко. – Опішне : Українське Народознавство, 2010. – 208 с.*
85. *Пошивайло Олесь. Українська академічна керамологія XXI сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужинок, майбутній поступ. Книга 1 (2001–2005) / Олесь Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2007. – 776 с. : іл.*
86. *Прокопович М. Опішнянські сувеніри на виставці у Москві / М. Прокопович // Прапор комунізму. – Опішне, 1960. – № 135. – 12 листопада. – С. 4.*
87. *Прядка В. Велети опішнянської кераміки / В. Прядка // Вечірній Київ. – 1999. – № 30. – 10 лютого. – С. 5.*
88. *Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва, присвячена 100-річчю від дня народження В. І. Леніна: каталог. – К. : Спілка художників Української РСР, 1973. – 180 с.*
89. *Республіканська художня виставка «Земля і люди» : каталог. – К. : Реклама, 1986. – 80 с. : іл.*
90. *Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки : каталог. – К. : Реклама, 1972. – 110 с.*
91. *Сакович Ірина. Народна керамічна скульптура Радянської України / Ірина Сакович. – К. : Наукова думка, 1970. – 162 с.*

92. *Сморж Леонід. Гончарівна (одержима керамікою) / Леонід Сморж. – Опішне : Українське Народознавство, 2004. – 304 с. : іл.*
93. *Указ Президента України «Про присудження Державних премій України імені Тараса Шевченка 1999 року» // Літературна Україна. – 1999. – № 10-11. – 18 березня. – С. 1.*
94. *Фисун Олександр. Верховини Івана Білика (напередодні 90-ліття мистця) / Олександр Фисун // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 24-25.*
95. *Ханко В. М. Ганжа Петро Олександрович / В. М. Ханко // Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Т. 5. – Вод-Гн. – С. 370-371.*
96. *Художня виставка «Радянська Україна»: народне декоративне мистецтво : каталог. – К. : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1963. – 190 с., іл.*
97. *Чаркасава Дзіяна. Не багі гаршкі лепяць / Дзіяна Чаркасава // Голас Радзімы. – Мінск, 1973. – № 28. – Ліпень. – С. 3.*
98. *Шумский Д. Династия мастеров / Д. Шумский // Правда. – 1977. – № 320. – 16 листопада. – С. 6.*
99. *Щербак Василь. Сучасна українська майоліка / Василь Щербак. – К. : Наукова думка, 1974. – 192 с. ; іл.*
100. *Ювілейна виставка, присвячена 800-річчю м. Полтави : каталог. – Полтава : Полтавський краєзнавчий музей, 1974. – 37 с.*
101. *Izložba. Dekorativno-primijenjene umjetnosyi SSR Ukrajine. Etnografski Muzej Zagreb. – Socijalistička Republika Hrvatska, 1979. – 29 p.*

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

102. *Всесвітня виставка 1958 [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Всесвітня_виставка_1958*
103. *Данилейко Володимир Григорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/ДанилейкоВолодимирГригорович*
104. *МАЗ эмблема [Електронний ресурс] // Pinterest. – Режим доступу : https://www.pinterest.com/pin/694398836269719588/*

ФОТОЛІТОПИС

Василь Омеляненко у власній майстерні. Опішне. 28.06.2012. Фото Сергія Книша

На відкритті виставки *«Опішнянське диво»:*
(зліва направо) **Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Олесь Пошивайло, Микола Пошивайло. Опішне. 23.03.2003.**
Автор фото невідомий

На відкритті *«Виставки творів родини Пошивайлів»:*
(зліва направо) **Людмила Дяченко, Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Людмила Овчаренко. Опішне, 30.05.2004.** Фото Олеся Пошивайла

На відкритті персональної виставки Григорія Гриня у Полтавському краєзнавчому музеї:
(зліва направо) **Григорій Гринь, Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Микола Пошивайло. Полтава. 20.02.2005.**
Автор фото невідомий

Виставка творів васильківських художників-керимістів Михайла Денисенка, Валерія і Надії Протор'євих (1-3)**. Опішне. 08.04.2005.**
Фото Олеся Пошивайла

1

(Зліва направо) **Петро Омеляненко, Леся Денисенко-Єременко, ?, Сергій Денисенко, Григорій Гринь, Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Іван Глизь, Людмила Дяченко, Галина Галян, Віктор Фурман, Микола Пошивайло**

2

Іван Окара, Василь Омеляненко, Петро Омеляненко

3

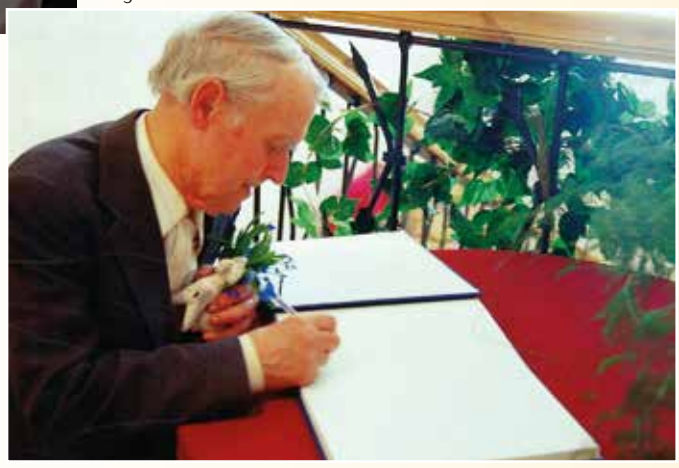

Василь Омеляненко залишає відгук про виставку

80-річчя Василя Омеляненка (1-4)**.**
Опішне. 03.08.2005

1

Василь Омеляненко зустрічає гостей на порозі власного будинку.
Фото Олеся Пошивайла

2

Олесь Пошивайло і Василь Омеляненко біля творів майстра в його *«галереї»*.
Фото Людмили Дяченко

3

Василь Омеляненко з друзями у день свого 80-ліття:
(зліва направо) **Григорій Гринь, Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Микола Пошивайло.** Фото Олеся Пошивайла

4

Вітальна пісня в день народження для Василя Омеляненка у виконанні працівниць Центру розвитку духовної культури:
(зліва направо) **Валентина Матвєєва, Тамара Скринник, Василь Омеляненко, Тетяна Марченко.**
Фото Олеся Пошивайла

Мистецька виставка *«Відгомін столітньої краси»* з нагоди 125-річчя від дня народження опішненського гончаря Федора Пошивайла:
(стоять) **Світлана Конюшенко, Ніна Дубинка, Тетяна Заїка, Тетяна Солов'ян, Марія Яценко, Віктор Міщанин, Василь Хлонь, Анатолій Щербань, Марина Піщала, Микола Пошивайло, Наталя Гурин, Андрій Хлонь, Тамара Скринник, Григорій Гринь, Василь Омеляненко, Людмила Метка, Михайло Острянин, Світлана Пошивайло, Наталя Ібрагімова, Валентина Кульбака;**
(сидять) **Олена Єщенко, Тетяна Литвиненко, Людмила Пошивайло, Олесь Пошивайло.**
Опішне. 05.02.2008. Фото Тараса Пошивайла

Виставка творів, присвячена 45-річчю художника-кераміста Сергія Радька *«45+...»*:
(зліва направо) **Микола Пошивайло, Григорій Гринь, Сергій Радько, Василь Омеляненко, Анатолій Щербань, Олесь Пошивайло, Іван Окара, ?, ?.**
Опішне. 18.04.2008. Фото Тараса Пошивайла

Виставка творів опішненського гончаря Федора Хлоня *«Гончарські фантазії минулого»*:
(зліва направо) **Андрій Хлонь, Микола Пошивайло, Василь Хлонь, Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко. Опішне. 28.11.2008.**
Фото Тараса Пошивайла

Виставка творів опішненського гончаря Федора Хлоня *«Гончарські фантазії минулого»*:
(стоять зліва направо) **Галина Китриш, Ганна Міщенко, Олександр Шкурпела, Дмитро Громовий, Микола Варвинський, Тамара Мотрій, Олександра Острянин, Раїса Ширай;**
(сидять зліва направо) **Василь Хлонь, Михайло Китриш, Василь Омеляненко, Микола Пошивайло, Михайло Острянин, Андрій Хлонь.**
Опішне. 28.11.2008. Фото Тараса Пошивайла

1

Василь Омеляненко під час заходів II Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю (1-3)**. Опішне. 01.07.2008** (1)**, 03.07.2008** (2. 3)**.**
Фото Тараса Пошивайла

2

3

Члени журі ІІ Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю: (зліва направо) **Людмила Овчаренко, Віктор Фурман, Григорій Гринь, Олександр Тарасенко, Микола Пошивайло, Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко, Олександр Бабенко, Наталя Матвійчук, Павло Волик. Опішне. 25.04.2008.** Фото Тараса Пошивайла

Члени журі ІІ Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю:
(зліва направо) **Василь Омеляненко, Микола Пошивайло, Віктор Фурман, Олександр Бабенко. Опішне. 25.04.2008.** Фото Тараса Пошивайла

Тетяна Пошивайло, Василь Омеляненко, Микола Пошивайло, Михайло Китриш
під час Міжнародного керамологічного симпозіуму *«Гончарне шкільництво на глобалізаційному роздоріжжі: нереалізовані можливості й перспективи розвитку»*.
Опішне. 11.07.2008. Фото Тараса Пошивайла

Леонід Кучма з опішненськими гончарями
в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті I-III ступенів *«Колегіум мистецтв у Опішному»*:
(зліва направо) **Микола Пошивайло, Василь Омеляненко, Михайло Китриш.**
Опішне. 26.03.2009. Фото Тараса Пошивайла

1

2

Василь Омеляненко вдома у власній хаті (1, 2)**.**
Опішне. 2009. Фото Юрія Нестерова

Міжнародний науковий симпозіум
***«Гончарна столиця України в світовій історії та культурі»*.**
Меморіальний музей-садиба гончарки Олександри Селюченко (1-3)**.**
Опішне. 03.07.2009. Фото Тараса Пошивайла

1

Володимир Власов, Іван Гончар, Василь Омеляненко

2

Світлана Панасюк, Василь Омеляненко

3

Євгенія Тягун, Василь Омеляненко, Ганна Овчаренко, Наталя Нужна

Журі III Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю: (зліва направо) **Олександр Бабенко, Микола Пошивайло, Олександр Левадний, Олена Пиляй, Павло Волик, Олександр Тарасенко, Василь Омеляненко, Микола Кіщук, Феодосій Гуменюк, Григорій Гринь, Світлана Пасічна, Олесь Пошивайло, Зоя Чегусова, Петро Печорний. Опішне. 09.07.2009.** Фото Тараса Пошивайла

Журі та гості III Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю:
(зліва направо) **Олександр Левадний, Микола Кіщук, Павло Волик, Григорій Гринь, Людмила Овчаренко, Світлана Пасічна, Віталій Ханко, ?, Василь Омеляненко, Зоя Чегусова, Феодосій Гуменюк, Людмила Шилімова-Ганзенко, Петро Печорний, ?, Олександр Бабенко, Олесь Пошивайло, Микола Пошивайло, Олександр Тарасенко, Людмила Пошивайло. Опішне. 09.07.2009.** Фото Тараса Пошивайла

1

Василь Омеляненко (стоїть четвертий ліворуч, перший ряд) **серед учасників та гостей церемонії**

Церемонія закриття
III Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю (1-3)**.**
Опішне. 30.06.2009. Фото Тараса Пошивайла

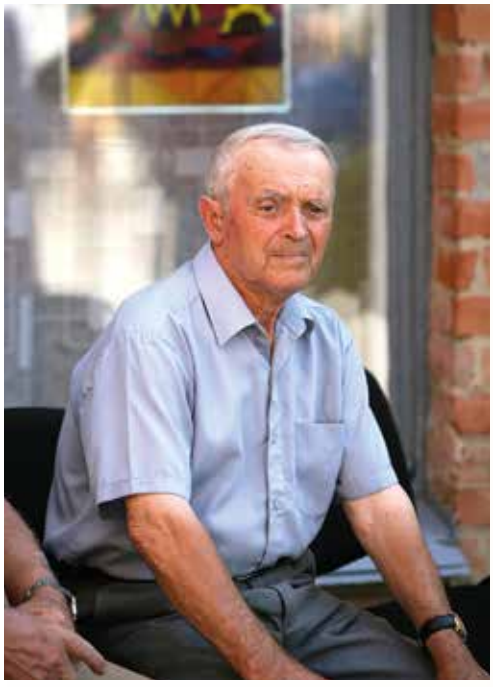

2

3

(Зліва направо) **Олег Кужим, Олександр Путря, Людмила Овчаренко, Петро Печорний, Любов Пошивайло, Микола Пошивайло, Василь Омеляненко, Григорій Гринь**

Церемонія офіційного оголошення й нагородження переможців І Національної виставки-конкурсу художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»* (1, 2)**. Опішне. 22.10.2009.**
Фото Тараса Пошивайла

Члени журі І Національної виставки-конкурсу художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*: (зліва направо) **Олена Клименко, Ольга Школьна, Агнія Колупаєва, Людмила Герус, Михайло Китриш, Василь Омеляненко**

1

2

Учасники церемонії: (стоять зліва направо) **Ігор Береза, Агнія Колупаєва, Людмила Герус, Олена Клименко, Максим Васильєв, Сергій Денисенко, Ігор Ковалевич, Мирослава Росул, Володимир Віньковський, Олена Жернова, Марко Галенко, Володимир Миколайович Онищенко, Ольга Школьна, Микола Варвинський, Надія Козак, Олександр Шкурпела, Любов Громова, Дмитро Громовий, Юрко Пошивайло, Сергій Козак;** (сидять) **Ганна Друль, Геннадій Васильєв, Ганна-Оксана Липа, Лариса Антонова, Олесь Пошивайло, Ганна Семенко, Олена Козак, Василь Омеляненко, Григорій Гринь, Галина Яковенко, Ніна Дубинка**

Відкриття магазину «Опішнянська кераміка»: (зліва направо) **Микола Пошивайло, Михайло Китриш, Олександр Шкурпела, Василь Омеляненко, Дмитро Громовий, Олесь Пошивайло, Іван Лобойченко, Наталя Варвинська, Любов Громова, Микола Варвинський, Михайло Острянин, Світлана Шкурпела, Олег Кужим. Опішне. 22.10.2009.** Фото Тараса Пошивайла

Василь Омеляненко з керівницею дитячої студії *«Відродження»* та директоркою Історико-меморіального музею Олександра Пархоменка Таїсією Блюм і її учнями під час заходів IV Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю «Опішне-2010». Опішне. 30.06.2010. Фото Тараса Пошивайла

Василь Омеляненко на заходах II Тижня Національного Гончарного Здвиження *«ЗДВИГ-2010»*. День гончаря (1-3)**. Опішне. 03.07.2010.** Фото Тараса Пошивайла

1

2

3

Ювілейні заходи на території Музею мистецької родини Кричевських з нагоди 80-річчя Василя Омеляненка (1-5)**. Опішне. 03.08.2010.**
Фото Тараса Пошивайла

1

2

3

4

5

Домашні справи. Власна майстерня (1-5).
Фото Людмили Меткої

1

09.02.2010

04.02.2010

2

3

09.02.2010

4

26.03.2010

5

26.03.2010

Дружні фото (1-4)**. Опішне. 26.06.2010**

1

Василь Омеляненко й Тамара Гончаренко. Фото Юрія Гончаренка

2

Василь Омеляненко й Ганна Діденко. Фото Тамари Гончаренко

3

Василь Омеляненко й Микола Пошивайло. Фото Тамари Гончаренко

4

(Зліва направо) **Михайло Китриш, Василь Омеляненко, Тамара Гончаренко, Галина Китриш** Фото Юрія Гончаренка

III Тиждень національного гончарного здвиження в Опішному *«ЗДВИГ – 2011»*. Національний день гончаря (1-5)**. Опішне. 02.07.2011.** Фото Тараса Пошивайла

1

(Зліва направо) **Василь Омеляненко, Василь Лінде-Кричевський, Михайло Китриш**

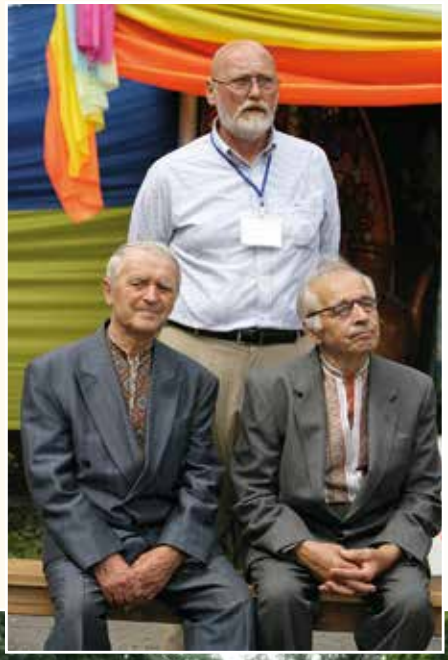

2

3

(Зліва направо) **Дмитро Громовий, Галина Китриш, Людмила Овчаренко, Михайло Китриш, Василь Омеляненко**

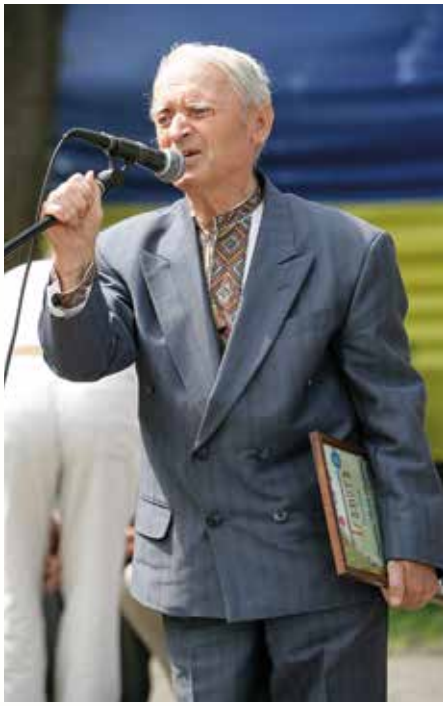

4

5

Олесь Пошивайло вручає диплом Василю Омеляненку

Василь Омеляненко на ювілейних заходах з нагоди 75-річчя Михайла Китриша (1-4)**. Опішне. 30.10.2011.** Фото Тараса Пошивайла

1

(Сидять попереду) **Галина Китриш, Андрій Хлонь, Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Микола Пошивайло, Григорій Гринь**

2

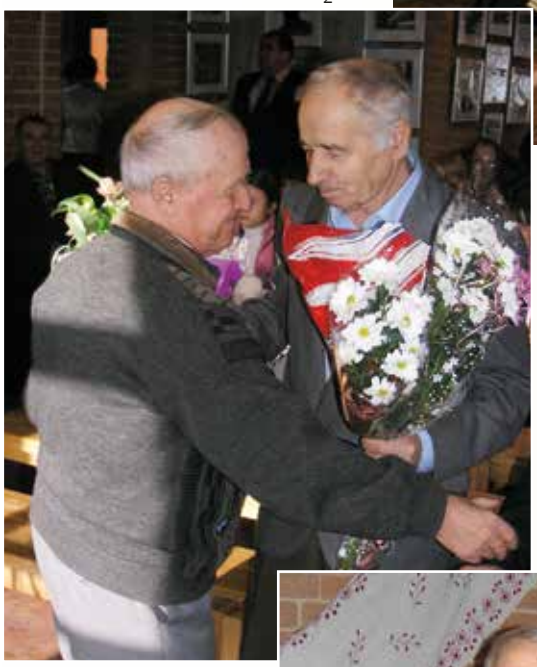

Василь Омеляненко, Михайло Китриш

3

(Зліва направо) **Анатолій Щербань, Михайло Китриш, Віктор Фурман, Микола Пошивайло, Василь Омеляненко, Григорій Гринь, ?**

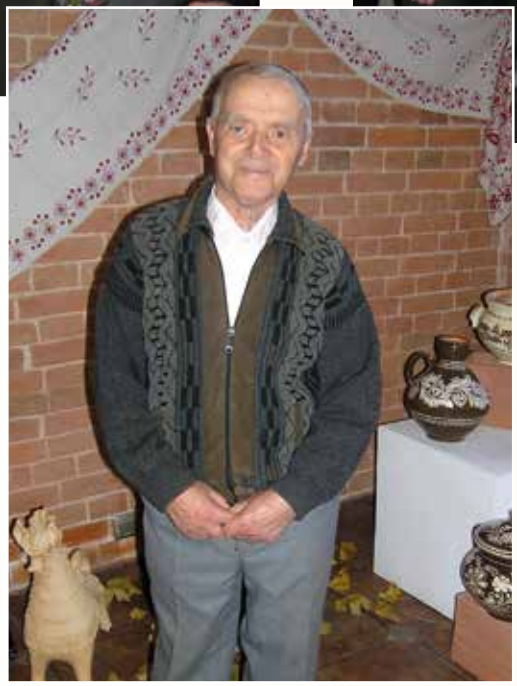

4

Василь Омеляненко у власній майстерні (1-3)**. Опішне. 31.05.2011.** Фото Людмили Меткої

1

2

3

Василь Омеляненко вдома (1, 2)**. Опішне. 03.06.2011.** Фото Людмили Меткої

1

2

Виставка народного мистецтва Полтавщини в Полтавському художньому музеї (Галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка (1, 2)**. Полтава. 24.10.2012.** Автор фото невідомий

1

(Зліва направо) **Михайло Китриш, Василь Омеляненко, Григорій Гринь, Микола Пошивайло**

2

(Стоять попереду зліва направо) **Микола Пошивайло, Григорій Гринь, Василь Омеляненко, Віктор Фурман, Олександр Бабенко**

Відкриття VI Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю *«Опішне-2012»* (1-6)**.**
Опішне. 19.06.2012. Фото Тараса Пошивайла

1

(Зліва направо)
Василь Лінде-Кричевський,
Михайло Китриш,
Микола Пошивайло,
Василь Омеляненко

2

3

4

5

Василь Омеляненко гончарює

6

1

Відкриття виставок кераміки під час IV Тижня національного гончарного здвиження в Опішному *«ЗДВИГ – 2012»* (1, 2)**. Опішне. 29.06.2012.** Фото Тараса Пошивайла

(Зліва направо) **Олесь Пошивайло, Богдан Пошивайло, Василь Омеляненко, Сергій Радько, В'ячеслав Віньковський, Мирослава Росул, Юрій Спесивцев**

Василь Омеляненко, Сергій Радько

2

Святкування Національного Дня гончаря (1, 2)**. Опішне. 30.06.2012.** Фото Тараса Пошивайла

1

2

Василь Омеляненко, Михайло Китриш

У домашній майстерні Василя Омеляненка (1-6)**.**
Опішне. 02.04.2012. Фото Людмили Меткої

1

2

3

4

5

6

Святкування дня народження Василя Григоровича Кричевського. Музей мистецької родини Кричевських (1-7)**. Опішне. 10.01.2013**

(Зліва направо)
Василь Лінде-Кричевський, Василь Лінде-Дункан, Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко.
Фото Людмили Меткої

1

2

3

Василь Лінде-Кричевський і Василь Омеляненко.
Фото Людмили Меткої

4

Василь Омеляненко ліпить «лева» (2, 4)**.**
Фото Людмили Меткої

5

Іван Новобранець,Олександр Бабенко, Василь Омеляненко.
Фото Людмили Меткої

6

Василь Лінде-Дункан, Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко. Фото Тараса Пошивайла

Організатори та гості святкового зібрання.
Фото Тараса Пошивайла

7

Церемонія відкриття IV ІНТЕРСимпозіуму кераміки в Опішному *«2013: 13x13»* (1-7, стор. 251-252)**.**
Опішне. 14.06.2013. Фото Тараса Пошивайла

1

**Василь Омеляненко, Василь Лінде-Кричевський,
Василь Лінде-Дункан**

2

(Зліва направо)
**Григорій Гринь,
Людмила Метка,
Василь Омеляненко**

3

**Людмила Метка,
Василь Омеляненко**

4

5

6

7

Василь Омеляненко (сидить, другий ряд другий ліворуч) **серед учасників IV ІНТЕРСимпозіуму кераміки в Опішному *«2013: 13х13»* та VII Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю.**
Опішне. 2013. Фото Тараса Пошивайла

V Тиждень Національного Гончарного Здвиження в Опішному *«Здвиг – 2013»*.
Національний фестиваль гончарства (1, 2)**. Опішне. 29.06.2013.** Фото Тараса Пошивайла

1

(Сидять зліва направо) **Михайло Китриш, Едуард Странадко, Василь Лінде-Дункан, Василь Омеляненко, Василь Лінде-Кричевський**

2

(Зліва направо) **Василь Лінде-Кричевський, Олесь Пошивайло, Микола Жулинський, Василь Омеляненко, Іван Драч, Василь Лінде-Дункан**

1

22.07.2013

2

Василь Омеляненко вдома у власній майстерні (1, 2)**. Опішне.**
Фото Людмили Меткої

11.09.2013

1

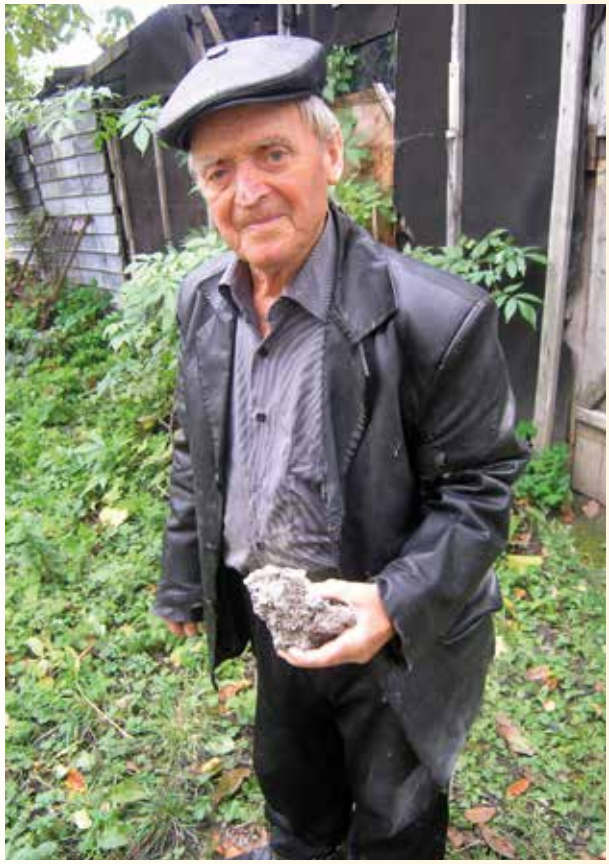

2

Василь Омеляненко готує глину для гончарювання (1, 2)**. Опішне. 01.10.2013.** Фото Людмили Меткої

Василь Омеляненко й Тамара Гончаренко. Опішне. 2013. Фото Юрія Гончаренка.

1

2

3

Василь Омеляненко гончарює у власній майстерні (1-3)**. Опішне. 01.10.2013.**
Фото Людмили Меткої

1

2

Василь Омеляненко знайомить зі своїми творами (1, 2)**. Опішне. 01.01.2014.** Фото Людмили Меткої

1

2

Василь Омеляненко ліпить свистунці у власній майстерні (1, 2)**. Опішне. 23.01.2014.** Фото Людмили Меткої

1

2

Виставка творчих робіт гончарної майстерні Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* (1-3)**. Опішне. 25.05.2014.** Фото Людмили Меткої

(Стоять зліва направо) **Наталя Гурин, Людмила Овчаренко, Людмила Пошивайло, Тетяна Литвиненко, Світлана Конюшенко, Ірина Чирка, Лариса Єфремова, Еліна Троцька, Тамара Скринник, Василь Омеляненко, Надія Мальована, Аліса Зіненко, Тетяна Зіненко, Валентина Кульбака, Оксана Кальна, Любов Денисенко, Оксана Северин;**
(сидять зліва направо) **Григорій Гринь, Дмитро Громовий, Олександр Шкурпела, Анатолій Шкурпела, Юрко Пошивайло, Олесь Пошивайло**

VI Тиждень національного гончарного здвиження в Опішному *«ЗДВИГ – 2014»* (1, 2)**.**
Національний фестиваль гончарства.
Опішне. 28.06.2014 . Фото Тараса Пошивайла

1

(Зліва-направо)
Микола Пошивайло, Леся Денисенко-Єременко, Василь Омеляненко, Іван Гончар, Світлана Педченко, Михайло Китриш, Богдан Пошивайло

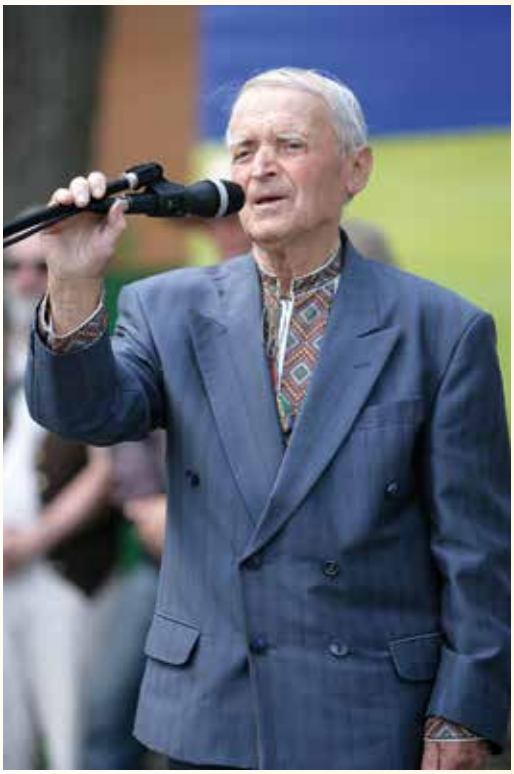

2

Василь Омеляненко біля своїх творів у експозиції Національного музею гончарства. Опішне. 16.04.2014. Фото Юрка Пошивайла

Свято першого дзвоника в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті *«Колегіум мистецтв у Опішному»*: (зліва направо) **Богдан Щербань, Олесь Пошивайло, Мар'яна Пошивайло, Микола Пошивайло, Віталій Панченко, Михайло Китриш, Василь Омеляненко, Григорій Гринь, Людмила Овчаренко. Опішне. 01.09.2014.** Фото Тараса Пошивайла

1

2

3

Василь Омеляненко
за роботою у власній майстерні (1-3).
Опішне. 25.07.2014.
Фото Людмили Меткої

Святкування 85-річчя Василя Омеляненка (1-4)**.**
Опішне. 03.08.2015

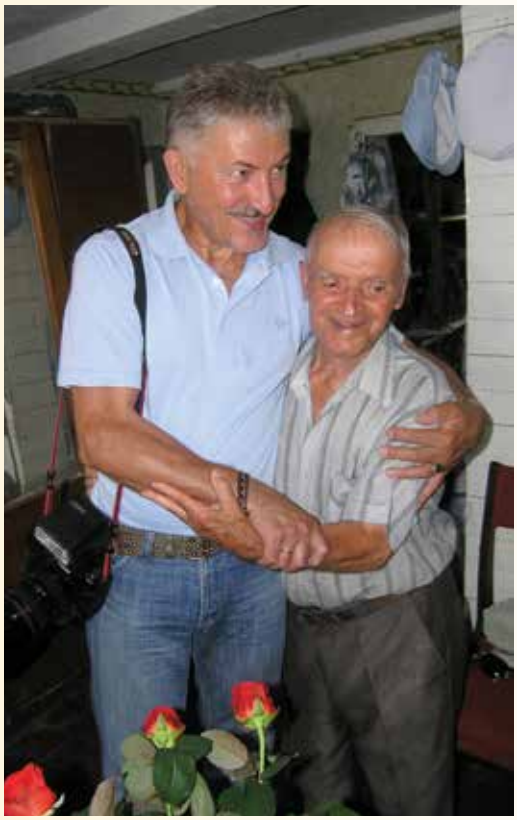

1

Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко.
Фото Людмили Меткої

2

Людмила Метка, Василь Омеляненко, Тетяна Литвиненко, Людмила Пошивайло. Фото Олеся Пошивайла

3

Василь Омеляненко, Людмила Пошивайло.
Фото Олеся Пошивайла

4

Василь Омеляненко.
Фото Людмили Меткої

Урочистості з нагоди 85-річчя з дня народження Василя Омеляненка (1-6)**.**
Музей мистецької родини Кричевських.
Опішне. 03.08.2015

1

2

Василь Омеляненко. Фото Людмили Меткої

3

Микола Пошивайло, Григорій Гринь, Василь Омеляненко. Фото Людмили Меткої

4

Дмитро Лещенко, Василь Омеляненко. Фото Людмили Меткої

5

Василь Омеляненко з організаторами та гостями урочистостей з нагоди 85-річчя з дня його народження. Фото Тараса Пошивайла

6

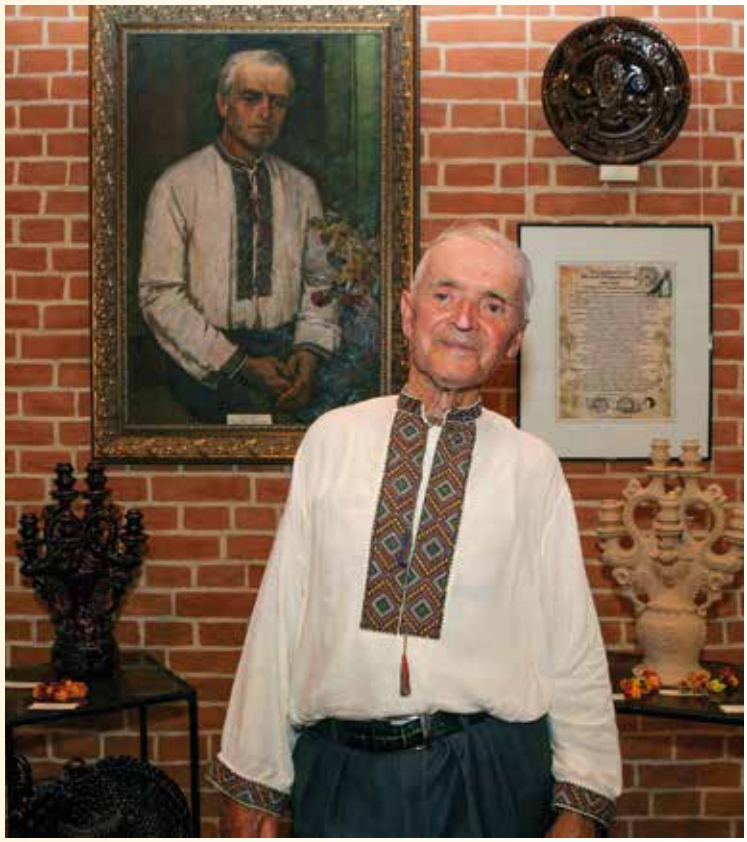

Василь Омеляненко.
Фото Тараса Пошивайла

Василь Омеляненко дорогою додому. Опішне. 04.08.2015.
Фото Людмили Меткої

Василь Омеляненко під час заходів IX Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю (1-3)**. Опішне. 10.06.2015.** Фото Тараса Пошивайла

1

2

3

IX Міжнародний молодіжний гончарський фестиваль. Робота журі (1-4)**.**
Опішне. 22.05.2015. Фото Тараса Пошивайла

1

Олександр Тарасенко, Олександр Левадний, Олександр Бабенко, Василь Омеляненко, Олесь Пошивайло, Григорій Гринь

2

Василь Омеляненко, Григорій Гринь, Микола Пошивайло

3

Сергій Радько, Василь Омеляненко, Олександр Бабенко, Григорій Гринь

4'

Василь Омеляненко, Олександр Бабенко

1

2

3

Василь Омеляненко
під час заходів Е-літньої Академії гончарства
для харизматиків, романтиків,
диваків і діячів (1-4)**.**
Опішне. 15.06.2015.
Фото Тараса Пошивайла

4

Василь Омеляненко під час заходів VII Тижня національного гончарного здвиження в Опішному «*ЗДВИГ – 2015*». Національний фестиваль гончарства (1-4). **Опішне. 27.06.2015.** Фото Тараса Пошивайла

1

Василь Омеляненко й Світлана Пошивайло

2

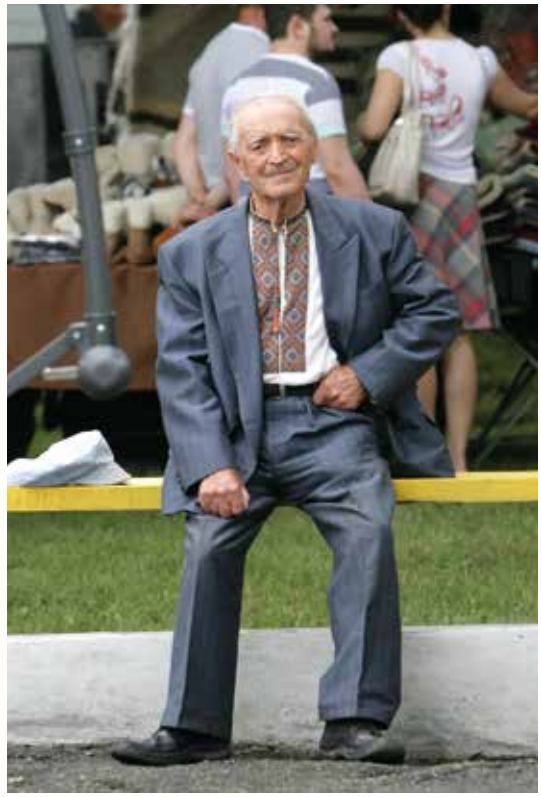

3

Василь Омеляненко, Світлана Пошивайло, Любов Громова

Микола Пошивайло й Василь Омеляненко

4

XI Міжнародний молодіжний гончарський фестиваль. Відкриття (1-3)**.**
Опішне. 13.06.2016. Фото Тараса Пошивайла

1

Григорій Гринь, Сушма Омата, Неля Немирюк, Василь Омеляненко, Микола Пошивайло

2

3

Дем'ян Пошивайло й Василь Омеляненко

XI Міжнародний молодіжний гончарський фестиваль. Робота журі (1, 2)**.**
Опішне. 22.06.2016. Фото Тараса Пошивайла

1

(Зліва направо) **Олена Клименко, Світлана Пасічна, Олександр Тарасенко, Микола Гулик, Наталя Матвійчук, Василь Омеляненко, Григорій Гринь, Сушма Омата, Наталя Борисенко**

2

(Зліва направо) **Людмила Овчаренко, Сушма Омата, Світлана Пасічна, Микола Гулик, Василь Омеляненко, Олена Клименко, Григорій Гринь, Олександр Тарасенко, Микола Пошивайло, Олесь Пошивайло**

Василь Омеляненко на закритті XI Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю (1-3)**.**
Опішне. 23.06.2016. Фото Тараса Пошивайла

1

2

3

1

2

Василь Омеляненко під час заходів Е-літньої Академії гончарства для харизматиків, романтиків, диваків і діячів (1-3)**. Опішне. 17.06.2016.** Фото Тараса Пошивайла

3

Василь Омеляненко вдома (1-5)**.**
Опішне. 01.03.2016. Фото Людмили Меткої

1

2

3

Олесь Пошивайло, Василь Омеляненко

4

5

Наталя Городніченко, Василь Омеляненко, Олесь Пошивайло

Василь Омеляненко вдома (1-3)**.**
Опішне. 18.07.2016. Фото Людмили Меткої

1 2

3

Наталя Городніченко й Василь Омеляненко.
Опішне. 28.03.2016. Фото Людмили Меткої

Василь Омеляненко під час заходів X Тижня національного гончарного здвиження в Опішному *«ЗДВИГ – 2018»*. Національний фестиваль гончарства (1-3)**.**
Опішне. 30.06.2018. Фото Тараса Пошивайла

1

2

Тамара Гончаренко, Василь Омеляненко

3

Марія Пошивайло, Василь Омеляненко, Тетяна Пошивайло

95-річчя Василя Омеляненка (1-5)**.**
Опішне. 03.08.2020. Фото Людмили Меткої

1

Тамара Онищенко, Василь Омеляненко, Наталя Городніченко

2

3

Василь Омеляненко, Олесь Пошивайло

4

Людмила Метка, Василь Омеляненко, Олесь Пошивайло

5

Василь Омеляненко зустрічає гостей.
Опішне. 28.06.2012. Фото Ростислава Кондрата

ОЧИМА НАЩАДКІВ

Василь Омеляненко у власній майстерні. Опішне. 28.06.2012. Фото Інни Єрмакової

Наталя Бойко,
художниця, керамістка, керівниця гуртка гончарства «Куманець» Центру дитячої та юнацької творчості Солом'янського району м. Києва (Київ)

ДОПОКИ ЖИВА ПАМ'ЯТЬ – ДОТИ ЛЮДИНА ЖИВА!

Наталя Бойко.
Київ. 2023.
Автор фото невідомий.
Приватний архів Наталі Бойко.
Публікується вперше

Трудень 2021 року... Після снодійного спала гарно й довго. Наснився Василь Онуфрійович. Сидів у себе вдома на диванчику й посміхався до мене. Такий спокійний і маленький. А очі, як завжди, сяючелагідні. Прокинулася й поринула в спогади...

Червень 2017 року. В Опішному Міжнародний симпозіум *«Філософія буття»**. У ньому брав участь художник-кераміст Андрій Ільїнський, в якого я навчалася малювати й ліпити. То й приїхала разом із ним як учениця. Ходила по музеях, дивилася на розкіш виробів опішненських майстрів, на силу-силенну вишиваних рушників. Спочатку роздивлялася, а потім малювала. Багато малювала. Особливо сподобалося малювати в Меморіальному музеї-садибі гончарки Олександри Селюченко та родинному Музеї Пошивайлів**. Бо там пахло дитинством, казкою, любов'ю. Там багато глиняної іграшки, і вона така тепла й сонячна!

Але... малювати – то добре, а хотілося ліпити самій цю казку. Почала розпитувати в музейних працівників, у кого можна повчитися. Брала майстер-класи в Миколи Гавриловича Пошивайла та Ганни Павлівни Діденко. Ліпила. Баба Ліда (Лідія Оначко) навчила ліпити півників-свистунців. Усе було так добре, але... не *«оживало»* в руках.

Якось завітала до Музею Олександри Селюченко, щоб знову помалювати й поліпити. І Наталя Ібрагімова, завідувачка Музею-садиби, мені сказала, що можна ще й до Василя Онуфрійовича Омеляненка звернутися. Пішла я шукати... Знайшла!

Хвіртку відкрив невисокий чоловік у білому картузику, схожий на опішненського півника. А очі, як небо! Ми привіталися. Я пояснила, що шукаю. Василь Онуфрійович призначив зустріч наступного дня.

У визначений час я вже була біля воріт. І почалася дивовижна казка! Усе почало виходити, оживати, а глина – слухатися! Я раділа, як дитина! Ми домовилися, що буду приїздити хоч раз у місяць на кілька днів, щоб якомога більше навчитися. І їздила майже 2 роки. З легкої руки Василя Онуфрійовича, через 8 місяців після нашого знайомства, атестувалася на членство в Національній спілці майстрів народного мистецтва України й стала керівницею гуртка гончарства *«Куманець»* Центру дитячої та юнацької творчості Солом'янського району міста Києва. Мене стали запрошувати на ярмарки народних майстрів у Пирогово та на фестивалі гончарства в Опішне. Почалося цікаве творче життя.

* *Національний науковий філософсько-керамологічний симпозіум «Естетика буття. Діалоги епох і культур» до 90-річчя від дня народження філософа й керамолога, доктора філософських наук, професора Леоніда Сморжа.*
** *Меморіальний музей-садиба гончарської родини Пошивайлів*

До ярмарку 2018 року в Опішному ми готувалися вже разом з Василем Онуфрійовичем. Ми багато говорили про мистецтво, про життя й моє майбутнє, придумували спільні роботи, ліпили вироби й прибирали в хаті. Тоді Василь Онуфрійович зробив заготовки чашок та мисочок на гончарному крузі, а я їх порозмальовувала. На жаль, нічого не встигли випалити – завадила хвороба Майстра. Але ж вони десь є, ті наші чашечки!

Щовечора, о 20.00, Василь Онуфрійович зустрічав *«гостей»*. Виходив на ганок та наливав у мисочку молока чи кисляку. І чекав… їжачків. Ми разом тихенько спостерігали, як вони приходили й відштовхували котів від мисочок. Це було гарним завершенням насиченого працею дня.

Коли настав день заїзду на ярмарок, Василь Онуфрійович допоміг мені завезти вироби до ятки, а потім пригостив мене морозивом. Почувала себе маленькою дівчинкою поряд з турботливим татом. Це були найщасливіші миті життя!

У той час, коли була в Києві, ми щовечора телефоном спілкувалися з Василем Онуфрійовичем. Говорили про глину, обговорювали творчі задуми, планували майбутню роботу. Це була неймовірна підтримка й натхнення до навчання. Василь Онуфрійович обережно скеровував мене на правильний шлях, допомагав уникати зайвих рухів і непотрібних експериментів. Так було, допоки його родичі не заборонили… Але то вже інша історія…

До Опішного я намагаюся приїжджати щороку. Попри все. Усім кажу, що там моя душа відновлюється й продовжується казка мого життя, за що я безмежно вдячна своєму ВЧИТЕЛЕВІ і ВЕЛИКОМУ МАЙСТРУ – Василю Онуфрійовичу Омеляненку!

Він живе в моїй пам’яті! А допоки жива пам’ять – доти людина жива!

Василь Омеляненко та Наталя Бойко.
Опішне. 2017. Фото Наталі Бойко. Приватний архів Наталі Бойко; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Галина Галян,
етнографка, музеологиня, старша наукова співробітниця Науково-дослідного відділу етнографії Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (Полтава)

СПОМИН ПРО ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

Галина Галян. Полтава. 2008.
Автор фото невідомий. Приватний архів Галини Галян

У середині 1970-х, коли я як співробітниця Полтавського краєзнавчого музею активно почала їздити до Опішного, там, разом з іншими майстрами художньо-експериментальної лабораторії заводу *«Художній керамік»,* познайомилася з Василем Онуфрійовичем Омеляненком. Невеликий на зріст, спокійний, виважений, він мені представив свого брата Петра, який запам'ятався епізодично. Згодом Василь Онуфрійович, часто буваючи в Полтаві в справах, заходив до музею, і ми спілкувалися з ним про виготовлення кераміки. Він розповідав, як про навчання улюбленій справі, так і про роботу в заводі та вдома. Але найбільше ми говорили про виставки, презентації, пропозиції зі столиці й міркували про можливі експерименти з глиною. Пам'ятаю, як одного разу я йому розповідала про вивчення історії писанок у нашому музеї, виготовлення їх із глини і наявність у музейних колекціях знахідок яєць із торохкальцем, датованих княжою добою, з полтавського регіону, а також про досвід деяких європейських країн з виготовлення глиняних великодніх яєць. Тоді я висловила побажання й Василю Онуфрійовичу спробувати зробити такі писанки. Сьогодні, коли його роботи – то вже історія, можна прослідкувати цей вплив.

Майстер із цікавістю вислухав і після моєї пропозиції почав продумувати саму технологію виконання. У мене була книга німецького видавця [2], придбана в мистецтвознавця Анатолія Коваленка, який займався вивченням народного мистецтва в обласному науково-методичному центрі й одночасно працював над монографією про Івана Мясоєдова. У пошуках матеріалів про художника він їздив до міста Вадуц – столиці Ліхтенштейну, звідки й привіз видання. У цій книзі ми з Василем Онуфрійовичем і знайшли світлину із зображенням процесу виготовлення глиняного яєчка.

Почалася робота. Невелике, за розмірами курячого, великоднє яйце не вдалося зробити, але *«цесарчине»*, як говорив Василь Онуфрійович, вийшло, і він залишився задоволений цією роботою.

Так з'явилася серія великодніх яєць Василя Омеляненка, про яку я писала як про потенційний опішненський сувенір у щорічнику *«Українська керамологія»* [1, с. 377-381].

Наприкінці 1980-х ми з Василем Омеляненком зустрічалися часто, бо виставки творів народного мистецтва в Полтаві були регулярними. І в черговий раз, коли він жалівся на два випалювання, я йому запропонувала виготовити серію теракотових зооморфних скульптур, свистунів, а також створити сюжетну композицію *«Весілля»*. У той час я працювала над концептом нової етномистецької експозиції в Полтавському краєзнавчому музеї, тому тема весілля була актуальною. А Василь Омеляненко так цікаво

● **Формування глиняного яйця-писанки** [2, с. 145]

● **Василь Омеляненко. *«Монетка»*.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка.
Опішне. 1991. Приватна колекція Галини Галян. Фото Галини Галян

● **Василь Омеляненко. Яйця-писанки з торохкальцем.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 8,5х6 см (5 шт.). **Опішне. 1993.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
КС-502, 499, 495, 493, 488. Репринт [2]

● **Василь Омеляненко. Яйця-писанки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка. **Опішне. 1991.**
Приватна колекція Галини Галян. Фото Галини Галян

розповідав про те, що бачив у 25-річному віці й пізніше, щоб відтворити ці спогади в глині, йому було нескладно: наречену, нареченого, батька, матір, дружок, бояр, музикантів, гостей, сусідів. Теракотові постаті, мальовані різнокольоровими ангобами, із сюжетної композиції Василя Омеляненка *«Весілля»* з цікавістю сприймають музейні відвідувачі, адже нині це вже бувальщина, якій чимало років.

Колекція творів заслуженого майстра народної творчості України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Василя Омеляненка з Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського складає понад 200 предметів. Це тарелі, скульптури у вигляді тварин, свистунці, мала пластика. Також ми маємо серію світлин. Для себе і своєї родини я також замовила великодні яйця, *«монетку»* та зооморфні скульптури майстра, що й демонструю власними світлинами.

Із Василем Онуфрійовичем завжди було приємно працювати – усе вирішувалося і все виходило. Пам'ятаю, як я, незадовго до 100-річного ювілею Полтавського краєзнавчого музею, приїхала відбирати його роботи для музейної закупівлі. Складаючи акт, помітила,

● **Василь Омеляненко. Лев.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання.
Опішне. 1995.
Приватна колекція Галини Галян.
Фото Галини Галян

● **Василь Омеляненко. Козел.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання.
Опішне. 1995.
Приватна колекція Галини Галян.
Фото Галини Галян

● **Василь Омеляненко. Баран.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання.
Опішне. 1995.
Приватна колекція Галини Галян.
Фото Галини Галян

що свистунців виявилося рівно 100. Того разу він показував мені свою майстерню, горно, розповідав про плани.

Ще мені запам'ятався випадок з Василем Омеляненком, який стався під час виставки кераміки на ВДНГ (Київ) у 1980-х роках, коли його роботи оглядали члени партійної делегації з Білорусії (за часів Петра Машерова). То хтось запропонував майстру переїхати до Білорусії, де будуть створені всі відповідні умови для того, щоб він там міг робити своїх великих левів, цапів, биків, баранів. А Василь Омеляненко відмовився зі словами: *«Та як же я зможу без Опішні?»*.

Я маю вдома особисті листи від Василя Омеляненка, які пропоную для ознайомлення:

Лист перший

(на конверті відбиток штемпеля від 20 листопада 1991 року).

«Добрий день, шановна Галина Іванівна. Лист я Ваш отримав, з якого дізнався, що ви збираєтесь їхати по вироби. У мене вкрай погане здоров'я ось уже більше місяця, з серцем дуже погано. Наче воно в тисках зажате і ліва сторона аж дерев'яніє.

Я, ото, як у вас був в кінці вересня і думав приготовити за жовтень вироби. На початку жовтня випалив раз козаків і одну композицію (їде гончар на ярмарок), поглазірував ці вироби і збирався укладати знову в горно, але тут мене ухватило серце так, і остались біля горна по сьогоднішній день стояти мої поглазіровані вироби. Остальні вироби всі стоять сирі. Пробачте, Галина Іванівна, мені, що я Вам не зробив те, що обіцяв. Не знаю, чи зможу до кінця року щось випалити для вас. Чи, може, як буду живий, ждати до весни.

Мені і уколи дають, і ліки п'ю, але щось мало воно все помагає.

До побачення.

З повагою до Вас,

Галина Іванівна,

Омеляненко Василь Он.»

Лист другий

(на конверті відбиток штемпеля від 22 вересня 1992 року).

«Шановна Галина Іванівна. Ви пишете, коли приїхати за роботами, а вони стоять невипалені, так як моє здоров'я вкрай погане. Я, оце, побував у лікарні 3 неділі. Тепер дома, ну, таке состояніє здоров'я, що не можна нічого робити. Я перед Вами, Галина Іванівна, вибачаюсь, що так вийшло, так підвело мене моє здоров'я. Ну, в мене є надія, що я таки хоч з горем пополам, а випалю до 10 жовтня.

З повагою до Вас, Галина Іванівна,

Омеляненко В. О.»

Лист третій

(на конверті відбиток штемпеля від 24 грудня 2009 року).

«Добрий день, шановна Галина Іванівна. Прислав би Вам раніше листа, так надіявся, що все буде благополучно.

Я уклав у горно свої вироби палити, але під час паління у горні частина чирині провалилася.

Коли охололо горно, то я відкрив його і побачив, що частина виробів побилась, а більша частина осталась ціла. Тепер замість побитих, я роблю нові, а ремонтувати горно не дає мороз. Як тільки морози пересядуться, я відремонтую горно і випалю Вам вироби.

Як получите це письмо, будь ласка, напишіть мені, що получили.

З повагою до Вас».

1. *Галян Галина. Потенційний опішненський сувенір / Галина Галян // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. 2002 / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2002. – Кн. 2. – С. 377-381.*
2. *Das Ei, welch ein wunderbares Ding: Ausstellung im Liechtensteinischen Landesmuseum. – Vaduz, 1989. – С. 212*

Тамара Гончаренко,
мистецтвознавиця, старша наукова співробітниця Запорізького обласного художнього музею, членкиня ICOM (Запоріжжя).

«ГЛИНА ДЛЯ МЕНЕ, ЯК ЖИТТЯ...»

Василь Омеляненко й Тамара Гончаренко в хаті гончаря на фоні копії картини Івана Шишкіна *«Ранок у сосновому бору»* Петра Омеляненка. Опішне. 28.06.2015. Фото Юрія Гончаренка. Приватний архів родини Гончаренків

У серпні 2007 року, разом із чоловіком Юрієм Гончаренком, ми вперше завітали до славетного містечка Опішного, щоб познайомитися з видатними гончарями й заодно поповнити колекцію кераміки Запорізького обласного художнього музею, в якому з 1992-го року й донині я працюю хранителькою фонду декоративно-ужиткового мистецтва. Співробітники Національного музею-заповідника українського гончарства радо прийняли нас у гостьовій кімнаті.

Я давно мріяла зустрітися з легендарним майстром Василем Онуфрійовичем Омеляненком. Автора велетенської зооморфної скульптури уявляла як кремезного богатиря! Дуже здивувалася, побачивши маленького, добродушного чоловіка з м'яким голосом, щирою вдачею, у скромній одежині, без усякого пафосу. За непоказною зовнішністю таївся *«духовний силовик»*, як влучно визначила моя подруга Леся Денисенко-Єременко з міста Василькова. Господар запросив до своєї хатини, де в невеличкій майстерні народжувалися самобутні творіння, що підкорили широкий світ.

Гончар розповідав про довгий творчий шлях, сповнений самовідданою працею й творчими перемогами. На добру згадку подарував нашому музею чудові скульптури *«Україночка»* та *«Козак із булавою»*, зооморфну скульптуру *«Кінь»*, п'ять свистунців (усі – 2007 року). Відтоді персональна колекція кераміки поступово зросла від 27 до 57 одиниць за рахунок дарунків і закупівлі. Мистецька спадщина Василя Омеляненка в Запорізькому обласному художньому музеї репрезентує, окрім згаданих творів, зооморфні та антропоморфні скульптури – шість левів (1970–2013), чотирьох биків (1977, 1980-ті), двох гірських баранів (1979, 1980-ті), коня (2014), чотирьох вершників (1970-ті), двох *«козаків»* із булавою та шаблею (2008); п'ять *«монеток»* (2008, 2013); решта – свистунці: півники, баранчики, ведмедики, лисички, єдиноріг (1992), чаєчки, козлики, білочки, зайчик (2007–2008), собачки (2013).

Після першої зустрічі з майстром між нами відразу виникли теплі, довірливі взаємини, що переросли в щиру дружбу. Щороку з нетерпінням ми чекали улюблене свято – Національний фестиваль гончарства, насичений Тиждень

● **Василь Омеляненко у власній майстерні. Опішне. 29.06.2013.** Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко за гончарним кругом. Опішне. 29.06.2015.** Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

Національного Гончарного Здвиження, Міжнародний мистецький фестиваль-ярмарок *«Гончарний Всесвіт в Україні»*, грандіозно організовані музейниками Національного музею гончарства.

Знакові події наприкінці червня чудово зливалися з моїм днем народження. Я привозила з дому гостинці: ковбаску, курятину, тортик, варення, цукерки, солодкі, як мед, ананасові абрикоси тощо. Василь Омеляненко радів смаколикам, як мале дитя. Він старався приготувати оригінальні авторські подарунки, що випромінювали його душевне тепло, наповнювали мене нескінченною радістю: усміхнені левики, граціозний кінь, відважні вершники, молодецькі *«козаки»*, чарівні *«баріні»*, величний семисвічник, тендітні *«монетки»*, дзвінкоголосі свистунці – чаєчки, собачки, ансамбль звірів-музикантів із гармошкою, бандурою, гітарою, балалайкою, тарілками, барабаном. *«На них можна грати, як по нотах»*, – усміхнено говорив майстер із природженим музичним слухом.

З дев'яти років Василь Омеляненко самотужки навчився ліпити різноманітні свистуни, а в самого не було ніяких забавок. Майстер зізнався, що іграшка дуже допомагала йому, *«була і в радощах, і життя підтримувала»*; *«це дуже маненька істота»*, яка радує дорослих і дітей. За його словами, створив *«тисяч сто»* іграшок, найбільше – упродовж 1940-х – 1960-х років. Особливо любив ліпити півників, собачок, баранчиків, білочок, рибок, із *«монеток»* – вазочки, кошики, горщечки, чашечки з блюдцями, бо *«дітки можуть використовувати їх для чаю»*.

● **Радісна зустріч Василя Омеляненка й Тамари Гончаренко. Опішне. 02.07.2017.** Фото Юрія Гончаренка. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко з навантаженим глиняними виробами велосипедом на Міжнародному мистецькому фестивалі-ярмарку *«Гончарний Всесвіт в Україні»* та його учениця Наталя Бойко. Опішне. 30.06.2018.** Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

● **Гончар Василь Омеляненко в теплих обіймах Тамари Гончаренко** (ліворуч) **і Лесі Денисенко-Єременко** (праворуч). **Опішне. 30.06.2018.** Фото Юрія Гончаренка. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

У власній колекції милуюся ошатним традиційним посудом Василя Омеляненка: куманці, барильця, двійнята (*«спариші»* – авторська назва), миски, глечики, горщик, кухоль і *«монетки»*, віртуозно декоровані мальовкою у виконанні дочки майстра – Наталки Городніченко, яка на заводі *«Художній керамік»* кілька років поспіль здобувала І місце в конкурсі серед малювальниць. Майстер пишався нею як послідовницею кращих опішненських традицій. У невибагливому побуті обходився без власного гончарного посуду, використовуючи звичайні фаянсові й металеві вироби.

Василю Онуфрійовичу від душі хотілося створити для мене *«щось новеньке, щоб ближчими ми були. Один изящний куманець вийшов, я ще таких не робив. Уже випалив із тиждень,* – хвалився 87-літній майстер. – *І левики теж готові – буде для Вас вибір ширший. Вершників у серванті приховав, щоб нікому на очі не попадалися. Вас чекатимуть, їх ніхто не знайде. Монетки ще не робив – усе не зберуся. А Ви мені передзвонюйте, питайте, як діла йдуть. Може, ще щось добавиться»* (21.08.2012).

Багато мистецьких скарбів за невисокими цінами придбала у Василя Омеляненка, не уявляючи свого існування без дивотворів. Гроші не відігравали важливої ролі в житті опішненського безсрібника, який прагнув виконувати високу місію – служити гончарному *«ділу праведному й святому»* (Ліна Костенко).

На початку 2015 року гончар повідомив: *«Оце затіваю зробити «Весілля», фігур вісімнадцять»*. Обрядова тема дуже захопила його, і до Національного фестивалю гончарства створив дві цікаві сюжетні композиції на тему весілля. *«Бариня з півнем»* настільки зачарувала мене, що я втратила спокійний сон. Ледве дочекавшись п'ятої години ранку, зателефонувала Василю Онуфрійовичу, попросила його продати *«гарну напродиво»* жіночку. Він охоче погодився. Зустрілися. Поглянула на вродливицю й запитала автора: *«Може, їй пару підібрати, щоб не була одинока?»* І ми спільно знайшли їй справжнього *«Козака з бандурою»*!

Одного разу в кіоску Національного музею-заповідника українського гончарства побачила малих півників-свистунців опішненської майстрині за ціною 50 грн. Поруч стояли чудові *«козаки»*-вершники Миколи Пошивайла по 15 грн. Різницю цін продавчиня пояснила тим, що іграшкарка померла, залишилися її останні свистуни. Дізнавшись про таку цінову політику, Василь Омеляненко схвильовано викрикнув: *«Так*

Василь Омеляненко. Сюжетна композиція *«Весілля»*.
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка. **Опішне. 28.06.2015.** Фото Тамари Гончаренко.
Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

що, мені треба померти, щоб мої іграшки так коштували?!» Я втішила майстра, пояснила, що після смерті художника стрімко злітають ціни на його спадщину. Але треба довго жити й творити задля своїх численних шанувальників. *«Будемо держатися якомога, і робити своїми виробами радість, щоб була в кожної людини, щоб вона сприймала цю радість, як земну радість»*, – поділився гончар.

Рівно в шістдесят років Василь Омеляненко припинив роботу на заводі *«Художній керамік»*, нарешті звільнився від планових показників (хоча легко їх виконував), пригноблюючої атмосфери, нездорової конкуренції. Напружені стосунки склалися, зокрема, із Настею Білик-Пошивайло, Трохимом Демченком, Іваном Біликом. Марно шукав Василь Омеляненко творчої свободи на Васильківському майоліковому заводі – швидко повернувся додому.

Спочатку він підписував зооморфні скульптури внизу, так само, як інші майстри; це певним чином нівелювало творчу особистість. Згодом ритував прізвище на видному місці, біля хвостика-ручки тварини, а іграшки часто залишалися безіменними. *«Чому Ви не підписуєте всі твори?»* – запитала його. *«Я завжди підписую свої вироби. Підпис – це як доказательство»*, – сказав автор, маючи на увазі великі речі. Тоді показала *«монетки»* й свистунці, не позначені ініціалами *«О. В.»*, і попросила підписувати кожну роботу, адже це буде приємно колекціонерам. Гончар прислухався до моєї поради.

Я поцікавилася, кого з колег найбільше цінує Василь Онуфрійович. Майстер прямо заявив: нікого, чужі твори йому не цікаві. Відвідуючи мистецькі виставки, уважно придивлявся лише до власних робіт, невпинно роздумуючи, як можна вдосконалити свої творчі знахідки, наповнити традиційні образи живим диханням.

Одного разу, під час обідньої перерви, у заводі *«Художній керамік»* трапилася кумедна сцена. Іван Білик, скориставшись тимчасовою відсутністю Василя Омеляненка, підійшов до його лева й засунув пальці в пащу, щоб обстежити її. У цей момент до цеху несподівано повернувся автор і вигукнув: *«Дивись, щоб не вкусив!»*.

Пам'ятаю своє спантеличення, коли у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України в Києві вперше побачила теракотову зооморфну скульптуру Василя Омеляненка. Не могла збагнути, чому традиційні вироби неполив'яні?! Вони здавалися недоробленими, незграбними, недостойними експонування. (Дехто з моїх колег і досі так вважає). Автор відкрив мені чарівливість теракотових виробів, які цінував вище за майолікові: у них неприховані природна краса глини, відчуття дотику теплих рук майстра, випромінювання світла його душі. Скільки потужної духовної сили необхідно мати, щоб виявляти творчу індивідуальність, не потураючи розбіжним поглядам!

Зазвичай Василь Омеляненко лягав спати о пів на дев'яту – о дев'ятій годині вечора. *«Як немає охоти щось робити, і раніше лягаю. А встаю о п'ятій. І зранку можу зробити більше, ніж увечері»* (08.11.2009). Працював за гончарним кругом, не покладаючи рук. Весна ніби оновлювала його сили – чекав її з нетерпінням. Узимку шкодував, що короткий день: поки навідає дочку Наталю, побуде в неї хвилин двадцять, поснідає, з'їздить велосипедом на базар, скупиться, удома приготує поїсти собі й домашнім тваринам – *«уже й дня нема»*. На схилі літ він послабшав, тож не сідав на велосипед, а котив його, перевозячи покупки, водночас зберігаючи рівновагу під час ходьби.

Добросердний гончар допомагав горобцям пережити зиму: щодня підгодовував їх, купляючи соняшникове насіння, просо й хліб на базарі, де його зустрічала зграйка голодних пташок і супроводжувала близько півтора кілометра додому. У власному дворі хазяїн щедро насипав їм корм. З любов'ю піклувався й про великого пса Тузика і котів, яких підібрав на вулиці. *«Я просто називаю кота «Хвастун», а кішку – «Хвастуха». Тільки скажу слово «Хвастун» – і біжать! А раніше називав і «Кузьма», і «Леопольд»*. Повертаючись із магазину з хлібом, завжди роздавав буханку ватазі безхатніх собак, що хвостиком бігли за ним.

З травня 2009-го до січня наступного року Василь Омеляненко доглядав молодшого брата Петра, *«який був на грані смерті. Прийшлося мені все взяти на себе. Двічі на день – уранці та ввечері – ходжу пішки два кілометри до брата. Відірвався від своєї роботи...»* Хоч і сам із зими 2010-го скаржився на проблеми зі здоров'ям. *«Як Ваш стан?»* – завжди запитувала його. *«Помалесеньку»*. *«Дуже погано»*. Перераховував цілий букет симптомів. Регулярно лікувався в Полтавській обласній клінічній лікарні імені Миколи

Скліфосовського. 2016 року переніс складну операцію на мозку, дивом одужав.

У своїй хатині гончар жив серед улюблених аматорських картин брата Петра. Власні глинотвори швидко розліталися по всіх усюдах. Іноді я купувала в нього сирі вироби й просила Лесю Денисенко-Єременко випалити їх.

Василь Омеляненко був окрилений творчістю, не старів душею, дотримувався золотої середини, щоб достойно виконати своє життєве призначення: *«Я старатимуся не переживати, не робити багато»*. Майстер відчував жагу до життя, завжди слідкував за подіями, що відбувалися в Україні й світі. Регулярно підписував і перечитував *«Газету по-українськи»*, уважно слухав радіо. Телебаченню приділяв значно менше часу. *«Я вимикаю телевізор: приязного немає – брязкіт, шум, крик»* (08.11.2009).

Окрім палкої любові до гончарства, нас єднала щира християнська віра. *«Ви молитеся?»* – спитала його. *«Молюсь «Отче наш», перед сном завжди вікна й двері хрещу, тоді мені наче спокійніше»*. Василь Омеляненко попросив з'їздити з ним до старовинної дерев'яної церкви святого Георгія Переможця в сусідньому селі Попівка. У храмі наші споріднені душі наче линули до Господа. Невдовзі майстер із великим болем повідомив, що в Страсну п'ятницю 2011 року будівля Георгіївської церкви згоріла дотла.

Василь Омеляненко тонко реагував на людське тепло, життєдайну енергію доброго слова. Бувало, наша телефонна розмова починалася з його немічного, ледь чутного *«альо»*, що бентежило мене, як останнє слово старшого друга. Почувши лагідний *«голос на веселій ноті»* із Запоріжжя, він ураз підбадьорювався й щебетав, ніби соловейко. *«До-о-обрий вечір! Оце чую легенький голосок Тамари, наче в душу лине, освіжає, оздоровляє – на душі стає легше. І наче до мене прийшло літо, затишшя.*

Василь Омеляненко зустрічає друзів біля хвіртки. Опішне. 30.06.2018. Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

Василь Омеляненко зі своїм собакою Каштаном. Опішне. 30.06.2018. Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко грає на гармошці *«Марічку»*. Опішне. 21.09.2013.** Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко і Тамара Гончаренко виконують пісню *«Чом ти не прийшов»*. Опішне. 21.09.2013.** Фото Юрія Гончаренка. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

● **Біля хати гончаря – найщиріші друзі** (зліва направо): **Тамара Гончаренко, Василь Омеляненко, Леся Денисенко-Єременко, Юрій Гончаренко. Опішне. 26.06.2015.** Фото Костянтина Бобрищева. Приватний архів родини Гончаренків. Публікується вперше

Отаке чувство, наче світ розширюється, і люди добрішають, і сили прибавляються, і охота до роботи з'являється» (08.11.2009).

Я розвіювала самотність майстра, питала його про творчі плани, а він жваво цікавився моїми справами. Коли влітку 2018-го розповіла про поїздку на XXV Міжнародний гуцульський фестиваль у місті Яремче, із захватом вигукнув: *«Інтересно, і душу укріпляє! Отакі у Вас путешествія, це дуже хорошо!»*.

«А я хотів спитати: оце скрізь їздите, а гармошку бачили на 12 басів, а голосників – 23? Є 25 на 25, а я хочу простішу. Може, найдеться? У мене була «Україна», і старовинні гармошки. Хороші – «Тульські», «Шуйські». Колись на ярмарку в нас продавалися німецькі, теж добре грають. Хочеться щось зіграти для душі: воно наче волшебне, тягнеться до тебе. На душі стає краще, як заграєш. Я – самоучка. Уже годів тридцять чи сорок грав, без нот, на слух ухватив – і давай «Яблучко»! Як будете їхати, подумайте про гармошку», – попросив Василь Омеляненко (21.01.2012). Дуже зрадів, коли привезли йому *«Марічку»*: заграв, гордовито повертаючи голову вбік, і вмить перетворився в *«першого парубка на селі»*. *«Гармошка мене піддержує, настрій покращується, а так атмосфера гнітюча, але будемо боротися»* (19.04.2020).

Завершуючи телефонну розмову, гончар неодмінно передавав мені найкращі побажання: *«Дай, Боже, щоб усе було гарно»*, *«желаю хорошого настрою, творчих успіхів, сімейної злагоди»*, *«всього прекрасного у Вашу прекрасну душу»*, *«самого кріпкого кавказького здоров'я»*, *«щоб були здоровенькі, веселенькі»*, *«усе ладилося й не тривожило душу, було на відмінно»*, *«щоб творчими думками були насичені»*, *«щоб було легко на душі, а оченята світилися радістю»*...

Одного разу, коли стан здоров'я значно погіршився, гончар сумовито запитав: *«Може, я вже нікому не потрібний?»* *«Мені Ви дуже потрібний!»* – запевнила його. *«Спасібо, Тома. Ваші теплі слова так і входять у душу. Я вас із Юрою дуже уважаю і люблю. Ви, як рідна сім'я»* (09.05.2020). Цікаво, що дочок майстра звати Тамара й Наталя, так само, як нас із рідною сестрою.

Василь Омеляненко щедро ділився з початківцями багатющим досвідом, посвятив у таїнство гончаротворення численних учнів із *«Колегіуму мистецтв у Опішному»* та силу-силенну людей із різних куточків України. І для мене провів індивідуальний майстер-клас із ліплення свистунців – півника та собачки, яких випалила Леся Денисенко-Єременко. Я попросила його показати, як він створює *«козака»* й *«баришню»*. Особливо цікаво було спостерігати роботу майстра над обличчями з такими виразними, живими очима!

Одна молода жінка приїхала до Василя Омеляненка, щоб навчитися ліпити свистуни. Він старався показати їй *«усе чисто»*, дохідливо пояснити. Учениця була надзвичайно зворушена, що гончар не приховує ніяких секретів творчості, і на радощах щиро поцілувала його. Ніби переглянувши думкою своє життя, майстер радісно заявив: *«Можна сказати, що вся Україна мене поцілувала!»*. Я уточнила: *«Можна сказати, що й Ви всю Україну поцілували»*.

Напередодні 90-ліття від дня народження майстра в Запорізькому обласному художньому музеї відкрилася резонансна ювілейна виставка *«Корифеї українського гончаротворення з Опішного: Василь Омеляненко, Настя Білик-Пошивайло, родини Пошивайлів і Біликів»* (куратор – Тамара Гончаренко), що представляла мистецький доробок визначних майстрів – понад 200 першокласних творів. Такого багатства опішненської кераміки в козацькій столиці ще не бачили!

На тлі розкішного решетилівського килима й старовинного квітчастого рушника з Великих Сорочинців перед захопленими глядачами постав величний *«Цар звірів»* (2013), придбаний музеєм у Василя Омеляненка. Як хвилювалися ми з Юрієм, щоб довезти до Запоріжжя цілісінького лева по розбитих українських дорогах! Сам Господь оберігав шедевр народної кераміки!

Автор розповідав мені: *«Я зробив першого левика приблизно в 1960 році. Я їх дуже-дуже різних робив. І в мене так получалося: як другі майстри робили лева, так він сердитий, а як я зроблю лева, так він наче хоче співати. І постав їх усіх, штук чотири, і це буде гурток цілий співати. Так що лев у мене – на першому місці. Тоді йде кінь, бик, баран, так і дальше, тарілки, підсвічники. А найперше – лев, бо це ж цар звірів! Він должен бути з короною, і должні його всі звірі слухатися»* (2017). Щодо музейної експозиції додав: *«Розстановка багато значить»*.

Презентація виставки опішненських корифеїв гончарства вилилася в справжнє мистецьке свято! На майданчику Музею натхненно виступив

● **Тамара Гончаренко вітає Василя Омеляненка з ювілеєм. Опішне. 03.08.2015.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

відомий запорізький ансамбль народної пісні та побутового танцю *«Оксамит»* (керівник – Лариса Купчинська), долучивши гостей до яскравого дійства.

«Хочеться жити і творити, і своїми виробами ще порадувати душу людську, щоб їй легше було на землі», – сповідався ювіляр 3 серпня 2015 року. Уранці зайшла до нього: він був радісний, зодягнений у гарну вишиту сорочку. *«Наташа, налий нам із Тамарою шампанського»*, – сказав дочці, яка швидко наповнила чотири бокали, приєднавшись із сестрою Тамарою до заздоровного тосту.

Того ж дня в Музеї мистецької родини Кричевських була презентована масштабна персональна виставка Василя Омеляненка *«90: Необарокове послання світу»*. Відбулося достойне вшанування славетного майстра! Панувала тепла, святкова атмосфера. Лунали щирі вітання, українські народні пісні. Музейники з Опішного зізналися, що поміж собою називають Василя Онуфрійовича *«Сонечком»*. Так само я зверталася до нього, зігріваючи душу майстра.

Плекала велику мрію – відсвяткувати 100-ліття від дня народження Василя Омеляненка разом із ним! Надихала на персональну виставку до прийдешнього ювілею. Наводила добрий приклад моєї найстаршої подруги, відомої київської художниці Євдокії Гаврилівни Болдиревої (1916–2016), яка запросила мене на відкриття родинної виставки в Центральному будинку художника з нагоди її вікового ювілею. Василь Онуфрійович пригадав: поетеса Антоніна Листопад приїжджала на його 75-ліття, *«писала вірші про мене і про Китриша, побажала мені дожити до 100 і взяти курс на 150»*.

Приголомшливу новину про раптову смерть дорогого майстра дізналася 28 січня 2021 року, о 23:50 годині, від Віталія Дудника, зятя Наталі Городніченко (коротко повідомив у месенджері). Наступного вечора опублікувала у фейсбуці некролог. Подам окремі рядки з нього: *«Його життя зі самого дитинства до останку було опромінене любов'ю до глини та до людей, наповнене прагненням неустанною, натхненною працею дарувати людям радість, прославляти Україну у світі. На думку Василя Онуфрійовича, «глина – жива», «іде з землі, і вона приносить радість», «підтримує життя», так само, як краса рідної землі. Тисячі найрізноманітніших довершених творів славного майстра розійшлися по музеях України й приватних колекціях, а його неперевершений усміхнений лев став візитною карткою Опішного…*

Останній раз спілкувалися 1 січня. Мій найстарший, дорогий друг ділився новими творчими планами: задумав створити бичків у рік Білого Металевого Бика, усяку іграшку, їх люблять і діти, і дорослі. (Приємно згадати, як чудові собачки-свищики Василя Онуфрійовича

1 2

Зооморфна скульптура *«Цар звірів»* (2013) Василя Омеляненка в експозиції ювілейної виставки творів *«Корифеї українського гончаротворення з Опішного: Василь Омеляненко, Настя Білик-Пошивайло, родини Пошивайлів і Біликів»* у Запорізькому обласному художньому музеї (1, 2). **Запоріжжя. 27.07.2015.** Фото Тамари Гончаренко. Приватний архів родини Гончаренків

з моєї колекції прикрасили експозицію Запорізького краєзнавчого музею до року Собаки). Василь Онуфрійович проніс через усе життя любов до народної музики та пісні. 2012 року він признався мені, що його стара улюблена гармошка вийшла з ладу. Ми з чоловіком розшукали в Запоріжжі гармошку «Марічка», і вона завжди піднімала настрій майстру. «Я з нею наче злився», – говорив В. О. Омеляненко. А сьогодні він навіки злився з рідною землею, яка виплекала його унікальний потужний талант».

Знаменний Божий знак: у Шевченківський день 9 березня 2021 року виповнилося 40 днів, як відійшов до Господа невтомний трудівник на безмежній ниві національного мистецтва Василь Онуфрійович Омеляненко, удостоєний численних державних нагород і найвищої – Шевченківської премії. Останньою став орден *«За заслуги»* ІІІ ступеня (на жаль, посмертно).

Якраз у перші роковини пам'яті гончаря, напередодні Нового східного року, у Запорізькому обласному краєзнавчому музеї, найбільшому в області, відкрилася мистецька виставка *«Родина Котових у рік Тигра»*, ніби присвячена найвидатнішому з учасників. Окрасою експозиції став доброзичливий, усміхнений *«Цар звірів»* (2015) Василя Омеляненка (із приватної колекції Тамари Гончаренко).

Тоді я завершила ґрунтовну статтю про незабутнього майстра для *«Енциклопедії сучасної України»*, зібравши по крихтах його значний творчий доробок з усіх музеїв країни, навіть за кордоном. У багатотомному національному виданні це, мабуть, найбільша за обсягом стаття про персоналію. Не кожному призначено таке довге плідне життя. Конче хотілося найповніше представити життєвий і творчий шлях відомого гончаря.

Під час роботи над згаданою публікацією розшукала мистецький доробок Василя Омеляненка в 34 (!) музеях України, а також у фондах Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Дирекції художніх виставок України, Дирекції виставок Національної спілки художників України (Київ).

Найбільші монографічні колекції майстра належать Національному музею-заповіднику українського гончарства (596 од. зб.), Полтавському краєзнавчому музею імені Василя Кричевського (близько 250 од. зб.) і Запорізькому художньому музею (57 од. зб.). Іграшка *«Баран»* (1950-ті), що зберігається в Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка і надійшла 1959 року з опішненської промартілі *«Художній керамік»*, є найбільш раннім твором Василя Онуфрійовича в музейних колекціях України. Інші роботи автора, що входять до національного музейного фонду, датовані 1970–2013 роками.

Твори Василя Омеляненка зберігаються також у фондах*:

- Вінницького обласного художнього музею – 1 од. зб.: скульптура *«Лев»* (1988);
- Горлівського художнього музею (Донецька обл.);
- Державного музею іграшки (Київ) – 7 од. зб.: свистунці *«Півники»* (2 од. зб.), *«Казковий птах»*, *«Зайчик»*, *«Ведмедик»*, *«Баран»*, *«Собака»* (усі – ~2010);
- Дирекції виставок Національної спілки художників України (Київ) – 2 од. зб.: скульптури *«Олень»* (1987), *«Лев»* (1988);
- Дирекції художніх виставок України (Київ) – 7 од. зб.;
- Дніпровського художнього музею – 1 од. зб.: скульптура *«Бик»* (без дати);
- Івано-Франківського обласного художнього музею – 1 од. зб.: скульптура *«Тур»* (2002);
- Канівського музею народного декоративного мистецтва (Черкаська обл.) – 4 од. зб.;
- Кмитівського музею образотворчого мистецтва імені Йосипа Буханчука (Житомирська обл.) – 1 од. зб.: скульптура *«Лев»* (без дати);
- Красноградського краєзнавчого музею імені Порфирія Мартиновича (Харківська обл.);
- Кременецького районного краєзнавчого музею (Тернопільська обл.);
- Криворізького історико-краєзнавчого музею (Дніпропетровська обл.);
- Луганського обласного художнього музею (Луганська обл.);
- Миколаївського обласного художнього музею імені Василя Верещагіна – 4 од. зб.: сюжетні композиції *«Ярмарок»*, *«Свято хліборобів»*; скульптури *«Лев»*, *«Бичок»* (усі – без дат);
- Народного художньо-етнографічного музею *«Відродження»* Опішнянського державного художнього ліцею імені Василя Кричевського (Опішне);
- Національного історико-етнографічного заповідника *«Переяслав»* (Київська обл.);
- Національного історико-культурного заповідника *«Качанівка»* (Чернігівська обл.);
- Національного музею народної архітектури та побуту України в Пирогові (Київ) – 1 од. зб.: скульптура *«Баранець»* (без дати);
- Національного музею декоративного мистецтва України (Київ) – 18 од. зб.: 16 зооморфних скульптур (1970-ті – 1980-ті); 2 сюжетні композиції (обидві – 1987);
- Національного центру народної культури *«Музей Івана Гончара»* (Київ) – 49 од. зб.;
- Національної спілки майстрів народного мистецтва України (Київ);
- Одеського національного художнього музею – 3 од. зб.: сюжетна композиція *«Весілля»* (1975); скульптури *«Лев»* (1977), *«Кінь»* (без дати);
- Острозького краєзнавчого музею (Рівненська обл.) – 4 од. зб.;
- Полтавського художнього музею (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка – 2 од. зб.: іграшка *«Баран»* (1950-ті), скульптура *«Кінь»* (2000-ні ?);
- Севастопольського художнього музею імені Михайла Крошицького (АР Крим);

* *Список музеїв, де зберігаються твори Василя Омеляненка, укладений 2022 року, тому кількість одиниць збереження в окремих із них встановити не вдалося*

- Сумського обласного художнього музею імені Никонора Онацького – 4 од. зб.: іграшка *«Чортик»*, скульптура *«Козел»* (обидві – 1977), скульптури *«Лев»*, *«Баран»* (обидві – 1979);
- Тернопільського обласного краєзнавчого музею;
- Херсонського обласного краєзнавчого музею;
- Хмельницького обласного краєзнавчого музею;
- Хмельницького обласного художнього музею – 1 од. зб.: скульптура *«Бик»* (1984);
- Черкаського обласного краєзнавчого музею;
- Черкаського обласного художнього музею – 1 од. зб.: скульптура *«Кінь»* (1985);
- Чернігівського обласного художнього музею Імені Григорія Галагана – 1 од. зб.: скульптура *«Лев-вусач»* (1986);
- Шевченківського національного заповідника у Каневі (Черкаська обл.) – 2 од. зб.: декоративні тарілки (обидві – 1977), одна з них – *«Мені тринадцятий минало»*;
- Яготинського державного історичного музею (Київська обл.).

Під час роботи над згаданою статтею, я обдзвонила десятки обласних та районних музеїв країни. Колеги люб'язно надали важливу інформацію про мистецьку спадщину майстра. Найцінніші відомості надійшли з Дирекції художніх виставок України завдяки в. о. директорки Ользі Петрівні Говді та головній хранительці Надії Василівні Лавреновій.

Рівно за місяць до повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, 24 січня 2022 року, отримала вичерпну інформацію з Російського етнографічного музею в Санкт-Петербурзі про три декоративні посудини Василя Омеляненка у фондовій колекції. Трохи раніше дізналася з Музею антропології і етнографії імені Петра Великого Російської академії наук (Кунсткамери) про наявність у музейному зібранні недатованих творів майстра: двох *«монеток»* (макітра й кошичок), шістьох свистунців у вигляді тварин*.

У результаті наукових зв'язків із *«музейним братством»* провела атрибуцію деяких творів Василя Омеляненка, з'ясувавши правильні назви предметів. Іграшка *«Собачка»* значилася в документах як *«Зайчик»*, зооморфні скульптури *«Бик»* і *«Тур»* – як *«Баран»*. Були допущені помилки в правописі прізвища гончаря, навіть ритованого підпису: *«Омельяненко»*. *«Відкрила»* колегам імена малювальниць Марії Юхимівни Омеляненко (дружини) і Наталі Городніченко.

Василь Онуфрійович наголошував: *«Щоб робити з глини, треба, щоб була любов. Глина – жива. Глина для мене як життя, вона мене підтримує»*. Несповідимим провидінням Божим він став справжнім патріархом гончаротворення, щедро примножив живі народні традиції, духовне багатство й славу України, залишивши людству Заповідь Любові до Живодайної Глини. Красива, світла, невмируща Душа Майстра присутня в незліченних творах, що несуть благословіння рідній землі та всім людям доброї волі.

* *Твори Василя Омеляненка Музей придбав 1990 року, одночасно з іграшками Гаврила Пошивайла та Галини Китриш; загалом надійшло 42 предмети*

Василь Гурдін,
юрист, приватний колекціонер (Харків)

ДОБРІ *«ОБЛИЧЧЯ»* КАЗКОВИХ ТВАРИН ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

Василь Гурдін з *«Левом»* Василя Омеляненка. Харків. 2023. Фото Влади Гурдіної. Приватний архів Василя Гурдіна; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Народився я в Харківщині й усе своє свідоме життя мешкаю в Харкові. З дитинства мене надзвичайно приваблював красивий посуд – як фарфоровий чи фаянсовий, так і простий глиняний: глечики, макітри, миски, чашки. А фарфорові статуетки й інші глиняні фігурки мене просто зачаровували.

Наша сім'я жила дуже скромно. Моя мама – Серафима Михайлівна – зранку й до пізнього вечора, без вихідних та відпусток, працювала дояркою в колгоспі, не отримуючи грошей за свою роботу. А підтримувало нас домашнє господарство – корова, кури, качки та інше. Коли я ще навчався в школі (п'ятому чи шостому класі), мама відправляла мене в місто Люботин (Харківська область). Там, на місцевому базарі, я торгував сиром, молоком і сметаною. Збувши продукти, я зазвичай заходив до господарчих магазинів, де продавали посуд, і щоразу обов'язково купував красиві тарілки, чашки й інші речі, які мені подобалися. Тому, коли я повертався додому, мати завжди виявляла, що грошей менше, ніж повинно бути, і питала: *«Василю, тут не всі гроші, що купив – зізнавайся?»*. А я діставав з кошика чашки або тарілки, або розмальований глечик і казав: *«Вони такі гарні, я не зміг пройти мимо!»*. Звісно, вона трохи мене журила (грошей на життя катастрофічно не хватало), але потім *«відходила»*. А після того, як сусідка розповіла матері, що її більш дорослий син витрачає гроші на горілку, а її Василь купує посуд – зовсім перестала мене сварити.

Свій перший колекційний глиняний сувенірний посуд я купив 1971 року. Одного разу ми з дружиною Ніною гуляли містом і зайшли до художнього салону по вулиці Сумській. Я був вражений! Ось де була краса – унікальна кераміка, вироби з деревини, картини художників! Тоді мені дуже сподобалася прямокутна пляшка Львівської керамічної фабрики з дуже красивим малюнком – *«Види Києва»* – у зеленуватому тоні. Коштувала вона доволі дорого – 15-20 % моєї заробітної плати за місяць. Однак ми з Ніною вирішили все ж купити ту пляшку. Нам дуже сподобався творчий підхід художника-кераміста, який був її автором.

З цього моменту я почав колекціонувати фарфорові й гончарні вироби оригінальної роботи. З роками моя колекція поповнилася фігурками фарфорових заводів України (Баранівка, Коростень, Полонне, Буди, Слов'янськ) та Росії (Гжель, Ленінградський фарфоровий завод). У своїй колекції я маю й кілька виробів вірменських і грузинських керамістів.

Близько 20 років тому, ми з дружиною вирішили поїхати на екскурсію до Опішного. Після відвідування Національного музею-заповідника українського гончарства ми були вражені творами місцевих гончарів. Особливо нам сподобалися роботи Василя Онуфрійовича Омеляненка. Його унікальні глиняні казкові тварини були з добрими *«обличчями»*. Саме з обличчями, бо я навіть не можу назвати їх мордочками. Подібних виробів я раніше ніколи не бачив навіть у художніх салонах Харкова й Києва! Я був настільки вражений і не міг собі уявити, як можна виконати такі роботи вручну, без виготовлення форм. Тоді ми придбали два вироби Василя Онуфрійовича в кіоску музею й вирішили поїхати до майстра, щоб подивитися, як він створює такі витвори мистецтва. Хатку його знайшли швидко, але не очікували, що видатний гончар, заслужений майстер народної творчості України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка мешкає в такому маленькому будинку, з невеличкою майстернею, яка скоріше нагадувала мінікомору. І в таких умовах створюються гончарні шедеври!

Нашу сім'ю майстер зустрів дуже привітно, з доброю посмішкою на обличчі. Він уважно поставився до нас як до гостей, показав усі свої приміщення, де знаходилися вироби. Я побачив на веранді готові роботи з глини – мальовані, теракотові, политі поливою. Це була як невеличка *«монетка»,* так і великі, більш ніж 60 см у висоту, леви, коні, барани, бики. Василь Омеляненко розповів нам, як він створює ці вироби, про свій гончарний круг, показав полиці для висушування і навіть дав зробити на гончарному крузі невеликі вироби (миску), бо інше в нас не виходило. Ми з дружиною не змогли відмовитися від спокуси придбати в майстра кілька казкових звірів. Це й поклало початок моїй колекції виробів Василя Омеляненка. За ці роки мені вдалося зібрати понад 70 унікальних робіт майстра.

Я та багато моїх знайомих і друзів, за нашою з дружиною рекомендацією, побачивши такі вироби, по 2-3 рази приїздили до Опішного на екскурсії. Щоразу, коли ми бували тут, неодмінно навідувалися до Василя Онуфрійовича, а також обов'язково провідували його в день народження – 3 серпня. Особливо ми не пропускали щорічні Національні фестивалі гончарства, відвідували заходи, присвячені Василю Кричевському. Пам'ятаю, як під час одного з таких свят ми уважно, з особливим відчуттям слухали виступ Василя Омеляненка – його душевні слова, в яких звучала щира любов до України, до людей, до своєї професії, і дивувалися, як така людина, невеличкого зросту й поважного віку, має таке велике серце й душу. За багато років нашого знайомства ми ніколи не бачили Василя Омеляненка в поганому настрої – тільки добра посмішка на його обличчі та любов до людей і до всього світу. Він

Василь Омеляненко з Ніною Гурдіною. Опішне. 2005. Фото Василя Гурдіна. Приватний архів Василя Гурдіна, копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Добрі «обличчя» казкових тварин Василя Омеляненка

● **Василь і Ніна Гурдіни у своєму приватному музеї з виробами Василя Омеляненка. Харків. 2014.** Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● **Василь** (ліворуч) **і Ніна Гурдіни з генеральним директором Національного музею-заповідника українського гончарства Олесем Пошивайлом. Опішне. 2016.**
Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

1

2

● **Вироби Василя Омеляненка з приватної колекції Василя Гурдіна: куманці** (1, 2), **свічник** (3), «***бариня*» й *«козак»*** (4).
Глина, ангоби *(1, 2, 4)*, полива *(3)*, гончарний круг, ліплення, мальовка *(1, 2, 4)*.
Опішне. 2010-ті. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

3

4

● Добрі «обличчя» казкових тварин Василя Омеляненка

завжди був життєрадісним, веселим, оптимістичним, і цьому в нього мали б навчитися люди, особливо молодь. Ми з дружиною дуже любили бувати у Василя Онуфрійовича – спілкуватися з ним, слухати його роздуми про життя, про свою роботу, про гончарство. Пам'ятаю, як років п'ять тому у нас з ним була дуже цікава розмова, яка, на мою думку, свідчить про його безмежну доброту. Я попросив його зробити мені казан з трьома чортами, які забирають грішника в пекло. Василь Омеляненко відповів з посмішкою: *«Ой, Василь Тимофійович, я так не люблю робити чортів»*, але потім посміхнувшись, відповів: *«Вам зроблю»*.

Ми з дружиною давно захоплюємося колекціонуванням. Окрім кераміки, а в мене є вироби й інших опішненських майстрів, а також близько 400 глиняних творів з усієї України, ми збираємо й інші цікаві для нас речі. Наприклад, у моїй колекції є понад 300 вишитих рушників, віком 60-100 років. Усі вони відновлені й мають відмінний стан. Багато в колекції дерев'яних, металевих виробів, музичних інструментів. Дружина Ніна збирає фарфорові й фаянсові сувенірні скульптурки, колекціонує поштові листівки з Європи випуску до 1917 року та радянські до 1960 року. Одна лише серія поштівок з репродукціями картин німецької художниці XIX сторіччя Кетрін Кляйн складає понад 1000 шт.

Наші друзі й знайомі, коли бувають у нас в гостях, дуже люблять розглядати нашу колекцію. Нас відвідують з екскурсіями й школярі з багатьох харківських шкіл. У день народження Василя Омеляненка ми з дружиною і донькою Владиславою організовуємо в Харкові (на вул. Ярославській, 1) виставки його творів. Таку виставку ми провели й 2017 року, на честь 92-річчя майстра. Вибирали вироби Василя Онуфрійовича, а потім створювали ландшафт у національному стилі. Поросят встановлювали на столі з гарбузами, їжачків – поряд з грибами та яблуками, леви – на вишитих рушниках. Спостерігали за реакцією глядачів виставки. Відвідувачі дуже дивувалися, що такі чудові вироби виконані з глини вручну. Під час виставки ми розповідали, що в Полтавщині є невеличке містечко – Опішне, де працюють творчі люди. Є навіть школа (Колегіум мистецтв), що навчає дітей художній творчості з 1 класу. Рекомендували відвідати селище й місцеві музеї (особливо – Музей мистецької родини Кричевських), придбати собі художні сувеніри.

3 серпня 2020 року Василю Омеляненку виповнилося 95 років. Ми з дружиною приїхали до нього додому, зупинилися біля хатинки, та зразу не впізнали її – ворота й хвіртка зроблені із сучасних матеріалів, подвір'я засипано щебенем. Подумали, що держава зробила подарунок майстру на день народження, але були розчаровані. Ці роботи зробила сім'я майстра власним коштом. Мене дивує, що майстер такого рівня, твори якого зберігаються в багатьох музеях країн Європи, США, Канади та інших держав, а також величезна спадщина в Музеї Опішного, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського та інших музеях України, мав так мало підтримки з боку влади!

За моєю порадою роботи Василя Омеляненка колекціонує мій племінник Вадим, колега по роботі Дмитро, які також люблять відвідувати Опішне й місцевий Національний музей-заповідник українського гончарства. Вони з любов'ю й повагою ставляться до робіт унікального майстра Василя Омеляненка та всім радять відвідати опішненський край талановитих мистців і творчих людей.

Ось такими захопленнями й живе наша сім'я. Ми часто передивляємося свої колекції, особливо – творів кераміки, у тому числі й фарфору, які стоять на полицях у кімнатах, прихожій та на сходовому марші. Коли проходимо повз роботи Василя Омеляненка, щоразу задаємо один одному питання: *«Який талант потрібно мати від природи та як можна досягти таких результатів?»*. Я відповідаю дружині, що такі таланти, як Василь Онуфрійович, народжуються один раз на 100-200 років.

Сергій Зозуля,
науковий співробітник Центру пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (Ніжин, Чернігівщина)

СВІТЛО *«СВІТЛОЇ ЛЮДИНИ»* (згадуючи Василя Омеляненка)

Сергій Зозуля.
Ніжин, Чернігівщина. 2003.
Автор фото невідомий. Приватний архів Сергія Зозулі

До першого відвідання Опішного я мав дуже й дуже невиразне уявлення про гончарство й усе, що з ним пов'язане: на рівні загальних фраз і образів – розмальований посуд, фігурки людей і тварин із глини, робота за гончарним кругом, українські гончарські традиції, що сягають корінням до культури давніх трипільців, тощо.

У серпні 2013 року мав нагоду перебувати в одному із санаторіїв Миргорода й за довгі тижні одноманітності – впродовж вільного часу містокурорт було швидко виходжене як уздовж, так і впоперек; відвідані нечисленні місцеві музеї – назрівало бажання до пізнання чогось поза межами пішохідної досяжності. Так, неподалік були Великі Сорочинці та Хомутець, які можна було відвідати й самотужки, скориставшись приміськими автобусами. Для цього вистачило від кількох годин до пів дня. Для більш далеких подорожей, але вже на весь день, централізовано пропонували кілька туристичних турів, у т. ч. до Полтави, де на шляху планувалося відвідати Опішне. Проте незручністю виявилося те, що на відвідання *«гончарної столиці України»* (це дослівно з анонсу туру) виділялося всього годину, яку екскурсанти мали витратити винятково на відвідання ринку кераміки. Накупивши посуду, сувенірів і дарунків, усі зайняли свої місця в автобусі й рушали далі до Диканьки та Полтави, минаючи те, власне, що й робило Опішне тією самою гончарною столицею, – об'єкти Національного музею-заповідника українського гончарства. Звісно, такий транзитний варіант був малопривабливим.

Працюючи на той час у Центрі пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури науковим співробітником, а за сумісництвом – також науковим редактором, цілком слушно згадалося про опішненську учасницю недавньої наукової конференції, організованої вказаною науково-дослідною установою. Зокрема, згадалася наукова стаття її авторства, яка пройшла через мої редакторські очі. Ось і визріло рішення звернутися до колежанки за допомогою, а радше – за консультацією, аби здійснити відвідини Опішного самостійно, скориставшись послугами вже згаданих приміських рейсових автобусів. На мою велику радість, по телефону вдалося домовитися про зустріч і відвідання Музею-заповідника. Цією колежанкою виявилася Людмила Метка – кандидатка історичних наук, наукова співробітниця Національного музею-заповідника українського гончарства. Саме завдяки їй і відбулося все, про що далі буде мова.

Те перше відвідання Опішного було справжньою мандрівкою в незвідане. Усе почуте й побачене на кількох об'єктах Музею-заповідника цілком перевернуло саме розуміння сутності й значення кераміки в самому широкому розумінні українського гончарства як частини національної культури, показало, наскільки воно дивовижне й багатогранне і наскільки складне

водночас. Людмила Метка тоді витратила на незнайомого гостя частину свого вихідного дня (бо приїхати була можливість тільки в неділю), аби справді занурити такого собі *«керамічного»* невігласа в дивосвіт опішненської кераміки. І цей світ розкрився в усій повноті фарб, різноманітті форм, сприймався і як мистецтво, і як магія одночасно. А як інакше, коли починаєш бачити перетворення сірої пластичної маси на щось, а потім усвідомлюєш, що це ще треба майстерно й філігранно оздобити, правильно висушити, загартувати у горні… Початковий етап цієї магії зміг, навіть, відчути буквально власними руками (також дякуючи опішненській колежанці): спершу майстер-клас із ліплення дитячої іграшки від нині вже спочилого навічно Миколи Гавриловича Пошивайла, затим спроба (не питайте наскільки вдала) що-небудь створити на гончарному крузі. Загалом, вражень, отриманих упродовж кількох годин, було досить для спогадів не на один день. Ще й наприкінці відвідин Музею-заповідника отримав дійсно щедрий дарунок – красиву, вкриту яскравими квітами, полив'яну чашку, створену в опішненській техніці однією з місцевих майстринь – Оленою Мороховець (навіть із прізвищем авторки на денці!).

Однак, як виявилося, це було ще не все. Людмила Метка підготувала наостанок справжню *«вишеньку на торті»* – запропонувала відвідати одного з опішненських майстрів-гончарів – завітати безпосередньо до нього додому, де той і мешкає, і працює. Звісно, від такого відмовитися було просто неможливо. Єдине – запитав, чи доречний такий візит і чи не спричинить він якихось незручностей і зайвої турботи господареві. Запевнили – ні. Тільки треба було пересвідчитися, що господар удома, бо любить *«мандрувати»* – майже дослівно: *«Зараз зателефоную Онуфрійовичу, щоб уже повернувся з мандрів і був дома»*.

Цим *«Онуфрійовичем»* виявився заслужений майстер народної творчості України, лауреат кількох премій, у т. ч. Національної премії України імені Тараса Шевченка, член Національної спілки художників України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України Василь Онуфрійович Омеляненко. Проте на той час для мене як людини, яка до цього взагалі не цікавилася здобутками українського гончарства і бачила їх винятково у вигляді ілюстрацій у книгах з історії української культури та мистецтва, це ім'я було цілковитою *terra incognita*.

Хтось із колег Людмили Меткої підвіз на своєму авто нас обох до центру Опішного. Буквально з пів сотні метрів від центральної площі, звернувши в провулок, майже відразу дісталися обійстя, де мешкав гончар. Коли їхали в авто, уява малювала добротну хату майстра-гончаря, де або всередині, або поруч в окремому приміщенні розміщено майстерню. Сам майстер уявлявся статним, із поважним поглядом коренастим чоловіком поважного віку, заклопотаним якимись професійними думками, якому мало діла до випадкового відвідувача – нагородить посмішкою ввічливості й за 5-7 хвилин презентаційних відвідин попрощається.

З усього нафантазованого реальним виявилося лише одне – поважний вік майстра. Погляду відкрився невеличкий будиночок у не найкращому, але задовільному технічному стані, дещо похилені ворота з хвірткою, за якими добросовісно відпрацьовували свій харч двоє чотирилапих охоронців, обмежені в здійсненні своїх повноважень ланцюгом. Їх утихомирювати й відкривати хвіртку вийшов маленького зросту сивочолий чоловік у світлій трикотажній кепці, літній сорочці-безрукавці й легких літніх штанях і стареньких сандалях. Зразу, без церемоній, запросив до хати. Скромність і простота умов, у яких жив і працював Василь Омеляненко, дуже вразили. Невелика, умебльована старенькими столом, ліжком, кількома стільцями кімната, яка слугувала водночас і спальнею, і кухнею; замість шафи – вішалка на стіні; при вході в будинок – холодна веранда, яка частково слугувала складом для зберігання готових глиняних виробів, і найменша за розміром кімнатка – комірчина, яка виявилася майстернею гончаря. Це останнє приміщення вразило найбільше. Спершу, звісно, розмірами, але потому – творами майстра, розставленими на саморобних полицях від підлоги до стелі – невеличкі пташки-свистунці, якісь неправильної сферичної форми піалки, циліндричні трубки й химерні, але цілком реалістичні водночас звірі – зо десяток левів із *«причесаною»* гривою і, здається, один кабанчик, тулуб якого було вкрито тоненькими покрученими цівками, що кумедно імітували кучеряву щетину. З'ясувалося, це все було нещодавно виготовлено гончарем: звірята – для подальшого випалювання, а піалки й трубки виявили-

● **Сергій Зозуля** (ліворуч) **з Василем Омеляненком у домашній майстерні гончаря. Опішне. 2017.** Автор фото невідомий. Приватний архів Сергія Зозулі; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Домашня майстерня Василя Омеляненка. Опішне. 2013.** Фото Сергія Зозулі. Приватний архів Сергія Зозулі; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

лися заготовками для майбутніх глиняних тварин – тих-таки левів, кабанчиків тощо. Біля входу до комірчини, ліворуч перед полицями, розташовувався гончарний круг, біля якого на широкій дерев'яній дошці вздовж стінки лежало різне приладдя для гончарювання – ємність із водою, дерев'яні дощечки, ганчірки, загорнута в пакет глина. Гончарний круг розташовувався впритул до цієї дошки. Тож цілком незрозумілим було, як же майстер тут працює, адже сидіти на цій дошці й обертати ногами гончарний круг просто неможливо. До того ж, ще з вулиці я помітив, що Василь Омеляненко мав ваду ноги. Відразу в голові майнула думка: як же він обертає в такому стані ногами гончарний круг? І відразу заспокоїв себе цілком логічною відповіддю: за такої ситуації, ймовірно, у нього круг із електричним приводом. Але було дуже дивним побачити в майстерні звичайний гончарний круг, який треба обертати саме ногами… Пояснення Людмили Меткої викликало непідробне почуття поваги до гончаря – він навчився працювати за традиційним гончарним кругом стоячи! Особисто я про іншого такого гончаря у світі не чув…

Невелика міні-екскурсія майстернею Василя Омеляненка закінчилася в його невеликій житловій кімнатці. Нас усадив біля столу на стільцях, сам сів на диван і після короткого ввічливого справляння Людмили Меткої про справи та здоров'я на її прохання почав розказувати про своє життя й роботу. Згадував дитинство, початок зацікавленості гончарюванням, важкі довоєнні роки й не менш складні й голодні післявоєнні; свою роботу на заводі *«Художній керамік»*, як возили його роботи на виставки до різних міст колишнього СРСР і за кордон… Уже прощаючись, на згадку подарував чудернацької форми пташку-свистунця – *«Чаєчку з чаєнятами»,* з найменуванням самого майстра.

1

2

3

4

● **У домашній майстерні Василя Омеляненка: заготовки для *«баранів»*** (1), **вироби** (2-4).
Опішне. 2015. Фото Сергія Зозулі. Приватний архів Сергія Зозулі; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко. Кабан.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування. **Опішне. 2015.** Фото Сергія Зозулі. Приватна колекція Сергія Зозулі. Публікується вперше

Усю розповідь Василя Омеляненка згадувати, гадаю, потреби немає. Важливіші враження, які залишилися від того першого спілкування. Найголовніше: дуже скромна й працьовита людина, щира й відкрита в спілкуванні. Ще тоді здалося – і під час подальшого спілкування щоразу підтверджувалося – від цієї невеликої за зростом й худорлявої за статурою людини йшло якесь світло. Надалі Василя Омеляненка для себе я назвав не інакше, як світлою людиною.

Після того першого знайомства за кожної можливості я намагався побувати в Опішному й неодмінно шукав можливості зустрітися з майстром. Спершу – за допомогою Людмили Меткої, згодом, за його згоди, вона надала номер телефону. Відтак, приїжджаючи до Опішного, уже сам домовлявся з ним про візит. Так уже за рік потому трапилася нагода побувати в гончарному краї – з туристичною групою, яка цілеспрямовано приїхала до Національного музею-заповідника українського гончарства на екскурсію. Потім ще раз із екскурсійною групою, але цього разу вже сам організовував її поїздку. Потому ще були відвідини опішненського Музею-заповідника разом із колегами з Миргородського художньо-промислового коледжу. Щоразу – обов'язково з гостиною до Василя Омеляненка. Звісно, тепер я вже чудово розумів, з ким спілкуюся, наскільки відома й шанована ця людина, наскільки це непересічна постать в історії українського гончарства.

Але попри таку непересічність і відомість було помітно, що Василь Омеляненко мав певні матеріальні труднощі, через які намагався підзаробити, як умів, – гончарюванням. Виготовляв ті ж свистунці, дрібні гончарні вироби – *«монетку»*, горнятка, горщики й, звісно, найвідоміші свої витвори – глиняних тварин. Із-поміж звірят найбільш часто виготовляв лева, або, як сам майстер називав своє творіння, – *«левика»*. Дивлячись на ті дивовижні витвори гончарного мистецтва, які виготовляли руки Василя Омеляненка, й самому захотілося мати в себе хоча б кілька з його робіт. З одного боку, було чітке розуміння вкрай поважного віку майстра, адже нікого вічного з-поміж людей не буває й у разі чого мало би залишитися щось, що про нього нагадувало; з іншого – хотілося підтримати його матеріально. Загалом, щоразу як бував у Василя Омеляненка вдома, намагався придбати в нього якісь вироби – миску, барильце, горщики. Проте це були дрібнички. Тож вирішив замовити щось більш вагоме – замовив *«левика»*. Майстер погодився і виготовив його досить швидко – десь за два чи три місяці це диво доставили мені в коробці кур'єрською поштою. І тут сталася цілком несподівана річ – довелося терміново замовляти ще одного *«левика»*. Якось у компанії розповідав про відвідування Опішного, про опішненську кераміку й, звісно, про Василя Омеляненка та його дивовижних звіряток. Один із знайомих, коли почув, що опішненський гончар виготовляє фігурки левів, попросив замовити *«левика»* для свого сина.

Після того ще кілька разів трапилося виступити своєрідним популяризатором творчості Василя Омеляненка: замовляти різних глиняних звіряток як подарунки своїм друзям і знайомим, головне – з нагоди ювілеїв. Так, наприклад, у колеги з Глухівського заповідника, який колекціонує статуетки різних свинок, нині на почесному місці стоїть кабанчик роботи Василя Омеляненка, причому відмінний від подібних інших – його було зроблено з довшими, ніж зазвичай, ніжками. Замовляючи цього кабанчика, жартома, був, сказав, що з такою густою щетиною на спині, як робить Василь Омеляненко (ті самі кучеряві тоненькі цівки, – вони виготовляються за допомогою продавлювання глини через звичайне сито), – це справжній дикий вепр і йому треба довгі ноги, щоб у болоті не застрягнути. На що майстер, пожартував у відповідь: *«Ага, з короткими ногами вепр буде вже не такий дикий!»*

Загалом, я ні на хвилину не сумніваюся, що знайомство з Василем Омеляненком – це один із найяскравіших моментів мого життя. Згадую видатного гончаря досить часто. Коли бачу будь-яку опішненську кераміку, перший, хто приходить на спогад, – звісно Василь Онуфрійович. Як і тоді, коли потрапляють на очі зооморфні глиняні скульптури, – і не обов'язково його роботи. До кінця січня 2021 року я щиро сподівався, що майстер доживе до свого сторіччя. Щиро бажав би, щоби його з цим ювілеєм вітали і рідні, і колеги, і державні мужі, і пересічні поціновувачі його таланту, на кшталт мене. На жаль, не судилося. Щоразу, коли десь траплялося прилюдно згадувати про Василя Омеляненка, насамперед, вручаючи дарунок у вигляді барана, кабана чи бика, зробленого руками великого майстра, я неодмінно казав, що дуже гордий з того, що знайомий із ним особисто; що щасливий знати особисто цю гарну й світлу людину.

Вікторія Зубань
(Опішне)

КОЛИ Я ЗГАДУЮ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА – ТЕПЛІЄ НА ДУШІ

Вікторія Зубань. Опішне. 2017. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Я познайомилася з Василем Омеляненком тоді, коли він уже був літньою людиною й досвідченим майстром. Не пам'ятаю вже, якою була перша зустріч, але спілкуватися з ним завжди було дуже приємно.

Коли працювала в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, мені досить часто доводилося зустрічатися з майстром. Я брала в нього інтерв'ю для статей, розпитувала про його твори в колекції Леоніда Сморжа. Завжди підходила до Василя Омеляненка на виставках, які часто відбувалися в Музеї.

Згодом, працюючи редактором місцевого радіомовлення, готувала про Маестро радіопередачі. Останній раз відвідувала його разом з колегами вдома на ювілей – вітали від селищної ради. За нагоди, зустрівшись на вулиці, ми могли просто погомоніти про життя, погоду, здоров'я, словом, про всяку всячину. Такі люди ніби випромінюють світло, їх слухати надзвичайно цікаво.

Біля входу в будинок у нього був собака на прив'язі – вірний сторож і помічник. Обгавкував усіх – і непрошених, і запрошених гостей... Майстер не кричав на нього, щоб заспокоїти. Виходив із будинку і щось йому тихенько казав. Якщо пес не вгавав, господар брав кухля з водою і робив вигляд, що хоче облити собаку. Сторож швиденько ховався в будку й надалі вів себе дуже тихо впродовж усієї *«аудієнції»*. Здавалось, і собака, і кіт у цьому домі розмовляють людською мовою, тільки нам, усім непосвяченим, ніколи тієї мови не зрозуміти. За порогом помешкання Василя Омеляненка був взагалі інший Світ, Майстром витворений, де не тільки *«козаки»*, *«баринi»*, бики, леви, олені розуміли думки і мову свого Творця, а й сама глина, ангоби, гончарний круг, стеки та інші гончарні інструменти покірно підкорялися його волі, знали й розуміли чого він хоче.

1 2

● **Василь Омеляненко на власному подвір'ї** (1, 2). **Опішне. 2010.**
Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

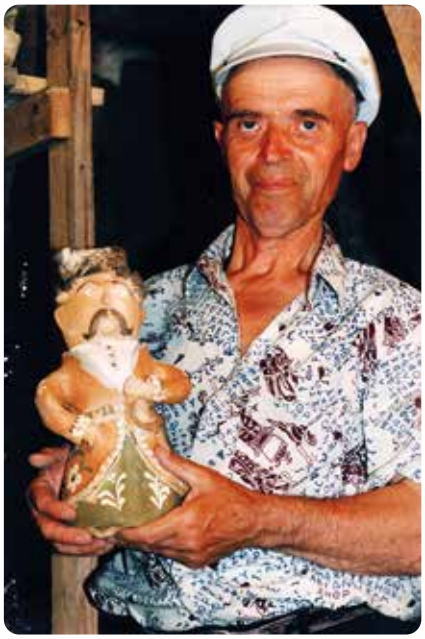

● **Василь Омеляненко.**
Опішне. Середина 1980-х. Фото Олеся Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Горобці, яких Василь Омеляненко взимку годував на власному подвір'ї.**
Опішне. 2010. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Недаремно гончарів вважали чарівниками. Василь Омеляненко таки справді був чарівником. Якщо ви бачили, як він наносив декор на вироби, ви зрозумієте про що я. Не встигнеш оком кліпнути, як дрібні глиняні кульки, які невідомо коли і як з'явилися в руках майстра, перетворюються на кучеряву шерсть барана чи бика. Так швидко все це відбувалося, що ти не встигав помітити, як він ті кульки в руках скачав. У нього, як у фокусника, було багато різних *«прийомчиків»*, різних варіантів декору. Та хіба тільки декор! А які він витворив форми!

У Меморіальному музеї-садибі філософа й колекціонера опішненської кераміки Леоніда Сморжа є скульптура Василя Омеляненка *«Бик»*. Якось автор розповідав мені, як та скульптура народилася. Одного разу потрапило йому на очі зображення зубра. Ліпив він раніше бичків, а от такого, як зубр, – ніколи. Ходив, думав, як його краще зробити. Почав роботу. Зробив. Подивився – не те. Давай переробляти – знову не те. На третій раз наче схоже. Прийшов уранці наступного дня, глянув – та таки ж не те. Мабуть, отак місяць творив, ламав, знову ліпив, але вже як вийшло, так вийшло – справжній тобі зубр.

Одного разу на виставці я запитала його думку про роботу молодої майстрині. То була ваза з вухами у вигляді тонких довгих завитків. Василь Омеляненко помовчав, а тоді сказав: *«Непрактично»*. Він не сказав: *«Погано»*, сказав: *«непрактично»*. Всі інші роботи йому сподобалися. Я тоді ще раз подивилася на вазу й подумала: *«А таки непрактично»*. Декоративно-ужиткова річ повинна мати відповідну форму. Тонкі ручки із завитками і масивний тулуб – то справді непрактично для глиняного виробу. Отак без довгих пояснень, одним словом він міг донести суть. Міг оцінити одним поглядом. Мабуть, що сам на початку творчого шляху теж експериментував і виходило щось не таке, як мало бути. Скільки ж йому довелося отак *«перекидати глини»*, щоб стати справжнім Маестро?!

Василь Омеляненко рідко робив ескізи на папері. Частіше усе тримав в уяві. Творив щодня. Казав, що глина продовжує йому життя.

Коли я його згадую – тепліє на душі. Василь Омеляненко беззаперечно був щасливою людиною, бо його робота дарувала йому радість. Дай, Боже, усім так пройти свій життєвий шлях і не втратити дитячої щирості в душі й любові до краси у своєму серці.

● **Глиняні вироби в майстерні Василя Омеляненка** (1, 2). **Опішне. 2017.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

1

2

Наталя Зубань,
вільна художниця, художниця-керамістка,
членкиня Міжнародної академії кераміки (IAC) (Україна–Нідерланди)

Я ПАМ'ЯТАЮ...

Я пам'ятаю Василя Омеляненка як надзвичайно світлу в духовному розумінні людину, дуже скромну. Коли я вперше переступила поріг його житла, дуже була здивована тим, як невибагливо він живе. Але попри цю скромність, я думаю, що Василь Омеляненко усвідомлював важливість свого внеску в розвиток української кераміки.

Коли я почала з ним працювати, майстер уже мав досить поганий зір. Здається, багато він робив по пам'яті. Для мене з віком він ніби не дуже змінювався, думаю, глина й творчість – це те, що його тримало. Коли ти прокидаєшся і знаєш, що будеш сьогодні займатися улюбленою справою, то це підтримує, додає сил. Усі знали, що він розмовляв зі своїми роботами, як із дітьми, вітався, запитував: *«Куди ж ви завтра поїдете?»*

Навчаючись у Василя Омеляненка, я вперше почала задумуватися над специфікою роботи з місцевими глинами, їхніми технологічними обмеженнями. Народні майстри з часом випрацьовували певні *«робочі формули»*, які б могли мінімізувати кількість браку. Йдеться про те, що, скажімо, ніжки до анімалістичних скульптур, як пояснював Василь Омеляненко, краще кріпити до тулуба під певним кутом. Тоді в скульптури є більші шанси не потріскатися під час випалювання... Практичний досвід та відчуття матеріалу!

Працювати з ним було дуже приємно, власне, завдяки тому, що відчувалася його доброта. Пам'ятаю, він похвалив мене за те, що я можу однаково працювати і правою, і лівою руками. Я ніколи не звертала на це увагу, бо вже ліпила досить давно й це було чимось звичайним.

Василь Омеляненко розповідав, що працював на заводі *«Художній керамік»* з багатьма талановитими опішненськими майстрами. Зрозуміло, що кожен намагався зробити свій твір кращим, ніж інші. Одного разу Василь Омеляненко по-новому задекорував виріб відтиском частини дитячої іграшки *«дзиґи»* – *«хрестиком»*. Усім було цікаво, як він це зробив. Коли пішов на обід, повернувшись, побачив, що його інструменти лежать не в тому порядку. Майстер зрозумів, що шукали ту річ, яку він використав для декорування. Конкуренція на заводі, я гадаю, існувала. І це, напевно, добре, бо кожен намагався зробити якнайкраще.

Наталя Зубань за роботою. Нідерланди. 07.09.2018.
Автор фото невідомий. Приватний архів Наталі Зубань

Василь Омеляненко часто шукав якісь нові рішення. Він розповідав мені, як задумав двоголового лева, що зараз стоїть на подвір'ї Національного музею-заповідника українського гончарства. Багато хто переконував майстра, що нічого не вийде, але все вдалося. Думаю, він мав глибоку довіру до себе, до власних відчуттів і таланту.

Лариса Кулініч,
старша викладачка кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, членкиня Національної спілки художників України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України (Кропивницький, Кіровоградщина)

«ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИН» НАРОДНОГО МАЙСТРА (зі спогадів про творчі зустрічі з Василем Омеляненком)

Лариса Кулініч.
Кропивницький. Середина 2010-х
Автор фото невідомий.
Приватний архів Лариси Кулініч

У червні 2012 року я мала щасливу нагоду 10 днів працювати, навчаючись, у майстерні у Василя Онуфрійовича Омеляненка – віртуозного майстра своєї справи й водночас мудрої й скромної людини. Досліджуючи гончарство цвітнянського осередку (від початку 2000-х років), у мене виникла потреба в практичному опануванні ремесла для кращого розуміння й відчуття логіки творення форми, своєрідної образності бачення саме народного майстра. Тому звернулася з проханням про таке навчання (за порадою Євгена Шевченка) до Василя Омеляненка. Зараз, пригадуючи ті півтора тижні інтенсивного захоплюючого занурення в спільний творчий процес, навіть не можу сказати, що виявилося більш цінним для мене: опанування практичними прийомами роботи чи ті щирі прості розповіді про головне.

Проживши складне життя, Василь Омеляненко зберіг здатність помічати, цінувати й радіти простим проявам краси в буденному житті. Ранкове сонечко, роса на листі, пташиний спів, примхи своїх песика та кошенят, а головне – це можливість працювати з глиною. Він говорив, що саме вона тримає його на світі. Глина його лікує, підтримує здоров'я, є засобом втілення його фантазійних образів. Розповідав, як довго обмірковував, уявляв, подумки конструював кожен новий твір, перед тим, як почати виконувати серію подібних. Згадував, як підбирав елементи, компонував їх за розміром, пластикою, фактурою так, щоб *«було красиво, щоб пасували один до одного»*. Художники опановують *«мистецтво краси»*, формують своє художнє мислення, зокрема, через вивчення історії мистецтв, композиції, технік і технологій матеріалів тощо. Але мене цікавило, як формується відчуття й прагнення гармонії, краси в народного майстра.

Пам'ятаю, як ліпили ми з Василем Омеляненком тоді коників, кожний свого, і розмовляли саме про це. Він показував, як прикріплювати шийку з головою до тулуба. Приклав, подивився, а потім пересунув трішки. Питаю: *«Чому?»*. Каже: *«Щоб красиво було»*. Питаю: *«А «красиво», це як?»*. Відповідає: *«Щоб пасувало так, як треба»*. Тоді питаю ще: *«А де та тонка межа між «красиво» й «некрасиво» в цьому конкретному випадку?»*. А він тоді сказав, що треба, щоб приблизно три рази одне вміщувалося в інше. А звідки ж взялася в інструментарії майстра ця пропорція, що є спрощеним проявом *«золотого перетину»?* Виявляється, що саме від того уважного, вдумливого, аналітичного й залюбленого споглядання природних явищ і об'єктів, сконструйованих від початку за законами гармонії, які потім власне людством і були виокремленні, обраховані й узяті на озброєння в усіх галузях науки й творчості.

● **Василь Омеляненко і Лариса Кулініч у домашній майстерні майстра. Опішне. 2012.** Фото Ірини Тарасенко. Приватний архів Лариси Кулініч; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

● **Василь Омеляненко створює куманець** (1, 2). **Опішне. 2012.** Фото Лариси Кулініч. Приватний архів Лариси Кулініч; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікуються вперше

2

Таке ж уважне ставлення й до людей навколо було властиве Василю Омеляненку. Він був готовий розуміти, враховувати обставини інших. Я особисто вдячна йому за такий прояв гнучкості й щодо моїх обставин. Під час першої нашої зустрічі Василь Омеляненко запитав, чого саме я хочу в нього повчитися. Я назвала: народна іграшка, гончарювання, зооморфна скульптура. Але він зауважив, що можна лише щось одне за ці 10 днів встигнути. Я пояснила, що робота з глиною взагалі не є для мене новою справою. Новим є саме гончарювання. А час маю лише цей і тільки зараз, бо дома лишилася маленька дитина, щільний робочий графік (не брала декретну відпустку), тому хочу встигнути якнайбільше. Василь Омеляненко погодився спробувати. І склав для мене найкращий графік! Робота велася безперервно, але по-черзі, бо один гончарний круг. Один день – Василь Омелянеко показував послідовність і прийоми роботи, пояснював, а я спостерігала, робила фото й коротенькі відео. Наступного дня його вироби підсихали, а я мала виконати все те, що він зробив учора. Далі він виконував наступні етапи з тими виробами, які зроблено раніше, а я знову спостерігала й фіксувала. Потім я продовжувала те саме зі своїми. І так упродовж усього періоду навчання. Кожні два дні – нове завдання. Друга частина кожного дня – працювали з дрібною пластикою, свистунцями тощо. Василь Омеляненко виявився ще й дуже спостережливим і коректним учителем, умів делікатно підбадьорити й м'яко виправити. Пригадую, як уперше сівши за круг, штовхнувши ногою *«спідняк»*, я скинула взуття (тихо, як мені здалося), щоб робити це босоніж для кращого відчування руху. Він помітив і ніби для себе промовив: *«О, діло буде!»*. У наступні дні Василь Омеляненко виходив у іншу кімнату, коли бачив, що в мене щось виходить, наглядаючи час від часу за процесом. Підказував і виправляв, коли щось не ладилося. На восьмий день, як і планувалося, на лаві вже висихали й гончарні посудні форми, й іграшка, і зооморфна скульптура – баранець. Два останні дні я нового не робила, щоб встигло підсохнути те, що вже є, щоб воно змогло витримати дорогу до Кропивницького. А в ці два дні Василь Омеляненко показував поетапно, як робити складні форми – куманець та плесканець. На згадку маю фото і відео цього процесу. Запам'ятала його зауваження, що той, хто навчиться робити куманець, може називатися гончарем. Я те сприйняла вже як домашнє завдання. З вдячністю згадую уроки майстра.

Вечорами, після роботи в майстерні Василя Омеляненка, я намагалася якнайкраще використати той короткий, відведений на це відрядження час. Тому продовжувала ліпити іграшки на ганку хати Раїси Степанівни Ширай, яка гостинно прийняла мене пожити в неї на цей час. Господиня сідала поруч, брала в мене глину й ліпила одну за одною форми, які пам'ятала ще з дитинства і з часу роботи в гончарному цеху заводу *«Художній керамік»*, супроводжуючи спогадами. Ще Раїса Ширай познайомила мене з іншою неперсічною майстринею-іграшкаркою – Ганною Павлівною Діденко, та навіть умовила її показати мені свої прийоми роботи. У мене таким чином з'явилася неочікувана можливість побачити й відчути відмінності авторської манери виконання, ставлення до власної творчості, співпраці й конкуренції, розуміння художнього образу, *«алгоритму створення краси»* окремих самобутніх майстрів у межах однієї художньої традиції. Проте саме Василь Омеляненко найбільш щиро (нехай не образяться на мене ні Раїса Степанівна, ні Ганна Павлівна) ділився своїм досвідом і радів із того, що його творчість і твори будуть корисні, нестимуть задоволення від споглядання й учням художньої школи, і відвідувачам музею, і глядачам на виставках, і всім іншим, хто цікавиться таким мистецтвом. Напевно, через це глиняні звірі Василя Онуфрійовича такі добрі й усміхнені та випромінюють тепло його душі.

Аліса Ложкіна,
незалежна кураторка, мистецтвознавиця, мисткиня,
членкиня Міжнародної асоціації арт-критиків (AICA),
членкиня Національної спілки художників України (Сан-Франциско, США)

ЦАР ГЛИНЯНИХ ЗВІРІВ

Аліса Ложкіна.
Опішне. 2014. Автор фото невідомий.
Приватний архів Аліси Ложкіної

Був 2014-й рік. Анексія Криму, війна на Сході, особиста криза. У ситуації постійної тривоги й невизначеності я, попри загальну байдужість до накопичення, раптом почала колекціонувати. Моя робота багато років була пов'язана із сучасним мистецтвом, де панували концептуальні, медійні та загалом далекі від традиційної образотворчості тенденції. На тлі навколишніх турбулентностей раптом прокинувся інтерес до більш архаїчних практик. Особливо вабили нетривкі матеріали – порцеляна, ікони на склі, глиняні вироби. Здатність людини створювати красу із крихкого гіпнотизувала й давала надію. Наше життя, зрештою, теж крихке й водночас чудесне…

Десь тоді я побачила на сайті *«OLX»* оголошення. Хтось продавав невеличку колекцію глиняних скульптур. Господиня з господарем та їхнє царство: лев, баран, козел, їжак, кінь. Ці фігурки не були схожі на жодні з виробів, які мені до того траплялися. На відміну від традиційної народної кераміки їх не було вкрито поливою. За її відсутності, глиняні твори нагадували давньоасирійські барельєфи, що їх я колись бачила в Британському музеї в Лондоні. Утім річ не в цьому.

● **Колекція виробів Василя Омеляненка, з якої почалося знайомство авторки з творами майстра. Київ. 2022.** Приватна колекція Аліси Ложкіної. Фото Надії Ложкіної. Публікується вперше

● **Аліса Ложкіна в Гончарній столиці України. Опішне. 2014.** Фото Катерини Гуцол. Приватний архів Аліси Ложкіної; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Аліса Ложкіна в Національному музеї-заповіднику українського гончарства. Опішне. 2014.** Фото Катерини Гуцол. Приватний архів Аліси Ложкіної; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Ці створіння були живі. Це відчувалося навіть на поганенькому фото в оголошенні.

Отримавши посилку зі скарбами, я почала шукати автора цих дивних істот. Біля хвостика лева був надпис *«Омеляненко»*. Гугл одразу підказав, що це знаний майстер із Опішного. Опішне! Як співробітниця Мистецького Арсеналу я знала це місце. 2013-го в нас, в Арсеналі, відбулося перше вручення Премії за вагомий особистий внесок у розвиток музейної справи імені Бориса Возницького. Цю нагороду отримав Олесь Пошивайло – директор Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Це була чудова нагода відвідати легендарний музей, а також познайомитися з Василем Омеляненком.

Я приїхала до Опішного теплим літнім днем. Малесенька хатина із зеленим парканом. За парканом на ланцюгу – два песики. Згодом я завжди намагалася принести їм гостинець – сосиски чи ковбасу. На порозі заскленої галереї нас зустрічав сам Василь Омеляненко. Він – невеличкого зросту, білявий. Перше, що помітила, – його ніжну посмішку, примружені очі й абсолютно незабутній тембр голосу, у якому попри м'якість відчувалася велика сила особистості. Ця людина була на диво подібна до своїх творінь. У хаті дуже скромна обстановка. Немає ані туалету, ані великого холодильника. Зате над диваном у єдиній кімнаті висів величезний килим із оленями, а поруч – картина, яку намалював брат Василя Омеляненка – Петро.

Прямо в хаті – малесенька майстерня. Тут ледве сядуть дві людини. При вході – старезний гончарний круг. На полицях сохнуть десятки левів, баранів і козлів, що їх Василь Омеляненко робив на замовлення і продавав за безцінь. Важко повірити, що в таких умовах жив і творив лауреат однієї з найпрестижніших мистецьких нагород країни – Шевченківської премії. Майстер розповів мені, що почав працювати з глиною 1932-го – того саме року, коли Україною прокотився страшний Голодомор. За вісім з половиною десятиліть важкої фізичної праці Василь Омеляненко настільки вдосконалив техніку роботи з глиною, що коли він починав показувати, як робити на

Василь Омеляненко. Опішне. 2015.
Фото Аліси Ложкіної. Приватний архів Аліси Ложкіної;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Аліса Ложкіна з Василем Омеляненком. Опішне. 2015. Фото Катерини Гуцол.
Приватний архів Надії Ложкіної;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Аліса Ложкіна з Василем Омеляненком. Опішне. 2015.
Фото Катерини Гуцол.
Приватний архів Аліси Ложкіної;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний ахів українського гончарства.
Публікується вперше

1 2 3

● **Василь Омеляненко за роботою у власній майстерні** (1-3).
Опішне. 2015. Фото Аліси Ложкіної. Приватний архів Аліси Ложкіної;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
Публікуються вперше

гончарному крузі складний куманець чи велетня-лева, здавалося, що простіше на світі нічого немає. Аж поки не спробуєш сісти за цей круг і зробити найпримітивніший горщик. До речі, долоні в старого гончаря були такі м'які та свіжі, як у парубка, – мабуть, правду кажуть косметологи, що глина має омолоджуючі властивості.

Василь Омеляненко любив розповідати, що розмовляє зі своїми звірями в процесі їх виготовлення. Свої глиняні твори він за старою заводською звичкою називав *«виробами»*. Ця скромна мова мені імпонувала на контрасті з високочолою і занадто часто пустою риторикою, що панувала в київських галереях. Вона додавала якоїсь дивної парадоксальності всьому, що відбувалося в опішненській майстерні. Ось виріб *«Лев»* – найулюбленіший герой Василя Омеляненка. І він же – справжнісіньке диво. День народження гончаря в серпні, за зодіаком він теж лев і загалом, вочевидь, асоціював себе із цим образом царя звірів. Василь Омеляненко теж був царем невеличкого світу своєї майстерні, що майже щодня поповнювався новими *«мешканцями»*.

Дивлячись на майстра, я часто думала про те, що гончарство здавна було сакральним ремеслом. У багатьох стародавніх культурах існувала легенда про те, що Бог створив людство із глини. Старий опішненських гончар шматок за шматком витягав із благенького пластикового пакета кусені глини, клав їх на свій круг і народжував дивних істот, вдихаючи в них частину свого серця. Потім складав їх на остов старого дитячого возика і так, ніби немовлят, віз через усе село випалювати.

Подорожі до Опішного були для мене ритуалом. Необхідністю, терапією і школою душі. З 2014 до 2018 року кожні кілька місяців я кидала все і їхала до Василя Омеляненка. Просто, щоби сісти поруч, відчути його енергію, побути в Опішному, яке саме по собі несе могутній заряд, що його потім вистачає, аби жити далі. Я возила до Василя Омеляненка всіх людей, які мені дорогі. З моєю мамою, Надією Ложкіною, вони зрештою дуже потоваришували. Зідзвонювалися щотижня аж до його смерті. Василь Омеляненко розповідав їй про новини свого життя, жартував, співав пісні, передавав мені вітання. Ми з ним, як це не дивно, спілкувалися не так і багато, навіть при особистих зустрічах. Але речі, які нас об'єднували, існували поза кордонами мови.

Василь Омеляненко любив співати, а коли ще був трохи міцніший, то й грати на гармошці. Одягав картуз, сідав на диван під народним килимом з оленями, розгортав гармошку – та

й ну розважати гостей веселими співами! На банкеті, під час святкування його дев'яносторіччя в опішненському Музеї, після чергового тосту він з дуже характерним прищуром глянув на всіх – і раптом заспівав: *«Ех, яблучко, да із листочками, їде батько Махно із синочками»*. Українське двадцяте сторіччя з усіма його трагедіями й всепереможним оптимізмом наперекір усьому тоді постало перед моїми очима…

Василь Омеляненко був особливою людиною. Гармонійною. Він майже ніколи не жалівся на життя, не обговорював колег чи сусідів. Від старечої хандри його рятували ті ж таки *«вироби»*. Що б не сталося, майже до останнього дня він працював. Не було разу, щоби я приїхала й застала його майстерню порожньою. Там завжди рясніло новими левами, баранами, а іноді й іншими персонажами – як, наприклад, героями багатофігурної композиції *«Весілля»*, яку він якось сам запропонував для мене створити.

Василь Омеляненко був наочним прикладом терапевтичної сили мистецтва. Дивлячись на нього, хотілося й собі щось робити руками. Мені завжди не вистачало часу, бажання чи, може, віри в себе, аби попросити його навчити мене працювати з глиною. Утім я знаю, що він багато кого охоче вчив і з гордістю мені розказував про своїх учнів і учениць. Я завжди замовляла у Василя Омеляненка роботи й роздавала їх особливим для мене людям. Часом він сам телефонував і пропонував зробити нову партію звірів. Це була чудова нагода вчергове поїхати в Опішне, а заодно подумати, кому я ще не дарувала барана чи лева.

Через кілька років я опинилася за багато тисяч кілометрів від дому і раптом почала шити скульптури з текстилю. Так само, як колись із виробами Василя Омеляненка, я переважно їх комусь дарую – і лише тим людям, які мають для мене особливе значення. Буквально нещодавно я зрозуміла, що, попри різницю в матеріалах і абсолютно різні стилі, можу впевнено назвати Василя Омеляненка своїм учителем. Він передав мені пристрасть до ручної роботи з об'ємними фігурами, але не лише це. Він навчив говорити зі своїми творами, думати про них як про живих істот. Хтось назве це магічним мисленням, але для мене це і є сутність мистецтва.

Василь Омеляненко. Опішне. 2018.
Фото Аліси Ложкіної. Приватний архів Аліси Ложкіної;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

НАЙКРАЩІ УРОКИ ГОНЧАРСТВА
(спогади колег Василя Омеляненка – працівниць Опішнянського державного художнього ліцею імені Василя Кричевського*)

Наталя Матвійчук,
заступниця директорки з навчально-виробничої роботи, учителька гончарства, заслужена працівниця культури України (Опішне)

Наталя Матвійчук.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Наталі Матвійчук

Коли живеш поряд з видатною людиною, мистцем, бачиш його в повсякденному житті, зустрічаєш дорогою на роботу, не завжди до кінця усвідомлюєш усю велич цієї неперсічної особистості. Далеко не всім причетним до гончарства людям дарувала доля бути знайомим із цим майстром. Мені пощастило знати Василя Онуфрійовича Омеляненка, спілкуватися з ним і мати можливість учитися в нього майстерності. Він завжди відгукувався на запрошення прийти на урок, попрацювати з учнями, поділитися секретами своєї творчості. Молодші школярі разом із Василем Омеляненком ліпили свистунці: собачок, козликів, білочок, їжачків. Майстер приходив на заняття зі своїм реманентом та ще й приносив для всього класу власноруч виготовлені стеки. Розповідав, із якої деревини і як потрібно робити гарні інструменти для роботи з глиною. У навчальній програмі з гончарства для 8 класу є завдання – виготовлення зооморфної скульптури *«Лев»* за мотивами творчості Василя Омеляненка. Найкращі уроки за цією темою проводив сам майстер, адже ніхто краще, аніж автор, не зможе донести дітям, якої форми мають бути гончарні заготовки на скульптуру, як зліплювати, декорувати, які правила сушіння виробу. Заняття з Василем Омеляненком для старшокласників завжди були продуктивними й цікавими – діти, захоплені роботою, навіть на перерву не відволікалися. Та й скульптури виходили гарними, майстерно виконаними. Якщо в когось щось не виходило, майстер завжди допомагав. Після завершення роботи я просила Василя Омеляненка визначити найкращого, на його думку, лева. Майстер посміхався і знаходив за що похвалити й заохотити до творчості кожного учня. Він був надзвичайно доброю, щирою, простою й безмежно талановитою людиною. Діти любили славетного майстра, захоплювалися його майстерністю.

Василь Омеляненко.
Опішне. 2018. Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

* *До 2021 року – Державна спеціалізована художня школа-інтернат «Колегіум мистецтв у Опішному» імені Василя Кричевського*

Наталя Куріпта.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука. Приватний архів Наталі Куріпти

Наталя Куріпта,
завідувачка бібліотеки (Опішне)

Василя Омеляненка, як і його сім'ю, я знала з 1988 року. Ми жили неподалік. Тож щоранку, йдучи на роботу, я зустрічала його. Ми завжди віталися, і я дивувалася тому, що він, така старенька людина, у будь-яку погоду – у дощ і в сніг – щодня йшов зі своїм велосипедом, купував хліб і завжди годував тваринок, птахів. Я часто заходила до нього додому, щоб передати запрошення на фестивалі, що проходили в Колегіумі мистецтв у Опішному, на свято першого й останнього дзвоників, на День художника, приносила вітальні листи й листівки. Він був задоволений і привітний, завжди радо відгукувався на запрошення, навіть не вимагав, щоб його привезли…

Мені здається, що з найбільш відомих опішненських майстрів-гончарів Василь Омеляненко бував у Колегіумі мистецтв найчастіше. Я думала, що йому важко було запам'ятовувати значну кількість людей. Коли ні! Він усіх пам'ятав, був такий уважний і привітний, розпитував, як справи, як життя. Він запам'ятався мені тим, що в нього була величезна любов до людей, тварин, до всього оточуючого, і тим, що він був такий скромний. Незважаючи на численні заслуги, він нічого ні в кого не вимагав, був дуже невибагливий. На перший погляд могло здатися, що Василь Омеляненко такий старенький, а отже, одинокий. Та я знала, що він не сам – до нього ходили діти й онуки. Та що казати: до нього пів селища ходило провідувати! Тож у мене він викликав повагу й захоплення, адже в такому похилому віці був дуже активний, не сидів удома, скрізь бував і працював майже до останнього дня життя.

● **Василь Омеляненко під час уроку гончарства з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»*. Опішне. 2009.** Фото Юрія Канівця; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Неля Немирюк.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука. Приватний архів Нелі Немерюк

Неля Немирюк,

педагогиня-організаторка,
вихователька групи продовженого дня (Опішне)

Уперше я побачила цього маленького сивочолого чоловіка наприкінці 1970-х років, коли зайшла на завод *«Художній керамік»*, який був неподалік від нашого дому. Мої батьки не працювали в заводі, але мені було цікаво, що там відбувалося. А оскільки доступ був відкритий, туди міг зайти будь-хто. І я побачила цього маленького чоловіка, який сидів у майстерні. Біля нього сидів Іван Білик – такий самий малесенький. Він мені нагадував Ковпака, з художнього фільму, бо ходив у такому кожусі білому, *«партизанському»*. А Василь Омеляненко сидів у куфайці. Він ліпив баранів. А коли ліпив, не бачив і не чув нікого й нічого – такий був захоплений. Як наче чарував…

Потім, коли я вчилася в школі, Галина Василівна Редчук організувала гурток *«Гончарний круг»*. Я не змогла там займатися, бо пішла в іншу школу й була далека від гончарства. Але пам'ятаю, що вироби в нас дома були. А вже коли 1998 року прийшла працювати в Колегіум мистецтв у Опішному, тоді стала більше дізнаватися про це ремесло. Пам'ятаю, як на уроки гончарства приходили Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Микола Пошивайло. Тоді я дізналася про цих знаменитих людей більше. Вони проводили для дітей уроки, і я бачила, як вони працювали. Для них глина була – це все, як для нас, учителів, діти! Це була не лише їхня справа, а й сенс життя! І вони змогли *«заразити»* дітей

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **навчає учня Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* імені Василя Кричевського Валерія Пиляя декорувати глиняного бика. Опішне. 2019.** Фото Наталі Матвійчук; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Василь Омеляненко за роботою в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті *«Колегіум мистецтв у Опішному»*. Опішне. 2013.** Фото Наталі Матвійчук. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

● **Валерій Пиляй біля власних робіт, виконаних за зразками творів Василя Омеляненка. Опішне. 2020.** Фото Людмили Меткої. Приватний архів Людмили Меткої. Публікується вперше

гончарством. Отже, їхні вміння, їхнє мистецтво знайшло відображення в наступних поколіннях. Вони всі були дуже привітні, завжди цікавилися, чим живе Колегіум, як діти.

Наше спілкування з Василем Онуфрійовичем було частим. Ми зустрічалися не тільки в Колегіумі мистецтв, а й на вулицях селища.

Пам'ятаю, як ми з дітьми вперше пішли вітати Василя Омеляненка з днем народження. Тоді мене вразило й здивувало, що цей видатний майстер живе в таких скромних умовах. Але матеріальне його не обходило. Для нього більш цінними були глина і його вироби. Якщо вони подобалися людям, якщо продавалися, він був дуже задоволений. Щоразу він дарував дітям подарунки з того, що в нього було на той час. Колись ми прийшли, а в нього стоїть ціла армія їжачків, свинок. А одного разу ми з дітьми купили Василю Онуфрійовичу величезний кавун на гостинець, і не могли донести, тому мусили просити допомоги. Один чоловік, який добре знав Онуфрійовича, допоміг нам відвезти кавун на велосипеді.

Василь Омеляненко дуже любив грати на гармошці. Так він піднімав собі настрій. А тоді сідав до глини й забував про все на світі.

Пам'ятаю, як майстер розповідав про те, як у дитинстві вони з братом Петром ліпили свистунці, щоб вижити після війни. Василь Омеляненко багато працював, випалював вдома доки міг або ж звертався в Колегіум мистецтв з проханням випалити вироби в муфельній печі. І йому ніколи не відмовляли.

Майстер казав, що хоче працювати до останнього, щоб за гончарним кругом і померти, але в праці.

Любов Денисенко.
Опішне. 2019. Фото Юрія Редчука. Приватний архів Любові Денисенко

Любов Денисенко,

завідувачка гончарно-виробничої майстерні (Опішне)

Я дуже вдячна долі, що на своєму життєвому шляху зустріла Василя Онуфрійовича Омеляненка. Пам'ятаю, як ми почали спілкуватися. Я живу на кутку *«Гончарівка»*, де мешкав брат Василя Омеляненка – Петро. Вони йшли удвох, а я привіталася до них, зупинилася й запитала, чи вони брати, бо вони мені здалися дуже схожими. І так ми стали при зустрічах вітатися, а потім говорили про різні буденні справи.

1998 року я прийшла на роботу в Колегіум мистецтв у Опішному. Тоді вже я дізналася, хто ж такий Василь Омеляненко – про те, що він знаменитий, що в нього такі прекрасні твори. Мені й чоловік розповідав про нього, бо, коли навчався в школі, у них були уроки з виробничого навчання, а саме з гончарства, тож він бував на заводі *«Художній керамік»* і знав Василя Омеляненка.

Коли в Колегіумі мистецтв організовували відкриті уроки з гончарства чи різні мистецькі заходи, я завжди запрошувала його. Він, ніколи не відмовлявся, приходив, навіть коли не дуже добре себе почував, – казав, що хоче, щоб діти навчилися, бо *«я з собою його не заберу»*. На його прохання ми з дорогою душею випалювали йому роботи. Коли я приїжджала забирати вироби, він так їх упаковував, як дітей, – розповідав, як треба поставити в муфель, щоб помістилися.

Василь Омеляненко (стоїть) **під час уроку гончарства з ученицями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* Єлизаветою Шевченко** (ліворуч) **та Інною Мягченко.**
Опішне. 2009. Фото Юрія Канівця; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко під час майстер-класу з учасницями II Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю.
Опішне. 2008. Фото Тараса Пошивайла. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Мені було дуже цікаво, як майстер живе, як працює. Він завжди, коли я приходила до нього додому, виходив зі своєї галерейки й зустрічав мене на порозі, а часто й біля хвірточки. Завжди обіймав і говорив, що погано чує, щоб стукала у віконце. І так часто було. Я гукала, а він усередині, було, закриється, не чує. А тоді побачу, що вже йде. Він завжди такий радий був. Я, коли їхала до нього, завжди брала якийсь гостинчик. І коли в школі він бував, ми завжди його пригощали і з собою щось давали.

Василь Омеляненко був дуже уважний і співчутливий, при зустрічі запитував, як справи, завжди бажав успіхів і хорошого настрою. Він і брата свого доглядав, коли той хворів. Дуже хороша, добра людина!

У нього не було в душі зла ні на кого, не було чорноти. Людина була щира, відкрита, не тримав ні на кого образи. Намагався ніколи нікому не бути тягарем, ніколи не висловлював ніяких претензій до когось чи образи. Можливо, в душі було всякого, та я ніколи від нього нічого поганого не чула. Він ніколи не зазнавався, але все ж йому було дуже приємно, коли його цінували.

Валентина Різниченко.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Валентини Різниченко

Валентина Різниченко,
учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні (Опішне)

Василь Онуфрійович Омеляненко… У моїй пам'яті від згадки про нього спливає образ маленького, худорлявого, спокійного, надзвичайно доброго, людяного, привітного чоловіка й водночас Великої Людини, талановитого майстра з максимально наповненим змістом душі й серця, відкритого для всіх охочих пізнати таїну життя та гончарного ремесла. Переживши війну, загартувавшись голодом, майстер не полишав творчість, яка окрилювала й давала можливість на виживання. Навіть жорстока старість та стрімка сучасність не мали влади над майстром глини. *«Я, мабуть, уже і сам з глини,* – говорив Василь Омеляненко. – *Бувало, сяду за гончарний круг зранку, потім гляну у вікно – надворі вже ніч, а я сам ще не їв і собаці не давав».*

Василь Омеляненко був напрочуд простим і приємним у спілкуванні. Малеча дуже полюбляла, коли він приходив на уроки гончарства й навчав ліпити свистунці: рибки, півники, чаєчки, собачки, білочки, баранці, козлики, ведмеді тощо. Ця подія прирівнювалася до свята, сповненого радістю й безмежним дитячим задоволенням. А майстра такі зустрічі надихали ще більше та надавали життєвих сил. Отак і дожив він до вершини Богом відміряних земних років, творячи красу, даруючи тепло й добро оточенню, передаючи свої вміння й секрети гончарного ремесла всім охочим. Життя пройшло не повз нього. Залишивши безцінний слід та неоціненний скарб у вигляді своїх творів – дивовижних скульптур коней, биків, баранів, левів, їжаків, козаків, баринь, свистунців – Василь Омеляненко зробив величезний внесок у розвиток опішненської кераміки, прославляючи її на весь світ. Пишаюся тим, що знала й мала можливість жити поруч з такою Великою Людиною!

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **під час уроку гончарства з ученицями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»*** (зліва направо) **Ольгою Орленко, Наталею Зубань та Жанною Різниченко. Опішне. 2008.** Фото Наталі Матвійчук; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Вікторія Заліська.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Вікторії Заліської

Вікторія Заліська,

учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні,
членкиня Національної спілки майстрів
народного мистецтва України (Опішне)

Василь Онуфрійович Омеляненко – наш односелець, такий відомий на всю Україну майстер-гончар, заслужений майстер народної творчості України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка та Премії імені Данила Щербаківського – був частим гостем у Колегіумі мистецтв у Опішному. Він проводив дітям майстер-класи, відвідував мистецькі заходи.

Пам'ятаю багато таких уроків, коли Василь Омеляненко ділився з учнями секретами виготовлення анімалістичної скульптури *«Лев»*. Цей сивочолий, з промінчиками зморшок навколо блакитних очей, невисокий на зріст дідусь так просто доносив дітям таку складну науку! Діти були в захваті. Нам дуже пощастило, що ми могли поспілкуватися з таким унікальним майстром, на диво простим, щирим і добрим. Ці майстер-класи запам'яталися дітям на все життя, адже вони мали таку унікальну можливість творити разом із талановитим мистцем. Його особливі роботи, його диво-звірі – леви, барани, козли, коні, бики – *«пішли у світ Божий»* до людей. Вони випромінюють тепло й красу їх творця та зберігаються в численних музейних збірках України та за кордоном, у тому числі й у Художньо-етнографічному музеї *«Відродження»*, що діє в нашому навчальному закладі.

● **Василь Омеляненко** (третій праворуч) **під час уроку гончарства з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»*** (зліва направо): **Оксана Багацька, Антон Левошко, Родіон Клімашенко, Віктор Кощеєв. Опішне. 2011.** Автор фото невідомий; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Оксана Кальна.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Оксани Кальної

Оксана Кальна,
учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні,
членкиня Національної спілки майстрів
народного мистецтва України,
заслужена майстриня народної творчості України (Опішне)

Золоті руки Василя Онуфрійовича Омеляненка перетворюють звичайну глину в справжній витвір мистецтва. Дивлячись на скульптури козаків, баринь, тварин, мимоволі бачиш, як вони оживають у руках майстра і вражають реалістичністю й гармонійністю образів. Усі його скульптури схожі на майстра – такі ж добродушні, лагідні, наче промовляють до тебе. Коли дивишся на роботи мистця, думаєш про необмежені можливості кераміки й силу творчості.

● **Василь Омеляненко гончарює під час відкриття VI Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю. Опішне. 2012.** Фото Юрія Канівця.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

● **Василь Омеляненко під час уроку гончарства з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* імені Василя Кричевського** (зліва направо):
сидять – **Максим Хоменко, Валерій Пиляй;**
стоять – **Владислав Пічка, Артем Грипич, Римма Микитенко.**
Опішне. 2019. Фото Наталі Матвійчук;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Надія Мальована.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука. Приватний архів Надії Мальованої

Надія Мальована,

учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні (Опішне)

Гончар з Опішного Василь Онуфрійович Омеляненко – один із найталановитіших і найвідоміших майстрів української народної глиняної пластики другої половини XX – початку XXI сторіччя.

Усі його твори, безсумнівно, є народними, без присмаку *«кітчу»*, який, на жаль, нерідко наявний у творчості сучасних майстрів. Василь Омеляненко створив безліч варіантів традиційних образів, зберігаючи манеру ліплення, притаманну саме Опішному. Баранці, коники, собачки, півники, пташечки, їжачки, білочки тощо однакові лише на перший погляд. Кожен з них має щось своє, неповторне, що поєднується із відчуттям *«руки»* одного автора.

Сивочолий майстер не тільки сам творив красу, а й докладав багато зусиль, щоб майбутнє селища було пов'язане з розвитком художніх промислів, тож залюбки передавав свій досвід учням Колегіуму мистецтв у Опішному, учасникам Всеукраїнських та Міжнародних молодіжних гончарських фестивалів, які проходили на її базі.

● **Василь Омеляненко** (праворуч) **під час уроку гончарства з ученицею Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* Інною Давиденко.**
Опішне. 2013. Фото Наталі Матвійчук; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Світлана Мотрій.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Світлани Мотрій

Світлана Мотрій,
учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні,
членкиня Національної спілки майстрів
народного мистецтва України,
заслужена майстриня народної творчості України (Опішне)

Для мене Василь Онуфрійович Омеляненко – людина з великою щедрою душею, яка залишила найкращі спогади про співпрацю. Пам'ятаю, як ми запрошували його на уроки гончарства. Він радо готувався до них: наробляв на гончарному крузі заготовок, підтужував їх, виготовляв інструменти, приносив знаряддя для нанесення декору тощо. Починався процес виготовлення *«шедевру»*. Натхненно та із задоволенням, смакуючи кожним процесом, показував і розповідав свої маленькі *«секрети»* творення, добротою й щирістю заворожував учнів. Василь Омеляненко завжди говорив, що чим більше дітей навчиться робити, тим йому буде радісніше, бо більший спадок залишить тут, на землі, адже *«таємниці з собою не забереш»*.

● **Василь Омеляненко гончарює під час відкриття VI Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю. Опішне. 2012.**
Фото Юрія Канівця.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

● **Василь Омеляненко** (сидить) **з учнями Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату *«Колегіум мистецтв у Опішному»* імені Василя Кричевського** (зліва направо):
Валерій Пиляй, Максим Хоменко, Римма Микитенко, Дарина Школа, Катерина Гурин, Артем Грипич та Владислав Пічка.
Опішне. 2019. Фото Наталі Матвійчук;
копія – Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Оксана Северин.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Оксани Северин

Оксана Северин,

учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні,
членкиня Національної спілки майстрів
народного мистецтва України (Опішне)

Василь Онуфрійович Омеляненко – легенда Опішного. Мені дуже подобаються його роботи, адже вони дивовижні, добрі, щирі й цим дуже схожі на свого автора. Я була знайома з Василем Онуфрійовичем, і щоразу при нашій зустрічі він завжди бажав гарного дня й нових творчих ідей. На його майстер-класах усі учасники захоплено спостерігали, з якою любов'ю він робив дивовижні твори – іграшки, свічники, зооморфну скульптуру... У великого майстра потрібно вчитися не тільки як працювати, а й тому, як ставитися до життя – завжди з оптимізмом дивитися на речі, будуючи все нові й нові творчі плани.

● **Василь Омеляненко** (другий праворуч) **серед членів журі X Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю** (зліва направо): **Олександр Тарасенко, Світлан Пасічна, Олена Клименко, Сушма Омата** (Японія)**, Микола Гулик, Григорій Гринь, Олесь Пошивайло, Микола Пошивайло. Опішне. 2016.** Автор фото невідомий. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

● Оксана Северин

Наталя Гурин.
Опішне. 2020. Фото Юрія Редчука.
Приватний архів Наталі Гурин

Наталя Гурин,
учителька гончарства,
майстриня навчально-виробничої гончарної майстерні,
членкиня Національної спілки майстрів
народного мистецтва України (Опішне)

Василь Онуфрійович Омеляненко запам'ятався мені надзвичайно трудолюбивою, талановитою людиною з великим серцем. Він був дуже уважний і завжди йшов назустріч кожному, хто потребував його допомоги й поради, ніколи і ні в чому не відмовляв. Незважаючи на поважний вік, він завжди був енергійним, а ідеї вирували в його думках, як вихор. До себе ставився дуже самокритично й прискіпливо, намагаючись зробити так, щоб його твори були ідеальними. Він розповідав, що рідко малював ескізи для своїх робіт і ніколи не шукав легких шляхів. Його твори завжди захоплювали мене своєю неповторністю й довершеністю.

Пам'ятаю, як майстер бував у Колегіумі мистецтв у Опішному на уроках гончарства. Діти дуже любили такі уроки й завжди ловили кожне слово майстра, брали до уваги кожну його пораду. Під час спільної роботи Василь Онуфрійович розповідав учням про те, як він у дитинстві навчився ліпити й гончарювати, як він любить свою справу. Діти, які приїздять у наш навчальний заклад на екскурсію, запитують, що це за *«палички»*, якими ми користуємося під час роботи? Розповідаємо про те, що це – *«стеки»,* і для чого вони призначені. Щоразу, коли я користуюся цими *«стеками»* під час роботи, згадую Василя Омеляненка, адже це він зробив їх власноруч для наших дітей і для нас, майстрів, на згадку про себе.

Василь Омеляненко був одним із тих майстрів, які прославили гончарство Опішного. Мистецтво глини й вогню було великим захопленням усього його життя. Я впевнена, що його глиняні шедеври завжди будуть привертати увагу й викликати захоплення наступних поколінь поціновувачів мистецтва.

● **Співробітник Аудіовізуальної студії українського гончарства Юрій Герасименко** (праворуч) **фільмує гончарювання Василя Омеляненка** (другий праворуч) **під час відкриття Міжнародного молодіжного гончарського фестивалю. Опішне. 19.06.2012.**
Фото Тараса Пошивайла.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства.
Публікується вперше

Олена Носач,
охоронець Національного музею-заповідника українського гончарства (Опішне)

СТЕЖКАМИ ДИТИНСТВА (спогади про дитинство, навіяні зустріччю з Василем Омеляненком)

Олена Носач.
Опішне. 2017. Автор фото невідомий. Приватний архів Олени Носач

Йдучи вулицями рідного селища, я раніше не звертала увагу на маленького сивого дідуся, який ішов потихеньку зі своїм *«товаришем»* – велосипедом. Ось він зупинився біля ялинки, подивився вгору і щось витяг із кишені свого старенького, але охайного пальта й кинув на землю. Трішки відійшов, потім обернувся назад і посміхнувся. А там зграйка горобців почала збирати щойно висипане дідусем зерно, б'ючись і сперечаючись за кращий шматочок. Дідусь трішки постояв, ще раз подивився назад і пішов далі. Дійшовши до *«хлібного»* магазину, він поставив свого *«товариша»* біля паркану й зайшов у приміщення.

– Доброго дня вам, дівчатка. Мені чорненьку, – ввічливо привітався він.

– Доброго дня, – відповіла продавчиня, подаючи щойно замовлений хліб.

– До побачення і вдалого вам дня, – промовив, розрахувавшись, і вийшов.

А на порозі його вже чекали кілька бездомних собак, які, від нетерпіння перебираючи лапками, не зводили голодних очей з магазину. Щойно побачивши дідуся, вони один поперед одного почали стрибати навколо нього, і дідусь з кожним поділився щойно купленим хлібом. Поклавши те, що залишилося від частування, у торбинку, він пішов далі у своїх справах.

Я спочатку не збагнула, коли й де бачила цього сивого чоловіка, а згадавши, зупинилася. Це ж гончар Василь Онуфрійович Омеляненко! Це ж ми із сестрою ще в дитинстві, коли бували в цехах заводу *«Художній керамік»,* бачили, як у нього в руках *«оживає глина»*. Тоді ми, як зачаровані, не могли відвести очей від глиняних левів, які гордовито пишалися своєю величчю, задерикуватих і зухвалих баранів, які ніби шукали собі суперників, щоб з'ясувати, хто кращий. І не було в майстра однакових виробів – у кожного з них своя велич і свій характер.

Наша сім'я жила неподалік від цеху № 1 заводу *«Художній керамік»,* тому ми були там частими гостями. Як зачаровані, я із сестрою роздивлялися ескадрони коней, козлів, баранів, які вишикувалися на дошках для сушіння. З розкритими ротами спостерігали за майстринями, які розмальовували в убрання вершників. Пам'ятаю, як, випросивши трішки глини, ми несли її додому, ніби цінний скарб, пригорнувши до своїх платтів, які тільки зранку одягли. Хто ж тоді думав про те, як мамині руки будуть відпирати засохлу глину!

Ми принесли глину додому й заходилися ліпити. То нічого, що й ноги, і голова, і руки по самі плечі були забруднені глиною! Зате ми ліпили!

І ось ряди горщечків, тарілочок, коників та півників уже й у нас удома вишикувалися на дошці. І байдуже, що були вони не дуже рівні, не дуже охайні, а півники й коники взагалі не свистіли. Зате ми із сестрою зробили їх самі! З нетерпінням чекаючи, доки вироби висохнуть,

Василь Омеляненко. Опішне. 2018.
Фото Людмили Меткої; копія – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

ми ставили їх на сонечко, яке щедро світило влітку. І було неважливо, що деякі з них потріскалися, головне, що швидко сохли.

Прийшов зворушливий момент, коли ми свої витвори поскладали в літню піч, яку бабуся розтопила, щоб із яблук (білого наливу) зварити повидло. Чекаючи, доки в печі випаляться наші шедеври, ми із сестрою тихенько, щоб не бачила бабуся, одна поперед одної ложками збирали смачнючу пінку, яка утворювалася на повидлі. Нам доводилося відбиватися від бджіл та ос, які теж хотіли скуштувати смаколика. Та це було варте нашого терпіння й зусиль!

Нарешті вирішальна мить настала, і ми витягли з печі свої вироби. Деякі з них зовсім потріскалися, деякі трималися купи. Та хто ж на це звертав увагу! Це ж ми зробили своїми руками, і нашій гордості не було меж! Ще б розфарбувати! І тут ми зрозуміли, що не маємо фарби. Проте дитячий розум знайшов вихід. Ми швиденько наскубли на городі ще завсім молодих червоних буряків і морвки, які натерли на тертці, обдираючи пальці; насмикали листя з дерев, яке порозтирали камінцями. Потім відірвали невеликі шматочки з марлі, яку використовувала бабуся, коли готувала вареники на пару, видавили через них сік з овочів і листя. І ось фарба вже готова! І хоча згодом бабуся нам за ту марлю по перше число всипала, та художнє поривання цим було не затьмарити! А де ж взяти пензлики? Ага. У бабусі на кухні в столику завжди зберігалося зв'язане в пучечки куряче пір'я для того, щоб пиріжки яйцем змащувати. *«Згодиться!»* – вирішили ми й без дозволу потягли всі пір'яні запаси до себе в *«майстерню»*. А коли ми впоралися з роботою, бабусі залишалося лише перехреститися.

З пір'ям у косах, бо де ще можна було тримати свої пензлики, щоб не замастити нічого *«фарбою»*, з помальованими червоним буряком лицями, ми були не дуже схожі на *«великих майстрів»*, якими себе уявляли, а скоріше на індіанців, які вийшли на стежину війни. З одягом можна було попрощатися, бо неперевершена суміш глини й нашої природної фарби зробила його, м'яко кажучи, непридатним для подальшого використання. А наші обличчя ще не один день бабуся відмивала й відтирала від соку червоного буряка.

Ці спогади з далекого дитинства, які з роками потьмяніли й призабулися, виринули з пам'яті, коли я одного разу звернула увагу на старенького дідуся – Василя Онуфрійовича Омеляненка, який годував горобців у центрі Опішного, біля ялинки...

Тетяна Павлишин-Святун,
художниця-керамістка,
членкиня Національної спілки художників України (Львів)

ЯК ХЛІБ І ВИНО...

Тетяна Павлишин-Святун.
Опішне. 2000. Фото Світлани Конюшенко.
Приватний архів Тетяни Павлишин-Святун.
Публікується вперше

Обираючи для вступу художнє училище, я швидко схилилася до ужиткового мистецтва як напрямку своєї майбутньої діяльності. Зокрема, тому, що навіть у часи авторитаризму в декоративно-ужитковому мистецтві залишилося місце для свободи самовираження. Однак зробити вибір спеціалізації виявилося непросто, бо мене вабило все.

У барвистому світі декоративного мистецтва існували і художня кераміка, і текстиль, і вишиванка, і мальовка...

У пошуках своїх істинних бажань трапилися мені тоді до рук дві маленькі книжечки: *«Косів»* і *«Опішня»*.

А там!.. Кераміка Косова була розмаїта й гарна, та саме Опішне виявилося моїм-моїм! Особливо зачарували мене леви і коні Василя Омеляненка.

«Поглянь, яке то все гарне! Який художник! І прізвище, як у нас!» – побігла я до мами одразу показувати красу. (Мама, дідусь і бабуся були Омеляненки із села Ставище Житомирської області).

Усміхнені, добрі, променисті леви продивилися в саме серце, перехилили шальки терезів, і я обрала назавжди для себе художню кераміку, а не текстиль, до якого вагалася.

Мрія про Опішне й зустріч із добрими левами здійснилася 2000 року, коли я приїхала туди на свій перший симпозіум кераміки.

Двадцять років проминуло в періодичній співпраці з улюбленим Музеєм*.

І ось 2020 року зателефонувала мені якось художниця-керамістка Ганна Семенко: *«Таню, а я на твоїй виставці! І ти у чудовому товаристві – поруч у великій залі виставлений Василь Омеляненко!»*

Сказати, що я зраділа, – це нічого не сказати. Дарунок був надто розкішний і дуже символічний.

У мене було багато виставок – спільних з колегами і кілька індивідуальних, у гарних залах. Та цього разу все було інакше, несподівано. Я взяла квитки на потяг і приїхала до Опішного, щоб подивитися на свою маленьку виставку, зроблену вперше без мене, твори для якої Національний музей-заповідник українського гончарства зібрав зі своїх фондів; і на велику виставку Майстра, причетного до мого захоплення керамікою, із котрим я удостоїлася поділити виставковий час і простір...

Як хліб і вино...

* *Національним музеєм-заповідником українського гончарства*

Анатолій Щербань,
завідувач кафедри музейно-туристичної діяльності Харківської державної академії культури, кандидат історичних наук, доктор культурології (Харків)

МІЙ ОМЕЛЯНЕНКО

Анатолій Щербань. Опішне. 2020.
Фото Віктора Ковалевського.
Приватний архів Анатолія Щербаня

Він був одним із перших, хто познайомив мене з живим гончарством Опішного. Можливо, першим. Не згадаю. Адже так і не навчився вести щоденника. А на пам'ять надії немає. Занадто багато подій відбулося відтоді. Лишилися одні емоції. Маленьким за зростом і великим за змістом був Василь Онуфрійович Омеляненко. Маленьку й дуже велику робив глиняну пластику. Коли я купував у нього перші вироби для колекції, дивувався, як такі шедеври лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка можуть так мало коштувати. Але ж коштували! Усе збирався Василь Омеляненко зробити власний музей у своїй хатинці. Але так і не судилося. Не вмів відмовляти надокучливим покупцям, тому для себе нічого не лишалося.

Маленька хатка. Але для нього була палацом. Ще пам'ятаю, яка там була господиня. Щоправда, у мене лишився такий післясмак зустрічей із нею, що зараз здається, ніби вона не дуже підтримувала на початку 2000-х років творчість свого талановитого чоловіка. Потім – хатина вдівця. З майстернею, повною див, і галереєю, де накриті папером ховалися від світу готові шедеври. Майстер-класи, які він робив безкоштовно й абсолютно щиро. З метою навчити… Бо неодноразово доводилося бачити в Опішньому майстер-класи, де беруть гроші, але вчать так, щоб повноцінного виробу для продажу учень не зробив. *«Ага! Навчишся – і будеш конкурентом!»* – думають вони. Тут завжди було інакше. Терпляче пояснював усе. Що хвостик у півника повинен бути трішки піднятим, бо не свистітиме… Що приліплювати деталі потрібно гарно, бо відпаде під час висихання чи випалювання. Що проколювач для отворів має бути виготовлений із *«котини»*. Можливо, тому, що Василь Омеляненко самостійно доходив до багатьох таємниць гончарського рукомесла, він не приховував своїх. Та й розумів, очевидно, що так, як він, усе-одно ніхто не зробить…

Пам'ятаю, як одного разу він заграв на гармошці *«Ех, яблучко, та ти мочоноє, їде батько Махно – знам'я чорноє…»*. Скільки потім просив зіграти цю пісню, ні разу не погодився. Нібито й не знав її… А от про своє життя і гончарів Опішного розповідав завжди охоче. Намагався пояснити найскладніші моменти взаємин між талановитими майстрами так, щоб нікого не образити з тих, кого вже немає на цьому світі. Але все ж донести правду. Багато розповідав, але чомусь найбільше запам'ятався випадок, коли старший за віком і досвідченіший Іван Білик під час обідньої перерви заглядав у рота омеляненківського лева, щоб зрозуміти, як той зробив настільки виразні вуса. До речі, Василь Онуф-

Василь Омеляненко у власній майстерні. Опішне. 11.05.2012. Фото Олени Щербань. Приватний архів Анатолія Щербаня

рійович добре пам'ятав, які елементи декору зооморфної скульптури придумували й здебільшого використовували опішненські метри. Я навіть планував скласти каталог таких елементів. Не судилося… Більш нагальні справи вирішував. А тепер уже й не складу ніколи…

Не можу не згадати кількома словами меншого брата Василя Омеляненка – Петра. Такий же маленький зростом, жив у такій же маленькій хатці. У мене лишилося враження, що він був не менш талановитим. Але внаслідок невміння пристосовуватися до зовнішніх обставин не здобув визнання на державному рівні. Щоправда, окремі його твори все ж потрапили на сторінки видань про українську глиняну іграшку… Назавжди запам'яталися розмови й дії двох братів, коли вони зібралися разом на святкуванні 80-ліття Василя. Дивно, але маленька світлиця його хатини вмістила тоді всіх його родичів. Ну, і моя сім'я якимось чином приєдналася до них. Гарне душевне сімейне свято вийшло…

Ну, і насамкінець те, чого більше не бачив ні в кого. Зима. Сніжне Опішне. Іде Василь Омеляненко, а за ним плентаються кілька бродячих собак і летить зграя горобців. Останні то сідають на землю, то знову піднімаються в повітря… Чи здогадалися чому? Та все просто. Купляв Василь Омеляненко в магазині крупи і розсипав по тротуару, коли йшов кудись із дому. А в кишенях був хліб для собак. Коли я запитав, навіщо він це робить, він щиро, по-дитячому, відповів: *«Так де ж вони поїдять? Холодно! Голодно!»*.

І справді: два голодомори, війна. Вихідці з бідної родини брати Омеляненки знали, що таке голод і холод. Жили скромно. Щодо Василя, якого я знав більше, бо фактично щотижня зустрічався з ним у центрі містечка й періодично заходив до його хатинки, сміливо можна сказати, що він був емпатом. Але за зовнішньою простотою приховувався складний внутрішній світ, якого ми вже ніколи не пізнаємо…

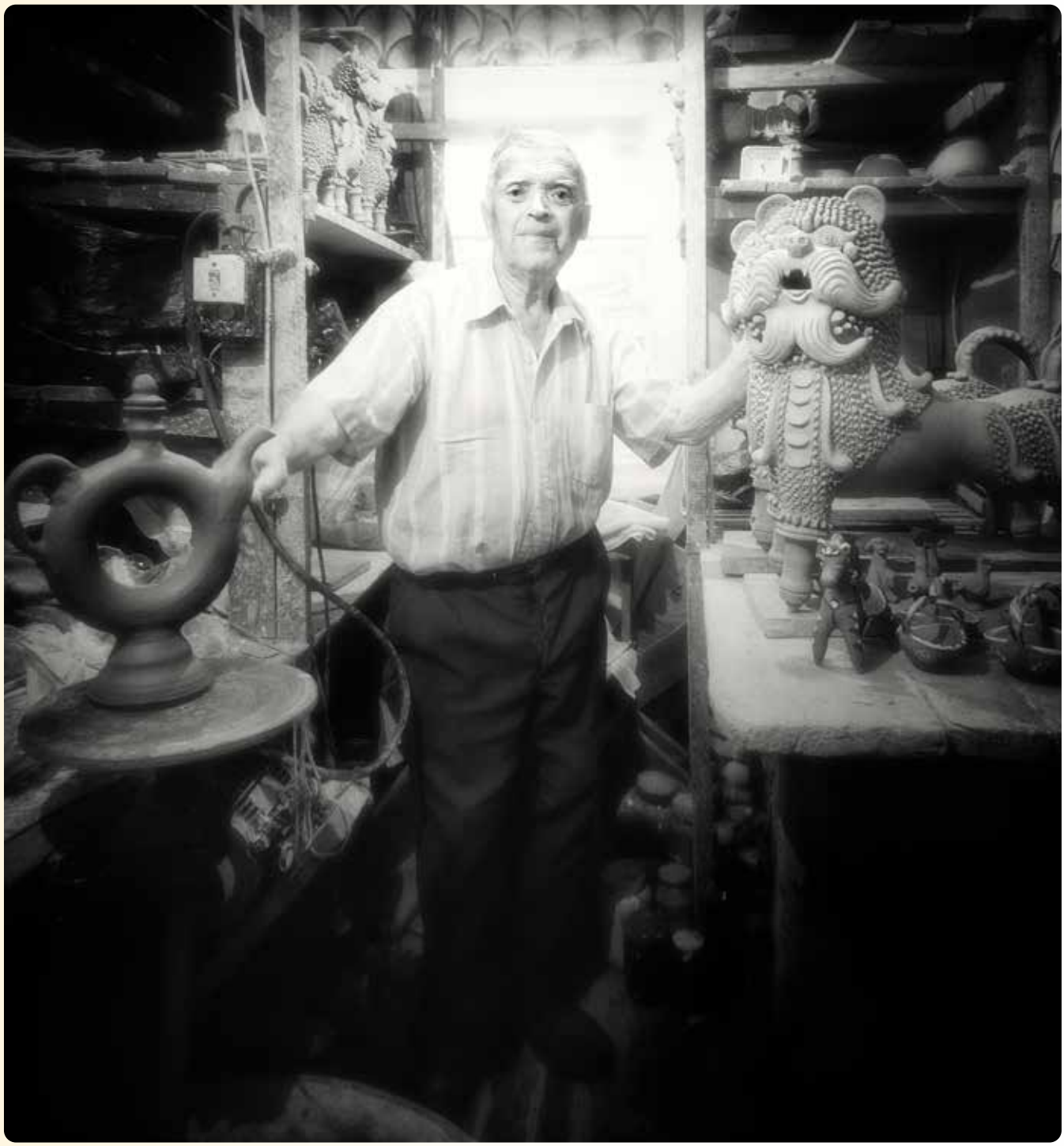

Василь Омеляненко у власній майстерні. Опішне. 28.06.2012. Фото Олексія Пучкова

Олена Клименко.

ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

(мистецтвознавчий аспект дослідження)

© Фото Тараса Пошивайла, 2018

Олена Клименко

Василь Онуфрійович Омеляненко – один із найталановитіших і найбільш відомих майстрів української народної глиняної пластики другої половини XX – початку XXI століття. Безсумнівний «*лідер*» опішненського промислу і в плані дотримання місцевої традиції, і в плані інноваційних пошуків, він створював зооморфний посуд і скульптуру у вигляді левів, баранів, цапів, биків, декоративну антропоморфну скульптуру, сюжетні композиції, ужитково-декоративний посуд, іграшку, іграшковий посуд («*монетку*») тощо.

Василю Омеляненку присвячено значну за обсягом літературу, де детально висвітлено його біографію [60, с. 840-848; 66, с. 225-238; 4], стосунки в родині [53, с. 125-128], періоди творчості [58, с. 17-22], взаємини з колегами [54, с. 88-93], технологію виробництва [64, с. 553-559; 57, с. 38-42], стисло означено місце його творчості в історії опішненського промислу [27, с. 134], подано довідково-енциклопедичні матеріали [12, с. 118; 126, с. 15, 13: репр.; 80, с. 433; 122, с. 141; 79, с. 406; 81, с. 124-125: портр., 4 кол. репр.; 6; 67], згадано про ювілеї [22, с. 115; 4], державні відзнаки й нагороди [78; 7, с. 16], участь у вітчизняних і міжнародних виставках, персоналії [55, с. 378-379; 4], наявність виробів у музейних та приватних колекціях [65, с. 5-7] тощо. Ім'я Василя Омеляненка зазначено в переважній більшості публікацій, присвячених українському гончарству (та й взагалі вітчизняному народному мистецтву) другої половини XX – початку XXI століття. Ще частіше репродукуються роботи. Що ж стосується аналізу художніх особливостей творів майстра, то публікацій доволі небагато. Серед них вирізняється характеристика робіт Василя Омеляненка Лесею Данченко [9], невелика за обсягом науково-популярна стаття Олени Клименко в журналі «*Народне мистецтво*» [21, с. 41-43], окремий абзац у четвертому томі п'ятитомної «*Історії декоративного мистецтва України*» [27, с. 134], а також статті багаторічної дослідниці творчої особистості майстра Людмили Меткої [61, с. 405-411; 63, с. 327-332; 67]. Привертає увагу публікація останньої, присвячена свічникам його роботи, мета якої – «*охарактеризувати зооморфні елементи ліпленого декору свічників опішненського гончаря Василя Омеляненка, що сприятиме атрибутуванню подібних виробів з музейних чи приватних збірок*» [61, с. 405]. Авторка не лише детально описала й прискіпливо проаналізувала окремі пам'ятки, а й розглянула свічники майстра в контексті його творчості. Окремі публікації Людмила Метка присвятила зооморфній пластиці майстра [59, с. 81-86] та творчим пошукам Василя Омеляненка в останні роки життя [62].

На жаль, поки що відсутнє комплексне дослідження творчості одного з корифеїв вітчизняного народного мистецтва з позицій мистецтвознавства. Цьому й присвячено цей підрозділ альбому про Василя Омеляненка. Зроблено спробу розглянути творчість майстра з позицій проблематики сучасного вітчизняного мистецтвознавства, проаналізувати стилістику його творів не лише в контексті історії гончарного промислу Опішного, а й у порівнянні з тими процесами, які відбувалися в українському народному мистецтві другої половини XX – початку XXI століття. При цьому я спираюся на головні позиції теорії народного мистецтва (спадкоємність передачі майстерності, поєднання творчої особистості з колективністю мислення, традицій та новацій, канонічність і варіативність тощо) й прагну показати, що Василь Омеляненко був непересічною творчою особистістю, тісно пов'язаною з колективною традицією опішненського гончарства, унікальним народним

майстром-новатором, твори якого є гордістю вітчизняної художньої культури.

Василь Омеляненко відомий насамперед своїм зооморфним посудом-скульптурою. Цей термін доволі умовний і відображає зовнішні ознаки цього різновиду пластики: майже в усіх зображених тварин наявні отвори для наливання й виливання рідини: на голові (між вухами або рогами), доповнений фігурною покришкою, та на морді у вигляді відкритої пащі (часто з виліпленими язиком та зубами). Обов'язковим елементом форми є також ручка (хвіст) у задній частині тулуба, розміщена на спині. Усе це – данина давній традиції, коли посудини у вигляді тварин використовували для подавання на святковий стіл міцних напоїв. Наприклад, у альбомі, виданому Полтавським губернським земством 1913 року «*Українська народна творчість: Серія VI. Гончарні вироби. Вип. 1. Типи українського гончарного посуду*» [118] в анотаціях до таблиць із зображенням посудин та скульптури зазначено: «*леви* <…> *для горілки Зіньківського повіту*»[1]* [118, табл. VII: 56, 57, 58]; «*барани для горілки*»[2] [118, табл. VIII: 62, 63, 64, 65, 66, 67]; «*козак* (вершник. – *О. К.*) *для того ж призначення, Зіньківського повіту*»[3] [118, табл. VII: 59].

У літературі часто наголошено на ритуально-обрядовій функції зооморфного посуду, символіці окремих образів тощо. Так, Вадим Щербаківський, розглядаючи асортимент і призначення українського гончарного посуду, відзначав: «***Баранці*** *й куманці здебільшого вживаються* ***на весіллях*** (тут і далі – виділення моє. – *О. К.*)» [127, с. 170]. Згодом ритуально-обрядовий характер, а потім і утилітарне призначення було забуто й зооморфний посуд змінив функції та перетворився винятково на **декоративну скульптуру**, призначену для оформлення інтер'єрів, експонування на виставках, поповнення приватних колекцій [15, с. 237]. Звідси підкреслена декоративність зооморфної пластики майстрів Опішного й деяких інших осередків другої половини XX століття.

Безумовно, це все речі декоративного плану. Ніхто в наші дні не збирається наливати вино або горілку у величезного або порівняно невеликого глиняного лева чи барана або коня. Функціонально це – **скульптура**, точніше, **декоративна скульптура**[4], а за зовнішніми – іконографічними – ознаками – посуд. Тож як відрізнити виріб, точніше твір, із ознаками посудини (отвори для наливання й виливання рідини, хвіст-ручка тощо) від зооморфної скульптури у вигляді коня чи бика без цих отворів? Тому пропоную розподіляти зооморфну й антропоморфну пластику великого й середнього розміру (на відміну від іграшки) на декоративний посуд-скульптуру (посудини-скульптури) та декоративну скульптуру. При цьому посуд-скульптура – це переважно зображення тварин, тобто зооморфний, й дуже рідко зображення птахів (орнітоморфний), а декоративна скульптура має здебільшого антропоморфний характер – «*баріні*», «*козаки*», «*вершники*», рідше – тварини. Усі ці сюжети трапляються і в іграшці, але тоді належність до неї визначається не лише невеликим або маленьким розміром, а насамперед наявністю отвора для свистіння й називається «*свистунець*». При цьому свистунці, хоча й даруються дитині для гри, однак зараз доволі часто несуть декоративну функцію, замінюючи в інтер'єрі любителів народного мистецтва фарфорові статуетки. Тож свистунці так само можна віднести до декоративної скульптури: у мистецтвознавчій термінології – «*мала пластика*» або «*пластика малих форм*». Василь Омеляненко створював великі свистуни у вигляді коней та вершників (про них йтиметься далі), які також є, фактично, декоративною скульптурою.

Таким чином, у цій публікації (задля запобігання термінологічної плутанини) спробую застосовувати таку термінологію щодо класифікації пластики Василя Омеляненка: «***зооморфний посуд-скульптура***», «***декоративна скульптура***» (як антропоморфна, так і зооморфна – без ознак традиційного посуду), «***мала пластика***» або «***пластика малих форм***» (іграшка, сюжетні/тематичні/ композиції, невеличкі скульптури у вигляді тварин тощо). Такий підхід, на мою думку, дозволяє враховувати як функціональну специфіку (адже всі ці речі несуть декоративну функцію), так і формально-іконографічні ознаки, врахування яких є надзвичайно важливим у процесі аналізу художніх особливостей кожного окремого твору чи певної типологічної групи.

Зооморфні й антропоморфні посудини та скульптура донедавна вважалися порівняно давнім різновидом народної кераміки [49, с. 86; 124, с. 24, 25; 8, с. 76]. Щодо їхньої появи в Україні Леся Данченко писала: «*Поки що не можна з абсолютною точністю сказати, коли з'явилися*

* *Див. зноски наприкінці статті*

такі зооморфні та антропоморфні посудини з глини на наших землях. Найвірогідніше, що подібний посуд гончарі почали робити, наслідуючи форми металевих фігурних водоліїв у вигляді левів, драконів, коней, вершників, що їх у XII–XVI ст. у великій кількості виготовляли західноєвропейські майстри. У кожному разі в XVIII ст. вони побутували на території Наддніпрянщини досить широко…» [8, с. 76]. Однак матеріали археологічних розкопок останніх десятиліть, на жаль, поки що не дають уявлення про поширення глиняного зооморфного й антропоморфного посуду в Україні в XVII–XVIII століттях. Одним із найдавніших виробів є «*Дволикий лев*» з експозиції Національного музею декоративного мистецтва України кінця XVIII – початку XIX століть (Середня Наддніпрянщина). Стародавній зразок зооморфної посудини, вірогідно, середини XIX століття, у вигляді барана представлено в альбомі Анастасія Зайкевича 1882 року «*Мотиви малоросійського орнаменту гончарного виробництва*» [*73*, табл. XX: *3*]. Він походить з Полтавщини, можливо, навіть з Опішного: Анастасій Зайкевич опублікував вироби переважно Зіньківського повіту Полтавської губернії.

Деякі дослідники припускають, що поширення глиняного зооморфного посуду є явищем доволі пізнім, характерним уже для XIX століття [*125*, с. 103-105; *82*, с. 116-128; *83*, с. 43]. Принаймні більшість речей, що збереглися в музейних зібраннях, датовано саме цим періодом. Наприкінці XIX – на початку XX століття в Україні виробництво зооморфного посуду й скульптури поступово скоротилося, а згодом у більшості осередків припинилося. Щодо Поділля Марія Фріде наприкінці 1920-х років писала: «*Особливе серед форм подільського посуду місце належить фігурним посудинам у вигляді різних тваринних і людських постатів, що в них подають вино і наливки. Виліплені без ганчарського кола, вони становлять собою скульптурний утвір українських ганчарів і мають переважно декоративне призначення. За старих часів такий фігурний посуд пишно прикрашали наліпками, розписували їх. Робили їх у вигляді баранів, левів, паній та вершників.* ***Тепер виробництво фігурного посуду дуже занепало, помітно збідніло воно на форми й орнаментацію***» [119, с. 84]. У середині XX століття на Поділлі зооморфні посудини-скульптури робили Микола Бабак[5] та Олексій Луцишин[6] [15, с. 245]. Упродовж 1970-х – 1980-х років баранів у техніці димленої кераміки іноді створювали гончарі з Гавареччини у Львівщині Василь Архимович[7] та Володимир Бакусевич[8] [86; 88; 69, с. 131; 15, с. 245; 42, с. 72]. Але все це – поодинокі зразки. В Опішному ж зооморфний посуд-скульптуру створюють донині.

У заводі «*Художній керамік*» після Другої світової війни відбулося відновлення майже перерваної традиції, яке можна вважати новацією лише в контексті опішненського гончарства середини XX століття, а для його історії загалом це було відродження в пам'яті колективу забутого, та й то забутого частково: гончарі похилого віку (Гаврило Пошивайло[9], Іван Білик[10]) згадували, що в 1920-х роках баранів робили деякі майстри на замовлення для подарунків, зокрема Яків Пічка[11] [90; 111], а також Іван Андрійович Герасименко[12] із с. Малі Будища [71, с. 96]. Упродовж 1940–1941 років Василя Біляка[13] в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки вчили робити баранів [91].

Спроби відродження зооморфного посуду-скульптури робили в артілі «*Художній керамік*» упродовж 1930-х років. На початку 1930-х років зооморфним посудом-скульптурою займався Захар Задорожний[14]. Трохим Демченко[15] створив посудини-скульптури у вигляді барана й вовка, декоровані малюванням з дрібними рослинними мотивами, характерними для артільної мальовки середини 1930-х років. Зв'язок цих робіт з опішненською пластикою кінця XIX – початку XX століття намітити доволі непросто: зооморфних посудин, що достовірно відносяться до Опішного, обмаль, а зі зразками альбому 1913 року аналогій майже немає (хіба що у вирішенні тулуба барана у вигляді барила) [118, табл. VII; див. також: *73*, табл. XX: *3*]. Образ вовка в народному гончарстві майже не зустрічається. Цікава також посудина у вигляді барана, опублікована в часопису «*Малярство і скульптура*» за 1936 рік [*123*, с. 46] як виріб опішненської артілі. Він допомагає частково намітити лінію скульптури від початку до середини XX століття, хоча на нинішньому етапі дослідження через брак матеріалів важко стверджувати про стилістичну спадкоємність цього зразка щодо виробів XIX століття.

Зв'язок опішненського зооморфного посуду-скульптури другої половини XX століття з давньою традицією стосується переважно сюжетно-образного ладу й лише частково – формальних особливостей. Манера трактування образів тварин значно відрізняється від старих зразків. Явище ніби знову формується. Механізм відродження намітити складно: важко сказати, що саме стало поштовхом. Вірогідно, через зростання попиту на

речі декоративного характеру майстрів «*згори*» зорієнтували на виробництво зооморфних посудин, порадили «*згадати*» давню традицію. Можливо, навіть показали зразки давніх виробів, до того ж, ймовірно, не лише опішненських, а взагалі українських. Це питання поки що залишається відкритим. Загалом орієнтацію (за всіх недоліків значної кількості речей) обрано доволі правильно.

Таким чином, гончарі, безсумнівно, «*пам'ятали*» зооморфний посуд та скульптуру й не виробляли їх через відсутність попиту. Це і сприяло швидкому відновленню традиції та поширенню пластики у вигляді тварин, яка наприкінці 1950-х років стала масовою продукцією артілі «*Художній керамік*», що пояснюється появою своєрідної «*моди*» на такі речі. Варто також підкреслити: помпезність, показова монументальність більшості творів опішненської пластики опосередковано відбиває загальні особливості мистецтва періоду «*прикрашательства*». Наявна своєрідна «*проєкція*» стилю в архітектурі й декоративному мистецтві (величезні барани й вази Дмитра Головка[16], вази художниць-керамісток Олександри Грядунової та Зінаїди Охрімович) на народну кераміку.

Щодо характерних особливостей опішненської зооморфної пластики другої половини XX століття, то, по-перше, було збережено давні образи народної глиняної скульптури – баран, бик, лев, цап, кінь. На відміну від іграшки, в наш час зображення птахів зустрічається нечасто, тоді як на зламі XIX–XX століть образи півня та курки були доволі поширеними. По-друге, майже не змінився старий композиційний принцип: тварина стоїть на чотирьох ногах, голова розташована прямо або злегка відведена вбік, паща відкрита (отвір для виливання рідини). Між рогами (баран, бик, цап) або вухами (лев) розміщено отвір з маленькою покришкою. По-третє, збереглися деякі принципи декорування: імітація вовни у вигляді ліплення з пропущеної крізь сито чи тканину глини, ритування, ум'ятини, відтиски штампа тощо.

Проте навіть усі ці елементи трактуються по-новому, через що сучасні вироби мають відмінне від старих як функціональне, так і формальне рішення. У них майже відсутній зв'язок із ужитковим призначенням (не посудина для напоїв, а **декоративна скульптура**), підсилене декоративне начало, яке виявляється в збільшенні пластичних доповнень, що сприяє грі світлотіні, зіставленню об'ємів, їхньому збагаченню та ускладненню. Порівняння підходу до вирішення пластики давніх та сучасних майстрів дозволяє говорити про зростання власного осмислення трактування образів. Проте індивідуальність виявляється в межах загалу промислу: колективність мислення зберігається. Серед майстрів-скульпторів старшого покоління варто згадати Івана Білика[17], Василя Омеляненка, Василя Біляка[18], Григорія Кирячка[19]. До більш молодого покоління належали нині теж уже патріархи місцевої школи Михайло Китриш[20], Володимир Нікітченко[21], Розалія Чабаненко[22] й Петро Кульбака[23], який передчасно пішов із життя. На початку XXI століття зооморфну пластику створюють Олександр та Анатолій Шкурпели[24], Юрко Пошивайло[25], Дмитро Громовий[26]. У сучасних роботах переважає декоративне начало, особливо це стосується пластики родини Шкурпелів, які навіть ужиткові посудини (супники, куманці,) збагачують складними пластичними (найчастіше зооморфними) елементами.

Творчість провідних опішненських гончарів-скульпторів невіддільна від загалу промислу, проте роботи кожного позначені низкою своєрідних рис. Це насамперед стосується Василя Омеляненка, творчий потенціал якого невичерпний. Його особистісне осмислення традиції виявилося найбільш показово саме в зооморфному посуді-скульптурі. Усі леви, барани, коні, бики, козли, олені майстра водночас глибоко традиційні (у контексті сформованої на другу половину XX століття традиції) й багато в чому новаторські (у межах цієї традиції). У цьому виявляється сила його небуденного таланту, його неповторної творчої особистості.

Які ж саме риси робіт Василя Омеляненка відрізняють його творчість від інших опішненців? Образи майстра глибокі, нерідко – вишукані, гармонійно просвітлені, навіть шляхетні – такі, як і сам їхній автор – світла чиста людина із широко розкритими добрими очима. Кожен образ ніби пропущений крізь особистісні переживання, крізь весь духовний досвід самого Василя Омеляненка, акумульований на підсвідомому рівні. Звідси позитивний лад усієї творчості майстра. Завдяки внутрішній цілісності Василь Онуфрійович не підпадав під вплив академічного мистецтва. Він був настільки сильною особистістю, що спілкування з художниками не шкодило його творчості, не руйнувало зв'язків із колективною традицією, що останнім часом притаманне багатьом народним майстрам і стало справжнім лихом народного мистецтва.

Зооморфна пластика Василя Омеляненка – приклад бездоганного володіння формою, уміння оперувати пластичними масами, формувати цілісний об'єм, співвідносячи й поєднуючи окремі його елементи, тобто вирішувати завдання, з якими далеко не кожен скульптор з академічною освітою може впоратися. І це притаманно майже всім творам майстра.

Фігурний посуд і зооморфна скульптура Василя Омеляненка, як і інших опішненських майстрів, у загальних рисах, як було наголошено, традиційні. Водночас його роботи позначені низкою своєрідних рис – рухливість лінійного ритму, динамічність силуету, підкреслена декоративність у трактуванні образу, посилення гри світлотіні за рахунок високих доповнень (вуса, борода, грива тварини) та декору у вигляді різноманітних ліплених мотивів, відбитків штампа, ритованих елементів, які розміщено в безлічі варіантів. Однак при цьому не втрачається цілісність мислення, настільки тонко майстер відчував форму, об'єм, роль окремого елемента у формуванні загального образу. Леся Данченко слушно асоціювала твори Василя Омеляненка з мистецтвом доби бароко [9, с. 101], що взагалі притаманне народному мистецтву Полтавщини [128, с. 286-304].

Зображення тварин у Василя Омеляненка відрізняються контрастом об'ємів (витончений тулуб і масивна передня частина з широкою шиєю та великою головою). Зооморфні посудини інших майстрів також мають порівняно широку передню частину тулуба, але не таку масивну, як у Василя Омеляненка. Про цю характерну особливість творів майстра свого часу Леся Данченко писала: «*Впадають у вічі нові пропорції скульптур Омеляненка. Якщо у фігурних посудинах старих майстрів голова була лише невеликим скульптурним додатком до основного об'єму посудини, а розмір голови звірів Білика в пропорціях наближався до природного, то у бика, козла чи лева Омеляненка голова, шия і груди, зливаючись в одне, стають такими масивними, що невеликий тулуб уже починає сприйматись як доповнення до них…*» [9, с. 100, 101].

Лише в окремих випадках тулуб зооморфної посудини-скульптури майстра наближений до барилоподібного, а передня його частина, хоч і трохи розширена, не є підкреслено масивною. Та й то Василь Омеляненко уникнув чіткої барилоподібної форми, характерної для давніх зразків. Це не барило, доповнене головою, а зображення тварини з відповідними заокругленнями на плечах та у задній частині тулуба. Так в одній із ранніх посудин у вигляді барана (початок 1960-х, НМЗУГ, КН-1040/К-994, мал. 40*) тулуб майже циліндричний, але намагання майстра уникнути геометричності відчувається в тому, що він порушив циліндричну основу, заокруглюючи окремі елементи й посередині тулуба розмістив рельєфні смуги. «*Баран*» 1986 року також має своєрідний барилоподібний тулуб (НМЗУГ, КН-7/К-7, мал. 53), а «*Баран*» 1976 року з доволі деталізованим, наближеним до реального моделюванням «*мордочки*», має майже циліндричний тулуб, трохи розширений у передній частині, і підвищені передні ніжки (НМЗУГ, КН-1208/К-1172, мал. 47). Взагалі зооморфні посудини-скульптури продукції артілі (заводу) «*Художній керамік*» 1950-х – 1960-х років найчастіше мали тулуб, наближений до барилоподібного. Акцентування передньої частини посудини більшим об'ємом стало популярним, вірогідно, ближче до 1970-х років, а згодом виробився певний принцип зображення, побудованого на контрастах об'ємів, який у Василя Омеляненка набув особливої виразності[27]. Подібний підхід бачимо й у зображенні коня – одній із доволі пізніх робіт майстра (1990, НМЗУГ, КН-4904/К-4586, мал. 70). Декор посудини доволі лаконічний, силует чіткий, узагальнений, навіть «*монументальний*». У принципі майже всі твори майстра (навіть «*пишно*» й «*деталізовано*» оздоблені) по-справжньому монументальні, тож не дивно, що його широко відомий «*Український лев при двох головах*» (1997), який є, фактично, збільшеним зображенням зооморфної посудини, став одним із шедеврів української паркової скульптури.

Зооморфний посуд-скульптура Василя Омеляненка (повторюю: **функціонально – це декоративна скульптура**, призначена для оформлення інтер'єрів, експонування на виставках, поповнення музейних і приватних колекцій тощо) включає традиційні для української народної кераміки образи: лев, бик, баран, козел (цап), кінь, олень. Звичайно ж вони не є реалістичними зображеннями конкретної тварини. Натура тут на другому плані, як і взагалі у творчості народного майстра. З реального життя можуть бути взяті лише окремі, та й то другорядні, елементи. Створюється

* *Див. малюнки в розділі «Твори» на стор. 375-564*

узагальнений образ тварини з акцентуванням тих її рис, які дозволяють вирізнити певний вид. Усе підпорядковано виробленому канону в поєднанні з варіативністю, що виявляється в композиції, зіставленні окремих пластичних мас, декорі, колориті тощо. При цьому канонічність мислення відчувається як у межах місцевої традиції, так і в окремого гончаря-скульптора. Це ж стосується і варіативності. Василь Омеляненко, як і кожний талановитий народний майстер, відштовхуючись від загально прийнятих у своєму колективі «*норм*», виробив особистісне трактування образу, свій «*власний канон*» і в його межах знайшов багато варіантів (знову ж таки власних). Новації могли бути наслідком вражень від натури (наголошую: дуже опосередкованих), а також завдяки ознайомленню з роботами інших майстрів (що взагалі є притаманним творчості народного майстра). Поштовхом могли виступати іноді зовсім незвичні речі, як, наприклад, у вирішенні образу бика. 1989 року Василь Онуфрійович мені розповідав: «*Посудину у вигляді бика розробляв на заводі років 10. Починав з невеликого (1 літр). До цього биків, окрім Івана Білика, ніхто не робив. Побачив на машині емблему у вигляді білоруського зубра й вирішив зробити по-своєму…*» [105]. Крім того, ці слова зайвий раз свідчать про прагнення до власного осмислення традиції, до постійного творчого пошуку. Тоді ж (під час Першого республіканського симпозіуму гончарства 1989 року) я стала свідком розмови двох визначних гончарів – Якова Падалки[28] й Василя Омеляненка, які обмінювалися думками щодо власної творчості. Обидва зізнавалися, що «*не можуть не творити*», «*не можуть жити без глини*», що весь час думають про нові роботи [105; 109].

Серед творів зооморфного посуду-скульптури Василя Омеляненка чи не найбільш виразним і своєрідним, як мені здається, є зображення лева. У майстра це справжній «*цар звірів*» – величний, гордий, навіть самозакоханий. Іноді (переважно у 2010-х роках) покришку між вухами тварини вирішено у вигляді корони: «*Лев з короною*» (2011, ПКМ, ПКМ-85714/КС-4669, мал. 25), «*Лев*» (2013, НМЗУГ, КН-28290/К-25226, мал. 26) «*Лев*» (2015, НМЗУГ, КН-28289/К-25225, мал. 27). Вірогідно «*левів з короною*» Василь Омеляненко робив і раніше: «*Лев*» (1976, НМЗУГ, КН-5/К-5, мал. 6)[29]. Спокійно-величним сприймається і «*Лев*» 1972 року з колекції Національного музею декоративного мистецтва України (К-5839/Ф-18534, мал. 4) з підкреслено високою шиєю, чітким силуетом, дрібно розробленим рельєфним декором, на тлі якого виділяються наліплені вуса й борода, доповнені ритованими смугами.

Принцип зображення лева, фактично, подібний до інших образів омеляненківських звірів з масивним у передній частині тулубом і «*полегшеним*» – у задній. Лише в окремих випадках цей контраст згладжено. Іноді це досягнуто компактним доволі широким тулубом з великим хвостом-ручкою: темно-брунатний «*Лев*» (1970-ті – 1980-ті, НМЗУГ, КН-23341/К-20744, мал. 9). А от у посудині-скульптурі «*Лев*» 1981 року з колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (ПКМ-48447/КС-2465, мал. 2) тулуб заокруглений, короткий, широкий – зовсім не характерний для скульптур Василя Омеляненка. Декор також незвичний: діагональні смуги-стрічки з відбитками штампа чергуються з рельєфними смугами, завершеними внизу кульками-завитками. Грива у вигляді високих наліплень-виступів угорі й на спині тварини доповнена своєрідними виступами у вигляді завитків.

Велична постава левів досягалася насамперед доволі усталеним композиційним принципом, в основі традиційним для опішненської зооморфної пластики: тварина «*стоїть*» на чотирьох ногах, голову часто трохи повернуто вбік (що дещо порушує загальну чіткість композиції). «*Паща*» лева найчастіше широко відкрита й навіть не схожа на отвір для виливання рідини. Це так само, як отвір із покришкою між вухами й хвіст-ручка, є даниною традиції давнього обрядового посуду, призначеного для напоїв.

Лев стоїть спокійно, «*не рухається*» (рух не передано, як наприклад у зображеннях бика). Динамічність образам надає декор. У Василя Омеляненка він надзвичайно багатоплановий, виконаний різноманітними наліпленнями, відбитками штампа, ритуванням тощо.

Щодо технологічних ознак, то леви Василя Омеляненка полив'яні або теракотові. При цьому, незалежно від технології, характер декору не змінювався. Обов'язково відтворено гриву й вуса тварини. Під пащею – своєрідна борода у вигляді двох-трьох наліплень із ритованими смугами, подібними до вусів. Вона є своєрідним продовженням вусів. Її майстер вводив для гармонійного поєднання окремих елементів композиції.

Цікаві висновки можна зробити щодо вирішення облич омеляненківських левів (вони настільки «*олюднені*», що важко їх назвати

«*мордами*»). Вирази цих облич, деталі, декоративні елементи – усе варіюється, видозмінюється в кожному новому творі. При цьому головне залишається: леви Василя Омеляненка, як і інші зооморфні образи, позначені його власним підходом. Їх важко сплутати з роботами інших майстрів. Насамперед, звертаєш увагу на «*вирази облич*»: найчастіше зустрічається лев здивований з широко відкритими очима, доброзичливий, лагідний (наче посміхається, однак усе одно величний), рідше – сердитий тощо. В усіх левів паща-отвір, у давнину призначений для виливання рідини, відкритий. Видніється язик без зубів або ж зуби вгорі чи внизу. А от у посудини-скульптури «*Лев*» 1990 року з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства (КН-4847/К-4542, мал. 20) паща ніби ошкірена, язик відсутній, а зуби розміщено і вгорі, і внизу, тому здається, що звір сердитий, навіть розлючений. Це доповнюється і загальним вирішенням скульптурного образу: борода складається з п'яти (а не з двох-трьох, як майже в усіх левів) ліплених завитків з ритованими лініями; вуса, що обрамлюють верхню частину ошкіреної пащі, також збагачені ритуванням, очі з піднятими вгору бровами широко розкриті. Декор доволі складний і водночас стримано-суворий: видовжені наліплення, завершені масивними завитками, нанесені на імітацію вовни на шиї та біля хвоста-ручки, на грудях – ряд наліплених горизонтальних валиків, що утворюють своєрідний конусоподібний елемент. Як і в усіх роботах Василя Омеляненка, мотиви декору узгоджені між собою й органічно збагачують форму посудини-скульптури.

Більш доброзичливий, доволі привітний «*Лев з короною*» 2011 року з колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (ПКМ-85714/КС-4669), який демонструє язик і два верхні зуби, але поєднання вусів і бороди з характерним для тварин Василя Омеляненка виразом очей надає тварині якоїсь особливої приязні. Те саме стосується й посудин-скульптур «*Лев*» (2013, НМЗУГ, КН-28290/К-25226, мал. 26) та «*Лев*» (2015, НМЗУГ, КН-28289/К-25225, мал. 27), у яких зуби є ніби продовженням вусів, що також згладжує суворість «*царя звірів*».

Розглядаючи періоди творчості Василя Омеляненка, Людмила Метка слушно відзначила вплив морального стану майстра на його твори. Вона, зокрема, писала: «*...Утім, психологічне напруження, складні стосунки з колегами спонукали Василя Омеляненка постійно рухатися, ще більше вдосконалюватися. Настрої майстра позначилися й на його творчих роботах. Саме у період між початком 1970-х і початком 1980-х у його творчості з'явилося найбільше динамічних «войовничих» образів. Характерні риси декоративно-скульптурного посуду (фігурного посуду у вигляді тварин) Василя Омеляненка цього періоду, відзначала й мистецтвознавець Леся Данченко назвавши їх «бентежні, наїжачені, готові кинутися у бійку»* [58, с. 20; див також: 9, с. 103]. І це характерно для цілої низки творів (не тільки левів) майстра останніх десятиліть його роботи в заводі «*Художній керамік*». Наприклад, дві скульптури-посудини «*Лев*» 1970-х років (1975, НМЗУГ, КН-214/К-219, мал. 5; 1976, КН-5/К-5, мал. 6), а також «*Лев*» (1972, НМДМУ, К-5782/Ф-17989, мал. 3) з якимось особливо трагічним виразом обличчя. А от «*Лев*» 1980 року з колекції Національного музею декоративного мистецтва України (К-5818/КП-24223, мал. 14) видається якимсь особливо «*наїжаченим*» і водночас трагічно-збентеженим.

Іноді здається, що лев наче здивований. Саме таким вирішено «*Лева*» 2006 року (НМЗУГ, КН-14800/К-14141, мал. 23), який дивиться на світ широко розкритими очима. Ще більш здивованим і водночас наче переляканим видається «*Лев*» 1981 року (ПКМ, ПКМ-48445/КС-2463, мал. 15).

Подібні емоції можна відчути й у вирішенні майстром образів інших тварин 1970-х – 1980-х років, особливо биків: посудини-скульптури «*Бик*» (1985, КН-1204/К-1168, мал. 34; 1989, КН-4466/К-4226, мал. 35; обидві – НМЗУГ). Боюся тільки, що це моє особисте, не зовсім об'єктивне, відчуття, але я саме так сприймаю ці образи й маю надію, що кожен, хто вдумливо (а не поверхово) знайомиться із творами Василя Омеляненка, багато в чому погодиться зі мною.

Посудини-скульптури у вигляді бика робили й інші гончарі – як в Опішному (Іван Білик, Михайло Китриш), так і взагалі в Україні (знамениті «*Тури*» Дмитра Головка[30]). За певної єдності композиційного принципу, остаточно сформованого Василем Омеляненком після того, як він побачив на білоруській вантажівці МАЗ емблему із зображенням зубра [105; 63, с. 330], бики майстра всі різні й вражають якоюсь особливою енергійністю й цілеспрямованістю. Як відзначає керамолог Людмила Метка, щодо роботи майстра над цим образом, «*не один місяць він* (Василь Омеляненко. – *О. К.*) *трудився, до найменших подробиць відто-*

чував деталі, підбирав декоративні елементи. Не відразу все виходило, труднощі були в тому, щоб передати рух, експресію зображення» [63, с. 330].

В основі зображення «*бика*» у Василя Онуфрійовича – масивний спереду тулуб, велика голова, невеликі серпоподібні дещо вигнуті роги, оздоблені поперечними ритованими смугами й найрізноманітніші варіанти декору з особливою увагою до оздоблення голови, обов'язковий хвіст-ручка з китицею на кінці, прикрашений ритуванням, ум'ятинами, хвилеподібними ліпленими смугами тощо.

Взагалі моделювання окремих частин голови та їх поєднання між собою багато в чому обумовлює своєрідність зооморфної пластики Василя Омеляненка. Я вже відзначала умовність трактування ним образів окремих тварин і (до певної міри) відсутність прагнення до їх реалістичного зображення – характерна риса народного мистецтва. Намічаються головні риси, які допомагають відрізнити одну тварину від іншої на основі виробленого канону (звичайно ж, у поєднанні з варіативністю). Знову звернуся до зображень лева. У природі в цієї тварини немає ні бороди, ні великих вусів (тільки тонкі волосини, як у всіх котячих), а у Василя Омеляненка (як до речі, і в інших гончарів-скульпторів) ці деталі обов'язкові.

Іноді не просто розрізнити зображення барана та козла (цапа): баран з бородою (на відміну від природного вигляду тварини), роги в цапа (у природі має бороду) бувають закручені подібно до посудин-скульптур у вигляді барана.

Взагалі барани Василя Омеляненка іноді викликають асоціації з давнім зооморфним посудом. Однак більшість із них знову ж таки вирішуються з позицій власного сприйняття майстром традиції. Вони надзвичайно різноманітні. Не впевнена, щоб майстер знав чи звертав увагу на давню символіку цього образу українського фольклору. Але в його трактуванні «*символіка багатства*» виявляється в зовнішньому вигляді цього різновиду посудин-скульптур: майже завжди вони величні, пишні, ніби наповнені відчуттям власної впертої самодостатності, що досягається загальною поставою, вирішенням наповненого цілісного тулуба, іноді розширеного в передній частині (але не так контрастно, як, наприклад, у левів) і, головне, у різноманітних варіантах рогів. У цьому плані показовим є «*Баран*» з колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (середина 1990-х, ПКМ-68378/КС-3375, мал. 55). Він доволі великого розміру (60,5х58х 33,5 см) з масивною головою і широкою шиєю, яка має характерне потовщення. Загальне величне враження від скульптури гармонійно підкреслює декор. Усю посудину-скульптуру вкрито імітацією вовни, виконаною в невисокому рельєфі, збагаченому великими ліпленими мотивами. Мордочку з красиво окресленим профілем, великими круглими очима знизу доповнює своєрідна борода, утворена двома завитками з ритованими лініями (як у левів). Під ними – рельєфна хвилеподібна смуга. З двох боків від бороди – високі, згруповані по три, видовжені наліплення з масивними завитками внизу. Такі саме мотиви розміщено біля хвоста-ручки. Уздовж шиї розташовано довгу рельєфну смугу, завершену завитком.

Найчастіше тулуб баранів Василь Омеляненко суцільно вкривав декором, що імітує вовну тварини: у вигляді глини, пропущеної крізь сито, або невисокого рельєфного ліплення (обидва різновиди декору майстер називав «*шерсть*»). Для виконання першого варіанта цього декору (його деякі мистецтвознавці називають «*фактурою ниток*» [16, с. 11]) майстер самотужки змайстрував спеціальне металеве ситечко. Таке ліплення чи не найкраще імітує вовну тварини (1976, НМЗУГ, КН-1208/К-1172, мал. 47; 1986, НМЗУГ, КН-7/К-7, мал. 53; початок 2000-х, ПКМ, ПКМ-83410/КС-4415, мал. 57; початок 2000-х, ПКМ, ПКМ-85718/КС-4673, мал. 59). Другий варіант «*шерсті*» майстер виконував шляхом накладання довгих валиків. Цей другий різновид імітації вовни має кілька варіантів (залежно від використаного штампа) і композиційних схем: ліплені стрічки розміщено вертикально (1970-ті, НМЗУГ, КН-1046/К-1000, мал. 43; 1972, НМДМУ, К-5781/КП-19594, мал. 45) або із незначним нахилом (1987, НМДМУ, К-12813/КП-26778, мал. 54). Іноді зверху майстер розміщував різноманітні ліплені мотиви в порівняно високому рельєфі (початок 2000-х, ПКМ, ПКМ-85717/КС-4672, мал. 58). Ці способи декорування Людмила Метка описала в своїй статті (див. с. 570-575 альбому).

Часто роги виступають головним декоративним акцентом посудини-скульптури й надають образу якоїсь особливої величі, як наприклад, у «*Барана*» 1972 року з колекції Національного музею декоративного мистецтва України (К-5781/КП-19594, мал. 45). Скромний декор тулуба в невисокому рельєфі (імітація вовни) і невелика морда з ритованими очима-завитками та маленькою бородою підкреслюють домінуючу декоративну

роль великих розкішних пласких рогів з хвилеподібними краями. Вони прикрашені двома рядами ум'ятин двох видів. Подібна схема характерна для оздоблення ріг багатьох баранів. Вона має низку варіантів: абриси ум'ятин, різноманітні доповнення (риски, відбитки штампа, круглі наліплення тощо), характер вирішення верхнього краю тощо. Іноді майстер обмежується одним рядом ум'ятин, як, наприклад, у «*Барана*» з колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (1970-ті, КС-1735, мал. 41), доволі незвичного для Василя Омеляненка, атрибутованого завдяки авторському ритованому напису на задній частині тулуба: «*Омеляненко*». Декор посудини-скульптури доволі скромний, без імітації вовни: смуги рельєфного орнаменту з двох боків гладкого тулуба та на шиї. Нешироκі роги, розміщені на спині, завершені завитками. Подібним завитком закінчується вузенька довга борода. Ряди невеликих ум'ятин розташовані не тільки на рогах, а й (для єдності декору) на бороді й хвості-ручці.

Не менш популярне вирішення Василем Омеляненком рогів, дещо наближених до природного вигляду: круглі в розрізі з поперечними ритованими смугами-насічками, як наприклад, у баранів з колекцій Національного музею-заповідника українського гончарства та Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (початок 1960-х, НМЗУГ, КН-1040/К-994, мал. 40; 1970-ті, НМЗУГ, КН-26022/К-23238, мал. 50; середина 1990-х, ПКМ, ПКМ-68378/КС-3375, мал. 55). Роги найчастіше завершені закрученими завитками, рідше – своєрідними кучерями, як наприклад у «*Барана*» початку 2000-х років з колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (ПКМ-85717/КС-4672, мал. 58).

Ще хотілося б звернути увагу на вирішення морд. У деяких омеляненківських баранів вони порівняно невеликі, навіть витончені (1970-ті, НМЗУГ, КН-1046/К-1000, мал. 43; середина 1970-х, НМДМУ, К-5838/КП-21784, мал. 44), в окремих – широкі й нагадують морди биків роботи майстра. Так «*Баран*» 1986 року (НМЗУГ, КН-7/К-7, мал. 53) має багато спільних рис (особливо у вирішенні голови) з биком із цієї ж колекції (перша половина 1980-х, НМЗУГ, КН-14324/К-13806, мал. 28).

Таким чином, у трактуванні образу барана, так само, як і образів лева чи бика у Василя Омеляненка виявляється творче начало, вільна й водночас нерозривна взаємодія з опішненською традицією: сформований майстром власний канон варіюється, видозмінюється, але не йде у розріз із загально прийнятим вирішенням образів тварин в опішненській зооморфній пластиці.

Те саме стосується й зображення такої тварини, як козел (або цап). Василеві Омеляненку вдалося передати й природну грацію цієї тварини, і характерні риси й водночас не відступати від своєї власної творчої манери: його козли нерідко схожі на його ж баранів. Вони також виступають цікавими зразками зооморфної пластики у творчому доробку майстра.

Деякі з них велично-стримані (1970-ті, КН-906/К-860, мал. 60; 1990, КН-4984/К-4687, мал. 64; обидва – НМЗУГ), інші якось по-особливому «*діловиті*» або готові до «*з'ясування стосунків*» з іншими представниками свого роду (середина 1990-х, ПКМ, ПКМ-86031/КС-4734, мал. 65), деякі – здивовано-зосереджені (1990, ПКМ, ПКМ-68377/КС-3374, мал. 66) й навіть агресивні (1978, НМЗУГ, КН-6/К-6, мал. 62), як і деякі інші образи тварин Василя Омеляненка періоду 1970-х – 1980-х років [58, с. 20; див також: 9, с. 103].

Вирішення образу «*оленя*» у Василя Омеляненка багато в чому подібне до його баранів та козлів. Майстер передає головні «*впізнавальні*» риси тварин завдяки акцентуванню уваги на рогах, а тулуб найчастіше вкриває імітацією вовни з тонких «*ниток*» глини, пропущеної крізь ситечко (мал. 78-84).

Трактування образу коня, так само, як і лева, можна віднести чи не до найбільших здобутків Василя Омеляненка в галузі зооморфної пластики. Його коні якісь особливі. Відчувається, що майстер любив цю тварину й захоплювався її красою. Показовим є те, що, окрім вивіреної форми посудин-скульптур цього сюжету, він прикрашав їх не лише рельєфним декором, а й мальовкою.

Скульптурні зображення коней створювали й інші майстри. В Івана Білика[31] коні найчастіше невеликі, доволі статичні. Михайло Китриш[32] часто намагався передати рух тварини, а коні Василя Біляка[33] вражають динамічною мінливістю декору й поєднанням різновеликих об'ємів, що надає їм певної експресії.

Досконалими пропорціями і якоюсь особливо-величною поставою вирізняється «*Кінь*» великого розміру (62х48х24,5 см) 1988 року з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства (КН-1212/К-1176, мал. 69). Він теракотовий. Ніжний вохристий колір випаленої глини із переходами від темного до світлого відтінків підкреслює своєрідну шляхетність образу. Декор складається із напівсферичних рельєфних мотивів

(майстер називав їх «*шарики*»), виконаних шляхом накладання маленьких кульок на поверхню виробу з подальшим придавлюванням їх спеціальною трубочкою [див. с. 570, 572: мал. 5 альбому]. «*Шарики*» суцільно вкривають поверхню тулуба скульптури, тільки між вухами (поряд із традиційним отвором для наливання рідини) розміщено мотиви «*гривка*» (за Василем Омеляненком), у вигляді видовжених заокруглених наліплень [див. с. 572: мал. 3 альбому], а саму гриву коня вирішено у вигляді наліпленої смуги з хвилястим краєм. Ноги, як і в багатьох посудинах-скульптурах, оперезані рядами мотиву «*луска*» [див. с. 570, 571: мал. 2 альбому]. Такий лаконічний декор підкреслює чіткість силуету коня.

У більшості ж коней Василя Омяляненка (як у теракотових, так і в полив'яних) декор доволі насичений, переважає порівняно високий рельєф у поєднанні з використанням значної кількості мотивів, розташованих найчастіше вертикальними рядами («*Кінь*», 1987, НМЗУГ, КН-1210/К-1174, мал. 68; «*Кінь*», 2006, НМЗУГ, КН-14802/К-14143, мал. 73; «*Кінь*», початок 2010-х, ПКМ, ПКМ-86030/КС-4733, мал. 74). У деяких коней, окрім підкресленої високим рельєфом гриви, подібними виступами-наліпленнями оздоблено ще й хвіст тварини, що сприяє єдності загальної композиції декору («*Кінь*», 2015, НМЗУГ, КН-25997/К-23220, мал. 76).

Особливе місце у творчому доробку Василя Омеляненка посідають коні, оздоблені мальовкою, яку виконувала донька майстра – талановита малювальниця Наталка Городніченко[34]. Вирізняються дві посудини-скульптури 2017 року з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства світло-брунатного (КН-28867/К-25824, мал. 77/2) й сірувато-блакитного кольорів (КН-28867/К-25823, мал. 77/1). Мальовку виконано у традиціях опішненського підполив'яного контурного малювання з використанням рослинних мотивів барокового характеру: велика гілка вздовж тулуба з круглими й віялоподібними квітами (сірувато-блакитний кінь) та квітами кількох видів і виноградом (світло-брунатний). Грива й хвіст доповнені делікатними мазками й рядами накапування.

Упродовж 2010-х років Василь Омеляненко виконав цілу серію блакитних коней (колір «*обливки*» ангобом). Усі вони теракотові, розмальовані ангобами брунатного, білого й вохристого кольорів з низкою варіантів у декорі (рослинні й геометричні мотиви). На жаль, майже всі вони розійшлися по приватних колекціях, а не по музейних збірках. Один зразок пощастило придбати мені. Кілька коней були світло-брунатного кольору й теж не вкриті поливою.

Таким чином, традиційний зооморфний посуд-скульптура Василя Омеляненка виступає (вибачте за банальний вислів!) цікавим і своєрідним явищем не тільки в мистецтві Опішного другої половини XX – початку XXI століття, а й взагалі є новим мистецьким здобутком в історії вітчизняного народного мистецтва, як і творчість майстра загалом. Усі його посудини-скульптури настільки самобутні, наскільки можуть бути самобутніми твори найталановитіших представників народного мистецтва, виконані в межах традицій певного осередку.

Ця традиція була творчо розвинута Василем Омеляненком у свічниках, стилістично пов'язаних із зооморфною пластикою майстра (мал. 305-307, 310-312). Він виготовляв свічники переважно на замовлення. Переважає ліплений декор у вигляді рослинних і геометричних мотивів у поєднанні з зооморфними елементами у вигляді голів левів та козлів [61, с. 411]. Зрідка свічник доповнюють антропоморфні зображення [61, с. 409, іл. 14: а]. На весільних свічниках трапляються зображення пари лебедів [61, с. 409. іл. 14: б, 15]. Іноді дворіж-

Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 34,5x40,5x12 см.
Опішне. Початок 2010-х. Приватна колекція Олени Клименко.
Фото Тараса Пошивайла

кові свічники вирішено у вигляді двох лебедів [61, с. 410, іл. 16]. Зображення голови лева часто виступає основою свічника, як на двох свічниках (теракотового й полив'яного) з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства (1996, НД-4261, мал. 313; 2008, КН-22537/К-19989, мал. 314). Невеликі голови козликів з довгими борідками доповнюють декор двох шестиріжкових свічників із цього ж музею (1988, КН-1190/К-1154, мал. 307; 1991, КН-6901/К-6500, мал. 310).

У вирішенні художнього образу свічників Василя Омеляненка переважають вигнуті лінії, заокруглені елементи, органічно поєднані між собою. Іноді форми доволі ускладнені, побудовані на поєднанні різновеликих пластичних елементів, доповнених різноманітними ліпленими мотивами [61, с. 409, іл. 15].

У свічниках Василя Омеляненка відчувається «*барокове мислення*», але воно інше, ніж, наприклад, у Остапа Ночовника. Йдеться саме про «*мислення*», а не про продовження традицій останнього чи впливів його творів на роботи Василя Омеляненка. Для свічників обох майстрів характерні насичення ліпленим декором, активна гра світлотіні, своєрідна «*вібрація*» поверхні, намагання вийти за межі форми й ніби об'єднати оздоблення свічника з оточуючим середовищем тощо. Однак стилістика різна. Кожен з них має свій власний особистісний підхід, кожен виробив власні, притаманні тільки йому засоби вираження. Показова риса творчості Остапа Ночовника – поєднання рис бароко й стилю модерн у його європейському варіанті. Він, як і Василь Омеляненко, був по-справжньому талановитою творчою особистістю. Його творчість, з одного боку, пов'язана (хоч і до певної міри опосередковано) з місцевою традицією, а з другого – є винятково своєрідним, багато в чому неповторним явищем [34, с. 200-203]. Василь Омеляненко тісніше пов'язаний з традицією, ніби «*виростав*» з неї. Його «*барокове мислення*» є продовженням загальних тенденцій розвитку народного мистецтва Полтавщини [128, с. 286-304], а Остап Ночовник (я зовсім не відкидаю закономірного підсвідомого зв'язку з добою бароко) до значної міри працював під впливом європейського варіанта стилю модерн, зразки якого він міг бачити на виставках. І ще одне. Якщо творчість Остапа Ночовника майже не вплинула на інших майстрів Опішного [34, с. 200-203], то творчі знахідки Василя Омеляненка активно поширювалися серед колег (повторюю: це характерна й дуже важлива риса народного мистецтва, на відміну від академічного)[35].

Притаманне творчості Василя Омеляненка органічне співіснування традиційного й нового найбільш чітко відчутно в іграшці майстра: дотримання традиції поєднано із власним її осмисленням, нерідко творчим, але водночас без порушення загально опішненських, сформованих впродовж багатьох десятиліть, канонів. В основі свистунців Василя Онуфрійовича стилістична близькість до старої іграшки. Принцип залишався й водночас з'являлися нові риси. Доповнювалися й варіювалися декоративні елементи, розширювався набір сюжетів, а щодо манери ліплення, то вона при всьому зв'язку з традицією опішненської іграшки демонструвала особистісний підхід. Це характерно для іграшки всіх талановитих майстрів опішненської малої пластики другої половини XX – початку XXI століття (Олександри Селюченко[36], Анастасії Білик-Пошивайло[37], Марії Дугельної[38], Ганни Діденко[39], Валентини Лобойченко[40], подружжя Громових[41], Ніни Дубинки[42] та інших). У попередні періоди також серед значної кількості іграшкарів (іграшкарок), які ліпили маленькі свистунці у вигляді пташок, завжди вирізнялися найталановитіші, що створювали великі свистунці різноманітних сюжетів із варіантами власних. Їх односельці завжди вирізняють і добре пам'ятають. Однак таку іграшку також виконували в межах сформованих канонів, без особливих змін. У першій третині XX століття її робили вдома, а після створення 1929 року артілі «*Художній керамік*» подібна іграшка входила до її асортименту й найчастіше оздоблювалася мальовкою.

Ліпленням іграшки майстер займався з дитинства, про що йдеться майже в усіх публікаціях, присвячених його творчості [див. зокрема: 21, с. 41; 60, с. 842, 843; 54, с. 88; 58, с. 18, 19; 4]. На відміну від більшості своїх колег-гончарів, Василь Омеляненко не був потомственим майстром. Його батьки не були пов'язані з гончарством. Однак виріс він у гончарському середовищі кутка Опішного із промоційною назвою «*Гончарівка*», де здавна мешкали гончарі, які виробляли різноманітний посуд, побутові речі і, звичайно ж, дитячу іграшку, з якої, як і в більшості опішненців, розпочалася творча доля майстра та його брата, талановитого гончаря-скульптора й народного маляра Петра Омеляненка[43]. Про своє навчання ліпленню іграшки Василь Онуфрійович розповідав мені під час Першого республіканського симпозіуму гончарства 1989 року: «*Батьки не гончарювали. Мати трошки ліпила свистунці. Коли мешкали на кутку «Гончарівці», разом*

з братом відвідували гончарів Багріїв, зокрема Олександра Багрія[44]*. У них побачили свистунці, а потім набрали глину й почали самотужки вчитися. Поступово вивчилися. Багрії закуповували свистунці: за сотню – один карбованець. Потім переїхали в іншу хату (також на «Гончарівці», ближче до кутка «Яри») і продовжували ліпити, продаючи сирі вироби Юхиму Підгірному* (Підгребельному. – *О. К.*)[45]*, який платив 12 карбованців за 1000. Сам випалював, а потім збував»* [105]. Спочатку брати робили лише маленьких рибок і пташечок. Згодом вирішили розширити коло сюжетів і самотужки навчитися випалювати вироби: *«…по городах збирали биті речі й вчилися ліпити нові різновиди іграшки. В артілі «Художній керамік» брали глину та ангоби. Самі викопали маленьке горно. Випалені свистунці прикрашали зеленою та рожевою фарбами, розведеними на крохмалі. Свистунці, декоровані малюванням ангобами, здавали в артіль»* [105]. Поступово сусіди визнали братів Омеляненків кращими майстрами іграшки на кутку (і це при тому, що свистунці ліпили в кожній хаті!). Голодного 1947 року ліплення іграшки врятувало родину від голоду. Кожен з братів робив до 250 штук на день. Вироби віддавали перекупникам для продажу або в обмін на харчі. «*Для продажу на базарі у Котельві,* – пригадував Василь Онуфрійович, – *створювали іграшку великого розміру – баринь, вершників, коників тощо. Спідничку баріні робили за допомогою конусоподібної палички…*» [105; див. також: 21, с. 41; 60, с. 842, 843; 54, с. 88; 58, с. 18, 19; 4].

Іграшка Василя Омеляненка органічно вплітається в загальну історію розвитку цього різновиду опішненської малої пластики (як і в інших гончарних центрах) і є одним із найбільш традиційних різновидів пластики, витоки якої на наших землях деякі дослідники пов'язують із хліборобсько-скотарським середовищем (трипільська культура), а остаточне формування української народної іграшки відносять до XVII–XIX століть [77, с. 27]. На відміну від переважної більшості гончарних осередків України, виробництво іграшки в Опішному впродовж XX – початку XXI століття не зникло й розвивалося доволі активно, працювала значна кількість майстрів, творчість яких є важливою сторінкою в історії українського народного мистецтва.

Розвиток іграшкарства в Опішному збігається із загальними тенденціями історії місцевого гончарства, з яким воно тісно пов'язане й водночас має певні особливості: нерідко «*мобільність*» іграшки дозволяла майстрам у найбільш несприятливих умовах швидко відновлювати виробництво (колективізація, голод 1947, економічні негаразди 1990-х років тощо).

Можна стверджувати про стійкість образів та стилістичних рис опішненської іграшки впродовж останніх 100-150 років. Водночас поступово в ній з'являлися нові риси (розширення сюжетів, жанрові елементи, намагання подати зображення тварини й людини в русі тощо). Новації виявляються насамперед у вільному трактуванні усталених образів, наявності низки варіантів, що іноді збагачує й видозмінює сформовані канони.

Переважна більшість опішненських іграшок кінця XIX – першої третини XX століття підтверджує висновки дослідників щодо обмеженої кількості сюжетів народної іграшки, їхньої усталеності, незмінності пластичного рішення та ритуальної і фольклорної першооснови образів [10, с. 6-21, 32, 33; 77, с. 27-30; 5, с. 22-50, 70, 189, 190]. У цей час в Опішному ліпили свистунці у вигляді пташок (курка, півник, качечка), *«баринь»* (переважно з пташкою під пахвою, рідше – з дитиною в руках), вершників, коників, баранців, рибок, оленів, цапків, бичків – асортимент, характерний майже для всіх гончарних осередків України. Робили також «*чайку*» – зображення пташки з пташенятами, зрідка – собачок, свинок, левиків, корівок. Загалом упродовж останнього століття образний лад опішненської іграшки залишався традиційним. В окремі періоди виготовлення деяких її різновидів скорочувалося або навіть зникало. Проте головні образи збереглися до наших днів, про що свідчить творчість Василя Омеляненка й інших сучасних майстрів.

Василь Омеляненко звертався майже до всіх традиційних сюжетів. Найбільш популярними в його доробку були зображення пташок, баранчиків, козликів, білочок, рибок, собачок, ведмедиків, котиків з низкою варіантів. Доволі незвичним для традиційних образів опішненської іграшки є свистунець «*Дикий кабанчик*» 1989 року (НМЗУГ, КН-3861/К-3311, мал. 225). Свистунці у вигляді свинки нечасто зустрічаються в іграшці. А до образу дикого кабана Василь Омеляненко звертався в інших різновидах пластики (скарбничка «*Дикий кабан*»).

Поодинокими зразками також є і свистунці під назвою «*Дивний звір*» у вигляді пташки з крилами та двома великими вухами й одним вели-

● **Василь Омеляненко. Кабан-скарбничка.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 15,5x22x11 см.
Опішне. Кінець XX – початок XXI ст.
Приватна колекція Олени Клименко.
Фото Тараса Пошивайла

чезним масивним закрученим рогом (1989, НМЗУГ, КН-3846/К-3296, мал. 230; КН-3847/К-3297, мал. 231). Нечасто в народній іграшці зустрічається й образ ведмедя, зображення якого Василь Онуфрійович доповнював жанровими елементами (музичні інструменти, квіти тощо). 1989 року майстер виконав низку таких свистунців (усі – в колекції НМЗУГ): «*Ведмедик*» (КН-3853/К-3303, мал. 233), «*Ведмедик із гармошкою*» (КН-3854/К-3304, мал. 234), «*Ведмедик з барабаном*» (КН-3855/К-3305, мал. 235), «*Ведмедик з букетом*» (1989, КН-3856/К-3306, мал. 236; КН-3845/К-3295, мал. 237). Іноді ведмедик тримає в лапах мисочку, барильце тощо (1990, ПКМ, ПКМ-68451/КС-3448, ПКМ-68460/КС-3457, ПКМ-68454/КС-3452, мал. 238).

Баранчиків та козликів (цапків), Василь Омеляненко найчастіше зображував вертикально (як і багатьох інших тваринок – котиків, білочок, песиків, зайчиків тощо (усі – початку 2010-х, ПКМ, ПКМ-86049/КС-4752, ПКМ-86045/КС-4748, ПКМ-86047/КС-4750, ПКМ-86051/КС-4754, мал. 224): майже усі вони стоять, спираючись на задні лапки та виступ з отвором для свистіння й тримаючи короткі передні лапки перед собою. Варіюється характер трактування ріжок (нерідко навіть важко розібратися, хто зображений: баранчик чи козлик), різноманітні аксесуари в передніх лапках тощо (1989, НМЗУГ, КН-4373/К-4170, мал. 215; КН-3858/К-3308, мал. 216; 1990, ПКМ, ПКМ-68456/КС-3453, ПКМ-68457/КС-3454, ПКМ-68455/КС-3452, мал. 219). Більш традиційним для Опішного є баранчик, тулуб якого спирається на чотири ніжки (1989, НМЗУГ, КН-4381/К-4178; мал. 217). Іноді майстер зображував козу («*Коза з грибочками*», 1989, НМЗУГ, КН-3851/К-3301, мал. 213).

Наявна також низка свистунців козликів і баранчиків з музичними інструментами (усі – 1989, НМЗУГ): «*Цап із барабаном*» (КН-3848/К-3298, мал. 210), «*Козел із гітарою*» (КН-3849/К-3299, мал. 211), «*Козел з балалайкою*» (КН-3850/К-3300, мал. 212). Своєрідним є також зображення осла з бубном: доволі великий свистунець «*Осел-музика*» (2019, колекція Олени Клименко).

● **Василь Омеляненко. Осел-свистунець.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 16,5x11x6,5 см. **Опішне. 2019.**
Приватна колекція Олени Клименко.
Фото Тараса Пошивайла

1997 року Василь Омеляненко виконав кілька декоративних скульптур у вигляді ослів з музичними інструментами (НМЗУГ, НД-4256, мал. 90; НД-4257, мал. 91).

Зображення тварин-музик зустрічалося в українській народній малій пластиці, вірогідно, починаючи з Івана Тарасовича Гончара[46] (композиції «*Звірі-музики*», 1935; ілюстрація до байки Івана Крилова «*Квартет*», 1930-ті тощо). Доволі поширеним зображення тварин із музичними інструментами було у творчості відомої майстрині малої пластики з Одеси Ольги Шиян, яка була родом з Опішного[47]; серед робіт Федора Олексієнка можна побачити мавпочку зі скрипкою («*Мавпа-скрипаль*», 1966)[48], що є безпосереднім продовженням традицій Івана Гончара. Василь Омеляненко ввів подібні зображення наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років.

Серед свистунців у вигляді рибок бачимо традиційних рибок, подібних до робіт інших опішненців із доволі лаконічним силуетом та невеликими плавцями (1989, НМУЗГ, КН-4375/К-4172, мал. 240; КН-4382/К-4179, мал. 241; 1990, ПКМ, ПКМ-86471/КС-3468, ПКМ-86472/КС-3469, мал. 243), а також фантастичних із пишними бічними плавцями й вигадливим хвостовим плавцем, які нагадують акваріумних золотих рибок (1989, НМЗУГ, КН-4378/К-4175, мал. 239; КН-4382/К-4180, мал. 242; 1993, КН-7048/К-6621, мал. 244).

Чи не найрізноманітнішими в доробку майстра були пташки (півник, курочка, качечка, фантазійні образи). Іноді ліпив він і традиційних «*Чайок з чаєнятами*» (1989, НМЗУГ, КН-3664/К-3107, мал. 203). До своєрідних, нехарактерних для народної іграшки, можна віднести свистунці у вигляді лебедів (1990, ПКМ, ПКМ-68449/КС-3446, ПКМ-68450/КС-3447, мал. 207) та павича (1989, НМЗУГ, КН-3843/К-3293, мал. 204; КН-3844/К-3294, мал. 205). До речі, зображення пари лебедів Василь Омеляненко розміщував на весільних свічниках, про що вже йшлося [61, с. 410-411, мал. 14-б, 15, 16].

В основі зображення пташки (як і в інших майстрів) – краплеподібної форми тулуб, розміщений на «*копитцеві*» й завершений отвором для свистіння. Крильця намічено невисоким рельєфом з ритованими рисками (чи просто рисками). Варіативність виявляється у вирішенні гребінців: віялоподібний, краплеподібний, у вигляді невеликого вертикального або горизонтального наліплення з поперечними ритованими рисками. Півники мають характерний високий гребінець із зубчастим верхнім краєм. Іноді гребінець півника має доволі складну форму з виступами, доповненими проколюванням, як наприклад, у свистунця з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства (1989, КН-3852/К-3302, мал. 196). У цього півника підкреслено великий пишний хвіст, пір'я якого намічено вигнутими ритованими лініями.

Серед іграшки Василя Омеляненка кінця 1980-х – початку 1990-х років зустрічається поєднання тулуба пташки з баранчиком або козликом (1989, НМЗУГ, КН-4369/К-4166, мал. 218; КН-4380/К-4177, мал. 214; 1993, КН-7056/К-6629, мал. 222; 1990, ПКМ, ПКМ-68464/КС-3461, ПКМ-68461/КС-3458, мал. 220). Можливо, це сплески доволі архаїчних традицій. Цікаво, що наприкінці 1980-х років опішненські майстри, які після багаторічної перерви звернулися до ліплення іграшки (Марія Дугельна[49], Варвара Вишневецька[50], Петро Омеляненко[51]), виконали по кілька десятків сюжетів, які, здавалося, були давно забуті (птахоконі, птахобаранці, птахоолені, птахоцапики). Я не можу беззаперечно стверджувати, що подібні речі не робили й у середині XX ст.: ні виробів, ні спогадів про це не збереглося. Проте все одно це образи доволі архаїчні. На думку Олександра Найдена, це відгомін прадавніх космогонічних уявлень: «*птахи, зокрема водоплавні, за давніми переказами, супроводжували сонце на його нічному шляху <...>, тоді як на земному небесному шляху сонце супроводжували олені та коні. Вважалося також, що птахи приносять звістки щодо майбутнього урожаю, пробуджують вранці сонце. Згодом ряд функцій птаха передається коню. В українських обрядових піснях, особливо в колядках, є своєрідні реліктові* ***птахоконі***» [77, с. 27]. Звичайно, давні фольклорні образи виявляються у творчості іграшкарів на підсвідомому рівні. Однак ймовірно, що це просто спрощений технологічний прийом, іграшка в цьому випадку ліпиться не на основі циліндра («*чотирилапі*» тварини), а так званого «*вареничка*» (пташечки). Відбувається механічне поєднання двох образів.

Таким чином, іграшка Василя Омеляненка є не менш цікавою сторінкою у творчому здобутку майстра, ніж інші види асортименту. Свистунці майстра вирізняються якоюсь особливою «*монументальністю*», виразним силуетом, узгодженими пропорціями. Канон залишається майже без змін, але значна частина іграшок має різноманітні доповнення, додаткові аксесуари, які тваринка тримає у лапах (квіти, музичні інструменти, м'ячик або намисто-ошийник – собачка, горішок – білочка).

Серед іграшок Василя Омеляненка порівняно небагато коней та вершників, образи яких майстер розробляв у більших розмірах (висота від 21 до 27 см) і які мають отвори для свистіння, а функціонально є, фактично, декоративною скульптурою. Вони переважно теракотові, оздоблені мальовкою різнокольоровими ангобами, нанесеними на брунатне або блакитне тло. Деталі одягу також намічено ангобами (мал. 161-167). Вирізняється «*Кінь-свистунець*» із зібрання Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (2012, ПКМ-86018/КС-4721, мал. 75) брунатного кольору, декорований великою багатопелюстковою розетою на грудях і смугами рослинного орнаменту, утвореними парами листочків з кружечками між ними (мотив «*яблучко*») на ніжках. Грива, збруя і сідло з попоною намічено рельєфом і розмальовано кольоровими ангобами. Подібний кінь-свистунець знаходиться в колекції художниці Ганни Семенко. Тільки він блакитного кольору.

● **Василь Омеляненко. Кінь-свистунець.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 27x23x9 см. **Опішне. Початок 2010-х.**
Приватна колекція Ганни Семенко. Фото Тараса Пошивайла

У цей же період Василь Омеляненко, як було відзначено, виконав цілу серію скульптур-посудин у вигляді блакитних коней. Від свистунів вони відрізняються лише тим, що замість виступу з отвором для свистіння розміщено хвіст-ручку, а між вухами – отвір з покришкою. Мордочку також завершено отвором.

У плані зв'язку з традицією не менш показовим, ніж іграшка, є іграшковий посуд «*монетка*», яку Василь Омеляненко особливо активно створював від кінця 1980-х – початку 1990-х років.

Іграшковий посуд робили в Опішному здавна. Згодом він входив до асортименту артілі (заводу) «*Художній керамік*». У Національному музеї декоративного мистецтва України зберігається велика колекція артільної продукції монетки 1950-х років. Мініатюрні горщики, глечики, тикви, тиквасті глечики, макітри, чайники, банки, вази, миски, кухлі, супники тощо повторювали форми великого посуду, мали тоненький черепок. Їх прикрашали мальовкою в техніках фляндрування та контурного малювання. Упродовж 1960-х років кількість монетки в асортименті заводу скоротилася, черепок став товстим, мальовка доволі примітивною й обмежувалася технікою фляндрування. Пізніше ця група виробів зовсім зникла із заводського асортименту. Наскільки мені відомо, одним із небагатьох, хто вдома продовжував створювати іграшковий посуд, був Гаврило Пошивайло[52]: посудинки, на відміну від заводських зразків із мальовкою, теракотові, оздоблені кольоровими ангобами. 1988 року монетку після перерви (теж, наскільки мені відомо) почав робити Василь Омеляненко, у 1990-х роках – Іван Порохівник[53] та інші майстри. Упродовж останніх десятиліть іграшковий посуд, який сприймається, фактично, як сувенірний, експонується на виставках, закуповується музеями й колекціонерами, створюють Юрко Пошивайло[54], Ніна Дубинка[55], Валентина Лобойченко[56], Дмитро й Любов Громові[57], Олександр та Анатолій Шкурпели[58] й деякі інші майстри.

Монетка Василя Омеляненка теракотова. Асортимент доволі широкий. Крім традиційних посудинок, популярні кошики («*корзинки*»), чарки, тарілки. Серед мотивів декору, нанесених кольоровими ангобами, переважають різноманітні геометричні, рідше – рослинні мотиви: «*кривульки*», цяточки, крапочки, «*курячі лапки*», «*зірочки*», «*сосонки*», «*накапування*». Лише деякі посудинки зовсім не прикрашені (1989, НМЗУГ, КН-3753/К-3203, мал. 245; КН-3755/К-3205, мал. 246; КН-3772/К-3222, мал. 261).

Декор делікатно доповнює лаконічні форми мініатюрних горщиків, глечиків, макітер тощо і демонструє низку цікавих варіацій. Іноді зустрі-

чаються традиційні для давнього писаного посуду вертикальні й горизонтальні мазки-«*ляпки*», риски (1990, НМЗУГ, КН-4189/К-3800, мал. 276; КН-4190/К-3801, мал. 275). Однак переважає поєднання мотивів писання й безконтурної мальовки. Монетку, як і інші різновиди кераміки Василя Омеляненка, розмальовували дружина[59] й донька майстра[60].

Особливо вигадливо прикрашені мисочки й тарілочки. Окремі зразки до певної міри повторюють декор стародавніх мисок з центричними композиціями, хоча техніка фляндрування майже не зустрічається. Поодинокий приклад – тарілка-монетка 1990 року з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства (КН-4182/К-3793, мал. 281), де фляндрована смуга (мотив «*овесець*») на дзеркалі обрамлює три крапочки в центрі. На крисах розміщено ряд «*косиць*», на вінцях – смугу «*накапування*».

Миску-монетку (1990, НМЗУГ, КН-4178/К-3789, мал. 277) оздоблено своєрідною розетою, утвореною п'ятьма вертикальними рядами «*накапування*», які чергуються з рисками й крапками, згрупованими по три. На вінцях – «*кривулька*». Центрична «*розеткова*» композиція – в основі декору миски-монетки з цієї ж музейної колекції і також 1990 року (КН-4181/К-3792, мал. 280), у центрі якої розміщено велику крапку («*яблучко*»), навколо – подібні великі крапки, доповнені ароч-ками-пелюстками, між ними – V-подібні елементи з крапочками, на вінцях – мазочки.

Цікаві тарілки-монетки з великими розетами на дзеркалі, утвореними розтягнутими краплями, «*накапуванням*» і великою крапкою (мотив «*яблучко*») в центрі. На крисах – кривулька або різнокольорові риски (початок 2010-х, ПКМ, ПКМ-86042/КС-4745, ПКМ-86040/КС-4743, ПКМ-86039/КС-4742, мал. 304).

Отже, у зразках такого, здавалося б, «*непомітного*», різновиду опішненських глиняних виробів Василь Омеляненко, як і у всіх своїх витворах, продемонстрував творчий підхід, у чому йому допомагали дружина й донька – Марія Багрій та Наталка Городніченко[61].

Значне місце у творчості Василя Омеляненка посідала декоративна скульптура малих форм, яку опішненські майстри називали «*настольною*» (або «*настільною*»): поодинокі зображення жінки, дівчини, козака, які є, фактично, переосмисленням традиційних «*баринь*» та давньої антропоморфної скульптури. Вони доповнюються «*жанровими*» елементами: молодиця тримає макітру або хліб, дівчина – квіти, козак «*грає*» на музичному інструменті. Зустрічаються літературні персонажі, зокрема персонажі «*Лісової пісні*» Лесі Українки («*Килина*», 1971, НМДМУ, К-5651/Ф-16840, мал. 92).

Антропоморфні скульптури Василя Омеляненка стилістично пов'язані з опішненською іграшкою, а сюжетами – з малою пластикою як Опішного, так і деяких інших осередків й окремих майстрів другої половини XX – початку XXI століття. Подібні речі створювали Олександра Селюченко[62], Анастасія Білик-Пошивайло[63], Гаврило Пошивайло[64]. При цьому найтісніший зв'язок з давніми опішненськими «*баринями*» прослідковується в «*баришнях*» (як їх називала дружина майстра – Явдоха Данилівна[65]) Гаврила Ничипоровича Пошивайла. В Олександри Селюченко й Анастасії Білик-Пошивайло часто молодиця тримає глечик або миску з варениками, дівчина «*переносить*» дошку («*п'ятра*») з горщиками, козак «*грає*» на музичному інструменті тощо. Подібні мотиви наявні й у пластиці Василя Омеляненка, однак його жіночі скульптурки, як і «*баришні*» Гаврила Пошивайла, ближчі до зразків антропоморфної пластики початку XX століття, хоча вирішені дещо інакше.

Більшість скульптур композиційно й частково стилістично відповідає старим зразкам: фронтальність постави із заокругленими руками, дзвоноподібна спідниця, «*величний*», ніби застиглий вираз обличчя, узагальнений силует. Однак манера виконання притаманна лише Омеляненкові, який виробив свій творчий підхід до сформованого ним власного принципу. Особистісне осмислення образів демонструють «*баріні*», яких майстер зображав у вигляді дівчат у віночках та жінок у капелюшках, очіпках чи хустці, додаючи характерні для давніх «*баринь*» аксесуари (курка, кошик тощо) або «*осучаснені*» елементи (хлібина на рушнику, макітра тощо).

Своєрідність стилістики Василя Омеляненка демонструють, наприклад, «*баріні*» з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства. «*Бариню*» в класичній поставі «*руки в боки*» майстер вирішив у вигляді дівчини з вінком на голові («*Дівчина*», 1998, КН-8928/К-8174, мал. 104; «*Дівчина*», 2008, КН-19564/К-17873, мал. 115; «*Дівчина*», 2008, КН-19572/К-17881 мал. 120; «*Дівчина*», 1999, КН-8933/К-8179, мал. 109) або у вигляді жінки в капелюшку («*Сваха*», КН-8931/К-8177, мал. 107; «*Сваха*», КН-8932/К-8178, мал. 108; обидві – 1998). «*Баріні*»-дівчата (у віночках на

головах) часто перед собою тримають квіти («*Дівчина з букетом*», 1998, КН-8929/К-8175, мал. 105; «*Дівчина з букетом*», 1998, КН-8934/К-8180, мал. 110; «*Дівчина з квітами*», 2008, КН-19567/К-17876, мал. 119). Зустрічаються також класичні «*барині з куркою*» у вигляді дівчат у віночку («*Дівчина*», 1999, КН-8936/К-8182, мал. 112; «*Дівчина з куркою*», 2008, КН-19581/К-17889, мал. 123) або жінок в очіпку («*Молодиця з куркою*», 1998, КН-8930/К-8176, мал. 106) чи в хустці («*Молодиця з куркою*», 2008, КН-19583/К-17891, мал. 124). Іноді «*баринi*» тримають кошик з куркою («*Дівчина з кошиком*», 1999, КН-8935/К-8181, мал. 111; «*Молодиця з кошиком*», 2015, КН-28302/К-25238, мал. 126).

Більш «*осучасненими*», доповненими побутовими деталями, у Василя Омеляненка виступають «*баринi*» (дівчата чи молодиці), які тримають перед собою хліб на тарілці з рушником («*Молодиця з хлібиною*», 1999, КН-8938/К-8184, мал. 114; «*Дівчина з хлібиною*», КН-19565/К-17874, мал. 116; КН-19566/К-17875, мал. 117; «*Молодиця з хлібиною*» КН-19574/К-17883, мал. 122, усі – 2008) або макітру («*Молодиця з макітрою*», КН-19551/К-17860, мал. 118; КН-19573/К-17882, мал. 121, обидві – 2008).

Майже всі «*баринi*» Василя Онуфрійовича доволі великого розміру (висотою до 30-33 см, рідше – 21-27 см). Варіативність виявляється в елементах одягу та аксесуарів (капелюшки, очіпки, віночки, деталі суконь, сережки, намисто тощо) й особливо в мальованому декорі, який виконувала донька майстра Наталка Городніченко[66] згідно з вказівками батька [102].

Доволі часто (у виконанні Наталки Городніченко) Василь Омеляненко відтворював плахту, у клітинки якої вписано різнокольорові плями або великі крапки («*яблучка*»), нерідко внизу плахту доповнено горизонтальною «*кривулькою*» чи смугою рослинного орнаменту (імітація «*лиштви*» у нижній частині сорочки, яка виглядає з-під плахти). Відтворював майстер і спідниці, які оздоблював вертикальними й горизонтальними смугами рослинного та геометричного орнаменту: «*кривульки*», «*накапування*», квіточки, пари листочків, «*яблучка*» тощо. Особливу увагу він приділяв намисту, яке нерідко виступало чи не найголовнішим декоративним акцентом у скульптурі, а також орнаментації фартухів, де переважають рослинні мотиви: гілочка або окремі квіточки й листочки.

Взагалі одяг у скульптурних персонажів Василя Омеляненка відіграє важливу роль у вирішенні художнього образу. Він загалом характерний для народного вбрання (плахти, спідниці, керсетки, сорочки з вишивкою на рукавах, очіпки, віночки тощо). Це відрізняє його скульптури від давніх «*баринь*», де майстри намагалися відтворити сукні й капелюшки міських паній.

Я не підтримую думку окремих дослідників щодо передачі психологічної характеристики або портретної подоби в персонажах народних майстрів (це завдання мистецтва академічного), але нерідко майстрам вдається намітити характер або навіть передати певний вираз обличчя як в антропоморфних, так і в зооморфних образах. І це є показовою рисою творчості Василя Омеляненка. Пригадаємо його левів, биків, баранів. Щодо «*баринь*», то в них майстер намічав головні риси обличчя – очі, рот, ніс, брови. У «*баринь*» із сережками виліплював вуха у вигляді ледь помітних виступів. Але все доволі умовно й схематично, без моделювання деталей. Та це й непотрібно, адже простими штрихами (чи то наліплені, чи то ритовані елементи, доповнені кольоровими ангобами) йому вдавалося передати певний стан того чи іншого «*героя*». Деякі його персонажі наче посміхаються (ритований дугоподібний рот) або серйозні (ротик-риска). Але (про це вже йшлося) вираз облич усіх антропоморфних образів наче застиглий, як у творах представників народного примітиву (пригадаємо народну картинку чи народну сюжетну вишивку). Однак від наївного мистецтва антропоморфні скульптури Василя Омеляненка відрізняються доволі витягнутими пропорціями (адже показові риси народного примітива – великі голови, приземкуваті пропорції тощо) [28, с. 24-26; 40, с. 58-64].

Подібний підхід і у вирішенні образів «*козаків*». У цієї групи скульптур, окрім манери трактування (ті самі риси, що й у жіночих образах, навіть постава «*руки в боки*»), зв'язок із давніми «*баринями*» прослідковується на, так би мовити, технологічному рівні: шаровари виконано за принципом спідниці на гончарному крузі, а потім сплющено з двох боків за вертикаллю. Шаровари найчастіше доповнено чоботами у вигляді невеликих виступів, підкреслених кольором. Щодо інших видів одягу, то вони так, як і в «*баринь*», усі створені на основі українського народного вбрання: сорочка, свита, смушева шапка на голові. Загальний принцип моделювання облич, так само, як і в «*баринь*», узагальнений на основі виробленого типажу з обов'язковими вусами і, якщо без шапки, то з «*оселедцем*».

У декоруванні скульптурних зображень козаків доволі активно Василь Омеляненко (у виконанні доньки) застосовував рослинні мотиви: видовжені «*сосонки*» на шароварах і рукавах сорочок чи свиток, часто доповнені квітами («*Козак з бандурою*», 1999, НМЗУГ, КН-8945/К-8191, мал. 156), ряди квітів, утворених великими й малими крапками («*Козак з барабаном*», 1999, НМЗУГ, КН-8946/К-8192, мал. 155; «*Козак-бандурист*», 1999, НМЗУГ, КН-8947/К-8193, мал. 152).

Більшість «*козаків*» тримають у руках музичні інструменти – бубон, бандуру, кобзу, гітару, барабан, гармошку, балалайку. Популярність подібних сюжетів у Опішному («*музик*» робили й інші майстри пластики малих форм) пояснюється, на мою думку, кількома причинами. По-перше, упродовж 1950-х років мешканці містечка брали активну участь у самодіяльності. Наприклад, при артілі «*Червоний гончар*» у той час існував ансамбль, який об'єднував доволі велику групу гончарів, що грали на різних музичних інструментах, про що свідчать тогочасні світлини[67]. По-друге, у натуралістичній малій пластиці початку XX століття зустрічаються зображення музик. Наприклад, у колекції Полтавського художнього музею (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка зберігається скульптура *«Музики»* невідомого автора початку XX століття із зображенням двох козаків, що сидять: один – з бубном, другий зі – скрипкою (ПХМ, К-47). Стилістично й технологічно ця композиція відрізняється від малої пластики другої половини XX століття. Вона – теракотова, виконана за допомогою форми під впливом академічної скульптури. Це характерний зразок малої натуралістичної пластики на історико-етнографічну тематику, яку опішненські майстри наприкінці XIX – на початку XX століття створювали під впливом земських майстерень[68]. Поява такої пластики, як і введення в декор опішненського посуду барокових мотивів, обумовлена своєрідною проєкцією загальноєвропейських ідей щодо прагнення до національної ідентичності, зацікавленням української інтелігенції життям народу та його історією. Про безпосередній вплив сюжетів композицій, створюваних під впливом академічної скульптури, говорити не доводиться. Вірогідно вони (сюжети й тільки сюжети) зберігалися у свідомості майстрів середини XX століття. Окремі зразки вони навіть могли бачити. «*Козаки-музики*» Василя Омеляненка відбивають тенденції народної скульптури середини XX століття.

Як і інші опішненські майстри, Василь Омеляненко декоративні антропоморфні скульптури об'єднував у сюжетні композиції. Популярним є сюжет «*Весілля*». Один із варіантів 1990 року зберігається в колекції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. У композиції представлено всіх головних учасників святкового дійства, кожен з яких може сприйматися як самостійний твір: «*Козак-наречений*», «*Наречена з букетом*», «*Козак-боярин*», «*Дружка*», «*Мати з хлібиною*», «*Сваха*», «*Козак-сват*» (ПКМ-68382/КС-3379, мал. 130; ПКМ-68381/КС-3378, мал. 94; ПКМ-68383/КС-3380, мал. 131; ПКМ-68393/КС-3390, мал. 95; ПКМ-68386/КС-3383, мал. 98; ПКМ-68391/КС-3388, мал. 99; ПКМ-68392/КС-3389, мал. 134).

Один із персонажів «*Весілля*» 2015 року – «*Наречена з букетом*» – входить до колекції Національного музею-заповідника українського гончарства (КН-28303/К-25239, мал. 127).

Тема «*Весілля*» трапляється і в жанрово-побутових композиціях Василя Омеляненка (НМДМУ, 1987, К-11937/КП-26779, мал. 171), які майстер найчастіше розташовував на пласкій підставці.

Взагалі сюжетні (або тематичні чи жанрово-побутові композиції) були популярні у творчості опішненських майстрів у другій половині XX століття, особливо впродовж 1960-х – 1990-х років. Упродовж довгого часу вони входили до асортименту заводу «*Художній керамік*», особливо після створення при заводі на початку 1970-х років художньо-експериментальної лабораторії[69], до складу якої було запрошено провідних опішненських гончарів. Деякі майстри займалися нею і вдома – Олександра Селюченко[70], Гаврило та Микола Пошивайли[71], Володимир Нікітченко[72], Розалія Чабаненко[73], Василь Омеляненко, Михайло Китриш[74], Ганна Діденко[75]. У наші дні авторами тематичних композицій виступають Іван Лобойченко[76], подружжя Дмитро й Любов Громові[77] та деякі інші майстри.

Першоджерелом стилістики тематичної скульптури стала, вірогідно, артільно-заводська іграшка. У післявоєнний час це було нове явище в історії опішненської кераміки, адже мала пластика кінця XIX – початку XX століття, створювана в Опішному під впливом академічної скульптури, і щодо сюжетів, і щодо художніх та технологічних особливостей мала інші витоки й докорінно відрізнялася від народної.

Першим українським народним майстром, який почав створювати тематичну скульптуру, вірогідно, був Іван Гончар (1920-ті – 1930-ті), а найдавніші опішненські сюжетні композиції, наскільки мені відомо, належать Олександрі Селюченко й свідчать про безпосередній зв'язок сюжетної скульптури з іграшкою, її артільно-заводським варіантом, в яких традиційні свистунці – «*баріні*», пташки, тварини – розміщено на одній підставці («*Дружба*», «*Пташниця*», кінець 1940-х – початок 1950-х років; колекція Національного музею декоративного мистецтва України). Більшість із них мають отвори для свистіння. Декор повторює оздоблення артільної іграшки 1950-х років, прикрашеної мальовкою.

Якщо витоки художньо-виражальних засобів опішненської сюжетної скульптури другої половини XX століття пов'язані з іграшкою, то тематику обумовлюють загальноукраїнські тенденції розвитку народного мистецтва: у повоєнний час сюжетні композиції стали окремою галуззю народної глиняної пластики. Пригадаємо роботи Омеляна Железняка[78], Федора Олексієнка[79], Федора Гнідого[80], косівських гончарів. Щодо тематики, то переважали різноманітні свята, ілюстрації до літературних творів, події радянської історії тощо. Загальний життєстверджуючий настрій цих творів відбиває спрямування «*згори*» народних майстрів на демонстрацію «*щасливого життя совєтських людей*», на якому були зосереджені кінематограф (особливо впродовж 1930-х – 1950-х років), художня самодіяльність, виставкова політика тощо.

За кілька десятиліть в Опішному було вироблено усталене коло сюжетів жанрово-побутових композицій, сформовано художньо-стильові особливості з певною канонізацією в манері ліплення, принципах декорування, композиційній побудові. Найпопулярніші теми весілля, ярмарків, зображення гончаря за гончарним кругом або на базарі в оточенні покупців. При цьому особливо старанно виліплено гончарний посуд. Одну й ту саму тему могли розробляти різні майстри. Лише деякі використовували власні сюжети.

Серед рідкісних для сучасної опішненської пластики сюжетів – зображення парубка й дівчини біля криниці. Цей сюжет має витоки в українському фольклорі і був дуже популярним у народній картині. А от у кераміці зустрічається нечасто. Мені відомо всього кілька композицій. Дві з них пов'язані з малою пластикою початку XX століття, що використовувалася в Опішному за допомогою гіпсових форм у стилістиці академічної скульптури. Одна з них початку XX століття зберігається в колекції Полтавського художнього музей (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка (К-41). Друга композиція – «*Козак і дівчина біля криниці*», виконана в 1910-х роках Андрієм Сидоренком[81], знаходилася в онуки автора – Людмили Жигульової[82]. Ще одна композиція на цю тему, але вже в стилістиці народної пластики, створена Гаврилом Пошивайлом 1975 року [14, с. 1116].

Композицію «*Біля криниці*» (НМЗУГ, КН-4907/К-4588, мал. 174) Василь Омеляненко створив 1990 року. Традиційна для пісенного й образотворчого фольклору сцена із зображенням парубка й дівчини біля криниці представлена на тлі класичного плетеного тину з горщиками та глечиками й розміщена на пласкій підставці зеленого кольору, розмальованій рослинними мотивами (імітація трави з квітами). Традиційний народний одяг персонажів також доповнено мальовкою. Переважають зелений і брунатний кольори в поєднанні з вохристим, білим, темно-брунатним (майже чорним). Це поки що єдиний, відомий мені, сюжет у доробку Василя Омеляненка.

Натомість теми, пов'язані з ярмарками, Василь Онуфрійович, як і інші опішненські майстри, розробляв доволі часто. Переважає сюжет «*На ярмарок*», де представлено святковий виїзд персонажів на ярмарок з обов'язковим возом, запряженим волами, на якому лежать горщики й глечики, а кількість людських постатей варіюється від двох – жінка з глечиком у руках і чоловік, що сидять на возі (1999, НМЗУГ, КН-8922/К-8168, мал. 175), до п'яти, як наприклад, у композиції 1989 року з цієї ж колекції (КН-4467/К-4227, мал. 173), де кілька фігурок на чолі з «*батьком*», що супроводжує волів, розміщені поряд із возом, на якому сидять жінка з глечиком, парубок з куманцем у руках і музика з гармошкою. Варіантом цієї композиції є робота другої половини 1980-х років з Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (ПКМ-63380/КС-3377, мал. 176) з погоничем біля волів і рештою персонажів на возі: жінка з вазою-глечиком, гармоніст та дівчина з квітами. В усіх композиціях обов'язковими є різноманітні посудини на возі, а персонажі представлені в національному одязі, доповненому мальовкою з імітацією вишивки, яку виконала, вірогідно, дружина майстра Марія Омеляненко[83] [102]. Розмальований також посуд і підставка, де відтворено квіти й траву. Мальовка

органічно доповнює пластичні елементи композиції, збагачує їх кольором та дрібними орнаментальними мотивами, завдяки чому загальне рішення набуває особливої святковості.

Ще більш святковими уявляються композиції на тему «*Весілля*» із усіма традиційними персонажами, які представлено на возі, запряженому кіньми («*Весілля*», 1987, НМДМУ, К-11937/КП-26779, мал. 171). Знову ж таки елементи мальовки розміщено не тільки на одязі, конях, підставці, а й на возі, оздобленому смугою рослинних мотивів. Це ж стосується й інших робіт цього різновиду пластики майстра. Взагалі Василь Омеляненко будував свої сюжетні композиції як єдине ціле, продумуючи кожну деталь та компактно й ритмічно розташовуючи окремі скульптурки із врахуванням розмірів головних персонажів та загальних обрисів усього твору, який завжди вдало сприймається з кількох ракурсів, тобто відповідає головній вимозі класичної скульптури.

До сюжетних композицій близькі такі декоративно-побутові речі, як попільниці. На особливу увагу заслуговують дві речі з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства – «*Козли на перекладині*» (1987, КН-1193/К-1157, мал. 317) та «*Лебеді*» (1988, КН-1185/К-1149, мал. 319). Обидва твори теракотові й оздоблені техніками ритування, вдавлювання й проколювання. Сюжет першої попільниці не лише відбиває мотиви усного фольклору (народні казки, приказки тощо), а й має аналогії в народній кераміці. Зокрема, у доробку Гаврила (форма) та Явдохи (мальовка) Пошивайлів[84] є цукорниця кінця 1960-х – початку 1970-х років (НМЗУГ, КН-17989/К-16363), яка експонується в Меморіальному музеї-садибі філософа і колекціонера опішненської кераміки Леоніда Сморжа. Покришка посудини прикрашена скульптурним зображенням двох баранців, що б'ються. Василь Онуфрійович доповнив свою попільницю парою козликів у доволі характерному для народних казок варіанті й, можливо, використав власні спостереження над поведінкою домашніх тварин та розмістив їх на «*дерев'яній колоді*». При цьому пластичний декор попільниці виглядає доволі органічно.

Другу попільницю Василь Омеляненко оздобив парою лебедів, до ліплення яких він зрідка звертався в іграшці та пластичному декорі свічників, про що вже йшлося. Одразу ж виникають асоціації з народною картиною, популярним сюжетом якої було зображення хати або церкви та ставка з лебедями, а також з усним фольклором із парою лебедів – як символом родинного щастя.

Дуже цікавими й своєрідними у творчому доробку майстра були такі декоративно-побутові речі, як скарбнички. У 2000-х роках Василь Омеляненко створив цілу низку скарбниць у вигляді грибів – теракотових, оздоблених мальовкою. Створював майстер і скарбниці у вигляді тварин, зокрема білочок та кабанів.

***

● **Василь Омеляненко. Грибочок-скарбничка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 17x13,5 см. **Опішне, Полтавщина. 2005.** Приватна колекція Олени Клименко. Фото Миколи Кіндяка

● **Василь Омеляненко. Білочка-скарбничка.**
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 23,5x22x11,3 см. **Опішне. 2010-ті.** Приватна колекція Олени Клименко. Фото Тараса Пошивайла

Таким чином, творчий доробок Василя Омеляненка є глибоко традиційним явищем в історії опішненської кераміки. Водночас він був майстром-новатором у межах традиції гончарного мистецтва Опішного, збагатив його власними здобутками. Його творчість значно вплинула й продовжує впливати на гончарів-скульпторів, які його цінують і дякують за можливість продовжувати його знахідки. Дякуємо й ми, дослідники творчості Маестро, які були знайомі з ним за життя, регулярно слідкували за його творчістю, захоплювалися кожним новим твором, мали можливість поповнювати свої приватні колекції роботами майстра, а нині милуються його левами, баранами, *«баринями»*, *«козаками»* й не втрачають надію на подальший розвиток українського народного мистецтва.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ:

НМДМУ – Національний музей декоративного мистецтва України

НМЗУГ – Національний музей-заповідник українського гончарства

НМНАПУ – Національний музей народної архітектури і побуту України

ПКМ – Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

ПХМ – Полтавський художній музей (Галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка

1. Переклад з російської мови. В оригіналі: «*…леви (львы) для водки Зеньковсого уезда…*».
2. Переклад з російської мови. В оригіналі: «*…бараны для водки…*».
3. Переклад з російської мови. В оригіналі: «*…казак для того же назначения, Зеньковского уезда*».
4. Щодо визначення скульптури як виду образотворчого мистецтва, то в це питання зараз заглиблюватися недоцільно: є відповідна фахова література й довідкові видання. Однак нагадаю: «*пластика*» – це скульптурні твори – виліплені або відлиті (глина, гіпс, бронза, шамот тощо), а безпосередньо «*скульптура*» створюється шляхом відсікання образу з цілісного матеріалу (мармур, граніт, піщаник, малахіт тощо).
5. **Бабак Микола Леонтійович** (1935, Новоселівка /Бубнівка/, Гайсинський район, Вінницька область – 27.08.1975, там само) – гончар. Гончарній справі вчився в брата гончаря Пантелеймона Бабака та у відомих бубнівських гончарів – братів Якова та Якима Герасименків. Працював у місцевій гончарній артілі. Робив ужитковий, декоративно-ужитковий і зооморфний посуд у вигляді левів, баранів, цапів. Твори експонувалися на багатьох виставках [51, с. 29; 15, с. 245].
6. **Луцишин Олексій Григорович** (28.09.1922, Крищинці, нині – Тульчинський район, Вінницька область – 24.11.2001, Вінниця) – гончар. Заслужений майстер народної творчості України (1988). Член Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1992). Учасник Другої світової війни. Створював ужитковий, декоративний, зооморфний посуд, тематичні композиції, скульптуру малих форм, традиційну іграшку. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних виставках; персональні виставки: Вінниця (1971, 1996). Зберігаються у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї, Вінницькому обласному художньому музеї, Тульчинському краєзнавчому музеї (Вінниччина) [52; 15, с. 245].
7. **Архимович Василь Григорович** (03.11.1915, Гаваречина, Золочівський район, Львівська область – /?/, там само) – гончар. Виготовляв димлений посуд, декорований лискуванням та ритуванням (горщики, дзбанки, мисочки, друшляки, макітри тощо), посудини у вигляді барана, свічники тощо, оздоблені ліпленням та лискуванням. Вироби зберігаються в Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України; Національному музеї народної архітектури та побуту України, в інших музеях України та приватних колекціях [86; 42, с. 72; 15, с. 245].
8. **Бакусевич Володимир Петрович** (17.07.1916, Гаваречина, нині – Золочівський район, Львівська область – 22.07.1991, там само) – гончар. Заслужений майстер народної творчості України (1990). Син гончаря Петра Бакусевича. Гончарній справі вчився в батька. Робив димлений посуд, декорований лискуванням та ритуванням (горщики, дзбанки, макітри, мисочки, друшляки, двійнята тощо), посудини у вигляді баранів та свічники. Вироби мають традиційні форми, гарні пропорції, тонкий черепок. Роботи експонувалися на вітчизняних та міжнародних виставках, зокрема на республіканській виставці народного мистецтва (Київ, 1988). Зберігаються в Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові, Музеї-заповіднику «Олеський замок», приватних колекціях [88; 69, с. 131; 42, с. 72; 74].
9. **Пошивайло Гаврило Ничипорович** (25.03/07.04/.1909, Опішне – 24.01.1991, там само) – гончар. Походив з гончарської родини. Син гончаря Ничипора (кінець 1880-х, Опішне – жовтень 1936, там само) та майстрині іграшки Ганни Іванівни (1883–1884, Опішне – 16.05.1964, там само) Пошивайлів, брат гончаря Івана Пошивайла (1915, Опішне – 1941), чоловік малювальниці Явдохи Пошивайло (21.02/06.03/1910, Опішне – 27.04.1994, там само), батько гончаря Миколи Пошивайла (27.05.1930, Опішне – 25.10.2017, там само), дідусь керамолога Олеся Пошивайла та гончаря й художника Юрка Пошивайла. Мешкав у Опішному. Гончарній справі вчився в батька. За гончарним кругом працював з 12 років. Гончарював удома разом із родиною (до початку 1930-х). Працював гончарем в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (із середини 1930-х),

деякий час – у заводі *«Керамік»*. Після створення художньо-виробничої лабораторії заводу *«Художній керамік»* входив до її складу. Після виходу на пенсію продовжував гончарювати до останніх років життя разом з дружиною. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних, закордонних та міжнародних виставках: у Полтаві, Києві, Львові (1950), Москві (1951, 1968, 1970), Ташкенті (1965), Алма-Аті (1966), Харкові, Волгограді, Хабаровську, Челябінську, Томську (1966), Вільнюсі (1971, 1975), Монреалі (*«Експо-67»*, Канада, 1967), Остенде (Бельгія, 1959), Марселі (Франція, 1957), Брюсселі (Бельгія, 1958), Софії (Болгарія, 1958), Лейпцизі (Німеччина, 1959), Угорщині (1965), Велико-Тирново (Болгарія, 1976). Персональні виставки – Полтава (1980), Київ (2009). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, де функціонує Меморіальний музей-садиба гончарської родини Пошивайлів, Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Національному музеї народної архітектури та побуту України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Луганському, Донецькому, Запорізькому художніх музеях, Канівському музеї народного декоративного мистецтва та інших музеях і приватних зібраннях в Україні й за кордоном [111; 25, с. 44; 35, с. 75-77; 121, с. 173-174; 56, с. 289, 394-396].

10. **Білик Іван Архипович** (13/26.11.1910, Опішне – 28.12.1999, там само) – гончар-скульптор. Заслужений майстер народної творчості України (1971). Член Національної спілки художників України (1970). Лауреат Премії імені Данила Щербаківського (1995). Лауреат Державної (нині – Національної) премії України імені Тараса Шевченка (1999). Гончарній справі навчався в Опішнянській гончарній майстерні (1922–1923), потім рік навчався й працював у Мелащенка (по-вуличному *«Масько»*), який мав власну майстерню і наймав гончарів, згодом три роки переймав досвід і гончарював у свого дядька – гончаря Якова Пічки у с. Хижняківці (Полтавщина, середина 1920-х), Опішнянській керамічній промисловій школі (кінець 1920-х). Працював у артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1929–1933, 1938–1941, 1945–1984). Посади: гончар-інструктор, ліпник декоративних виробів, гончар, майстер з обточування посуду, творчий майстер з ліплення. Після заснування художньо-виробничої лабораторії заводу входив до її складу. Інвалід Другої світової війни. Був нагороджений знаком *«Відмінник промкооперації»* (1939), 8 медалями і орденом за участь у Другій світовій війні, бронзовою і срібною медалями та грамотами ВДНГ у Києві й Москві, дипломами журналу *«Декоративное искусство СССР»* і ВЦРПС (1970), дипломом Міжнародного бієнале кераміки у Фаєнце (Італія, 1971, за твір *«Лев з вухами на проріз»*). Лауреат 1-го Республіканського симпозіуму гончарства *«Традиції і сучасність»* (Опішня, 1989). Твори експонувалися на багатьох вітчизняних і закордонних виставках: у Києві й Полтаві (з 1949), Харкові (1969), Москві (з 1951), всесвітній *«Експо–67»* у Монреалі (Канада, 1967), міжнародних у Варшаві (Польща, 1954), Парижі й Марселі (Франція, 1957, 1958), Софії й Велико-Тирново (Болгарія, 1958, 1976), Остенде й Брюсселі (Бельгія, 1959, 1960), Угорщині, Німеччині та Узбекистані (1965), Вільнюсі (Литва, 1971, 1975), Канаді й Венесуелі (1976), Лос-Анджелесі (США, 1977), Югославії (1979), Японії, Норвегії тощо; зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Національному музеї народної архітектури та побуту України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України (Львів), Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, Лубенській галереї образотворчого мистецтва, Шевченківському національному заповіднику в Каневі, Канівському музеї народного декоративного мистецтва, Національному історико-етнографічному заповіднику *«Переяслав»*, Національному музеї-заповіднику Миколи Гоголя (Гоголеве, Полтавщина), Волинському краєзнавчому музеї, Російському етнографічному музеї (Санкт-Петербург) та в інших музеях і приватних колекціях в Україні й за кордоном [90; 18, с. 788; 120, с. 120-122; 70, с. 762].

11. **Пічка Яків Павлович** (середина 1870-х, Малі Будища, Полтавщина – 1933, Хижняківка) – гончар. Походив з гончарської родини. Син відомого малобудищанського гончаря Павла Пічки, якого згадував Іван Зарецький у своїй монографії 1894 року [13, с. 105]. Гончарному ремеслу навчався в батька. Робив теракотовий, полив'яний і мальований посуд. Його учнем був Іван Білик (племінник дружини майстра Клавдії (у дів. Лисенко; див. прим. 10) [90; 30, арк. 22, 159; 71, с. 279].

12. **Герасименко Іван Андрійович** (30.03.1878, Малі Будища, Полтавщина – 05.11.1963, там само) – гончар. Син гончаря Андрія Герасименка (1850-ті, Малі Будища, Полтавщина – ~1925, там само), батько гончарів Андрія Івановича (1905, Малі Будища, Полтавщина – 17.10.1943) й Василя (1910, Малі Будища, Полтавщина – 1942–1943, ?) Герасименків. Мешкав у Малих Будищах. Гончарній справі вчився в батька. Гончарював удома (до 1930-х). Робив простий і мальований посуд (глечики, горщики, миски, тикви, тиквасті глечики, банки), іграшку, скульптуру у вигляді баранів, малу пластику за допомогою гіпсових форм. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства [71, с. 87-94, 96-99].

13. **Біляк Василь Андрійович** (02.11.1924, Опішне – 19.04.1995, там само) – гончар-скульптор. Мешкав у Опішному. Гончарній справі вчився в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки (1941) та в артілі *«Художній керамік»* у Трохима Демченка (див. прим. 15). Під час Другої світової війни був вивезений до Німеччини, перебував у концтаборі Заксенхаузен (1943–1945). Органами НКВС був висланий на Урал, де працював на шлакоблочному заводі у м. Копейськ Челябінської області (нині – Росія). Повернувся до Опішного (1950). Працював у артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1951–1984). Після створення заводської художньо-виробничої лабораторії входив до її складу. Нагороджений бронзовими медалями ВДНГ у Москві (1971, 1973), лауреат Всесоюзного конкурсу високоякісних товарів для народу (1981). Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних виставках. Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, Донецькому, Одеському, Харківському художніх музеях, Національному музеї-заповіднику *«Могила Тараса Шевченка»* в Каневі, Національному історико-етнографічному заповіднику *«Переяслав»* та інших музеях в Україні й за кордоном [91; 20, с. 857-858; 120, с. 133-134].

14. **Задорожний Захар Петрович** (1883, Опішне – 1932–1933, там само) – гончар-скульптор. Дядько відомої майстрині малої пластики Олександри Селюченко (брат її матері), чоловік майстрині іграшки Параски Задорожної (1880-ті – 1990-ті, Опішне – 1949, там само). Мешкав у Опішному. Працював у артілі «*Художній керамік*». Створював зооморфний посуд у вигляді баранців, а також, вірогідно, декоративний посуд. Удома гончарював до колективізації. Загинув під час Голодомору [112; 99].

15. **Демченко Трохим Назарович** (17.08.1912, Міські Млини, Полтавщина – 29.04.1985, Опішне) – гончар, скульптор, майстер художньої кераміки. Член Спілки художників УРСР (1971). Нагороджений Дипломом I ступеня Полтавського облвиконкому (1947). Учасник Другої світової війни. Син гончаря Назара Демченка (друга половина XIX століття, хутір Зайці /нині –

Вільхове/, Полтавщина – 1918, там само), брат гончарів Андрія (13.12.1905, хутір Зайці /нині – Вільхове/, Полтавщина – 24.11.1966, там само), Григорія (1906–1911, хутір Зайці /нині – Вільхове/, Полтавщина – 1932–1933, там само) та Івана (1906–1911, хутір Зайці /нині – Вільхове/, Полтавщина – 1932–1933, там само) Демченків. Мешкав у Опішному. Гончарній справі вчився в М. Д. Черкаса у Міських Млинах, а також навчався в Опішнянській керамічній промисловій школі (1928–1930) та Опішнянській художньо-керамічній школі-майстерні (1936–1938). Працював на посадах гончаря, технорука, головного інженера в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1931–1985). Очолював артіль *«Червоний гончар»* (1938–1941). Серед робіт – посуд і скульптура у вигляді тварин (барана, коня, цапа, бика, вовка), ужитково-декоративний посуд (глечики, тикви, барила, куманці, тарелі), вази з портретами історичних діячів, письменників, науковців. Створював речі, присвячені офіційним датам та діячам української культури й науки – Григоріеві Сковороді (1972), Тарасові Шевченку (1960, 1978), Панасу Мирному, грузинському поету Давиду Гурамішвілі, бджоляреві Петру Прокоповичу (всі три – 1974), Миколі Гоголю (1983). Твори експонувалися на вітчизняних, зарубіжних, міжнародних та всесвітніх виставках – у Києві, Москві, Ленінграді (1936), Полтаві (1947), Львові (1950), Москві (1953), Парижі (1937), *«Експо-67»* у Монреалі (Канада, 1967), *«Експо-70»* в Осаці (Японія, 1970), Брюсселі (Бельгія, 1958), Остенді (Бельгія,1960), Варшаві (Польща, 1956), Марселі (Франція, 1957), Чехословаччині (1969), Загребі (Хорватія, 1974), Лос-Анджелесі (США, 1977), Велико-Тирново (Болгарія, 1976), Ташкенті (1965), Вільнюсі (1971, 1975) тощо. Персональна виставка проходила в Полтаві (1975). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Запорізькому обласному художньому музеї, Дніпропетровському національному історичному музеї імені Дмитра Яворницького, Харківському історичний музеї імені Миколи Сумцова, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, Літературно-меморіальному музеї Панаса Мирного (Полтава), Російському етнографічному музеї (Санкт- Петербург, Росія) та інших музеях в Україні й за кордоном [95; 47, с. 72; 2, с. 81, 86, 87, 155, 157; 3, с. 36, 132, 136, 137; 84, с. 72; 26, с. 42, 43, 44; 122, с. 67; 120, с. 272-275; 56, с. 116; 70, с. 173, 755, 756].

16. **Головко Дмитро Федорович** (24.10/06.11/.1905, Умань, нині – Черкаська область – 29.06.1978, Київ) – художник-кераміст. Заслужений майстер народної творчості УРСР, народний художник УРСР (1972), дійсний член Міжнародної академії кераміки в Женеві (1970), член Спілки художників УРСР. Золоті медалі на Міжнародній виставці сучасної кераміки в Празі (Чехословаччина, 1962) та на Міжнародному конкурсі художньої кераміки у Фаєнці (Італія, 1969). Батько кераміста Михайла Головка (01.10.1950, Київ – 2020, там само). Навчався в школі народного мистецтва ім. Т. Г. Шевченка в Умані (1920–1922) і в Межигірському художньо-керамічному технікумі (1924–1928). Викладав у Київському училищі прикладного ми-стецтва. Був заступником директора Художнього фонду УРСР, заступником голови правління Київської організації Спілки художників УРСР, головою творчої секції, брав участь у численних художніх радах, експертних комісіях, республіканських, всесоюзних і міжнародних виставкових комітетах. У традиціях української народної глиняної пластики створював зооморфні посудини й скульптуру у вигляді баранів, левів, цапів, оленів, турів, які оздоблював складним ліпленням і вкривав кольоровими поливами. Робив також вази, декоровані підполив'яним малюванням. Роботам Дмитра Головка притаманне тонке відчуття пластичності глини, віртуозне володіння матеріалом, досконалість технології, невимушене оперування формою, вміння організовувати складне плетиво декору. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних виставках (у Бельгії, Болгарії, Данії, Італії, Канаді, Кубі, Німеччині, Норвегії, Польщі, США, Угорщині, Фінляндії, Франції, Чехословаччині, Швейцарії, Японії. Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України та інших музеях в Україні й за кордоном (музеї Чехії, Італії, Франції, Швейцарії) [84, с. 59; 50].
17. Див. прим. 10.
18. Див. прим. 13.
19. **Кирячок Григорій Панасович** (12.04.1926, Опішне – 26.04.1998, там само) – гончар-скульптор. Племінник гончаря Ларіона Ширмовського (1885, Опішне – 1960, там само). Член Спілки художників України (1972). Мешкав у Опішному (куток *«Гончарівка»*). Упродовж 1930-х років навчався в Івана Кирячка (початок 1910-х, Опішне – початок 1940-х, там само), після Другої світової війни – у Трохима Демченка в артілі *«Художній керамік»*, де працював гончарем (1951–1986). Після організації художньо-виробничої лабораторії при заводі *«Художній керамік»* (1971) входив до її складу. Автор зооморфного посуду й скульптури (баранів, левів, коней, кабанів тощо). Творчо розвивав традиції опішненської зооморфної пластики, чудово відчував особливості глини як матеріалу, умів органічно поєднувати окремі елементи скульптури в єдину пластичну масу. Скульптуру декорував відбитками штампа, наліпленнями, ум'ятинами й вкривав поливами зеленого або брунатного кольорів. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних виставках, зокрема в Києві, Полтаві, Москві, Остенді, Торонто (Канада), Марселі (Франція), Велико-Тирново (Болгарія). Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України та інших музеях України [120, с. 371-372].
20. **Китриш Михайло Єгорович** (21.10.1936 р. н., Опішне) – гончар, скульптор, майстер художньої кераміки. Заслужений майстер народної творчості України (1985), лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1999), лауреат Премії імені Данила Щербаківського (1995), член Національної спілки художників України (1971), Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1995). Серед нагород: *«Диплом пошани»* (Москва, 1971), Диплом II ступеня (Полтава, 1979; 1981), бронзова медаль ВДНГ СРСР (1987), лауреат Другого Всесоюзного конкурсу народної творчості (1987). Син гончаря-мисочника Єгора Китриша (1908, Опішне – 1989, там само), брат малювальниці Любові Даціньки (27.01.1938, Опішне – жовтень 2003, там само), чоловік малювальниці Галини Китриш (03.07.1939, Опішне – 20.07.2016, там само). Мешкає в Опішному. Гончарній справі вчився в гончаря Йосипа Марехи (17.11.1897, Опішне – 05.04.1982, там само). Працював у артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1954–1996). Входив до складу заводської художньо-виробничої лабораторії. Після виходу на пенсію працював удома разом з дружиною. Брав участь у святах народної творчості, днях гончаря, ярмарках. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних мистецьких виставках (у Болгарії, Росії, Польщі, Канаді, США, Німеччині, Об'єднаних Арабських Еміратах, Норвегії та інших країнах) та персональних виставках (Полтава, 1981, 1996, 2006; Опішне, Національний музей-заповідник українського гончарства, 2006, 2016). Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Національному музеї народної архітектури та побуту

України, Запорізькому й Донецькому художніх музеях, Лубенській галереї мистецтв (Полтавщина) та інших музеях в Україні й за кордоном, у приватних колекціях [41, с. 49; 101; 31, с. 15, 16; 32 с. 15; 33, с. 10, 11, 12; 122, с. 87; 56, с. 184].

21. **Нікітченко Володимир Васильович** (14.12.1933, Савинці, Полтавщина – 31.10.2014, Опішне) – гончар-скульптор, художник-кераміст. Член Національної спілки художників України (1970). Неодноразово нагороджений почесними грамотами й дипломами за участь у виставках, за дострокове виконання соціалістичних зобов'язань тощо. Мешкав у Опішному (з 1956). Закінчив Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя (нині – Миргородський художньо-промисловий коледж імені Миколи Гоголя Національного університету *«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*) (1975). Гончарній справі вчився в артілі *«Художній керамік»* у гончарів Івана Голованя (1914–1918, Опішне – 1991, там само), Івана Білика, Василя і Петра Омеляненків, Якова Пошивайла (24.10.1925, Малі Будища, Полтавщина – 2004, Опішне). Працював у артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* гончарем-скульптором (1956–1995), після заснування заводської художньо-виробничої лабораторії входив до її складу. Після виходу на пенсію продовжував працювати вдома. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних, закордонних та міжнародних виставках: в Остенді (Бельгія, 1959), Москві (1967, 1970), Вільнюсі (1971), Велико-Тирново (Болгарія, 1976), Лос-Анджелесі (США, 1977), Загребі (колишня Югославія, 1979). Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, музеях Харкова, Дніпропетровська, Канева, Лубен та інших в Україні й за кордоном [17, с. 25; 104; 31, с. 15, 16; 122, с. 136; 56, с. 183; 70, с. 847].

22. **Чабаненко Розалія Трохимівна** (11.12.1937 р. н., Дніпропетровськ) – гончарка-скульпторка, художниця. Мешкала в Опішному (1973–1990/1991). Закінчила три курси Харківського художньо-промислового інституту (1970–1972). Гончарній справі вчилася в гончарів Івана Порохівника (див. прим. 53), Івана Шияна (20.07.1936, Опішне – 17.10.2011, там само) та Сергія Яценка (14.10.1931, Опішне – 1997, там само). Працювала в заводі *«Художній керамік»* (1975–1990). Входила до складу художньо-виробничої лабораторії заводу (з 1977). Викладала в Опішнянській філії Решетилівського СПТУ № 28 (кінець 1980-х). Створювала зооморфну скульптуру й фігурний посуд у вигляді баранів, биків, левів, цапів, багатофігурні сюжетні композиції, великі вази, декоративні тарелі, а також іграшковий посуд (*«монетку»*). У декорі застосовувала техніки ритування, наліплення, відбитки штампа, мальовку. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних виставках. Ювілейна персональна виставка відбулася в Національному музеї-заповіднику українського гончарства (Опішне, 2017). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України та інших музеях України [115; 103; 31, с. 16; 33, с. 11; 70, с. 859].

23. **Кульбака Петро Михайлович** (07.09.1951, Опішне – 04.01.1992, там само) – гончар-скульптор. Чоловік художниці-керамістки Марії Кульбаки (12.06.1947 р. н., Середнє, Закарпаття). Учився в Івана Білика (див. прим. 10) в заводі *«Художній керамік»*, де працював гончарем (1968–1992, з перервою). Разом з дружиною працював у гончарному цеху Валківського промкомбінату (Валки, Харківська область; 1978–1982). Входив до складу художньо-виробничої лабораторії заводу *«Художній керамік»* (із середини 1980-х). Розвиваючи традиції опішненської пластики, створював зооморфний посуд та скульптуру у вигляді левів, баранів, биків, сюжетні композиції (*«Музики»*, 1988), попільниці, кашпо. Вироби декорував наліпленнями, ритуванням, відбитками штампа й вкривав брунатною й зеленою поливами. Брав участь у виставках народного мистецтва, святах народної творчості (удостоєний почесної грамоти за участь у Третьому республіканському святі народної творчості України, Хмельницький, 27.06.1988). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України [120, с. 436].

24. **Шкурпела Олександр Петрович** (27.07.1966 р. н., Опішне) – художник-кераміст, гончар, гончар-скульптор. Мешкає в Опішному. Гончарювати вчився в Трохима Демченка (див. прим. 15). Закінчив Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя (1990). Працював у художньо-виробничій лабораторії заводу *«Художній керамік»* (1983–1996). Нині працює вдома (з 1996). Створює зооморфний посуд і скульптуру, сюжетні композиції, ужитковий і декоративний посуд (тазки для пасок, тикви, куманці, глечики тощо), квітники, свічники, великі вази. Його твори розмальовувала й декорувала ліпленим декором перша дружина Світлана Шкурпела (Павлишена), згодом розмальовувала Жанна Невкрита (18.11.1991 р. н., Опішне) та донині малює друга дружина – Світлана Дідух (22.10.1969 р. н., Яжберень, Житомирщина). Виготовив великі свічники для опішненської церкви Святої Трійці. Бере участь у днях ремесел, днях гончаря, святах народної творчості. Учасник вітчизняних та міжнародних виставок, зокрема Національних виставок-конкурсів художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*, на яких неодноразово посідав призові місця й був нагороджений почесними дипломами. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, інших музеях в Україні та приватних колекціях [116; 117, с. 91, 95, 96, 181, 198, 252, 330, 392; 56, с.184; 38, с. 771-786; 39].

Шкурпела Анатолій Олександрович (23.02.1992 р. н., Опішне) – гончар, скульптор. Син гончаря-скульптора Олександра й малювальниці Світлани Шкурпел (13.08.1971, Студена, Піщанський район, Вінниччина – 07.05.2012, Опішне). Мешкає в Опішному. Закінчив Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка (2015). Гончарному ремеслу вчився в батька. Створює декоративну скульптуру у вигляді левів, баранів тощо, свічники, утилітарний та декоративний посуд. Бере участь у днях гончаря. Учасник низки мистецьких виставок, зокрема Національних виставок-конкурсів художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*, на яких неодноразово отримував почесні дипломи, відзнаки й нагороди. Зокрема, на Третій Національній виставці-конкурсі художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»* (Опішне, 2011) отримав спеціальний диплом *«За кращий свічник»* у номінації *«Народна кераміка»*. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, приватних колекціях [117, с. 180, 198, 391; 56, с. 184; 38, с. 776, 785].

25. **Пошивайло Юрко Миколайович** (14.03.1968 р. н., Опішне) – гончар, скульптор, історик, головний художник Національного музею-заповідника українського гончарства, художник-оформлювач книг наукового видавництва *«Українське Народознавство»* Національного музею-заповідника українського гончарства, заслужений працівник культури України (2004), член Національної спілки фотохудожників України. Син гончаря Миколи Пошивайла, онук гончаря Гаврила та малювальниці Явдохи Пошивайлів, чоловік малювальниці й музеологині Світлани Пошивайло (19.07.1971 р. н., Опішне). Мешкає в Опішному. Закінчив історичний факультет Київського державного педагогічного університету імені Миколи Драгоманова (1992). Гончарному ремеслу вчився в батька. Учасник багатьох мистецьких виставок, зокрема Національних

виставок-конкурсів художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*, на яких неодноразово посідав призові місця й був нагороджений почесними дипломами й грамотами. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, інших музеях України та приватних колекціях [39].

26. **Громовий Дмитро Пилипович** (05.12.1963 р. н., Попівка, Полтавщина) – гончар, скульптор. Член Національної спілки майстрів народного мистецтва України (2002). Онук гончаря Полікарпа Громового (кінець 1880-х, Малі Будища Полтавщина – ~1943, ?), брат майстра малої пластики Олексія Громового, чоловік малювальниці й майстрині малої пластики Любові Громової, дядько гончарки й майстрині малої пластики Вікторії Григоренко-Громової. Мешкає в Опішному. Закінчив Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя (2001). Гончарній справі вчився в Михайла Китриша (див. прим. 20) та Володимира Нікітченка (див. прим. 21). Працював у заводі *«Художній керамік»* (1987–2001), входив до складу художньо-виробничої лабораторії заводу. Робив великі вази, тарелі, які розмальовувала дружина. Гончарює вдома разом з дружиною (з 2002), створюючи посуд, зооморфну скульптуру й декоративний посуд, сюжетні композиції, іграшку, іграшковий посуд. Працює гончарем у Опішнянській артілі (Малі Будища) (2023). **Громова (у дівоцтві – Ульченко) Любов Степанівна** (31.05.1972 р. н., Великий Байрак, Полтавщина) – малювальниця, майстриня малої пластики. Закінчила Опішненську філію Решетилівського СПТУ № 28 (1991), Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя (1994). Працювала малювальницею й ліпила іграшку в заводі *«Художній керамік»* (1991–2001), входила до складу художньо-виробничої лабораторії заводу. Працює творчо вдома разом із чоловіком (з 2002). Розмальовує гончарні вироби чоловіка, ліпить іграшку й створює сюжетні композиції.
Роботи Дмитра й Любові Громових характеризуються творчим розвитком традицій опішненської кераміки, власним підходом до сформованих раніше канонів, намаганнями їх варіювати. Подружжя Громових бере активну участь у Всеукраїнських симпозіумах-практикумах монументальної керамічної скульптури в Опішному, днях гончаря, ярмарках. Вони – учасники багатьох всеукраїнських мистецьких виставок (зокрема, *«КерамПІК у Опішному!»* тощо), де неодноразово нагороджені грамотами й відзнаками, двох персональних виставок: у Національному музеї народної архітектури та побуту України (Київ, 1994) та Літературно-меморіальному музеї Панаса Мирного (Полтава, 2012). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї народної архітектури та побуту України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Літературно-меморіальному музеї Панаса Мирного (Полтава), інших музеях в Україні, приватних колекціях [94; 56, с. 184].
27. Серед майстрів зооморфної пластики особливу увагу поєднанню і зіставленню різновеликих об'ємів приділяв Дмитро Головко (див. прим. 16). А от деякі його *«барани»* мають барилоподібний тулуб або ж скульптура складається із двох майже *«повноцінних»* об'ємів.
28. **Падалка Яків Іванович** (13.03.1926, Межиріч, Лебединський, нині – Сумський район, Сумська область – 10.12.2000, Віта-Поштова, Києво-Святошинський, нині – Фастівський район, Київська область) – гончар. Заслужений майстер народної творчості України (1997). Член Спілки художників України (нині – Національна спілка художників України) (1973), Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1990). Лауреат Премії імені Катерини Білокур (1993). Учасник Першого республіканського симпозіуму гончарства (1989). Походив з гончарської родини, гончарному мистецтву навчався в батька й діда. Працював у лабораторії архітектурно-художньої кераміки (*«Софійська гончарня»*, *«майстерня Ніни Федорової»*) на базі Зонального науково-дослідного інституту типового та експериментального проєктування житлових і громадських будівель (Київ) (1968–1986). Створював посуд у традиціях Слобожанщини (глечики, вази, горщики, цукерниці, свічники, куманці, попільниці тощо) й глиняну пластику у вигляді тварин, птахів, фантастичних істот, сюжетні композиції. На гончарному крузі виконував вази, тарелі, глечики за ескізами художників-керамістів Лабораторії (Ніни Федорової, Галини Шарай, Оксани Грудзинської та інших). Твори експонувалися на багатьох вітчизняних і зарубіжних мистецьких виставках; зберігаються в Національному музеї декоративного мистецтва України, Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Шевченківському національному заповіднику в Каневі (Черкащина), Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського та в інших музеях в Україні й за кордоном [109; 45].
29. Усі три посудини датовані завдяки авторським підписам на тулубах.
30. Див. прим. 16.
31. Див. прим. 10.
32. Див. прим. 20.
33. Див. прим. 13.
34. **Городніченко** (у дівоцтві – Омеляненко, за першим чоловіком – Козленко) **Наталя Василівна** (16.08.1958 р. н., Опішне) – малювальниця. Донька гончаря Василя Омеляненка та малювальниці й майстрині іграшки Марії Омеляненко. Розмальовувати гончарні вироби вчилася в матері. Працювала в заводі *«Художній керамік»*, після його закриття – на малому приватному підприємстві *«Гончарний круг»*. Розмальовує посуд у техніці мальовки з використанням рослинних мотивів барокового характеру. Займалася декоруванням виробів батька (переважно декоративних тарелів). Одна з найталановитіших сучасних опішненських малювальниць. Її мальовки відзначаються віртуозністю трактування рослинних мотивів, вмінням поєднати декор з формою виробу. Неодноразово брала участь у конкурсах малювальниць (1974, перше місце; 1998). Гончарні вироби, оздоблені Наталею Городніченко, зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному центрі народної культури *«Музей Івана Гончара»*, приватних колекціях в Україні й за кордоном (зокрема, у Франції) [93].
35. Про свічники Василя Омеляненка див. детальніше в статті Людмили Меткої, присвяченій проблемам атрибутування свічників майстра [61, с. 405-411].
36. **Селюченко Олександра Федорівна** (05.06.1921, Опішне – 23.06.1987, там само) – майстриня малої пластики, малювальниця, класикиня опішненської іграшки й скульптури, одна з найвідоміших народних художниць України XX століття, заслужена майстриня народної творчості УРСР (1971), членкиня Спілки художників УРСР (1970). Донька майстрині іграшки Явдохи Селюченко, племінниця гончаря-скульптора Захара Задорожного (див. прим. 14) та майстрині іграшки Параски Задорожної (1880-ті – 1990-ті, Опішне – 1949, там само). Мешкала в Опішному. Ліпити іграшку вчилася в матері, розмальовувати гончарні вироби – в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки (1937–1939). Працювала малювальницею в артілі *«Ленінські дні»* в с. Чапаївка Пологівського району Запорізької області (1939–1941), згодом – на Донбасі (1943–1945), до виходу

на пенсію – майстринею іграшки та малювальницею в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (з 1946). Після заснування художньо-експериментальної лабораторії заводу (з 1982 – Художньо-виробнича лабораторія заводу «*Художній керамік*») входила до її складу. Після виходу на пенсію активно працювала вдома, брала участь у ярмарках, днях ремесел, святах народної творчості. На запрошення Ніни Федорової часто приїжджала до Києва працювати в очолюваній нею майстерні архітектурно-художньої кераміки при Київському зональному науково-дослідному інституті експериментального проєктування житлових громадських споруд. Неодноразово була депутатом Зіньківської районної (1963, 1965) та Полтавської обласної (1969–1973) рад. Мала чимало учнів. Твори майстрині експонувалися на багатьох вітчизняних, закордонних та міжнародних виставках у Києві, Полтаві, Харкові, Москві, Софії (Болгарія, 1958), Лейпцизі (Німеччина, 1959), Брюсселі (Бельгія, 1960), Угорщині (1965), Німеччині (1965), Монреалі (*«Експо-67»*, Канада, 1967), Осаці (*«Експо-70»*, Японія, 1970), Велико-Тирново (Болгарія, 1976) тощо. Персональні виставки експонувалися в Полтаві (1985, 1991). Твори майстрині зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, при якому функціонує Меморіальний музей-садиба гончарки Олександри Селюченко (з 1988), Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Національному музеї народної архітектури та побуту України, Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Національному центрі народної культури *«Музей Івана Гончара»*, Дніпропетровському національному історичному музеї імені Дмитра Яворницького, Міжнародному музеї кераміки в Фаєнце (Італія), музеях Каунаса (Литва), Москви, Санкт-Петербурга, Канева, Кременчука, Донецька, Запоріжжя, Сімферополя та інших музеях в Україні й за кордоном, чисельних приватних колекціях [113; 44, с. 46-48; 24, с. 39-41; 85; 121, с. 236-238].

37. **Білик-Пошивайло (у дівоцтві – Пошивайло) Анастасія Савівна** (22.06.1930, Опішне – 30.10.2009, там само) – майстриня іграшки й малої пластики. Заслужена майстриня народної творчості України (1976), членкиня Національної спілки художників України (1971). Лауреатка ІІ Всеукраїнського конкурсу дитячої іграшки (перша премія, 1954), Всесоюзного фестивалю народної творчості (1957), нагороджена дипломом ІІІ ступеня ВДНГ УРСР (1981), бронзовими медалями ВДНГ СРСР та УРСР (1973, 1987). Сестра майстрині іграшки Варвари Іващенко (1921, Опішне – 1998, там само) та майстра іграшки Назара Пошивайла (1915, Опішне – 1945, ?). Згідно з дослідженнями керамолога Богдана Пошивайла, належала до давнього гончарського роду, родоначальником якого був гончар Марко Данилович Пошивайло (1805, Опішне – друга половина XIX століття, там само) – прадід майстрині. Мешкала в Опішному. Ліпити іграшку вчилася в сестри, а також у Трохима Демченка (див. прим. 15). Працювала майстринею іграшки в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1954–1990). Після створення заводської художньо-виробничої лабораторії входила до її складу. На запрошення Ніни Федорової приїжджала до Києва працювати в очолюваній нею майстерні архітектурно-художньої кераміки при КиївЗНДІЕПі (1950-ті – 1960-ті). Авторка іграшки, пластики малих форм (*«Музика»*, *«Козак»*, *«Молодиця»*, *«Парубок»*, 1969; *«Бариня»*, 1970), сюжетних композицій (*«Сорочинський ярмарок»*, 1973; *«Партизани»*, 1985; *«Весілля»*, 1987). Твори експонувалися на багатьох вітчизняних, закордонних та міжнародних виставках у Києві (1957), Москві (1960), Полтаві (1969), Харкові (1969), Софії (Болгарія, 1958), Брюсселі (Бельгія, 1960), Угорщині (1965), Німеччині (1965), Фаєнце (Італія, 1971), Монреалі (*«Експо-67»*, Канада, 1967), Загребі (Югославія, 1974), Велико-Тирново (Болгарія, 1976, 1982), Лос-Анджелесі (США, 1977). Брала участь у міжнародних симпозіумах *«Кераміка-І»* і *«Кераміка-ІІ»* (Вільнюс, 1971, 1975), днях гончаря, святах народної творчості, ярмарках, днях ремесел. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Полтавському художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, Національному центрі народної культури *«Музей Івана Гончара»* та інших музеях в Україні й за кордоном, приватних колекціях [84, с. 25; 89; 19, с. 791, 792; 120, с. 122-124; 56, с. 413, 417].

38. **Дугельна Марія Яківна** (1914, Опішне – 23.04.1997, там само) – майстриня іграшки, малювальниця. Донька гончаря Якова (1879, Опішне – 1944, там само) та майстрині іграшки Уляни Дугельних (1889, Опішне – 1934, там само), сестра гончаря Івана Дугельного (1909, Опішне – 1933, там само). Мешкала в Опішному (куток *«Гончарівка»*). Ліпити іграшку вчилася в матері, розмальовувати гончарні вироби – на курсах при артілі *«Художній керамік»* (1931, вчителі – Наталя Оначко /20.08 – 20.09.1900, Опішне – 1988, Москва, Росія/ та Марія Кришталь /09.08.1902, Опішне – 16.03.1977, там само/). Працювала малювальницею та майстринею іграшки в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1931–1971). Декорувала посуд у техніці підполив'яного контурного малювання з використанням рослинної орнаментики барокового характеру, а також ліпила свистунці великого розміру у вигляді пташок, коней, оленів, баранів тощо. Після багаторічної перерви відновила ліплення іграшки (1987) й працювала час від часу, виконуючи поодинокі замовлення. Твори експонувалися на виставці *«Кераміка Опішні»* (Київ, 1989). Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Художньо-педагогічному музеї іграшки імені Миколи Бартрама (Сергієв Посад, Росія), приватних колекціях Києва, а також Москви та Сергієва Посада (Росія) [98; 33, с. 10; 26, с. 43; 25, с. 44; 120, с. 292].

39. **Діденко (у дівоцтві – Каленич) Ганна Павлівна** (01.12.1943, Опішне – 21.11.2022, там само) – майстриня малої пластики. Донька майстрині іграшки Наталки Каленич (19.08.1906, Опішне – 23.03.1989, там само), онука гончаря Якима (друга половина XIX століття, Опішне – 1920-ті, там само) та майстрині іграшки Марії (друга половина XIX століття, Опішне – 1932–1933, там само) Пошивайлів, сестра іграшкаря Василя Каленича (24.06.1940, Опішне – 11.01.2019, там само). Членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1991); лауреатка Премії імені Данила Щербаківського (1999), заслужена майстриня народної творчості України (2006). Мала свідоцтво *«Майстер-художник І класу»* (постанова колегії Міністерства місцевої промисловості УРСР від 28.09.1979 року). Мешкала в Опішному (куток *«Гончарівка»*). Ліпити іграшку вчилася у своєї матері в дитинстві та в Тамари Гринь (01.10.1944 р. н., Опішне) під час роботи в заводі *«Художній керамік»*, де працювала майстринею іграшки (1960–1996). У дитячі й молоді роки ліпила маленькі свистунці (здебільшого, у вигляді пташок), декоровані плямами анілінової фарби; у заводі робила іграшку значного розміру (вершники, коні, барани, олені), оздоблену мальовкою. Після виходу на пенсію працювала вдома, брала участь у днях ремесел, ярмарках (у Києві та Великих Сорочинцях), днях гончаря в Опішному, виконувала замовлення Національної спілки майстрів народного мистецтва України, художніх галерей. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України та інших музеях в Україні й за кордоном, приватних колекціях; неодноразово експонувалися на виставках [96; 36, с. 40-42].

40. **Лобойченко (у дівоцтві – Радченко) Валентина Григорівна** (13.06.1970 р. н., Опішне) – художниця-керамістка. Дружина гончаря-скульптора Івана Лобойченка (див. прим. 76). Мешкає в Опішному. Закінчила Опішнянську філію Решетилівського СПТУ № 28, Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя (1989). Працювала в заводах *«Художній керамік»* (1989–1991) та *«Керамік»* (1991–1998), викладала гончарство в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті І-ІІІ ступенів *«Колегіум мистецтв у Опішному»* (2001–2002), керувала гуртком *«Гончарик»* в опішненському дитячому садку *«Берізка»* (2007–2008), обіймала посаду художниці в Національному музеї-заповіднику українського гончарства (2009–2016). Працює у власній майстерні (з 2016). Створює посуд невеликого розміру, свистунці, малу пластику, іграшково-сувенірний посуд, який декорує витонченою мальовкою в техніці фляндрування. Твори експонувалися на вітчизняних та міжнародних виставках у Києві (1999), Полтаві, Санкт-Петербурзі та інших містах в Україні й за кордоном. Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Запорізькому обласному художньому музеї, Російському етнографічному музеї (Санкт-Петербург, Росія) та приватних колекціях. У 2019, 2021, 2022 роках влітку представляла Україну в Польщі (2019) – демонструвала свою творчість у приватному парку *«Померанія»* поблизу міста Колобжег: ліпила іграшку, виготовляла посуд на гончарному крузі, проводила майстер-класи [103; 117, с. 91-93, 109, 111, 112, 196]. Нині працює в комунальному підприємстві «Опішнянська артіль».
41. Див. прим. 26.
42. **Дубинка (у дівоцтві – Данченко) Ніна Дмитрівна** (22.11.1967 р. н., Губське, Полтавщина) – художниця-керамістка, гончарка, майстриня малої пластики. Мешкає в Опішному. Закінчила Опішнянську філію Решетилівського СПТУ № 28 (1989). Працювала в художньо-виробничій лабораторії заводу *«Художній керамік»* та в заводі *«Керамік»*, викладала в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті І-ІІІ ступенів *«Колегіум мистецтв у Опішному»*. Художниця Національного музею-заповідника українського гончарства (з 2016). Учасниця вітчизняних та міжнародних виставок, зокрема виставки опішненської кераміки в Києві (1989), Національних виставок-конкурсів художньої кераміки *«КерамПІК у Опішному!»*, на яких неодноразово посідала призові місця й була нагороджена почесними дипломами. Ювілейна персональна виставка відбулася в Національному музеї-заповіднику українського гончарства (Опішне, 2017). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Запорізькому обласному художньому музеї, Російському етнографічному музеї (Санкт-Петербург, Росія) та інших музеях і приватних колекціях [97].
43. **Омеляненко Петро Онуфрійович** (23.06.1930, Опішне – 2010, там само) – гончар-скульптор. Брат гончаря-скульптора Василя Омеляненка, чоловік майстрині іграшки Софії Омеляненко (06.05.1936, Василе-Устимівка, Полтавщина – 04.02.2021, Опішне). У дитинстві разом з братом самотужки навчилися ліпити іграшку (віддавали Юхиму Підгребельному /див. прим. 45/ для випалювання та реалізації), створювати фігурний посуд та скульптуру – у Трохима Демченка (див. прим. 15). Працював гончарем-скульптором у заводах *«Художній керамік»* та *«Керамік»* (1955–1990). Брав участь у Першому республіканському симпозіумі українського гончарства (Опішне, 1989) та днях гончаря. Після виходу на пенсію працював удома: ліпив великі теракотові свистунці у вигляді баранців, зайчиків, білочок, цапків, пташечок тощо. Займався також живописом: олійними фарбами малював натюрморти, краєвиди, ілюстрації до казок тощо, стилістично близькі до народного примітиву. Серед кращих робіт майстра – посуд та скульптура у вигляді тварин. Твори неодноразово експонувалися на вітчизняних та міжнародних виставках. Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України та інших музеях в Україні й за кордоном, приватних колекціях [106; 121, с. 97-98].
44. **Багрій Олександр Семенович** (08/20/.07.1896, Опішне – 15.03.1961, там само) – гончар, гончар-скульптор. Мешкав у Опішному (куток *«Гончарівка»*). Козацького роду. Походив з великої гончарської родини Багріїв [68, с. 144-149]. Син гончаря Семена Багрія (1863, Опішне – 1959, там само), брат гончаря Якима Багрія (18.09.1916, Опішне – 15.05.1982, там само), батько гончаря Дмитра Багрія (15.09.1929, Опішне – 2007, там само), чоловік малювальниці й майстрині іграшки Явдохи Багрій (1900, Опішне – 1995, там само). Гончарній справі вчився, вірогідно, у батька. Гончарював удома (до кінця 1920-х). Працював у артілях *«Художній керамік»* та *«Червоний гончар»* (до 1956). Створював традиційний зооморфний посуд, посудини і скульптуру, іграшку, сюжетні композиції, портретні зображення Тараса Шевченка (погруддя, статуетки), погруддя офіційних діячів. Був чудовим скульптором. Значна частина робіт створена під впливом декоративно-ужиткового мистецтва 1930-х – 1950-х років (футляр для годинника у вигляді вежі, попільнички з фігуркою пташки тощо). Виконав два бюсти Леніна (1930-ті), за що отримав премію 700 крб. Його учнями були брати Петро та Василь Омеляненки, які вчилися ліпити свистунці: дивилися на роботу майстра й намагалися повторювати. Олександр Багрій закуповував у них іграшку для продажу [105; 87; 26, с. 44; 120, с. 96, 97].
45. **Підгребельний (по-вуличному – *«Підгірний»*) Юхим** (1900–1910, Опішне – ~1978, там само) – майстер іграшки, гончар (?), *«горшковоз»*. Мешкав у Опішному (куток *«Гончарівка»*). Ліпив іграшку у вигляді півників, свинок, а також закуповував у гончарів та майстрів іграшки сирі вироби, які випалював і збував. Так брати Василь і Петро Омеляненки в дитинстві продавали йому свої свистунці сирими (по 12 крб. за 1000 шт.). Можливо, і сам потроху гончарював [105; 106; 108; 56, с. 54].
46. **Гончар Іван Тарасович** (1889 /1988?/, Крищинці, нині – Тульчинський район, Вінницька область – 1943–1944, там само) – гончар, майстер малої пластики. Отримав звання «*Майстер народного мистецтва*» (1936). Працював у Київських центральних експериментальних майстернях (середина 1930-х). На основі традиційної іграшки створював анімалістичну скульптуру (мавп у вигляді музик, лірників, гончарів), сюжетні композиції, присвячені побуту червоноармійців, сатиричні сценки, ілюстрації до літературних творів. Робив також гончарний посуд, декорований горельєфним декором із сюжетними сценками та зображеннями тварин, фігурні посудини у вигляді левів і баранів, іграшки-свистунці, іграшковий посуд («*монетку*»). Твори експонувалися на Першій виставці українського народного мистецтва (Київ, Москва, Ленінград, 1936), Міжнародній виставці в Парижі (1937). Зберігаються в Національному музеї декоративного мистецтва України та в багатьох інших музеях в Україні й за кордоном [76; 84, с. 59, 61].
47. **Шиян Ольга Галактіонівна** (15.09.1914, Опішне – 27.06.2000, Одеса) – майстриня малої пластики, малювальниця. Членкиня Національної спілки художників України. Донька гончаря Галактіона Шияна (друга половина XIX століття, Опішне – 1932–1933, там само), сестра майстринь іграшки Марії Харіної (середина 1910-х, Опішне – ~1990, Одещина),

Анастасії Шиян (1917, Опішне – ~1999, Одеса) та гончаря Федора Шияна (1911, Опішне – 1944, ?). У молоді роки мешкала в Опішному (куток *«Гончарівка»*), потім – Цвітній Кіровоградської області (1935–1940), Одесі (з 1940). Ліпити іграшку вчилася в батька. Працювала майстринею іграшки в артілі с. Цвітного Кіровоградської області (1935–1940), малювальницею в цеху майоліки при Одеському художньому училищі (нині – Одеський художній фаховий коледж імені Митрофана Грекова, 1940-ві). Пізніше працювала творчо як членкиня Спілки художників УРСР (нині – Національна спілка художників України). Створювала іграшку й сюжетні композиції із зображенням тварин, які відтворюють характери та дії людей (музичні оркестри, побутові сценки тощо). Чудово відчувала пластичні особливості глини. Відштовхуючись від традицій опішненської іграшки, виробила власний стиль. Її скульптури невеликого розміру, теракотові, оздоблені ритуванням та відбитками штампа. Твори експонувалися на багатьох вітчизняних та міжнародних виставках. Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Одеському художньому музеї, приватних колекціях [46, с. *33*; 47, с. *72*; 48, с. *20*, *21*; 84, *255*, *256*; 121, с. *387*; *122*, с. *213*; 113; 114; *75*, с. 150, 151].

48. **Олексієнко Федір Іванович** (06.02.1898, Луб'янка, Київщина – 12.09.1982) – гончар, майстер малої пластики. Походив з гончарського роду. Працював у Київських центральних експериментальних майстернях (середина 1930-х), викладав у Київському училищі прикладного мистецтва (1949–1959), працював у Лабораторії архітектурно-художньої кераміки Київського зонального науково-дослідного інституту експериментального проєктування житлових та громадських споруд Держбуду СРСР під керівництвом відомої художниці-керамістки Ніни Федорової (1960-ті). Автор малої пластики у вигляді тварин, фантастичних істот тощо. Твори експонувалися на багатьох виставках. Зберігаються в Національному музеї декоративного мистецтва України та інших музеях [84, с. 165].

49. Див. прим. 39.

50. **Вишневецька Варвара Григорівна** (17.12.1925, Опішне – 09.01.2001, там само) – майстриня іграшки, малювальниця. Членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України (з 1992). Сестра гончаря Івана Вишневецького (1928, Опішне – 1990, там само), дружина іграшкаря Григорія Яценка (1924, Опішне – 01.06.2001, там само). Мешкала в Опішному (куток *«Гончарівка»*). Ліпити іграшку вчилася у своєї тітки – Марини Вишневецької (~1988, Опішне – 1958, там само), розмальовувати гончарні вироби – в Опішненській школі майстрів художньої кераміки (1940–1941). У дитинстві ліпила іграшку разом із тіткою та братом. Здавали в артіль *«Художній керамік»*. Працювала малювальницею в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (середина 1950-х – 1980). Декорувала вироби в техніці підполив'яного контурного малювання з використанням рослинних мотивів барокового характеру. Відновила ліплення іграшки (1988–1989). Ліпила теракотові свистунці у вигляді пташечок, коників, *«птахокоників»*, *«птахобаранців»*, рибок, білочок, декоровані ритуванням, плямами анілінової та олійної фарби. Робила спробу прикрашати іграшку фломастером. Вироби здавала до Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Учасниця Першого республіканського симпозіуму українського гончарства (Опішне, 1989). Твори експонувалися на виставці *«Кераміка Опішні»* (Київ, 1989). Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, приватних колекціях [92; *23*, с. 475; 120, с. 182, 183; 56, с. *325*-*336*].

51. Див. прим. 43.

52. Див. прим. 9.

53. **Порохівник Іван Денисович** (27.09.1930, Опішне) – гончар. Походить з гончарської родини. Син потомственого гончаря Дениса Порохівника (1894, Опішне – листопад 1943 – ?) та малювальниці Палажки Порохівник (09.05.1900, Опішне – 22.04.1974, там само), чоловік малювальниці й майстрині іграшки Олександри Порохівник (20.01.1936, Опішне – 24.09.2011, Київщина). Гончарній справі вчився у відомих гончарів Івана Даниловича Задорожного (1885, Опішне – 07.11.1963, там само) та Федора Герасимовича Пошивайла (1891–1892 /1875 ?/, Опішне – 1955, там само). Працював гончарем в артілі *«Червоний гончар»* та артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (до 1990). Робив простий посуд – теракотовий і полив'яний (горщики, глечики, макітри, друшляки тощо), а також (у заводі) посуд, оздоблений мальовкою. Після виходу на пенсію продовжував працювати вдома з дружиною. Разом брали участь у днях ремесел та ярмарках. Серед учнів Івана Порохівника – гончарка-скульпторка Розалія Чабаненко (див. прим. *22*). На початку XXI століття переїхав до Вишневого Київської області [110; *25*, с. 43].

54. Див. прим. 25.

55. Див. прим. 42.

56. Див. прим. 40.

57. Див. прим. 26.

58. Див. прим. 24.

59. **Омеляненко (у дівоцтві – Багрій, за першим чоловіком – Пукало) Марія Юхимівна** (28.12.1921, Опішне – 05.01.2004, там само) – малювальниця, майстриня іграшки. Походила з роду опішненських гончарів Багріїв. Донька гончаря Юхима Багрія (1869, Опішне – 1942, там само), сестра гончаря Івана Багрія (1911, Опішне – червень 1941, під Львовом) та майстрині іграшки Варвари Овчаренко (1924, Опішне – 2003, там само), дружина гончаря-скульптора Василя Омеляненка, мати малювальниці Наталки Городніченко (див. прим. 34). Ліпити іграшку вчилася в брата, розмальовувати гончарні вироби – у відомого гончаря Хоми Сакуна (1901, хутір Драни, Полтавщина – 31.01.1943, Карабаєво, Тверська область, Росія) в Опішнянській школі майстрів художньої кераміки, яку закінчила 1939 року. Була направлена до Єревану, де працювала викладачкою мальовки в гончарному цеху при будівельному заводі. Потім працювала малювальницею в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1951–1976). Оздоблювала посуд у техніці контурної мальовки з використанням рослинних мотивів барокового характеру. Іграшку ліпила з дитинства. Після виходу на пенсію розмальовувала вироби свого чоловіка [107; 121, с. 97].

60. Див. прим. 34.

61. Див. прим. 34, 59.

62. Див. прим. 36.

63. Див. прим. 37.

64. Див. прим. 9.
65. **Пошивайло (у дівоцтві – Бородавка) Явдоха Данилівна** (21.02/06.03/.1910, Опішне – 27.04.1994, там само) – малювальниця, майстриня іграшки. Сестра гончарів Луки (1907, Опішне – 1951, там само) й Федора (1900, Опішне – 1943, ?) та малювальниці Наталі (1910-ті, Опішне – ?) Бородавок, дружина гончаря Гаврила Пошивайла (див. прим. 9), мати гончаря Миколи Пошивайла (див. прим. 71), бабуся керамолога Олеся Пошивайла та гончаря й художника Юрка Пошивайла (див. прим. 25). Мешкала в Опішному. Розмальовувати гончарні вироби вчилася з 10 років у майстернях провідних місцевих майстрів Сергія Горілея (~1840-ві, Опішне – 1920-ті, там само) та Макара Пругла (1891, Опішне – 30.03.1953, там само). Учителі – малювальниці Марія Кришталь (09.08.1902, Опішне – 16.03.1977, там само), Варвара Каленич (початок XX століття, Опішне – ~1969, там само), Марія Городнича (кінець XIX – початок XX століття, Опішне – середина XX століття, там само /?/), Марія Пругло (1898, Опішне – 1971, там само). Розмальовувала вироби Сергія Горілея, Макара Пругла, Омеляна Ковпака (16.07.1888, Опішне – 05.09.1972, Полтава) та інших заможних гончарів (1920-ті). Працювала малювальницею в артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»*, Опішнянському промкомбінаті, заводі *«Керамік»*. Після виходу на пенсію займалася промислом разом із чоловіком: розмальовувала його вироби й ліпила теракотові свистунці невеликого розміру у вигляді пташечок, зайчиків, білочок. Брала участь у днях ремесел, ярмарках, святах народної творчості. Була талановитою майстринею. Декорувала гончарні вироби в техніці підполив'яного контурного малювання з використанням рослинних мотивів барокового характеру. Іноді вводила свої власні елементи (зображення конвалії). У роботах останніх років життя переважала мальовка без подальшого покриття поливою, однак зі збереженням мотивів підполив'яного малювання, які майстриня творчо варіювала. Гончарні вироби, розмальовані Явдохою Пошивайло, експонувалися на багатьох вітчизняних, закордонних та міжнародних виставках: у Полтаві, Києві, Львові (1950), Москві (1951, 1968, 1970), Ташкенті (1965), Алма-Аті (1966), Харкові, Волгограді, Хабаровську, Челябінську, Томську (1966), Вільнюсі (1971, 1975), Монреалі (*«Експо-67»*, Канада, 1967), Остенде (Бельгія, 1959), Марселі (Франція, 1957), Брюсселі (Бельгія, 1958), Софії (Болгарія, 1958), Лейпцизі (Німеччина, 1959), Угорщині (1965), Велико-Тирново (Болгарія, 1976). Персональні виставки відбулися в Полтаві (1980) та Києві (2004). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, де функціонує Меморіальний музей-садиба гончарської родини Пошивайлів, Національному музеї декоративного мистецтва України, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Національному музеї народної архітектури та побуту України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Луганському, Донецькому, Запорізькому художніх музеях, Канівському музеї народного декоративного мистецтва та інших музеях і приватних зібраннях в Україні й за кордоном [112; 35, с. 75-77; 121, с. 173, 174; 56, с. 289, 394, 402; 37, с. 178-180].
66. Див. прим. 34.
67. У приватному архіві Надії Хлонь зберігаються три світлини, де представлено учасників ансамблю – гончарів при артілі *«Червоний гончар»*. Серед них – Федір Хлонь. Приватний архів Надії Хлонь; копії – Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства.
68. Опішнянська зразкова гончарна навчальна майстерня Полтавського губернського земства (1894–1899); Опішнянський гончарний показовий пункт (1912–1924).
69. З 1982 – Художньо-виробнича лабораторія заводу «*Художній керамік*».
70. Див. прим. 36.
71. **Пошивайло Микола Гаврилович** (27.05.1930, Опішне – 25.10.2017, там само) – гончар, заслужений майстер народної творчості України (1988), член Національної спілки художників України (1971) та Національної спілки майстрів народного мистецтва України (2002), лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького (1995). Нагороджений медаллю *«Ветеран праці»*. Син гончаря Гаврила й малювальниці та майстрині іграшки Явдохи Пошивайлів (див. прим. 9, 65), батько керамолога Олеся Пошивайла та гончаря й художника Юрка Пошивайла (див. прим. 25). Мешкав у Опішному (куток *«Гончарівка»*). Гончарній справі вчився в батька. Працював гончарем у артілі (згодом – заводі) *«Художній керамік»* (1955–1990), учителем гончарства в Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті *«Колегіум мистецтв у Опішному»* (з 1999). Депутат Опішнянської селищної ради трьох скликань (1978–1990). Після виходу на пенсію активно гончарював удома, а також до останніх років життя працював гончарем у Національному музеї-заповіднику українського гончарства. Вироби декорував наліпленнями, ритуванням, малюванням, писанням. Брав участь у днях ремесел, гончарних симпозіумах, ярмарках, святах народної творчості. Учасник вітчизняних та міжнародних виставок. Серед них: Фестиваль самодіяльного мистецтва УРСР (1970, грамота, золота медаль); Республіканський фестиваль самодіяльного мистецтва (1972, диплом лауреата); Всесоюзна виставка-конкурс творів декоративно-ужиткового мистецтва, самодіяльних художників і майстрів народної творчості (1972, диплом); Виставка народного декоративного мистецтва Української РСР, присвячена 50-річчю утворення СРСР (Київ, 1972); Виставка творів художників Полтавщини (Велико-Тирново, Болгарія, 1976); Перший всесоюзний фестиваль самодіяльної художньої творчості трудящих (1977, диплом лауреата); Групова виставка творів майстрів опішнянської кераміки (Полтава, 1980); Республіканська художня виставка *«Земля і люди»* (Київ, 1986); Всесоюзний фестиваль народної творчості (1987, лауреат, диплом 1 ступеня); Виставка *«Україна-Норвегія»* в рамках Міжнародного симпозіуму кераміки *«Традиція і сучасність»* (Осло, Норвегія, 1990); Виставка в рамках Міжнародного фестивалю європейської кераміки (Велика Британія, 1992); Другий Всеукраїнський симпозіум монументальної кераміки (Опішне, 1998; перша премія); Всеукраїнський мистецький конкурс *«Мальований глечик»* (Опішне, 1999; друга премія); Перший національний конкурс художньої кераміки (Опішне, 2000; друга премія); Другий національний конкурс художньої кераміки (Опішне, 2001; перша премія); виставка *«РЕІнкарНАЦІЯ РОДУ, або ЕТНОбуття на ГОНчарному КРУЗІ»* (Опішне, 2010). Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства та його структурному підрозділі «Меморіальний музей-садиба гончаря Миколи Пошивайла», Національному музеї декоративного мистецтва України, Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара», Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Кмітинському художньому музеї (Житомирщина) та інших музеях в Україні й за кордоном, приватних колекціях [3, с. 138; 35, с. 75; 56, с. 284, 394, 402, 403].
72. Див. прим. 21.

73. Див. прим. 22.
74. Див. прим. 20.
75. Див. прим. 39.
76. **Лобойченко Іван Іванович** (02.06.1957 р. н., Опішне) – гончар, гончар-скульптор. Чоловік художниці-керамістки Валентини Лобойченко (див. прим. 40). Мешкає в Опішному. Ліпити глиняну пластику вчився в Олександри Селюченко, гончарювати – у Трохима Демченка (див. прим. 15) й Івана Білика (див. прим. 10) під час виробничого навчання в середній школі, після закінчення якої працював у заводі *«Керамік»*. Працює творчо вдома (з 1998). Створює антропоморфний і зооморфний посуд та скульптуру, сюжетні композиції, декоративні пласти, свічники, а також декоративний посуд (тикви, великі вази складних форм, оздоблені ліпленням та мальовкою або вкриті різнокольоровими поливами). Автор зооморфних посудин *«Тур»*, *«Їжак»* (1981), скульптури *«Лісове диво»* (1981), багатофігурних композицій *«Сорочинський ярмарок»* (1992), *«Дорогою на ярмарок»*, *«Весілля»*. Твори експонувалися на міжнародних та вітчизняних виставках. Зберігаються в Національному музеї декоративного мистецтва України, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Лубенському краєзнавчому музеї, Російському етнографічному музеї (Санкт-Петербург, Росія), приватних колекціях в Україні й за кордоном [103].
77. Див. прим. 26.
78. **Железняк Омелян Савелійович** (08/21/.08.1909, Грибова Рудня, нині Чернігівського району Чернігівської області – 21.06.1963, Київ) – гончар, майстер пластики малих форм. Заслужений майстер народної творчості УРСР (1960). Працював у майстерні архітектурно-художньої кераміки Академії архітектури та будівництва УРСР (1946–1963). Створював посуд (тикви, макітри, барила, вази), зооморфний фігурний посуд і скульптуру, іграшку, сюжетні композиції. Твори експонувалися на вітчизняних та міжнародних виставках; зберігаються в Музеї кераміки і скла «Аріана» (Женева, Швейцарія), Національному музеї декоративного мистецтва України та в інших музеях в Україні й за кордоном [43].
79. Див. прим. 49.
80. **Гнідий Федір Іванович** (23.04/05.05/.1893, Валки, нині – Харківська область – 14.09.1980, там само) – гончар, майстер глиняної пластики. Заслужений майстер народної творчості УРСР (1967). Нагороджений золотою медаллю на Всесоюзному фестивалі самодіяльного мистецтва у Москві і медаллю «За трудову відзнаку», золотими медалями на фестивалях самодіяльного мистецтва УРСР (1967, 1970, 1972), дипломами і грамотами за участь у вітчизняних і міжнародних виставках. Створював декоративно-ужитковий посуд (куманці, глечики, вази), сюжетні композиції, свистунці у вигляді коней, баранів, корів, посуд і скульптуру у вигляді тварин та птахів. Вироби декорував наліпленнями, скульптурними доповненнями і вкривав поливою. Роботи експонувалися на багатьох вітчизняних і закордонних виставках (з 1947). Зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, музеях Києва (НМДМУ), Харкова та інших міст в Україні [72] .
81. **Сидоренко Андрій Єлисейович** (30.11.1891, Глинськ, Полтавщина – 07.05.1967, Опішне) – художник-кераміст, технолог, педагог, організатор гончарного виробництва. Закінчив Глинську школу інструкторів з гончарного виробництва (1907–1912). Працював інструктором в Опішнянському гончарному показовому пункті (1912–1916). Перебував на військовій службі (1916–1918; чин – *«рядовий»*). Мешкав у Опішному (1918–1925), працюючи в Губернській раді народного господарства та завідувачем у гончарній школі. Працював у науково-дослідній лабораторії на Ленінградському фарфоровому заводі імені Михайла Ломоносова (1925–1928); старшим науковим співробітником Харківського науково-дослідного інституту вогнетривів (нині – Український науково-дослідний інститут вогнетривів імені Анатолія Бережного) (1928–1938); до окупації Харкова фашистами – старшим науковим співробітником Центрального науково-дослідного інституту будматеріалів (нині – Державне підприємство *«Український науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут будівельних матеріалів та виробів»*) (1938–1941). Під час Другої світової війни (до 1942) перебував у Харкові (не працював), а потім – в Опішному, де врятував кілька десятків молодих людей від вивезення до Німеччини: організував навчання гончарній справі в майстерні, що діяла в приміщенні артілі *«Художній керамік»*. Після звільнення Опішного від німців Андрію Сидоренку доручили очолити відновлення роботи артілі *«Художній керамік»* на посаді керівника виробництва (1943–1945). Був співробітником Полтавської облхудожпромспілки (1945–1947), завідувачем виробництва опішненської артілі *«Червоний гончар»* (1948), займався організацією та відновленням виробництва художньої кераміки в Гадяцькому райпобуткомбінаті та в Лохвицькій артілі імені Климента Ворошилова в Полтавщині (1948–1949). Виїхав до Харкова й став співробітником Лосівського плиткового заводу (з 1950), Харківського заводу метлаських плиток імені VIII річниці Жовтня (нині – Харківський плитковий завод) (з 1953). При Харківському заводі метлаських плиток організував цех художньої кераміки [100; 29, с. 591-606].
82. Місце знаходження після смерті Людмили Жигульової з'ясувати не вдалося. **Жигульова (у дівоцтві – Сидоренко) Людмила Володимирівна** (02.07.1944, Опішне – 24.02.2017, там само) – майстриня іграшки. Онука кераміста Андрія (див. прим. 82) і малювальниці Софії (1895, Опішне /Малі Будища?/, Полтавщина – 1978, Опішне) Сидоренків. Мешкала в Опішному (куток *«Гончарівка»*), згодом – у Харкові, Москві й Одесі. Повернулася до Опішного (1990-ті). Ліпити іграшку вчилася в родині. У дитячі й молоді роки робила свистунці у вигляді пташечок середнього розміру. Збирала колекцію виробів опішненських гончарів, частину яких 1987 року подарувала Музею гончарства в Опішному (нині – Національний музей-заповідник українського гончарства). Пізніше кілька творів подарувала Олені Клименко. Серед них є унікальні [100].
83. Див. прим. 59.
84. Див. прим. 9, 65.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрушенко Оксана. Василь Омеляненко: короткий життєпис і бібліографія / Оксана Андрушенко, Ольга Гирман, Ольга Карунна, Галина Панасюк, Олесь Пошивайло // Бібліографія українського гончарства. 2005 : Національний науковий щорічник. – Опішне : Українське Народознавство, 2008. – Вип. 7. – С. 237-252.
2. Бутник-Сіверський Б. С. Українське радянське народне мистецтво / Б. С. Бутник-Сіверський. – К. : Наукова думка, 1966. – 224 с.
3. Бутник-Сіверський Б. С. Українське радянське народне мистецтво: 1941–1967 / Б. С. Бутник-Сіверський. – К. : Наукова думка, 1970. – 216 с., іл.
4. Волкова Г. Гончар з Опішні та його лев: сильний і великодушний / Ганна Волкова // Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3082732-goncar-z-opisni-ta-jogo-lev-silnij-i-velikodusnij.html
5. Герус Л. Українська народна іграшка / Л. Герус. – Львів : Афіша, 2004. – 264 с.
6. Гончаренко Т. П. Омеляненко Василь Онуфрійович / Т. П. Гончаренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-75971.
7. Данилейко В. Український лев – при двох головах! Шкіц до портрета майстра народної творчості, лауреата Державної премії ім. Т. Шевченка Василя Омеляненка / Володимир Данилейко // Народне мистецтво. – 2000. – № 1-2. – С. 16.
8. Данченко Л. Народна кераміка Середнього Придніпров'я / Леся Данченко. – К. : Мистецтво, 1974. – 192 с.
9. Данченко О. С. Народні майстри / О. С. Данченко. – К. : Радянська школа, 1982. – 129 с.
10. Динцес Л. А. Русская глиняная игрушка. Происхождение, путь исторического развития / Л. А. Динцес. – Москва – Ленинград : Издательство АН СССР, 1936. – 109 с., 29 табл., іл.
11. Дмитрієва Євгенія. Мистецтво Опішні / Євгенія Дмитрієва. – К. : Видавництво Академії архітектури Української РСР, 1952. – 60 с.
12. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР : довідник / М. Долінська. – К. : Мистецтво, 1966. – 155 с.
13. Зарецкий И. А. Гончарный промысел в Полтавской губернии: Издание Полтавского губернского земства / И. А. Зарецкий. – Полтава : типография Л. Фришберга, 1894. – 3 нен., II, 126, XXIII, VI, 11 с.
14. Івашків Г. Пластика малих форм в інтер'єрі приміщень / Галина Івашків // Народознавчі зошити. – 2015. – № 5. – С. 1099-1120.
15. Івашків Г. Типологія і художні особливості зооморфних керамічних виробів XIX – початку XXI століть / Галина Івашків // Народознавчі зошити. – 2019. – № 1. – С. 236-252.
16. Івашків Г. Українська народна фігурна кераміка XIX–XX ст.: пластика декору та форми, концепція образів : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства. 17.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво / Івашків Г. М. – Львів : Львівська національна академія мистецтв., 2021. – 36 с.
17. Кисельова Н. Відомий центр гончарства / Нонна Кисельова // Образотворче мистецтво. – 1976. – № 2. – С. 24-26.
18. Клименко О. Білик Іван Архипович / О. О. Клименко, В. М. Ханко // Енциклопедія Сучасної України. – К. : Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т. 2. – С. 788.
19. Клименко О. Білик-Пошивайло Анастасія Савівна / О. О. Клименко // Енциклопедія Сучасної України. – К. : Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т. 2. – С. 791-792.
20. Клименко О. Біляк Василь Андрійович / О. О. Клименко // Енциклопедія Сучасної України. – К. : Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т. 2. – С. 857, 858.
21. Клименко О. Василь Омеляненко / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2006. – № 1-2. – С. 41-43.
22. Клименко О. Василь Омеляненко. 75 (н. 3.VIII.1925, с. Опішня, Полтавщина) / Олена Клименко // АНТ. – 2002. – № 7-9. – С. 115.
23. Клименко О. Вишневецька-Яценко Варвара Григорівна / О. О. Клименко, Л. О. Метка // Енциклопедія Сучасної України. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Т. 4. – С. 475.
24. Клименко О. Відома майстриня іграшки / Олена Клименко // Образотворче мистецтво. – 1991. – № 4. – С. 39-41.
25. Клименко О. Гончарі кінця XIX – першої третини XX ст.: Традиційний напрямок / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2000. – № 1-2. – С. 43-45.
26. Клименко О. Гончарі Опішного 1930–50-х років. Артільне виробництво / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2001. – № 1-2. – С. 42-45.
27. Клименко О. Гончарство / О. Клименко, Л. Сержант, Г. Істоміна // Історія декоративного мистецтва України : у п'яти томах. – К. : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2011. – Т. 4 : Народне мистецтво та художні промисли XX століття. – С. 119-160.
28. Клименко О. До питання про термін «Народний примітив» / Клименко О. О. // Українська народна творчість у поняттях міжнародної термінології (примітив, фольклор, аматорство, наїв, кітч...) : колективне дослідження за матеріалами Других Гончарівських читань. – К. : Музей Івана Гончара – Родовід, 1996. – С. 24-26.
29. Клименко О. Кераміст Андрій Сидоренко та його діяльність під час роботи в Опішнянському гончарному показовому пункті / Олена Клименко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Гончарне шкільництво / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2018. – Кн. IV. – Т. 2. – С. 591-606.
30. Клименко О. Народна кераміка Опішні (До проблеми традицій та інновацій в народних художніх промислах) : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. – К. : Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, 1995. – 340 арк. [Рукопис] // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2. – Од. зб. 36/2. – 342 арк.
31. Клименко О. Опішня сьогодні / Олена Клименко // Образотворче мистецтво. – 1988. – № 1. – С. 14-17.

32. Клименко О. Опішня: тривоги і сподівання / Олена Клименко // Образотворче мистецтво. – 1990. – № 2. – С. 13-15.
33. Клименко О. Перший республіканський симпозіум гончарства / Олена Клименко // Образотворче мистецтво. – 1989. – № 5. – С. 10-12.
34. Клименко О. Постать Остапа Ночовника і проблема інновацій у народному мистецтві / Олена Клименко // Регрес і регенерація в народному мистецтві : колективне дослідження за матеріалами Третіх Гончарівських читань. – К. : Музей Івана Гончара – Родовід, 1998. – С. 200-203.
35. Клименко О. «Споріднені з глиною» / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2009. – № 1-2. – С. 75-77.
36. Клименко О. Творчість Ганни Діденко / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2004. – № 3-4. – С. 40-42.
37. Клименко О. Творчість Мотрони Назарчук / Олена Клименко // Міщанин В. Мотрона Назарчук: життя і творчість / Віктор Міщанин. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – С. 159-269.
38. Клименко О. Творчість Олександра Шкурпели (до проблеми розвитку традицій у сучасному гончарстві) / Олена Клименко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2016 : Персоналії українського гончарства. – Опішне : Українське Народознавство, 2021. – Кн. XI. – Т. 1. – С. 771-786.
39. Клименко О. Українське гончарство в контексті сучасного народного мистецтва (традиції, новації, майстри) / Клименко О. О. // Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури і побуту / упоряд. : В. В. Коцан, М. І. Мегела. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2019. – Вип. 6. – С. 64-88.
40. Клименко О. Український народний примітив: образні витоки, національна своєрідність / Олена Клименко // Родовід. – 1997. – № 2. – С. 58-64.
41. Корогодський Роман. Опішня: проблеми і перспективи / Роман Корогодський // Народна творчість та етнографія. – 1972. – № 3. – С. 45-51.
42. Кравченко Я. Щоб не зупинився гончарний круг / Ярослав Кравченко // Український керамологічний журнал. – 2002. – № 4. – С. 70-73.
43. Крутенко Н. Железняк Омелян Савелійович / Н. Г. Крутенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-18990
44. Крутенко Н. Майстер кераміки О. Ф. Селюченко / Н. Г. Крутенко // Народна творчість та етнографія. – 1986. – № 5. – С. 46-48.
45. Крутенко Н. Падалка Яків Іванович / Н. Г. Крутенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-882114
46. Лащук Ю. Игрушки Ольги Шиян / Ю. Лащук // Декоративное искусство СССР. – 1962. – № 8. – С. 33.
47. Лащук Ю. Розвиток орнаменту опішнянської кераміки / Ю. П. Лащук // Народна творчість та етнографія. – 1963. – № 4. – С. 68-73.
48. Лащук Ю. Українські гончарі / Юрій Лащук. – К. : Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном, 1968. – 40 с.
49. Логвинська Л. Майоліка / Л. Логвинська, О. Тищенко. – К. : Мистецтво, 1966. – 125 с.
50. Мартиненко В. В. Дмитро Головко : альбом / В. В. Мартиненко. – К. : Мистецтво, 1978. – 104 с.
51. Мельничук Л. Гончарство нашого краю: минуле і сьогодення // Народне мистецтво. – 2002. – № 3-4. – С. 26-30.
52. Мельничук Л. Луцишин Олексій Григорович / Л. С. Мельничук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-59425
53. Метка Л. Василь Омеляненко: про особисте – відверто / Людмила Метка // Етнічна історія народів Європи. – 2018. – Вип. 56. – С. 125-128.
54. Метка Л. Василь Омеляненко та Іван Білик: міф про учнівство / Л. Метка // Етнічна історія народів Європи. – 2019. – Вип. 58. – С. 88-93.
55. Метка Л. Василь Омеляненко: участь у виставках / Л. О. Метка // Сіверщина в історії України. – 2019. – Вип. 12. – С. 378-379.
56. Метка Л. Гончарство Опішного в іменах його майстрів / Людмила Метка. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – 640 с. : іл.
57. Метка Л. Горно у домашній майстерні Василя Омеляненка / Людмила Метка // Дослідження, збереження та популяризація пам'яток історико-культурної спадщини України (до 100-річчя від дня народження М. І. Сікорського) : збірник матеріалів III Всеукраїнської наукової конференції (м. Переяслав, 18 квітня 2023 р.). – Переяслав, 2023. – Ч. 1. – С. 38-42.
58. Метка Л. Етапи творчості майстра глиняної зооморфної скульптури Василя Омеляненка / Л. О. Метка // Наукові підсумки 2021 року : збірник наукових матеріалів LXXVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Одеса, 20 грудня 2021 року. – Одеса, [2021]. – Ч. 2. – С. 17-22.
59. Метка Л. Зооморфна скульптура у творчості Василя Омеляненка / Л. О. Метка // Ніжинська старовина : збірник регіональної історії та пам'яткознавства. – К. : Центр пам'яткознавства НАН України ; УТОПІК, 2020. – С. 81-86.
60. Метка Л. Лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка, майстер декоративної глиняної скульптури Василь Омеляненко. Дитячі та юнацькі роки / Людмила Метка // Народознавчі зошити. – 2014. – № 5. – С. 840-848.
61. Метка Л. Ліплений декор як атрибутаційна ознака свічників Василя Омеляненка / Людмила Метка // Народознавчі зошити. – 2016. – № 2. – С. 405-411.
62. Метка Л. Майстер глиняної декоративної скульптури й іграшки: сучасні творчі пошуки / Л. Метка // Зарембівські читання : матеріали сьомих Всеукраїнських Зарембівських наукових читань «Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції» : збірник наукових праць. – К., 2019. – С. 81-84.
63. Метка Л. Майстер зооморфної скульптури Василь Омеляненко з Опішного і його зв'язок з Білоруссю / Л. О. Метка // Сучасні проблеми національно-культурної ідентичності: регіональний вимір : збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 вересня 2020 року). – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. – С. 327-332.

64. Метка Л. Майстер-клас від Василя Омеляненка (виготовлення іграшки-свистунця «рибка») / Людмила Метка // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Гончарне шкільництво / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2018. – Кн. 4. – Т. 2. – С. 553-559.
65. Метка Л. Музеефікація гончарської спадщини Василя Омеляненка в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному / Л. О. Метка // Світові тенденції сучасних наукових досліджень : збірник наукових матеріалів XXXV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Світові тенденції сучасних наукових досліджень», 28 жовтня 2019 року. Вінниця, 2019. – Ч. 7. – С. 5-7.
66. Метка Л. Невідомі сторінки життя майстра українського гончарства Василя Омеляненка / Людмила Метка // Гардаріка. – Харків : Право, 2015. – С. 225-238.
67. Метка Л. Омеляненко, Василь Онуфрійович [Електронний ресурс] / Л. О. Метка // Велика українська енциклопедія. – Режим доступу : https://vue.gov.ua/Омеляненко, Василь Онуфрійович.
68. Метка Л. Персоналії опішненського гончарства : гончарський рід Багріїв / Людмила Метка // Бережанська гімназія : сторінки історії. Матеріали XII наукової конференції м. Бережани, 19 вересня 2024 р. / упор. Наталія Бойко ; Бережанський краєзнавчий музей. – Бережани : Бережанський краєзнавчий музей, 2024. – С. 144-149.
69. Мистецтво України : енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 1995. – Т. 1. – 399 с.
70. Міщанин В. Мотрона Назарчук: життя і творчість / Віктор Міщанин. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – 1048 с.
71. Міщанин В. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки : матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Кн. 1 / Віктор Міщанин. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – 368 с. : іл.
72. Могилевський В. Ю. Гнідий Федір Іванович / В. Ю. Могилевський, О. С. Вакуленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-30693
73. Мотивы малороссийского орнамента гончарного производства. – [Б. м.] : Изд. Полтавского губернского земства, 1882. – XXI табл.
74. Мотиль Р. Бакусевич Володимир Петрович / Р. Мотиль // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-41101
75. Мотрій В. Ольга Шиян: Некролог / Валентина Мотрій, Олесь Пошивайло // Український керамологічний журнал. – 2001. – № 2. – С. 150-151.
76. Мусієнко П. Н. Іван Гончар / П. Н. Мусієнко. – К. : Видавництво Академії архітектури Української РСР, 1952. – 28 с.
77. Найден О. Українська народна іграшка. Смислові та образні основи / О. Найден // Образотворче мистецтво. – 1991. – № 3. – С. 27-30.
78. Олтаржевська Л. Шевченківські лауреати – ну просто ходячі легенди / Л. Олтаржевська // Україна молода. – 1999. – № 32. – 19 лютого.
79. Омеляненко В. О. // Довідник членів Національної спілки художників України. – К., 2003. – С. 406.
80. Омеляненко В. О. // Митці України : енциклопедичний довідник. – К. : «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 433.
81. Омеляненко В. О. // Образотворче мистецтво Полтавщини: 1970–2005. – Полтава, 2005. – С. 124-125: портр., 4 кол. репр.
82. Сержант Л. Глиняна пластика Чернігівщини XVIII – першої третини XX століття (за матеріалами музейних колекцій гончарства та архівів) / Людмила Сержант // Ніжинська старовина. – Ніжин – Київ, 2019. – Вип. 27. – С. 116-128.
83. Сержант Л. Гончарський зооморфний посуд Чернігівщини кінця XIX – першої третини XX століття як художнє явище / Людмила Сержант // Journal KELM (Knowledge, Education, Law, Management), Польща. – 2023. – № 2. – P. 42-49. – DOI https://doi.org/10.51647/kelm.2023.2.6
84. Словник художників України. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1973. – 271 с.
85. Сморж Л. Гончарівна (одержима керамікою) / Леонід Сморж. – Опішне : Українське Народознавство, 2004. – 304 с.
86. Спогади Архимовича Василя Григоровича (1915 – кінець 1980-х). Гавареччина, Львівська область. 09.05.1981 // Польові матеріали Олени Клименко.
87. Спогади Багрія Дмитра Олександровича (1929–2007). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. 17.08.2000 // Польові матеріали Олени Клименко.
88. Спогади Бакусевича Володимира Петровича (1916–1991). Гавареччина, Львівська область. 09.05.1981 // Польові матеріали Олени Клименко.
89. Спогади Білик-Пошивайло Анастасії Савівни (1930–2009). Опішне (завод «Художній керамік»), Полтавщина. 04.04.1985; 05.08.2001 // Польові матеріали Олени Клименко.
90. Спогади Білика Івана Архиповича (1910–1999). Опішне, Полтавщина. 23.05.1989 // Польові матеріали Олени Клименко.
91. Спогади Біляка Василя Андрійовича (1924–1995). Опішне, Полтавщина. 25.08.1987 // Польові матеріали Олени Клименко.
92. Спогади Вишневецької Варвари Григорівни (1925–2001). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. 18.10.1992 // Польові матеріали Олени Клименко.
93. Спогади Городніченко Наталі Василівни (1958 р. н.). Опішне, Полтавщина. 02.09.1991 // Польові матеріали Олени Клименко.
94. Спогади Громового Дмитра Пилиповича (1963 р. н.). Київ (День гончаря в Національному музеї народної архітектури та побуту України). 17.06.2007; Опішне, Полтавщина. 29.06.2019; 20.12.2021 // Польові матеріали Олени Клименко.
95. Спогади Демченка Трохима Назаровича (1912–1985). Опішне, Полтавщина. 04-05.04.1985 // Польові матеріали Олени Клименко.
96. Спогади Діденко Ганни Павлівни (1943–2022). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. 02.09.1991 // Польові матеріали Олени Клименко.
97. Спогади Дубинки Ніни Дмитрівни (1967 р. н.). Опішне, Полтавщина. 30.09.2000; 04.02.2022 // Польові матеріали Олени Клименко.

98. Спогади Дугельної Марії Яківни (1914–1997). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. 12.07.1989 // Польові матеріали Олени Клименко.
99. Спогади Дудник Лідії Іванівни (1938 р. н.). Опішне, Полтавщина. 09.04.2002 // Польові матеріали Олени Клименко.
100. Спогади Жигульової Людмили Володимирівни (1944–2017). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. Серпень 1987; 07.10.1998; 20.07.2001; 31.07.2003 // Польові матеріали Олени Клименко.
101. Спогади Китриша Михайла Єгоровича (1936 р. н.). Опішне, Полтавщина. 02.07.1987; серпень 2000 // Польові матеріали Олени Клименко.
102. Спогади Меткої Людмили Олексіївни (1966 р. н.) Опішне, Полтавщина. Серпень – вересень 2024 // Польові матеріали Олени Клименко.
103. Спогади Лобойченко Валентини Григорівни (1970 р. н.). Опішне, Полтавщина. 30.09.2000; 31.10.2005; 26.09.2020 // Польові матеріали Олени Клименко.
104. Спогади Нікітченка Володимира Васильовича (1933–2014). Опішне, Полтавщина. 11.09.1991; 28.10.1998; 31.10.2005// Польові матеріали Олени Клименко.
105. Спогади Омеляненка Василя Онуфрійовича (1925–2021). Опішне, Полтавщина. 30.05.1989 // Польові матеріали Олени Клименко.
106. Спогади Омеляненка Петра Онуфрійовича (1930–2010). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. 04.04.1985; 29.10.2005 // Польові матеріали Олени Клименко.
107. Спогади Омеляненко Марії Юхимівни (1921–2004). Опішне, Полтавщина. 13.08.1991 // Польові матеріали Олени Клименко.
108. Спогади Острянин Василини Денисівни (1912–2002). Опішне (куток «Гончарівка»), Полтавщина. 25.09.2000 // Польові матеріали Олени Клименко.
109. Спогади Падалки Якова Івановича (1926–2000). Опішне, Полтавщина. 30.05.1989 // Польові матеріали Олени Клименко.
110. Спогади Порохівника Івана Денисовича (1930 р. н.). Опішне, Полтавщина. 28.09.2000 // Польові матеріали Олени Клименко.
111. Спогади Пошивайла Гаврила Ничипоровича (1909–1991). Опішне, Полтавщина. 09.07.1988; 09.02.1989 // Польові матеріали Олени Клименко.
112. Спогади Пошивайло Явдохи Данилівни (1910–1994). Опішне, Полтавщина. 04.04.1985; 07.07.1988; 13.08.1988 // Польові матеріали Олени Клименко.
113. Спогади Селюченко Олександри Федорівни (1921–1987). Опішне, Полтавщина. 05.04.1985 // Польові матеріали Олени Клименко.
114. Спогади Цигрик Антоніни Федорівни (1941–2024). Опішне, Полтавщина. 27.08.1989; 11.09.2002 // Польові матеріали Олени Клименко.
115. Спогади Чабаненко Розалії Трохимівни (1937 р. н.). Опішне, Полтавщина. 25.08.1988 // Польові матеріали Олени Клименко.
116. Спогади Шкурпели Олександра Петровича (1966 р. н.). Опішне, Полтавщина. 01.11.2005 // Польові матеріали Олени Клименко.
117. Третя Національна виставка-конкурс художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!» (1 липня – 30 жовтня 2011) : альбом-каталог. – Опішне : Українське Народознавство, 2012. – 408 с.
118. Украинское народное творчество: Серия VI. Гончарные изделия. – Вып. 1. Типы украинской гончарной посуды. – [М.] : Изд. Кустарного склада Полтавского губернского земства, 1913. – 28 с. : XX табл.
119. Фріде М. Форма і орнамент посуду з Поділля / М. Фріде // Науковий збірник Ленінградського товариства дослідників української історії письменства та мови. – К., 1928. – С. 81-92.
120. Ханко В. Енциклопедія мистецтва Полтавщини : у 2-х т. / Віталій Ханко. – Полтава : ТОВ «АСМІ»; Видавець О. Ханко, 2014. – Т. 1 : А-Л. – 503 с.
121. Ханко В. Енциклопедія мистецтва Полтавщини : у 2-х т. / Віталій Ханко. – Полтава : ТОВ «АСМІ»; Видавець О. Ханко, 2015. – Т. 2 : М-Я. – 435 с.
122. Ханко В. Словник мистців Полтавщини (архітектори, будівничі, гравери, графіки, декоратори, дослідники й популяризатори мистецтва, керамісти, майстри народного мистецтва, іконописці, живописці, мистці гобелена, порцеляни й фаянсу, скульптори). Середина XVII – початок XXI ст. / Віталій Ханко. – Полтава : ВАТ «Видавництво «Полтава», 2002. – 232 с. : іл.
123. Хвиля А. Українське народне мистецтво / А. Хвиля // Малярство і скульптура. – К., 1936. – З. 4. – С. 46.
124. Чарновський О. Українська народна скульптура. Історія. Проблеми розвитку. Види. Художні засоби / Олег Чарновський. – Львів : Вид-во при Львівському державному університеті «Вища школа», 1976. – 144 с.
125. Чечель Ж. А. Антропоморфные глиняные сосуды XIX–XX веков: традиция и новация / Ж. А. Чечель // Культура русских в археологических исследованиях. – Омск ; Тюмень ; Екатеринбург : Магеллан, 2014. – Т. II. – С. 103-105.
126. Щербак В. А. Омеляненко В. О. / В. А. Щербак // Українська радянська енциклопедія : – К. : Гол. ред. УРЕ, 1982. – Т. 8. – С. 15, 13: репр.
127. Щербаківський Вадим. Українське мистецтво: вибрані неопубліковані праці / упоряд., вст. ст. В. Ульяновського; додатки П. Герчанівської, В. Ульяновського. – К. : Либідь, 1995. – 288 с.
128. Щербань А. Творення модерної гончарської культури Лівобережної України: бароковий концепт / Анатолій Щербань // Сучасні дослідження української культури. – Варшава – Івано-Франківськ, 2015. – С. 286-304.

ТВОРИ

СКУЛЬПТУРА

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ЛЕВИ 377
БИКИ 403
БАРАНИ 415
КОЗЛИ 434
КОНІ 440
ОЛЕНІ 448
ЇЖАКИ 452
ОСЛИ 454

АНТРОПОМОРФНА СКУЛЬПТУРА

БАРИНІ 456
КОЗАКИ 477

ЗООАНТРОПОМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ВЕРШНИКИ 494

СЮЖЕТНІ КОМПОЗИЦІЇ 499

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ЛЕВИ

1. Василь Омеляненко. Монументальна скульптура *«Український лев при двох головах»*.
Глина, ліплення, вдавлювання, 166x181x72 см. **Опішне. 1997.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, НД-4265.
Фото Юрка Пошивайла 2008 року

1

2. Василь Омеляненко. Лев (1, 2)**.**
Глина, поливи, гончарний круг,
ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, вирізування, 27,1x35x19 см;
на задній частині тулуба
ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 1970-ті.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-48447/КС-2465.
Фото Тараса Пошивайла

2

3. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 25x12,5x23 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1972.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5782/Ф-17989.
Фото Тараса Пошивайла

4. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 43,7x18,6x35 см;
знизу на тулубі ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 1972.
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5839/Ф-18534.
Фото Тараса Пошивайла

5. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 58,3x52x23 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1975.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-214/К-219.
Фото Тараса Пошивайла

6. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 49x47x23 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1976.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-5/К-5.
Фото Тараса Пошивайла

7. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 57x50x27 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*, на нозі: *«1976 Опішня»*.
Опішне. 1976. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-631/К-585. Фото Тараса Пошивайла

8. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 59,5x54x25 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1976.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1213/К-1177.
Фото Тараса Пошивайла

9. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 33,1x29,5x13,2 см;
на боці ритований напис: «*Омеляненко*»; знизу – ритована цифра «*2*». **Опішне. 1970-ті.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-23341/К-20744. Фото Тараса Пошивайла

10. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 43,2х39,2х19,7 см;
знизу на тулубі ритований напис: *«Омеляненко» та відтиск куманця*; знизу – ритована цифра «2». **Опішне. 1970-ті.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-22501/К-19973. Фото Тараса Пошивайла

11. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 60,6x57,2x27 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. Перша половина 1970-х.**
Полтавський художній музей Віктора Бажана (Полтава). Фото Тараса Пошивайла

12. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 53x50x25,2 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Перша половина 1970-х.
Полтавський художній музей Віктора Бажана (Полтава). Фото Тараса Пошивайла

13. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 50х49х21,6 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко В.»*. **Опішне. 1979.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5787. Фото Тараса Пошивайла

14. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 49,6x42x21,2 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1980.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5818/КП-24223.
Фото Тараса Пошивайла

15. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 56,8x49,5x24,3 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. Кінець 1970-х – початок 1980-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-48445/КС-2463.
Фото Тараса Пошивайла

16. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 55,3x50x25,4 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. Початок 1980-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-54829/КС-2684. Фото Тараса Пошивайла

17. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 60x50x22 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Початок 1980-х.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-218/К-229. Фото Тараса Пошивайла

18. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 30x28,7x13,6 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1985.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1205/К-1169. Фото Тараса Пошивайла

19. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 61x53,7x21,2 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко В.*». **Опішне. 1980-ті.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-11946/КП-26652. Фото Тараса Пошивайла

20. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, гончарний круг,
ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, вирізування, 68x59x30 см;
на задній частині тулуба ритований напис:
«Омеляненко В.».
Опішне. 1990.
Національний музей-заповідник
українського гончарства,
КН-4847/К-4542.
Фото Тараса Пошивайла

21. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 16,8x18,6x8,6 см;
на нижній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко 1996 р.»*
Опішне. 1996.
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-10040/КС-1438.
Фото Ольги Ромаш

22. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 26x17x10 см;
на нижній частині тулуба ритований напис *«Омеляненко 1996 р.»*.
Опішне. 1996.
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-10042/КС-1440.
Фото Ольги Ромаш

23. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 31,1x25,7x13 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко В.*». **Опішне. 2006.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-14800/К-14141. Фото Тараса Пошивайла

24. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 33,4x31,8x17,7 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 2008.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19550/К-17859. Фото Тараса Пошивайла

25. Василь Омеляненко. Лев з короною.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 62x53,3x25,6 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. Початок 2010-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-85714/КС-4669. Фото Тараса Пошивайла

26. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 66,5x55x27,3 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко Опішня 2013 р*».
Опішне. 2013. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28290/К-25226. Фото Тараса Пошивайла

27. Василь Омеляненко. Лев.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 61,8x59,3x27,2 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко Опішня 2015 р.»*.
Опішне. 2015. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28289/К-25225.
Фото Юрка Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

БИКИ

1

28. Василь Омеляненко. Бик (1, 2)**.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 37,7x41,2x20,6 см.
Опішне. Перша половина 1980-х.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-14324/К-13806.
Фото Тараса Пошивайла

2

1

29. Василь Омеляненко. Бик (1, 2).
Глина, поливи, гончарний круг,
ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, вирізування, 45x59,5x26,8 см;
на задній частині тулуба
ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Кінець 1970-х.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-628/К-582.
Фото Тараса Пошивайла

2

38. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, вирізування, 36,7x44,8x19,7 см;
на задній частині та знизу на тулубі ритовані написи: «*Омеляненко*». **Опішне. 1970-ті.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-17659/К-16067.
Фото Тараса Пошивайла

31. Василь Омеляненко. Бик (1, 2)**.**
Глина, поливи, гончарний круг,
ліплення, ритування,
вдавлювання, проколювання,
вирізування, 52,8x64,6x27,5 см;
на задній частині тулуба
ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. Середина 1970-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-27070/КС-1831.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

32. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 25,1х15,6х27,1 см; знизу на тулубі ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1977.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5785/КП-19595.
Фото Тараса Пошивайла

33. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 50x21,6x49 см; знизу на тулубі ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 1979. Національний музей декоративного мистецтва України, К-5784/КП-19594.
Фото Тараса Пошивайла

34. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 30x31,4x15 см.
Опішне. 1985.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1204/К-1168.
Фото Тараса Пошивайла

35. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 64x57x25 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко В.*». **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4466/К-4226. Фото Тараса Пошивайла

36. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 48,4х43х23 см;
на задній частині тулуба ритований напис *«Омеляненко В»*. **Опішне. 1998.**
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-8367/КС-739.
Фото Ольги Ромаш

37. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 57,6x59x24,6 см.
Опішне. 2006.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-15250/К-14493.
Фото Тараса Пошивайла

1

38. Василь Омеляненко. Бик (1, 2)**.**
Глина, гончарний круг, ліплення,
ритування, вдавлювання,
проколювання, вирізування, 28,4x26,5x19,5 см.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86034/КС-4737.
Фото Тараса Пошивайла

2

39. Василь Омеляненко. Бик.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 42,7x36,8x18,5 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко Опішня 2015 р.»*. **Опішне. 2015.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28294/К-25230. Фото Тараса Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

БАРАНИ

40. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 36,7x34,2x23,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. Початок 1960-х.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1040/К-994.
Фото Тараса Пошивайла

41. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 27x27x16 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1970-ті.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, КС-1735. Фото Тараса Пошивайла

42. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 25,8x24,5x20,5 см.
Опішне. 1970-ті. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-988/К-942.
Фото Тараса Пошивайла

43. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 38,5x32,5x16 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 1970-ті. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1046/К-1000.
Фото Тараса Пошивайла

44. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 50,4x17,4x43,2 см; між передніми ногами ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. Середина 1970-х.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5838/КП-21784. Фото Тараса Пошивайла

45. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 39x20,7x37,4 см; знизу на тулубі ритований напис: *«Омеляненко»* та відтиск у вигляді куманця. **Опішне. 1972.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5781/КП-19594. Фото Тараса Пошивайла

46. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 36x35x22 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1975.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8/К-8.
Фото Тараса Пошивайла

47. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 52x48x24,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1976.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1208/К-1172.
Фото Тараса Пошивайла

48. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 45x40x24,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1979.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4/КН-4.
Фото Тараса Пошивайла

49. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 29,3х27,4х13,8 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Кінець 1970-х – початок 1980-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського
ПКМ-85718/КС-4673. Фото Тараса Пошивайла

50. Василь Омеляненко. Баран (1, 2)**.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 34,5x22,5x31 см;
знизу на тулубі ритований напис: «*Омеляненко*» та відтиск у вигляді куманця.
Опішне. 1970-ті.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-26022/К-23238.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

51. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 34x39,6x16,4 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*», знизу на тулубі – «3». **Опішне. Перша половина 1980-х.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-15112/К-14377.
Фото Тараса Пошивайла

52. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 46х44,5х21 см; на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко В.»*. **Опішне. 1980.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-186/К-187.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

53. Василь Омеляненко. Баран (1, 2)**.**
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 32x35x22,6 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 1986.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-7/К-7.
Фото Тараса Пошивайла

54. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 57x23,2x51,8 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко В.*».
Опішне. 1987.
Національний музей декоративного мистецтва України, К-12813/КП-26778. Фото Тараса Пошивайла

55. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 60,5x58x33,5 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Середина 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68378/КС-3375.
Фото Тараса Пошивайла

56. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування,
вдавлювання, проколювання, вирізування, 48,4х43х23 см;
на задній частині тулуба ритований напис:
«Омеляненко В». **Опішне. 1998.**
Національний центр народної культури
«Музей Івана Гончара», КН-8367/КС-739.
Фото Ольги Ромаш

57. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 20,6x21x15,9 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2000-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-83410/КС-4415.
Фото Тараса Пошивайла

58. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 31,6x31,5x18,3 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2000-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-85717/КС-4672.
Фото Тараса Пошивайла

59. Василь Омеляненко. Баран.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 29,3x27,4x13,8 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. Початок 2010-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського ПКМ-85718/КС-4673.
Фото Тараса Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

КОЗЛИ

60. Василь Омеляненко. Козел..
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 48x38x18,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1970-ті.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-906/К-860. Фото Тараса Пошивайла

61. Омеляненко Василь. Козел (чорт).
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 40x33,8x17,2 см. **Опішне. 1970.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-27476/К-24552. Фото Тараса Пошивайла

62. Василь Омеляненко. Козел.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 63х46х25 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 1978. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-6/К-6.
Фото Тараса Пошивайла

63. Василь Омеляненко. Козел.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 55,4x49x24 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. Кінець 1970-х.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-909/К-863. Фото Тараса Пошивайла

64. Василь Омеляненко. Козел.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 29,8x23,4x15,6 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 1990. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4984/К-4687.
Фото Тараса Пошивайла

65. Василь Омеляненко. Козел.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 29,7x25,3x13,8 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Середина 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86031/КС-4734.
Фото Тараса Пошивайла

66. Василь Омеляненко. Козел.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 68,5x58x26,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Середина 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68377/КС-3374.
Фото Тараса Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

КОНІ

67. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 21,5x18,4x20 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1979.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5660/КП-24400.
Фото Тараса Пошивайла

68. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 61x50x23,5 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1987.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1210/К-1174.
Фото Тараса Пошивайла

69. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, вирізування, 62x48x24,5 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко В.*». **Опішне. 1988.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1212/К-1176.
Фото Тараса Пошивайла

70. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 25x23,4x10,5 см. **Опішне. 1990.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4904/К-4586.
Фото Тараса Пошивайла

71. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 24,5x25x10,5 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко В.*». **Опішне. 1990.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4905/К-4587.
Фото Тараса Пошивайла

72. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 56,2x56x22,3 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко 1996 р.»*. **Опішне. 1996.**
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-8370/КС-742.
Фото Ольги Ромаш

73. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 30,3x27,8x13,2 см.
Опішне. 2006.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-14802/К-14143.
Фото Тараса Пошивайла

74. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 33,2x32,4x12,5 см; на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86030/КС-4733.
Фото Тараса Пошивайла

75. Василь Омеляненко. Кінь-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 21,1x21x8 см; знизу на тулубі ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86018/КС-4721.
Фото Тараса Пошивайла

76. Василь Омеляненко. Кінь.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 30x29x12 см; на задній частині тулуба ритовані написи: *«Омеляненко»* та *«Опішня 2015»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-25997/К-23220.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

77. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Коні з композиції *«Літо»*.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, мальовка,
47,3x55,2x20 *(1)*; 48,8x53,4x19 *(2)* см;
збоку на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 2017.**
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-28867/К-25823 *(1)*, КН-28867/К-25824 *(2)*.
Фото Тараса Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ОЛЕНІ

78. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, поливи, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 59,9х45,5х22 см;
на задній частині тулуба ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. Початок 1980-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-54827/КС-2682. Фото Тараса Пошивайла

79. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 35,3x28,5x18 см.
Опішне. 1987.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1206/К-1170.
Фото Тараса Пошивайла

80. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 68x54x25 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 1987.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1209/К-1173.
Фото Тараса Пошивайла

81. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 61x49,8x24 см;
на задній частині тулуба ритований напис: *«Омеляненко. В.»*.
Опішне. 1997–1998.
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-8366/КС-738.
Фото Ольги Ромаш

82. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 38,9x33,2x16,5 см;
на задній частині тулуба ритовані написи: *«Омеляненко»* та *«Опішне 2015»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-26023/К-23239.
Фото Тараса Пошивайла

83. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 31,3x23x13,8 см;
на задній частині тулуба ритовані написи: *«Омеляненко»* та *«Опішне 2015»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-25993/К-23216.
Фото Тараса Пошивайла

84. Василь Омеляненко. Олень.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 43,5x35,5x18,8 см;
на задній частині тулуба ритовані написи: *«Омеляненко»* та *«Опішне 2015»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28291/К-25227.
Фото Тараса Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ЇЖАКИ

1

2

85. Василь Омеляненко. Їжак (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 12,3x10,6x12 см; знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2017. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-24398/К-21670. Фото Тараса Пошивайла

1

2

86. Василь Омеляненко. Їжак (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, 13,3x11x12 см; знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2017. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-24399/К-21671. Фото Тараса Пошивайла

1

2

87. Василь Омеляненко. Їжак (1, 2)**.**
Глина, ангоби, ліплення, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 16x14x12,5 см; знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2018. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28305/К-25241. Фото Тараса Пошивайла

88. Василь Омеляненко. Їжак.
Глина, ангоби, ліплення, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 19,5x15x14 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2018. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28306/К-25242.
Фото Тараса Пошивайла

89. Василь Омеляненко. Їжак.
Глина, ангоби, ліплення, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 20,5x15x14,5 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2018. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28304/К-25240.
Фото Тараса Пошивайла

ЗООМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ОСЛИ

1

2

90. Василь Омеляненко. Осел-музикант (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, 16,8x11,6x8,3 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко В. Опішня 1997 р.»*. **Опішне. 1997.**
Національний музей-заповідник
українського гончарства, НД-4256.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

91. Василь Омеляненко. Осел-музикант (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, 20,8x14,6x9,7 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко В. Опішня 1997 р.»*. **Опішне. 1997.**
Національний музей-заповідник
українського гончарства, НД-4257.
Фото Тараса Пошивайла

АНТРОПОМОРФНА СКУЛЬПТУРА

БАРИНІ

92. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Килина з композиції «*Лісова пісня*».
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 20,6x9x8,8 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1971.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5651/Ф-16840.
Фото Тараса Пошивайла

93. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дівчина з квітами.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,9x11,2x1x11,4 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. О.*».
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68398/КС-3395.
Фото Тараса Пошивайла

94. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Наречена з букетом.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,4x10,5x10,3 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. О.*».
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68381/КС-3378.
Фото Тараса Пошивайла

95. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дружка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,4x12,5x10,3 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. О.*».
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68393/КС-3390.
Фото Тараса Пошивайла

96. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дівчина.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,8x11x1x9,7 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68394/КС-3391.
Фото Тараса Пошивайла

97. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дівчина.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 24,5x9,7x8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68397/КС-3394.
Фото Тараса Пошивайла

98. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Мати з хлібиною.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,3x8,8x9,8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68386/КС-3383.
Фото Тараса Пошивайла

99. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Сваха.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 23,6x12x9,8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68391/КС-3388.
Фото Тараса Пошивайла

100. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Жінка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 24,4x10,4x9,5 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68388/КС-3385.
Фото Тараса Пошивайла

101. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Жінка з кошиком.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,3x11,5x8,9 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68396/КС-3393.
Фото Тараса Пошивайла

102. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Молодиця з кошиком.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 39,6x13,4x8 см.
Опішне. 1990-ті.
Національний центр народної культури
«Музей Івана Гончара», КН-8374/КС-746.
Фото Ольги Ромаш

103. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Молодиця у високому очіпку.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 33,5x14x10,5 см.
Опішне. Кінець 1990-х.
Національний центр народної культури
«Музей Івана Гончара», КН-9741/КС-1411.
Фото Ольги Ромаш

104. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дівчина.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 21,2x10x8 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8928/К-8174.
Фото Тараса Пошивайла

105. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дівчина з букетом.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 21,3x9,2x8,3 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8929/К-8175.
Фото Тараса Пошивайла

106. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Молодиця з куркою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,4x11x8,5 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8930/К-8176.
Фото Тараса Пошивайла

107. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Сваха.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 21,8x11,8x8 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8931/К-8177.
Фото Тараса Пошивайла

108. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Сваха.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення,
вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,2x11x8 см.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-8932/К-8178.
Фото Тараса Пошивайла

109. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**.**
Дівчина.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення,
вдавлювання, проколювання, мальовка, 33,2x14,5x10,5 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-8933/К-8179.
Фото Тараса Пошивайла

110. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Дівчина з букетом.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 32x13,3x11 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8934/К-8180.
Фото Тараса Пошивайла

111. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Дівчина з кошиком.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 32,2x15x10 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8935/К-8181.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

112. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Дівчина (1, 2)**.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 33x14x9,3 см.
Опішне. 1999. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8936/К-8182. Фото Тараса Пошивайла

113. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Дівчина з букетом.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 34,4x15x11,6 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8937/К-8183.
Фото Тараса Пошивайла

114. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Молодиця з хлібиною.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 33x12,5x12,5 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8938/К-8184.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

115. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Дівчина (1-2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування,
вдавлювання, проколювання, мальовка, 30,3x13,8x9,3 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-19564/К-17873.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

116. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Дівчина з хлібиною (1-2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування,
вдавлювання, проколювання, мальовка, 29,8x12,5x11 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-19565/К-17874.
Фото Тараса Пошивайла

1

117. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Дівчина з хлібиною.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 29,4x12,5x12,2 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19566/К-17875.
Фото Тараса Пошивайла

2

118. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Молодиця з макітрою
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 30,1x13,4x14 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19551/К-17860.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

119. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Дівчина з квітами (1, 2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 28,8x12,8x12,8 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. 2008 р.*».
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19567/К-17876.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

120. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Дівчина (1, 2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування,
вдавлювання, проколювання, мальовка, 30,2x14,4x9,8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-19572/К-17881.
Фото Тараса Пошивайла

121. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Молодиця з макітрою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 30x14x13,2 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19573/К-17882.
Фото Тараса Пошивайла

122. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Молодиця з хлібиною.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 27,6x12,5x10,6 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19574/К-17883.
Фото Тараса Пошивайла

123. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Дівчина з куркою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 27,8х13,5х9,2 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19581/К-17889.
Фото Тараса Пошивайла

124. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Молодиця з куркою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 30,6х14,5х8,8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19583/К-17891.
Фото Тараса Пошивайла

125. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Дівчина з букетом.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 33,4x12,9x11,5 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В*».
Опішне. 2011.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-85720/КС-4675.
Фото Тараса Пошивайла

126. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Молодиця з кошиком.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 31,4x13x9,3 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-28302/К-25238.
Фото Тараса Пошивайла

127. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Наречена з букетом.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 31,1x12,8x10 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28303/К-25239.
Фото Тараса Пошивайла

128. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Молодиця з хлібиною.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 31,5x12,6x10,8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28301/К-25237.
Фото Тараса Пошивайла

АНТРОПОМОРФНА СКУЛЬПТУРА

КОЗАКИ

1

2

129. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Козак** (1, 2)**.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, проколювання, вдавлювання, мальовка, 20x9,2x6 см.
Опішне. Початок 1970-х.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1668/К-1627.
Фото Тараса Пошивайла

130. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-наречений.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 28,4x11,5x8,8 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. О.*».
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68382/КС-3379.
Фото Тараса Пошивайла

131. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-боярин.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 24,5x11,7x6,7 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. О.*».
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68383/КС-3380.
Фото Тараса Пошивайла

132. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з хлібиною.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 24,4x9x10,2 см.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68384/КС-3383.
Фото Тараса Пошивайла

133. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак-дружба.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 28,7x11,1x7,8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68390/КС-3387.
Фото Тараса Пошивайла

134. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак-сват.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,5x12x7 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68392/КС-3389.
Фото Тараса Пошивайла

135. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак-сват з гітарою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 27,5x12,8x10 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68404/КС-3401.
Фото Тараса Пошивайла

136. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з гармошкою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 25,6x13,2x9 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68403/КС-3400.
Фото Тараса Пошивайла

137. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з балалайкою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 24,8x11,5x9,5 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68702/КС-3399.
Фото Тараса Пошивайла

138. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з барабаном.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 20x10x8,4 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68400/КС-3397.
Фото Тараса Пошивайла

139. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з бубоном.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,2x11,9x6 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68405/КС-3402.
Фото Тараса Пошивайла

140. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з бубоном.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 20x10x8,4 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. Початок 1990-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68401/КС-3398.
Фото Тараса Пошивайла

141. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак з бандурою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 36x16x8,5 см.
Опішне. Кінець 1990-х.
Національний центр народної культури
«Музей Івана Гончара», КН-9740/КС-1410.
Фото Ольги Ромаш

142. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак з бандурою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 39,6x13,4 см.
Опішне. 1998.
Національний центр народної культури «*Музей Івана Гончара*», КН-8373/КС-745.
Фото Ольги Ромаш

143. Василь Омеляненко. Козак.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,5x11,8x9 см;
зсередини ритований напис: «*О. В.*».
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8923/К-8169.
Фото Тараса Пошивайла

144. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з гармошкою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 26,5x11,4x9 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8924/К-8170.
Фото Тараса Пошивайла

145. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з бандурою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 23x10,8x8,7 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8925/К-8171.
Фото Тараса Пошивайла

146. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з балалайкою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 23,5x10x8 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8926/К-8172.
Фото Тараса Пошивайла

147. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак з гітарою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,5x14,5x8 см;
зсередини ритований напис: *«О. В.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8927/К-8173.
Фото Тараса Пошивайла

148. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-сват.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 36,3x15,5x8 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8940/К-8186.
Фото Тараса Пошивайла

149. Василь Омеляненко (форма),
Марія Омеляненко (мальовка).
Козак-дружба.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 29,2x12,7x8,2 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8939/К-8185.
Фото Тараса Пошивайла

150. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 34,7x15x9,7 см; зсередини ритований напис: *«1998 р.»*.
Опішне. 1998.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8941/К-8187.
Фото Тараса Пошивайла

151. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 30x15x10 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8942/К-8188.
Фото Тараса Пошивайла

152. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-бандурист.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 33x13,6x9 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8947/К-8193.
Фото Тараса Пошивайла

153. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-гетьман з булавою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 30,3x14,3x10,2 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8943/К-8189.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

154. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**.**
Козак-сват з бубоном (1, 2)**.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення,
вдавлювання, проколювання, мальовка, 33,8x13,6x12 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник
українського гончарства, КН-8944/К-8190.
Фото Тараса Пошивайла

155. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак з барабаном.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 34,3x14x14,8 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8946/К-8192.
Фото Тараса Пошивайла

156. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак з бандурою.
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 33,8x14,2x10,6 см.
Опішне. 1999.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8945/К-8191.
Фото Тараса Пошивайла

157. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-сват з бубоном.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 34,2x13,9x10,1 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28296/К-25232.
Фото Тараса Пошивайла

158. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-дружба.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 34,8x14,6x8,2 см;
зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28297/К-25233.
Фото Тараса Пошивайла

159. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-сват з бандурою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 35x12,8x9,5 см; зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28298/К-25234.
Фото Тараса Пошивайла

160. Василь Омеляненко (форма),
Наталка Городніченко (мальовка).
Козак-сват з гармошкою.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 35x15,3x10,4 см; зсередини ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 2015.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28299/К-25235.
Фото Тараса Пошивайла

ЗООАНТРОПОМОРФНА СКУЛЬПТУРА

ВЕРШНИКИ

1

161. Василь Омеляненко. Вершник-свистунець (1, 2)**.**
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 27,3x21,5x8,6 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86021/КС-4724.
Фото Тараса Пошивайла

2

162. Василь Омеляненко. Вершник-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 23,6x18,5x8,8 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86022/КС-4725.
Фото Тараса Пошивайла

163 Василь Омеляненко. Вершник-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,1x18,5x6,8 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86023/КС-4726.
Фото Тараса Пошивайла

164. Василь Омеляненко. Вершник-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 25,4x22,8x8,1 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86025/КС-4728.
Фото Тараса Пошивайла

165. Василь Омеляненко. Вершник-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 21,4x19x8 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86024/КС-4727.
Фото Тараса Пошивайла

166. Василь Омеляненко. Вершник-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,8x19,2x7,6 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86020/КС-4723.
Фото Тараса Пошивайла

167. Василь Омеляненко. Вершник-свистунець.
Глина, ангоби, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 25,6x25,4x8,2 см;
на животі коня ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86019/КС-4722.
Фото Тараса Пошивайла

168. Василь Омеляненко.
Чумак на бику.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 24,6х25,2х10,4 см; знизу на тулубі ритований напис: *«Омеляненко В. Опішня 1997 р.»*.
Опішне. 1997.
Національний музей-заповідник українського гончарства, НД-4254.
Фото Тараса Пошивайла

169. Василь Омеляненко.
Чумак на бику.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 25,5х30,2х11,6 см; знизу на тулубі ритований напис: *«Омеляненко В. Опішня 1997 р.»*.
Опішне. 1997.
Національний музей-заповідник українського гончарства, НД-4255.
Фото Тараса Пошивайла

СЮЖЕТНІ КОМПОЗИЦІЇ

170. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Композиція *«Трійка»*** (1, 2)**.**
Глина, полива, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, вирізування, мальовка, 23х21,7х48,6 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 1972.
Національний музей декоративного мистецтва України, К-5652/Ф-17987.
Фото Тараса Пошивайла

1
2

171. Василь Омеляненко (форма)**,**
Наталка Городніченко (мальовка)**.**
Композиція *«Весілля»* (1, 2)**.**
Глина, ангоби, полива, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 21х23,7х45,5 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко»*.
Опішне. 1987.
Національний музей декоративного мистецтва України, К-11937/КП-26779.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

172. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Композиція *«Тачанка»*** (1, 2)**.**
Глина, ангоби, полива, ліплення, вдавлювання, проколювання, мальовка, 15x16,6x23,1 см;
на підставці напис ангобом: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1987.**
Національний музей декоративного мистецтва України, К-11948/КП-26780.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

173. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Композиція *«На ярмарок»*** (1, 2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,3x45,5x24 см;
на підставці ритований напис: *«Омеляненко В.»*. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4467/К-4227. Фото Тараса Пошивайла

174. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Композиція *«Біля криниці»*.** Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 22,5x35x24,5 см; на підставці ритований напис: *«Омеляненко В.»*. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4907/К-4588. Фото Тараса Пошивайла

175. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Композиція *«На ярмарок»*.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, мальовка, 31,5x50x22,7 см; на підставці ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*. **Опішне. 1999.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8922/К-8168. Фото Тараса Пошивайла

1

2

176. Василь Омеляненко (форма)**,**
Наталка Городніченко (мальовка)**.**
Композиція *«На ярмарок»* (1, 2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг,
ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, мальовка, 29,5х45,1х26,2 см;
на підставці ритований напис:
«Омеляненко О. В.».
Опішне. Друга половина 1980-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського,
ПКМ-63380/КС-3377.
Фото Тараса Пошивайла

ПОСУД

УЖИТКОВИЙ ПОСУД

КУХЛІ 506
ГОРЩИКИ 507
ЧАЙНИК 508

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ ПОСУД

КУМАНЦІ 509
ТАРЕЛІ 514
ПЛЕСКАНЕЦЬ 522

УЖИТКОВИЙ ПОСУД

КУХЛІ

1

2

177. Василь Омеляненко. Кухоль (1, 2).
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 14,6x16,5 см. **Опішне. 1987.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1186/К-1150. Фото Тараса Пошивайла

1

2

178. Василь Омеляненко. Кухоль (1, 2).
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 13,7x11,6 см;
на вінцях ритований напис: «*Опішня*». **Опішне. 1987.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1187/К-1151. Фото Тараса Пошивайла

УЖИТКОВИЙ ПОСУД

ГОРЩИКИ

1

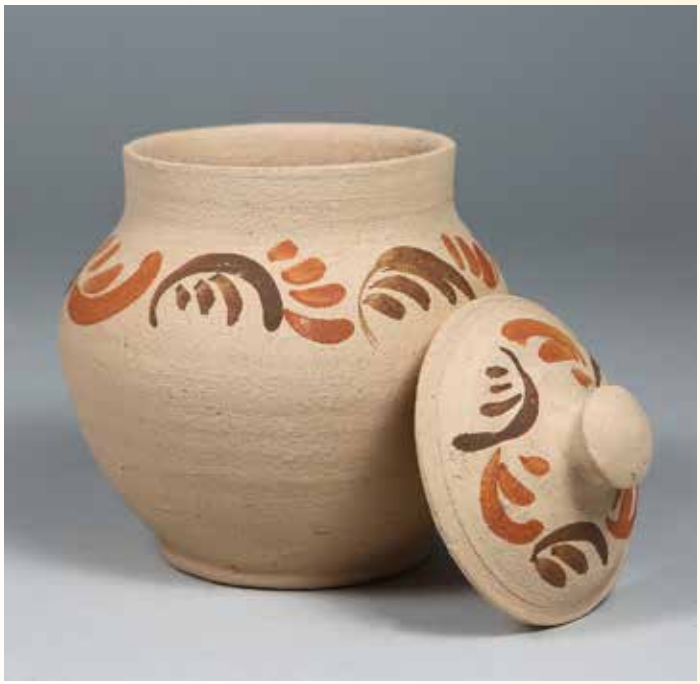

2

179. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Горщик із покришкою** (1, 2).
Глина, ангоби, гончарний круг, писання, 15x12 см. **Опішне. 2010.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19017/К-17432. Фото Тараса Пошивайла

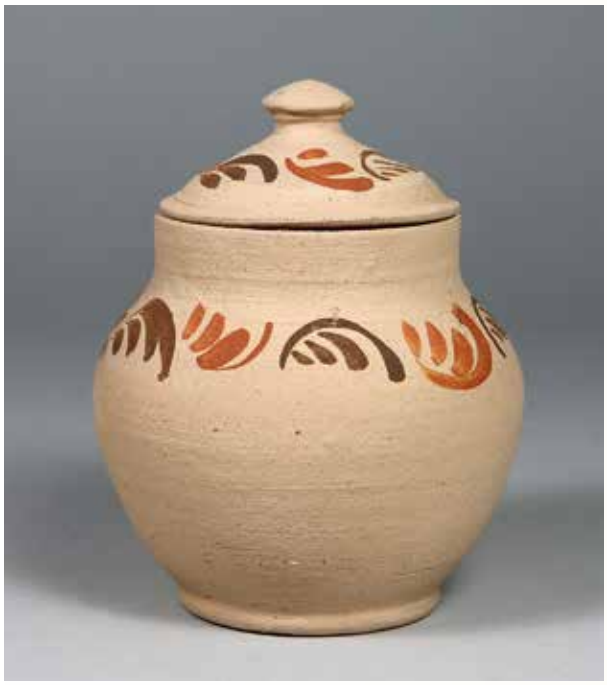

1

2

180. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Горщик із покришкою** (1, 2).
Глина, ангоби, гончарний круг, писання, 13,5x12 см. **Опішне. 2010.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-19018/К-17433. Фото Тараса Пошивайла

УЖИТКОВИЙ ПОСУД

ЧАЙНИК

1

2

181. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Чайник** (1, 2)**.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ліплення, мальовка, 27,1x35x19 см.
Опішне. 2014. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-22108/К-19687. Фото Тараса Пошивайла

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ ПОСУД

КУМАНЦІ

182. Василь Омеляненко. Куманець.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 56x31,5x16 см.
Опішне. 1979. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-2/К-2.
Фото Тараса Пошивайла

183. Василь Омеляненко.
Куманець-півень.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 38,3x31x13,8 см; зсередини на копитці ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. 1981.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3/К-3.
Фото Тараса Пошивайла

184. Василь Омеляненко (форма), **Наталка Городніченко** (мальовка). **Куманець.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 27,4,5x24,3x9,6 см.
Опішне. Початок 2010-х. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86027/КС-4730.
Фото Тараса Пошивайла

185. Василь Омеляненко (форма), **Наталка Городніченко** (мальовка). **Куманець-півень.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, мальовка, 38,8х32,8х11,8 см;
зсередини на копитці ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 2013. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-24390/К-21662.
Фото Тараса Пошивайла

186. Василь Омеляненко (форма), **Наталка Городніченко** (мальовка). **Куманець.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 34x28x11,6 см;
зсередини на копитці ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 2013. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-28307/К-25243.
Фото Тараса Пошивайла

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ ПОСУД

ТАРЕЛІ

187. Омеляненко Василь. Таріль.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 6,5х36 см;
на звороті ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. Середина 1970-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-31118/КС-1870.
Фото Тараса Пошивайла

188. Омеляненко Василь. Таріль.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 7х43 см;
на звороті ритований напис: *«Омеляненко»*. **Опішне. Середина 1970-х.**
Полтавський художній музей Віктора Бажана (Полтава). Фото Тараса Пошивайла

189. Омеляненко Василь. Таріль.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 6,5х35,3 см;
на звороті ритований напис: «*Омеляненко*». **Опішне. 1970-ті.**
Полтавський художній музей Віктора Бажана (Полтава). Фото Тараса Пошивайла

190. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Таріль.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, мальовка, 39х6,5 см. **Опішне. 1980-ті.**
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-9739/КС-1409.
Фото Ольги Ромаш

191. Василь Омеляненко (форма), **Наталка Городніченко** (мальовка). **Таріль.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, мальовка, 38x8,3 см.
Опішне. 1990. Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-8372/КС-744.
Фото Ольги Ромаш

192. Василь Омеляненко (форма), **Наталка Городніченко** (мальовка). **Таріль.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, мальовка, 37,8х9 см.
Опішне. 1998. Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-8371/КС-743.
Фото Ольги Ромаш

193. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Таріль.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ритування, проколювання, мальовка, 7,4х34,9 см;
на звороті ритований напис: «*Омеляненко 2019*». **Опішне. 2019.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-25475/К-22778.
Фото Тараса Пошивайла

194. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Таріль.**
Глина, ангоби, полива, гончарний круг, ритування, проколювання, мальовка, 7,6х32,8 см;
на звороті ритований напис: «*Омеляненко 2019*». **Опішне. 2019.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-25474/К-22777.
Фото Тараса Пошивайла

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ ПОСУД

ПЛЕСКАНЕЦЬ

195. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Плесканець.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, мальовка, 26,8x24,5x10,6 см;
зсередини на копитці ритований напис: *«Омеляненко В»*. **Опішне. Початок 2010-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86028/КС-4731.
Фото Тараса Пошивайла

ІГРАШКА

- СВИСТУНЦІ 524
- МОНЕТКИ 539

ІГРАШКА

СВИСТУНЦІ

1

2

196. Василь Омеляненко.
Півень (1, 2).
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 9,5x8,5x5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3852/К-3302.
Фото Тараса Пошивайла

197. Василь Омеляненко.
Пташка.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 5,5x5x2,6 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4384/К-4181.
Фото Тараса Пошивайла

198. Василь Омеляненко. Півник.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 7,4x9,7x3,7 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4377/К-4174.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

199. Василь Омеляненко.
Курочка (1, 2)**.**
Глина, фарба, лак, ліплення, ритування, проколювання, писання, 6,5x5,7x3 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3674/К-3117.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

200. Василь Омеляненко.
Курочка (1, 2)**.**
Глина, фарба, лак, ліплення, ритування, проколювання, писання, 7x5,5x3 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3675/К-3118.
Фото Тараса Пошивайла

201. Василь Омеляненко.
Півник (1, 2)**.**
Глина, фарба, лак, ліплення, ритування, проколювання, писання, 7,5x5,8x3,1 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3676/К-3119.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

1 2

202. Василь Омеляненко.
Курочка (1, 2)**.**
Глина, фарба, лак, ліплення, вдавлювання, проколювання, писання, 5,9x5,3x2,3 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3839/К-3289.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

203. Василь Омеляненко. Чайка з чаєнятами (1, 2)**.** Глина, фарба, лак, ліплення, ритування, проколювання, писання, 6x5x4,5 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3664/К-3107. Фото Тараса Пошивайла

1

2

204. Василь Омеляненко. Павич (1, 2)**.** Глина, ліплення, ритування, проколювання, 9x7,2x6,7 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3843/К-3293. Фото Тараса Пошивайла

1

2

205. Василь Омеляненко. Павич (1, 2)**.** Глина, ліплення, ритування, проколювання, 8,6x7,5x6,2 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3844/К-3294. Фото Тараса Пошивайла

206. Василь Омеляненко. Півники.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання,
8,2x6,5x3,5; 8,4x6,5x3,4; 8x7x3,4 см.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-68466/КС-3463,
ПКМ-68468/КС-3465, ПКМ-68467/КС-3464.
Фото Тараса Пошивайла

207. Василь Омеляненко. Лебеді.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання,
проколювання, 8,4x8,5x4,2; 8,5x7,8x4 см.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68449/КС-3446, ПКМ-68450/КС-3447.
Фото Тараса Пошивайла

208. Василь Омеляненко.
Курочка.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 9x8x5,1 см.
Опішне. 1993.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-7057/К-6630.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

209. Василь Омеляненко. Курочки *(а, в)* **та півники** *(б, г)* (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 10,3x8,5x6,3; 10,5x9,6x6,4; 10,5x8,7x6,5; 10,5x10,2x6,5 см; знизу ритований напис: «*О. В.*». **Опішне. Початок 2010-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86053$_{1-2}$/КС-4756$_{1-2}$ *(а, в)*; ПКМ-86052$_{1-2}$/КС-4755$_{1-2}$ *(б, г)*.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

210. Василь Омеляненко.
Цап з барабаном (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 9x7,8x5,8 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3848/К-3298.
Фото Тараса Пошивайла

211. Василь Омеляненко.
Козел із гітарою (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 8,5x5,8x5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3849/К-3299.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

1

2

212. Василь Омеляненко.
Козел із балалайкою (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 8,5x6,6x5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3850/К-3300.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

213. Василь Омеляненко.
Коза з грибочками (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 8,5x7x5,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3851/К-3301.
Фото Тараса Пошивайла

214. Василь Омеляненко.
Козлик.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 7,8x6,7x3,2 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4380/К-4177.
Фото Тараса Пошивайла

215. Василь Омеляненко.
Баранчик.
Глина, ліплення, вдавлювання, проколювання, 6,5x4,3x3,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4373/К-4170.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

216. Василь Омеляненко.
Баранчик (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 9x5,2x4,2 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3858/К-3308.
Фото Тараса Пошивайла

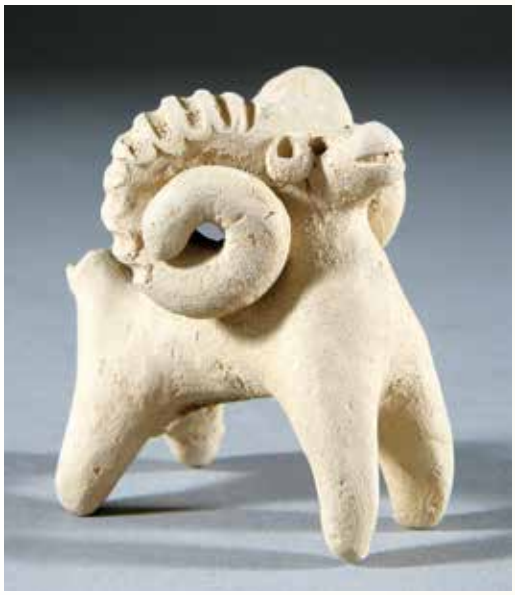

217. Василь Омеляненко. Баранчик.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 6,5х6,1х4,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4381/К-4178.
Фото Тараса Пошивайла

218. Василь Омеляненко. Козлик.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 7,5х6,3х4 см.
Опішне. 1989. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4369/К-4166.
Фото Тараса Пошивайла

1

219. Василь Омеляненко.
Козлики *(а, в)* **та баранчик** *(б)* (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 10,3х6,5х4,5; 9,1х6,8х5; 11,4х7х4,8 см.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68456/КС-3453; ПКМ-68457/КС-3454, ПКМ-68455/КС-3452.
Фото Тараса Пошивайла

2

1

2

220. Василь Омеляненко. Козли (1, 2).
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 7x7,4x3,7; 7,2x7,8x3,9 см.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68464/КС-3461, ПКМ-68461/КС-3458. Фото Тараса Пошивайла

222. Василь Омеляненко. Баранчик.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 5,7x7,3x3,6 см.
Опішне. 1993. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-7056/К-6629.
Фото Тараса Пошивайла

221. Василь Омеляненко. Котик.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 8,5x5,6x6,1 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3860/К-3310.
Фото Тараса Пошивайла

а б

223. Василь Омеляненко. Песик *(а)* **і хом'як** *(б)*.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, вдавлювання, 7,1x7,8x3,6; 9,5x7,2x4,2 см.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68463/КС-3460, ПКМ-68459/КС-3456.
Фото Тараса Пошивайла

224. Василь Омеляненко. Цапик *(а)*, **білочка** *(б)* **та песики** *(в, г)*.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 9x6,5x4,5; 10,3x6,5x4,5; 9x5,1x3,5; 9,4x6,9x4,8 см; знизу ритовані написи: «*О. В.*». **Опішне. Початок 2010-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86049/КС-4752, ПКМ-86045/КС-4748, ПКМ-86047/КС-4750, ПКМ-86051/КС-4754. Фото Тараса Пошивайла

225. Василь Омеляненко. Дикий кабанчик.
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 6,2x8,9x4 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3861/К-3311.
Фото Тараса Пошивайла

226. Василь Омеляненко. Білочка.
Глина, ліплення, вдавлювання, проколювання, 6,5x6x2,4 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4376/К-4173.
Фото Тараса Пошивайла

227. Василь Омеляненко. Білочки.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8,5x6,2x3,6; 9,8x8,2x4,2 см. **Опішне. 1990.** Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68458/КС-3455, ПКМ-68452/КС-3449.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

228. Василь Омеляненко. Звір (1, 2)**.**
Глина, ліплення, вдавлювання, проколювання, 6,5x3,8x2,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4371/К-4168.
Фото Тараса Пошивайла

229. Василь Омеляненко. Звір.
Глина, ліплення, вдавлювання, проколювання, 4,7x5x2,9 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4372/К-4169.
Фото Тараса Пошивайла

230. Василь Омеляненко. Дивний звір.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8,2x7x4,4 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3846/К-3296.
Фото Тараса Пошивайла

231. Василь Омеляненко. Дивний звір.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 7x6,7x5,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3847/К-3297.
Фото Тараса Пошивайла

232. Василь Омеляненко. Зайчик (1, 2)**.**
Глина, фарба, лак, ліплення, ритування, проколювання, писання, 8,2x5,1x2,8 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3666/К-3109.
Фото Тараса Пошивайла

233. Василь Омеляненко.
Ведмедик.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8,2x5x5,8 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3853/К-3303.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

234. Василь Омеляненко.
Ведмедик із гармошкою (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8,3x6,3x6 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3854/К-3304.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

235. Василь Омеляненко.
Ведмедик з барабаном (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8x7,3x5,3 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3855/К-3305.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

236. Василь Омеляненко.
Ведмедик з букетом (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 7,8x6,3x3,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3856/К-3306.
Фото Тараса Пошивайла

1 2

237. Василь Омеляненко.
Ведмедик з букетом (1, 2)**.**
Глина, ліплення, ритування, проколювання, 7,9x6,2x5,2 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3845/К-3295.
Фото Тараса Пошивайла

238. Василь Омеляненко. Ведмедики.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 9,6x7,7x4,5; 9,8x7,1x5,4; 9,5x6,2x4,4 см.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-68451/КС-3448, ПКМ-68460/КС-3457, ПКМ-68454/КС-3452. Фото Тараса Пошивайла

239. Василь Омеляненко. Рибка.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 7,4x9,7x3,7 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4378/К-4175.
Фото Тараса Пошивайла

240. Василь Омеляненко. Рибка.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 7,2x3,5x2,5 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4375/К-4172.
Фото Тараса Пошивайла

241. Василь Омеляненко. Рибка.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 5,6x9,9x3,2 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4382/К-4179.
Фото Тараса Пошивайла

242. Василь Омеляненко. Рибка.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 7x8,5x3,8 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4382/К-4180.
Фото Тараса Пошивайла

243. Василь Омеляненко. Рибки.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 4,5x9,5x3; 4,1x9x2,9 см.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86471/КС-3468, ПКМ-86472/КС-3469.
Фото Тараса Пошивайла

244. Василь Омеляненко. Рибка.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 5,8x9,6x3,4 см.
Опішне. 1993.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
КН-7048/К-6621.
Фото Тараса Пошивайла

ІГРАШКА

МОНЕТКИ

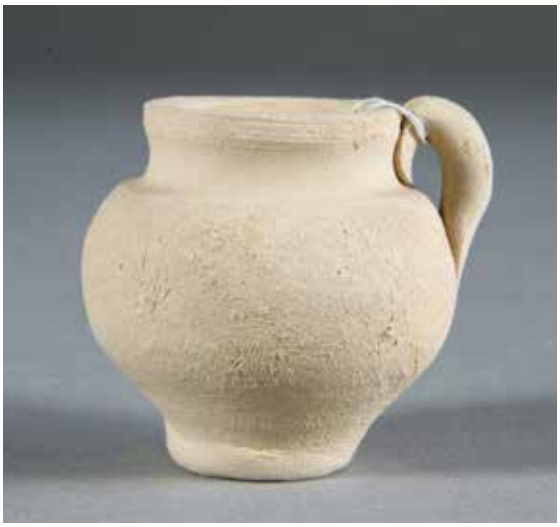

245. Василь Омеляненко. Горщик-монетка.
Глина, гончарний круг, ліплення, 4x4,4 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3753/К-3203.
Фото Тараса Пошивайла

246. Василь Омеляненко. Супник-монетка.
Глина, гончарний круг, ліплення, 3,9x4,1 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3755/К-3205.
Фото Тараса Пошивайла

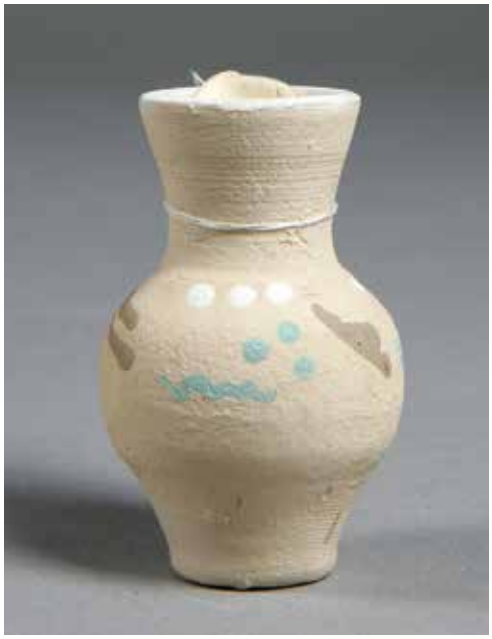

247. Василь Омеляненко. Ваза-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,5x3,4 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3754/К-3204.
Фото Тараса Пошивайла

248. Василь Омеляненко. Горщик-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 4x4 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3756/К-3206.
Фото Тараса Пошивайла

249. Василь Омеляненко. Горщик-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 2,8х3,7 см.
Опішне. 1989. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3758/К-3208.
Фото Тараса Пошивайла

250. Василь Омеляненко. Ваза-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 4,4х3,8 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3757/К-3207.
Фото Тараса Пошивайла

251. Василь Омеляненко. Горщик-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 3,6х3,6 см. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3761/К-3211.
Фото Тараса Пошивайла

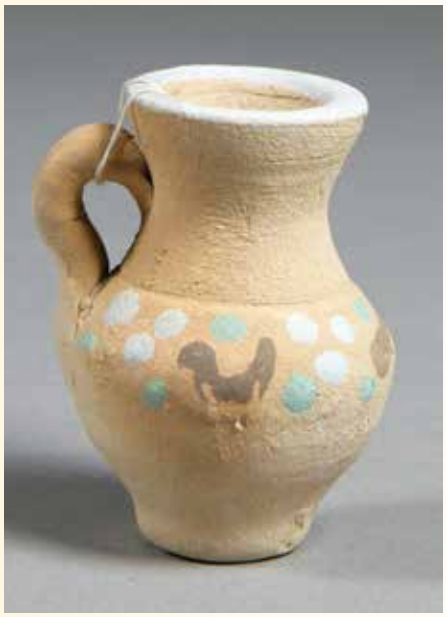

252. Василь Омеляненко. Глечик-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5х3,7 см.
Опішне. 1989.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3762/К-3212.
Фото Тараса Пошивайла

253. Василь Омеляненко. Глечик-монетка.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 4,7х3,6 см.
Опішне. 1989. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3763/К-3213.
Фото Тараса Пошивайла

254. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Глечик-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,3x4,3 см. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3765/К-3215.
Фото Тараса Пошивайла

255. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Ваза-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,4x3,5 см. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3766/К-3216.
Фото Тараса Пошивайла

256. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Кухоль-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, мальовка, 4x5,5 см. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3767/К-3217.
Фото Тараса Пошивайла

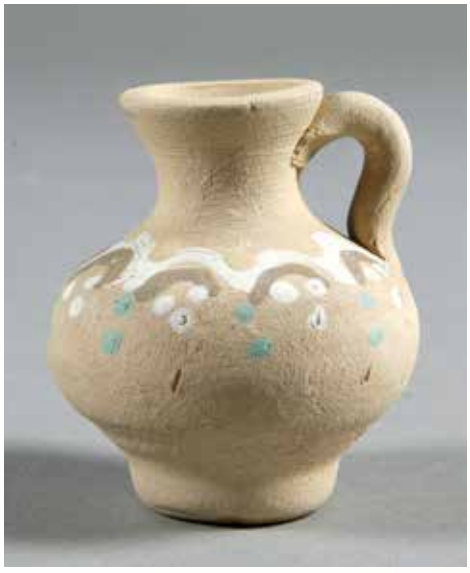

257. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Тиквастий глечик-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,5x4,7 см. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3769/К-3219.
Фото Тараса Пошивайла

258. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Супник-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 4,8x5,5 см. **Опішне. 1989.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3768/К-3218.
Фото Тараса Пошивайла

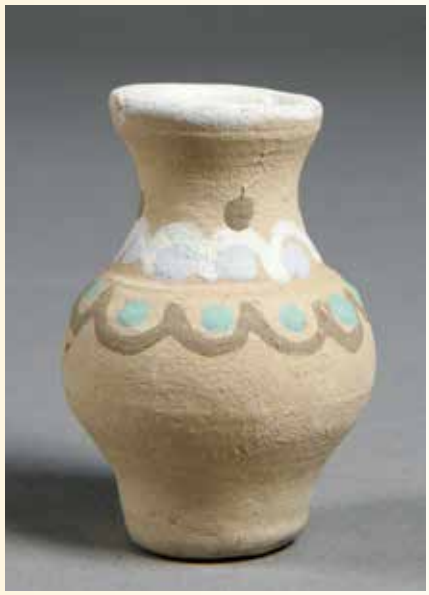

259. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Ваза-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,2x3,5 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3771/К-3221. Фото Тараса Пошивайла

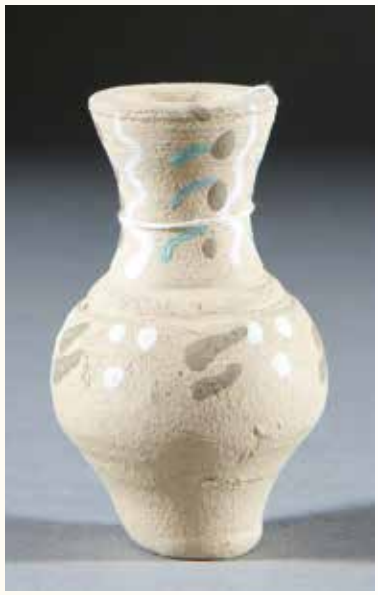

260. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Ваза-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 5,9x3,4 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3770/К-3220. Фото Тараса Пошивайла

261. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Ваза-монетка.** Глина, гончарний круг, ритування, 6,5x3,8 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3772/К-3222. Фото Тараса Пошивайла

262. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Кухоль-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, мальовка, 5,3x6,2 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3773/К-3223. Фото Тараса Пошивайла

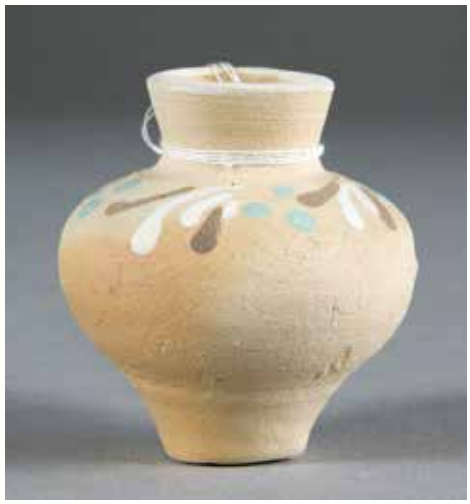

263. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Ваза-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 4,9x4 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3776/К-3226. Фото Тараса Пошивайла

264. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Супник-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 4,4x6,1 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3774/К-3224. Фото Тараса Пошивайла

265. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Чарка-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 7x4,9 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4170/К-3781.
Фото Тараса Пошивайла

266. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Ваза-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,1x4,7 см. **Опішне. 1989.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-3775/К-3225.
Фото Тараса Пошивайла

267. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Чарка-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 7,2x5 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4171/К-3782.
Фото Тараса Пошивайла

268. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Чарка-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 6,3x4,2 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4172/К-3783.
Фото Тараса Пошивайла

269. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Чарка-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 6,5x4,8 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4174/К-3785.
Фото Тараса Пошивайла

270. Василь Омеляненко (форма), **Марія Омеляненко** (мальовка). **Чарка-монетка.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 6,4x5 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4173/К-3784.
Фото Тараса Пошивайла

271. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Чашка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 4,6x8,2 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4175/К-3786. Фото Тараса Пошивайла

272. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Чашка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування, мальовка, 5,7x8,3 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4176/К-3787. Фото Тараса Пошивайла

273. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Чашка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,9x7,5 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4177/К-3788. Фото Тараса Пошивайла

274. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщик-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,3x6,3 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4188/К-3799. Фото Тараса Пошивайла

275. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщик-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,5x5,7 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4190/К-3801. Фото Тараса Пошивайла

276. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщик-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 6,3x7,2 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4189/К-3800. Фото Тараса Пошивайла

277. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Миска-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 3,2х6,6 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4178/К-3789. Фото Тараса Пошивайла

278. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Миска-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 3х7 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4179/К-3790. Фото Тараса Пошивайла

279. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Миска-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,8х7 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4180/К-3791. Фото Тараса Пошивайла

280. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,6х7,3 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4181/К-3792. Фото Тараса Пошивайла

281. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,5х8,4 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4182/К-3793. Фото Тараса Пошивайла

282. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,8х9,7 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4183/К-3794. Фото Тараса Пошивайла

283. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,5х9 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-44185/К-3796. Фото Тараса Пошивайла

284. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,3х9 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4184/К-3795. Фото Тараса Пошивайла

285. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,6х9 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4186/К-3797. Фото Тараса Пошивайла

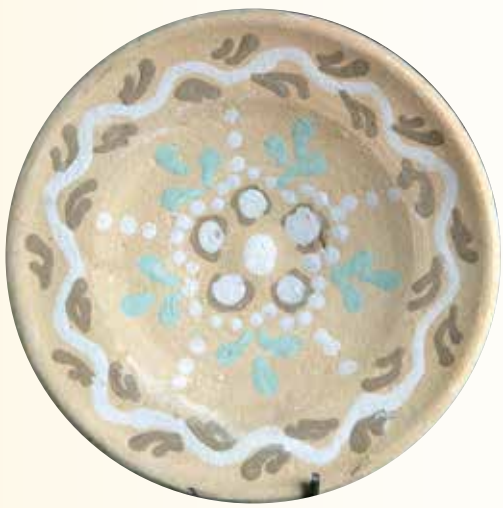

286. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілка-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,5х9 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4187/К-3798. Фото Тараса Пошивайла

287. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Миска-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 4x7,2 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-8755/К-8010. Фото Тараса Пошивайла

288. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Миска-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ритування, мальовка, 3,5x8,4 см; на звороті ритований напис: *«Ом. В»*. **Опішне. 1993.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-7054/К-6627. Фото Тараса Пошивайла

289. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщик-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,7x6,2 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4192/К-3803. Фото Тараса Пошивайла

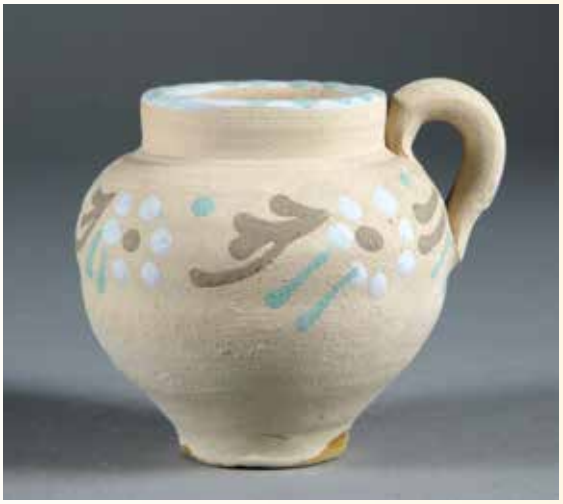

290. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщик-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,8x6,5 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4193/К-3804. Фото Тараса Пошивайла

291. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщик-монетка.** Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,7x6,5 см. **Опішне. 1990.** Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-4194/К-3805. Фото Тараса Пошивайла

292. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Горщики-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,3х6,4х5,5; 6,5х6,1х6; 4,4х4,5х4,6 см; знизу ритований напис: *«Ом. В.»*.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68433/КС-3432, ПКМ-68432/КС-3429, ПКМ-68430/КС-3427.
Фото Тараса Пошивайла

293. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Кошики-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 8,6х8х7,5; 7,7х8,3х7,5; 8,4х8,5х7,3 см; знизу ритований напис: *«Ом. В.»*.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68428/КС-3425, ПКМ-68427/КС-3424, ПКМ-68429/КС-3426.
Фото Тараса Пошивайла

294. Василь Омеляненко.
Вази-монетки.
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 5,5х3,4; 4,4х3,1; 5,5х3,5 см; знизу ритований напис: *«Ом. В.»*.
Опішне. 1990.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68443/КС-3440,
ПКМ-68446/КС-3443,
ПКМ-68445/КС-3442.
Фото Тараса Пошивайла

1

2

295. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Макітри-монетки** (1, 2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 4x7,3; 5x6,6; 4,3x7 см; знизу ритований напис: *«Ом. В.»*.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68418/КС-3415, ПКМ-68419/КС-3416, ПКМ-68416/КС-3413.
Фото Тараса Пошивайла

296. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілки-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,5x7,5; 3,1x8; 2,5x8 см; на звороті ритований напис: *«Ом. В.»*.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68410/КС-3407, ПКМ-68411/КС-3408, ПКМ-68409/КС-3406.
Фото Тараса Пошивайла

297. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Тарілки-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 2,5х9,8; 2,5х8,6; 2,5х8,5 см.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68406/КС-3403, ПКМ-68407/КС-3404, ПКМ-68408/КС-3405.
Фото Тараса Пошивайла

1
2

298. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Миски-монетки** (1, 2)**.**
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 3,4х6,7; 3х7; 2,8х6,5; 3х7 см.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68413/КС-3410, ПКМ-68412/КС-3409, ПКМ-68414/КС-3411, ПКМ-68415/КС-3412.
Фото Тараса Пошивайла

299. Василь Омеляненко (форма)**, Марія Омеляненко** (мальовка)**. Ринки-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,8х6,4х5,3; 5,5х6,3х5,4; 5,8х6,5х5,5; 5,3х6,5х5,5 см; знизу ритований напис: *«Ом. В.»*.
Опішне. 1990. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-68424/КС-3421, ПКМ-68421/КС-3418, ПКМ-68422/КС-3419, ПКМ-68423/КС-3420.
Фото Тараса Пошивайла

300. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Горщики-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,5х6,6х5,4; 5,8х6,4х5,4; 5,9х6,8х5,6; 6х6,3х5,2 см.
Опішне. Початок 2010-х. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86058_{1-5}/КС-4761_{1-5} (4 шт.).
Фото Тараса Пошивайла

301. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Глечики-монетки** *(а, ґ)* **та вази-монетки** *(б-ґ)*.
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, ритування *(г, ґ)*, мальовка, 7,3х5,7х4,8; 7,8х4,7; 8,1х4,8; 7,5х4,9; 6,2х4,8; 6,8х5,8х4,8 см;
знизу ритований напис: *«О. В.»*. **Опішне. 1990** *(а, ґ)*, **Початок 2010-х** *(б-ґ)*.
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського,
ПКМ-86037_{1-7}/КС-4740_{1-7} *(а, ґ)*, ПКМ-86036_{1-2}/КС-4739_{1-2} *(б, в)*, ПКМ-86035_{1-9}/КС-4738_{1-9} *(г, ґ)*.
Фото Тараса Пошивайла

302. Василь Омеляненко (форма)**, Наталка Городніченко** (мальовка)**. Кухлі-монетки.**
Глина, ангоби, гончарний круг, ліплення, мальовка, 5,5х6,4х4,7; 5,5х7,4х5,5; 5,3х7,5х5,4 см. **Опішне. Початок 2010-х.**
Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, ПКМ-86038$_{1\text{-}11}$/КС-4741$_{1\text{-}11}$ (3 шт.). Фото Тараса Пошивайла

303. Василь Омеляненко (форма)**,**
Наталка Городніченко (мальовка)**.**
Тарілки-монетки.
Глина, ангоби, гончарний круг,
мальовка, 2,3х10; 2,5х9,1 см.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, ПКМ-86041/КС-4744,
ПКМ-86059/КС-4762.
Фото Тараса Пошивайла

304. Василь Омеляненко
(форма)**,**
Наталка Городніченко
(мальовка)**.**
Тарілки-монетки.
Глина, ангоби, гончарний круг,
мальовка, 2,1х9,8; 2,5х9;
2,5х9,5 см.
Опішне. Початок 2010-х.
Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського,
ПКМ-86042/КС-4745,
ПКМ-86040/КС-4743,
ПКМ-86039/КС-4742.
Фото Тараса Пошивайла

ПРЕДМЕТИ ПОБУТОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

- СВІЧНИКИ 554
- СКАРБНИЦЯ 562
- ПОПІЛЬНИЦІ 563

ПРЕДМЕТИ ПОБУТОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

СВІЧНИКИ

305. Василь Омеляненко. Шестиріжковий свічник.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 49х32 см; внизу ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 1985. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1/К-1.
Фото Тараса Пошивайла

306. Василь Омеляненко.
Триріжковий свічник.
Глина, гончарний круг,
ліплення, ритування,
43x20,5 см;
внизу ритований напис:
«Омеляненко».
Опішне. 1985.
Національний музей-заповідник
українського гончарства,
КН-1191/К-1155.
Фото Тараса Пошивайла

307. Василь Омеляненко. Шестиріжковий свічник.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 47,5x30 см; внизу ритований напис: «*Омеляненко*».
Опішне. 1988. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1190/К-1154.
Фото Тараса Пошивайла

308. Василь Омеляненко. Свічник.
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка, 6,5х5х3 см. **Опішне. Кінець 1990-х.**
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-16951/КС-1648.
Фото Ольги Ромаш

309. Василь Омеляненко. Свічник.
Глина, ангоби, гончарний круг, мальовка. 6,5х5х3 см. **Опішне. Кінець 1990-х.**
Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара»*, КН-16952/КС-1649.
Фото Ольги Ромаш

310. Василь Омеляненко. Шестиріжковий свічник.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 52х32 см; ритовані написи: внизу – *«Омеляненко В.»*, зсередини – *«Опішня 1991 р. Омеляненко В. О.»*
Опішне. 1991. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-6901/К-6500.
Фото Тараса Пошивайла

311. Василь Омеляненко.
Дворіжковий свічник.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 50x24,9x19,5 см; ритовані написи:
внизу – «*Омеляненко В. О.,*
зсередини – «*Опішня 1991 р. Омеляненко В. О.*»
Опішне. 1991.
Приватна колекція
Юрка Пошивайла (Опішне).
Фото Тараса Пошивайла

312. Василь Омеляненко.
Дворіжковий свічник.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 48,7x23x18,6 см; ритовані написи: внизу – *«Омеляненко В. О.,* зсередини – *«Опішня 1991 р. Омеляненко В. О.»*
Опішне. 1991.
Приватна колекція Юрка Пошивайла (Опішне). Фото Тараса Пошивайла

313. Василь Омеляненко. Шестиріжковий свічник.
Глина, полива, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 54,5x31 см;
зсередини ритований напис: «*Омеляненко В. Опішня 1996*».
Опішне. 1996. Національний музей-заповідник українського гончарства, НД-4261.
Фото Тараса Пошивайла

314. Василь Омеляненко.
Семиріжковий свічник.
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, 45,2х29,4х22,5 см;
знизу ритований напис: *«Омеляненко В.»*.
Опішне. 2008.
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-22537/К-19989.
Фото Тараса Пошивайла

ПРЕДМЕТИ ПОБУТОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

СКАРБНИЦЯ

1

2

315. Василь Омеляненко. Скарбниця (1, 2)**.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 17x14x13 см;
знизу ритований напис «*Омеляненко В.*». **Опішне. 1985.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1188/К-1152.
Фото Тараса Пошивайла

ПРЕДМЕТИ ПОБУТОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

ПОПІЛЬНИЦІ

1

2

316. Василь Омеляненко. Попільниця *«Чорт на рибі»* (1, 2).
Глина, гончарний круг, ліплення, ритування, 26x23,5 см; знизу ритований напис: «*Омеляненко В.*».
Опішне. 1985. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1189/К-1153. Фото Тараса Пошивайла

317. Василь Омеляненко. Попільниця *«Козли на перекладині»*.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 14,4x22,1x20,8 см.
Опішне. 1987. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1193/К-1157. Фото Тараса Пошивайла

318. Василь Омеляненко. Попільниця *«Квас п'ють»*.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 16,4х24х17,5 см;
збоку ритований напис: *«Омеляненко В. О.»*. **Опішне. 1987.**
Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1184/К-1148. Фото Тараса Пошивайла

319. Василь Омеляненко. Попільниця *«Лебеді»*.
Глина, ліплення, ритування, вдавлювання, проколювання, 8,4х20,4х17,8 см.
Опішне. 1988. Національний музей-заповідник українського гончарства, КН-1185/К-1149.
Фото Тараса Пошивайла

ДОДАТКИ

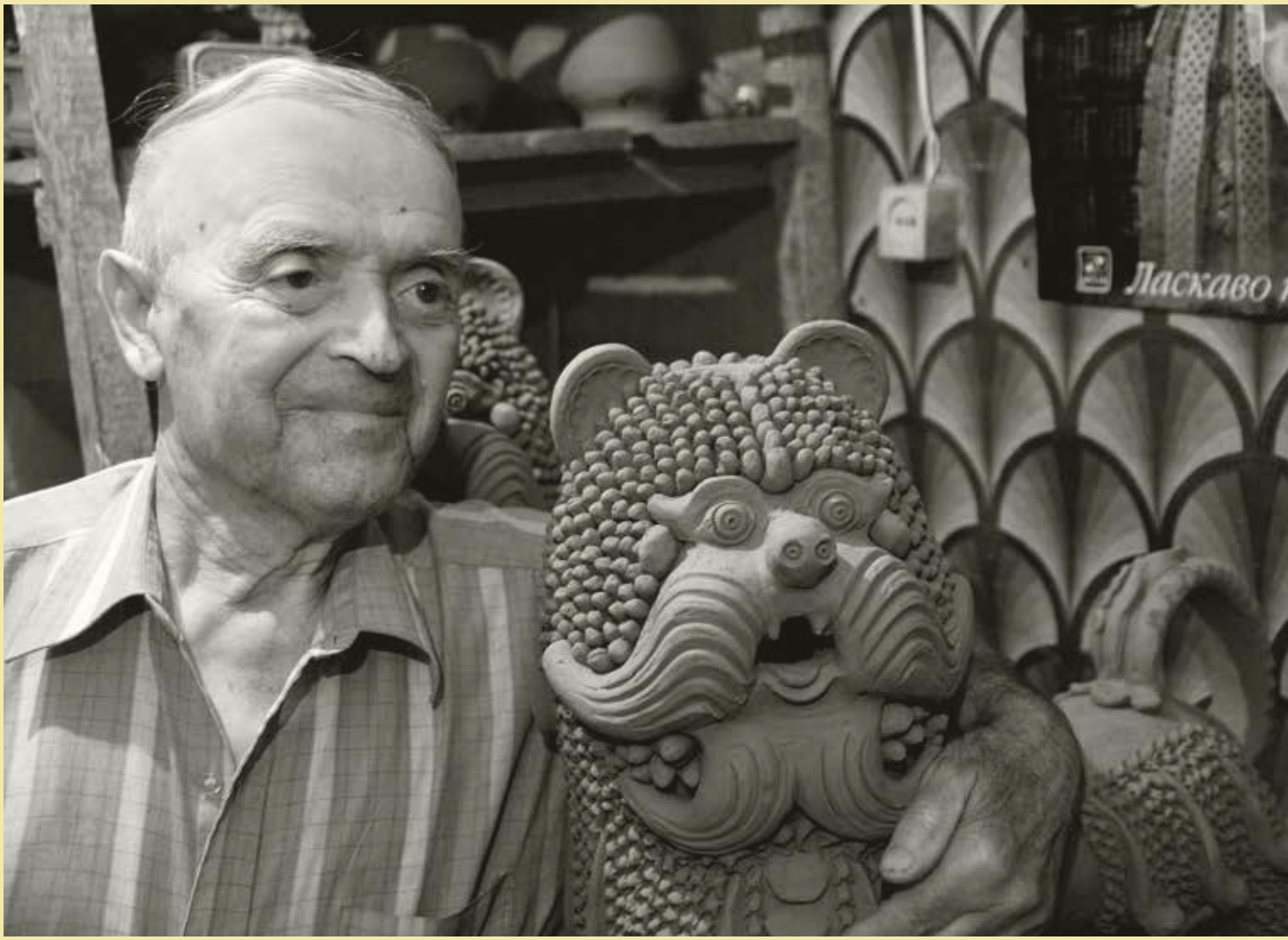

Василь Омеляненко у власній майстерні.
Опішне. 15.09.2012. Фото Наталі Компанцевої

ПУБЛІКАЦІЇ*

Людмила Метка.

МАЙСТЕР-КЛАС ВІД ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА: виготовлення іграшки-свистунця *«рибка»*

[Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Гончарне шкільництво. – Опішне : Українське Народознавство, 2018. – Кн. IV. – Т. 2. – С. 553-559]

Слава про майстерність Василя Омеляненка, відомого гончаря, майстра глиняної декоративної скульптури, шириться далеко за межами рідного селища Опішне, що в Полтавщині. Працювати з глиною він почав ще з 9 років (зараз має за плечима 88). Азам майстерності навчався самотужки, далі 35 років присвятив роботі в заводі *«Художній керамік»*, а нині працює у власній майстерні.

Василь Онуфрійович – заслужений майстер народної творчості України, лауреат Премії імені Данила Щербаківського, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України та Національної спілки художників України. 1999 року разом зі ще двома опішненськими гончарями удостоєний високої нагороди – Державної премії України імені Тараса Шевченка. З 1956 року – учасник численних мистецьких виставок як чужоземних, так і вітчизняних.

Майже за 80 років творчої діяльності через руки Василя Омеляненка *«пройшла»* величезна кількість глини. Не просто пройшла, а перетворилася на мистецькі витвори: різноманітний побутовий посуд, *«монетку»*, тарелі, вази, свічники, куманці, дитячу іграшку, *«баринь»* і *«козаків»*.

З різних куточків не тільки України, а й інших країн до нього приїздять люди, які прагнуть навчитися роботі з глиною. Василь Онуфрійович радо ділиться всіма секретами майстерності. Його майстер-класи настільки зрозумілі, що простий виріб, наприклад іграшку-свистунець, за його порадами можна навчитися робити з першого разу. От тільки відточувати це вміння треба доволі довго.

Пропоную детальний опис майстер-класу від Василя Омеляненка з виготовлення іграшки-свистунця *«Рибка»*.

Для виготовлення *«рибки»*, довжина якої становить 12 см, висота 7 см, а ширина – 4 см, формуються 8 кульок глини таких розмірів (розміри кульок варіюються залежно від розмірів готового виробу):

- кулька діаметром 5-6 см – тіло рибки – 1 шт.;
- кулька діаметром 2-2,5 см – верхній плавник – 1 шт.;
- кульки діаметром 1,5 см – нижній плавник – 2 шт.;
- кульки діаметром 0,5-1 см – боковий плавник – 2 шт.;
- кульки діаметром 0,2-0,3 см – очі – 2 шт. (мал. 3).

Для роботи також знадобляться 2 стеки (дерев'яні гончарські інструменти) – одна з плавно заокругленим краєм, для нанесення ритованого декору, друга – пласка на кінці – для проколювання отворів свистунця (мал. 4). Також потрібна губка, а краще – м'якенька мокра ганчірочка для змочування й витирання рук і стек, суха ганчірочка й невелика ємність з водою.

* *Подано редагований варіант опублікованої статті «Майстер-клас від Василя Омеляненка: виготовлення іграшки-свистунця «рибка» та неопубліковану статтю «Способи декорування зооморфної скульптури Василя Омеляненка»*

1

2

Мал. 1-2.
Майстер-клас гончаря Василя Омеляненка для Оксани Меткої. Опішне. 2013.
Фото Людмили Меткої

3

4

Мал. 3-4.
***«Рибка»* та глиняні елементи** (3), **інструменти** (4) **для виготовлення *«рибки»*. Опішне. 2013.**
Фото Людмили Меткої

І ЕТАП – ВИГОТОВЛЕННЯ ТІЛА РИБКИ

1. Формуємо між долонями кульку глини розміром 5-6 см (мал. 5).
2. Беремо її в долоню однієї руки, а вказівним пальцем іншої руки продавлюємо ямку в кульці. При цьому повертаємо її в долоні й пальцем *«обдавлюємо»*, розширюємо ямку (мал. 6, 7).
3. Беремо заготовку двома руками й формуємо її у вигляді глибокої мисочки (мал. 8).
4. Зводимо краї *«мисочки»* так, щоб усередині залишалася порожнина, і формуємо *«вареничок»* (мал. 9, 10).
5. Загладжуємо *«вареничок»* великим пальцем з різних боків (рухаємося від середини до країв, намагаємося не здавлювати виріб, щоб він не втратив форму); формуємо з одного боку головку рибки, а з іншого – *«натягуємо»* глину на край, та, якщо виникає необхідність, добавляємо глину для формування хвоста рибки (мал. 11-13).
6. Приплюскуємо великим і вказівним пальцями кінці хвоста (мал. 14).

Увага: Пальці рук постійно зволожуємо, витираємо об вологу й суху ганчірочки, намагаючись, щоб вони залишалися чистими й вологими, але не мокрими. Можна мити руки, проте потрібно витирати їх сухою ганчірочкою, а потім – об вологу. Слід запам'ятати: якщо руки будуть у глині або занадто мокрими – буде важко загладити виріб.

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Мал. 5-28. Поетапне виготовлення «*рибки*». Опішне. 2013. *Фото Людмили Меткої*

ІІ ЕТАП – ФОРМУВАННЯ *«ПЛАВНИКІВ»*

1. Для надійного приліплювання деталей (плавників) тоненьким кінцем стеки чи просто нігтем робимо *«зазубрини»* на тілі рибки в тих місцях, де будуть плавники (мал. 15).
2. З кульки розміром 2-2,5 см формуємо верхній плавник, з кульок 1,5 см – нижні плавники, *«примазуємо»*, надаючи їм необхідної форми, до верху й низу рибки (мал. 16-18).
3. З кульок діаметром 0,5-1 см формуємо бокові плавники й *«примазуємо»* до боків виробу, загладжуючи їх краї в напрямку до голови рибки (мал. 19).
4. З кульки діаметром 0,3 см формуємо очі й приліплюємо їх до голови рибки (мал. 20).

Тіло рибки гарно вигладжуємо. При цьому не забуваємо, що пальці рук потрібно постійно зволожувати, витираючи об вологу ганчірочку, намагаючись, щоб вони залишалися чистими.

ІІІ ЕТАП – НАНЕСЕННЯ РИТОВАНОГО ДЕКОРУ

Беремо стеку із заокругленим кінцем (інструмент частіше витираємо, щоб він був чистим і вологим, а не мокрим, оскільки залишки глини перешкоджатимуть нанесенню декору, а мокра стека *«плаватиме»* по поверхні виробу).

1. Проколюємо очі й рот.
2. Плавними рухами, тримаючи стеку під кутом до поверхні виробу, наносимо ритований декор на плавники й на тіло рибки (мал. 21-23).

Увага: після цього етапу залишаємо рибку *«підтугнути»* 1,5-2 години, адже в сирому, щойно зробленому виробі важко зробити отвір для свистіння.

IV ЕТАП – ПРОКОЛЮВАННЯ ОТВОРУ СВИСТУНЦЯ

1. Беремо стеку з пласким кінцем і під кутом проколюємо нею один із боків рибки, ближче до хвостика, доки стека зсередини торкнеться кінцем другого боку рибки (мал. 24).
2. Не витягаючи стеку, повільно повертаємо її перпендикулярно до боку рибки. При цьому глина відгинається. Обережно витягуємо стеку з отвору (мал. 25).
3. Вставляємо стеку між плавниками хвоста рибки, проколюємо виріб і виводимо стеку через попередньо зроблений отвір у боці рибки назовні. Зайва глина при цьому *«відбирається»* самою стекою (мал. 26, 27).

Такі рухи повторюємо кілька разів, досягаючи, щоб усередині отворів не залишалося шматочків глини; щоб глина при проколюванні *«не тяглася»* за стекою. Якщо отвори зроблено правильно, іграшка неодмінно засвистить.

Увага: під час роботи стеки мають бути чистими й вологими.

Проколювання свистунця – складний процес. Треба *«відчувати»* глину й стеку в руці. Якщо не виходить з першого разу, необхідно пробувати ще й ще, доки не призвичаїтеся. До речі, Василь Омеляненко розповідав, що для проколювання свистунця різного розміру потрібні стеки також різного розміру, але вони обов'язково мають бути зроблені з дерева твердої породи, найкраще бруслини *(«Euonymus»)*, і гладенько зашліфовані.

«Навчайтеся, пробуйте, старайтеся і не засмучуйтеся, якщо не вийде з першого разу. Без труда не витягнеш і рибку з «пруда», – запевнив майстер.

Людмила Метка.

СПОСОБИ ДЕКОРУВАННЯ ЗООМОРФНОЇ СКУЛЬПТУРИ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

Василь Омеляненко – опішненський гончар, відомий, передовсім, своєю зооморфною скульптурою. Загалом, майстер працював з глиною понад 85 років. Спочатку він навчився ліпити глиняну іграшку, потім – гончарювати, спостерігаючи за роботою інших майстрів, самотужки опановуючи прийоми декорування виробів.

У своїй творчості майстер надавав перевагу зооморфній традиційній для гончарства Опішного скульптурі – виготовляв левів, биків, баранів, козлів.

Багаторічна творча праця, постійне бажання доведення свого глиняного виробу до ідеалу спонукали Василя Омеляненко до винахідливості в роботі: *«У мене така творча думка своє робе, що я не задивляюсь на чуже, щоб його почерпнути. У мене визріває все те, що мені треба, і так набувається багатство творчості»* [3].

Ось лише окремі технічні прийоми, які він використовував під час ліплення зооморфної скульптури:

- *«Коли робиш скульптуру, то щоб голова не опускалася – «не падала», треба робити «підпорку» з глини між грудьми і головою»* [2].
- *«Коли прикріпляєш хвіст до тулуба скульптури, треба з того краю хвоста вибрати глини трішки, щоб рівномірно все сохло. Якщо цього не зробити, то при висиханні в місці прикріплення може піти тріщина»* [2].
- *«Як роблю лева, то вуса ізсередини вибираю, щоб пусті були, бо буде нерівномірно сохнути і потріскається»* [2].
- *«Як роблю лева чи барана, то ставлю на круг досточку, а на неї вироб – і тоді легше повертати його на крузі»* [2].

Вироби Василя Омеляненка надзвичайно декоративні. Майстер увів у практику народного гончарства багато нових прийомів декорування, став застосовувати різноманітні пристосування (їх він називав інструментами) для нанесення ліпленого декору. Це різноманітні дерев'яні стеки, гончарські ножики: *«Стеки роблю з бруслевини* (бересклет звичайний, *«котячі яйця»*) *через те, шо те дерево густе і кріпке. Ось візьми дуб: наче кріпке дерево, а воно не густе, між ними є такі наче прослойки, як щілини. А це дерево – воно трошки товстувате всередині, не біле, ну воно таке щільне. Отож з різних дерев пробували: шо не попробуєш, а воно не таке. Ото так і оприділили. Я і в заводі дівчатам скільки тих шпичок построгав. А ножик робиться з груші»* [1]. Також власноруч виготовляв *«ситечко»* з нержавіючої сталі й *«товкач»* із липи для виготовлення *«шерсті»*. Окрім цього, майстер використовував як інструмент для декорування різноманітні трубочки (мал. 1).

Один із найбільш ранніх видів наліпленого декору, який застосовував Василь Омеляненко з 1952 року (з 1950 – працював у заводі *«Художній керамік»*), – *«луска»* (мал. 2). Поетапність його нанесення, за словами майстра, така:

- *«качання качалочки»* (діаметр 0,5-1 см);
- формування *«шариків»* (діаметр 0,5-1 см) (з *«качалочки»* краще формувати кульки різних розмірів);
- накладання і *«примазування шариків»* на поверхню виробу. Схожий декор наноситься на поверхню виробу за допомогою *«трубочки»*, обмотаної вологою ганчіркою.

Василь Омеляненко також застосовував декор *«гривка»* (мал. 3). Поетапність його нанесення:

- *«качання качалочки»* (діаметр 0,5-1 см);
- формування *«шариків»* (діаметр 0,5-1 см);
- розкачування, видовження *«шариків»* (робити їх, як коромисло);
- накладання й *«примазування»* їх на поверхню виробу.

Деколи такий декор майстер застосовував у поєднанні з прошкрябуванням (мал. 4).

Декор *«шарики»* (мал. 5) гончар застосовував як для декорування всієї поверхні виробу, так і для створення окремих елементів декору,

Мал. 1.
Гончарські інструменти Василя Омеляненка. Опішне. 2011. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Мал. 2.
Поетапне формування декору *«луска»* (1-4). **Опішне. 2008.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1

2

3

4

1

2

Мал. 3.
Формування декору *«гривка»* (1, 2).
Опішне. 2011. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Мал. 4.
Декор *«гривка»* в поєднанні з прошкрябуванням.
Опішне. 2011. Фото Людмили Меткої
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1

2

3

Мал. 5.
Формування декору *«шарики»* (1-3).
Опішне. 2011. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1 2

Мал. 6.
Формування декору *«хвильки з шариками»* (1, 2).
Опішне. 2008. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1 2

3

Мал. 7.
Формування декору *«шерсть»* (1-3).
Опішне. 2008. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

1 2

Мал. 8.
Формування декору *«шерсть»* (1, 2).
Опішне. 2008. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

а також для формування на скульптурах очей, ніздрів тощо.

Поетапність його нанесення:

- *«качання качалочки»* (діаметр 0,5-1 см);
- формування *«шариків»* (діаметр 0,5-1 см);
- прошкрябування поверхні виробу зубчатим інструментом (щоб краще приліплювалися *«шарики»*);
- накладання *«шариків»* на поверхню виробу;
- придавлювання *«шариків»* трубочкою (трубочка повинна бути обмотана вологою ганчіркою).

Цей декор має різні варіації, залежно від розмірів *«шариків»*, густоти їх нанесення на поверхню виробу, діаметра *«трубочок»*. Сам майстер, розповідаючи про цей декор, зауважував: *«Можна придавити шарик двома чи й трьома трубочками, тоді виходить подвійне й потрійне вдавлення. Якщо придавити шарик інструментом із хвилькою – буде хвиляста серединка»*.

Декор *«хвилька з шариками»* (мал. 6) один із ранніх в арсеналі майстра. Поетапність його нанесення така:

- *«качання качалочки»* (для виготовлення *«хвильки»* і *«шариків»;* діаметр 0,5-1 см);
- формування *«шариків»* (діаметр 0,5-1 см);
- накладання *«качалочки»* на виріб і формування *«хвильки»*;
- накладання *«шариків»* з одного чи обох боків *«хвильки»*;
- придавлювання *«шариків»* трубочкою (трубочка повинна бути обмотана вологою ганчіркою).

Уздовж *«хвильки»* можна наносити декор не способом накладання й придавлювання трубочкою *«шариків»*, а простіше – робити вдавлення трубочкою прямо по поверхні виробу.

Одним із улюблених наліплених декорів Василя Омеляненка була *«шерсть»* (мал. 7), яку він наносив на скульптури баранів, рідше – левів. Для виготовлення *«шерсті»* гончар змайстрував *«ситечко з обичайкою»*. Цей інструмент виготовлений із нержавіючої сталі (за допомогою шила й молотка в ньому зроблено отвори). Окрім цього, для продавлювання глини через сито майстер використовував власноруч виготовлений дерев'яний *«товкачик»*, на робочий бік якого було набито гуму. Етапи нанесення декору *«шерсть»*:

- накладання глини на *«ситечко»*;
- продавлювання глини через *«ситечко»* *«товкачиком»*;
- прошкрябування поверхні виробу зубчатим інструментом (щоб краще приліплювалася *«шерсть»*);
- знімання *«стекою»* зі зворотного боку ситечка частини готової *«шерсті»*, накладання й примазування її на поверхню виробу.

Починаючи з 1958 року Василь Омеляненко прикрашав свої вироби декором, який він сам вигадав і також називав *«шерсть»* (мал. 8). Для нанесення цього декору Василь Омеляненко користується пластмасовим чотиригранним стержнем від дитячої іграшки-дзиґи. *«Оце я придумав сам цей декор. Зламалася у дочки дзиґа, я її розібрав і подумав, як його примінити, і придумав. Попробував, понравилось, тепер часто роблю такий декор»*, – розповідав майстер. Послідовність виконання омеляненківського декору *«шерсть»* така:

- *«качання качалочок»* (діаметр 0,5-1 см; підкачуємо їх у процесі використання);
- накладання *«качалочки»* на поверхню виробу (*«кладемо по одній качалочці, якщо більше покласти, тоді можна її покуражити»*);
- придавлювання *«качалочки»* пластмасовим чотиригранним стержнем від дитячої іграшки-дзиґи.

Наліплений декор треба наносити на виріб після того, як той *«підтугне»*.

Василь Омеляненко – гончар-самоук. Усі згадані елементи наліпленого декору він навчився використовувати самотужки. Інструменти також виготовляв власноруч, застосовуючи різноманітні підручні матеріали.

---

1. *Метка Людмила. Інтерв'ю з Омеляненком Василем. Опішне. 27.02.2013 // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Аудіофонд. – Інв. № 393.*
2. *Спогади Омеляненка Василя // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 7. – Од. зб. 182 : Метка Людмила. Звіт про керамологічну експедицію (Опішне. 25.07.2014) . – 7 арк. ; Аудіофонд. – Інв. № 501.*
3. *Спогади Омеляненка Василя. Опішне. 18.03.2014 // Польові матеріали авторки.*

ЕКСПЕДИЦІЯ

Людмила Метка.
СТЕЖКАМИ ДИТИНСТВА ТА ЮНОСТІ
(за матеріалами керамологічної експедиції 2014 року)

15 травня 2014 року ми з колегою – завідувачкою Аудіовізуальної студії українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства Людмилою Пошивайло, здійснили унікальний проєкт – разом з Василем Омеляненком відвідали один з гончарських кутків Опішного – *«Гончарівку»,* де пройшло дитинство і юність майстра, записали надзвичайно цікаве інтерв'ю з ним, а також відзняли цю бесіду на відео. Матеріали експедиції подано на сторінках цього альбому.

* * *

Василь Омеляненко і Людмила Пошивайло.
Опішне. 15.05.2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко зустрічає учасників експедиції біля свого будинку.
Опішне. 15.05.2014. Фото Людмили Меткої.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко і Людмила Метка.
Опішне. 15.05.2014. Фото Людмили Пошивайло.
Національний музей-заповідник українського гончарства,
Національний архів українського гончарства

«На вулиці Гончарівській – це хата, де родилася Марія і жила з батьками. Така хата була й до війни, вона не перестроєна. Це дівоча усадьба. Батько її, Юхим Харитонович, був ганчар. Там у їх і горна були. Вони посуду робили і палили. А тоді вже, у 1947, вони обміняли її на невеличку хату, тут, недалеко. Вона була така поганенька, під соломою, уже зараз її немає. Вони її за безцінь обміняли, за які там гроші, за хліб. Родичі були багаті, а вони бідніші, то їм дали там на додачу щось, і вони перейшли. То була хатинка на дві кімнати. Марія, як вийшла заміж перший раз, то в одній жила з чоловіком і дітьми, а в другій – сестра її з матір'ю.

Гончарівка – це вулиця мого дитинства. Тут я був скрізь… Тут ми на коньках плавали, був бугор, а тепер зрівнялося. Тут багато дітей було, особенно до війни. Ми з братом тут усе кругом знали. Тут (показує місце. – *Л. М.) у війну, у 1943, як уходили в село наші, тут хату німці спалили з огнемета. Оце, як наші входили 1943, зімою, ця вулиця глибша була, крутіша. Німці тут були, а ми бігли, тікали до Багрія…*

Тут жили «Карасіри», якісь родичі Пошивайлів. А ото колодязь, де ми ходили по воду. Тут була дуже добра вода, і ввесь край брав тут воду.

Тут, зліва від колодязя, ми з сім'єю жили на квартирі у Ткаченчихи. А справа від колодязя Лещенко Митько жив. Він одногодець зо мною, дружили ми. Його в 1943 в Германію забрали, а потом він, як вернувся, на тракторові робив, глину в завод нам возив, а його сестра старша – Катерина – дома свистуни робила. На Гончарівці густо було ганчарів, а свистуни робили в кожній хаті. Отам далі жив гончар, Степаном його звали, а казали на його «Колонович». Тут, біля хати, в його всігда була купа глини і купа глею, обсипані піском. Він її з тієї купи вносив у хату. Вже вона перемочена, перележана була, така м'яка. І тоді струг такий, як дуга з ручками. Він наструже глини і на станок «бабу» набиває, тоді вже січе дугою. Я бачив, як він глину брав та стругав. Уже ми з братом тоді півники робили. Це вже впослі я побачив, що й тут дід робив. Це було вже десь у 1938, отак.

Тут жив Михайло Матюх. Я його до війни не знав. А після війни він прийшов, йому руку ліву відірвало. І то він брав у нас свистуни і їздив кудись продавати. І я з ним раза 2-3 їздив, ото, на Донбасі був, у Таганрозі. Михайло жив тут до війни, хата старенька була під соломою. А тоді тут Іван, товариш наш, жив. Він з 1926 году. А тоді Борис із Котельви жив, він був редактором газети у Котельві. Це все місця нашого дитинства».

До розмови долучилася господарка будинку – Валентина Матущак: *«Отут точно жив гончар. У нас город увесь в свистунцях. Дід мій постоянно все це збирає. І, напевне, тут була та яма, з якої брали глину, тому що провалилося у нас у дворі, як копали погріб, так глибоко, що не можна було достати дна. Збоку остався фрагмент від горна, така вм'ятина в стіні».*

Василь Омеляненко показував місця, де в дитинстві грали в *«колеса»*, в *«загонки»*.

«Оце та хата, де ми жили з 1939 по 1945. Тоді тут Безручка жила, Федора. А далі були груша і береза. Там була яблуня «валуй». Ми горнечко там перше вирили… А там було місце, де стояв «Червоний гончар». Здорове зданіе було. Тут була контора, і сарай, і зданіє. Коли німці були на Млинянській і стріляли, то попала трасірующа пуля, і так загорілося і згоріло дощенту. А частина «Червоного гончаря» була там, де Хлонь живе. Там був паровик, щоб глину молоти. Хлонь Федір тоді робив у «Червоному гончарі», то казав, що з того паровика не буде ніякого діла. Казав: «Тут горобці свистітимуть». Так і получилось.

…На Млинянській топливний склад побудований на місці колишнього кладовища німців.

Тут Горілеї жили, які були гончарями.

Отам жив Багрій, де я вперше у 1934 побачив свистуни. Отам була хата Попенків, де ми жили на квартирі. Хата ця трохи перестроєна. Вона стояла десь трохи сюди боком. А дальше у дворі був сарайчик, і горен, і пригребиця, куди ми ховалися. Тут жив Багрій Сашко і жінка його Дуська. Один іхній син – Сергій – робив у заводі. Сашко був гончар і ліпив гарно. Він зробив композицію «Запорожці пишуть лист турецькому султану». Тут у нього в прихалабку на столику стояли питушки-свистунці.

Ми вже у 1938–1940 все врем'я робили півників у завод. Ангоби там брали – чорний і красний. Глину брали й самі, там де Городище здорове. Ганчарі там розкопали. Отак спуск до Яблучного, отам, як вийти у лісок метрів 100, там глинища були. Глина була метрів на 2 в глибину. Отак як вибрали глину, там чагарники

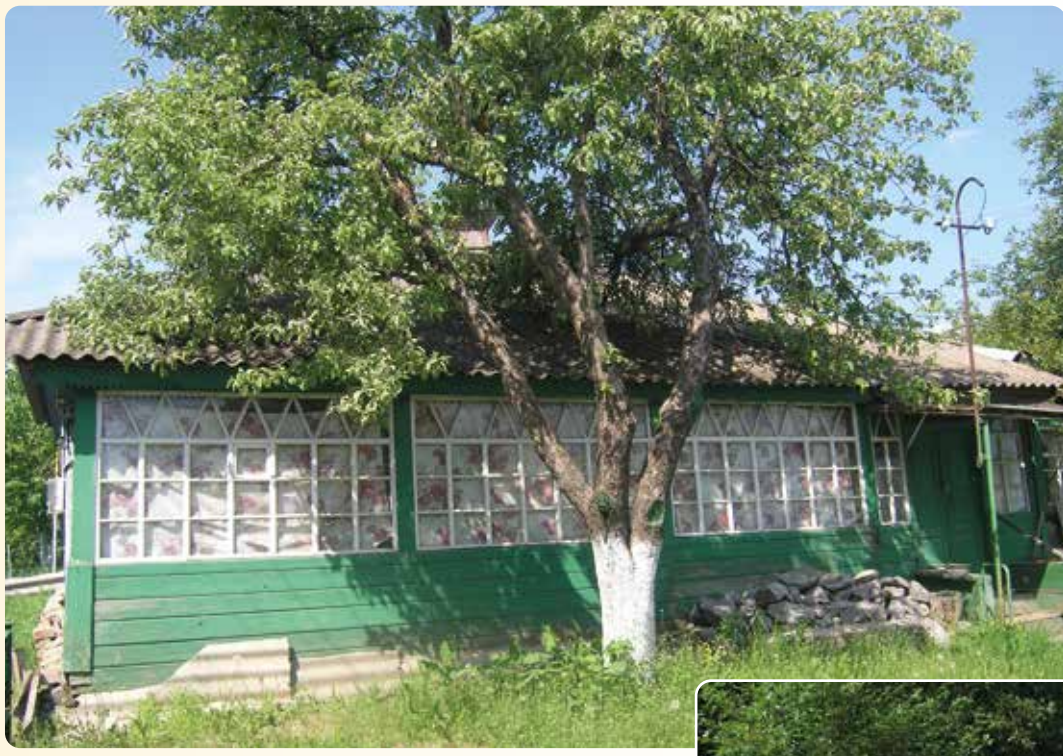

Будинок на *«Гончарівці»*, де народилася Марія Багрій. Опішне. 15.06.2014. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко *(1, 2)***. Стежками *«Гончарівки»*. Опішне. 15.05.2014.** Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства

Василь Омеляненко і Валентина Матущак на *«Гончарівці»*. Опішне. 15.05.2014. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко показує місце на *«Гончарівці»*, де в другій чверті XX століття діяла гончарна артіль *«Червоний гончар»*. Опішне. 15.05.2014. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко показує місце, де стояла хата гончаря Олександра Багрія. Опішне. 15.05.2014. Фото Люмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

1

Василь Омеляненко і Людмила Метка (1, 2)
на садибі Петра Омеляненка.
Опішне. 15.05.2014.
Фото Людмили Пошивайло (1, 2), Люмили Меткої (3, 4).
Національний музей-заповідник
українського гончарства,
Національний архів
українського гончарства.
Публікуються вперше

2

3

4

Василь Омеляненко біля могили дружини Марії на опішненському кладовищі. Опішне. 2015. Фото Людмили Меткої. Публікується вперше

Василь Омеляненко біля горна Петра Омеляненка. Опішне. 2015. Фото Людмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

Василь Омеляненко проводжає учасників експедиції. Опішне. 15.05.2014. Фото Люмили Меткої. Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. Публікується вперше

ростуть зверху. Вони виберуть глину, а те сідає, і так, як покришка, ото, покривається, і туди щілина сантіментрів 60. Ми туди лазили, ножами довбали. Ото, мішечок набрав скраю, зав'язав гузир, а тоді підважив, посередині роз'єднав – третя частина наперед, а остальне – назад, і поніс.

Отут ми, у Реви, на кватирі жили вже у 1947–1948, вже як батька не було, а тоді перейшли до М'якоступа. А строїлись ми тоді, коли жили на кватирі у Острянина. Нас не держали довго на кватирах, нас тільки временно пускали».

Розповідь продовжилася біля хати, де жили мати Василя Омеляненка – Палажка – і брат Петро:

«Ми хату почали строїти у 1949, а в 1950 – увійшли. Вона зразу була вкрита соломою, десь у 1956 перекрили. Директор тоді Петра не одпустив з роботи, шоб хату помогти перекрити. А я робітник сам був. Ми думали, що хоч і маленьке, а зробимо своє. І отож, я розібрав верх, а воно ж соломою вкрите, а снопики прив'язувались до лати. А ці лати на дрючки положені. А перекривать треба було черепицею жилізною. То я, ото, розкрив, бовдур зняв, усе чисто – хата стояла без криші. А ніч іде ж. Петро попросив у директора брезенту, і він не дав. А жінка його (Петра. – Л. М.) *– Сонька – робила в «Червоному гончарі». Там тоді завідував Кривошапка. Так він дав брезент. Через те шо, як піде дощ, воно ж все зруйнується.*

Я тут не був з того часу, як умер Петро. Заросло все… Погано, шо й стежки ніхто не протоптав. Ото яблуня «Білий налив», а там – абрикос. А там лавочка була. На дверях – замок.

Петро вмер зімою у 2010. Отут сарайчик, де він гончарював. А круг дерев'яний у нього був, дуже старинний. Тут горно було. Петро робив і палив тут. Він з 1985 почав робити і палити дома, десь до 2006–2007. А тоді захворів…»

Далі Василь Омеляненко розповів про те, як вони з Петром будували хату, про родину матері із села Бугаївка, що в Київщині, про смерть батька. Ці спогади ввійшли до І розділу альбому.

Закінчилася наша *«подорож»* на кладовищі, де ми відвідали могили членів родини Василя Омеляненка…

Наприкінці подорожі задоволений Василь Омеляненко розчулено дякував, промовляючи: *«Сьогодні приємно, що ми поїхали. Наче згадав те давнє, наблизив його, наче воно передо мною. Я, оце, нові постройки, все чисто, якось пропускаю і уявляю те, що було раніше. Воно мені таке інтересне, таке рідне й близьке. Дуже приязно було знову все згадати. Я тут годів 7 чи 8 не був. Добре, що ми з'їздили, нагадали про минуле…».*

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ
ПУБЛІКАЦІЙ ЗІ ЗГАДКАМИ ПРО ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

ЛІТЕРАТУРА

1. *Андрієць Ярослав. Опішне відкриває молоді таланти / Ярослав Андрієць // Український керамологічний журнал. – Опішне, 2002. – № 1. – С. 110-111 (с. 110)*.*
2. *Андрушенко Оксана. Василь Омеляненко: короткий життєпис і бібліографія / Оксана Андрушенко, Ольга Гирман, Ольга Карунна, Галина Панасюк, Олесь Пошивайло // Бібліографія українського гончарства. 2005 : Національний науковий щорічник. – Опішне : Українське Народознавство, 2008. – Вип. 7. – С. 237-252.*
3. *Анненкова А. Предивний світ нетлінної краси / А. Анненкова // Полтавська думка. – Полтава, 1999. – № 132. – С. 8.*
4. *Антипович Т. Гей, на святі, гей, на опішнянському... / Т. Антипович // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1997. – 16 липня. – С. 3.*
5. *Антипович Т. Обертання світу / Т. Антипович // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2000. – № 125. – 8 серпня. – С. 3.*
6. *Антипович Тарас. Щоб наші вогнища розганяли темряву / Тарас Антипович // Полтавська думка. – Полтава, 1997. – № 29. – С. 1, 7.*
7. *Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 272 с. (с. 205).*
8. *Афонина А. Давайте познавать, оберегать, приумножать / А. Афонина // Киевский вестник. – 1999. – № 19. – 20 февраля. – С. 4.*
9. *Бабенко Ольга. Орнаментальне диво «Дерево життя» / Ольга Бабенко // Народне мистецтво. – 2011. – № 1-4. – С. 110-114 (с. 113).*
10. *Бабіченко Дмитро. Художні промисли України / Дмитро Бабіченко // Образотворче мистецтво. – 1979. – № 1. – С. 16-18 (с. 17).*
11. *Барви Полтавщини: 30 річниці Полтавської обласної організації Національної спілки художників України присвячується : буклет-каталог. – К. : Національна спілка художників України, 2001. – 1 арк.*
12. *Белько Олег. Діяльність органів земського самоврядування з розвитку й популяризації гончарного промислу Полтавщини (1876–1919) / Олег Белько. – Опішне : Українське Народознавство, 2017. – 280 с. (с. 256).*
13. *Бельський В. Синтез творення: гончар Василь Омеляненко відсвяткував 90-річчя / В. Бельський // Віче. – 2015. – № 17. – С. 67.*
14. *Бехтір В. Г. Народне мистецтво на марках України / В. Г. Бехтір // Чумацький шлях. – 1999. – № 1. – С. 28, 29.*
15. *Білик Іван. Передісторія однієї події. Лист 3-й (копія) / Іван Білик // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 26, 27.*
16. *Блінов Г. Чародії з Опішні / Г. Блінов // Прапор комунізму. – Зіньків, 1977. – 25 жовтня. – № 128. – С. 3.*
17. *Бобрищев К. У столиці гончарства – знову свято / К. Бобрищев // Вечірня Полтава. – Полтава, 2009. – № 28. – 15 липня. – С. 20.*

* *У дужках після бібліографічних позицій зазначено сторінки зі згадками про Василя Омеляненка*

18. *Бондар Ірина. Деякі аспекти комплектування колекції українського декоративно-ужиткового мистецтва / Ірина Бондар // Музеї народного мистецтва та національна культура : збірник наукових праць / за редакцією доктора мистецтвознавства М. Селівачова. – К. : Златограф, 2006. – С. 111-116 (с. 114).*
19. *Бондар Ірина. У серці гончарства / Ірина Бондар // Експрес. – Львів, 2007. – № 97. – 10-11 липня. – С. 19.*
20. *Бондаренко Л. Щоб не зупинився гончарний круг / Л. Бондаренко // Трудова Полтавщина. – Полтава, 2008. – № 27. – 18 липня. – С. 7.*
21. *Бондаренко С. Ракетчик Кучма взял резец / С. Бондаренко // Киевские ведомости. – 2009. – № 56. – 1 апреля. – С. 12.*
22. *Борисенко В. Сорочинський ярмарок / В. Борисенко // Народна творчість та етнографія. – 1980. – № 1. – С. 80-85 (с. 83).*
23. *Бочарова Світлана. Полтавська організація Національної спілки художників України / Світлана Бочарова // Національна спілка художників України. – К. : Видавничий дім «Карандаш», 2002. – С. 116-119 (с. 116).*
24. *Брайковська В. Москвичі про опішнянських умільців / В. Брайковська // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1972. – 10 червня. – С. 3.*
25. *Букет Є. Гончарне колесо фортуни / Є. Букет // Культура і життя. – 2014. – № 33. – 15-21 серпня. – С. 14.*
26. *Василь Омеляненко. Монументальна скульптура «Український лев при двох головах». 1997 // Опішне. Вітання з Гончарської Столиці України! : листівка. – Опішне : Українське Народознавство, 2002. – 1 листівка.*
27. *Великому Гончареві України Василю Омеляненку – 95! // Місцева газета. – Опішне, 2020. – № 7. – 5 серпня. – С. 2.*
28. *Велігоцька Н. І. Українське радянське народне мистецтво: Основні шляхи розвитку / Н. І. Велігоцька // Народна творчість та етнографія. – 1977. – № 6. – С. 9-19 (с. 17).*
29. *Веселовська Л. Перлини народного мистецтва / Л. Веселовська // Прапор комунізму. – Зіньків, 1981. – 17 грудня. – С. 4.*
30. *Визнання і квіти вдячності // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2001. – № 119-120. – 24 серпня. – С. 8.*
31. *«Вишиваний шлях» допоміг відкрити чарівну Полтавщину // Місцева газета. – Опішне, 2017. – № 16. – 6 липня. – С. 2.*
32. *Від дому до дому: краєвиди пам'яті : набір листівок. – К. : Майстер книг, 2012. – 13 листівок (1 лист., обкл.).*
33. *Війтенко Ольга. Похоронний дзвін опішнянського гончарства / Ольга Війтенко // Полтавська громада. – 2008. – № 1. – 11 січня. – С. 3.*
34. *Віценя Лідія. Пошивайло Олесь: «Опішне творить гончарський літопис українського буття» / Лідія Віценя // Зоря Полтавщини. – 2008. – № 127-128. – 22 серпня. – С. 2, 3.*
35. *Віценя Лідія. «Я думав, що глину побачу, а побачив народ» / Лідія Віценя // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2006. – № 19. – 12 травня. – С. 4.*
36. *Волкова А. «Своих первых глиняных петушков мы с братом продавали по копейке за штуку. Это помогло нашей семье выжить» / А. Волкова // Факты и комментарии. – 2015. – № 172. – 22 сентября. – С. 12.*
37. *Волкова Г. «Своїх перших «півників» ми з братом продавали в артіль по одній копійці за штуку. Але це допомогло нашій родині пережити важкі часи...» / Г. Волкова // Вечірня Полтава. – Полтава, 2015. – № 37. – 16 вересня. – С. 14.*
38. *Воскресни, писанко! : каталог / упорядники Л. М. Гаврилов, В. В. Жмак, С. Г. Колодяжна. – Полтава : Обласний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи, 2006. – 16 с. (с. 12).*
39. *Гайденко Богдан. Легка крилатість пензля / Богдан Гайденко // Українська культура. – 2000. – № 4. – С. 28.*
40. *Галян Галина. Веселковий дивосвіт / Галина Галян // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1985. – 14 липня. – С. 4.*
41. *Галян Галина. Високість справжніх почуттів / Галина Галян // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1998. – 5 вересня. – С. 4.*
42. *Галян Галина. Галерея мистецтв у Полтаві / Галина Галян // Образотворче мистецтво. – 2000. – № 1-2. – С. 82-84 (с. 83).*

43. *Галян Галина. Потенційний опішненський сувенір / Галина Галян // Українська керамологія / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2002. – Кн. 2. – С. 377-381 (с. 380).*
44. *Ганжа Л. Краса на своєму місці / Л. Ганжа // День. – 1999. – № 27. – 13 лютого. – С. 8.*
45. *Ганжа Петро. З досвіду першого республіканського симпозіуму гончарства в Опішні / Петро Ганжа // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 2. – С. 77-82 (с. 77, 79).*
46. *Ганжа Петро. Класик опішнянської кераміки / Петро Ганжа // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 13. – 17 лютого. – С. 3.*
47. *Герасименко А. Люди і глина / А. Герасименко // Міжнародний туризм. – 2015. – № 5. – С. 136-143.*
48. *Гирман Вікторія. Опішнянська кераміка подивує киян / Вікторія Гирман // Молода громада. – Полтава, 1999. – № 4. – 22 січня. – С. 1.*
49. *Главацька Людмила. Вироби опішнянських гончарів у фондовій збірці Музею народної архітектури та побуту України / Людмила Главацька // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2007 : Атрибуція кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – Кн. ІІІ. – Т. 2. – С. 207-210 (с. 209).*
50. *Глина співає. Звичайно ж у гончарській столиці – Опішні на Полтавщині... // Зубанич Федір. Довколосвітня мандрівка у пошуках України / Федір Зубанич. – К. : ПП Горобець, 2003. – С. 273-276 (с. 275).*
51. *Гончаренко Тамара. Омеляненко Василь Онуфрійович / Тамара Гончаренко // Енциклопедія сучасної України. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Т. 24. – С. 591-592.*
52. *Гончарні світи України: Опішне. Полтавщина // Українське Гончарство : Національний культурологічний щорічник. За рік 1994. – Опішне : Українське Народознавство, 1995. – Кн. 2. – С. 434-498 (с. 482, 489).*
53. *Гончарська столиця України // Краєзнавство. Географія. Туризм. – Київ, 2000. – № 47. – Грудень. – С. 2.*
54. *Групова виставка творів майстрів опішнянської кераміки родини Пошивайлів : каталог. – Полтава : Полтавський краєзнавчий музей, 1980. – 20 с. (с. 5).*
55. *Гурин Т. Вісті з Колегіуму мистецтв / Т. Гурин // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 1. – 1 січня. – С. 3.*
56. *Гуторова Лариса. Поющий лев и вареники с сюрпризом / Лариса Гуторова // Киевские ведомости. – 2008. – № 140. – 5 августа. – С. 16.*
57. *Данилейко Володимир. Блакитний шарм Полтавського артизму: До 30-ліття Полтавської організації НСХУ / Володимир Данилейко // Образотворче мистецтво. – 2001. – № 3. – С. 50-53 (с. 52).*
58. *Данилейко Володимир. Три портрети Шевченківських лауреатів / Володимир Данилейко // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 22. – 20 березня. – С. 2.*
59. *Данилейко Володимир. «Український лев – при двох головах!»; В патріарших руках – гончарний круг; Світовий розголос кераміки Китриша / Володимир Данилейко // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1999. – № 37. – 10 березня. – С. 3.*
60. *Данилейко Володимир. Український лев – при двох головах! Шкіц до портрета майстра народної творчості, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка Василя Омеляненка / Володимир Данилейко // Народне мистецтво. – 2000. – № 1-2. – С. 16.*
61. *Данилець Олександр. Велосипед роботи Кричевського / Олександр Данилець // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 12. – 19 січня. – С. 8.*
62. *Данченко О. С. Народні майстри / О. С. Данченко. – К. : Радянська школа, 1982. – 128 с. (с. 26, 27, 95).*
63. *Даценко Людмила. «Я думав, що глину побачу, а побачив народ» / Людмила Даценко // Село Полтавське. – 2006. – № 19. – 12 травня. – С. 9.*
64. *Декоративно-прикладное искусство: Омеляненко Василий Онуфриевич // Всесоюзная художественная выставка «Страна Советов», посвящённая 70-летию Великого Октября : дополнения к каталогу. – М. : Советский художник, 1988. – 72 с. (с. 14).*
65. *Дениско Тетяна. Гончарного круга золота корона / Тетяна Дениско // Радянська освіта. – 1982. – № 8. – 29 січня. – С. 4.*
66. *Дениско Тетяна. Музей як прихисток національної пам'яті / Тетяна Дениско // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2004. – № 133. – 21 серпня. – С. 4.*
67. *Дениско Тетяна. На побачення з Опішнею – в «Український дім» / Тетяна Дениско // Молодь України. – 1999. – № 22. – 27 лютого. – С. 1.*

68. *Дениско Тетяна. Разом творили гончарне диво / Тетяна Дениско // Зоря Полтавщина. – Полтава, 1997. – № 161. – 12 жовтня. – С. 4.*
69. *Дениско Тетяна. Рівняння на гончарів Опішні / Тетяна Дениско // Культура і життя. – 1988. – № 31. – 31 липня. – С. 1.*
70. *Дениско Тетяна. Чому глина приносить славу, але не дає достатку / Тетяна Дениско // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2001. – № 84. – 19 червня. – С. 2.*
71. *Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя // Киевский вестник. – 1999. – № 19. – 20 февраля. – С. 1.*
72. *Діденко Н. Як зупинити ерозію гончарської культури в Україні / Н. Діденко // Вечірня Полтава. – Полтава, 2006. – № 19. – 11 травня. – С. 1.*
73. *Дмитренко М. Столиця гончарства / М. Дмитренко, С. Пругло // Слово Просвіти. – 2009. – № 28. – 16-12 липня. – С. 11.*
74. *Дмитренко О. Зорі світять із рідних криниць, або Психологія «передухіддя» до Шевченкового раю / О. Дмитренко // Народна армія. – 1999. – № 35. – 24 лютого. – С. 6.*
75. *Дмитренко О. Під його поглядом / О. Дмитренко // Демократична Україна. – 1999. – № 18. – 16 лютого. – С. 2.*
76. *Дмитренко Олексій. Весло : повісті, оповідання, нариси / Олексій Дмитренко. – К. : Радянський письменник, 1973. – 222 с. (с. 83, 89, 95).*
77. *Долина Т. За тямущість, за вміння / Т. Долина // Молода громада. – Полтава, 1996. – № 9. – 23-29 лютого. – С. 2.*
78. *Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР : довідник / М. Долінська. – К. : Мистецтво, 1966. – 158 с. (с. 118).*
79. *Друга Національна виставка-конкурс художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!» (2 липня – 31 жовтня 2010) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор Виставки-конкурсу й пошукач інформаційних матеріалів Світлана Конюшенко. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – 312 с. : іл. + DVD (с. 28, 33, 134, 157, 306).*
80. *Другий Національний фотоконкурс в Опішному «Гончарні ВІЗІЇ країни» (30 червня – 30 жовтня 2011) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор і пошукач інформаційних матеріалів Наталя Стеблівська. – Опішне : Українське Народознавство, 2012. – 192 с. : іл. + DVD (с. 22, 38, 166).*
81. *Дубенко І. Із Опішні – на всі континенти / І. Дубенко // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1979. – 5 серпня. – С. 2.*
82. *Дубінка В. Маршрут сяброўства: «Івянец – Апошня»... / В. Дубінкі // Літаратура і мастацтва. – Мінск, 1973. – № 17. – С. 11.*
83. *Дубовик О. Феєрія Опішного-2013 / О. Дубовик // Українське слово. – 2013. – № 45. – С. 8, 9.*
84. *Думка Юлія. Глиняні шедеври Василя Омеляненка / Юлія Думка // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2005. – № 129. – 23 серпня. – С. 4.*
85. *Дяченко І. Буде, гончарю, і в тебе свято! / І. Дяченко // Полтавський вісник. – Полтава, 2009. – № 28. – 10 липня. – С. 10.*
86. *Етнографічна експозиція «Народний побут, народне мистецтво Полтавщини» : буклет. – Полтава : Полтавський краєзнавчий музей, 2000. – 16 с. (с. 8).*
87. *Етномистецька експансія Полтавського краєзнавчого музею : путівник / автор-укладач Галина Галян. – Полтава : Дивосвіт, 2006. – 12 с. (с. 8).*
88. *Єфремова Лариса. Мотив гри з долею / Лариса Єфремова // МІСТ (Мистецтво, історія, сучасність, теорія). – К. : ВХ[студіо], 2005. – № 2. – С. 68-73 (с. 68, 69).*
89. *Жоголь Л. Творити прекрасне / Л. Жоголь // Образотворче мистецтво. – 1975. – № 6. – С. 22, 23 (с. 22).*
90. *З Шевченком у серці: До 190-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка // Образотворче мистецтво. – 2004. – № 4. – С. 2-7 (с. 7).*
91. *Заслужений майстер народної творчості України, лауреат Шевченківської премії Василь Омеляненко: «Глина в мене, як перший друг в усьому. Коли на душі гарно – до глини, і коли погано – теж до глини» // Вечірня Полтава. – 2020. – № 32. – 5 серпня. – С. 23.*
92. *Земляки-лауреати // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 21. – 17 березня. – С. 3.*

93. *Зіненко Тетяна. Кераміка Опішні другої половини XX ст. як складова керамічної історії України / Тетяна Зіненко // МІСТ (Мистецтво, історія, сучасність, теорія). – 2008. – № 4. – С. 114-120.*

94. *Зіноўеў А. Песні ганчарнага круга / А. Зіноўеў // Беларусь. – Мінск, 1973. – № 9. – С. 18.*

95. *Зубань Вікторія. Кому, як не дітям, відроджувати національні традиції / Вікторія Зубань // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2000. – № 8. – 17 травня. – С. 3.*

96. *Зубань Вікторія. «Робота продовжує моє життя...» / Вікторія Зубань // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 156. – 23 серпня. – С. 12.*

97. *Зубань Вікторія. Хочеться небо прихилити... / Вікторія Зубань // Культура і життя. – 2009. – № 8. – 25 лютого. – С. 1.*

98. *Зубань Ліна. Гончар Василь Омеляненко: «Буває, зліпиш козака чи бариню – поговорити з ними хочеться» / Ліна Зубань // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 12. – 19 січня. – С. 8.*

99. *Зубенко Тетяна. Творчі зустрічі в Колегіумі мистецтв / Тетяна Зубенко // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1998. – № 95. – 28 листопада. – С. 3.*

100. *Ікони та сучасне українське мистецтво з колекцій Переяслав-Хмельницького історико-культурного заповідника та дирекції художніх виставок України. – К. : Дирекція художніх виставок України, 1994. – 152 с. (с. 3).*

101. *Каніболоцька Л. Негода ледь не завадила святу гончаря / Л. Каніболоцька // Коло. – Полтава, 2008. – № 28. – 10-16 липня. – С. 12.*

102. *Кара-Васильєва Тетяна. Декоративне мистецтво України XX століття. У пошуках «великого стилю» / Тетяна Кара-Васильєва, Зоя Чегусова. – К. : Либідь, 2005. – 280 с. : іл. (с. 184).*

103. *Качкан Володимир. Жива глина: Мандрівка в минуле та сьогоднішнє Опішного / Володимир Качкан. – Опішне : Українське Народознавство, 1994. – 232 с. : іл. (с. 50, 54, 155-160).*

104. *Керамика: Омельяненко Василий Ануфриевич // Выставка изобразительного искусства Украинской ССР, посвященная 325-летию воссоединения Украины с Россией, из музеев УССР и РСФСР : каталог. – К. : Мистецтво, 1979. – 112 с. : илл. (с. 98).*

105. *Керамика: Омельяненко Василий Ануфриевич // Выставка «Изобразительное искусство Украинской ССР» : каталог. – Москва : Союз художников СССР, 1985. – 64 с (с. 39).*

106. *Керамика: Омельяненко Василий Ануфриевич // Выставка произведений полтавских художников: живопись, графика, культура, декоративно-прикладное искусство: Велико-Тырново, май 1976 год. – Полтава : Полтавская организация Союза художников Украинской ССР, 1976. – 19 с (с. 14).*

107. *Керамика: Омельяненко Василий Ануфриевич // Выставка произведений художников РСФСР, Украинской ССР и Белорусской ССР, посвященная 1500-летию г. Киева : каталог. – К. : Союз художников РСФСР, Союз художников УССР, Союз художников БССР, 1982. – 127 с. : іл. (с. 28).*

108. *Керамика: Омельяненко Василий Ануфриевич // Международная выставка произведений самодеятельных художников и мастеров декоративно-прикладного искусства Полтавщины, экспонируемой в г. Велико-Тырново (1982) : каталог. – Полтава : Областной научно-методический центр народного творчества и культурно-просветительной работы, 1982. – 24 с. (с. 15).*

109. *Кераміка: Омельяненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки : каталог. – К. : Реклама, 1972. – 108 с. : іл. (с. 60).*

110. *Кераміка: Омельяненко Василь Онуфрійович // Фізична культура і спорт: Республіканська художня виставка : каталог. – К. : Реклама, 1981. – 56 с. : іл. (с. 21).*

111. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Виставка народного декоративного мистецтва Української РСР, присвячена 50-річчю утворення СРСР : каталог. – К. : Реклама, 1974. – 126 с. : іл. (с. 66, 67).*

112. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Виставка творів професійного та самодіяльного образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва (Полтава, Кременчук, Лохвиця) : каталог. – Полтава : Полтавський художній музей, 1975. – 44 с. (с. 21, 22).*

113. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Ленінським шляхом : Республіканська художня виставка, присвячена 60-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції : каталог. – К. : Реклама, 1979. – 106 с. : іл. (с. 84).*

114. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Обласна художня виставка «Ми будуємо комунізм» : каталог. – Полтава : Облполіграфвидав, 1981. – 17 с. (с. 10).*

115. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Подих століть і ритми сучасності : каталог. – Полтава : Полтавська обласна організація Спілки художників України, 1999. – 68 с. (с. 56).*
116. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва : каталог. – К. : Спілка художників УРСР, 1973. – 149 с. : іл. (с. 85).*
117. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка «Земля і люди» : каталог. – К. : Реклама, 1986. – 80 с. : іл. (с. 58).*
118. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка «Наш радянський спосіб життя» : каталог. – К. : Реклама, 1981. – 84 с. : іл. (с. 79).*
119. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка, присвячена XXIV з'їзду КПРС та XXIV з'їзду КП України : каталог. – К. : Реклама, 1972. – 128 с. : іл. (с. 79).*
120. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка, присвячена XXVII з'їзду КПРС та XXVII з'їзду КП України : каталог. – К. : Реклама, 1987. – 68 с. : іл. (с. 44).*
121. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка «40 років Великої Перемоги», присвячена перемозі радянського народу у Великій вітчизняній війні 1941–1945 років : каталог. – К. : Реклама, 1986. – 95 с. : іл. (с. 57).*
122. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка «СРСР – наша Батьківщина», присвячена 60-річчю утворення СРСР : каталог. – К. : Реклама, 1984. – 72 с. (с. 64).*
123. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Республіканська художня виставка «XXX років Великої Перемоги» : каталог. – К. : Реклама, 1976. – 176 с. : іл. (с. 87, 160).*
124. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Фотовиставка «Портрет на межі тисячоліть». Галерея мистецтв, 14 лютого – 16 березня : каталог. – Полтава : Редакція обласної газети «Зоря Полтавщини», 2001. – С. 28.*
125. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Художня виставка «Слава праці», присвячена XXV з'їзду Компартії України : каталог. – К. : Реклама, 1977. – 118 с. (с. 63).*
126. *Кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Ювілейна виставка, присвячена 800-річчю м. Полтави : каталог. – Полтава : Полтавський краєзнавчий музей, 1974. – 37 с. (с. 26).*
127. *Кирей В. Таїна гончарного круга / В. Кирей // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 156. – 23 серпня. – С. 12.*
128. *Кириченко Т. Лев при двох головах щасливо вибрався із горна / Т. Кириченко // Полтавська думка. – Полтава, 1997. – № 44. – 31 жовтня. – С. 8.*
129. *Кисельова Нонна. В чиїх руках доля народного мистецтва? / Нонна Кисельова // Образотворче мистецтво. – 1990. – № 4. – С. 6-8 (с. 6).*
130. *Кисельова Нонна. Відомий центр гончарства / Нонна Кисельова // Образотворче мистецтво. – 1976. – № 2. – С. 25.*
131. *Кисельова Нонна. Кераміка. Розділ 3 / Нонна Кисельова // Художні промисли України : альбом. – К. : Мистецтво, 1979. – 256 с. (с. 15, 101, 105, 124, 129).*
132. *Кисельова Нонна. Специфіка творчої праці в художніх промислах / Нонна Кисельова // Образотворче мистецтво. – 1979. – № 3. – С. 21-23 (с. 22).*
133. *Клименко Е. А. Опошня. Проблемы промысла / Е. А. Клименко // Народное искусство и современная культура. Проблемы сохранения и развития традиций : материалы Всесоюзной с международным участием научно-творческой конференции. – М., 1991. – С. 287-292 (с. 290).*
134. *Клименко О. «Корито опішнянських слив» і гордість національної культури / О. Клименко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – Київ, 2000. – № 47. – Грудень. – С. 4-5 (с. 3).*
135. *Клименко О. Опішня сьогодні / О. Клименко // Образотворче мистецтво. – 1988. – № 1. – Січень – лютий. – С. 14-17 (с. 16).*
136. *Клименко О. О. Виставка опішнянської кераміки / О. О. Клименко // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 2. – С. 93.*
137. *Клименко О. О. З досвіду роботи над відродженням опішнянської іграшки / О. О. Клименко // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею : матеріали ювілейної наукової конференції. Частина І. Історія музею. Колекції. Питання експозиційної роботи. – Полтава, 1992. – С. 60-62 (с. 61).*
138. *Клименко О. О. Опішня: сучасні проблеми гончарного промислу / О. О. Клименко // Мистецтво та народна творчість кінця XX століття : збірник матеріалів конференції молодих вчених. – К. : Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені Максима Рильського, 1990. – С. 19, 20 (с. 20).*

139. *Клименко Олена. Василь Омеляненко / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2006. – № 1-2. – С. 41-43.*

140. *Клименко Олена. Василь Омеляненко. 75 / Олена Клименко // АНТ: Вісник археології, мистецтва, культурної антропології. – Київ, 2002. – № 7-9. – С. 115.*

141. *Клименко Олена. Гончарі Опішного 1930–50-х років: Артільне виробництво / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2001. – № 1-2. – С. 42-45 (с. 45).*

142. *Клименко Олена. Гончарство Опішного XX століття: артілі, заводи, домашнє виробництво / Олена Клименко // Народні художні промисли України: історія, сьогодення, перспективи : збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції 20 листопада 2015 року. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – С. 171-181 (с. 177).*

143. *Клименко Олена. Кераміка Опішні / Олена Клименко, Наталія Мішутіна // Образотворче мистецтво. – 1981. – № 2. – С. 31.*

144. *Клименко Олена. Колективне й особистісне в українському гончарстві / Олена Клименко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2017 : Естетика буття. Діалоги епох і культур / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. XII. – Т. 2. – С. 172-206 (с. 186).*

145. *Клименко Олена. Колекція опішненської кераміки в зібранні Державного музею українського народного декоративного мистецтва / Олена Клименко // 100 років колекції Державного музею українського народного декоративного мистецтва. – К. : АртЕк, 2002. – С. 74-79 (с. 79).*

146. *Клименко Олена. Народний майстер як творча особистість (До проблеми індивідуального в народному мистецтві) / Олена Клименко // Традиційне й особистісне в мистецтві : колективне дослідження за матеріалами Четвертих Гончарівських читань. – К. : Український центр народної культури «Музей Івана Гончара», 2002. – С. 31-37 (с. 36).*

147. *Клименко Олена. Опішня: минулі і сучасні проблеми / Олена Клименко // Золоті ворота. – 1994. – № 1. – С. 160.*

148. *Клименко Олена. Опішня: тривоги і сподівання / Олена Клименко // Образотворче мистецтво. – 1990. – № 2. – С. 13-15 (с. 15).*

149. *Клименко Олена. Опішнянська кераміка в Києві / Олена Клименко // Прапор комунізму. – Зіньків, 1989. – № 114. – 21 вересня. – С. 3.*

150. *Клименко Олена. Опішнянський сувенір / Олена Клименко, Наталія Мішутіна // Україна. – 1979. – № 52. – С. 12.*

151. *Клименко Олена. Перший республіканський симпозіум гончарства / Олена Клименко // Образотворче мистецтво. – 1989. – № 5. – С. 10-12 (с. 10, 11).*

152. *Клименко Олена. Творчість Ганни Діденко / Олена Клименко // Народне мистецтво. – 2004. – № 3-4. – С. 40-42 (с. 41).*

153. *Клименко Олена. Творчість сучасних українських гончарів і проблеми реалізації глиняних виробів / Олена Клименко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2009 : Ринок ужиткової і художньої кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2020. – Кн. V. – Т. 2. – С. 69-78 (с. 75).*

154. *Клименко Олена Олександрівна. Народна кераміка Опішні (до проблеми традицій та інновацій в народних художніх промислах) : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Спеціальність 07.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво. – К. : Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, 1995 [Рукопис] // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2. – Од. зб. 36/1. – 217 арк. (арк. 155, 160).*

155. *Клименко Олена Олександрівна. Народна кераміка Опішні (до проблеми традицій та інновацій в народних художніх промислах) : додаток до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Т. II : Словник гончарів Опішні та навколишніх сіл. – К. : Інститут мистецтвознавства фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, 1995 [Рукопис] // Національний музей-заповідник українського гончарства, Національний архів українського гончарства. – Ф. 1. – Оп. 2. – Од. зб. 36/2. – 342 арк. (арк. 150, 161, 291-293).*

156. *Козельська Ганна. «По кресленнях його не зробиш» / Ганна Козельська // Вечірня Полтава. – Полтава, 2005. – № 44. – 3 листопада. – С. 8.*

157. *Козельська Ганна. Світ Божий, як Великдень... / Ганна Козельська // Вечірня Полтава. – Полтава, 2002. – № 18. – 1 травня. – С. 1.*

158. *Козленко Тетяна. Екскурсія по столиці гончарства / Тетяна Козленко // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2002. – № 143-144. – 11 вересня. – С. 3.*

159. *Козленко Тетяна. Митець великої душі / Тетяна Козленко // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2001. – № 43. – 28 березня. – С. 3.*

160. *Козленко Тетяна. Скарби столиці українського гончарства / Тетяна Козленко // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2001. – № 68-69. – 18 травня. – С. 4.*

161. *Колодійчук Є. Співає глина музику століть / Є. Колодійчук // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 211. – 5 листопада. – С. 11.*

162. *Корнєва В. Василь Омеляненко: «Воно ж чим більше хороших людей навкруги, тим легше жити» / В. Корнєва // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2015. – № 110-111. – 7 серпня. – С. 1, 13.*

163. *Корогодський Роман. Опішня: проблеми і перспективи / Роман Корогодський // Народна творчість та етнографія. – 1972. – № 3. – С. 45-51 (с. 46).*

164. *Косинська Ю. Шевченківська премія 1999 року: лауреатів названо / Ю. Косинська // Молодь України. – 1999. – № 18. – 18 лютого. – С. 1.*

165. *Кохан Вікторія. Горщик з кашею на щастя, на добро... / Вікторія Кохан // Вечірня Полтава. – Полтава, 2008. – № 28. – 9 липня. – С. 10.*

166. *Кохан Вікторія. Народний промисел, що переріс у мистецтво / Вікторія Кохан // Українське слово. – 2006. – № 25. – 21-27 червня. – С. 5.*

167. *Кохан Вікторія. Опішня збирає таланти / Вікторія Кохан // Культура і життя. – 2006. – № 43-44. – 1 листопада. – С. 3.*

168. *Кохан Вікторія. Перший Міжнародний молодіжний гончарський фестиваль / Вікторія Кохан // Художня культура: актуальні проблеми : науковий вісник. – К. : Фенікс, 2007. – Вип. 4. – С. 712-719 (с. 713).*

169. *Кохан Вікторія. Столиця українського гончарства / Вікторія Кохан // Обрій. – 2008. – № 27. – 24-30 липня. – С. 12.*

170. *Кохан Вікторія. Фестиваль в Опішному / Вікторія Кохан // Літературна Україна. – 2007. – № 32. – 23 серпня. – С. 4.*

171. *Кравець І. Художні промисли: Здобутки і перспективи / І. Кравець // Образотворче мистецтво. – 1975. – № 3. – С. 21.*

172. *Кращий твір – 2005. Всеукраїнська виставка-конкурс народного мистецтва. – К. : Народні джерела, 2005. – 48 с. : іл. (с. 20, 41, 45).*

173. *Крутенко Наталя. Гончарство України: минуле й сьогодення / Наталя Крутенко // Образотворче мистецтво. – 1989. – № 5. – С. 12-15.*

174. *Кудина Екатерина. Современность... времен неолита / Екатерина Кудина // День. – 2007. – № 108. – 6 июля. – С. 22.*

175. *Кузьменко Олексій. Зберігаючи історію рідного краю / Олексій Кузьменко // Прапор комунізму. – Зіньків, 1989. – 9 грудня. – С. 4.*

176. *Кульбака Валентина. Коли думка не спить, то рукам є роботи багато / Валентина Кульбака // Полтавська думка. – Полтава, 1999. – № 6. – 5 лютого. – С. 7.*

177. *Курочка Тамара. Опішнянським талантам – жити довічно! / Тамара Курочка // Молода громада. – Полтава, 1999. – № 8. – 19 лютого. – С. 2.*

178. *Куценко О. Від ремесла до народної творчості / О. Куценко // Прапор комунізму. – Зіньків, 1972. – 7 листопада. – С. 4.*

179. *Кучеренко Л. «...І наших душ розбиті черепки Складає в купу нам усім на втіху» / Л. Кучеренко // Полтавська думка. – Полтава, 2015. – № 32. – 6 серпня. – С. 5.*

180. *Кучеренко Л. Нехай не спиняється гончарний круг / Л. Кучеренко // Сільські вісті. – 2013. – № 79. – 9 липня. – С. 3.*

181. *Лауреатів визначено // Урядовий кур'єр. – 1999. – № 31-32. – 18 лютого. – С. 2.*

182. *Лащук Ю. П. Традиційні центри народного мистецтва / Ю. П. Лащук // Народна творчість та етнографія. – 1978. – № 3. – С. 96-98 (с. 96, 98).*

183. *Лащук Юрій. Створено народними талантами / Юрій Лащук // Образотворче мистецтво. – 1989. – № 2. – С. 20-24.*

184. *Лащук Юрій. Українські гончарі / Юрій Лащук. – К. : Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном, 1968. – 41 с. (с. 20).*

185. *«Легенда української кераміки»: помер опішнянський гончар Василь Омеляненко // Полтавська думка. – 2021. – № 5. – 4 лютого. – С. 13.*

186. *Лещенко Г. Свято гончаря в Опішні / Г. Лещенко // Прапор комунізму. – Зіньків, 1988. – № 75. – 23 червня. – С. 2, 3.*

187. *Ликова Оксана. Атрибутування глиняних виробів: суть проблеми / Оксана Ликова // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2007 : Атрибуція кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – Кн. ІІІ. – Т. 2. – С. 284-292 (с. 286).*

188. *Ликова Оксана. Лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Михайло Китриш / Оксана Ликова // Народознавчі зошити. – 2014. – № 5. – С. 852-856 (с. 854).*

189. *Ликова Оксана. Розвиток індивідуального творчого стилю гончаря Михайла Китриша / Оксана Ликова // Етнічна історія народів Європи : збірник наукових праць. – Київ : УНІСЕРВ, 2022. – Вип. 67. – С. 98-102.*

190. *Ликова Оксана. Скарби Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному / Оксана Ликова, Олесь Пошивайло // Український керамологічних журнал. – 2003. – № 2-4. – С. 34-43 (с. 41).*

191. *Лис Ванда. Афіни української кераміки / Ванда Лис // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1976. – 20 червня. – С. 4.*

192. *Літопис Спілки: До 20-річчя Національної спілки майстрів народного мистецтва України // Народне мистецтво. – 2011. – № 1-4. – С. 23-93 (с. 72).*

193. *Лупій С. П. Українське декоративно-прикладне мистецтво : курс лекцій / С. П. Лупій. – Львів : Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, 1993. – 48 с. (с. 44).*

194. *Мазурик Михаил. Сад глиняных фигур / Михаил Мазурик // День. – 2000. – № 119. – 7 июля. – С. 6, 7.*

195. *Майба Ліна. Опішненські чародії / Ліна Майба // Сільський час. – Київ, 1999. – № 16-18. – 12 лютого. – С. 15.*

196. *Майба Ліна. Опішня: спадщина і прийдешність / Ліна Майба // Соціалістична культура. – 1989. – № 1. – Січень. – С. 41-43.*

197. *Майстер художньої кераміки // Вечірня Полтава. – Полтава, 2002. – № 31. – 1 серпня. – С. 4.*

198. *Максименко З. Вони прославили наш край (зіньківчани – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка) / З. Максименко // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2001. – № 19. – 7 березня. – С. 2.*

199. *Маричевський Микола. Кому потрібна така премія?.. / Микола Маричевський // Шлях перемоги. – 1999. – № 13-14. – 7 квітня. – С. 2.*

200. *Маричевський Микола. Передісторія однієї події. Лист 1-й (копія) / Микола Маричевський // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 25.*

201. *Маричевський Микола. Передісторія однієї події. Лист 2-й (копія) / Микола Маричевський // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 26.*

202. *Матвійчук Наталя. Не згасне гончарське горно / Наталя Матвійчук // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2010. – № 177-178. – 5 листопада. – С. 5.*

203. *Матеріали розширеного засідання науково-методичної ради Музею гончарства в Опішні 18 червня 1988 р. // Українське Гончарство : Національний культурологічний щорічник : Науковий збірник за минулі літа. – Київ – Опішне : Молодь – Українське Народознавство, 1993. – Кн. 1. – С. 461-497 (с. 461, 469).*

204. *Мельник Л. Народне мистецтво в системі художнього фонду УРСР / Л. Мельник, Т. Придатко // Образотворче мистецтво. – 1980. – № 6. – С. 22-26 (с. 24).*

205. *Мельник Л. Розвиваючи традиції / Л. Мельник // Образотворче мистецтво. – 1976. – № 2. – С. 28.*

206. *Мельник Людмила. Пошуки нових форм / Людмила Мельник // Образотворче мистецтво. – 1985. – № 4. – С. 13-15.*

207. *Метка Людмила. Василь Омеляненко. 85 / Людмила Метка // АНТ. – 2009–2010. – № 22-24. – С. 132, 133.*

208. *Метка Людмила. Василь Омеляненко: етапи творчості / Людмила Метка // Гуманітаристика: українські освітянські студії : збірник статей та матеріалів за матеріалами науково-практичної конференції «Гуманітаристика: українські освітянські студії» (25 березня 2021 року). – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. – С. 81-84.*

209. *Метка Людмила. Василь Омеляненко: про особисте – відверто / Людмила Метка // Етнічна історія народів Європи. – К. : УНІСЕРВ, 2018. – Вип. 56. – С. 125-128.*

210. *Метка Людмила. Василь Омеляненко та Іван Білик: міф про учнівство / Людмила Метка // Етнічна історія народів Європи. – К. : УНІСЕРВ, 2019. – Вип. 58. – С. 88-93.*

211. *Метка Людмила. Василь Омеляненко та Іван Білик: «міф» про учнівство» / Людмила Метка // Народна творчість українців у просторі та часі : науковий збірник. – Луцьк : Волинський краєзнавчий музей, 2018. – С. 347-358.*

212. *Метка Людмила. Василь Омеляненко: участь у виставках / Людмила Метка // Сіверщина в історії України. – Глухів – Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2019. – Вип. 12. – С. 378, 379.*

213. *Метка Людмила. Василь Онуфрійович Омеляненко / Людмила Метка // Україна і світ у часовому вимірі: 2010 / [укл. Намакштанська І. Є. та ін. ; заг. ред. к. т. н., проф. Левченка В. М. та к. ф. н., проф. Намакштанської І. Є.]. – Донецьк : Ноулідж (Донецьке відділення), 2010. – С. 308, 309.*

214. *Метка Людмила. Глиняні свічники Василя Омеляненка в колекції Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному / Людмила Метка // Сучасна гуманітаристика : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 26 січня 2018. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2018. – Вип. 6. – С. 35-39.*

215. *Метка Людмила. Гончарство Опішного в іменах його майстрів / Людмила Метка. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – 640 с. : іл. (с. 54, 183, 205, 230, 285, 411, 468, 537, 556, 596, 607).*

216. *Метка Людмила. До історії формування колекції кераміки Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному / Людмила Метка // Бережанська гімназія: сторінки історії : матеріали IX наукової конференції, м. Бережани, 16 вересня 2021 р. / Бережанський краєзнавчий музей ; упор. Наталія Бойко. – Бережани : Бережанський краєзнавчий музей, 2021. – С. 72-75.*

217. *Метка Людмила. Життя майстра – у творчості / Людмила Метка // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2012. – 31 липня. – С. 2.*

218. *Метка Людмила. Зооморфна скульптура у творчості Василя Омеляненка / Людмила Метка // Ніжинська старовина : збірник регіональної історії та пам'яткознавства. (Серія «Пам'яткознавство Північного регіону України», № 13). – Ніжин – Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2020. – С. 81-86.*

219. *Метка Людмила. Лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка майстер декоративної глиняної скульптури Василь Омеляненко. Дитячі та юнацькі роки / Людмила Метка // Народознавчі зошити. – 2014. – № 5. – С. 840-848.*

220. *Метка Людмила. Ліплений декор як атрибуційна ознака свічників Василя Омеляненка / Людмила Метка // Народознавчі зошити. – 2016. – № 2. – С. 405-411.*

221. *Метка Людмила. Майстер глиняної декоративної скульптури Василь Омеляненко: аспекти виставкової діяльності / Людмила Метка // Сучасна гуманітаристика : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 14 листопада 2017 р. – Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2017. – Вип. 4. – С. 103-107.*

222. *Метка Людмила. Майстер глиняної декоративної скульптури й іграшки Василь Омеляненко: сучасні творчі пошуки / Людмила Метка // Зарембівські читання. Сьомі всеукраїнські наукові читання «Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції» (м. Київ, 17 квітня 2019 р.) : збірник наукових праць / Титова О. М. (гол. ред. кол.), Бєсов Л. М., Бичковська Г. М. [та ін.] ; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК ; Нац. істор.-архіт. музей «Київська фортеця». – К. : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2019. – С. 81-84.*

223. *Метка Людмила. Майстер декоративної скульптури Василь Омеляненко: про особисте відверто / Людмила Метка // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2017 : Естетика буття. Діалоги епох і культур / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. XII. – Т. 2. – С. 396-408 (с. 233, 235, 237, 240).*

224. *Метка Людмила. Майстер-клас від Василя Омеляненка (виготовлення іграшки-свистунця «рибка») / Людмила Метка // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Гончарне шкільництво / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2018. – Кн. IV. – Т. 2. – С. 553-559.*

225. *Метка Людмила. Майстерність у спадок / Людмила Метка // Культура і життя. – 2013. – № 39. – 27 вересня. – С. 3.*

226. *Метка Людмила. Маловідомі імена опішненського гончарства «12 сюжетів – 150 імен» / Людмила Метка // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2016. Персоналії українського гончарства / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2021. – Кн. XI. – Т. 1. – С. 417-478 (с. 421, 428, 454).*

227. *Метка Людмила. Невідомі сторінки життя майстра українського гончарства Василя Омеляненка / Людмила Метка // Гардаріка : матеріали всеукраїнського конкурсу науково-популярних статей. – Харків : Право, 2015. – С. 225-238.*

228. *Метка Людмила. Росте молода зміна / Людмила Метка // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2001. – № 93. – 28 листопада. – С. 2.*

229. *Метка Людмила. Украинский мастер декоративной скульптуры Василий Омельяненко и его связь с Беларусью / Людмила Метка // Сборник докладов и тезисов Международной научно-практической конференции «Традиции и современное состояние культуры и искусства (Минск, Беларусь, 7-8 сентября 2017 года). – Минск : Право и экономика, 2018. – С. 156-159.*

230. *Мироненко З. У галереї – Решетилівка й Опішне / З. Мироненко // Полтавський вісник. – Полтава, 2001. – № 34. – 24 серпня. – С. 16.*

231. *Мистецтво замість гармат: Міжнародний мистецький проект : каталог. – Полтава : Громадська організація «Фонд 300-річчя Полтавської битви», 2009. – 40 с. (с. 34-37).*

232. *Мистецький липень в Опішні // Думська площа. – Одеса, 2004. – № 37. – 17 вересня. – С. 12.*

233. *Михальчі Марина. Подарунком до ювілею трьох полтавських митців стала виставка в краєзнавчому музеї / Марина Михальчі // Вечірня Полтава. – Полтава, 2005. – № 22. – 2 червня. – С. 8.*

234. *Мірошниченко М. Дивне місце на землі – Опішне / М. Мірошниченко, О. Гурин // Нова альтернатива. – 2001. – 24-31 травня. – С. 4.*

235. *Міщанин Віктор. Мотрона Назарчук: життя і творчість / Віктор Міщанин. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – 1048 с. (с. 294, 411, 417, 459, 462, 488, 491-493, 552, 556, 602, 607, 613, 618, 625, 627, 660, 667, 684, 687, 755).*

236. *Міщанин Віктор. Сторінки життєвого шляху й родинної історії Мотрони Савівни Назарчук / Віктор Міщанин // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Персоналії української керамології / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. IV. – Т. 3. – С. 394-419 (с. 417).*

237. *Молодість древнього мистецтва // Вісті з України. – 1974. – № 35. – 29 серпня. – С. 7.*

238. *Мороз А. Художній фонд України і народні промисли / А. Мороз // Образотворче мистецтво. – 1979. – № 1. – С. 19-22 (с. 20, 22).*

239. *Мотрій Валентина. «Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя» / Валентина Мотрій // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 17. – 3 березня. – С. 3.*

240. *Мотрій Валентина. З історії української народної іграшки / Валентина Мотрій // Етнічність в історії та культурі : матеріали і дослідження. – Одеса : Гермес, 1998. – С. 79-81.*

241. *Музика Тамара. Кераміка з Опішного у фондовій збірці Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» / Тамара Музика // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2007 : Атрибуція кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – Кн. III. – Т. 2. – С. 296-299 (с. 297, 298).*

242. *Найден Олександр. Українська народна іграшка. Смислові та образні основи / Олександр Найден // Образотворче мистецтво. – 1991. – № 3. – С. 27-30 (с. 28).*

243. *Намакштанська І. Є. Виставка виробів опішнянських гончарів / І. Є. Намакштанська // Новини академії. – Донецьк, 2004. – № 53. – Червень. – С. 5.*

244. *Намакштанська І. Є. Від Опішного до Великих Сорочинець / І. Є. Намакштанська // Меркурий. – Донецк, 2004. – № 11. – С. 69.*

245. *Намакштанська І. Є. Опішня – центр українського гончарства / І. Є. Намакштанська // Меркурий. – Донецк, 2001. – № 10. – Октябрь. – С. 48, 50.*

246. *Намакштанська Інна. Мандрівники із «Світлиці» / Інна Намакштанська // Освіта України. – Київ, 2005. – № 65. – 2 вересня. – С. 1.*

247. *Намакштанська Інна. Мандрівники із «Світлиці» / Інна Намакштанська // Сільська школа. – Київ, 2005. – № 29-30. – 3 серпня. – С. 4, 8.*

248. *Народна культура // Полтавщина. Традиції. Культура / автор тексту та упорядник Олександр Білоусько. – Полтава : Оріяна, 2007. – С. 52-71 (с. 61).*

249. *Народні художні промисли УРСР : довідник. – К. : Наукова думка, 1986. – 144 с. (с. 63, 129).*

250. *Народное искусство. Художественные промыслы СССР : фотоальбом / составитель и автор текста Борис Носик. – М. : Планета, 1987. – 240 с. : илл. (с. 115).*

251. *Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному : Мандруймо гончарською столицею України! – Опішне : Українське Народознавство, 2007. – 20 с. : іл. (с. 6).*

252. *Національний симпозіум гончарства «Опішне-2000». Виставка Національного конкурсу художньої кераміки : каталог. – Опішне : Українське Народознавство, 2000. – 68 с. : іл. (с. 7, 17, 45, 62, 65).*

253. *Національний симпозіум гончарства «Опішне-2000». Творчий практикум : програма. – Опішне : Українське Народознавство, 2000. – 56 с. : іл. (с. 7, 8, 53).*

254. *Національний фотоконкурс в Опішному «Гончарні ВІЗІЇ країни» (1 березня – 30 жовтня 2010) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор і пошукач інформаційних матеріалів Наталя Стеблівська. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – 111 с. : іл. (с. 19, 39, 110).*

255. *Невкрита Ж. Одному з найстаріших гончарів України виповнилося 93 роки / Ж. Невкрита // Нова година. – 2018. – № 32. – 08-14 серпня. – С. 2.*

256. *Недавній А. Гончарі та інші (Два тижні Опішня малювала, вишивала, вирізала...) / А. Недавній // День. – 2013. – № 113. – 3 липня. – С. 4.*

257. *Неїжмак В. Код нашої долі / В. Неїжмак // Голос України. – 2013. – № 123. – 6 липня. – С. 8.*

258. *Неїжмак В. Повернення патріарха / В. Неїжмак // Голос України. – 2018. – № 138. – 28 липня. – С. 11.*

259. *Овчаренко Людмила. Гончарне шкільництво як визначальний фактор творчого розвитку українського традиційного гончарства (1894–1941) / Людмила Овчаренко. – Опішне : Українське Народознавство, 2017. – 1296 с. : іл. (с. 11, 388, 1255).*

260. *Овчаренко Людмила. ІІ Всеукраїнський гончарський фестиваль / Людмила Овчаренко // Український керамологічних журнал. – Опішне, 2002. – № 2. – С. 38-48 (с. 42, 45).*

261. *Олійник Наталя. Гончарська скарбівня / Наталя Олійник // Народне мистецтво. – 2000. – № 3-4. – С. 14-17 (с. 15).*

262. *Олійник Наталя. Де ходять леви при двох головах / Наталя Олійник // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2000. – № 61. – 5 серпня. – С. 2.*

263. *Олійник Наталя. Де ходять леви при двох головах / Наталя Олійник // Молодь України. – 2000. – № 102. – 8 серпня. – С. 3.*

264. *Олійник Наталя. Де ходять леви при двох головах... / Наталя Олійник // Україна і світ сьогодні. – Київ, 2000. – № 32. – 12-18 серпня. – С. 14.*

265. *Олійник Наталя. Доки жевріє вогонь у гончарному горні / Наталя Олійник // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – 10 липня. – С. 2.*

266. *Олійник Наталя. Не їдьте в тридев'яте царство / Наталя Олійник // Краєзнавство. Географія. Туризм. – Київ, 2000. – № 47. – Грудень. – С. 6.*

267. *Олійник Наталя. Перше десятиріччя гончарського храму / Наталя Олійник // Берегиня. – 2000. – № 2. – С. 11-16.*

268. *Олійник Наталя. У грудку глини він життя вдихав / Наталя Олійник // Молода громада. – 2000. – № 32. – 4 серпня. – С. 6.*

269. *Олійник Наталя. У столиці гончарів / Наталя Олійник // Українська культура. – 2001. – № 7. – С. 13.*

270. *Олійник Наталя. Чому літо на благословенній землі є особливим / Наталя Олійник // Краєзнавство. Географія. Туризм. – Київ, 2000. – № 47. – Грудень. – С. 5, 6.*

271. *Олійник Наталя. Ще жевріє вогонь у гончарному горні / Наталя Олійник // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1999. – 30 липня. – С. 2.*

272. *Олтаржевська Л. Шевченківські лауреати – ну просто ходячі легенди / Л. Олтаржевська // Україна молода. – 1999. – № 32. – 19 лютого. – С. 13.*

273. *Омельяненко Людмила. Опішнянська іграшка / Людмила Омельяненко // Початкова освіта. – Київ, 2003. – № 24. – Червень. – С. 1-27.*

274. *Омеляненко В. О. (нар. 1925 р.) Фігурна посудина «Баран». 1974 // Майоліка Опішні : комплект листівок. – К. : Мистецтво, 1975. – 15 листівок (1 лист.).*

275. *Омеляненко Василь. Народний майстер в Опішному: вчора, сьогодні, завтра / Василь Омеляненко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2002 / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2002. – Кн. 2. – С. 367-369.*

276. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Довідник Національної спілки художників України. – К. : Національна спілка художників України, 2005. – 523 с. (с. 421).*

277. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Довідник членів Спілки художників СРСР по Українській РСР. – К. : Спілка художників України, 1986. – 276 с. (с. 143).*

278. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Довідник членів Спілки художників України. – К. : Спілка художників України, 1996. – 160 с. (с. 124).*

279. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Довідник членів Спілки художників України. – К. : Спілка художників України, 1998. – 184 с. (с. 109).*

280. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Мистецтво України : біографічний довідник. – К. : «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1997. – 700 с. (с. 450).*

281. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Митці України : енциклопедичний довідник / за редакцією А. В. Кудрицького. – К. : «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – 848 с. : іл. (с. 433).*

282. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Образотворче мистецтво Полтавщини: 1970–2005: Живопис. Графіка. Скульптура. Графічний дизайн. Сценографія. Декоративне мистецтво. – Полтава : ВАТ «Видавництво «Полтава», 2005. – 200 с. (с. 124, 125).*

283. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Українська радянська енциклопедія. – К. : Українська радянська енциклопедія, 1982. – Т. 8. – 528 с. (с. 15).*

284. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Художники України : енциклопедичний довідник / автор-упорядник М. Г. Лабінський. – К. : Інститут проблем сучасного мистецтва, 2006. – Вип. 1. – 640 с. (с. 417).*

285. *Омеляненко Василь Онуфрійович // Шевченківські лауреати. 1962–2000 : енциклопедичний довідник / автор-упорядник М. Г. Лабінський. – К. : Криниця, 2012. – С. 510.*

286. *Онищенко Володимир. Багатозначна пауза... / Володимир Онищенко // Українське слово. – Київ, 2002. – Ч. 30. – 25-31 липня. – С. 13.*

287. *Онищенко Володимир. Боже, яке диво! / Володимир Онищенко // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч. 4. – 23-29 січня. – С. 13.*

288. *Онищенко Володимир. Виконав задану йому програму / Володимир Онищенко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Персоналії української керамології / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. IV. – Т. 3. – С. 536-539 (с. 538).*

289. *Онищенко Володимир. Виставки / Володимир Онищенко // Українське слово. – Київ, 2002. – Ч. 2. – 10-16 січня. – С. 13.*

290. *Онищенко Володимир. [Мистецька хроніка] / Володимир Онищенко // Образотворче мистецтво. – 2003. – № 2. – С. 93.*

291. *Онищенко Володимир. Народна забавка / Володимир Онищенко // Шлях перемоги. – Київ, 2004. – № 6. – 29 січня – 4 лютого. – С. 13.*

292. *Онищенко Володимир. Незалежне мовчання / Володимир Онищенко // Робітнича газета. – Київ, 2002. – № 110. – 31 липня. – С. 4.*

293. *Онищенко Володимир. Подвижники української керамології / Володимир Онищенко // Мистецтвознавство України : збірник наукових праць. – К. : Академія мистецтва України, 2008. – Вип. 9. – 360 с. (с. 348).*

294. *Онищенко Володимир. Славетний гончар з Опішного / Володимир Онищенко // Шлях перемоги. – 2014. – № 31. – 30 липня. – С. 8.*

295. *Онищенко Володимир. Феномен дитячої забавки / Володимир Онищенко // Шлях перемоги. – 2006. – № 5. – 1 лютого. – С. 13.*

296. *Онищенко Володимир. Феномен народної забавки / Володимир Онищенко // Образотворче мистецтво. – 2004. – № 1. – С. 76.*

297. *Онищенко Володимир. Феномен народної забавки / Володимир Онищенко // Українське слово. – 2004. – Ч. 1-2. – 1-14 січня. – С. 10.*

298. *Онищенко Володимир. Феномен української народної забавки / Володимир Онищенко // Культура і життя. – 2004. – № 7-8. – 25 лютого. – С. 5.*

299. *Онищенко Володимир. Ювілей видатного керамолога / Володимир Онищенко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Персоналії української керамології / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. IV. – Т. 3. – С. 180-183 (с. 181).*

300. *Опішне. Чи знаєте ви своє селище? // Прапор комунізму. – Зіньків, 1990. – № 96. – 1 вересня. – С. 3.*

301. *Опішня // Шаров І. 100 визначних місць України. – К. : Преса України, 2003. – 512 с. : іл. (с. 293).*

302. *Опішня. Решетилівка : фотоальбом. – К. : Мистецтво, 1972. – 100 с. (с. 1, 19, 25, 32, 42, 43, 90, 91).*

303. *Опішнянська мальована миска другої половини XIX – початку XX століття (у зібранні Російського етнографічного музею в Санкт-Петербурзі) / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; художник Юрко Пошивайло ; фотограф Тарас Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2010. – 632 с. : іл. (с. 56, 125, 128, 129, 133, 250, 628).*

304. *Опошня // Популярная художественная энциклопедия: Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство. – М. : Советская энциклопедия, 1986. – Кн. 2. – С. 83.*

305. *Орел Лідія. Народне мистецтво України на межі тисячоліть / Лідія Орел, Людмила Стогнота. – К. : Вістка, 2007. – 248 с. (с. 68, 73, 89).*

306. *Педченко Світлана. Сьогодення Колегіуму мистецтв в Опішному / Світлана Педченко, Світлана Соломаха // Мистецтво та освіта. – 2003. – № 2. – С. 61, 62.*

307. *Передерій Л. Мистецтво, народжене з землі / Л. Передерій // Полтавський вісник. – 2005. – № 22. – 3 червня. – С. 4.*

308. *Передерій Людмила. І знову всі дороги в Опішне повертають / Людмила Передерій // Полтавський вісник. – 2007. – № 27. – 6 липня. – С. 2.*

309. *Передерій Людмила. Чому опішненський лев не буває сердитим? / Людмила Передерій // Полтавський вісник. – 2005. – № 23. – 10 червня. – С. 4.*

310. *Перець Олег. Національна сутність як умова розвитку сучасного українського мистецтва / Олег Перець // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. 2001 / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2001. – Кн. 1. – С. 174-177 (с. 177).*

311. *Перша Національна виставка-конкурс художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!» (2 липня – 30 жовтня 2009) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор Виставки-конкурсу й пошукач інформаційних матеріалів Світлана Конюшенко. – Опішне : Українське Народознавство, 2010. – 208 с. : іл.+ DVD (с. 17-20, 40, 61, 83, 85, 89).*

312. *Петрова Н. Хіба ж ми за інших гірші / Н. Петрова // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2007. – № 66. – 25 серпня. – С. 2.*

313. *Печорний Петро. II Національний симпозіум гончарства «Опішне-2001», 25 червня–5 серпня 2001 / Петро Печорний // АНТ: Вісник археології, мистецтва, культурної антропології. – Київ, 2002. – № 7-9. – С. 41.*

314. *Пишненко В. Натхненні творчістю майстри / В. Пишненко // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1997. – № 55. – 19 липня. – С. 1, 2.*

315. *Пишненко В. «Художньому кераміку» – 70 / В. Пишненко // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 61. – 4 серпня. – С. 1.*

316. *Погуляйло Світлана. Гончарська Мекка України / Світлана Погуляйло // Жінка. – 2006. – № 9. – С. 33.*

317. *Поздоровлення з присвоєнням Державної премії України імені Тараса Шевченка майстрів народної творчості І. Білика, В. Омеляненка, М. Китриша // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 14. – 20 лютого. – С. 1.*

318. *Полтавська писанка / упорядник В. Асадчева. – Полтава : Оріяна, 2008. – 64 с. (с. 14).*

319. *Полтавщина : енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1992. – 1024 с. : іл. (с. 196, 618-620).*

320. *Полтавщина : історичний нарис. – Полтава : «Полтава», 2005. – 592 с. : іл. (с. 455, 504, 518).*

321. *Полтавщина. Природа. Традиції. Культура / автор тексту та упорядник О. Білоуcько. – Полтава : Оріяна, 2007. – 104 с. : іл. (с. 63, 65).*

322. *Пономаренко А. Диво Опішні / А. Пономаренко // Українська культура. – 1999. – № 6. – С. 38.*

323. *Пошивайло Ігор. Міфопоетичний образ народного майстра / Ігор Пошивайло // Народне мистецтво. – 2007. – № 1-2. – С. 10-13 (с. 12).*

324. *Пошивайло Ігор. Семіотика гончарних виробів (обрядово-культові аспекти) / Ігор Пошивайло // Українське Гончарство : Національний культурологічний щорічник. За роки 1996–1999 / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – Кн. 4. – С. 110-147 (с. 119, 129).*

325. *Пошивайло Ігор. Феноменологія гончарства: Семіотико-етнологічні аспекти / Ігор Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2000. – 432 с. (с. 123).*

326. *Пошивайло Марія. Гончарний код українського фольклору (семіотика, образність, атрибутика, текстологія / Марія Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2015. – 464 с. (с. 382, 448).*

327. *Пошивайло Олесь. Атрибуція кераміки як підґрунтя правдивої історії українського гончарства / Олесь Пошивайло // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2007 : Атрибуція кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – Кн. ІІІ. – Т. 2. – С. 11-103 (с. 58).*

328. *Пошивайло Олесь. Гончарська столиця України: видавництво «Українське Народознавство» / Олесь Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2000. – 60 с. : іл. (с. 21).*

329. *Пошивайло Олесь. Гості зі столиці української кераміки / Олесь Пошивайло // Вечірній Харків. – 1990. – № 95. – 23 квітня. – С. 4.*

330. *Пошивайло Олесь. «Із опішненської глини твориться наша історія» / Олесь Пошивайло // Український керамологічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 165.*

331. *Пошивайло Олесь. Мистецьке свято в Опішному / Олесь Пошивайло, Тетяна Зіненко, Наталя Олійник // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 50. – 26 червня. – С. 3.*

332. *Пошивайло Олесь. Народне мистецтво України на XII Всесвітньому фестивалі молоді і студентів / Олесь Пошивайло // Народна творчість та етнографія. – 1986. – № 3. – С. 90-92 (с. 91).*

333. *Пошивайло Олесь. Опішне – гончарська столиця України / Олесь Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2000. – 60 с. : іл. (с. 13).*

334. *Пошивайло Олесь. Плекаймо древо духовності / Олесь Пошивайло // Образотворче мистецтво. – 1990. – № 1. – С. 12, 13 (с. 13).*

335. *Пошивайло Олесь. Рукопис книги Людмили Омеляненко «Опішненська іграшка» / Олесь Пошивайло // Українське Гончарство : Національний культурологічний щорічник. За рік 1994. – Опішне : Українське Народознавство, 1995. – Кн. 2. – С. 515-518 (с. 518).*

336. *Пошивайло Олесь. Українська академічна керамологія XXI сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужинок, майбутній поступ. Книга 1 (2001–2005) / Олесь Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2007. – 776 с. : іл. (с. 19, 24, 214, 383, 541, 598, 613, 679, 721, 748).*

337. *Пошивайло Олесь. Фотонарис ІІ. Творчий практикум / Олесь Пошивайло // Український керамологічний журнал. – 2002. – № 1. – С. 45-64 (с. 45).*

338. *Пошивайло Світлана. Виставка опішненської кераміки / Світлана Пошивайло // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 5. – 20 січня. – С. 3.*

339. *Пошивайло Світлана. Дивотворіння Опішні в «Українському домі» / Світлана Пошивайло // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1999. – № 18. – 3 лютого. – С. 1.*

340. *Пошивайло Світлана. Доля гончаря / Світлана Пошивайло // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2000. – 12 січня. – С. 4.*

341. *Правденко О. В Опішні 25-й раз провели свято гончарства / О. Правденко // Коло. – 2013. – № 27. – 4-10 липня. – С. 10.*

342. *Привітали майстра з ювілеєм // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2015. – № 61. – 7 серпня. – С. 1.*

343. *Придатко Т. Декоративне мистецтво на ювілейній виставці / Т. Придатко // Образотворче мистецтво. – 1975. – № 3. – С. 18, 19.*

344. *Придатко Тамара. Народне декоративне мистецтво як феномен культури України (на допомогу вчителям з українознавства середніх шкіл) / Тамара Придатко // Українознавство. – 2008. – № 4. – С. 207-217 (с. 214).*

345. *Про Шевченківську премію // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 14. – 20 лютого. – С. 1.*

346. *Програма Першого республіканського симпозіуму гончарства «Традиції і сучасність». – Полтава : «Полтава», 1989. – 16 с.*

347. *Прокопенко В. Знято кінострічку про керамікiв / В. Прокопенко // Прапор комунізму. – Зіньків, 1976. – 15 липня. – С. 4.*

348. *Прокопенко Інна. Історія формування колекції Леоніда Сморжа / Інна Прокопенко // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2017 : Естетика буття. Діалоги епох і культур / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. XII. – Т. 2. – С. 233-240 (с. 233, 235, 237, 240).*

349. *Прокопович М. З родини гончарів / М. Прокопович // Прапор комунізму. – Зіньків, 1976. – 16 вересня. – С. 4.*

350. *Прокопович М. Квітнуть полтавські самоцвіти / М. Прокопович // Прапор комунізму. – Зіньків, 1983. – 26 липня.*

351. *Прокопович М. Опішнянські сувеніри на виставці у Москві / М. Прокопович // Прапор комунізму. – Зіньків, 1960. – 12 листопада. – № 135. – С. 4.*

352. *Прокопович М. Переможці конкурсу / М. Прокопович // Прапор комунізму. – Зіньків, 1981. – 18 серпня. – С. 4.*

353. *Пругло Світлана. В руках майстра глина оживає / Світлана Пругло // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2005. – № 109. – 20 липня. – С. 4.*

354. *Пругло Світлана. З моїми звірами мені не сумно ніколи / Світлана Пругло // Вечірня Полтава. – Полтава, 2010. – № 39. – 29 вересня. – С. 10.*

355. *Пругло Світлана. «Легенда української кераміки»: помер опішнянський гончар Василь Омеляненко / Світлана Пругло // Полтавська думка-2000. – Полтава, 2021. – № 5. – 4 лютого. – С. 13.*

356. *Пругло Світлана. Легендарному опішненському гончареві Василю Омеляненку – 95 / Світлана Пругло // Культура і життя. – 2020. – №15. – 14 серпня. – С. 12-13.*

357. *Пругло Світлана. Пам'яті великого творця та його шедеврів / Світлана Пругло // Культура і життя. – 2021. – № 3-4. – 12-26 лютого. – С. 10.*

358. *Пругло Світлана. Пам'яті великого творця та його шедеврів / Світлана Пругло // Українська керамологія : національний науковий щорічник. За рік 2016 : Персоналії українського гончарства. – Опішне : Українське Народознавство, 2021. – Кн. XI. – Т. 1. – С. 617-627.*

359. *Пругло Світлана. Пам'яті творця та його шедеврів / Світлана Пругло // Зоря Полтавщини. – 2021. – № 11. – 12 лютого. – С. 4.*

360. *Пругло Т. Барви землі нашої / Т. Пругло // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1972. – 30 серпня. – № 177. – С. 4.*

361. *Прядка Володимир. Велети опішнянської кераміки / Володимир Прядка // Вечірній Київ. – 1999. – № 30. – 10 лютого. – С. 5.*

362. *Прядка Володимир. Велети опішнянської кераміки / Володимир Прядка // Наше слово. – Варшава, 1999. – Ч. 2. – С. 8.*

363. *Прядка Володимир. Всеукраїнська виставка «Народне мистецтво-2000» / Володимир Прядка // Народне мистецтво. – 2000. – № 3-4. – С. 5-7 (с. 5).*

364. *Прядка Володимир. 10-річчю Незалежності України присвячено / Володимир Прядка // Народне мистецтво. – 2001. – № 3-4. – С. 2-5 (с. 3).*

365. *Прядка Володимир. Звіт стипендіатів / Володимир Прядка // Народне мистецтво. – 1999. – № 3-4. – С. 48.*

366. *Прядка Володимир. Шляхи розвитку українського народного мистецтва / Володимир Прядка // Народна творчість та етнографія. – 1989. – № 4. – С. 56-59 (с. 57).*

367. *Рахно Костянтин. Слід нав'їв / Костянтин Рахно // Край. – Полтава, 2004. – № 8. – Грудень. – С. 14.*

368. *Різниченко Жанна. Василь Омеляненко: «Гончарством займаюся 81 рік. Інколи здається, що я й сам із глини» / Жанна Різниченко // Просто районка. – Зіньків, 2015. – № 32-33. – 14 серпня. – С. 5.*

369. *Різниченко Жанна. «Інколи здається, що я й сам із глини» / Жанна Різниченко // День. – 2015. – № 159-160. – 4-5 вересня. – С. 13.*

370. *Різниченко Жанна. Творити за повелінням серця / Жанна Різниченко // Нова година. – 2015. – № 31. – 11-17 серпня. – С. 16.*

371. *Різниченко Жанна. Творити за повелінням серця / Жанна Різниченко // Слово Просвіти. – 2015. – № 4. – 13-19 серпня. – С. 7.*

372. *Різниченко Жанна. Унікальна колекція харків'ян / Жанна Різниченко // Голос України. – 2016. – № 17. – 30 січня. – С. 9.*

373. *Різниченко Жанна. Хобі подружжя Василя та Ніни Гурдіних / Жанна Різниченко // Все про безпеку. – Харків, 2014. – № 3. – 15 грудня. – С. 4.*

374. *Романова Т. Його ім'я повернуто історії / Т. Романова, Л. Атланова // Культура і життя. – 1995. – № 49. – 20 грудня. – С. 4.*

375. *Савицкая В. Современное народное творчество: Размышления на Всероссийской выставке произведений мастеров народных промыслов / В. Савицкая // Искусство. – 1980. – № 6. – С. 35.*

376. *Самарський Віктор. Заврожаїлось на премії / Віктор Самарський // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1996. – № 21. – 15 лютого. – С. 1.*

377. *Самарський Віктор. Лауреати з Опішні / Віктор Самарський // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1996. – № 15. – 24 лютого. – С. 2.*

378. *Самарський Віктор. Лауреати з Опішні / Віктор Самарський // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 1999. – № 10. – 7 лютого. – С. 4.*

379. *Селівачов М. Є. Полтавська область / М. Є. Селівачов // Народні художні промисли УРСР : довідник. – К. : Наукова думка, 1986. – С. 127-129 (с. 129).*

380. *Селівачов Михайло. Декоративне мистецтво на виставці «Слава праці» / Михайло Селівачов // Народна творчість та етнографія. – 1976. – № 3. – С. 66-69 (с. 66).*

381. *Селівачов Михайло. Новий погляд на старі проблеми / Михайло Селівачов // Образотворче мистецтво. – 1987. – № 6. – С. 14-15.*

382. *Серед лауреатів – опішненські керамісти // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1999. – № 27. – 19 лютого. – С. 1.*

383. *«Симфонія Полтавського краю» – 10 річниці Незалежності України // Гадяцький вісник. – Гадяч, 2001. – № 5. – 17 січня. – С. 1.*

384. *Скиба Світлана. Закономірності формування народних традицій (На матеріалі дослідження гончарства Полтавщини) / Світлана Скиба // Традиційне й особисте у мистецтві : колективне дослідження за матеріалами Четвертих Гончарівських читань. – К. : УЦНК «Музей Івана Гончара», 2002. – С. 174-178 (с. 177, 178).*

385. *Скиба Світлана. Містечко майстрів / Світлана Скиба // Дитяча академія. – Київ, 2003. – № 8. – С. 3.*

386. *Скобельський В. Василь Омеляненко – людина-епоха / В. Скобельський // Полтавський вісник. – Полтава, 2005. – № 34. – 21 серпня. – С. 4.*

387. *Скобельський В. Великий майстер Малого Герба / В. Скобельський // Голос України. – 2013. – № 9. – 16 січня. – С. 1, 14.*

388. *Скобельський В. Усі дороги вели в Опішню... / В. Скобельський // Полтавський вісник. – Полтава, 2018. – № 27. – 5 липня. – С. 7.*

389. *Скрипнікова Віолета. Василь Омеляненко казав: «У моїй маленькій хаті – уся Україна» / Віолета Скрипнікова // Просто районка. – 2021. – № 2. – 13 лютого. – С. 5.*

390. *Соколова Я. Заслужений майстер народної творчості України, лауреат Шевченківської премії Василь Омеляненко: «Глина в мене, як перший друг у всьому. Коли на душі гарно – до глини, і коли погано – теж до глини...» / Я. Соколова // Вечірня Полтава. – Полтава, 2020. – 5 серпня. – С. 23.*

391. *Соколова Я. Заслужений майстер народної творчості України, лауреат Шевченківської премії Василь Омеляненко: «Глина в мене, як перший друг у всьому. Коли на душі гарно – до глини, і коли погано – теж до глини...» / Я. Соколова // Нова година. – Полтава, 2020. – № 34. – Серпень. – С. 5.*

392. *Солов'ян Тетяна. Найстарший гончар Полтавщини / Тетяна Солов'ян // Чумацький шлях. – 2015. – № 2. – С. 31.*

393. *Справочник членов Союза художников СССР по состоянию на 1 октября 1972 г. – М. : Советский художник, 1973. – Т. 1. – 797 с. (с. 175).*

394. *Стеблівська Наталя. Матеріали українських керамологів у фондах Національного архіву українського гончарства / Наталя Стеблівська // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2008 : Персоналії української керамології / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – Кн. IV. – Т. 3. – С. 162-164 (с. 163).*

395. *Сучасне українське народне мистецтво : альбом / автор-упорядник Н. І. Велігоцька. – К. : Мистецтво, 1976. – 192 с. (с. 87, 101, 169, 174, 181).*

396. *Творческий отчет мастеров Украины // Декоративное искусство СССР. – 1979. – № 1. – С. 19.*

397. *Терен Тетяна. «Опішитися в Опішні» / Тетяна Терен // Україна молода. – 2007. – № 31. – 17 лютого. – С. 7.*

398. *Титаренко Володимир. Традиційні народні ремесла Полтавщини / Володимир Титаренко. – Полтава : Верстка, 2003. – 360 с. : іл. (с. 142).*

399. *Томак Маша. Ліплені історії / Маша Томак // День. – 2008. – № 141. – С. 6.*

400. *Трепетун С. М. Опішня / С. М. Трепетун // Зіньківщина : історичні нариси. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2006. – С. 143-171 (с. 160).*

401. *Третя Національна виставка-конкурс художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!» (1 липня – 30 жовтня 2011) : альбом-каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор Виставки-конкурсу й пошукач інформаційних матеріалів Світлана Конюшенко. – Опішне : Українське Народознавство, 2012. – 408 с. : іл. + DVD (с. 92, 186, 191, 232-235, 238).*

402. *Указ Президента України «Про присудження Державних премій України імені Тараса Шевченка 1999 року» // Літературна Україна. – 1999. – № 10-11. – 18 березня. – С. 1.*

403. *Україна і світ у часовому вимірі: 2008 рік / укладачі Намакштанська І. Є. та інші. – Донецьк : Вебер (Донецька філія), 2008. – С. 130.*

404. *Українська народна іграшка : Всеукраїнська виставка : альбом-каталог / автор-упорядник Євген Шевченко. – К. : Народні джерела, 2006. – 96 с. (с. 5, 10).*

405. *Українська народна кераміка // Українське народне мистецтво: Кераміка і скло. – К. : Мистецтво, 1974. – С. 10, 27.*

406. *Українське бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського. 2017 : каталог / автор-упорядник Олесь Пошивайло ; куратор Бієнале й пошукач інформаційних матеріалів Світлана Конюшенко. – Опішне : Українське Народознавство, 2019. – 168 с. : іл. (с. 32, 133, 154, 156).*

407. *Фисун Олександр. Верховини Івана Білика (напередодні 90-ліття мистця) / Олександр Фисун // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 1-2. – С. 24.*

408. *Фотолітопис Всеукраїнського керамологічного семінару // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2009 : Ринок ужиткової і художньої кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2020. – Кн. V. – Т. 2. – С. 29-57 (с. 44-48, 56).*

409. *Фурман В. Гаряча мова глини / В. Фурман // Комсомолець Полтавщини. – Полтава, 1980. – 27 грудня. – С. 3.*

410. *Фурман В. Диво гончаря / В. Фурман // Культура і життя. – 1980. – № 96. – 30 листопада. – С. 3.*

411. *Фурман В. С. Полтавські самоцвіти : фотонарис / В. Фурман. – Харків : Прапор, 1982. – 96 с. (с. 56, 64, 65).*

412. *Фурман Віктор. Творчі роди Полтавщини / Віктор Фурман // Народне мистецтво. – 2008. – № 3-4. – С. 62-64 (с. 62).*

413. *Ханко Віталій. Омеляненки / Віталій Ханко // Полтавіка. Полтавська енциклопедія / упоряд. О. А. Білоуєько. – Полтава : АСМІ, 2015. – Т. 9. Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 2. : М-Я. – С. 165, 166.*

414. *Ханко Віталій. Осередки гончарства на Полтавщині / Віталій Ханко // Українське Гончарство : Національний культурологічний щорічник : Науковий збірник за минулі літа. – Київ – Опішне : Молодь – Українське Народознавство, 1993. – С. 411-417 (с. 416).*

415. *Ханко Віталій. Словник мистців Полтавщини (архітектори, будівничі, гравери, графіки, декоратори, дослідники й популяризатори мистецтва, керамісти, майстри народного мистецтва, іконописці, живописці, мистці гобелена, порцеляни й фаянсу, скульптури): Середина XVII – початок XXI ст. / Віталій Ханко. – Полтава : ВАТ «Видавництво «Полтава», 2002. – 232 с. (с. 141, 142).*

416. *Ханко Остап. Поезія гончарства (Нотатки з ІІІ Всеукраїнського симпозіуму монументальної кераміки в Опішному) / Остап Ханко // Образотворче мистецтво. – 1999. – № 3-4. – С. 31.*

417. *Ханко Остап. Явище українського образотворення / Остап Ханко // Образотворче мистецтво. – 1998. – № 1. – С. 8.*

418. *Художні промисли України: Опішня : комплект листівок. – К. : Мистецтво, 1986. – 11 листівок (1 лист.).*

419. *Художні промисли України: Полтавщина : комплект листівок. – К. : Мистецтво, 1981. – 13 листівок (1 лист.).*

420. *Художня виставка «Радянська Україна». Народне декоративне мистецтво : каталог. – К. : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1963. – 208 с. : іл. (с. 127-130).*

421. *Художня виставка «Слава праці», присвячена XXV з'їзду КПРС, XXV з'їзду Компартії України : каталог. – К. : Реклама, 1977. – 118 с. : іл. (с. 63).*

422. *Художня кераміка: Омеляненко Василь Онуфрійович // Виставка творів професійного та самодіяльного образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва (Полтава, Кременчук, Лохвиця) : каталог. – Полтава : Полтавський художній музей, 1975. – 44 с. (с. 21).*

423. *Чарівники з Опішні // Зоря Полтавщини. – Полтава, 1976. – 29 січня. – С. 4.*

424. *Чаркасава Дзіяна. Не багі гаршкі лепяць / Дзіяна Чаркасава // Голас Радзімы. – Мінск, 1973. – № 28. – Ліпень. – С. 3.*

425. *Черкас Валерій. «Творча юність та історичне коріння» / Валерій Черкас // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – № 184. – 25 листопада. – С. 4.*

426. *Чернова Світлана. Випалена глина незнищенна / Світлана Чернова // Полтавська думка-2000. – Полтава, 2002. – № 31. – 2-8 серпня. – С. 3.*

427. *Чернова Світлана. Кращі глечики ліпили, ліплять і ліпитимуть в Опішному / Світлана Чернова // Полтавська думка-2000. – Полтава, 2001. – № 26. – 29 червня. – С. 8.*

428. *Чернова Світлана. Невмируще мистецтво Опішного – на столичних вернісажах / Світлана Чернова // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2002. – № 119. – 30 липня. – С. 3.*

429. *Чечель Жанна. Лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Іван Білик / Жанна Чечель // Народознавчі зошити. – 2014. – № 5. – С. 849-851 (с. 849).*

430. *Чечель Людмила. Гончар гончарує, неначе чарує... / Л. Чечель // Культура і життя. – 2009. – № 30. – 29 липня. – С. 1.*

431. *Чижов О. Кожна пригода – до мудрості дорога! / О. Чижов // Харківський університет. – Харків, 1999. – № 11-12. – 31 серпня. – С. 7.*

432. *Чисте джерело // Урядовий кур'єр. – 1999. – № 30. – 17 лютого. – С. 2.*

433. *Шевченко Євген. Відроджуймо народне іграшкарство! / Євген Шевченко // Народне мистецтво. – 2006. – № 3-4. – С. 10.*

434. *Шейко М. Часточка вічного / М. Шейко, О. Довженко // Українська культура. – 1999. – № 8-9. – С. 24-25.*

435. *Шулик Н. Прощавай, фестиваль! / Н. Шулик // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2006. – № 46. – 15 червня. – С. 1.*

436. *Шулик Наталія. В Опішні зроблять глечик з підписами молодих гончарів / Наталія Шулик // Коло. – Полтава, 2007. – № 27. – 95-11 липня. – С. 4.*

437. *Шулик Наталя. Без кераміки Опішня не Опішня / Наталя Шулик // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2006. – № 60. – 2 серпня. – С. 1.*

438. *Шулик Наталя. Традиції відроджуються / Наталя Шулик // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2008. – № 53. – 9 липня. – С. 1.*

439. *Щербак В. А. Опішня / В. А. Щербак // Українська радянська енциклопедія. – К. : Українська радянська енциклопедія, 1982. – Т. 8. – С. 29.*

440. *Щербак Василь. Невідкладні завдання / Василь Щербак // Образотворче мистецтво. – 1971. – № 6. – С. 20.*

441. *Щербак Василь. Сучасна українська майоліка / Василь Щербак. – К. : Наукова думка, 1974. – 192 с. : іл. (с. 65, 69).*

442. *Щербак Василь. Тенденції розвитку декоративно-прикладного мистецтва / Василь Щербак // Образотворче мистецтво. – 1977. – № 1. – С. 17.*

443. *Щербань Анатолій. Глиняні світильники Опішного XX століття: традиції і новації / Анатолій Щербань // Українська керамологія : Національний науковий щорічник. За рік 2007 : Атрибуція кераміки в Україні / за редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне : Українське Народознавство, 2011. – Кн. ІІІ. – Т. 2. – С. 305-316 (с. 315).*

444. *Щербань Олена. Гончарні школи Опішні: збереження і розвиток професійних знань і традицій (1894–2000) / Олена Щербань. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2022. – 311 с. (с. 138).*

445. *Щербань Олена. Життя, окрилене творчістю / Олена Щербань, Анатолій Щербань // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2002. – № 132. – 21 серпня. – С. 3.*

446. *Щербань Олена. Техніка виготовлення півників-свистунців у Опішному / Олена Щербань // Український керамологічний журнал. – 2005. – № 1-4. – С. 183-187.*

447. *Якобенко Інна. Горшки ліплять не боги, а майстри-професіонали / Інна Якобенко // Вечірня Полтава. – Полтава, 1998. – № 29. – С. 2.*

448. *Ярошенко Г. Генетична пам'ять кераміки / Г. Ярошенко // Україна молода. – 2014. – № 159. – 28 жовтня. – С. 10.*

449. *Ярошенко Г. «Так люблю глину, що вже наче вріс у неї» / Г. Ярошенко // Вечірня Полтава. – Полтава, 2013. – 20 березня. – С. 8.*

450. *Яценко Марія. Твори родини Пошивайлів у колекції Меморіального музею-садиби філософа й колекціонера Опішненської кераміки Леоніда Сморжа / Марія Яценко // Зіньківщина по-іншому. – Зіньків, 2017. – № 40. – 14 грудня. – С. 3.*

451. *Яценко Оксана. Е-літня академія гончарства змінює долі на краще // Місцева газета. – 2018. – № 22. – 3 грудня. – С. 5.*

452. *Omeljanenko, Vasilij // Ukraina – Norge tradisjon i utvikling. – Oslo, 1990. – S. 6, 9.*

453. *Omeljanenko Vasilij Onufrijevič // Izložba. Dekorativno-primijenjene umjetnosyi SSR Ukrajine. Etnografski Muzej Zagreb. – Socijalističkoj Repvblici Hrvatskoj, 1979. – P. 13.*

454. *Ukrainische Volkskunst. – Leningrad : Avrora-Kunstverlag, 1982. – S. 50.*

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

455. *Бочарова Світлана. Виставка з фондів музею «Славетні імена Полтавщини» [Електронний ресурс] / Світлана Бочарова // Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка [сайт]. – Режим доступу : https://www.gallery.pl.ua/vistavka-z-fondiv-muzeyu-slavetni-imena-poltavshhini.html. – Дата опублікування : 17.08.2020.*

456. *Волкова Ганна. Гончар з Опішні та його лев: сильний і великодушний [Електронний ресурс] / Ганна Волкова // Укрінформ: Мультимедійна платформа іномовлення України. – Режим доступу : https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3082732-goncar-z-opisni-ta-jogo-lev-silnij-i-velikodusnij.html. – Дата опублікування : 22.08.2020.*

457. *Гончарство Василя Омельяненка перетворює звичайну глину у справжній витвір мистецтва (фото) [Електронний ресурс] // Новини Придніпров'я [сайт]. – Режим доступу : https://vesti.dp.ua/goncharstvo-vasilya-omelyanenka-peretvoryuye-zvichajnu-glinu-u-spravzhnij-vitvir-mistetstva-foto/. – Дата опублікування : 22.05.2018.*

458. *Данилець Олександр. Глиняний посуд ніколи не вийде з ужитку [Електронний ресурс] / Олександр Данилець // Урядовий кур'єр. – Режим доступу: https://ukurier.gov.ua/uk/articles/glinyanij-posud-nikoli-ne-vijde-z-uzhitku/. – Дата опублікування : 30.10.2013.*

459. *Зінченко Тамара. Восьмеро мешканців Полтавщини отримали Державні нагороди до Дня Незалежності [Електронний ресурс] / Тамара Зінченко // Телеграфъ [сайт]. – Режим доступу : https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10097618-vosmero-meshkanciv-poltavschini-otrimali-derzhavni-nagorodi-z-nagodi-dnja-nezalezhnosti.html. – Дата опублікування : 25.08.2021.*

460. *Зубань Ліна. Гончар Василь Омеляненко: «Буває, зліпиш козака чи бариню – поговорити з ними хочеться» [Електронний ресурс] / Ліна Зубань // Урядовий кур'єр. – 2013. – 4 грудня. – Режим доступу : https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vasil-bodnarchuk-glina-prihovuye-she-stilki-syurpr/.*

461. *Інзик Олег. Глиняні леви, що хочуть співати, живуть на Полтавщині [Електронний ресурс] / Олег Інзик // Радіо Свобода [сайт]. – Режим доступу : https://www.radiosvoboda.org/a/28067709.html. – Дата опублікування : 23.10.2016.*

462. *Коломієць Аліна. Найстарший гончар України: До глини я пристав у 9 років [Електронний ресурс] / Аліна Коломієць // Український інтерес [сайт]. – Режим доступу : https://uain.press/interview/najstarshyj-gonchar-ukrayiny-glyny-ya-prystav-u-9-rokiv-344664. – Дата опублікування : 26.08.2017.*

463. *Кучеренко Людмила. «...І наших душ розбитих черепки Складає в купу нам усім на згадку...» [Електронний ресурс] / Людмила Кучеренко // Сайт Майдан. – Режим доступу : https://maidan.org.ua/2015/08/i-nashyh-dush-rozbytyh-cherepky-skladaje-v-kupu-nam-usim-na-zhadku/. – Дата опублікування: 12.08.2015.*

464. *Лебедина Оксана. Помер видатний український гончар Василь Омеляненко [Електронний ресурс] / Оксана Лебедина // Дзеркало тижня. – Режим доступу : https://zn.ua/ukr/CULTURE/pomer-vidatnij-ukrajinskij-honchar-vasil-omeljanenko.html. – Дата опублікування : 30.01.2021.*

465. *[Невкрита Жанна]. Його слід – незабутній [Електронний ресурс] / [Жанна Невкрита] // Facebook. Національний музей-заповідник українського гончарства. – Режим доступу : https://www.facebook.com/MuseumOfPotteryInOpishnya/posts/pfbid02hHvNJ4Fk2nBL1piy7X11SW1MibYPZhAwJuBydua4RrFYHqacevkFwbMYc4CdEiHil. – Дата опублікування : 03.08.2023.*

466. *[Невкрита Жанна]. Світлій пам'яті великого гончаря... [Електронний ресурс] / [Жанна Невкрита] // Facebook. Національний музей-заповідник українського гончарства. – Режим доступу : https://www.facebook.com/MuseumOfPotteryInOpishnya/posts/pfbid02NKJTpog9mA5dmTVsdNLssuyzYqEq9RjgWtSm8VtP6CsipLWDK8q1JsM4JNvXxcVJl. – Дата опублікування : 27.01.2023.*

467. *Неїжмак Василь. Повернення патріарха [Електронний ресурс] / Василь Неїжмак // Голос України : газета Верховної Ради України. – Режим доступу : http://www.golos.com.ua/article/305741. – Дата опублікування : 18.07.2018.*

468. *Омеляненко Василь Онуфрійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Омеляненко_Василь_Онуфрійович*

469. *Омеляненко Василь Онуфрійович [Електронний ресурс] // Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка [сайт]. – Режим доступу : http://knpu.gov.ua/content/omelyanenko-vasil-onufriiovich*

470. *Омеляненко Василь Онуфрійович [Електронний ресурс] // Полтавський обласний осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України [сайт]. – Режим доступу : http://www.folkartpoltava.narod.ru/HTML/ua/Omelyanenko.htm*

471. *Островська Людмила. «Музей гончарства займає територію понад 20 гектарів», – Людмила Островська про мандри Полтавщиною... [Електронний ресурс] / Людмила Островська // PRO.te.ua. – Режим доступу : https://pro.te.ua/2019/11/11/muzej-goncharstva-zajmaye-terytoriyu-ponad-20-gektariv-lyudmyla-ostrovska-pro-mandry-poltavshhynoyu/. – Дата опублікування : 11.11.2019.*

472. *Помер відомий український гончар [Електронний ресурс] // ТСН [сайт]. – Режим доступу : https://tsn.ua/ukrayina/pomer-vidomiy-ukrayinskiy-gonchar-1716283.html. – Дата опублікування : 29.01.2021.*

473. *Пругло Світлана. «Багато хто мені заздрив, багато хто намагався повторити, але не дуже виходило», – про Василя Омеляненка [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Сайт міста Полтава [сайт]. – Режим доступу : https://www.0532.ua/news/3013315/bagato-hto-meni-zazdriv-bagato-hto-namagavsa-povtoriti-ale-ne-duze-vihodilo-pro-vasila-omelanenka. – Дата опублікування : 03.02.2021.*

474. *Пругло Світлана. Василь Омеляненко: пам'яті великого творця та його шедеврів [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Новини Полтавщини [сайт]. – Режим доступу : https://np.pl.ua/2021/02/vasyl-omelianenko-pam-iati-velykoho-tvortsia-ta-yoho-shedevriv/?fbclid=IwAR1QYKD14RoSyN7p5kM4lRgcXab6vV7RMnjmlpaJvDM21JYGS2NfSIuRjOM. – Дата опублікування : 03.02.2021.*

475. *Пругло Світлана. Василь Омеляненко: рядки унікальної біографії [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Інтернет видання Полтавщина. – Полтава, 2021. – 4 лютого. – Режим доступу : https://opishne-museum.gov.ua/vasyl-omelyanenko-ryadky-unikalnoyi-biografiyi/*

476. *Пругло Світлана. Василь Омеляненко: рядки унікальної біографії [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Prostir.Museum [сайт]. – Режим доступу : http://prostir.museum/ua/post/42983. – Дата опублікування : 11.08.2020.*

477. *Пругло Світлана. Василь Омеляненко: рядки унікальної біографії (до 95-річчя великого Мистця) [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Музеї України [сайт]. – Режим доступу : https://www.museum-ukraine.info/?p=9512. – Дата опублікування : 04.08.2020.*

478. *Пругло Світлана. «З моїми звірами мені ніколи не сумно» [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // ЕХО Тижневик [сайт]. – Режим доступу : https://exo.in.ua/news/13088. – Дата опублікування : 04.10.2010.*

479. *Пругло Світлана. [З ювілеєм! Василь Омеляненко – найстаріший гончар Полтавщини] [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Facebook. Суспільне Око. – Режим доступу : https://www.facebook.com/suspilne.oko/. – Дата опублікування : 05.08.2020.*

480. *Пругло Світлана. Легенда української кераміки Василь Омеляненко святкує 95-літній ювілей [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Новини Полтавщини [сайт]. – Режим доступу : https://np.pl.ua/2020/08/lehenda-ukrains-koi-keramiky-vasyl-omelianenko-sviatkuie-95-litniy-iuviley/. – Дата опублікування : 04.08.2020.*

481. *Пругло Світлана. Пам'яті великого творця та його шедеврів [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Музеї України : журнал [сайт]. – Режим доступу : https://www.museum-ukraine.info/?p=10762. – Дата опублікування : 04.02.2021.*

482. *Пругло Світлана. Пам'яті великого творця та його шедеврів [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Український погляд [сайт]. – Режим доступу : http://ukrpohliad.org/culture/pam-yati-velykogo-tvortsya-ta-jogo-shedevriv.html. – Дата опублікування : 11.02.2021.*

483. *Пругло Світлана. Пам'яті найстаршого гончаря України Василя Омеляненка [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Телеканал «Центральний». – Режим доступу : https://central-ua.tv/news/49142/?fbclid=IwAR2GRjR_avvy3mRa8xLpmiF_HIhy1-fUkSIgSfTifcOl5KYQKSchF5fet1k. – Дата опублікування : 03.02.2021.*

484. *Пругло Світлана. Пішов з життя найстарший гончар України Василь Омеляненко [Електронний ресурс] / Світлана Пругло // Полтавщина : інтернет-видання. – Режим доступу : https://poltava.to/news/59453/. – Дата опублікування : 04.02.2021.*

485. *Різниченко Ж. Гончар Василь Омеляненко. Інколи здається, що я й сам із глини [Електронний ресурс] / Ж. Різниченко // Останній Бастіон [сайт]. – Режим доступу : http://bastion.tv/thought/gonchar-vasil-omelyanenko-inkoli-zdayetsya-sho-ya-j-sam-iz-glini/. – Дата опублікування : 05.08.2015.*

486. *Різниченко Ж. Творити за повелінням серця [Електронний ресурс] / Ж. Різниченко // Facebook. Український центр розвитку музейної справи. – Режим доступу : https://www.facebook.com/ucrms. – Дата опублікування : 05.08.2015.*

487. *Різниченко Жанна. Творити за повелінням серця [Електронний ресурс] / Жанна Різниченко // Prostir.Museum [сайт]. – Режим доступу : http://prostir.museum/ua/post/35507. – Дата опублікування : 05.08.2015.*

488. *У Запорізькому обласному художньому музеї презентовано виставку «Корифеї українського гончарotворення з Опішного: Василь Омеляненко, Настя Білик-Пошивайло, родини Пошивайлів і Біликів», присвячену найвидатнішим митцям-ювілярам [Електронний ресурс] // Запорізька обласна державна адміністрація [сайт]. – Режим доступу : https://www.zoda.gov.ua/news/28001/u-zaporizkomu-oblasnomu-hudozhnomu-muzeji-prezentovano-vistavku-korifeji-ukrajinskogo-goncharotvorennya-z-opishnogo-vasil-omelyanenko,-nastya-bilik-poshivaylo,-rodini-poshivayliv-i-bilikiv,-prisvyachenu-nayvidatnishim-mittsyam-juvilyaram.html. – Дата опублікування : 30.07.2015.*

489. *Фролов Богдан. Пішов з життя видатний український майстер, країна втратила героя: Василь Омеляненко пішов на 96 році життя [Електронний ресурс] / Богдан Фролов // Знай. UA [сайт]. – Режим доступу : https://breaking.znaj.ua/364643-pishov-z-zhittya-vidatniy-ukrajinskiy-mayster-krajina-vtratila-geroya. – Дата опублікування : 30.01.2021.*

490. *Vasiliy Anoefrievitsj Omeljanenko [Електронний ресурс] // WIKIDATA. – Режим доступу : https://www.wikidata.org/wiki/Q12135909*

ВИСТАВКИ ЗА УЧАСТІ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА

1958

- Всесвітня виставка *«ЕКСПО-58» (Брюссель, Бельгія).*

1959

- Міжнародна виставка-ярмарок *(Лейпциг, Німеччина).*

1960

- Міжнародна виставка-ярмарок *(Марсель, Франція).*

1963

- Художня виставка *«Радянська Україна» (Київ, Україна).*

1967

- Всесвітня виставка *«ЕКСПО-67» (Монреаль, Канада).*

1968

- Обласна виставка народного мистецтва *(Полтава, Україна).*

1969

- Виставка творів опішнянських майстрів *(Харків, Україна).*

1970

- Полтавська обласна виставка творів претендентів на вступ у члени Спілки художників СРСР *(Полтава, Україна)*;
- Всесвітня виставка *«ЕКСПО-70» (Осака, Японія)*;
- Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва, присвячена 100-річчю від дня народження В. І. Леніна *(Київ, Україна).*

1971

- Республіканська художня виставка, присвячена XXIV з'їзду КПРС та XXIV з'їзду КП України *(Київ, Україна).*

1972

- Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки *(Київ, Україна).*

1973

- Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва *(Київ, Україна).*

1974

- Виставка народного декоративного мистецтва Української РСР, присвячена 50-річчю утворення СРСР *(Київ, Україна)*;
- Ювілейна художня виставка, присвячена 800-річчю м. Полтави *(Полтава, Україна).*

1975

- Виставка творів професійного та самодіяльного образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва *(Полтава, Кременчук, Лохвиця).*

1976

- Виставка творів полтавських художників *(Велико-Тирново, Болгарія)*;
- Республіканська художня виставка *«XXX років Великої Перемоги» (Київ, Україна).*

1977

- Художня виставка *«Слава праці»*, присвячена XXV з'їзду КПРС, XXV з'їзду Компартії України *(Київ, Україна)*;
- Республіканська художня виставка *«Ленінським шляхом»*, присвячена 60-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції *(Київ, Україна)*.

1978

- Міжнародна виставка *(Люблін, Польща)*;
- Міжнародна виставка *(Лос-Анджелес, США)*.

1979

- Міжнародна виставка *(Белград, Югославія)*;
- Виставка образотворчого мистецтва Української РСР, присвячена 325-річчю возз'єднання України з Росією, із музеїв УРСР і РРФСР *(Москва, РРФСР)*;
- Виставка декоративно-ужиткового мистецтва Української РСР *(Загреб, Хорватія)*.

1981

- Республіканська художня виставка *«Наш радянський спосіб життя» (Київ, Україна)*;
- Обласна художня виставка *«Ми будуємо комунізм» (Полтава, Україна)*;
- Республіканська художня виставка *«Фізична культура і спорт» (Київ, Україна)*.

1982

- Міжнародна виставка творів самодіяльних художників і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва *(Велико-Тирново, Болгарія)*;
- Виставка творів художників РРФСР, Української РСР, Білоруської РСР, присвячена 1500-річчю м. Київ *(Москва, РРФСР)*.

1984

- Республіканська художня виставка, присвячена 60-річчю утворення СРСР, *«СРСР – наша Батьківщина» (Київ, Україна)*.

1985

- Виставка *«Образотворче мистецтво Української РСР» (Москва, РРФСР)*.

1986

- Республіканська художня виставка *«Земля і люди» (Київ, Україна)*;
- Республіканська художня виставка *«40 років Великої Перемоги»*, присвячена перемозі радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років *(Київ, Україна)*.

1987

- Республіканська художня виставка, присвячена XXVII з'їзду КПРС та XXVII з'їзду КП України *(Київ, Україна)*.

1988

- Республіканська художня виставка *«Наш радянський спосіб життя» (Київ, Україна)*;
- Всесоюзна художня виставка *«Країна Рад» (Москва, РРФСР)*.

1989

- Виставка *«Кераміка Опішні» (Київ, Україна)*.

1998

- Обласна виставка, присвячена Дню незалежності України *(Полтава, Україна)*.

1999

- Виставка *«Дивотворіння Опішного – Україні XXI сторіччя» (Київ, Україна)*;
- Обласна виставка *«Подих століть і ритми сучасності» (Полтава, Україна)*.

2000

- Національний конкурс художньої кераміки *(Опішне, Україна)*;
- Виставка творів Василя Омеляненка, присвячена 75-річчю від дня народження *(Полтава, Україна)*.

2001

- Виставка художніх творів, присвячена 10-річчю незалежності України *(Полтава, Україна)*;
- Виставка *«Портрет на межі тисячоліть» (Полтава, Україна).*

2003

- Виставка народного мистецтва *«Опішнянське диво» (Опішне, Україна).*

2005

- Виставка творів корифея опішненського гончарства Василя Омеляненка (Опішне, Україна);
- Ювілейна виставка *«Кераміка Василя Омеляненка»* (до 80-ліття від дня народження) *(Полтава, Україна)*;
- Виставка *«Кераміка і порцеляна»* майстрів Івана Віцька, Василя Омеляненка, Миколи Пошивайла *(Полтава, Україна).*

2006

- Виставка *«Скарби українського гончарства» (Опішне, Україна).*

2009

- Виставка *«Всесвітня слава опішненської кераміки» (Опішне, Україна).*

2010

- Виставка *«Українська глиняна іграшка» (Опішне, Україна)*;
- Виставка *«Маестро гончарного БАРОКО»,* до 85-річчя від дня народження лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслуженого майстра народної творчості України Василя Омеляненка *(Опішне, Україна).*

2012

- Виставка *«Народне мистецтво Полтавщини–2012»,* до 20-річчя Полтавського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України *(Полтава, Україна).*

2013

- Виставка *«Опішня – Гончарна столиця України» (Київ, Україна).*

2014

- Виставка гончарської Шевченкіани та творів лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка *(Опішне, Україна).*

2015

- Виставка *«90: Необарокове послання світу»* (Інспірації славетного гончаря, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Василя Омеляненка з нагоди його ювілею) *(Опішне, Україна)*;
- Виставка *«Феєрія глиняних образів Василя Омеляненка»* до 90-ліття від дня народження *(Полтава, Україна)*;
- Виставка *«Корифеї гончаротворення з Опішного» (Запоріжжя, Україна).*

2017

- Виставка *«Необарокове послання світу» (Харків, Україна).*

2020

- Виставка творів кераміки до 95-річчя від дня народження Василя Омеляненка *«Життєдайні джерела великого творця» (Опішне, Україна).*

2021

- Виставка *«Порцеляна, шамот, кераміка» (Полтава, Україна).*

МУЗЕЇ УКРАЇНИ, ДЕ ЗБЕРІГАЮТЬСЯ ТВОРИ ВАСИЛЯ ОМЕЛЯНЕНКА*

1. Вінницький обласний художній музей *(Вінниця).*
2. Горлівський художній музей *(Горлівка, Донеччина).*
3. Державний музей іграшки *(Київ).*
4. Дніпровський художній музей *(Дніпро).*
5. Івано-Франківський обласний художній музей *(Івано-Франківськ).*
6. Запорізький обласний художній музей *(Запоріжжя).*
7. Кмитівський музей образотворчого мистецтва імені Йосипа Буханчука *(Кмитів, Житомирщина).*
8. Красноградський краєзнавчий музей імені Порфирія Мартиновича *(Харківщина).*
9. Кременецький районний краєзнавчий музей *(Кременець, Тернопільщина).*
10. Криворізький історико-краєзнавчий музей *(Кривий Ріг, Дніпропетровщина).*
11. Луганський обласний художній музей *(Луганськ).*
12. Миколаївський обласний художній музей імені Василя Верещагіна *(Миколаїв).*
13. Музей етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України *(Львів).*
14. Народний художньо-етнографічний музей «Відродження» Опішнянського державного художнього ліцею імені Василя Кричевського *(Опішне).*
15. Національний історико-етнографічний заповідник *«Переяслав» (Переяслав, Київщина).*
16. Національний історико-культурний заповідник *«Качанівка» (Качанівка, Чернігівщина).*
17. Національний музей народної архітектури та побуту України *(Київ).*
18. Національний музей декоративного мистецтва України *(Київ).*
19. Національний музей-заповідник українського гончарства *(Опішне).*
20. Національний центр народної культури *«Музей Івана Гончара» (Київ).*
21. Одеський національний художній музей *(Одеса).*
22. Острозький краєзнавчий музей *(Острог, Рівненщина).*
23. Пархомівський історико-художній музей імені Панаса Луньова *(Пархомівка, Харківщина).*
24. Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського *(Полтава).*
25. Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка *(Полтава).*
26. Севастопольський художній музей імені Михайла Крошицького *(Севастополь, АР Крим).*
27. Сумський обласний художній музей імені Никанора Онацького *(Суми).*
28. Тернопільський обласний краєзнавчий музей *(Тернопіль).*
29. Харківський художній музей *(Харків).*
30. Херсонський обласний краєзнавчий музей *(Херсон).*
31. Хмельницький обласний краєзнавчий музей *(Хмельницький).*
32. Хмельницький обласний художній музей *(Хмельницький).*
33. Черкаський обласний краєзнавчий музей *(Черкаси).*
34. Черкаський обласний художній музей імені Григорія Галагана *(Черкаси).*
35. Чернігівський обласний художній музей *(Чернігів).*
36. Шевченківський національний заповідник *(Канів, Київщина).*
37. Яготинський державний історичний музей *(Яготин, Київщина).*

Окрім того, вироби Василя Омеляненка зберігаються в музеях Канади, Великої Британії, США, Норвегії, Франції та Російської Федерації.

* *Під час укладання списку музеїв, де зберігаються твори Василя Омеляненка, використано статтю: Гончаренко Т. П. Омеляненко Василь Онуфрійович / Т. П. Гончаренко // Енциклопедія сучасної України. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Т. 24. – С. 591-592*

ПОСТСКРИПТУМ: «...ІЗ ЗЕМЛІ – У ЗЕМЛЮ...»

Опубліковані в альбомі спогади Василя Омеляненка, документи й фото поновлюють тим, хто добре знав майстра, спогади про історію їх особистого спілкування: посиденьки на дивані, оглядини таїни невеликої гончарної майстерні (щоб увійти туди треба було низько нахилитися, ніби вклонитися), його посмішку, відкритий погляд блакитно-сірих очей, потиск шерехатих, прохолодних рук, обійми й дзвінкі поцілунки, помах руки на прощання й побажання гарного дня й гарного настрою....

Для тих, хто не знав Василя Омеляненка особисто, відкриється цікавий світ маленького чоловіка й водночас великої Людини, уславленого гончаря з одного з найбільш відомих гончарних осередків України – Опішного, що в Полтавщині, який прожив яскраве життя й зробив значний внесок у розвиток українського народного гончарства останньої третини XX – початку XXI століття.

Над цим альбомом я почала працювати ще 2013 року. На початку 2022-го перший розділ вже був у видавництві, але настав чорний для України день – 24 лютого. Перша паніка переросла у тверезе усвідомлення того, що відбувається. Далі вервечкою тяглися місяці роздумів про майбутнє (своє, Національного музею-заповідника українського гончарства й загалом України) на фоні значного обсягу інформації про військові дії на території нашої держави, про звитягу наших героїв-воїнів, про самовіддану діяльність команд рятувальників, енергетиків, медиків, волонтерів. Полярні думки про майбутнє й роздуми на кшталт: *«Кому потрібна моя робота?»* дали усвідомлення важливості всіх без винятку ланок життєдіяльності нашої держави.

Я переконана, що значення має все, у тому числі й наука і культура. Значення має й та робота, якою я займалася впродовж десятків років роботи в Національному музеї-заповіднику українського гончарства. Значення має й завдання закінчити тему дослідження життя й творчості видатного українського майстра художньої кераміки Василя Онуфрійовича Омеляненка, який близько 90 років працював з глиною й продуктивно творив 70 із них, – про майстра, який створив тисячі прекрасних творів мистецтва, які є класичними зразками сучасної української народної кераміки.

Закінчувала я ґрунтовну статтю про майстра для альбому в лютому 2023 року. Думка про те, що значення в державі має все, після року війни тільки утвердилася. Адже життя Василя Омеляненка наснажує, принаймні мене, і безмежно захоплює!

Надихатися творчістю мистця, який жив цілковито гончарством, мали нагоду всі, хто переступав поріг його майстерні з бажанням навчитися премудростям роботи з глиною. Не знаю такого, щоб він комусь відмовив у спілкуванні.

Одного разу – це було восени 2013-го – ми з колегами запланували відвідати Василя Онуфрійовича з метою відзняти процес приготування глини до роботи й власне гончарювання на крузі. Усе зафільмували – вийшло круто! Проте майстер був чомусь небалакучим, мало посміхався й більше показував, ніж говорив. І тільки наприкінці зйомки все з'ясувалося:

– Чому Ви такий мовчазний сьогодні, Василю Онуфрійовичу?

– З утра в мене був високий тиск, і тепер голова болить.

– Так чому ж ви не сказали одразу? Ми б перенесли зустріч.

– Та якось неудобно, ми ж договорилися, я не звик відмовлятися.

А ще пам'ятаю нашу зустріч узимку 2016-го, після того, як із Василем Омеляненком трапилося нещастя, коли він послизнувся й під час падіння сильно вдарився головою. Надвечір ми з колегами

вирішили провідати його. Василь Онуфрійович привітно посміхався, показував нам те, що має, щоб подарувати для Музею. Однак його погляд видавав розгубленість і страх… На ранок він уже був у лікарні, де через кілька днів йому зробили складну операцію. Чесно кажучи, ніхто вже не сподівався на одужання. Проте Василь Онуфрійович переборов недугу й навесні вже знову взявся до роботи. 2018-го він знову, а разом з ним і всі ми, пережили черговий стрес. Цього разу його збила машина. Була зранена ще з дитинства скалічена нога! Але Василь Омеляненко знову одужав і взявся до глини – либонь, вона дійсно наділяла його могутньою силою!

Однак немає нічого й нікого вічного…

2021 рік, 28 січня. Надвечір пролунав дзвінок від доньки Василя Онуфрійовича. *«Батька… немає…»*, – повідомила Наталка.

29 січня опішняни прощалися з Василем Омеляненком, проводжаючи його в останній земний шлях. На кладовищі, поряд із батьками, братом і дружиною він спочив навіки. Майстер пішов, залишивши по собі вічну пам'ять і теплі спогади в серцях багатьох людей.

У той день у мережі Інтернет з'явилися кілька повідомлень від установ, друзів і прихильників таланту мистця з приводу його смерті. Ці публікації мали значну кількість переглядів і коментарів, окремі з яких подаю:

«Зупинилось серце видатного українського гончаря Василя Онуфрійовича Омеляненка. Внесок Майстра глиняної іграшки та зооморфної скульптури у становлення народних художніх промислів неоціненний для країни.

На жаль, мені не вдалося познайомитися з Василем Онуфрійовичем особисто, але його роботу «Лев при двох головах» пощастило побачити наживо. Це дійсно щось казкове та унікальне. Як казав сам автор, «Лев, як символ мужності й сили, символізує всіх українців. А дві голови, щоб бачити друзів і ворогів на Сході та Заході».

Він легенда Опішного. Його цінують на Полтавщині. І справедливо, щоб ним стала пишатись вся Україна. Зробимо в міністерстві все, щоб сприяти цьому. І щоб якомога більше українців завітали до Опішнянського парку глиняної скульптури та познайомилися з роботами Майстра. Боляче лише, що посмертно.

Василь Онуфрійович, ви справжній український лев!

Світла пам'ять»

Олександр Ткаченко
(Міністр культури
та інформаційної політики України)

«Шана й вдячність за вселенську доброту й геній!

Буду поряд із друзями й колегами створювати його меморіал. Неперевершений пан Василь – наша любов і слава! Хай легко буде душі на небі!»

Ольга Герасим'юк
(Голова Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення)

«Я щаслива, що протягом 13 років активно спілкувалася з Василем Онуфрійовичем! Це був мій найстарший і щирий друг. Дуже мріяла разом відзначати 100-літній ювілей майстра, як було 2016 року, коли київська художниця Євдокія Гаврилівна Болдирєва відзначила свій 100-літній ювілей.

Вічна радість на небесах щирій добрій людині й талановитому народному гончареві Василю Онуфрійовичу! Всенародна любов йому – на віки вічні!»

Тамара Гончаренко
(мистецтвознавиця, старша наукова
співробітниця Запорізького обласного
художнього музею, Запоріжжя)

«Світла пам'ять Майстру. Людина сердечна, з таким скарбом в душі… Щаслива, що довелося бути знайомою з таким славетним гончарем».

Катерина Андрусенко

«Прекрасний образ, скромний і талановитий. Суть українства».

Володимир Галабурда

«І сумно, і в захваті від його робіт. Великі леви і зараз не дають спокою! Коли вже я такі великі скульптури зроблю? Але ще маю час. Думки, дійсно, такі, як в нього. Нехай спочиває з миром!!!!!»

Андрій Уляницький
(Червоноград)

«Помирають майстри, залишивши спогад, як рану… (Ліна Костенко)»

Сергій Прудивус (Київ)

«Мій Вчитель, світла пам'ять!

Саме Василь Онуфрійович ввів мене у гончарний всесвіт! Завдяки його терпінню я маю казку в руках! Великий мистецький спадок залишив по собі Василь Онуфрійович. Його вироби постійно у мене на очах. По його виробах вчу своїх учнів! Царство небесне і світла пам'ять Майстру-Вчителю! Спочивай з миром, Майстре!»

Наталя Бойко
(художниця-керамістка, Київ)

«Світла Пам'ять світлій людині, таланту-самородку Василеві Онуфрійовичу. Буває, зустрінеш, привітається, і на душі потепліє. А про кераміку, про історію нашого селища почне розповідати – заслухаєшся. Вам, Людочко, дяка, що пишете про Маестро, вивчаєте і популяризуєте його творчість!»

Вікторія Зубань
(Опішне)

«Спасибі за світлу, душевну пам'ять про Чудового Чарівника, Великого Гончаря!!! Світла пам'ять гончареві від Бога Василю Омеляненку!»

Людмила Травень
(Запоріжжя)

«Світла пам'ять Майстру. Людина добра, сердечна, щира. Земля пухом, царство небесне!»

Ірина Богдановська
(Дніпро)

«І мій баранчик Маестро Василя Онуфрійовича Омеляненка, придбаний «колись» у Києві, красується на всю Холмщину».

Тадей Карабович
(Люблін, Польща)

«Василь Онуфрійович залишив по собі нескінченну пам'ять у своїх роботах. Вічна пам'ять майстрові!»

Сергій Івашків
(гончар, Червоноград)

«Гарна ідея – музей-садиба Василя Омеляненка. Пам'ятаю зустріч на його обійсті... ніби у келії філософа...

Українське бароко... потужна сила землі, трансформована у твір мистецтва».

Ганна-Оксана Липа
(художниця-керамістка, Львів)

«Світла пам'ять чудовій людині і непереверщеному майстру».

Олексій Байбородін
(художник-кераміст, Миколаїв)

«Царство небесне Людині з великої літери!»

Катерина Дейнека
(Опішне – Полтава)

«Чудові роботи і чудова людина!»

Оксана Калина
(Новояворівськ – Запоріжжя)

«Майстер! Надзвичайний! Стільки добра і світла по собі залишив!»

Юлія Прокопенко
(Мендаро – Черкаси)

«Майстри Опішні творили енергетику нашого майбутнього. Слава Культурним Героям України!»

Володимир Озор
(Київ)

«Цікаве дитинство, насичене життя, і в результаті завдяки таланту маємо неймовірні роботи, зроблені золотими руками. Дякуємо за його працю і світла пам'ять митцеві!»

Людмила Ткач
(Хмельницький)

«Вічна Славна Пам'ять Великому майстру!»

Петро Гончар
(художник, музеолог, генеральний директор Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара», Київ)

«Фантастичні твори Майстра! Сподіваюсь, учні в нього були та змогли перейняти досвід. Нехай покоїться душа!»

Олена Попельницька
(Київ)

«Світла пам'ять Художнику з великої літери!!! Він є і буде хранителем нашого українського генетичного коду!!!»

Світлана Єфанова
(художниця-реставраторка вищої кваліфікаційної категорії Харківської філії Національного науково-дослідного реставраційного центру України, Харків)

«Світлий образ. Життя і важке, і цікаве було... Світла пам'ять»

Валентина Беро
(художниця-керамістка, Донецьк)

«Під час Е-літньої Академії на майстер-класі мала щастя спілкуватися з Василем Онуфрійовичем. Прекрасна Людина!»

Ярина Пузиренко
(Київ)

«Ціла епоха відходить у вічність. Епоха відданих Красі людей, готових віддавати себе повністю роботі і багато чим жертвувати заради мистецтва...»

Майя Ландик
(Зіньків, Полтавщина)

«Світла пам'ять, радію, що застав розмови з майстром!»

Андрій Логвиненко
(Полтава – Москва)

«Хай земля йому пухом! Царство Небесне! До національного реєстру геніїв України!!!»

Катерина Кирилова

Василь Омеляненко ліпить *«лева»* на святкуванні дня народження Василя Григоровича Кричевського. Музей мистецької родини Кричевських. Опішне. 10.01.2013. Фото Тараса Пошивайла

«Світла пам'ять! Я також мала за щастя знати майстра! Світла людина, обдарована надзвичайним талантом!»

Влада Махно
(Київ)

«Царство Небесне! Світла пам'ять носію великого знаку тяглості української культури та її сакрального образу!»

Сергій Савченко
(Одеса)

«Не чула про Майстра, на привеликий жаль, але, дивлячись на фотографії, одразу зрозуміло – добро, щедрість душі, любов до життя!»

Олена Роговенко
(Вишгород)

«Сумуємо. Вічна пам'ять. Відійшла у вічність надзвичайно талановита людина, видатний майстер гончарної справи».

Петро Бондаревський
(заслужений працівник культури України, начальник Полтавського обласного управління культури /1980 – 1999/, Полтава)

«Сумуємо і співчуваємо рідним! Василь Онуфрійович залишив добру пам'ять про себе. Це Людина з великим серцем і щедрої Душі!»

Марія Яценко
(молодша наукова співробітниця Меморіального музею-садиби гончарської родини Пошивайлів, Опішне)

«Дуже шкода. Пригадую, як Васидь Онуфрійович говорив, що іноді думав, що і сам із глини. Як сказано, із землі – у землю... Вічна пам'ять»

Михайло Гумен
(Снятин)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Абраменко Лариса 182
Альвіна 42
Альошина Тетяна 173
Андрієць Ярослав 583
Андрусенко Катерина 610
Андрушенко Оксана 7, 104, 192, 219, 370, 583
Аніщенко Вікторія 173
Анна Миколаївна 43
Анненкова А. 583
Антипович Т. 583
Антонова Лариса 236
Антонович Є. А. 583
Архимович Василь 342, 360, 372
Асадчева В. 597
Атланова Л. 599
Афонина А. 583
Бабак Микола 342, 360
Бабак Пантелеймон 360
Бабенко Олександр 132, 184, 230, 234, 245, 250, 266
Бабенко Ольга 583
Бабіченко Дмитро 583
Багацька Оксана 166, 327
Багацька Юля 168
Багрії, *родина* 36, 45, 77, 351, 366, 367, 372
Багрій 77, 144, 577
Багрій Варвара 45
Багрій Дмитро 366, 372
Багрій Євдокія 77, 577
Багрій Іван 45, 367
Багрій (Красна) Марфа 82
Багрій Олександр 45, 77, 78, 213, 351, 366, 577, 579
Багрій Олена 77
Багрій Ольга 77
Багрій (Омеляненко, Пукало) Марія 45-48, 51, 59-65, 91, 109, 114, 358, 364, 367, 373, 397, 456-460, 462-464, 477, 479-483, 485-487, 499, 541-545, 547-549, 551, 577, 578, 581
Багрій Семен 45, 77, 366
Багрій Сергій 577
Багрій Юхим 45, 367, 577
Багрій Явдоха 45, 46, 366
Багрій Яким 366
Бажан Віктор 6, 7, 35, 387, 388, 515, 516, 624
Бажан М. П. 372, 595, 597
Байбородін Олексій 611
Байрачний 39
Бакусевич Володимир 342, 360, 372
Бакусевич Петро 360
Бартрам Микола 365
Безрук Борис 184
Безручка Федора 42, 79, 577
Белько Олег 583
Белько Ольга 104
Бельський В. 583
Бережний Анатолій 369
Бережні, *родина* 36
Береза Ігор 236
Беро Валентина 612
Бехтір В. Г. 583
Бєсов Л. М. 592
Бичковська Г. М. 592
Білецька Вікторія 175
Білик Валентин 163
Білик В'ячеслав 104, 119, 136, 137, 141, 163
Білик Іван 21, 88, 94-97, 110, 119-122, 136, 138, 150, 152-154, 158-160, 162-164, 178, 200, 219, 221, 290, 322, 342-344, 346, 348, 361, 363, 369, 370, 583, 592, 597, 600, 601
Білик Павло 95, 160
Білики, *родина* 293, 295, 604
Білик-Пошивайло Анастасія 43, 54, 104, 119, 139, 140, 141, 150, 176, 290, 293, 295, 350, 355, 365, 370, 604
Білокур Катерина 364
Білоус Людмила 182
Білоус Станіслав 40
Білоусько Олександр 594, 597, 601
Біляк Василь 21, 54, 87, 91, 94-96, 119, 136-138, 150, 159, 160, 342, 343, 361, 370
Біляк Параска 48, 82, 91
Близнюк Зінаїда 175
Блінов Г. 583
Блюм Таїсія 237
Бобринський Олександр 74, 75
Бобринцев Костянтин 292, 583
Бог 18, 20, 50, 168, 212, 293, 310, 326, 590, 595, 610
Богдановська Ірина 611
Бойко Наталя 9, 129, 280, 281, 288, 592, 611
Болдирєва Євдокія 294, 610
Бондар Ірина 584
Бондаревський Петро 104, 612
Бондаренко Л. 584
Бондаренко С. 584
Борисенко В. 584
Борисенко Наталя 171, 270
Бородавка Андрій 40
Бородавка Лука 368
Бородавка Наталя 368
Бородавка (Пошивайло) Явдоха 368
Бородавка Федір 368
Борщенко Лідія 182
Бочарова Світлана 584, 602
Брайковська В. 584
Бригинець Катерина 174
Буймистер Валерій 154
Букет Є. 584
Булава Олексій 91, 142
Бургар Катерина 175
Бурцайло (Кушнір, Омеляненко) Софія 49, 50, 218, 56, 57, 59, 366, 582
Бутник-Сіверський Борис 159, 219, 370
Буханчук Йосип 296, 608
Вадим 302
Важничий Данило 40, 43, 78
Вакуленко Микола 109
Вакуленко О. С. 372
Варвинська Наталя 237
Варвинська Явдоха 184
Варвинський Микола 180, 184, 228, 236, 237
Варвинський Михайло 91
Василь 88
Васильєв Геннадій 236
Васильєв Максим 236
Васильєва Ірина 75
Васильківський Сергій 39, 49
Величко Анатолій 104
Величко Галина 37
Величко Єфросинія 49
Величко Марія 37
Величко Олександр 49
Величко Олексій 37, 41, 49
Величко Ольга 37
Величко (Омеляненко, Тягун) Палажка 36, 37, 38
Величко Петро 37
Величко Феодосія 37
Велігоцька Н. І. 584, 600
Верещагін Василь 296, 608
Веселова Тетяна 175
Веселовська Л. 584
Винник Ганна 91
Винник Степан 94

Винницька (Ясько) Галина 82
Винниченко Володимир 312
Вишневецька Варвара 353, 367
Вишневецька Домаха 38
Вишневецька Марина 367
Вишневецька-Яценко Варвара 370
Вишневецький Григорій 38
Вишневецький Іван 376
Війтенко Ольга 584
Віньковський В'ячеслав 247
Віцена Лідія 584
Віцько Іван 182, 183, 607
Власов Володимир 233
Вовкун Василь 156, 182
Вовченко П. 124
Возницький Борис 316
Волик Павло 169, 184, 230, 234
Волкова Ганна 370, 584, 602
Волошина Ірина 182
Ворошилов Климент 369
Гаврилець Ганна 154
Гаврилов Віктор 100
Гарилов Л. М. 584
Гавронська Єлизавета 175
Гайда Людмила 182
Гайденко Богдан 584
Галабурда Володимир 610
Галаган Григорій 297, 608
Галенко Марко 236
Галина 57
Галян Галина 9, 225, 282-285, 584-586
Ганжа Л. 585
Ганжа Петро 92, 135, 136, 138, 139, 145, 160, 219, 221, 585
Гаркуша Олександр 371
Георгій Переможець 291
Герасименко Андрій 361, 585
Герасименко Василь 361
Герасименко Іван 342, 361
Герасименко Юрій 193, 332
Герасименко Яким 360
Герасименко Яків 362
Герасим'юк Ольга 610
Геращенко 141
Герус Людмила 236, 370
Герчанівська П. 373
Гирман Вікторія 585
Гирман Ольга 219, 370, 583
Главацька Людмила 585
Гладиревський Ларіон (Ларко) 42, 79
Гладиревські, *родина* 36
Глизь Іван 225
Гнідий Федір 358, 369, 372
Говдя Ольга 297
Гоголь Микола 141, 361-364, 366
Головань Іван 163, 363
Головко Дмитро 139, 143, 343, 346, 362, 364, 371
Головко Михайло 362
Гончар Іван 6, 7, 35, 124, 187, 203, 233, 296, 353, 358, 364-366, 368, 370-372, 397, 411, 431, 444, 450, 461, 483, 484, 517, 557, 589, 599, 608, 611
Гончар Петро 611
Гончаренки, *родина* 291, 292, 295
Гончаренко Тамара 9, 74, 132, 186, 189, 218, 241, 255, 286-288, 291-295, 370, 585, 608, 610
Гончаренко Юрій 241, 286, 292, 293
Горбань Ірина 182
Горілеї, *родина* 36, 577
Горілей Марія 40
Горілей Прокіп 40
Горілей Сергій 368
Горобець 585
Городнича Марія 368
Городніченко Олексій 62, 64, 65, 69
Городніченко (Омеляненко, Козленко) Наталя 47, 49, 50, 58, 59, 62-65, 70, 73, 115, 132, 204, 218, 273, 274, 276, 289, 293, 294, 297, 349, 364, 367, 372, 447, 461, 465-476, 478, 483, 484, 487-493, 500-504, 507, 508, 511-513, 517-522, 546, 548-552, 610
Господь 18, 291, 293, 295
Греков Митрофан 367
Григоренко-Громова Вікторія 364
Гридасов Н. Н. 61
Гринь Григорій 19, 72, 104, 131, 171, 181, 183, 184, 224-227, 230, 234-236, 243, 245, 251, 258, 260, 263, 266, 269, 270, 331
Гринь Тамара 91, 365
Грипич Артем 167, 328, 330
Грисенко Тамара 185
Громова 40
Громова (Ульченко) Любов 104, 236, 237, 268, 354, 357, 364
Громовий Дмитро 121, 180, 184, 188, 228, 236, 237, 242, 258, 343, 354, 357, 364, 372
Громовий Олексій 364
Громовий Полікарп 364
Громові, *подружжя* 350, 364
Грудзинська Оксана 364
Грушевський Ілля 170
Грядунова Олександра 343
Гулик Микола 171, 270, 331
Гумен Михайло 612
Гуменюк Феодосій 169, 234
Гурамішвілі Давид 362
Гурдін Василь 9, 74, 134, 205-207, 218, 298, 300-302, 599
Гурдіна Владислава 134, 298
Гурдіна Наталя 134
Гурдіна Ніна 205-207, 298-300, 302, 599
Гурдіна Серафима 298
Гурдіни, *родина* 35, 134
Гурин Катерина 167, 330
Гурин Наталя 9, 227, 258, 332
Гурин О. 593
Гурин (Пошивайло) Людмила 32, 73, 105, 106, 109, 123, 184, 193, 227, 258, 262, 576, 580
Гурин Т. 585
Гусар Людмила 187
Гуторова Лариса 585
Гуцол Катерина 316, 317
Давиденко Інна 166, 329
Давітян Наталя 174
Данилейко Володимир 109, 111, 153, 181, 221, 370, 585
Данилець Олександр 218, 585, 603
Данило 124
Данченко Леся 21, 23, 29, 88, 96, 163, 219, 340, 341, 344, 346, 370, 585
Даценко Людмила 585
Дацінька Любов 362
Дейнека Катерина 611
Демченко Андрій 362
Демченко Володимир 91
Демченко Григорій 362
Демченко Іван 362
Демченко Любов 91
Демченко Назар 361
Демченко Трохим 21, 84-89, 91-93, 95, 112, 118, 119, 135, 136, 139-141, 150, 158-160, 217, 219, 290, 342, 361-363, 365, 366, 369, 372
Денис 577
Денисенко 40
Денисенко Любов 9, 258, 324
Денисенко Михайло 96, 181, 225
Денисенко Сергій 225, 236
Денисенко Тетяна 585, 586
Денисенко-Єременко Леся 187, 225, 259, 286, 291-293
Дениско Тетяна 104
Деркач Дмитро 91
Джонаітіс Альдона 182
Дзюба І. М. 221, 370-372
Диденко Владимир 141
Динцес Л. А. 370
Діденко (Каленич) Ганна 57, 91, 167, 181, 241, 280, 314, 350, 357, 365, 371, 372, 589
Діденко Н. 586
Дідух Світлана 363
Дмитренко М. 586
Дмитренко Олексій 135, 159, 219, 586
Дмитрієва Євгенія 149, 150, 219, 370
Дмитро 302
Довженко О. 601
Долина Т. 586
Долінська Марія 159, 219, 370, 586
Драгоманов Михайло 363

Драч Іван 186, 253
Дроб'язко Євдокія 83
Друль Ганна 236
Дубенко І. 586
Дубина В. 100
Дубинка (Данченко) Ніна 104, 121, 124, 227, 236, 350, 354, 366, 372
Дубінка В. 586
Дубовик О. 586
Дугельна 79
Дугельна Марія 350, 353, 365, 373
Дугельна Уляна 365
Дугельний Іван 365
Дугельний Яків 365
Дудник Віталій 65, 69, 70, 294
Дудник (Козленко) Тетяна 58-60, 64, 65, 69, 70, 530
Дудник Лідія 373
Думка Юлія 586
Дяченко І. 586
Дяченко Людмила 26, 72, 182, 186, 187, 224-226
Єлічкіна Аліна 173
Єнко Лідія 182
Єрмакова Інна 279
Єфанова Світлана 611
Єфремова Лариса 258, 586
Єщенко Олена 184, 227, 228
Жадан Валерія 167
Жадан Василь 159
Железняк М. Г. 221, 370-372
Железняк Омелян 358, 369
Жернова Олена 236
Жигульова (Сидоренко) Людмила 63, 358, 369, 373
Жижура (Жилавець) Марія 82
Жижура Михайло 91
Жмак В. В. 584
Жоголь Л. 586
Жолтовський Павло 159, 220
Жуковський А. І. 221, 370-372
Жулинський Микола 253
Загребельна Олена 77
Загребельний Петро 77
Задорожна Параска 361, 364
Задорожний Захар 342, 361, 364
Задорожний Іван 88, 367
Задорожний Михайло 104
Заїка Тетяна 227
Заїченко Галина 91
Зайкевич Анастасій 342
Заліська Вікторія 9, 327
Зарецький Іван 361, 370
Захарчук-Чугай Р. В. 583
Зеленський 40
Зінаїда 40
Зіненко Аліса 258
Зіненко Тетяна 104, 258, 587, 597
Зінов'єв А. 98, 100, 220, 587
Зінченко Тамара 603
Зозуля Сергій 9, 74, 204, 218, 303, 305, 306,
Зубанич Федір 585
Зубань Валентина 171
Зубань Вікторія 9, 129, 184, 308, 587, 611
Зубань Ліна 587, 603
Зубань Наталя 9, 168, 311, 326
Зубенко Тетяна 587
Ібрагімова Наталя 227, 280
Івашків Галина 370
Івашків Сергій 611
Іващенко Варвара 365
Ільїнський Андрій 280
Ільчакова Жанна 174
Індибера Валентина 104
Інзик Олег 603
Істоміна Г. 370
Каленич Варвара 368
Каленич Василь 365
Каленич Віра 91
Каленич (Діденко) Ганна 57, 91, 167, 181, 241, 280, 314, 350, 357, 365, 371, 372, 589
Каленич Лідія 91
Каленич Наталка 365
Калина Оксана 611
Кальна Оксана 9, 258, 328
Канава Наталя 184
Каніболоцька Л. 587
Канівець Галина 91
Канівець Оксана 200, 202
Канівець Юрій 321, 324, 328, 330
Капиніс Євдокія 40
Карабович Тадей 611
Кара-Васильєва Тетяна 587
«Карасіри» (Пошивайли), *родина* 181, 280, 293, 295, 361, 368, 577, 585, 602, 604, 612
Карунна Ольга 219, 370, 583
Касала Федір 159
Качкан Володимир 112, 220, 587
Каша (Назарчук) Мотрона 82, 95, 220, 371, 593
Кирей В. 588
Кирилова Катерина 612
Кириченко Т. 588
Кирячок Григорій 21, 54, 84, 91, 139-141, 150, 159, 160, 219, 343, 362
Кирячок Іван 362
Кисельова Нонна 91, 370, 588
Китриш Галина 184, 208, 228, 241-243, 297, 362
Китриш Єгор 362
Китриш Михайло 15, 21, 54, 72, 95, 104, 118-122, 124, 131, 136, 139, 140, 141, 152-154, 159, 160, 178, 181-185, 187, 200, 208, 224-226, 228, 231, 236, 237, 241-243, 245-247, 253, 259, 260, 294, 322, 343, 346, 348, 357, 362, 364, 585, 591, 597
Кімлик-Яроха Людмила 189
Кіщук Микола 169, 234
Клименко 364, 365
Клименко Олена 15, 7, 10, 35, 57, 88, 160, 178, 193, 217, 218, 236, 270, 331, 340, 341, 343, 345-347, 349, 351-353, 355, 357, 359, 360-363, 366, 367, 369, 370-373, 588, 589
Климук Ірина 175
Клімашенко Родіон 166, 327
Кляйн Кетрін 302
Книш Сергій 223
Ковалевич Ігор 236
Ковалевський Віктор 336
Коваленко Анатолій 282
Ковальов Олександр 185
Ковпак 322
Ковпак Омелян 368
Козак Б. Л. 86
Козак Григорій 162
Козак Надія 236
Козак Олена 236
Козак Сергій 236
Козача Світлана 124, 181
Козельська Ганна 589, 590
Козленко (Городніченко, Омеляненко) Наталя 47, 49, 50, 58, 59, 62-65, 70, 73, 115, 132, 204, 218, 273, 274, 276, 289, 293, 294, 297, 349, 364, 367, 372, 447, 461, 465-476, 478, 483, 484, 487-493, 500-504, 507, 508, 511-513, 517-522, 546, 548-552, 610
Козленко (Дудник) Тетяна 58-60, 64, 65, 69, 70, 590
Колодійчук Є. 590
Колодка Микола 79
Колодяжна С. Г. 584
Коломієць Аліна 603
Колупаєва Агнія 236
Компанцева Наталя 565
Кондрат Ростислав 278
Кондратюк Юрій 363
Кононенко Галина 91
Конюшенко Світлана 104, 184, 220, 227, 258, 335, 586, 596, 600
Копитько П. П. 86
Кормелюк Наталя 175, 176, 212, 218
Корнєва В. 590
Корогодський Роман 220, 371, 590
Короленко Володимир 7, 171, 371, 592
Косинська Ю. 220, 590
Костенко Аліна 166
Костенко Ліна 289, 610

Косяк Володимир 173
Котляр Олена 173
Кохан Вікторія 590
Коцан В. В. 371
Кошеленко Анатолій 95, 119
Кощеєв Віктор 166, 327
Кравець І. 590
Кравченко Вікторія 174, 175
Кравченко Юлія 204
Кравченко Ярослав 371
Красна (Багрій) Марфа 82
Кремень Дмитро 154
Кривой Людмила 72, 184
Кривошапка 582
Крилов Іван 353
Кричевський 585
Кричевський Василь 2, 6, 7, 9, 15, 34, 35, 81, 133, 138, 162, 165, 168, 171, 185-187, 192, 196, 203, 249, 282, 283, 296, 299, 320, 322, 328, 330, 345-348, 354, 356-358, 360-366, 368-370, 378, 391, 392, 400, 406, 413, 416, 424, 430, 432, 433, 439, 445, 446, 448, 456-460, 475, 478-497, 504, 511, 514, 522, 527, 528, 531-533, 536, 538, 548-552, 600, 608, 612
Кричевські, *родина* 15, 86, 101, 129, 190, 194, 239, 249, 263, 294, 302, 612
Кричевський-Лебіщак 16
Кришталь Марія 365, 368
Крошицький Михайло 296, 608
Крупська 42
Крутенко Наталя 371, 590
Кудина Екатерина 590
Кудрицький А. В. 595, 597
Кужим Арсен 170
Кужим Олег 235, 237
Кузьменко Олексій 590
Кулініч Лариса 9, 312, 313
Кульбака Валентина 200, 227, 258, 590
Кульбака Марія 92, 218, 363,
Кульбака Петро 163, 343, 363
Купчинська Лариса 294
Куріпта Наталя 9, 321
Курочка Тамара 590
Куценко Наталя 104
Куценко О. 220, 590
Кучеренко Людмила 590, 603
Кучма Леонід 152, 154, 231, 584
Кушнір (Бурцайло, Омеляненко) Софія 49, 50, 56, 57, 59, 218, 366, 582
Лабінський М. Г. 219, 595
Лавренова Надія 297
Ландик Майя 612
Лариса 168
Лащук Юрій 159, 160, 220, 371, 590, 591
Лебедина Оксана 603
Левадний Олександр 169, 234, 266
Левошко Антон 166, 327
Левченко В. М. 592
Леженін Іван 88, 91, 92, 135, 136, 141, 142,
Ленін 113, 114, 142, 220, 366, 605
Леся Українка 113, 114, 142, 144, 220, 355, 587, 605
Лещенко Г. 591
Лещенко Дмитро 41, 263, 577
Лещенко Катерина 577
Ликова Оксана 591
Лисенко (Пічка) Клавдія 361
Линник Зінаїда 82, 91
Липа Ганна-Оксана 187, 236, 611
Лис Ванда 591
Листопад Антоніна 110, 294
Литвиненко Тетяна 6, 73, 75, 132, 184, 187, 189, 227, 258, 262
Ліана 134
Лінде-Дункан Василь 186, 249-251, 253
Лінде-Кричевський Василь 185, 186, 189, 242, 246, 249
Лобойченко Іван 237, 366, 369
Лобойченко (Радченко) Валентина 350, 366, 369, 373
Логвиненко Андрій 612
Логвинська Л. 371
Ложкіна Аліса 9, 75, 315-319
Ложкіна Надія 315, 317, 318
Ломоносов Михайло 369
Луньов Панас 608
Лупій С. П. 591
Луцишин Олексій 342, 360, 371
Мазур Богдан 154
Мазурик Михаил 591
Майба Ліна 220, 591
Майстрюк Галина 85
Маклюк Юлія 174
Максименко З. 591
Маланка 39
Мальована Надія 9, 258, 329
Мандзік Дарина 175
Манько Андрій 91
Маняхіна Одександра 91
Маргарян Сейран 104
Мареха Йосип 362
Мареха Олексій 91, 179
Марина Єва 131
Маричевський Микола 159, 160, 220, 591
Мартиненко В. В. 371
Мартинович Порфирій 296, 608
Марченко Тетяна 72, 73, 131, 184, 226
Масоякіна Оксана 173
Матвєєва Валентина 72, 184, 226
Матвійчук Наталя 9, 166-169, 171, 218, 230, 270, 320, 322, 323, 326, 328-330, 591
Матущак Валентина 577, 579
Матюх Іван («Князь») 41, 80
Матюх Михайло 577
Матюшенко Тетяна 173
Махно 319, 336
Махно Влада 612
Мацко Лідія 218
Машеров Петро 285
Мегела М. І. 371
Медовник Світлана 119
Мелащенко (Масько) 361
Мелащенко Семен 91
Мельник Л. 591
Мельничук Л. С. 371
Мерзлікін Микола 154
Метка Людмила 6-8, 10, 15, 26, 31-33, 35, 37, 39, 41-47, 49, 51, 53, 55-57, 59, 61, 63, 65-67, 69-71, 73, 75-79, 81, 83, 85-89, 91, 93, 95-97, 99, 101, 103, 105, 108, 109, 111, 113, 115, 117-119, 121, 123, 125, 127, 129, 131-133, 135, 137-139, 141, 143, 145-149, 151, 153, 155, 158, 161-163, 165, 167, 169, 171, 173, 175-177, 179, 181-185, 187-189, 191-193, 195, 197, 199-203, 205, 207-211, 213, 215-221, 227, 240, 244, 248-251, 254-258, 261-263, 273, 274, 276, 277, 294, 300, 303-305, 307, 309, 310, 323, 340, 346, 347, 364, 370-372, 566-581, 591-593, 609, 610-612
Метка Оксана 108, 567
Мизенко Олена 173
Микитенко Римма 167, 328, 330
Мирко Ірина 182
Мирний Панас 362, 364
Мироненко З. 593
Михальчі Марина 593
Міміношвілі Гія 187
Мірошніченко М. 593
Мішутіна Наталія 589
Міщанин Віктор 104, 184, 187, 220, 227, 371, 372, 593
Міщенко Владислав 167
Міщенко Ганна 184, 195, 228
Могилевський В. Ю. 372
Мозок Валерій 23, 121
Мойшевич Світлана 184
Морівець (Стеблівська) Наталя 191, 193, 218, 220, 586, 594, 600
Мороз А. 593
Мороховець Надія 91, 96
Мороховець Олена 182, 304

Москаленко Ольга 104
Мотиль Р. 372
Мотрій Валентина 109, 372, 593
Мотрій Світлана 9, 330
Мотрій Тамара 54, 184, 228
Музика Леся 174, 175
Музика Тамара 593
Мусатов Юрій 182
Мусієнко Пантелеймон 23, 29, 159, 220, 372
Мухоїд Євген 119
Мягченко Інна 324
М'якоступ 79, 582
М'якоступ Дмитро 91
М'якоступ Лідія 91
М'якоступ Марія 79
М'якоступи, *родина* 36
Мясоєдов Іван 282
Наден Світлана 173, 174
Назаркін Сергій 1, 17, 21
Назарчук (Каша) Мотрона 82, 95, 220, 371, 593
Найден Олександр 353, 372, 593
Наливайко Дмитро 154
Намакштанська І. Є. 592-594, 600
Нарбут Ольга 173
Нарум Свейн 183
Настенко Людмила 179
Настя 44, 45
Невкрита (Різниченко) Жанна 170, 363, 594, 599, 603, 604
Недавній А. 594
Неїжмак Василь 594, 603
Немирюк Неля 9, 170, 269, 322
Нестеров Юрій 232
Нестір 38
Нестірка 38
Нечипоренко Сергій 81-83
Нікітченко Володимир 21, 54, 104, 118, 119, 136, 137, 141, 150, 159, 160, 163, 343, 357, 363, 364, 373
Новобранець Іван 250
Носач Олена 9, 333
Носик Борис 594
Ночовник Остап 14, 350, 371
Нужна Наталя 185, 233
Овсій Григорій 91
Овчаренко Варвара 45, 367
Овчаренко Ганна 185, 233
Овчаренко Людмила 7, 26, 31, 104, 169, 187, 196, 224, 230, 234, 235, 242, 258, 260, 270, 594
Озерний Михайло 118, 119
Озор Володимир 611
Окара Іван 168, 225, 227
Олексієнко Федір 118, 353, 358, 367
Олексій 50
Олійник Борис 14, 20
Олійник Ганна 182
Олійник Наталя 104, 594, 595, 597
Олійник Олександр 118, 119
Олтаржевська Л. 372, 595
Омата Сушма 171, 269, 270, 331
Омельяненко Людмила 104, 184, 595, 597
Омеляненки, *родина* 36, 38, 39, 41, 43, 49, 50, 62, 77-79, 84, 193, 212, 337, 351, 601
Омеляненко (Багрій, Пукало) Марія 45-48, 51, 59-65, 91, 109, 114, 358, 364, 367, 373, 397, 456-460, 462-464, 477, 479-483, 485-487, 499, 541-545, 547-549, 551, 577, 578, 581
Омеляненко (Бурцайло, Кушнір) Софія 49, 50, 56, 57, 59, 218, 366, 582
Омеляненко Василь 1, 2, 4, 6, 8-10, 12-29, 32-146, 148, 149, 151-221, 223-312, 314, 316-338, 340-360, 362-373, 379-504, 506-522, 524-552, 554-612
Омеляненко (Величко, Тягун) Палажка 36-38
Омеляненко Віктор 46, 49, 58, 60-62, 114
Омеляненко (Городніченко, Козленко) Наталя 47, 49, 50, 58, 59, 62-65, 70, 73, 115, 132, 204, 218, 273, 274, 276, 289, 293, 294, 297, 349, 364, 367, 372, 447, 461, 465-476, 478, 483, 484, 487-493, 500-504, 507, 508, 511-513, 517-522, 546, 548-552, 610
Омеляненко Оксана 58, 69
Омеляненко Олексій 51, 56, 57
Омеляненко Онуфрій 36, 38, 114
Омеляненко Палажка 43, 49-51, 56, 57, 114, 582
Омеляненко Петро 16, 18, 36, 38, 39, 42, 43, 47, 49, 50-58, 64, 65, 78, 79, 84, 89, 91, 95, 96, 145, 158, 159, 163, 225, 282, 286, 291, 316, 324, 337, 350, 353, 363, 366, 373, 580-582
Омеляненко Тамара 46, 58, 62-65, 114, 131, 293
Онацький Никанор 297, 608
Оначки, *родина* 36
Оначко Іван 40
Оначко Лідія 280
Оначко Наталя 365
Оначко Тетяна 91
Онищенко Василь 62, 64, 65
Онищенко Володимир Анатолійович 93, 119, 188, 595, 596
Онищенко Володимир Миколайович 236
Онищенко Тамара 73
Орел Лідія 596
Оркодашвілі Ольга 91
Орленко Ольга 326
Остапенко Іван 85, 91
Островська Людмила 603
Острянин Василина 79, 80, 373
Острянин Іван 79
Острянин Максим 79, 80, 582
Острянин Михайло 79, 91, 131, 181, 184, 227, 228, 237
Острянин Олександр 184
Острянин Олександра 91, 228
Острянини, *родина* 36
Охрімович Зінаїда 343
Павлишин-Святун Тетяна 9, 335
Павлишена (Шкурпела) Світлана 363
Падалка Яків 364, 371, 373
Панасюк Галина 7, 192, 193, 219, 370, 583
Панасюк Світлана 233
Панічева Ніна 104
Панкова Анна 173
Панченко Віталій 260
Парасочка Олександра 196
Пархоменко Олександр 237
Пасічна Світлана 169, 171, 234, 270, 331
Патик Володимир 154
Пащенко Катерина 91
Педченко Світлана 155, 187, 259, 596
Передерій Л. 596
Перерва Іван 80
Перець Олег 104, 596
Петро Великий 297
Петрова Н. 596
Петрова Яна 73
Печорний Петро 119, 169, 234, 235, 596
Пиляй Валерій 167, 322, 323, 328, 330
Пиляй Олена 234
Пишненко В. 596
Півень Іван 92
Підгребельний Іван 163
Підгребельний («Підгірний») Юхим 78, 351, 366
Підтягіна Катерина 78
Пічка 78
Пічка Владислав 167, 328, 330
Пічка (Лисенко) Клавдія 361
Пічка Яків 88, 342, 361
Піщала Марина 184, 227
Погуляйло Світлана 596
Подольські, *родина* 129
Пономаренко А. 597
Попельницька Олена 611

Попенки, *родина* 577
Попенко Семен 77
Порохівник Денис 367
Порохівник Іван 354, 363, 367, 373
Порохівник Олександра 367
Порохівник Палажка 367
Порошенко Діана 166
Потанін Сергій 28
Пошивайли («Карасіри»), *родина* 181, 280, 293, 295, 361, 368, 577, 585, 602, 604, 612
Пошивайло Богдан 184, 187, 247, 259, 365
Пошивайло (Бородавка) Явдоха 368
Пошивайло Гаврило 21, 77, 118, 119, 136, 159, 179, 200, 208, 209, 297, 342, 354, 355, 357-360, 363, 368, 373
Пошивайло Ганна 77, 360
Пошивайло (Гурин) Людмила 26, 27, 32, 73, 105, 106, 109, 123, 184, 193, 227, 258, 262, 576, 580
Пошивайло Дем'ян 170, 269
Пошивайло Іван 360
Пошивайло Ігор 182, 189, 597
Пошивайло Любов 184, 235
Пошивайло Мар'яна 75, 131, 184, 260
Пошивайло Марія 275, 365, 597
Пошивайло Марко 365
Пошивайло Микола 19, 21, 72, 95, 104, 118, 119, 121, 122, 124, 131, 139, 141, 153, 169, 170, 181-184, 187, 219, 224-228, 230, 231, 234, 235, 237, 241, 243, 245, 246, 259, 260, 263, 266, 268-270, 280, 289, 304, 322, 331, 357, 360, 363, 368, 607
Пошивайло Назар 365
Пошивайло Ничипір 77, 360
Пошивайло Олесь 7, 14-17, 19-27, 29, 55, 72-75, 109, 130, 131, 138, 169-171, 179, 181-184, 186, 196, 200, 219, 220, 224-228, 230, 234, 236, 237, 242, 247, 249, 250, 253, 258, 260, 262, 270, 273, 277, 285, 300, 302, 309, 316, 331, 360, 368, 370, 372, 583-586, 589, 591-598, 600
Пошивайло Світлана 72, 73, 132, 184, 227, 268, 363, 597, 598
Пошивайло Тарас 2, 6, 17, 22, 24, 25, 29, 52, 53, 58, 66-68, 70, 75, 108, 126-128, 130-132, 148, 161, 166, 167, 169-171, 173-175, 180-184, 189, 192, 195, 197, 198, 205-208, 210, 211, 227-231, 233-235, 237-239, 242, 243, 246, 247, 250-253, 259, 260, 264-272, 275, 300, 301, 308, 320, 325, 332, 340, 349, 352, 354, 359, 378-396, 398-401, 403-410, 412-430, 432-443, 445-449, 451-460, 462-516, 520-522, 524-552, 554-564, 596
Пошивайло Тетяна 181, 231
Пошивайло Федір 181, 184, 227, 228, 367
Пошивайло Юрко 6, 7, 17, 29, 109, 121, 125-128, 184, 191, 192, 200, 236, 258, 260, 343, 354, 360, 363, 368, 377, 402, 558, 559, 596
Пошивайло Явдоха 118, 208, 209, 355, 360, 359, 363, 368, 373
Пошивайло Яким 365
Пошивайло Яків 163, 363
Правденко О. 598
Правдюк 36
Придатко Т. 591, 598
Прокопенко В. 598
Прокопенко Віра 91
Прокопенко Інна 598
Прокопенко Юлія 611
Прокопович М. 159, 220, 598
Прокопович Петро 362
Пронякін Олексій 91
Протор'єв Валерій 96, 225
Протор'єва Надія 96, 225
Протор'єви, *родина* 97
Пругло Макар 368
Пругло Марія 368
Пругло Надія 109
Пругло (Чернова) Світлана 184, 586, 598, 601, 603, 604
Пругло Т. 598
Прудивус Сергій 610
Прядка Володимир 153, 160, 220, 598, 599
Пузиренко Ярина 174, 175, 612
Пукало (Багрій, Омеляненко) Марія 45-48, 51, 59-65, 91, 109, 114, 358, 364, 367, 373, 397, 456-460, 462-464, 477, 479-483, 485-487, 499, 541-545, 547-549, 551, 577, 578, 581
Пукало Іван 46
Путря Євген 104
Путря Олександр 155, 235
Пучков Олексій 338
Радченко Анастасія 91
Радченко Іван 91
Радченко Ірина 83, 182
Радченко (Лобойченко) Валентина 350, 366, 369, 373
Радько Сергій 187, 227, 247, 266
Рахно Костянтин 7, 599
Рашевська Катерина 166
Рева 582
Рева Наталка 40
Редчук Галина 104, 322
Редчук Сергій 43
Редчук Юрій 320, 324, 326-332
Релік Ольга 175
Риженко Віктор 109
Рильський Максим 15, 217, 370, 588, 589
Різниченко Валентина 9, 326
Різниченко (Невкрита) Жанна 170, 363, 594, 599, 603, 604
Рйопка Іван 119
Рйопка Марія 119
Роговенко Олена 612
Роман Ольга 517, 519
Романенко Олексій 104
Романова Т. 599
Ромаш Ольга 397, 411, 431, 444, 450, 461, 483, 484, 557
Росул Мирослава 236, 247
Рябінін Микола 139
Савицька В. 599
Савченко Сергій 612
Сакович Ірина 15, 220
Сакун Хома 367
Салугіна Наталя 75
Самарський Віктор 104, 599
Самойленко Юрій 104, 132
Северин Оксана 9, 258, 331
Селівачов М. Є. 584, 599
Селюченко Олександра 92, 95, 118, 136-138, 181, 200, 209, 233, 280, 350, 355, 357, 358, 361, 364, 365, 369, 371, 373
Селюченко Явдоха 364
Семенко Ганна 236, 335, 354
Семікаш Марія 219
Семчук Катерина 173, 174
Сергійчук Геннадій 64
Сердюк Ігор 7
Сердюк Марія 185
Сердюченко Дмитро 163
Сердюченко Іван 91
Сердюченко Мефодій 88
Середа Параска 91
Сержант Людмила 370, 372
Сидоренко Андрій 358, 369, 370
Сидоренко Володимир 91
Сидоренко (Жигульова) Людмила 63, 358, 369, 373
Сидоренко Софія 369
Синиченко Леся 175
Ситник Марія 185
Сікорський М. І. 371
Скиба Микола 182
Скиба Світлана 599
Скліфосовський Микола 291
Скобельський В. 599
Сковорода Григорій 362, 592

Скринник Зінаїда 40
Скринник Тамара 72, 184, 226, 227, 258
Скрипнікова Віолета 599
Слищенко Людмила 91
Сморж Леонід 42, 83, 92, 135, 209, 221, 308, 310, 359, 372, 598, 602, 610
Соколова Я. 600
Солов'ян Тетяна 202, 227, 600
Соломаха Світлана 596
Сохацька Олександра 91
Спесивцев Юрій 247
Стадниченко В. 152
Сталін 92
Станкевич М. Є. 583
Стеблівська (Морівець) Наталя 191, 193, 218, 220, 586, 594, 600
Степан «Колокович» 577
Стогнота Людмила 596
Странадко Едуард 253
Стрипко Юрій 119
Сумцов Микола 362
Сюсюкало Григорій 84, 85
Тарасенко Ірина 313
Тарасенко Олександр 171, 174, 230, 234, 266, 270, 331
Терен Тетяна 600
Титаренко Володимир 600
Титаренко Марія 91
Титова О. М. 592
Тищенко О. 371
Ткач Лідія 119
Ткач Людмила 611
Ткач Микола 119
Ткаченко Олександр 610
Ткачиха 577
Томак Маша 600
Томенко Григорій 139, 144
Травень Людмила 611
Трепетун С. М. 600
Троцька Валентина 145, 147, 184, 219
Троцька Еліна 258
Турчинський Юрій 181
Тягун (Величко, Омеляненко) Палажка 36-38
Тягун Григорій 88, 91
Тягун Євгенія 185, 233
Тягун Марія 91
Тягун Олексій 36, 37, 41
Тягун Федір 36, 37
Убель Галина 119
Ульченко (Громова) Любов 104, 236, 237, 268, 354, 357, 364
Ульяновський В. 373
Уляницький Андрій 610
Федорова Ніна 364, 365, 367
Федорченко Лілія 73
Федосова Жанна 175
Фесенко Ганна 72
Фисун Олександр 159, 221, 600
Філарет (Патріарх) 29
Франклін Карен 182
Франко Іван 27
Фришберг Л. 370
Фріде М. 373
Фролов Богдан 604
Фурман Віктор 181, 225, 230, 243, 245, 600
Фустов Микола 119
Халтуріна Маргарита 174
Ханко Віталій 169, 221, 234, 370, 373, 601
Ханко Остап 373, 601
Хвостик Анна 173
Хлівна Ольга 200
Хлоні, родина 36
Хлонь Андрій 181, 183, 184, 227, 228, 243
Хлонь Василь 179, 181, 184, 227, 228
Хлонь Михайло 91
Хлонь Надія 368
Хлонь Федір 368, 577
Хома 79
Хоменко Максим 167, 328, 330
Хомиха 79
Хорощак Галина 175
Хохлачова Лілія 104
Храпач Валерій 104
Хрипун Тетяна 7, 192
Цайт Фредеріка 183
Цетлін Юрій 75
Цигрик Антоніна 373
Цюрюпа Євдокія 43
Чабан 77
Чабан Лаврентій 77
Чабан Любов 83
Чабаненко Розалія 54, 118, 179, 343, 357, 363, 367, 373
Чаркасава Дзіяна 221, 601
Чарновський Олег 23, 29, 373
Чегусова Зоя 169, 234, 587
Чепурна Оксана 119
Черкас Валерій 601
Черкас М. Д. 362
Черних Марк 170
Чернов Леонід 141, 144
Чернова (Пругло) Світлана 184, 586, 598, 601, 603, 604
Чечель Жанна 373, 601
Чечель Людмила 601
Чижов О. 601
Чирка Ірина 258
Чопенко Ніна 104, 187
Чуб Олена 109
Шабайкович Ірина 173
Шаблій Михайло 91
Шаповалов Володимир 109
Шарганова Ольга 75
Шаров І. 596
Швидкий Володимир 49
Швидкий Йосип 49
Швидкий Микола 43
Шевченко Євген 312, 600, 601
Шевченко Єлизавета 324
Шевченко Михайло 216
Шевченко Тарас 1, 2, 4, 6, 9, 10, 12-16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 32-34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 90, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 112, 114-116, 118, 120-122, 124-126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152-156, 158-160, 162, 164, 166, 168-170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 190, 192, 194, 196, 198, 202, 204-206, 208, 210, 212, 214, 218, 224, 226, 228, 229, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282-284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298-300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 316, 318, 320, 322, 324, 326-328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 360-362, 364, 366, 368, 370, 371, 376, 378, 434, 438, 440, 444, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 506, 508, 512, 514, 516, 518, 520-522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 585, 586, 588, 590-592, 594, 596-598, 600-604, 606-608, 610, 612
Шейко М. 601
Шелест Петро 20
Шилімова-Ганзенко Людмила 234
Ширай Галина 364
Ширай Раїса 43, 184, 219, 314
Ширмовський Ларіон 362
Шишкін Іван 286
Шиян Анастасія 367
Шиян Василь 77
Шиян Галактіон 366
Шиян Іван 77, 363
Шиян Надія 91
Шиян Ольга 353, 366, 371, 372
Шиян Уляна 77

Шиян Федір 367
Школа Дарина 167, 330
Школьна Ольга 236
Школяр Наталия 118
Шкурпела (Павлишина) Світлана 363
Шкурпела Анатолій 180, 188, 228, 258, 343, 354, 363
Шкурпела В'ячеслав 109, 121, 124
Шкурпела Олександр 121, 124, 180, 181, 184, 188, 236, 237, 258, 343, 354, 363, 371, 373
Шкурпела Ольга 40
Шкурпела Світлана 237
Шкурпели, *родина* 343
Штанько 36
Штанько Наталя 91
Штанько Олена 91
Шулик Н. 601, 602
Шумляєв Олег 109
Шумський Д. 159, 221
Щербак Василь 159, 221, 373, 602
Щербаківський Вадим 341, 373
Щербаківський Данило 33, 34, 88, 102, 103, 115, 122, 150, 151, 361, 362, 365, 566
Щербаков Ігор 154
Щербань Анатолій 9, 91, 227, 243, 336, 337, 373, 602
Щербань Богдан 260
Щербань Олена 184, 219, 337, 602
Юдічев Дмитро 72
Яворівський В. 152
Яворницький Дмитро 362, 365
Якобенко Інна 602
Яковенко Галина 236
Яковлева Ярослава 195
Якубовський 41
Ярівчик Іван 91
Яровата Вікторія 109, 187
Ярошенко Г. 602
Ярошенко Микола 245, 296, 357, 358, 360, 361-363, 365, 602, 608
Ясько (Винницька) Галина 82
Яценко Григорій 367
Яценко Марія 227, 602, 612
Яценко Оксана 172, 175, 191, 219, 602
Яценко Ольга 91
Яценко Параска 91
Яценко Семен 87
Яценко Сергій 54, 83, 91, 181, 363
***
Boyko Natalia 12
Denysenko Liubov 12
Halian Halyna 12
Honchar Ivan 6
Honcharenko Tamara 12
Hurdin Vasyl 12
Hyryn Natalia 12
Izložba 221
Kalna Oksana 12
Klymenko Olena 13
Krychevsky Vasyl 6, 12
Kulinich Larisa 12
Kurocka Anatolij 118
Kusnicka Marija 118
Kyripta Natalia 12
Lemko Migal 118
Lozhkina Alisa 12
Maliovana Nadiia 12
Matviychuk Natalia 12
Metka Liudmyla 6, 11, 13
Motrii Svitlana 12
Murafa Mihail 118
Nemyriuk Nelia 12
Nikitčenko Vladimir 118
Nosach Olena 12
Omelianenko Vasyl 5, 6, 11, 12, 13, 118, 602, 604
Omeljanenko Marija 118
Ozerni Mihail 118
Pavlyshyn-Sviatun Tetiana 12
Pecorni Pjotr 118
Poshyvailo Oles 11
Poshyvailo Taras 6
Poshyvailo Yurko 6
Pošivajlo Nikolaj 118
Protorjev Valerij 118
Protorjeva Nadežda 118
Riznychenko Valentyna 12
Severyn Oksana 12
Shcherban Anatolii 12
Shevchenko Taras 6
Zaliska Viktoriia 12
Zozulia Serhii 12
Zuban Natalia 12
Zuban Viktoriia 12

Географічний покажчик

Алма-Ата 361, 368
АР Крим 296, 608
Баранівка 298
Белград 606
Бельгія 102, 112, 163, 215, 361- 363, 365, 368, 605
Бережани 372, 592
Білорусь (Білорусія) 96, 98-101, 103, 220, 285, 371, 593
Білоруська РСР (БССР) 98, 100, 587, 606
Болгарія 102, 120, 215, 219, 361-363, 365, 368, 605, 606
Брюссель 112-114, 142, 144, 163, 361, 362, 365, 368, 605
Бубнівка 360
Бугаївка 582
Буди 298
Бухалівка 43
Валки 185, 363, 369
Варшава 361, 362, 373, 598
Василе-Устимівка 50, 366
Васильків 18, 96, 97, 286
Васьки 92
Велика Британія (Великобританія) 215, 368, 608
Велика Бугаївка 36, 37, 56
Великий Байрак 364
Великі Сорочинці 303, 365, 593
Велико-Тирново 219, 361-363, 365, 368, 587, 605, 606
Венесуела 361
Вишгород 612
Вишневе 367
Вільнюс 361-363, 365, 368
Вільхове (Зайці) 84, 361, 362
Вінницька область 360, 366
Вінниця 360, 372, 608
Вінниччина 360, 363
Вірменія 45
Віта-Поштова 364
Владивосток 80
Волгоград 361, 368
Ворскла, *річка* 43
Гавареччина 342, 360, 372
Гадяч 599
Гайсинський район 360
Германія (Німеччина) 41, 42, 183, 361, 362, 365, 368, 577, 605
Гетьманщина 19
Гжель 298
Глинськ 369
Глинське 43, 372
Глухів 592
Гоголеве 361
Гончарівка, *куток* 36, 38, 39, 41-43, 46, 50, 57, 77, 138, 362, 365-367, 372, 373, 577-579
Горлівка 608
Грибова Рудня 369
Губське 366
Далекий Схід 41
Данія 362
Деревки 43
Диканька 303, 612
Дніпро 608, 611
Дніпропетровськ 194, 363
Дніпропетровська область 296
Дніпропетровщина 608
Донбас 41, 365, 577
Донецьк 365, 592-594, 600, 611
Донецька область 119, 296
Донеччина 608
Драни 367
Європа 15, 33, 215, 302, 371, 591, 592
Єкатеринбург 102, 373
Єреван 45, 367
Жданів 119
Женева 362, 369
Житомирська область 296, 335
Житомирщина 363, 368, 608
Загреб 362, 363, 365, 606
Зайці (Вільхове) 84, 361, 362
Закарпаття 363
Запоріжжя 69, 117, 120, 286, 291, 293, 295, 365, 607, 608, 610, 611
Запорізька область 365
Західна Європа 41, 154
Зіньків 220, 583-587, 589-591, 593, 594, 596-599, 601, 602, 611
Зіньківський повіт 36, 341, 360
Зіньківський район 50, 60, 61, 114, 117, 142, 220
Зіньківщина 34, 155, 157, 219, 585-587, 590, 591, 593, 594, 596-602
Золочівський район 360
Іванець 33, 96, 98-100, 586
Івано-Франківськ 373, 608
Івано-Франківська область 95, 118, 119
Італія 163, 361, 362, 365
Їсіпівка, *куток* 36, 43
Канада 112-114, 215, 302, 361, 362, 365, 368, 605, 608
Канів 297, 361, 363-365, 608
Карабаєво 367
Карлівський район 220
Каунас 365
Качанівка 608
Києво-Святошинський (Фастівський) район 364
Київ 22, 29, 41, 60, 69, 96, 97, 102, 112, 116-121, 123, 124, 129, 138, 139, 141, 144, 150, 153, 154, 168, 203, 205, 219-221, 280, 281, 285, 290, 296, 298, 299, 315, 360-362, 364-373, 583-592, 594-602, 605-608, 610-612
Київська область 23, 296, 297, 364, 367
Київщина 23, 36, 37, 367, 582, 608
Кирило-Ганнівка 36
Кіровоград 168
Кіровоградська область 367
Кіровоградщина 312
Кмитів 608
Коболчин 187
Колобжег 366
Колумбія 176
Копейськ 361
Коростень 298
Косів 118, 119, 335
Котелевський район 43
Котельва 41, 351, 577
Кременець 608
Кременчук 219, 365, 587, 601, 605
Кривий Ріг 608
Крим 315
Крищинці 360, 366
Кропивницький 312, 314
Куба 362
Курська область 60-62
Курчатов 58, 60
Курчатовський район 61

Латвія 215
Лебединський (Сумський) район 364
Лейпциг 114, 361, 365, 368, 605
Ленінград 69, 362, 366, 370
Литва 361, 365
Лівобережна Україна 81, 373
Ліхтенштейн 282
Лондон 315
Лос-Анджелес 361-363, 365, 606
Лохвиця 219, 587, 601, 605
Лубни 141, 363
Луб'янка 367
Луганськ 608
Луганська область 296
Луцьк 592
Львів 29, 335, 361, 362, 367, 368, 370, 373, 583, 584, 591, 608, 611
Львівська область 119, 360, 372
Львівщина 342
Люблін 606, 611
Люботин 298
Малі Будища 88, 342, 361, 363, 364, 372
Марсель 114, 142, 144, 361, 362, 368, 605
Межиріч 364
Мендаро 611
Меріленд 176, 218
Миколаїв 119, 608, 611
Миргород 303
Мінськ 100, 221, 586, 587, 593, 601
Міські Млини 14, 43, 88, 361, 362
Млинянська, *гора* 577
Монреаль 112, 142, 361, 362, 365, 368, 605
Москва 69, 102, 120, 141, 159, 219, 220, 361-363, 365, 366, 368-370, 585, 587, 588, 594, 596, 598, 600, 606, 611
Московська область 58
Наддніпрянщина 21, 22, 29, 341
Нідерланди 311
Ніжин 204, 303, 372, 592
Німеччина (Германія) 41, 42, 183, 361, 362, 365, 368, 577, 605
Новокузнецьк 58
Новоселівка360
Новоярівськ 611
Норвегія 183, 215, 361, 362, 368, 608
Об'єднані Арабські Емірати 362
Оброшино 119
Одеса 120, 353, 366, 367, 369, 371, 593, 608, 612
Одещина 366
Омск 373
Опішне 2, 4, 6, 14-29, 32-36, 38-43, 45-89, 91-97, 100-104, 106-111, 113-126, 128-132, 134-142, 144, 146-150, 153, 155, 157, 159-162, 165-175, 177-189, 191-195, 197, 198, 200, 202, 204, 205, 208-210, 213, 216-239, 241, 242, 244, 246-249, 251-253, 255-263, 265, 267, 269, 271, 272, 274-276, 278, 279, 281-285, 287-289, 291-296, 299, 300, 302-304, 306, 307, 309, 310, 313, 314, 316-342, 346, 349-353, 355, 357-373, 377-433, 435-504, 506, 507, 509-522, 524, 525, 527-548, 550-552, 554-568, 571-576, 578-581, 583-587, 589-602, 604, 606-612
Осака 112, 362, 365, 605
Осло 368
Остенде 142, 361, 362, 368
Острог 608
Отиня 95
Париж 361, 362, 366
Пархомівка 608
Переяслав 371, 608
Переяслав-Хмельницький 592
Пирогів 22, 69, 296
Піщанський район 363
Поволжя 46
Поділ 41
Поділля 373
Пологівський район 365
Полонне 298
Полтава 23, 29, 45, 58, 79, 102, 112, 119, 120, 133, 136, 141, 168, 184, 192, 194, 196, 219-221, 224, 245, 282, 303, 361, 362, 364-366, 368, 370, 371, 373, 515, 516, 583-595, 597-608, 611, 612
Полтавська губернія 36, 370
Полтавська область 14, 50, 60, 61, 84, 86, 114, 117-119, 142, 220, 599
Полтавський район 14, 84
Полтавщина 14, 33, 36, 100, 102, 141, 204, 213, 217, 219, 245, 344, 359, 361-364, 366-370, 372, 373, 566, 583-588, 590-592, 595, 597-604, 607, 609-611
Польща 102, 120, 215, 361, 362, 366, 372, 606, 611
Попівка 36, 62, 204, 291, 364
Прага 362
Придніпров'я 602
Птухівка, *кутoк* 78
Республіка Білорусь 33
Решетилівка 141, 149, 150, 220, 593, 596
Рівне 194
Рівненська область 296
Рівненщина 608
Російська Федерація 297, 608
Росія 45, 298, 361, 362, 365-367, 587, 606
Ростовська область 46
РРФСР 116, 587, 606
Савинці 363
Санкт-Петербург 14, 29, 102, 361, 362, 365, 366, 369, 596
Сан-Франциско 315
Севастополь 608
Сергієв Посад 365
Середнє 363
Середнє Придніпров'я 29, 370
Середня Наддніпрянщина 341
Сіверщина 371
Сімферополь 365
Слобожанщина 364
Слов'янськ 80, 298
Снятин 612
Солом'янський район 280
Софія 361, 365, 368
СРСР 33, 61, 62, 84, 95, 100, 112, 116, 120, 136, 138, 139, 141-145, 150, 158, 159, 215, 305, 361, 362, 365, 367, 370, 371, 587, 588, 594, 595, 600, 605, 606
Ставище 335
Старі Млини 372
Студена 363
Суми 69, 608
Сумська область 364
Сумський (Лебединський) район 364
Схід 315
США 102, 120, 176, 185, 212, 218, 302, 315, 361-363, 365, 606, 608
Таганрог 80, 577
Тарапунька, *кутoк* 45
Ташкент 361, 362, 368
Тверська область 367
Тернопіль 608
Тернопільська область 296
Тернопільщина 608
Токіо 171
Томськ 361, 368
Торонто 362
Тула 45

Тульчинський район 360, 366
Тюмень 373
Угорщина 361, 362, 365, 368
Ужгород 371
Узбекистан 361
Україна 2, 4, 6-10, 12-16, 18-20, 22, 24, 26-29 32-36, 38, 40-44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 69, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86-88, 90, 92, 94, 96, 98, 100-104, 106, 109-118, 120-123, 125, 126, 128-130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 145, 150-154, 156-164, 166-172, 174, 176-178, 180, 182-186, 188-190, 192-194, 196, 198, 200, 202, 203, 206, 208, 210, 212-215, 217-221, 224, 226, 228, 230, 232-234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286-288, 290-300, 302-304, 306, 308, 310-312, 314-316, 318, 320, 322, 324, 326-328, 330-332, 334-336, 338, 340-342, 345-348, 350-352, 354, 356, 358, 360-372, 376, 378-380, 389, 390, 395, 407, 408, 419, 420, 429, 434, 438, 440, 444, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498-501, 506, 508, 512, 514-516, 518, 520-522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544-546, 548, 550, 552, 554, 556, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582-612
Українська РСР 86, 150, 159, 219, 220, 370, 372, 586, 587, 595, 605, 606
Умань 362
Урал 361
УРСР 61, 97, 116, 117, 119, 120, 135, 139, 141, 142, 150, 159, 221, 361, 362, 364, 365, 367, 369, 587, 588, 591, 594, 599, 601, 606
Фаєнце 163, 361, 362, 365
Фастівський (Києво-Святошинський) район 364
Фінляндія 41, 361, 362, 364, 368, 605, 608
Фредерік 176
Хабаровськ 361, 368
Харків 35, 42, 69, 112, 113, 120, 134, 136, 141, 144, 205-207, 298, 299, 302, 336, 361, 363, 365, 368, 369, 372, 593, 597, 599-601, 605-608, 611, 612
Харківська область 296, 298, 363, 369
Харківщина 185, 298, 608
Херсон 608
Хижняківка 361, 372
Хмельницький 363, 608, 611
Холмщина 611
Хомутець 303
Хорватія 362, 606
Цвітне 367
Чапаївка 365
Челябінськ 361
Челябінська область 361
Червоноград 610, 611
Черкаси 608, 611
Черкаська область 296, 297, 362
Черкащина 364
Чернівеччина 187
Чернігів 608
Чернігівська область 296, 369
Чернігівський район 369
Чернігівщина 204, 303, 372, 608
Чехія 362
Чехословаччина 362
Чигиринщина 21, 23
Човно-Федорівка 38, 41
Швейцарія 362, 369
Штанькове, *городище* 43
Югославія 102, 116, 120, 215, 361, 363, 365, 606
Яблучне 43, 577
Яготин 608
Яжберень 363
Японія 102, 112, 113, 215, 331, 361, 362, 365, 605
Яремче 293
Яри, *кутюк* 88, 351
***

Hust 118
Ivano-Frankovska obl. 118
Kiev 29
Kijev 118
Kijevska obl. 118
Kosov 118
Leningrad 29, 602
Nikolajev 118
Opishne (Opošnja) 6, 118
Oslo 602
Poltavska obl. 118
Ukraine 6, 221, 602
Vaduz 285
Vasiljkov 118
Zagreb 221
Zakarpatska obl. 118

УДК 738:3:7.071.1]:069.51(092)(477.53-22)

Л 28 ЛАУРЕАТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ГОНЧАР ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНЕНКО / авторка-упорядниця Людмила Метка ; художник Юрко Пошивайло ; фотограф Тарас Пошивайло. – Опішне : Українське Народознавство, 2024. – 624 с. : іл. (Видавничий проєкт *«Шедеври українськоо гончарства»* ; академічна керамологічна серія *«Гончарна спадщина України XVII–XX століть»*, випуск 2)

ISBN 966-7322-21-1 (Книги 1-70)
978-966-7322-55-7 (Книга 2)

Дослідження життєвого й творчого шляху, мистецької спадщини лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслуженого майстра народної творчості України, видатного українського гончаря Василя Омеляненка (1925–2021). Подано мистецтвознавчий аналіз творчості майстра, фотолітопис його життя, унікальні архівні документи, публікації та спогади про видатну постать вітчизняного гончарства.

Опубліковано твори Василя Омеляненка, що зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, Національному музеї декоративного мистецтва України, Національному центрі народної культури *«Музей Івана Гончара»*, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Полтавському художньому музеї Віктора Бажана, а також у приватних колекціях.

Альбом є першою в історії Української Держави фундаментальною публікацією матеріалів про майстра народного мистецтва.

Видання продовжує довготривалий Національний науково-видавничий проєкт *«Гончарна спадщина України XVII–XX століть»* у 70 книгах. Його метою є наукове вивчення, введення в науковий обіг і популяризація досягнень українського гончарства, інтеграція гончарної спадщини України у світовий культурний процес.

Для керамологів, етнологів, мистецтвознавців, істориків, музеологів, культурологів, краєзнавців, колекціонерів, мистців, народних майстрів, викладачів, учителів, учнів і студентів мистецьких закладів освіти, політиків, урядовців, народних депутатів, дипломатів, усіх, кому не байдужа мистецька спадщина українців.

Науковий і літературний редактор
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Олесь Пошивайло

Літературний редактор
Людмила Гусар

Укладачі розділу «Покажчики»
Оксана Андрушенко
Галина Панасюк
Тетяна Хрипун

Верстка
Олена Зубань

Коректори
Олесь Пошивайло
Людмила Гусар
Юрко Пошивайло
Олена Зубань

Перекладач текстів англійською мовою
доктор історичних наук, старший дослідник
Костянтин Рахно

Художній редактор, коректура, макет
заслужений працівник культури України
Юрко Пошивайло

Директор випуску
Людмила Гусар

Громадська організація «Конгрес українських керамологів»
Вул. В'ячеслава Чорновола, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна
тел. +38 (095) 3189212
e-mail: cuc.ceramology@ukr.net

Національний музей-заповідник українського гончарства
Вул. В'ячеслава Чорновола, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна
тел. +38 (067) 557 4757; e-mail: opishne-museum@ukr.net
www.ceramology.gov.ua

«Українське Народознавство»
Видавництво
Національного музею-заповідника українського гончарства
Вул. В'ячеслава Чорновола, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна
тел. +38 (067) 557 4757; e-mail: opishne-museum@ukr.net
www.ceramology.gov.ua
Свідоцтво: серія ДК, №4337 від 13.06.2012

ПРОЄКТ РЕАЛІЗОВАНО
ЗА ПІДТРИМКИ
УКРАЇНСЬКОГО
КУЛЬТУРНОГО ФОНДУ

Друк : «Майстер книг»
Вул. Максима Кривоноса, 2-Б, Київ
E-mail: zamov@masterknyg.com.ua
Тел.: (044) 390-00-56

Формат 60x90/8
Умовн. друк. арк. 78,0